Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.

ΤΟΜΟΣ ΙΕ'.

ΜΕΡΟΣ Α'.

1880-81.

XV 1.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1884

Έδρα τοῦ Συλλόγου:
Πέρα, Ὁδὸς Τοπχανᾶ, ἀριθ. 18.

Πράκτορες διὰ τὸ ἐξωτερικὸν:
Lorentz et Keil, Librairie internationale
Πέρα, Μεγάλη Ὁδός, ἀριθ. 457.

Τυποις Σ. Ι. Βογγιρα.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І. І. МЕЧНИКОВА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

ΙΣ

ΛΟΓΟΣ

ΟΝ.

ΕΙ,

διὰ τὸ ἐξωτερικόν:
l, Librairie internationale
λὴ Ὁδός, ἀριθ. 457.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.

ΤΟΜΟΣ ΙΕ'.

ΜΕΡΟΣ Α'.

1880-81.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

1884.

Ἕδρα τοῦ Συλλόγου:
Πέρα, Ὁδὸς Τοπχανᾶ, ἀριθ. 18.

Πράκτορες διὰ τὸ ἐξωτερικόν:
Lorentz und Keil, Librairie internationale
Πέρα, Μεγάλη Ὁδός, ἀριθ. 457.

Τυποις Σ. Ι. Βουτυρα.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Наукова бібліотека
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
імені І. І. МЕЧНИКОВА

ΜΕΛΗ

ΤΟΥ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

ΙΑΡΤΑΙ.

1861.

† **Αποστολιδης** Τ. Δ., ἔμπορος.
† **Αποστολιδης** Ι., ἰατρός.
Αριστοκλης Ἰωάννης.
Βασιλδης Ἡροκλῆς, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει.
Βαφιαδης Ἀπόστολος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει.
† **Βλαστος** Ἀντώνιος, τραπεζίτης.
† **Γαλατης** Ἰ. Σ., ἰατρός.
Γενιδουνιας Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.
Γκιουμουσγκεραδνης Μ., ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει.
† **Εγουφρων** Π., ἰατρός.
Ζανος Α. Π.
† **Ζωγραφος** Θεόδωρος, ἰατρός.
Ζωγραφος Ξενοφῶν, ἰατρός.
Ζωηρος Ἀλέξανδρος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει.
† **Ιγγλεσης** Α., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.
Ιωαννιδης Ἐμμανουὴλ, καθηγητὴς ἐν Ἀμοργῷ.
Καλαιδης Κωνσταντῖνος, πρώην Σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας.
Καραθεοδωρη Ἀλέξανδρος, πρώην ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας.
† **Καραθεοδωρη** Κωνσταντῖνος, ἰατρός.
† **Καραθεοδωρη** Στέφανος, ἰατρός.
Κοσογδης Θεμιστοκλῆς, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.
† **Κωνσταντινιαδς** Χ" Γεώργιος, κτηματίας ἐν Κ/πόλει.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

δ'.

† **Λασκαρις** Ἀλέξανδρος, μητροπολίτης Σισανίου.
Μαυρογενης παπᾶς Σπυρίδων, ἀρχίατρος καὶ ἰδιαίτερος ἰατρὸς τῆς Α.Α.Μ. τοῦ Σουλτάνου.
Νεοκοσμος Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.
† **Παλαιολογος** Α., γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος.
Πασπαλαης Δημήτριος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.
Πυλαδης Βασίλειος, λόγιος ἐν Κ/πόλει.
Ραζης Δημήτριος.
Σαββας πασσᾶς Ἰωάννης, πρώην ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας.
Σοφοκλης Γαβριήλ, καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
† **Χρυσοβεργης** Γεώργιος, καθηγητής.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ.

Α.

	Ἔτος ἐκλογῆς.
Αἰγεαίους Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1880
Αἰγεαίστος Δημοσθένης Στ., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1873
Ἀδαμαντιάδης Γεώργιος, γραμματεὺς τοῦ ἁγίου Στεφανίτσης	1871
Ἀθηνογένης Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Κων/πόλει	1861
Ἀθηνογένης Παῦλος, τραπεζίτης ἐν Σμύρνῃ	1871
Ἀκάτος Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1865
Albert Long, καθηγητὴς ἐν τῷ Ῥοβερτείῳ Λυκείῳ	1879
Ἀλεξανδρίδης Δημήτριος, ὑπάλληλος τῶν αὐτοκρατ. τηλεγράφων	1872
Ἀλεξανδρίδης Δημήτριος, ἰατρός	1872
Ἀλεξανδρίδης Ζαχαρίας, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1869
Ἀλεξιάδης Ἀλέξιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1880
Ἀλιμπέρτης Ἰωάννης, γραμματεὺς τοῦ κ. Κ/νος Ἀππα ἐν Βροσθενίῳ	1872
Ἀμαζόπουλος Εὐάγγελος, καθηγητὴς ἐνταῦθα	1880
Ἀμπάτης Σθενέλαος, ἀξιωματικός	1880
Ἀναστασιάδης Ι., μητροπολίτης Καισαρείας	1876
Ἀναστασιάδης Ἰσαακίμ, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1872
Ἀνδρεάδης Ὀδυσσεύς, λύριος ἐν Κ/πόλει	1880
Ἀνδρειάδης Ὄθων, ἀτριατίας ἐν Σηλυβρίᾳ	1881
Ἀνδρέου Χ'' Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1873
Ἀνδρονίκος ἱερομόναχος	1879
Ἀνθόπουλος Κωνσταντῖνος, Γερουσιαστὴς καὶ γενικὸς εἰσαγγελεὺς τοῦ Κράτους	1864
Ἀντύπας Διονύσιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1866
Ἀντωνιάδης Ἰωάννης, διευθυντὴς τοῦ ἐν Πίρκῳ Τηλεγραφείου	1879
Ἀντωνιάδης Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1874
Ἀντωνιάδης Σωτήριος, ἰατρὸς ἐν Φιλιππουπόλει	1873
Ἀποστολιάδης Γεώργιος, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει	1877
Ἀποστολιάδης Θεόδωρος, ἐλεγκτὴς τῆς Τραπέζης Κων/πόλεως	1878
Ἀποστολιάδης Καλλιόπης, ἐν Κ/πόλει	1871
Ἀποστολιάδης Περικλῆς, ἔμπορος ἐν Βόλῳ	1870
Ἀργυριάδης Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1871
Ἄργυρος Ἀθ.	1880
Ἀριστάρχης Σταυράκης, Μέγας Λογοθέτης καὶ Γερουσιαστής	1862
Ἀριστοκλῆς Ἰωάννης Δ., πρώην μέλος τοῦ ἀνωτάτου Συμβουλίου τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας	1861
Ἀρτεμιάδης Ἰάκωβος, πρώην Σύμβουλος τῆς Νομαρχίας Ἰωαννίνων	1876

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Β.

	Ἔτος ἐκλογῆς.
Βαλλιδης Κωνσταντίνος, Μητροπολίτης Μυτιλήνης	1874
Βαλλιανος Βασίλειος Μ., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Βλασαμος Ι., μεσίτης ἐν Κ/πόλει	1872
Βλαταντζης Μιλτιάδης, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει	1871
Βαμβακης Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Βλος Γ., ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει	1881
Bardaut A., δικηγόρος ἐν Κ/πόλει	1878
Βαρωτσης Ἰάκωβος » »	1878
Βασιλειαδης Ἡρακλῆς, ἰατρός	1861
Βασιλειαδης Γ., κτηματίας ἐν Χάλκῃ	1881
Βασιλτζιδης Ι., Διευθυντὴς τοῦ ἐν Πέρᾳ Ἑλλ. Ἐκπαιδευτηρίου	1881
Βαφειαδης Γεώργιος, δημοσιογράφος	1868
Βαφειαδης Φιλάρετος, καθηγητὴς ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Θεολογικῇ Σχολῇ	1878
Βαφειαδης Ἀπόστολος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει	1861
Βελισσαριος Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1872
Βελισσαριος Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1873
Βελλογιαννης Μ., τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει	1877
Βερναρδακης Ἀθανάσιος, οἰκονομολόγος ἐν Ἀθήναις	1870
Βιθυνος Ἰωάννης, πρωτοσύγκελλος ἐν Πέρᾳ	1876
Βικελας Δ., τραπεζίτης ἐν Λονδίνῳ	1872
Βλασταρης Κωνσταντίνος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1874
Βλαστος Ἑρνίστος, μηχανικὸς ἐν Παρισίοις	1874
Βολιτζας Ἰωάννης, κυλλοτραπεζίτης	1879
Βογλαδας Χριστόδουλος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1877
Βουρος Περικλῆς, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1867
Βουτυρας Σταῦρος Ι., διευθυντὴς καὶ ἀρχισυντάκτης τῆς ἐφημερίδος *Νεολόγος*	1866
Βρετος Ἰωάννης, δημοσιογράφος ἐν Κων/πόλει	1871

Γ.

Γενιδουνιας Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1861
Γεραρδος Κωνσταντίνος, βιβλιοδέτης ἐν Κ/πόλει	1873
Γερασιμος, μητροπολίτης Σκυθοπόλεως, ἐπίτροπος τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐν Κ/πόλει	1879
Γερμανος, μητροπολίτης Ῥόδου	1876
Γεωργαλας Κ., διδάσκαλος	1876
Γεωργαντωπουλος Ἰωάννης, δικηγόρος ἐν Κων/πόλει	1871
Γεωργιαδης Θεόδωρος, ἰατρὸς	1874
Γιαλουσης Μιλτιάδης, τραπεζομεσίτης	1879
Γιανναρος Θραασύβουλος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1867
Γιαννεαδης Ἰωάννης, ἔμπορος	1878

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ім. І. І. МЕЧНИКОВА

Ἔτος ἐκλογῆς.

Γκιουμουσγκεραδαης Μ., ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει 1861
Γκιων Ἰωάννης, διευθυντὴς τοῦ πρακτορ. τῆς ἀσφαλιστ. ἑταιρίας *Ὁ Φοῖνιξ* ἐν Κ/πόλει 1864
Γκιωνης Μιχαήλ, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1871
Γαγκας Νικηφόρος, μητροπολίτης Μεθύμνης 1872
Γοδεφ Lannoy, ἐπιτετραμμένος τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐν Τεχεράνῃ 1874
Γογγορινης Γεώργιος, ἐν Ροστοβίῳ 1879
Γρηγοριος, μητροπολίτης Ἡρακλείας 1874

Δ.

Dalessio J., τραπεζίτης 1874
Δανιηλ ἱεροδιάκονος 1874
Δεκαστρος Αὔγουστος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει 1872
Δελλαπορτας Βρασίδας, ἔμπορος ἐν Ταϊγανίῳ 1873
Δεπαστας Νικόλαος, βιβλιοπώλης ἐν Κ/πόλει 1872
Derenthal Chev. de, σύμβουλος τῆς Γερμανικῆς Πρεσβείας ἐν Ῥώμῃ 1872
Deveaux Emile, διευθυντὴς τῆς Α. Ὀθωμανικῆς Τραπέζης ἐν Κ/πόλει 1873
Δημητριαδης Ἀθανάσιος, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει 1871
Δημητριαδης Γ. Α., μηχανικός 1871
Δημητριαδης Κοσμᾶς, ἔμπορος 1879
Δημητριαδης Ξενοφῶν, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1873
Διαγγελης Γ., δικηγόρος ἐν Κων/πόλει 1874
Διαλεγμενος Γεώργιος, διευθυντὴς ἀσφαλιστικῶν ἑταιριῶν 1872
Διγενης Β., ὑπάλληλος τοῦ ἑλλ. Προξενείου ἐν Κ/πόλει 1878
Δορδογφης Π., ἐμπορουπάλληλος ἐν Ὀδησσῷ 1878
Δουλας Κωνσταντῖνος, καθηγητὴς 1879
Δρακος Ἀντώνιος, ἐμπορομεσίτης ἐν Κων/πόλει 1880
Δρακος Νικόλαος, μεσίτης ἐν Κ/πόλει 1873

Ε.

Ελευθεριαδης Λεόντιος, μέγας ἀρχιμανδρίτης τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας 1881
Ελληνης Γ., γραμματεὺς τοῦ ἐνταῦθα Ἑλληνικοῦ Προξενείου 1874
Εμμανουηλ Παναγιώτης, ἔμπορος 1879
Εζακουστος Πέτρος, μηχανικὸς ἐν Κ/πόλει 1872
Ευγενιδης Δημοσθένης, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει 1873
Ευγενιδης Εὐστάθιος, διευθυντὴς τῆς Ὀθ. Ἑταιρίας Συναλλαγῶν καὶ Ἀξιῶν 1871
Ευθυβουλης Δημήτριος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει 1878
Ευμορφοπουλος Ἀλ. ἱερομόναχος, γραμματεὺς τῆς Κοινότητος τοῦ Ἁγ. Ὄρους 1875

Ζ.

Ζαμβακος Δημήτριος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει 1871
Ζαννεδης Ἐμμανουήλ, ἔμπορος ἐν Μυτιλήνῃ 1868

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Ἔτος ἐκλογῆς.

ΖΑΡΑΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1880
ΖΑΡΙΦΗΣ Γεώργιος Π., ἐμπορο-πέλλήνος ἐν Κ/πόλει 1880
ΖΑΡΙΦΗΣ Ἰωάννης Π., » » » » 1880
ΖΑΡΙΦΗΣ Ἀεωνίδας, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει 1872
ΖΑΡΙΦΗΣ Πέτρος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει 1873
ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, ἐν Ῥοστοβίῳ 1879
ΖΕΡΒΟΥΔΑΚΗΣ Π., ἔμπορος ἐν Μαγχεστρίᾳ 1878
ΖΙΦΟΣ Ἰωάννης, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει 1869
ΖΙΦΟΣ Θεμιστοκλῆς, ἐν Ῥοστοβίῳ 1879
ΖΙΦΟΣ Μιλτιάδης, ἐν Ῥοστοβίῳ 1879
ΖΙΦΟΣ Παῦλος, ἐν Ῥοστοβίῳ 1879
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Ξενοφῶν, ἰατρός 1861
ΖΩΓΩΝ Στέφανος, ἐν Πανόρμῳ 1874

Η.

ΗΛΙΑΔΗΣ Στέφανος, ἔμπορος 1878
ΗΡΩΙΔΗΣ Γεώργιος, ἔμπορος 1879
ΗΣΑΪΑΣ Μιχαὴλ, ἐπιτροπεύων τοῦ Μητροπολίτου Ἐφέσου 1881

Θ.

ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει 1875
ΘΩΜΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει 1872

Ι.

ΙΑΚΩΒΟΣ, ἐπίσκοπος Ἀμφιπόλεως 1875
ΙΑΚΩΒΟΥ Ἰάκωβος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει 1874
ΙΑΚΩΒΟΥ Μιλτιάδης, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει 1872
ΙΑΔΕΜΟΣ Ὀδυσσεύς, ἀκμοσιογράφος 1872
ΙΩΑΚΕΙΜ, μητροπολίτης Δέρκων 1874
ΙΩΑΚΕΙΜ, » Λήμνου 1874
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Εὐσταθίος, ἰατρός 1879
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Κωνσταντῖνος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1871
ΙΩΣΑΦ, ἱερομόναχος ἐν Κ/πόλει 1874

Κ.

ΚΑΒΟΥΡ Σ., ἰατρὸς ἐν Αἴνῳ 1878
ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει ..... [illegible]
ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Πεντέλης, » » ..... [illegible]
ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΣΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1877
ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΣΗΣ Ν. Ζ., λογιστής 1879
ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, πρώην μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας 1861

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

	Ἔτος ἐκλογῆς
Καλλιβουρτσης Πέτρος, ἰατρός	1871
Καλλινικος, μητροπολίτης Θεσσαλονίκης	1875
Καλλινικος Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Καλφογλους Κ., ἰατρός ἐν Κ/πόλει	1879
Κανακης Κ., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Κανακης Ἀθανάσιος Π., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Καρανασιος Ἰωάννης, διδάκτωρ τῆς νομικῆς	1876
Καραβελλας Τίτος, λόγιος ἐν Κ/πόλει	1879
Καραβοκυρος Μιλτιάδης, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει	1876
Καραθεοδωρη Ἀλέξανδρος πασσᾶς, πρώην ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν	1861
Καραθεοδωρη Ἀλέξανδρος Κ., Α' γραμματεὺς τῆς ἐν Βρυξέλλαις Ὀθ. Πρεσβείας	1874
Καραθεοδωρη Κωνσταντινος Στερ., Σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας	1867
Καραθεοδωρη Στέφανος, πρώην δοντὴς τῆς Γ. Πύλης ἐν Βρυξέλλαις	1867
Καραθεοδωρη Τηλέμαχος, μηχανικὸς ἐν Κ/πόλει	1874
Καραπαναγιωτης Γ., ὑπάλληλος	1880
Καρπανος Κωνσταντινος, βουλευτής, μέλος ἀντεπιστέλλον τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἀθήναις	1862
Καρατζας Πρίγκηψ Ι. Κ., πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Στοκχόλμῃ καὶ Χριστιανίᾳ	1879
Καρολιδης Ἰορδάνης, καθηγητὴς ἐν τῇ κατὰ Ἑλλάδα Θεολογικῇ Σχολῇ	1871
Καστελλας Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1872
Κατινακης Μιλτιάδης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Κατσιγρας Θωμᾶς, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1872
Κεπετζης Σταῦρος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1872
Κεσσισογλους Α., ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
Κεχαγια Καλλιόπη, διευθύντρια τοῦ Ζαππείου Παρθεναγωγείου ἐν Κ/πόλει	1875
Κλεανθης Ζήνων, ἀρχιτέκτων ἐν Κ/πόλει	1865
Κλουμασης Δ., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1878
Κοκκινης Δ., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Κορτζης Πάνος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1879
Κορωναχης Π., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1873
Κορωνιος Γ., τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1872
Κοζογλης Θεμιστοκλῆς, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει	1861
Κοστομυρης Γεώργιος, ἰατρὸς ἐν Ἀθήναις	1880
Κοτζαμπασης Γεώργιος, καπνέμπορος ἐν Ἀμισῷ	1879
Κουγιουμτζιαν Πετρὸς ἐρέντης, διευθυντὴς τῶν δασῶν καὶ μεταλλείων	1872
Κουμαριανος Δημήτριος, διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος ἡ Φιλιππούπολις ἐν Φιλιππόλει	1877
Κουματος Ἀνδρέας, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1872
Κουμπαρης Ἀριστείδης, διευθυντὴς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μετεωρολογείου	1864
Κριεζης Κωνσταντινος, γραμματεὺς τῆς Ἑλλ. Πρεσβείας ἐν Βερολίνῳ	1880
Κρικοτζος Ἰωάννης, μεσίτης ἐν Παρισίοις	1879
Κρικοτζος Νικόλαος, μεσίτης ἐν Παρισίοις	1864
Κρινος Κ., ἐν Ῥοστοβίῳ	1879

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНТУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Ἔτος ἐκλογῆς.

Κρισεγγος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει 1879
Κυμπριτης Δημήτριος, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει 1879
Κυριακοπουλος Ἐτεοκλῆς, διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος Phare du Bosphore 1872
Curtis Rev. C. G., πρεσβύτερος τῆς Ἀγγλικανῆς Ἐκκλησίας Memorial Church ἐν Κ/πόλει 1871
Kutschera Hugo, γραμματεὺς τῆς ἐντεῦθεν Αὐστριακῆς Πρεσβείας 1880
Κωνσταντάρας Χρ., κοσμηματοπώλης ἐν Κ/πόλει 1879
Κωνσταντινιδης Γεώργιος, ἀδαμαντοπώλης ἐν Κ/πόλει 1872
Κωνσταντινιδης Δημήτριος, ἀδαμαντοπώλης ἐν Κ/πόλει 1872
Κωνσταντινιδης Ἀλέξανδρος, πρώην σύμβουλος τῆς νομαρχίας Θεσσαλονίκης 1872
Κωνσταντινιδης Χ" Γεώργιος, κτηματίας ἐν Κ/πόλει 1861

Λ.

Λαζογουλος Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1871
Λαυρος Γεώργιος, ἐμπορουπέλληνας ἐν Κ/πόλει 1871
Λεοντιας Χαρ., διευθύντρια τοῦ Παρθεναγωγείου Παλλάδος ἐν Κ/πόλει 1872
Λιανοπουλος Γεώργιος, καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῇ Θεολογικῇ καὶ Ἐμπορικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης 1875
Λιουμας Ἀποστολος, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει 1868
Λοτσης Βασίλειος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει 1881
Λουγγαρης Νικόλαος, καθηγητὴς 1879

Μ.

Μαθιουδακης Ἀλέξανδρος, διευθυντὴς τῆς Τραπέζης Ἠπειροθεσσαλίας ἐν Βόλῳ 1875
Μακρης Κωνσταντινος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει 1880
Μαλιακας Ἀβραὰμ, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει 1877
Μαλαιδαης Δημήτριος, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει 1865
Μαλαιδαης Μ. 1878
Μανος Γρηγόριος 1880
Μανωλοπουλος Ἐμμανουήλ 1881
Μαρινος Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1873
Μαστορακης Ἀριστείδης 1879
Μαυρικος Ἰωάννης, ἀπρατιωτικὸς ἰατρὸς 1879
Μαυρογενης Ἀλέξανδρος Σπ., Α' γραμματεὺς τῆς ἐν Μαδρίτῃ Ὀθωμ. Πρεσβείας 1870
Μαυρογενης Δημήτριος, ἔμπορος 1871
Μαυρογενης Σπυρίδων, ἀρχίατρος καὶ ἰδιαίτερος ἰατρὸς τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου 1871
Μαυρογορδατος Ἐλευθέριος 1871
Μαυρογορδατος Θεόδωρος Α., τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει 1872
Μαυρογορδατος Α. Φραγκούλης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1874
Μαυρογορδατος Ἐμμανουήλ, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει 1873
Μεγακλης Ἀθανάσιος, μέγας Πρωτοσύγκελλος 1877

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

	Ἔτος ἐκλογῆς.
Μεθοδιος, πρόεδρος Διδυμοτείχου	1876
Μελανδινος Ἐμμανουήλ, ἐν Κ/πόλει	1877
Μελανδινος Παναγιώτης, ἐμπορευπέλλικος ἐν Κ/πόλει	1880
Μενελαϊδης Σταῦρος, ἔμπορος ἐν Ἰσμακηλίῳ	1872
Μεσσορας Κυριακός, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1871
Μιχελιδης Μ., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1878
Μιχαηλιδης Εὐαγγελινός, διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος ἡ Δικαιοσύνη	1872
Μιχαηλ Φωτιὸ Ν., ἔμπορος ἐν Θεσσαλονίκῃ	1870
Mizzi Lewis, Ἐκπαιδευτὴς ἐν Κ/πόλει	1873
Μομφιαιος Ἐμμανουὴλ, βαρμάκανος	1879
Mordtmann Dr Ad., ἰατρός, μέλος τοῦ Ὑγιεινομικοῦ Συμβουλίου ἐν Κ/πόλει	1871
Mordtmann Jean, διευθυντὴς τῆς Γερμανικῆς πρεσβείας ἐν Κ/πόλει	1872
Μοσχοπουλος Χ. Θεόδωρος, γραμματεὺς τῆς Ρωμαϊκῆς Πρεσβείας ἐνταῦθα	1880
Μουζαλας Π., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1872
Μουσικος Ἰωάννης, διδάσκαλος	1878
Μπαλιδης Σταῦρος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει	1875
Μπαεσσας Ν. Γ., γενικὸς ἐλεγκτὴς τῆς Γενικῆς Ἑταιρίας τοῦ Ὀθωμ. Κράτους	1871
Μπωστανης Παναγιώτης, ἔμπορος	1879
Μυκαρος Γ.	1873

Ν.

Ναΐδης Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1880
Ναουμ Ἀλέξανδρος, διδάκτωρ τῆς νομικῆς	1880
Νεγροποντης Ἰωάννης	1871
Νεγρης Νικόλαος, ἐν Ἀθήναις	1874
Νεμτσογλους Ζήσης, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1871
Νεοκοσμος Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1861
Νεοφυτος, μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως	1871
Νεοφυτος, μητροπολίτης Ἀκρίσσης	1874
Νικοδημος, μητροπολίτης Κυζίκου	1877
Νικοκαβουρας Σ. Α., καθηγητὴς	1871
Νικολαΐδης Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Ξάνθῃ	1873
Νικολαΐδης Δ., δημοσιογράφος	1878
Νικολαΐδης Ἰωάννης, ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
Νικολαϊδης Δ., Α' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Πρεσβείας	1880
Νομικος Δ., ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
Νοννοττης Αἰμίλιος, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει	1873

Ξ.

Ξανθοπουλος Δ., κτηματίας	1874
Ξανθος Γεώργιος, δικηγόρος	1878
Ξυδιας Δ., ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
Ξυδιας Θ., ἐν Ῥοστοβίῳ	1879

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Ο.

	Ἔτος ἐκλογῆς.
Οἰκονομιδης Γεώργιος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει	1880
Ὀλυμπιαδης Δ., ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
Ὄμηρος Γ., τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει	1873
Ὀρφανουδακης Κωνσταντίνος, καλλιτέχνης	1879

Π.

Παγουνης Ἰωάννης, διευθυντὴς τῆς ἐν Νεοχωρίῳ ἑλληνικῆς Σχολῆς τῶν ἀρρένων	1874
Παλαμας Γρηγόριος, ἀρχιμανδρίτης, σχολάρχης τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς	1879
Μανουργιας Κ., πρώην ὑποπρύξενος τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐν Κ/πόλει	1878
Μανουργιας Δημήτριος	1880
Μαντζειρης Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Μαντζειρης Κωνσταντίνος, ὑπάλληλος ἐν Κ/πόλει	1875
Μανωριος Κ., ἔμπορος	1865
Παπα Δανιηλ, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1872
Παπα Θεοδόσιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1874
Παπαδοπουλος Δημήτριος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει	1871
Παπαρρουσης Πέτρος, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει	1875
Παπης Τιμολέων, λογιστὴς τῆς πιστωτικοῦ καταστήματος	1874
Παρανικας Μαθαῖος, γυμνασιάρχης ἐν Σμύρνῃ	1862
Παρανικας Νικόλαος, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει	1871
Παρηγορης Κ. Α., ἀρχιτέκτων ἐν Κ/πόλει	1872
Παρισης Γεώργιος, τραπεζίτης ἐν Ἀθήναις	1873
Πασπαλαδης Ἀλέξανδρος, ἔμπορος	1870
Πασπαλαδης Δημήτριος, τραπεζίτης	1861
Πασπαλαδης Νικόλαος, ἔμπορος	1871
Πασπατης Ἀλέξανδρος Γ., ἰατρὸς	1862
Παυλιτης Ἀργύριος, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1872
Pears Edwin, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει	1874
Περδικιδης Κυριακός, ἔμπορος	1874
Περσινακης Σπυρίδων, ἔμπορος ἐν Βράιλᾳ	1871
Πηλαικας Ἀλέξανδρος, ἐν Ῥοστοβίῳ	1880
Πηνιατελης Ν., ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
Πισανης Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1879
Πλατων Γρηγόριος, ἐν Ῥοστοβίῳ	1880
Πολυκαρπος, ἱεροδιάκονος	[illegible]
Πορτοκαλης Περικλῆς	[illegible]
Πορφυριος, ἡγούμενος τοῦ Σιναϊτικοῦ μετοχίου	1880
Πρωιος Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1874
Πυλαδης Βασίλειος, λόγιος ἐν Κ/πόλει	1874

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Ρ.

	Ἔτος ἐκλογῆς.
Ραζης Ἀλέξανδρος, διερμηνεὺς τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας ἐν Κ/πόλει	1875
Ραζης Ἀριστείδης, μηχανικὸς ἐν Κ/πόλει	1873
Ραλλης Ἀλέξανδρος Στερ., τραπεζίτης	1872
Ραλλης Κωνσταντῖνος, ἐμπορο-ὑπάλληλος ἐν Κ/πόλει	1875
Ραλλης Στέφανος, τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1863
Ραφαηλ Ἀλέξανδρος, ὑπάλληλος ἐν Κ/πόλει	1874
Ραφαηλ Ἐλευθέριος, δικηγόρος	1874
Ρεβελακης Δημοσθένης	1878
Ρεπιερης Α., ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
Ροζολυμος Ἀθανάσιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871

Σ.

Σαββας πασσᾶς Ἰωάννης, πρώην ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἐν Κ/πόλει	1861
Σαγραντης Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Ἀθήναις	1878
Σακελλαριδης Δ., ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1878
Σαλβαγος Κ., τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1878
Σαλτελης Θ., καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει	1875
Σαμαρτζιδης Χριστόφορος, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει	1877
Σαπουντζης Ἀθανάσιος, ἔμπορος ἐν Βώλῳ	1872
Σαρακιωτης Βασίλειος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει	1865
Σαρδινσκης Κωνσταντῖνος, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει	1868
Σαρσεντης Ἠλίας, ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
Σατραζαμης Στάθρος, κυβερνητικὸς ὑπάλληλος	1879
Σγουτας Δημήτριος, τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1871
Σεβαστοπουλος Ζωῆς, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Σεβαστοπουλος Νικόλαος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει	1880
Σεϊτανιδης Γεώργιος, βιβλιοπώλης ἐν Κ/πόλει	1872
Σιδεροπουλος Ξενοφῶν Α., ἐν Κ/πόλει	1880
Σισμανογλουν Ἰωάννης, τραπεζίτης	1873
Σκαναβης Νικόλαος, ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
Σκαραμαγκας Ε., ἐν Ῥοστοβίῳ	1871
Σκαραμαγκας Ἰωάννης, ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
Σκλαβος Φώτιος, φαρμακοποιὸς ἐν Κ/πόλει	1879
Σκορδος Κωνσταντῖνος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1878
Σκουλουδης Στέφανος, τραπεζίτης ἐν Ἀθήναις	1871
Schroeder Paul, γενικὸς πρόξενος τῆς Γερμανίας ἐν Βηρυττῷ	1871
Σουβατζογλουν Βασίλειος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Σουγαουρης Π., ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
Σουλδιδης Νικόλαος, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει	1871
Σουτσος Ἀλέξανδρος	1881
Σοφοκλης Γαβριήλ, καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις	1861

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Ἔτος ἐκλογῆς.

Σπαθαρης Ἀνδρέας, καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν Κ/πόλει..... 1874
Σπανωνης Γ., ἐμπορο-ὑπάλληλος..... 1874
Σταματιαδης Δημήτριος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει..... 1872
Σταματιαδης Νικόλαος, διδάκτωρ τῶν νομικῶν ἐν Σμύρν..... 1878
Σταμογιαης Ἀναστάσιος, ἔμπορος ἐν Σκλαβονίᾳ..... 1879
Σταυρακης Μιχαήλ, ἔμπορος..... 1897
Στεφανοβικ Παῦλος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει..... 1875
Στογιαννοπουλος Εὐθύμιος, ἀρχιτέκτων..... 1879
Shaw William, ἐν Ἀθήναις..... 1872
Σωφρονιος, μητροπολίτης Ἰωαννίνων..... 1871

Τ.

Τ[illegible] Ἀναστάσιος..... 1872
Ταγιος Φίλιππος, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει..... 1875
Ταμβακοπουλος, ταμίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου..... 1880
Ταμβακος Ν. Σ., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει..... 1863
Ταντελιδης Ἰωάννης, δημοσιογράφος ἐν Κ/πόλει..... 1875
Ταφεινος Ἐλευθέριος, ἔμπορος..... 1872
Ταζης Βασίλειος, ἐμπ[illegible]..... 1871
Τετζης Γεώργιος, δικηγόρος ἐν Ἀθήναις..... 1874
Τετζης Ἰωάννης, καθηγητὴς ἐν Ἀλεξ[illegible]..... 1872
Τζετζης Ἰωάννης, καθηγητὴς ἐν Ἰωαννίνοις..... 1879
Τρανος Ἐμμανουήλ, μεσίτης ἐν Κ/πόλει..... 1870
Τσαμπουλας Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει..... 1880
Τσερλεντης Βελισσάριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει..... 1873
Τσερωνης Κωνσταντῖνος, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει..... 1871
Τσικαλιωτης Στέφανος, ἔμπορος..... 1871
Τσιτσοπουλος Κωνσταντῖνος, κοσμηματοπώλης..... 1878
Thoman A., διδάσκαλος ἐν τῇ Γερμανοελβετικῇ Σχολῇ..... 1875

Υ.

Υπαναρευμενος Ζαχαρίας, ὑπάλληλος τῆς Ὑψ. Πύλης..... 1877

W.

Weisbach Augustin, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει..... 1873

Φ.

Φακαρος Μ., διερμηνεὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου..... 1874
Φαμπιατος Ν., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει..... 1874
Φεῖζι μπέης, πρόξενος τῆς Τουρκίας ἐν Τριπόλει..... 1871
Φιλιος Δ., διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐν Ἀθήναις..... 1871
Φιλιπποβιτζ Δημήτριος, ὑπάλληλος τοῦ Αὐστρο-Οὐγγρικοῦ ταχυδρομείου..... 1872
Φραγκατος Μιχαήλ, δικηγόρος..... 1872
..... 1880

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Ἔτος ἐκλογῆς.

Φρυδας Ν., καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς 1874
Φωτιαδης Δ. Ν., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1876
Φωτιαδης Ν., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1861
Φωτιαδης Φώτιος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει 1878

Χ.

Hanson O., τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει 1875
Χαραλαμπιδης Ν., δικαστὴς ἐν Κ/πόλει 1879
Χασιωτης Γεώργιος, λόγιος ἐν Περαίοις 1869
Χατζη Χριστου Ὀρέστης, ἱδρυτὴς τοῦ ἐν τῷ Πέρᾳ Ἑλλ. Λυκείου 1872
Heidenstam Oscar Ch., γραμματ. τῆς Συνοδ. καὶ Νορβηγικ. Πρεσβείας ἐν Κ/πόλει. 1874
Χελμης Μιχαήλ, φαρμακοποιὸς 1873
Χριστιδης Ἀναστάσιος, ἰατρὸς 1879
Χριστοφοριδης Θεμιστοκλῆς, ἐφέδρος τοῦ κακουργιοδικείου ἐν Κ/πόλει 1875
Χριστοφοριδης Σωμεών, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει 1876
Χρυσοβελωνης Ἀριστοτέλης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1873
Χρυσοβελωνης Λεωνίδας, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1866
Χρυσοβελωνης Μιχαήλ, ἔμπορος ἐν Λιθερπούλῃ 1876
Χρυσολεων Ξενοφῶν Ε. 1880

Ψ.

Ψαχαροπουλος Κωνσταντῖνος, ταμίας τῆς Ῥωσσικῆς Ἀτμοπλοΐας Ἑταιρ. ἐν Κ/πόλει . 1875
Ψυχαρης Νικόλαος 1880

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ.

Α.

Αγαθαγγελος, Μητροπολίτης Ἐφέσου	1881
Αρισταρχης Γρηγόριος, πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Ὀλπιγατῶν	1879
Αρισταρχης Ἰωάννης, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Βερολίνῳ	1873
Αρμενης Βρέλλας, πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Παρισίοις	1864

Β.

Βλαχογιας Ἰωάννης, διευθυντὴς τοῦ ἐν Λονδίνῳ Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου	1874
Βαρθολεμυ Saint-Hilaire, μέλος τοῦ Πανεκκαθημίου τῆς Γαλλίας καὶ Γερουσιαστὴς	1871
Βαλλιανος Ἀνδρέας, ἔμπορος ἐν Μασσαλίᾳ	1871
Bancroft George, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Βερολίνῳ	1872
Βασιλειου Γεώργιος, οἰκονομοδιοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος	1871
Βερναρδακης Δημήτριος, καθηγητὴς τῶν βασιλοπαίδων ἐν Ἀθήναις	1874
Βερναρδος Χ., ἰατρὸς ἐν Σμύρνῃ	1863
Βοσαχης Πανταζῆς, ἐν Τήνῳ	1881
Βιττωρης Ἰωάννης, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1881
Blackie J. Stuart, καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῷ ἐν Ἐδιμβούργῳ Πανεπιστημίῳ	1868
Vogué Melchior Comte de, μέλος τοῦ Πανεκκαθημίου τῆς Γαλλίας, πρώην πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις	1871
Boker, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Ἀθήναις, Washington.	1862
Βουτσινας Ἀλέξανδρος, ἔμπορος ἐν Ὀδησσῷ	1881
Βουτσινας Ἰωάννης, Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὀδησσῷ	1881
Bursian C., καθηγητὴς τοῦ ἐν Μονάχῳ Πανεπιστημίου	1870
Burnouf Emile, πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς, ἐν Παρισίοις.	1867

Γ.

Gambetta Léon	1878
Gemma Adolfo, διευθυντὴς τοῦ Περιοδικοῦ *Revista*	1871
Gladstone William, πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας	1862

Δ.

Derby Lord	1876
Dumont Albert, μέλος ἀντεπιστέλλον τοῦ Πανεκκαθημίου τῆς Γαλλίας, διευθυντὴς τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας, ἐν Παρισίοις	1868
Duruy Victor, μέλος τοῦ Πανεκκαθημίου τῆς Γαλλίας, πρώην ὑπουργὸς τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, ἐν Παρισίοις	

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМ. І. МЕЧНИКОВА

Ε.

	Ἔτος ἐκλογῆς.
Echstreiz, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Δωρίας καὶ γυμνασιάρχης τῆς Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου	1879
Εἰχεμ πασσᾶς, Ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν	1865
Ἔμπρ Emile, μέλος τοῦ Πανακαδημίου τῆς Γαλλίας, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου ἐν Παρισίοις	
Εἰσθιμα Gustave d', μέλος τῆς ἀσιατικῆς Ἑταιρίας ἐν Παρισίοις	1864
Elliot Sir C. Henri, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Βιέννῃ	1872
Ευστρατιαδης Π., ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν Ἑλλάδι	1879

Ζ.

Zambaldi F., καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γραμμ. ἐν Βενετίᾳ	1872
Ζαμπας Κωνσταντῖνος, κτηματίας ἐν Βροσθενίῳ	1874
Ζαρφος Γεώργιος, τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1863
Zichy Comte, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρουγγαρίας ἐν Κ/πόλει	1874
Ζωγραφος Χριστάκης, τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1863

Ι.

Ignatieff, Général	1865
Ιστριας Δώρ.	1868
Ιωακειμ Γ., Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης	1878
Jebb, καθηγητὴς ἐν Γλασκώβῃ	1878

Κ.

Καλλιγας Π., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου	1871
Καστορχης Εὐθύμιος, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου	1871
Καφταντζογλους Α., ἀρχιτέκτων ἐν Ἀθήναις	1871
Κεμαλ πασσᾶς, γερουσιαστής, ὑπουργὸς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Οἴκου	1872
Keudell von, πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐν Ῥώμῃ	1870
Christ, καθηγητὴς τοῦ ἐν Μονάχῳ Πανεπιστημίου	1872
Kirchhoff A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ Πανεπιστημίου	1863
Κοκκινος Ἐμμανουήλ, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου	1874
Κοντος Κ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου	1863
Κουμανουδης Στέφανος, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου	1878
Κουμουνδουρος Ἀλέξανδρος, πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος	1875
Κουντουριωτης Ἀνδρέας Γ., πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Κ/πόλει	1870
Curtius Ernest, καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ Πανεπιστημίου	1868
Chassang, γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Παρισίοις	

Λ.

Λαμπρος Π., νομισματολόγος ἐν Ἀθήναις	1871
Lesseps Ferdinand de, ἐν Παρισίοις	1865

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. МЕЧНИКОВА

Lévêque Charles, μέλος τοῦ Πανεκκλησίου τῆς Γαλλίας, καθηγητὴς ἐν τῷ Collège de France, ἐν Παρισίοις 1866
Λιβαδᾶς Θεοχάρης, λόγιος ἐν Βιέννῃ 1874
Lutolpf Comte, πρώην πρόεδρος τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐν Κιμπέλει 1872
Lyons Lord, πρόεδρος τῆς Ἀγγλίας ἐν Παρισίοις 1865

Μ.

Μαυροκορδάτος Ν., πρόεδρος τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸ διετίας τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου 1864
Μεταξᾶς Σταῦρος, ἰατρὸς ἐν Μασσαλίᾳ 1880
Μητσόπουλος Ἡρακλῆς, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου 1873
Müller Emmanuel, μέλος τοῦ Πανεκκλησίου τῆς Γαλλίας, καθηγητὴς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν νεωτέρων ἀνατολικῶν γλωσσῶν 1863
Μοῦρμ Ἰωάν., πρώην πρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κιμπέλει 1865
Μουσῆς [illegible] 1865

Ο.

Οἰκονομίδης Ἰωάν., πρώην γραμματεὺς τοῦ Βασιλείου τῶν Ἑλλήνων 1873
Ὀρφανίδης Θεόδω., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου 1867

Π.

Παλλᾶς Α., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου 1872
Παντᾶς Δ., τακτικὸς ἀρχὴς ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας ἐν Ἀθήναις 1872
Πανταζίδης Ἰωάννης, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου 1874
Παπαρρηγόπουλος Κ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου 1879
Παρασκὸς Ἀχιλλεύς, Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Ταγγκίῳ 1880
Perrot Georges, μέλος τοῦ Πανεκκλησίου τῆς Γαλλίας, ἐν Παρισίοις 1874
Πέτρος Β', Αὐτοκράτωρ τῆς Βρεττανίας 1873
Πρετεντέρις Χ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου 1871

Ρ.

Ραγκαβὴς Ἀλέξανδρος, πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Βιέννῃ 1863
Ραλλᾶς Γ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου 1869
René Briant, βιβλιοφύλαξ τῆς ἐν Παρισίοις Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας 1876
Ρενιέρης Μ., διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος 1864
Rossignol J. P., μέλος τοῦ Πανεκκλησίου τῆς Γαλλίας 1864

Σ.

Σαντὲ Πασσᾶς, πρώην μέγας Βεζύρης, γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν ὑπουργείων ..... [illegible]
Σαΐν Πασσᾶς, μέγας Βεζύρης ..... [illegible]
Σαρηφόλης Νικόλαος, μέλος τοῦ ἐν Βερολίνῳ Συλλόγου τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου ..... [illegible]
Sauppe Hermann, καθηγητὴς τοῦ ἐν Γοτίγγῃ Πανεπιστημίου ..... 186[illegible]
Schmidt Bernard 1875
Schmidt Moritz, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἰένῃ Πανεπιστημίου 1871

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

T.

Ἔτος ἐκλογῆς.

Tissot Charles, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Κ/πόλει 1850
Thurot Charles, μέλος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γαλλίας ἐν Παρισίοις 1873
Τσιγοτίης Χαρίλαος, πρωθυπουργὸς ἐν Ἀθήναις 1878
Tuckerman Charles, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κ/πόλει. 1873

Υ.

Υψηλάντης Ἀλέξανδρος, πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Βιέννῃ 1874

V.

Vogüé Melchior de, μέλος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γαλλίας, πρώην πρεσβευτὴς, ἐν Παρισίοις 1871

W.

Waddington W. Henri, μέλος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γαλλίας, γερουσ. ἐν Παρισίοις. 1878
Weil Henri, καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν Παρισίοις 1867
Werther Baron von, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐν Κ/πόλει 1875
Wieseler Friedrich, καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Γοττιγγῆς 1873
Witte Baron de, μέλος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γαλλίας, ἐν Παρισίοις 1870

Φ.

Fabri 1878
Φιλήμων Τιμολέων, ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς 1879
Φιλίππωφ, στρατηγὸς ἐν Ῥωσσίᾳ 1876
Fournier Ch., πρώην πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Κ/πόλει 1878
Φρεαρίτης Κωνσταντῖνος, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου 1867

H.

Hatzfeldt V., πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐν Κ/πόλει 1880
Havet Ernest, καθηγητὴς ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας ἐν Παρισίοις 1867
Heap H. G. Γεν. Πρόξενος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κ/πόλει 1880
Hengen, W., Γραμματεὺς τοῦ Instituto di Corrèspondenza Archeologica 1872
Heuzey Léon, καθηγητὴς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Ἱερῶν Τεχνῶν ἐν Παρισίοις 1874
Holtzendorff Franz von, καθηγητὴς τοῦ Δικαίου ἐν Βερολίνῳ 1872
Houssaye Henri, λόγιος ἐν Παρισίοις 1879

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΑ ΜΕΛΗ.

Α.

	Ἔτος ἐκλογῆς.
Ἀγγελιδης Τελέμαχος, κτηματίας ἐν Κίῳ	1863
Ἀνθιμος, μητροπολίτης Βελεγράδων	1868
Ἀρβανιτακης Ἀλέξανδρος, καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς	1863
Ἀργυροπουλος Β., καθηγητὴς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1872
Ἀρισταρχης Δημήτριος, ἐν Κ/πόλει	1875
Ἀριστειδης Γ., σχολάρχης ἐν Κυδωνίαις	1876

Β.

Βελουγιος Ι., διευθυντὴς τῆς ἐν Βενετίᾳ Μεχιτανῆς βιβλιοθήκης	1871
Βεργοτης Παναγῆς, ἐν Κεφαλληνίᾳ	1878
Βεριμερανν, γενικὸς γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀλγιερίᾳ κλιματολογικῆς Ἑταιρίας	1870
Βλαβιανος Ν. Νικήτας, δήμαρχος ἐν Ἀμοργῷ	1864
Βλαχος Ἀγγελος, γραμματάρχης ἐν τῷ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργ. τῆς Ἑλλάδος	1875
Βυζαντιος Ἀλέξανδρος, δημοσιογράφος ἐν Τεργέστῃ	1879
Βυζαντιος Ἀνάστασιος	1879

Γ.

Gerhardt W., ἀρχαιολόγος ἐν Γοτίγγῃ	1873
Γεωργιαδης Ν., ἰατρὸς ἐν Βιέννῃ	1863
Gidel Charles A., proviseur τοῦ λυκείου Louis-le-Grand, ἐν Παρισίοις	1867
Γρηγορας Γερμανός	1863
Γρηγοριαδης Α., καθηγητὴς	1864

Δ.

Δαμων Δ., ἰατρός	1872
Δεκιγαλλας Ι., ἰατρὸς ἐν Νάξῳ	1864
Δεστουνης Γ., καθηγητὴς τῆς ἑλλ. γλώσσης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Πετρουπόλεως	1876
Δεφνερ Μιχαήλ, ὀρνιθολόγος ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίῳ	1875
Δημητσας Κ., ἰατρὸς ἐν Ἀδριανουπόλει	1871
Dozon Auguste, πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Θεσσαλονίκῃ	1872

Η.

Ηλιαδης Ἀεωνίδας, καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις	1873

Θ.

Θεοδωριδης Κ., ἔμπορος ἐν Ῥαιδεστῷ	1870
Θερειανος Διονύσιος, δημοσιογράφος ἐν Τεργέστῃ	1863

Ι.

Ιωαννιδης Ἐμμανουήλ, καθηγητὴς ἐν Ἀμοργῷ	1871
Ιωαννιδης Σάββας, πρώην διδάσκαλος ἐν Τραπεζοῦντι	1870
Ιωαννιδης Σεραφείμ, καθηγητὴς ἐν Καισαρείᾳ	1863

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Κ.

	Ἔτος ἐκλογῆς.
CAILLEMER Eugène, πρύτανις τῆς νομικῆς Σχολῆς Λουγδούνου	1870
KOEN, συντάκτης τῶν Ἰσραηλιτικῶν Χρονικῶν ἐν Κερκύρᾳ	1863
ΚΟΣΜΙΑΔΗΣ Κυριακός, ἔμπορος ἐν Πτολεμαΐδι	1863
ΚΟΥΡΤΩΡΗΣ Πυναγιώτης	1864
CUSSEMAKER Arthur, νομικὸς ἐν Αἴῃ	1870
ΚΡΗΤΙΚΟΣ Ἐμμανουήλ, ἰατρὸς ἐν Σύρῳ	1870
ΚΡΙΝΟΣ Δ., φαρμακοποιὸς ἐν Ἀθήναις	1865
QUEUX DE SAINT-HILAIRE marquis de, λόγιος ἐν Παρισίοις	1867
CULLEN Dr.	1880
ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ Κ., πρώην σχολάρχης τῆς ἐν Τραπεζοῦντι Ἑλληνικῆς Σχολῆς	1864
CHIARI Chevalier Gaetani de,	1872
ΚΩΔΑΔΙΑΣΟΣ Σωκράτης, πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ῥιζαρείου Σχολῆς	1878
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Γ., διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐν Ἀθήναις	1876

Λ.

ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ Ἰωάννης, ἰατρὸς ἐν Ἰωαννίνοις	1874
ΛΕΒΙΔΗΣ Δ. Ν., δικηγόρος, πρώην πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ ἐν Ἀθήναις	1872
LEGRAND Emile, προγυμναστὴς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν νεωτέρων ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν Παρισίοις	1870
LEONARDI Giovanni, φαρμακοποιὸς ἐν Κερκύρᾳ	1871
ΛΗΜΝΙΟΣ Ν., ἰατρὸς ἐν Ἀρτάκῃ	1872
ΛΥΚΟΥΔΗΣ Ἐμμανουήλ, δικηγόρος ἐν Ἀθήναις	1874

Μ.

ΜΑΜΟΥΚΑΣ Ἀνδρέας, γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως τῆς Ἑλλάδος	1878
ΜΑΝΑΡΗΣ Σπυρίδων, γυμνασιάρχης ἐν Ἀθήναις	1863
ΜΑΝΑΡΑΣ Γρηγόριος, ἔμπορος ἐν Μυτιλήνῃ	1873
ΜΑΤΣΑΝΟΣ Γ., καθηγητὴς ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ Σχολῇ ἐν Ἰωαννίνοις	1872
MONTANI Pierre	1866
ΜΟΡΔΟΣ Σαμουήλ, δημοσιογράφος ἐν Κερκύρᾳ	1864
ΜΥΡΙΑΝΘΕΥΣ Ἱερώνυμος, ἐφημέριος τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑλληνικῆς ἐκκλησίας	1872

Ν.

ΝΑΧΑΜΟΥΛΗΣ Ἰωσήφ, δημοσιογράφος ἐν Κερκύρᾳ	1864
ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ Τάσος, ἰατρός, διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου	1875

Ξ.

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος, καθηγητής	1863

Ο.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Πυναγιώτης, διευθυντὴς ἰδιωτικῆς Σχολῆς ἐν Κερκύρᾳ	1868

Π.

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Γ., διδάσκαλος ἐν Ἄρτῃ	1872
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Μ., ἰατρὸς ἐν Θεσσαλονίκῃ	1863

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

	Ἔτος ἐκλογῆς.
Παπαδοπουλος Χρηστος, λόγιος	1864
Παπαζογλους Κλεάνθης, λόγιος ἐν Βραΐλᾳ	1871
Πετριδης Ἀθανάσιος, σχολάρχης ἐν Κυπαρισσίᾳ	1864
Πιερίδης Δ., λόγιος ἐν Κύπρῳ	1871
Πιλιατωρος Γερασιμος	1878
Πολιτης Ν. Γ., λόγιος ἐν Ἀθήναις	1878

Ρ.

Ραγκαβης Ρ. Ἀλέξιος, ὑπάλληλος τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργείου τῆς Ἑλλάδος.	1870
Ραλλης Ν., ἰατρὸς ἐν Περγάμῳ	1872
Ραμμος Ι., σχολάρχης Ἄρτης	1864
Ρωμανος Ἰωάννης, καθηγητὴς ἐν Κερκύρᾳ	1874

Σ.

Σαλας Κωνσταντινος, μεσαιωνοδίφης ἐν Παρισίοις	1868
Σαρρος Στέφανος, ἰατρὸς ἐν Βουκουρεστίῳ	1874
Σκοραελης Βύρων, καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις	1868
Σκυλισσης Ι., δημοσιογράφος ἐν Ἀθήναις	1863
Σταματιαδης Ἐπαμεινώνδας, διευθυντὴς τοῦ ἡμερονυκτίου γραφείου ἐν Σύρῳ	1867
Schliemann Ἑρίκος, φιλόκτιστωρ τῆς φιλοσοφίας ἐν Ἀθήναις	1871
Σχορτσανιτης Δ., πρώην σχολάρχης ἐν Ἄρτῃ	1871

Τ.

Τριανταφυλλιδης Κ., καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Βενετίᾳ	1872
Τριανταφυλλιδης Ν.	1863
Τσαπαρας Π., γυμνασιάρχης ἐν Κερκύρᾳ	1876

Φ.

Φιλαδελφευς Χ. Ν., τυπογράφος ἐν Ἀθήναις	1864
Freshfield Edwin, ἐν Λονδίνῳ	1877

Χ.

Χασιωτης Δ., ἰατρὸς ἐν Ἰωαννίνοις	1874
Hirschfeld Gustave, καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν Καινιγσβέργῃ	1873
Χρονιδης Κ., λόγιος ἐν Ἀδριανουπόλει	1863

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ.

Χρ. Ζωγράφος.

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ.

Γεώργιος Ζαρίφης.
Μιχαήλ Νεγροπόντης.
† Ευάγγ. Θεοφιλίδου.

ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΩΡΗΤΑΙ.

Κωνσταντίνος Καραγιάνος.
Το εν Αθήναις Εθνικόν Πανεπιστήμιον.
Γεώργιος Κορωνίος.
Στέφανος Ραλλής.
† Αντώνιος Βλάστος.
† Παντίας Σεκιάρης.

ΔΩΡΗΤΑΙ.

Αυτοκρατορική Οθωμανική Τράπεζα.
Γενική Εταιρία του Οθωμανικού κράτους.
Το εν Αθήναις Υπουργείον της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως.
Ο εν Αθήναις προς διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων Σύλλογος.
Ζάννης Στεφανόβικ.
Ανδρέας Βαλλιάνος.
Αυστροουγγρική Πίστωσις.
† Κωνσταντίνος Δόσιος.
Θεοδ. Α. Μαυρογορδάτος.
† Κωνσταντίνος Ξενοκράτης.
Βασίλειος Σουβατζόγλους.
Θ. καὶ Β. Σουβατζόγλους καὶ Σ/ᵒ.
Αλέξανδρος Σεβαστόπουλος.
Ανδρέας Σύγγρος.
Στέφανος Σκουλούδης.
Αναστ. Ηφαιστίδης.
† Αρχιμανδρίτης Ανανίας Βατοπαιδινός.
Ζήνων Καλλιόπης.
Εμμανουήλ Σπηλιάκης.
Αδελφοί Αντωνιάδαι.
† Σ. Αρχιγένης, ἰατρός.
Στέφανος Π. Σκυλίτσης.
Υἱοὶ Σεβαστοπούλου.
Γεώργιος Ζαφειροπούλος.
Γρηγόριος Κουμπάς.
Κωνσταντίνος Παλλάσκος.
Κωνσταντίνος Ζάππας.

ΠΡΟΕΔ. ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Στέφανος Καραθεοδωρή ...	1861—62
Πέτρος Ζάνος	1862—63
Ηρ. Βασιλάης	1863
Σπ. Μαυρογένης	1863—64
Αλ. Γ. Πασπάτης	1864—65
Σπ. Μαυρογένης	1865—66
Κ. Καραθεοδωρή	1866—67
Ξεν. Ζωγράφος	1867—68
Ηρ. Βασιλάης	1868—69
Ιούλιος Μιλλιγέν	1869—70
Σταυρ. Αριστάρχης	1870—71
Κ. Καραβάνος	1871—72
Κ. Καραβάνος	1872—73
Ηρ. Καβάλλος	1873—74
Κ. Καλλιάδης	1874—75
Αλ. Γ. Πασπάτης	1875—76
Ιω. Αριστόκλης	1876—77
Ιω. Αριστόκλης	1877—78
Θλ. Ιλλέμος	1878—79
Αλ. Πασπάτης	1879—80
Ηρ. Βασιλάης	1880—81

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

Κατὰ τὸ ἔτος 1880—81.

Πρόεδρος	Ηρ. Βασιλάης.
Ἀντιπρόεδροι	Θλ. Ιλλέμος.
	Θ. Σαλτέλης.
Γεν. Γραμματεὺς ...	Δ. Κυμπρίτης.
Βιβ. Γραμματεὶς ...	Αθ. Αργυρος.
Ταμίας	Ν. Παμβάκης.
Βιβλιοθήκαξ	Θ. Σαλτέλης.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ім. І. І. МЕЧНИКОВА

ΜΕΛΗ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

κατὰ τὸ ἔτος 1880—81.

Α'. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ.

1. Αντωνιαδης Θ.
2. Βαφειαδης Αθ.
3. Βοζανης Βρανος.
4. Θεοδωριδης Αθανασιος.
5. Ιαδεμος Οδυσσευς.
6. Καλαιδης Κωνστ.
7. Λουγγαρης Ν.
8. Μαλαιακας Αβρ.
9. Παρανικας Ν.
10. Σαλτελης Θ.
11. Χατζηχριστου Χριστος.

Β'. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ.

1. Αθηναγενης Γ.
2. Ακατος Ν.
3. Παλαιανος Β.
4. Βλασαμος Ι.
5. Βελλογιαννης Μ.
6. Βλασταρης Κ.
7. Γιανναρος Θρ.
8. Γκιων Ι.
9. Ιακωβου Ιακωβος.
10. Μαυρογορδατος Φραγκουλης Α.
11. Παρισης Γ.
12. Σαρακιωτης Βασιλειος.
13. Ταμβακος Δ.

Γ'. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ.

1. Αριστταρχης Στ.
2. Καραθεοδωρη Κ. Στ.
3. Mordtmann A. } (οἱοι).
4. Mordtmann J. }
5. Πασπατης Αλ.
6. Περδικιδης Κυριακος.
7. Schroeder Paul.

Δ'. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ.

1. Αργυρος Αθ., *Εἰδ. Γραμματεύς.*
2. Δεσπαστας Ν.
3. Θεοδωριδης Αθανασιος.
4. Ιαδεμος Θλ.
5. Καραβασιδης Ιω.
6. Κυμπριτης Δ., *Γεν. Γραμματεύς.*
7. Λουγγαρης Ν.
8. Μαλαιακας Αβρ.
9. Περδικιδης Κ.

Ε'. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ.

1. Βοζανης Βρανος.
2. Δημητριαδης Αθ.
3. Μαλαιακας Αβρ.
4. Μαστορακης Ιω.
5. Νοννοττης Δημ.
6. Ντουλας Κ.
7. Σαλτελης Θ.
8. Ταγης Θ.
9. Χατζηχριστου Χριστος.

ΣΤ'. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ.

1. Αριστταρχης Στ.
2. Βαροτσης Ιακ.
3. Δημητριαδης Γεωργιος.
4. Ετουκουδης Δ.
5. Ιακωβου Μιλτ.
6. Ιαδεμος Θλ.
7. Καραβασιδης Ι.
8. Καραθεοδωρη Κ. Στ.
9. Καραθεοδωρη Τηλεμαχος.
10. Μαλαιδης Δ.
11. Σαρακιωτης [illegible]
12. Συαματιδης [illegible]
13. Synvet Al.
14. Φωτιαδης Φ.

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

τῆς Ὀργανοθήκης.

Θεα. Καραθεοδωρη.

Γ. Α. Δημητριαδης.

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ

τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν.

Κ. Περδικιδης.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Θ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1830 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1881.—ΤΟΜΟΣ ΙΕ'. ΜΕΡΟΣ Α'. (*).

ΜΕΛΕΤΗ

ΤΩΝ «ΟΡΝΙΘΩΝ» ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ,

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΦΛΗΙ' Συνεδρίασει)

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐκαυχῶντο τὸ πάλαι ὡς αὐτόχθονες. Ἐνόμιζον ὅτι, ὅτε ἡ πόλις αὐτῶν ᾤκειτο δὲν ὑπῆρχεν ἑτέρα τις πόλις. Ῥήτορες καὶ ποιηταὶ μετεχειρίσθησαν ἐπιτηδείως τὴν περὶ αὐτοχθονίας τῶν Ἀθηναίων ἰδέαν, τοῦτο δὲ μεγάλως συνέβαλλεν εἰς τὴν δόξαν καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῶν Ἀθηνῶν[1]. Καὶ κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους καὶ μάλιστα ἀπὸ τῶν Μηδικῶν μέχρι τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (490—431 π. Χ.) ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν κυβερνωμένη ὑπὸ φιλοπατρίδων ἀνδρῶν προέκοψε λίαν καὶ οὐ μόνον ἐρήμιλλος ἐγίνετο τῆς ἀντιζήλου Σπάρτης, τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος τότε ἐχούσης, ἀλλὰ καὶ κατὰ πολλὰ ἀνωτέρα ταύτης ἐφάνη ἐπὶ Περικλέους, πλὴν ἴσως τῶν κατὰ τὸν πόλεμον.

Θανόντος ὅμως τοῦ Περικλέους τῷ 6' ἔτει τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, τοῦ Πελοποννησιακοῦ, ἦλθον πλέον εἰς τὰ πράγματα δημαγωγοί, προεστῶτες ἀκνηροὶ καὶ κακοὶ πολίται ἀνατρέψαντες καὶ συγχέαντες τὴν πολιτείαν. Προχωροῦντων δὲ κακῶς τοῖς Ἀθηναίοις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν πραγμάτων, ἰδίᾳ μετὰ τὴν Νικίειον εἰρήνην ἐπὶ τοῦ Δεκελεικοῦ πολέμου, κατέστησαν ἀφόρητος πλέον ἡ ἐν Ἀθήναις διαμονὴ πρὸ πάντων διὰ τὸ φιλόδικον καὶ στερεόδικον τῶν Ἀθηναίων.

Τὴν τοιαύτην κατάστασιν τῆς τῶν Ἀθηναίων πολιτείας ὁρῶν ὁ Ἀριστοφάνης καὶ τούτοις ἀγανακτῶν, ἀφοῦ ἐν ἄλλοις αὐτοῦ δράμασι διὰ τῆς κωμῳδίας ἤλεγξε τοὺς κακῶς πολιτευομένους, ἐν ταῖς Ὄρνισιν ἐπενόησε μεγαλοπρεπές τι σχέδιον. Προτείνει δηλαδὴ ἐν τῇ κωμῳδίᾳ ταύτῃ τὴν ἀπομάκρυνσιν πλέον ἐκ τῆς Ἀθηναίων πόλεως, τὴν ἵδρυσιν νέας πολιτείας ἀλλαχοῦ, τὴν εἰσαγωγὴν νέας θρησκείας ἀντὶ τῆς ὀρθοδόξου, τὴν λατρείαν νέων θεῶν καὶ τὰ ὁμοια, ὡς τῆς τέως πολιτείας νοσούσης ἀθερ-

(*) Σημ. τῆς Συντακτ. Ἐπιτροπῆς. Ὁ ΙΕ' οὗτος τόμος ἀποτελεσθήσεται ἐκ δύο μερῶν, ὧν τὸ μὲν ἐστι τὸ ἀνὰ χεῖρας, τὸ δὲ ἐκδοθήσεται ἐπιόντως καὶ ἀποτελεσθήσεται ἐκ τῶν ἀναγνωσμάτων τοῦ κ. Ἠρ. Βαπτίδου, ὧν περίληψις μόνον ἐν τῷ παρόντι ὑπάρχει.

1) Λυσίου ἐπιταφ. ε'. Ἰσοκρ. πανηγυρ. δ'.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

πευτον νόσον καὶ διεφθαρμένος ὑπὸ τῶν πρωτοστώτων.

Τὰ πράγματα τότε τῶν Ἀθηναίων ἦσαν, ὡς εἴρηται, εἰς κακὴν κατάστασιν. Τὸ ναυτικὸν αὐτῶν εἶχε κατακτήσῃ περὶ τὴν Σικελίαν, εἶχον ἀποθάνει οἱ στρατηγοὶ Λάμαχος καὶ Νικίας, οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχον τειχίσει τὴν Δεκέλειαν, Ἄγις ὁ στρατηγὸς αὐτῶν ἐπολιόρκει τὴν Ἀττικήν, ὁ Ἀλκιβιάδης ἐρρύει τὰ τῶν Λακεδαιμονίων, ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῶν συνεβούλευε τὰ συμφέροντα αὐτοῖς. Τοιαῦται ἦσαν αἱ συμφοραὶ τῶν Ἀθηναίων καὶ ὅμως οὐκ ἀπέχοντο τοῦ κακοπραγμονεῖν καὶ συκοφαντεῖν τὸν εὐεργέτην. Εἰκάζεται ἐκ τούτου ὅτι ἡ κωμῳδία αὕτη ἐδιδάχθη ἐπὶ Χαβρίου ἄρχοντος τοῦ Δευτέρου ἀντὶ τοῦ ποιητοῦ Ἀριστοφάνους κατὰ τὴν ιε' καὶ ιγ' Ὀλυμπιάδος τῷ δ' ἔτει τῆς 91ης Ὀλυμπιάδος, ἤτοι, κατὰ τὴν ἡμετέραν χρονολογίαν, εἰς μίαν τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ Μαρτίου, ἢ εἰς μίαν τῶν πρώτων τοῦ Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 414 π. Χ. Οἱ μὲν νεωτεροι κριταὶ οἱ θεωροῦσιν αὐτὴν τὴν εἰρηνικωτάτην καὶ ὡραιοτάτην τῶν μέχρι ἡμῶν διασωθεισῶν κωμῳδιῶν τοῦ ποιητοῦ, οἱ ἀρχαῖοι ὅμως, οἱ ἐπίσημοι μάλιστα ἐν Ἀθήναις κριταί, δὲν ἐθαύμαζον αὐτὴν τοσοῦτον, ὅυτι ἀπέτιμων αὐτὴν οὐχὶ τὸ πρῶτον βραβεῖον ὡς πολλοῖς ἄλλοις τῶν ποιητῶν, ἀλλὰ τὸ δεύτερον[1], προτιμήσαντες τὰς κωμῳδίας τοῦ Φιλωνίδου, ὃν ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Βατράχοις (στίχ. 1[illegible]) κατηγορεῖ ὡς ἀδίξου ποιητοῦ.

Εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῶν κριτῶν πιθανῶς ἔδωκαν ἀφορμὴν ἄλλα αἴτια, οὐχὶ δὲ ἡ ἀποκατάληψις ἐπιτάσεως τῆς ποιητικῆς ἀξίας τοῦ ποιήματος· ἴσως ὁ ποιητὴς τῶν Κωμαστῶν γνώτερα ἀγρικιώτερα καὶ παρίστανε ψυλαρεστέρον τὰ τελευταῖα τότε γεγονότα καὶ μᾶλιστα τὴν ἀποκοπὴν τῶν ἔρμων καὶ τὰς ἐκ τούτου καταγγελίας καὶ κατακλίας. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἡ κρίσις τῶν νεωτέρων εἶναι ὀρθοτάτη διὰ τὰ τὸ τολμηρὸν καὶ καινὸν τῆς εὐρέσεως τοῦ μύθου, διὰ τὸ πλῆθος καὶ ζωηρὸν τῆς διαθέσεως, ἀτινα ἀπαντῶμεν καὶ εἰς ἄλλα δράματα τοῦ ποιητοῦ, πολὺ δὲ περισσότερον καὶ ἀρμονικώτερον ἐν τῷ προκειμένῳ.

Ἄλλα ποῖον εἶναι τὸ σχέδιον καὶ τίς ὁ σκοπὸς τοῦ δράματος τούτου; Οἱ νεώτεροι κριταί, ὡς εἴρηται, θαυμάζουσιν αὐτὸ διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ ἀρετὰς καὶ τὴν ποιητικὴν του ἀξίαν, διαφωνοῦσιν ὅμως μεγάλως περὶ τὸ σχέδιόν καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Οἱ μὲν νομίζουσιν ὅτι ὁ ποιητὴς παρέχει ἐν αὐτῷ λεπτομερεστάτην ἱστορικὴν καὶ ποιητικὴν ἀλληγορίαν τῶν συγχρόνων γεγονότων, οἱ δὲ ἐνορῶσι συμβολικὴν παράστασιν γενικῶν τινων φιλοσοφικῶν καὶ ποιητικῶν ἰδεῶν περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς πολιτείας τῶν Ἀθηναίων· ἕτεροι τοὐναντίον οὐδένα βαθύτερον συλλέπουσιν ἐν αὐτῷ σκοπὸν ἢ τὴν ὑγρὰ μὲν πλὴν ἡδυέστερον διακωμῴδησιν θείων καὶ ἀνθρωπίνων, ὡς πολλαχοῦ τῶν ἀριστουργημάτων του πράττει ὁ Ἀριστοφάνης. Ἕτεροι πάλιν νομίζουσιν ὅτι ἐνῷ πρότερον ἐν ἄλλοις δράμασιν ὁ ποιητὴς προσέβαλε τοὺς ἐχθροὺς τῆς τοῦ λεοῦ θρησκείας ἤδη αὐτοὺς οὗτος πολεμεῖ αὐτήν, φαίνεται δὲ καὶ φίλος τῶν πολιτῶν, ἐνῷ πρότερον ἐλάλει καὶ εἰργάζετο ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. Ἄλλοι παρατηροῦσιν ἐν αὐτῷ σάτυρον τῶν ἀδυναμιῶν καὶ τῆς κουφότητος τῶν Ἀθηναίων ἡδέως ἀκουομένων παντὸς λόλου τοιούτου τῆς φαντασίας πλάσματα ὑπεγκυμονούσιν· ἄλλοι τελευταῖον οὐδένα πολιτικὸν σκοπὸν ἐν τοῖς Ὄρνισι διαβλέπουσι, νομίζουσι δὲ ὅτι ὁ ποιητὴς πειράται νὰ ἐκκλίνῃ καὶ ἀποτρέψῃ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἀκροατάς του ἀπὸ τοῦ πικροῦ λόγου τῆς πραγματικότητος καὶ μεταβιβάσῃ εἰς τὴν χρυσῆν αὔραν τῆς ποιήσεως· διὸ παρίστησιν οἱονεὶ ὄνειρον εὑρέστατον, λαμπρὸν μέν, ἀλλ' ἀπραγματοπόνητον. Τοιαῦτα λοιπὸν σύγχυσις καὶ διαφορὰ γνωμῶν ἐπικρατεῖ περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ λαμπροῦ τούτου δράματος παρὰ τοῖς νεωτέροις. Ἵνα ἀνοιχθῶμεν ἐπιμελέστερον τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ἀς ἀναλύσωμεν λεπτομερέστερον αὐτό, ἐὰν δὲ τῆς ἀναλύσεως παρεμβῶμεν νὰ ἐξαγγείλωμεν ἀσφαλές τι συμπέρασμα.

Δύο Ἀθηναῖοι πολῖται, τῶν τοῦς χαρακτῆρας κάλλιστα δηλοῦσι τὰ ὀνόματα αὐτῶν, Πιστάθετερος, ὁ πιθῶν τοὺς ἑταίρους, καὶ Εὐελπίδης, ὁ πάντοτε ἀγαθὴν ἐλπίδα ἔχων, ἀποστάντες τῶν ἐν Ἀθήναις βίων καὶ μελλήσαντες ἐκ τῆς ἀνόνου δίκης τῶν συμπολιτῶν των, ἀπορροφῶσιν ἐκ μεταναστεύσεωσ εἰς ἄλλον τόπον, ἐνῷ ἠθέλησαν νὰ ζήσωσιν ἥσυχοι·

ἡμεῖς δὲ φεῦ, καὶ γένοι τοιοῦδε
ἐστὶ μετ' ἄστυος, οὐ σκόπευνος οἰδεῖν
ἐκκυκλεῖται ἐκ τῆς πατρίδος ἄμφοτε τοῦν ποδοῖν
. . . . . .

Ἀθηναῖοι δ' ἀεὶ

---

1) Ἐν τῇ ὑπόθεσι τῶν «Ὀρνίθων» εἴρηται: «Ἐδιδάχθη ἐπὶ Χαβρίου διὰ Καλλιστράτου ἐν Δ ἔτει, ὡς ὧν δεύτερος ταῖς Ὄρνισι, πρῶτος Ἀμειψίας Κωμασταῖς, τρίτος Φρύνιχος Μονοτρόπῳ».

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ І. МЕЧНИКОВА

ἀεὶ τῶν ἡκόντων ὄρνιν πάντα τὸν βίον.
διὰ ταῦτα τοῦδε τὸν βάσον βαδίζομεν,
. . . . . .
πλανώμενοι ζητοῦντες τόπον ἀπράγμονα,
ὅπου καθιδρυθέντες διαγενοίμεθ' ἄν.
(Ὄρν. 73—45).

Ἐπειδὴ οὖν ὁδηγὸς δύο πτηνά, μέαν κορώνην καὶ ἕνα κολοιόν, φέρονται εἰς χώρον ἔρημον μεταξὺ θασσῶν καὶ βράχων, πέριν χιλίων σταδίων ἀπὸ τῆς Ἀθηνῶν. Ἡ χώρα αὕτη εἶναι, βεβαίως, πλάττει, καθαρὸν τῆς τοῦ ποιητοῦ φαντασίας ἀπόκυημα. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ εὑρίσκουσι τὴν κατοικίαν τοῦ Ἔποπος.

Ὁ Ἔποψ ὅτε ἦν ἔτι ἄνθρωπος, ἐκαλεῖτο Τηρεύς. Κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν ὁ Τηρεὺς ἦτο βασιλεὺς τῶν Θρᾳκῶν. Παιδίων ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν ἐπολέμησε πρὸς Ἀεδδικὸν τὸν βασιλέα τῶν Θηβῶν. Ἐζήτησε λοιπὸν τὴν βοήθειαν τοῦ Τηρέως, κατὰ τοῦ Ἀεδδίκου, ὡς ἀμοιβὴν δὲ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν θυγατέρα Πρόκνην ὡς γυναῖκα· ὁ βάρβαρος ὅμως Τηρεὺς κατέτεμε παιδοκτόνος εἰς αὐτήν, τὸν Ἴτιν, προύφασίσθη ὅτι ἡ Πρόκνη ἀπέθανε καὶ ἔλαβε τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς Φιλομήλην· αὕτη ἀνακαλύψασα τὴν ἀπάτην ἠθέλησε ν' ἀπαλλάξῃ ἰδίας συμφορᾶς· ἀλλ' ὁ Τηρεὺς ἀπέκοψε τὴν γλῶσσαν αὐτῆς, ἥτις ὅμως ἐδίδασε τὰ κατ' αὐτὴν εἰς τὴν Πρόκνην διὰ κεντήματός τινος. Ἡ Πρόκνη ἐκδικουμένη τὸν Τηρέα, ἔσφαξε τὸν οἶον Ἴτιν καὶ παρέθετο αὐτὸν ὡς βρῶσιν τοῦ ἰδίου πατρός. Ὁ Τηρεὺς ἐνόησε τὸ κακοῦργημα, κατεδίωξε τὰς ἀδελφὰς καὶ τότε κατ' ἀπόρροιαν τῶν θεῶν μετεβλήθησαν οἱ σύντροφοι εἰς πτηνά· καὶ ἡ μὲν Πρόκνη ἐγένετο ἀηδὼν κλαίουσα τὸν Ἴτιν, ἡ Φιλομήλα διὰ τὴν ἀποκοπὴν τῆς γλώσσης χελιδών, αὐτὸς δὲ ὁ Τηρεὺς ἔγινεν Ἔποψ[1].

Κατὰ τὸν ὡραῖον τοῦτον μῦθον, ὁ Ἔποψ ἦτο ὁ Τηρεύς, τῶν Θρᾳκῶν μὲν βασιλεύς, ὡς δὲ σύζυγος τῆς Πρόκνης θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν Παιδίωνος, συγγενὴς τῶν Ἀθηναίων· διὰ τὴν συγγένειαν ταύτην καὶ τὴν μεγάλην του ἐμπειρίαν, ἣν ἐκτήσατο, ὡς πτηνὸν (πτόμενος τῇδε κἀκεῖσε, ἢν ὁ κατελλιλύστατος, ὅπως συμβουλεύσῃ τοὺς Ἀθηναίους μετανάστας τίνα μέλλουσαν οἴκησιν συνέφερεν αὐτοῖς νὰ ἐκλέξωσιν. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδεὶς τῶν ὑπὸ τοῦ Ἔποπος διεγθέντων τόπων ἤρεσκεν αὐτοῖς, ὁ Πεισθέταιρος ἀπορεῖ μετὰ τοῦ ἑταίρου Εὐελπίδου νὰ μείνωσι πλησίον ταῖς Ὀρνισι, τῇ δὲ βοηθείᾳ αὐτῶν νὰ κτίσωσι πόλιν μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς· αὕτη δὲ ἡ πόλις κειμένη ἐν μέσῳ τῶν δύο θέλει ἄρχει ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της θεῶν καὶ ἀνθρώπων.

ἦν δ' οἰκήσητε τοῦτο καὶ φράξῃθ' ἅπαξ
ἐκ τοῦ πόλιν τούτου κεκλήσεται πόλις
ὥστ' ἄρξετ' ἀνθρώπων μὲν ὥσπερ παρόντων,
τοὺς δ' αὖ θεοὺς ἀπολεῖτε λιμῷ Μηλίῳ.
(183—186)

Ὁ Ἔποψ ἀκούσας τὸ σχέδιον τοῦτο, ὑποστηρίζόμενος δὲ ὑπὸ τῆς γυναικός του Ἀηδόνος (Πρόκνης) ἀμέσως συγκαλεῖ ἔκτακτον ἐκκλησίαν τῶν Ὀρνίθων. Ἐκ πτηνὰ ἀκούσαντα ὅτι παρ' αὐτοῖς μέλλουσι νὰ κατοικήσωσιν ἄνθρωποι, οἱ ἀδιάλλακτοι ἐχθροὶ τοῦ γένους αὐτῶν, τὰ πρῶτον μὲν ἀνθίστανται σφοδρὰ εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Τηρέως, τέλος ὅμως ἐπιτρέπουσι τῷ Πεισθεταίρῳ τὸν λόγον.

ΕΠ. Ἴσως τὰς ἄδας τῶν ἐμῶν ἀμοιβοτέρων. (229)
. . . . . .
ἀλλ' ἴσως πεισθήσεσθε τὰ κείνου πάντα γὰρ ἐνδέδε ψυχὴ· ἀθρόζουσιν οἴκοιν τανοδείρων
ἢ μ' ἴσως τις ἀριστὸς πρόσδοις. . . (252—255)

Ὁ δὲ χορὸς τῶν ὀρνίθων λέγει :

ΧΟΡ. Δαλερὸν οὖν σοι καὶ κατὰ πάντα δὴ τρόπον πίφυκεν ἔνθρωπος· σὺ δ' ὅμως λέγε μοι. (451—452).

Οἱ ὄρνιθες ἀκούσαντες τῶν λόγων τοῦ Πεισθεταίρου καὶ πεισθέντες δέχονται ἡδέως καὶ ἐνθουσιῶντες μάλιστα τὸ σχέδιόν των.

ΧΟΡ. Πολὺ δὴ πολὺ δὴ χαλεπωτάτου λόγους ἤνεγκας ἔνθρωφ' . . . . . .
. . . . . .
σὺ δέ μοι κατὰ δείξονα καὶ κατὰ συντυχίαν ἀγαθὴν ἥκεις ἐμοὶ σωτήρ.
ἀναθεὶς γὰρ ἐγὼ σοι τὰ νοτερὰ κάμαντὸν οἰκήσω.
ἀλλ' ὅ,τι χρὴ δρᾶν, σὺ δίδασκε παρών. . . . . (539—556).

Ὁ Ἔποψ διὰ μαγικής τινος ῥίζης προσέθηκε πτερὰ εἰς τοὺς δύο ἐπήλυδας, Πεισθέταιρον καὶ Εὐελπίδην, αὐτοὺς δὲ προσφωνεῖ αὐτοὺς περισσότερον ταῖς ὄρνισι.

ΕΠ. Μηλὴν φοβηθῆς· ἔστι γάρ τι ῥίζιον διακαταγόντ' ἔχουσ' ἀπεστομωμένον. (654-655.

Ἀμέσως μετὰ τέχους θαυμασίου κτίζεται ἡ νέα πόλις ὑπὸ τῶν Ὀρνίθων αὐτῶν διὰ δὲ πα-

1) Preller's Griechische Mythologie II, 143.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І. МЕЧНИКОВА

νηγυρικῆς τινος θυσίας ἐγκαινιάζεται τῇ ἐπικλήσει τῶν θεῶν τῶν Ὀρνίθων.

ΕΥ. Ἄγε δὴ τί χρὴ δρᾶν: ΠΕΙ. Πρῶτον δυομα τῇ πόλει
θέσθαι τι μέγα καὶ κλεινόν, εἶτα τοῖς θεοῖς
θύσαι μετὰ τοῦτο . . . . (809—814).

Ὁ Πεισθέταιρος καλεῖ τὴν νέαν πόλιν, ἣτις ἐκτίσθη μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, μεταξὺ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, *Νεφελοκοκκυγίαν*· ὁ δὲ ἱερεὺς βλασφημεῖ παρῳδῶν τὰς συνήθεις εὐχὰς τοῖς θεοῖς ἐπὶ τοῖς ἐγκαινίοις τῆς νέας πόλεως εὔχεται τοῖς Ὄρνισιν οὕτως:

Εὔχεσθε τῇ Ἑστίᾳ τῇ ὀρνιθείᾳ καὶ τῷ ἰκτίνῳ
τῷ Ἑστιούχῳ, καὶ ὄρνισιν
Ὀλυμπίοις καὶ Ὀλυμπίῃσι
πᾶσι καὶ πάσῃσιν
. . . . . .
καὶ κύκνοις Πυθίοις καὶ Δηλίοις καὶ Λητοῖ Ὀρτυγομήτρῃ καὶ Ἀρτέμιδι Ἀκαλανθίδι
. . . . . .
. . . . . .
καὶ ὄρνισιν ὄρνισι καὶ ὀρνίθοις πᾶσι, πορφυρίωνι, καὶ πελεκᾶνι, καὶ πελεκίνοις καὶ φλιζίδι, καὶ τέτραξι, καὶ ταῶσι, καὶ ἀλεᾷ, καὶ βασιλεῖ καὶ βασιλίσσῃ, καὶ ἀρωδιῷ, καὶ καταρράκτῃ, καὶ μελαγχορυφίῳ, καὶ αἰγιθάλλῳ, (864—889).

Τότε παρουσιάζεται καὶ ποιητὴς εἰς διὰ τῶν ὕμνων του εὐχόμενος τὰ βέλτιστα τῇ νέᾳ πόλει

Νεφελοκοκκυγίαν τὰν εὐδαίμονα
κλῆσον, ὦ Μοῦσα, τεαῖς ἐν ὕμνων ἀοιδαῖς. (904—905).

Ἔρχονται καὶ ἄλλοι κατόπιν ἐκ τῆς γῆς, ἵν' ὑποσδήποτε ὠφεληθῶσιν ἐκ τοῦ νέου τούδου ἱδρύματος, οἷον χρησμολόγος, ὁ ἀστρονόμος καὶ γεωμέτρης Μίτων, ψηφισματοπώλης καὶ ἄλλοι. Ταῦτα δὲ γίνονται ἐκτὸς τῆς σκηνῆς.

Οἱ ἐν Ὀλύμπῳ θεοὶ μετὰ λύπης ἔκουσαν καὶ εἶδον τὴν νέαν καὶ παρέδοξον ταύτην ἐπιχείρησιν, τὴν κτίσιν τῆς νέας πόλεως Νεφελοκοκκυγίας, ἀμέσως λοιπὸν πέμπουσι τὴν Ἶριν, ὅπως διατάξῃ αὐτοὺς νὰ δώσωσι τοῖς δυσηρεστημένοις θεοῖς.

Ὁ Πεισθέταιρος ἐρωτᾷ·

αὕτη σὺ ποῖ ποῖ ποῖ, πάτει; . . .
. . . . . .
τίς εἶ; πόθεν; λέγων ἐρῶν ὁπόθεν πάτει;
ΙΡ. παρὰ τῶν θεῶν ἄγγελος τῶν Ὀλυμπίων.
ΠΕΙ. ὄνομα δέ σοι τί ἐστι; πλοῖον ἢ κυνῆ;
ΙΡ. Ἶρις ταχεῖα
. . . . . .
ἐγώ· πρὸς ἀνθρώπους πέτομαι παρὰ τοῦ πατρὸς
φράσουσα θέλεν τοῖς Ὀλυμπίοις θεοῖς
μηλοφαγεῖν τε βουθύτους ἐπ' ἐσχάραις
κνισῶν τ' ἀγυιάς. ΠΕΙ. Τί οὖν λέγεις; ποίους θεοὺς;
ΙΡ. ποίους; ἡμῖν τοῖς ἐν οὐρανῷ θεοῖς.
ΠΕΙ. θεοὶ γὰρ ὑμεῖς; ΙΡ. τίς γὰρ ἐστ' ἄλλος θεός;
ΠΕΙ. ὁρνιθες ἀνθρώποισι νῦν εἰσι θεοί.
οἷς θυτέον αὐτοῖς, ἀλλὰ μὰ Δί' οὐ τῷ Διί.
(1199—1237).

Ἡ Ἶρις ἐπιθυμεῖ νὰ πετάξῃ ἡσύχως διὰ μέσου τῆς νέας πόλεως, τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν παρατηρεῖ διόλου, ὡς ὅλως ἐκείνου φροντίσαντος· οἱ πυλωροὶ ὅμως ἐμποδίζουσιν αὐτήν, ὁ δὲ Πεισθέταιρος μετ' ἀπειλῶν αὐστηρῶν ἀποδιώκει αὐτήν.

ΠΕΙ. Οὐκ ἀποσβεσεῖς; οὐ ταχέως; εὐθὺς πατεῖ.
. . . . . .
ΧΟΡ. Ἀποκεκλήκαμεν διογενεῖς θεοὺς
μηκέτι τὴν ἐμὴν διαπερᾶν πόλιν,
μηδέ τιν' ἱερόθυτον ἀνὰ δάπεδον ἔτι
τῆδε βροτῶν θεοῖσι πέμπειν κάπνον.
(1258—1266).

Ὁ Πεισθέταιρος δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἐπεμψε κήρυκα πρὸς τοὺς βροτοὺς ἐπὶ γῆς, ἵν' ἀναγγείλῃ τὴν ἵδρυσιν τῆς νέας πόλεως. Ὁ κῆρυξ ἐπιστρέψας ῥίπτει τὴν εἴδησιν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἔκουσαν τὴν ἵδρυσιν τοῦ νέου κράτους τῶν ὀρνίθων καὶ τὴν παγκόσμιον κυριαρχίαν των, πλήθος δὲ μεταναστῶν ἐντὸς ὀλίγου θέλει ἐλθεῖ ἐκ τῆς γῆς εἰς τὸ νέον κράτος, τὴν Νεφελοκοκκυγίαν.

Ὁ κῆρυξ λέγει·

Ὦ Πεισθέταιρ', ὦ μακάρι', ὦ σοφώτατε,
ὦ κλεινότατ', ὦ σοφώτατ,' ὦ γλαφυρώτατε,
ὦ τρὶς μακάρι', ὦ κατακίλεινον.
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
ὦ κλεινοτάτην [illegible] οἰκίσας πόλιν,
οὐκ οἶσθ' ὅσην [illegible] ἀνθρώποις φέρει,
ὅσους τ' ἐρωτὰς [illegible] ὥρας ἔχεις.
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . δὲν δὲ σοι λέγω
πλοῦτον ἐκεῖθεν δῶρα πλεῖν ἢ μυρία
πτερῶν δεδεμένοι καὶ τρόπων γαμφ[illegible]
ὥστε πτερῶν σοι τοὺς ἑποίκους δεῖ πε[illegible]
(1271—1307).

Ὁ Πεισθέταιρος ἀκούσας ταῦτα ἀμέσως ἐτοιμάζει φορτία πτερῶν, ὅπως πτερώσῃ τοὺς ἐπήλυδας. Ἔρχονται τῷ ὄντι πολλοὶ ὅπως κατοικήσωσιν ἐν τῇ νέᾳ πόλει, ἀλλ' ὁ Πεισθέταιρος

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

δὶν τοὺς θεωρεῖ ἀξίους καὶ δὶν παραδέχεται αὐτοὺς πολίτας τῆς Νεφελοκοκκυγίας του. Ἀνόητόν τινα π. χ. υἱόν πατρυελίαν, κακοποιοῦντα τὸν πατέρα του, μεταβάλλει εἰς ἀλίκτορα, ἀλλ' οὐ διατάττει αὐτὸν νὰ φύγῃ εἰς Θρᾴκην, ὅπως κατ' ἀποτίμων ἐντίμως διακριθῇ.

ΠΕΙ. Ἐπειδήπερ γὰρ ἦλθες, ὦ ἀλε-
ίνου, πτερώσω σ' ὥσπερ ὄρνιν ὀρφανόν·
σοὶ δ' ὦ μιαρὲ μιαρὲ, οὐ κακῶς ὑποθήσομαι,
ἀλλ' οἷα πρὸς αὐτὸν ἔμαθον ὅτε παῖς ἦν· σὺ γὰρ
τὸν μὲν πατέρα τὸν ἑῆ τύπτεις· ταύτην δὲ λαβὼν
τὴν πτέρυγα καὶ τοῦτο τὸ πλῆκτρον θάτερον,
νομίσας ἀλεκτρυόνα σε εἶναι τοῦδε λόφον,
φρούει, στρατιοῦ τῶν τοιουτοφόρων σαυτὸν τρέφει,
τὸν πατέρ' ἐὰν ζῆν θέλῃς, μὴ μάχιμος εἶ,
εἰς τὴν Θρᾴκης ἀποπέτου· ἔνεστι μάγου.
(1361—1369).

Ἐπίσης ἀποπέμπει καὶ τὸν ὁ θυρεοποιὸν Κινησίαν, τὸν ἀγαπητότατον καὶ ἀρεστοτάτον ἀντιπρόσωπον τῆς νεωτεριστικῆς τάσεως τῆς ποιήσεως καὶ μουσικῆς ἣν συνεχῶς καὶ σφόδρα ἀπολίμησεν ὁ Ἀριστοφάνης.

Καὶ συκοφάντης τις, οὗ τὸ γένος ἤνθει τότε ἐν Ἀθήναις, ἔρχεται ἵνα κατοικήσῃ καὶ ἀσκήσῃ τὸ στυγερὸν ἔργον του ἐν τῇ νέᾳ πόλει, ἀλλ' ἐκδιώκεται ὑπὸ τοῦ Πεισθεταίρου.

ΣΥΚ. Οἴμοι τάλας· μάχιγ' ἔχεις. ΠΕΙ. πτερῶ μὲν οὖν,
οἷσί σε ποιήσω τίμερον βαμβικιᾶν.
ΣΥΚ. Οἴμοι τάλας. ΠΕΙ. οὐ πτερυγεῖς ἐνπαυδενί;
οὐκ ἀπολιδᾶξεις, ὦ κάκιστ', ἀπολούμενος;
πικρὰν τάχ' ὄψει σφριφοδικηπανουργίαν.
ἀπίωμεν ἡμεῖς ξυλλαβόντες τὰ πτερά.
(1464—1469).

Τὸ κακὸν προχωρεῖ· οἱ ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦσι νὰ μετανάστεύσωσιν εἰς τὴν νέαν πόλιν, οὐδεὶς θέλει πλέον τοὺς Ὀλυμπίους θεοὺς, λιμὸς δὲ φοβερὸς ἐνσκήπτει εἰς τὸν Ὄλυμπον. Τοῦτο ἐνόησεν ὁ φίλος τῶν ἀνθρώπων Προμηθεύς, ὁ ἄλλοτε κλέψας ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ τὸ πῦρ καὶ μεταδοὺς τοῖς ἀνθρώποις. Πνευστιῶν οὖτος καὶ ἀγωνιῶν ἐπὶ τὸ κωμικώτερον, μήπως ἐννοήσῃ αὐτὸν ὁ Ζεὺς καὶ τιμωρήσῃ διὰ τὴν προδοσίαν του, παρουσιάζεται εἰς τὸν Πεισθέταιρον καὶ λέγει αὐτῷ, ὅτι τὰ τῶν θεῶν πράγματα ἔχουσι κακῶς, διότι οὐδεὶς τῶν βροτῶν θύει πλέον αὐτοῖς, ὑπὸ λιμοῦ δὲ μεγάλου μαστίζονται οἱ ἀθάνατοι θεοί, οἱ δὲ θεοὶ τῶν βαρβάρων οἱ Τριβαλλοὶ ἑτοιμάζονται νὰ ἐπαναστατήσωσι κατὰ τοῦ Διός.

ΠΡΟ. ἄκουε δή νυν. ΠΕΙ. ὡς ἀκούοντος λέγε.
ΠΡΟ. ἀπόλλυσιν ὁ Ζεύς. ΠΕΙ. πηνίκ' ἀπ' ἀπώλετο.
ΠΡΟ. εἴ οὕπερ ὑμεῖς ᾠκίσατε τὸν ἀέρα·
θύει γὰρ οὐδεὶς οὐδὲν ἀνθρώπων ἔτι
θεοῖσι, οὐδὲ κνίσα μηρίων ἔπο
ἀνέβλυεν ὡς ἦσθε ἐπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου,
ἀλλ' ὥσπερεὶ θεσπεσφρίτοις νηστεύομεν
ἅπαν θυηλῶν· οἱ δὲ βάρβαροι θεοὶ
πεινῶντες ὥσπερ Ἕλλυριοὶ κεκριγότες
ἐπιστρατεύουσιν φᾶσ' ἄνωθεν τῷ Διί,
εἰ μὴ παρεῖται τὴν πόλιν ἀνωμγείνα,
ἵν' εἰσάγοιτο σπλάγχνα κατατεκμηριά.
(1518—1524).

Ὁ Ζεὺς λοιπὸν, ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ Προμηθεὺς τῷ Πεισθεταίρῳ, ταῦτα φοβούμενος θέλει πέμψει πρέσβεις πρὸς αὐτὸν περὶ διαλλαγῶν. Συμβουλεύει αὐτῷ ἵν' οὐδενὶ ὅρῳ νὰ μὴ συμβιβασθῇ μετὰ τοῦ Διὸς ἐκτὸς ἐὰν ὁ Ζεὺς παραχωρήσῃ τοῖς μὲν ὄρνισι τὸ σκῆπτρον, αὐτῷ δὲ τῷ Πεισθεταίρῳ σύζυγον τὴν Βασιλείαν δηλαδὴ τὴν προσωποποίησιν τῆς ἀρχῆς.

ΠΡΟ. μάλιστα πάντων ἓν δέ σοι λέγω σαφῶς·
ἥξουσι πρέσβεις δεῦρο περὶ διαλλαγῶν
παρὰ τοῦ Διὸς καὶ τῶν Τριβαλλῶν τῶν ἄνω·
ὁμεῖς δὲ μὴ πείσθεσθ', ἐὰν μὴ παραδῷ
τὸ σκῆπτρον ὁ Ζεὺς τοῖσιν ὄρνισιν πάλιν,
καὶ τὴν Βασιλείαν σοι γυναῖκ' ἔγειν διδῷ.

ΠΕΙ. Τίς ἐστιν ἡ Βασιλεία; ΠΡΟ. καλλίστη κόρη,
ἥπερ ταμιεύει τὸν κεραυνὸν τοῦ Διὸς
καὶ τἄλλ' ἁπάντα, τὴν εὐβουλίαν,
τὴν εὐνομίαν, τὴν σωφροσύνην, τὰ νεώρια,
τὴν λογοποιΐαν, τὸν κωλακρέτην, τὰ τριήρεα.
(1531—1541).

Καὶ ἀληθῶς μετ' ὀλίγον ἔρχονται πρέσβεις πρὸς τὸν Πεισθέταιρον, ὁ Ποσειδῶν, ὁ Ἡρακλῆς καὶ Τριβαλλός τις. Οὗτοι διαπραττοῦσι κάκιστα τὴν διπλωματικὴν αὐτῶν ἀποστολὴν. Ὁ μὲν Ἡρακλῆς ὀργισθεὶς κατ' ἀρχὰς, γαγγαλίζεται κατόπιν καὶ μαλακώτερος καθίσταται ὑπὸ τοῦ Πεισθεταίρου διαινοῦντος αὐτῷ ὠρύον ψητόν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Τριβαλλὸς, καίτοι τραυλίζων πως συνεινεῖ, ὁ Ποσειδῶν δυσμαρτυρούμενος σιωπᾷ.

ΠΟΣ. σφῷν δὴν βιαλλάττεσθε καὶ ξυμβαίνετε·
ἐγὼ δ', ἐπειδὴ σφῷν δοκεῖ, σιγήσομαι.
(1683—1685).

Τότε ὁ μὲν Ἡρακλῆς μένει φύλαξ τοῦ ψητοῦ, ὁ δὲ Πεισθέταιρος μετὰ τῶν δύο ἱππέων ἀναβαίνει εἰς τὸν Ὄλυμπον, ἵνα λάβῃ σύζυγον τὴν Βασιλείαν· διὰ δὲ τοῦ θριάμβου καὶ τῆς γαμηλίου πομπῆς τελευτᾷ τὸ δρᾶμα.

ΧΟΡ. ἄναγε, δίωκε, πάραγε, πάραγε,
περιπάτεσθε
μάκαρα μάκαρι σὺν τυχᾷ,
ὦ φεῦ φεῦ τῆς ὥρας τοῦ κάλλους.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ім. М. МЕЧНИКОВА

ὦ μακαριστὸν αὖ γάμον τῆδε πόλει γήμας.
μεγάλαι μεγάλαι κατέχουσι τύχαι
γένος ἀρνίων
δὶς τόνδε τὸν ἄνδρ', ἀλλ' ὁμεναίοις
καὶ κωμῳδίαισι δέχεσθ' ᾠδαῖς
αὐτὸν καὶ τὴν Βασιλείαν.
Ἥρᾳ ποτ' Ὀλυμπίᾳ
τῶν ἠλιβάτων δρόσων
ἄργοντα θεοῖς μέγαν
Μοῖραι ξυναναίειαν
ἐν τοιῷδ' ὁμεναίῳ.
Γαῖα δ., Γαῖαναι δ., (1720—1736).

Καὶ ὁ Πισθέταιρος ἐπὶ ταῖς ᾠδαῖς ταύταις χαίρων μέγα λέγει·

ἔχαρην ὅμνοις, ἔχαρην ᾠδαῖς
ἄναμαι δὲ λόγων, ἄγε νυν κότοῦ
καὶ τὰς χθονίας κλίσατε βροντάς,
ἀστεροπὰς πυρόλας Διὸς ἀστεροπάς,
ἀνοίξατε ἀέρθητα κεραυνόν. (1743—1747).

Ἐπίσης πρὸς καὶ πάντα τὰ φῦλα τῶν ὀρνίθων νὰ χαρῶσι καὶ συγχαρῶσιν.

ΠΕΙ. Ἔκπυθε νῦν χαίρουσιν, ὦ φῦλα πάντα συνήλικον πτεροφόρ.· Ἴτ' ἐπὶ τὸ [illegible] καὶ ἄλοχος γαμηλόν, ἄφελον, ὦ μάκαιρ, σὴν χεῖρ' [illegible] ἐμῶν λαβοῦσα συγχέρεσιν ἄρμοσ[illegible] ὁ σ' ἔρῳ.

Καὶ ὁ χορὸς τῶν ὀρνίθων [illegible]·

ἀλαλαλαί, ἰὴ Παιών,
τήμελλα καλλίνικος, ὦ
δαιμόνων ὑπέρτατε. (1756—1765).

Οὕτως ἐν μέσῳ ἀφμάτων καὶ χορῶν [illegible] γάμῳ τοῦ Πισθετάιρου καὶ τῆς Βασιλείας ἔλαβον ἐκ τοῦ Διός ἐν Ὀλυμπῳ ὁ ἱδρυτὴς τῆς Νεφελοκοκκυγίας, ἀποπερατοῦται ἡ κωμῳδία.

Ὁ μετὰ προσοχῆς παρατηρῶν, καὶ ἀναγινώσκων τὰ κυριώτερα μέρη τοῦ μύθου τῆς κωμῳδίας ταύτης πείθεται, ὅτι τὸ δρᾶμα τοῦτο δὲν εἶναι ὅλως πλάσμα τῆς φαντασίας, εἰς τέρψιν μόνον καὶ γέλωτα τῶν θεατῶν προωρισμένον, ἀλλ' ἔχει ὁπωσδήποτε καὶ σκοπόν τινα. Ὁ μέγας κωμικὸς ἔθλαβ δὴ σκοπεῖ ἐν αὐτῷ νὰ παραστήσῃ ποιητικωτέρων τῆς ἰδίας τοῦ ἐπί τε τῶν παρόντων καὶ τῶν πρὸ ὀλίγου συμβεβηκότων, διὰ δὲ τῆς παραστάσεως ταύτης νὰ ἐπιστρέψῃ οὐ μόνον εἰς τὴν φαντασίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν διάνοιαν τῶν θεατῶν.

Ἀλλὰ πῶς δυνάμεθα νὰ ἐξιχνιάσωμεν καὶ ἀνεύρωμεν μεθοδικῶς τὸν σκοπὸν τοῦ ποιητοῦ ἐν τῷ δράματι τούτῳ; Ἐξετάσωμεν πρώτον τὸ κυριώτερον πρόσωπον, τὸν πρωταγωνιστὴν τοῦ δράματος, τὸν Πισθέταιρον.

Ἐὰν ἐξετάσωμεν τὴν πλήρη πρώτην παρόδον (676—800), τὴν ἀτελῆ δευτέραν (1470—1493 καὶ 1694—1705), ἅτινα πληροῦσι τὴν διακοπὴν τῆς πράξεως, ὁ Πισθέταιρος πάντοτε παρίσταται ἐπὶ τῆς σκηνῆς· ὁ ἑταῖρος αὐτοῦ Εὐελπίδης παρίσταται μὲν καὶ αὐτὸς διαρκῶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς καθ' ὅλον τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ δράματος (μέχρι τοῦ στίχου 847), ἔπειτα ὅμως ἀφανίζεται ἀπὸ τῆς σκηνῆς. Τοῦτο πράττει ὁ ποιητὴς εἴτε διότι εἶχε ἀνάγκην νὰ ὑποκριθῇ καὶ ἕτερα ὑποδεύτερα πρόσωπα ὁ τὸν Εὐελπίδην ὑποκρινόμενος δευτερεύων ἡθοποιός, εἴτε διότι ἐξεπλήρωσε τὸν σκοπόν του, δηλαδὴ παρεκέκρουσε διὰ ποικίλων εὐφυῶν τρόπων καὶ χαριτολογιῶν τὴν σχέσιν τοῦ κυριωτέρου ἑταίρου τοῦ Πισθετάιρου μετὰ τοῦ Ἔποπος καὶ τῶν λοιπῶν ὀρνίθων καὶ ἐπέσπευδε κυριωτέρου τὰ σχέδια αὐτοῦ.

Πῶς λοιπὸν δικαιοῦται τὴν ἀλληγορίαν καὶ πρὸς τίνας παραβάλλουσι τὰ πρόσωπα ταῦτα;

Ἐκφαστὸν τινες, ὅτι ὁ Πισθέταιρος εἶναι μίγμα τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ Γοργίου, ὁ δὲ Εὐελπίδης εἶναι ὁ Πῶλος ὁ μαθητὴς τοῦ Γοργίου, ἢ μᾶλλον προσωποποίησις τοῦ πλήθους τοῦ παρακολουθοῦντος τὸν Ἀλκιβιάδῃ. Ἡ ἐξήγησις ὅμως αὕτη δὲν φαίνεται ἱκανῶς πιθανή· πρώτον διότι ὁ Γοργίας καὶ ὁ Πῶλος ἦσαν ξένοι καὶ ἐπομένως πρόσωπα λίαν ἀπίθανα διὰ τὸν Ἀριστοφάνην, ὅπως προσθέλῃ αὐτὰ τοσοῦτον· ἔπειτα καθ' ὃν ἐδιδάχθη χρόνον τὸ δρᾶμα τοῦτο ὁ Ἀλκιβιάδης εἶχε καταφύγει εἰς Σπάρτην, ἔνθα δὲ Ἀθῆναι εἶχον καταλύσει τὴν ἀρίστην τῶν πολιτειῶν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀναστάσεως τῶν τετρακοσίων· ἐκεῖνον τὴν περίστασιν ἐκ παθόντα τοὺς Ἀθηναίους εἰς ἀστάθειαν παρεσκεύασεν ἐπιχειρήσεων.

Ἐὰν λάβῃ ἐκλεξθῇ τὴν μετανάστευσιν τοῦ Πισθετάιρου ἐξ Ἀθηνῶν εἰκονιζομένην ὑπὸ φυγὴν τοῦ Ἀλκιβιάδου εἰς Σπάρτην, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν κατ' αὐτοῦ ἐκκλησίαν δίκην, τότε πρέπει οἱ ὄρνιθες νὰ καταφύγωσι εἰς Πισθέταιρος, νὰ σημαίνωσι τὴν παρατάκτας, ὅπερ ὅμως ἀδύνατον. Τέλος [illegible] ὁ Ἀριστοφάνης παρίστησιν ἡμῖν ἐν Βατρ[illegible] στίχ. 1431) τὸν Αἰσχύλον ἀμιλοῦντα περὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου:

* οὐ χρὴ λίονσι σκύμνον ἐν πόλει
ἢν δ' ἐστραφῇ τις, τοῖς πρόσω ὑπαρχεῖν.

φαίνεται ὅτι εἶχε πολὺ μεγαλειτέραν ἰδέαν περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς πολιτικῆς του θέσεως ἐν Ἀθήναις, ἢ ὅπως παρίστησι τὸν Πισθέταιρον, ὃν ἔστιν ὅτι μάλιστα παρόμοιον καὶ διαλόγου (στιχ. 68 καὶ 81).

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМ. І. МЕЧНИКОВА

Ὡς δὲ ἐν τῷ Πισθεταίρῳ δὲν δυνάμεθα ν' ἀναγνωρίσωμεν τὸν Ἀλκιβιάδην, οὕτω καὶ οὐδὲν ἕτερον εὑρίσκομεν πρόσωπον· ταῦτα χωρὶς καὶ περὶ τοῦ Εὐριπίδου. Διὸ δέον νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης ἐν τῇ κωμῳδίᾳ αὐτοῦ δὲν ἐπροσωποποίησεν ὡρισμένα ἄτομα, οὐδὲ τὰς ἰδίας, πολιτικὰς, θρησκευτικὰς καὶ ποιητικὰς ἔριδας ἐπαίνει, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τοῖς δυσὶ ἐκείνοις προσώποις τοῦ δράματός του, τῷ Πισθεταίρῳ καὶ Εὐριπίδῃ, παρίστησεν *ὁλοκλήρους τάξεις* τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων.

Κατὰ ταῦτα ὁ Πισθεταιρος καὶ ὁ Εὐριπίδης παριστάνουσι τὰς τάξεις καὶ προσπαθείας πολλῶν Ἀθηναίων πολιτῶν· ὡς ὁ Δικαιόπολις ἐν Ἀχαρνεῦσιν, ὁ Τρυγαῖος ἐν Εἰρήνῃ, ὁ Φιλοκλέων καὶ Βδελυκλέων ἐν Σφηξὶ καὶ αὐτὸς ὁ ἀλλαντοπώλης ἐν Ἱππεῦσι δύναται νὰ παραστήσῃ κωμικώτερον τὸ ἰδιαιτερὸν τῶν ἐθίμων ἀττικῶν τοῦ *μέλλοντος*, τῶν ὑπερβαινόντων καὶ αὐτὸν τὸν Κλέωνα. Ὁ Πισθεταιρος εἶναι ὁ τύπος τῶν τυχοδιωκτῶν ἐκείνων κομματαρχῶν ὁποῖοι συλλαμβάνουσι σχέδια καὶ λέγουσι πολλὰ καὶ μεγάλα ἐν ταῖς ἑταιρίαις δηλαδὴ ἐν ταῖς πολιτικαῖς λέσχαις. Ὁ Εὐελπίδης ἀρ' ἑτέρου εἶναι ὁ τύπος τῶν κατωτέρων μελῶν τῶν ἑταιριῶν τούτων, ἅτινα ἄγουσι καὶ φέρουσι ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν καὶ βοηθοῦσιν αὐτοὺς ἵνα ἐπιτύχωσι τῆς εὐνοίας τοῦ πλήθους εἰς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων αὐτῶν.

Ὅτι ὁ Πισθέταιρος καὶ ὁ Εὐελπίδης δὲν παριστάνουσι τὸ πλῆθος τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ τότε ἐπικρατοῦντος δημοκρατικοῦ κόμματος, ἀποδεικνύει ὁ χορὸς τῶν ὀρνίθων τοὺς πιθανώτατα δυναμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὡς παριστάνοντας τὸ πλῆθος τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Ἀριστοφάνης παριστησι πιθανῶς τοὺς συμπολίτας του Ἀθηναίους ὡς *ὄρνιθας*, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς συμβουλῆς, ἣν ὁ Πισθέταιρος δίδωσι τῷ Ἔποπι, τῷ ἀντιπροσώπῳ ὅλων τῶν ὀρνίθων· ὁ Ἔποψ λέγει·

πρῶτα μὲν
μὴ περιπέτεσθε πανταχῇ κεχηνότες·
ὡς οὐτ' ἄπτερον τοῦργον ἐστίν. (164-165).

ἡ λέξις κεχηνότες ἀναμφιβόλως ἀναφέρεται εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων. Τὴν λέξιν ταύτην περὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων μετεχειρίσθη καὶ ἐν τοῖς Ἱππεῦσιν ὁ Ἀριστοφάνης·

ὅταν δ' ἐπὶ τοιουτοισὶ καθῆται τῆς πύτρας
(τῆς Πνυκὸς)
κέχηνεν ὥσπερ ἐμπορίζων ἀγάδας
(Ἱππ. 754-5).

καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ αὐτοῦ δράματος (στ. 1262).

καὶ μὴ ἐγώ σε, ὦ λῆρε, θεραπεύσω καλῶς·
ὥστ' ὁμολογεῖν σε μηδὲν' ἀνθρώπων ἐμοῦ
ἴδεῖν ἀμείνω 'ν τῇ Κεχηναίων πόλει

Ὁ ἀκούων λοιπὸν τὴν λέξιν κεχηνότες, γνωρίζει ὁπωσδήποτε καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ ποιητοῦ, ἴσως καὶ ἐξ ἄλλων ὁμοίων περιστάσεων, ὡς εἴρηται, ἔπρεπε νὰ ἐννοήσῃ περὶ τίνος πρόκειται. Τὸ ἀσταθές, εὐμετάβολον καὶ κουφόνουν τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, ἅτινα οἱ Ἀθηναῖοι ἰδιάζουσιν πρὸ πάντων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ δήμου, ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὸν Ἀριστοφάνην ὅπως παραστήσῃ αὐτοὺς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὡς *ὄρνιθας*, κούφους δηλαδὴ εὐμεταβόλους καὶ ἄνους.

Ἴσως συντέτελεσεν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ προσωπείου τούτου καὶ ἡ γλῶσσα. Παρὰ τοῖς τραγικοῖς τῶν Ἀθηναίων ὡς καὶ παρὰ Ξενοφῶντι καὶ Πλάτωνι συνεχῶς εὑρίσκομεν τὴν λέξιν ἀνάπτερος σημαίνουσαν μεταφορικῶς τὴν τῆς ψυχῆς ἐξάγερσιν. Ἀναλόγως ἐχρήσατο τῇ λέξει καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐν Οἰδ. Τυράννῳ «πέτομαι δ' ἀπίστοις» (στιχ. 487). Πιθανῶς αἱ λέξεις πτερόν, ἀνάπτερος, πέτεσθαι, πεποτήσθαι, εἶναι ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην συνήθεις, τοῦ συμποσίου, ὡς λέγομεν, εἰς δήλωσιν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τῆς ἐνθουσιώδους ἐξάγερσιως τῆς ψυχῆς πρός τι οἱονδήποτε. Οἱ λόγοι τοῦ Πισθεταίρου (στιχ. 1436 καὶ 1445).

ἐὰν τοι λέγων πτερῶ σε
καὶ
πάντες τοῖς λόγοις σ' ἐπόμενοι
ἐξηγοῦνται ἐκ τῶν συνήθων ἐπάνω τῶν πατέρων, ὧν τινες διδασκάδαν λέγοντες ἐν τοῖς κουρείοις περὶ τῶν υἱῶν των·

ἔπειτά γέ μου τὸ μειράκιον Διτρέφης
λέγων ἀνεπτέρωκεν ὥστ' ἱππηλατεῖν.
ὁ δέ τις τὸν αὐτοῦ φησιν ἐπὶ τραγῳδίᾳ
ἀνεπτερῶσθαι καὶ πεποτῆσθαι τὰς φρένας.
(Ὄρν. 1442-1445)

Ἐπίσης λέγει ὁ Στρεψιάδης περὶ τοῦ Φιλιππίδου ἐν Νεφέλαις (στιχ. 319)·

ταῦτ' ἀρ' ἀκούσας αὐτῶν τὸ φίλτρον ἡ ψυχή μου
|πεποτήσηται.

Καὶ ἐν ἄλλοις ὁμοίοις, ἐννοοῦντες πιθανῶς ὡς διὰ τοῦτο ἢ ἐκείνο ἐνθουσιῶντες.

Ἐὰν δέ τις δὲν παραδέχηται ὅτι ὁ ποιητὴς διὰ τοῦ χοροῦ τῶν ὀρνίθων κινίττεται τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων καὶ μάλιστα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, διότι ὁ Πισθέταιρος, καὶ ὁ Εὐελπίδης

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ ІМЕНІ І. МЕЧНИКОВА

κατέλιπον τὸν Ἀθήνας καὶ ἐδέξασαν ἐπέκεινα τῶν χιλίων σταδίων ὅπως φθάσωσιν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Ἔποπος, ἄς παρατηρήσῃ πρὸς τούτοις ὅτι, ὁ ποιητὴς διὰ τὴν πρᾶξιν τοῦ δράματος τοῦ ἐγχειρήσεθη φαντασιακὴν τινα χώραν, οὐτοπίαν· τοιαύτη δὲ χώρα εἶναι ἡ Νεφελοκοκκυγία σχέδιον ἔχουσα τὸ μὲν πρὸς τὰς νεφέλας, τὰς θεὰς τῶν μετεωροσοφιστῶν καὶ μετεωροφενάκων, τὸ δὲ πρὸς τὴν κόκκυγα τὸ σύμβολον τῶν ἁπλῶν καὶ κούφων ἀνθρώπων. Τοῦτο λοιπὸν εἶναι κατέλληλον σύμβολον διὰ τὰ τυχοδιωκτικὰ σχέδια μηχανευομένων ἀπωκίσεων καὶ δι' αὐτῶν ἱδρύσεως μεγάλης δυνάμεως. Τοιαύτας δὲ ἰδέας συνελάμβανον τότε πολλοὶ Ἀθηναῖοι δημαγωγοὶ καὶ μάλιστα οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ταύτας δὲ ἐνεκαλοῦντο μετ' ἐμοῦ πολλοὶ ὁπαδοὶ αὐτῶν, τὸ δὲ πλῆθος τῶν παρ' ἡμῖν ἀμέσως.

Ἐπίσης καὶ τὰ κοσμογονία καὶ θεογονία, ἣν κηρύττουσιν οἱ Ὄρνιθες ἐν τῇ παραβάσει (στιχ. 685), ὡς παρ' ἄλλοις τῶν ἐχόντων ἐν τῇ θυσίᾳ, ὁ φανερὸς πόλεμος [illegible] τῶν Ὀλυμπίων θεῶν καὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν, πάντα ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀντιθρησκευτικὴν κίνησιν τῶν χρόνων ἐκείνων, ἀπορρέουσαν τοῦτο μὲν ἐκ τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τοῦ μυστικισμοῦ, τοῦτο δὲ ἐκ τῆς ἀπιστίας καὶ μετακοσμίας· ἡ κατάστασις αὕτη ἐρωνίστο εἰς τὸν Ἀριστοφάνην ἐπικίνδυνος οὐχὶ ἐκ θρησκευτικῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ πολιτικῶν λόγων, ἑπομένως ἀπορρίπτεται· Ἐνταῦθα ἐννοοῦνται τὰ ὑπὸ τῶν λεγομένων Ὀρφικῶν καὶ ὁμοίων ἀγρυπνῶν τελούμενα καὶ ἡ γλυφὴ τῶν ὑπὸ τῆς πόλεως προστατευομένων μυστηρίων ἐν ἰδιωτικοῖς οἴκοις, ἐξ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἐπὶ δὲ ἡ ἀποκοπὴ τῶν Ἑρμῶν ἐποδιδομένη κυρίως εἰς τὴν ἑταιρίαν τοῦ Εὐφιλήτου. Ταῦτα ὅμως εἶναι ὅλως γενικὰ μὴ αἰνιττόμενα ἰδιαίτερα συμβάντα ἢ ὡρισμένα πρόσωπα.

Ἄλλοι πάλιν διεῖδον ἐν τῷ Ἔποπι μετὰ τοῦ ὀξυλοῦ λόφου τῶν πτερῶν τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων Λάμαχον, ἐν τοῖς θεοῖς τοὺς Πελοποννησίους, ἐν τοῖς ἀνθρώποις τοὺς ἑκατέρωθεν συμμάχους. Ταῦτα ὅμως καταδιδάξαντα οὐ λαμπρὸν πρὸς τὴν φαντασίας τοῦ ποιητοῦ εἰς ψυχὰς καὶ δυσείδηγτον αἰνιγμα δυσκόλως λύουσιν αὐτό.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ τολμηρὰ καὶ παράλογος ἐπιχείρησις τοῦ Πεισθεταίρου ἐν τῇ κωμῳδίᾳ παρεστῶσι αἰσίως, τὸ δὲ δρᾶμα τελευτᾷ διὰ τοῦ θριαμβου τοῦ Πεισθεταίρου κατὰ τῶν Ὀλυμπίων θεῶν καὶ τῆς συζυγίας του μετὰ τῆς Βασιλείας δίον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης σπουδαίως ἐπιδοκίμαζε ταῦτα παρίγων τοῖς συμπολίταις αὐτοῦ τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο ἀναμορφωτικὸν σχέδιον, δῆλα δὴ τὴν μεταβολὴν τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας εἰς παγκόσμιον ἀρχουσαν δημοκρατίαν, ὡς ἐπὶ Περικλέους;

Βεβαίως οὐχί! οὐδένα ἔχομεν λόγον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ ποιητὴς μετέβαλε ἐξηδὸν τὰ πολιτικά του φρονήματα γενόμενος ἀπὸ συντηρητικοῦ ῥιζοσπάστης. Ἔπειτα αὐτοὶ οἱ ἱδρυταὶ τῆς νέας πόλεως ἐπανειλημμένως καταφρονοῦσι τὴν τε ἐπιχείρησιν αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τῶν ὀρνίθων, ὁμιλοῦσι δὲ περὶ πόλεως, τὴν ὁποίαν οἱ θεαταὶ δίκλον δὲν βλέπουσιν.

Αἱ δὲ ἀπαντήσεις, ἄς οἱ δύο μετανάσται προβάλλουσι τῷ Ἔποπι πρὶν ἀποφασίσωσι νὰ μείνωσι παρὰ τοῖς ὄρνισιν εἰς τὴν νέαν πόλιν των δὲν ἀφορῶσιν εἰς νέον τι σχέδιον ἀλλὰ μόνον εἰς τὸν νῦν καὶ τέρψιν τῶν αἰσθήσεων.

Ὁ ποιητὴς λοιπὸν δὲν παραδίγεται τὰς πράξεις καὶ τὰ σχέδια τῶν ἡρώων τοῦ δράματός του, τοῦτο ὅμως περιστοῦται αἰσίως, διότι οἱ μετανάσται ἐπιτυγχάνουσι τοῦ σκοποῦ αὐτῶν. Τί συμβαίνει λοιπόν; Οὐδὲν ἄλλο ἢ εἰρωνεία, ἥτις καίτοι κρύπτουσα τὴν ἀληθῆ αὐτῆς ἰδέαν ἀναγνωρίζεται εὐκολως ὑπὸ τῶν εἰδοκιμῶν· οὗτοι δηλαδὴ ἐννοοῦσιν ἐν τῇ παραστάσει τὸν Ὀρνίθων τὸ μηδαμινὸν καὶ ἀντίστροφον καὶ τὴν ἀνοησίαν. Καὶ ὁ ἁπλούστερος Ἀθηναῖος ἐνοεῖ ὁπωσδήποτε τὴν κωμῳδίαν καὶ μὴ θεωρῶν αὐτὴν, ὡς ἁπλῆν διασκέδασιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ ταύτης (εἰς τοῦτο δὲ ἐν συνεθίσει κυτοῦς ὁ τὸ Κρατίνος καὶ ὁ Ἀριστοφάνης) βλέπων ἱδρυομένην πόλιν ἄνευ ἐργατῶν, τὸν δὲ ἔρχοντα αὐτὸς ἀφαιρίσκοντα τὸν Δία τὸ σκῆπτρον καὶ τὴν Βασιλείαν, τὰς δὲ πράξεις τῶν ἐν τῇ ἀληθῆ προσώπων ὁμοίως παραπλησίας ταῖς [illegible] ταῖς ἑταιρίαις καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν κυριωτέρων δημαγωγῶν, δύνατο νὰ εἴπῃ· ἐμμελέστατα, μάλιστα. Τοιοῦτοι τοῦ [illegible] καὶ ἀπαντῶνες εἶναι καὶ οἱ πολιτικοὶ [illegible] ἄνδρες, ἀνόητοι δὲ ἐμοῦ ἐμοῦ, οἵτινες [illegible] ὑπ' αὐτῶν καὶ βασιζόμενοι αὐτοῖς εἰς τὴν [illegible] ἀνοήτων σχεδίων των, τῶν ἐναντ[illegible] κτιρίων σων· αὐτοὶ μᾶς ὑπισχνοῦνται ὀρνίθω[illegible] γάλα καὶ ἐμοῦς τὸ πιστεύομεν.

Ἐκ λοιπὸν οἱ πλεῖστοι θεαταὶ ἢ κοινὰ πρὸς οὓς ἀπευθύνεται ὁ Ἀριστοφάνης, ἐνόησαν τοῦτο ἀμέσως, ὁ ποιητὴς ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ του· ὁ σκοπὸς του ἦτο νὰ παρατήσῃ εἰς τοὺς συμ-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

πολίτας του κωμικώτερον, ἐν μέσῳ τῆς μέθης καὶ τῆς χαρᾶς τῶν Διονυσίων τὰ ἀνήκεστα σχέδια τῶν κοίλων πολιτικῶν τῶν ἀνδρῶν. Δι' ἐκείνους ὅμως, οἵτινες ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ ἐτύφλωττον καὶ δὲν ἀναγνώριζον τὴν ὁμοιότητα τοῦ γελοίου καὶ πρακτικοῦ, τὸ ὅλον τοῦ δράματος ἦν εὐχάριστος παιδιά, ἐν ᾗ χαριέντως προσεβάλλοντο πλαγίως γνωστὰ πρόσωπα, ὁ Ἐξηκεστίδης (στιχ. 11), ὁ λιμαργὸς καὶ δειλὸς Κλεώνυμος (289), ὁ ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν καὶ τῶν γυναικῶν ἐκτιλλόμενος Καλλίας (285), οἱ καταδροχθισταὶ καὶ ἀλαζόνες διὰ τὴν πλούτη των Θεαγένης καὶ Λεώχινης (822), ὁ μεγαλόστομος Μέτων (922—), ὁ ποιητὴς ἢ μελοποιὸς Κινησίας (1373—), ὁ ἱματιοκλέπτης Ὀρέστης (1491), ὁ φιλόσοφος Σωκράτης καὶ ὁ φίλος καὶ μαθητής του Χαιρεφῶν (1555 καὶ 1556—), ὁ παχὺς ἀλλὰ δειλὸς Πείσανδρος ἐξ Ἀχαρνῶν (1557—).

Τὸ αὐτὸ περίπου συμβαίνει καὶ ἐν ταῖς Ἐκκλησιαζούσαις· ὡς ἐν ταῖς Ὄρνισιν ὁ Πεισθέταιρος καὶ ὁ Εὐελπίδης μετὰ τοῦ χοροῦ τῶν πτηνῶν ἐκτελεῖ τὸ σχέδιόν του, κτίζει πόλιν ἐν τῷ κενῷ, θριαμβεύων δὲ καὶ νικῶν τοὺς θεοὺς βλέπει ὅλον τὸν κόσμον ὑπὸ τοὺς πόδας του, οὕτω καὶ ἐν ταῖς Ἐκκλησιαζούσαις ἡ Πραξαγόρα κατορθοῖ μετὰ τῶν ἑταίρων αὐτῆς γυναικῶν νὰ δοθῇ ἡ ἐξουσία τοῦ δήμου εἰς τὰς γυναῖκας· οὕτω δὲ διὰ τῶν ῥιζικωτάτων τούτων μεταρρυθμίσεων, διὰ τῆς κοινοκτημοσύνης κτημάτων καὶ γυναικῶν θεραπεύονται ὅλα τὰ πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ ἁμαρτήματα. Ἐπίσης καὶ ἡ κωμῳδία αὕτη «Ἐκκλησιάζουσαι» πρακτοῦται διὰ θραμβευτικοῦ δείπνου παρασκευασθέντος δαπάνῃ τῆς πόλεως εἰς τοὺς πολίτας καὶ τὰς πολίτιδας. Ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης πράγματι εἶχεν αὐτὸν τὸν σκοπόν, αὐτὸ τὸ ἰδανικὸν τῆς ποιήσεώς του, τὸν κοσμοπολιτισμὸν τῶν νεωτέρων; Βεβαίως ὄχι!

Σκοπὸς λοιπὸν αὐτοῦ ἦτο ἐν τε ταῖς Ἐκκλησιαζούσαις καὶ ταῖς Ὄρνισι νὰ παραστήσῃ ὁ πανοῦργος ἐν φαντασταικαῖς εἰκόσιν εἰς τοὺς συμπολίτας του τὰς ἀνοήτους πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς θεωρίας καὶ προσπαθείας τινῶν ἐκ τῶν συγχρόνων συμπολιτῶν του[1].

Μ. Παρανικας.

ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Β'

ΑΝΕΥΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΕΝ ΤΑΙΣ ΔΗΜΩΔΕΣΙ ΔΙΑΛΕΚΤΟΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ.

(ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΕΞ ΑΝΕΚΔΟΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ).

('Ανεγνώσθη ἐν τῇ ΚΗ' συνεδριάσει).

Κύριοι,

Ἀναβαίνω ἐπὶ τὸ βῆμα τοῦ ἀνωτάτου τούτου φιλολογικοῦ κριτηρίου τῆς Ἀνατολῆς δὶν προτίθεμαι νὰ λαλήσω ὑμῖν περὶ τῶν θαυμασίων λειψάνων τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας, ὧν ἡ θέα ἀναπετάννυσι τὰς πτέρυγας τῆς ποιητικῆς φαντασίας καὶ ἀνοίγει εὐρὺ στάδιον εἰς φιλοσοφικὰς μελέτας περὶ τοῦ ἰδανικοῦ καλοῦ, ἀλλὰ ποιήσομαι τὸν λόγον περὶ παλαιῶν μνημείων, μέγα ἰσχύντων τὸ ἐνδιαφέρον διὰ πάντα ὅστις σημνύνεται ἐπὶ τῇ ἑλληνικῇ αὐτοῦ καταγωγῇ. Ἔρχομαι καταδείξων ὅτι ἡ γλῶσσα ἐν ᾗ ἐψάλλεν ὁ Ὅμηρος πρὸ τριῶν περίπου χιλιάδων ἐτῶν σώζεται καὶ σήμερον ἔτι ἐν ταῖς δημώδεσι διαλέκτοις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅτι ἐπομένως τὰ περὶ Ὁμηρικῆς γλώσσης ἐμφεβεβη-

(ΕΛΛ. ΦΙΛΟΛΟΓ. ΣΥΛΛΟΓ. ΤΟΜ. ΙΕ'.) 2

[1] Πρβλ. Bursian's, Ueber die Tendenz der Vogel des Aristophanes.

ΗΑΥΠΛΙΟΘΗΚΗ ΟΗΥ imeni I. I. ΜΕΧΝΙΚΟΒΑ

ματα δεν δύνανται νὰ λυθῶσιν ἄλλως ἢ διὰ τῶν συγχρόνων ἑλληνικῶν διαλέκτων.

Καὶ τῷ ὄντι μεθ' ὅλα τὰ περὶ ὁμηρικῆς γλώσσης ὑπομνήματα τῶν τε ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων φιλολόγων, μεθ' ὅλας τὰς προόδους τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας περὶ τοῦ ἐτύμου τῶν λέξεων, πολλαὶ ἐστὶ ὁμηρικαὶ λέξεις στερούμεναι ἀκριβοῦς καὶ ἀποχρώσης ἑρμηνείας.

Τίς ἄρα γε ἡ αἰτία τούτου; Ἐγὼ νομίζω ὅτι τοῦτο προέβλθε πρῶτον ἐκ τῆς ὀλιγωρίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων σχολιαστῶν τοῦ ἰδιωτεύοντος τὰς συγχρόνους αὐτοῦ διαλέκτους, ἐκ τῆς ἀφροντισίας τοῦ ζητῆσαι εἰ αἱ θεωρούμεναι ὑπ' αὐτῶν ὡς ἐκλιπόσαι ὁμηρικαὶ λέξεις ἐπιζῶσιν ἔτι· διότι ἀκατανόητον τίνα τρόπον λέξεις ἐπικαί, οὐδόλως μνημονευόμενοι ὑπ' αὐτῶν· συζῶμεναι, αἴφνης ἀνακαλύπτονται σήμερον ἐν τῇ δημώδεσι διαλέκτοις καὶ ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὁμηρικὴν σημασίαν· δεύτερον αἴτιον τούτου ἐστὶν ὅτι οἱ εὐρωπαῖοι ἑλληνιστοὶ οὐδὲ κἂν ἐφαντάσθησαν ὅτι ἠδύναντο νὰ λύσωσι τὰς ἀπορίας ἅτινα περὶ πολλῶν ὁμηρικῶν λέξεων διὰ τῆς βοηθείας τῶν συγχρόνων ἑλληνικῶν διαλέκτων. Ὅλαι καίτοι ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Ὁμήρου παρημελήθησαν αἱ δημώδεις διάλεκτοι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον, καὶ οὕτω πολλαὶ λέξεις, ἃς ἠδύναντο νὰ παρασχῶσιν ἤδη ἀπὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος τῆς ὁμηρικῆς γλώσσης, ἱκανὰ νὰ διασαφήσωσι πολλὰ σκοτεινὰ χωρία τοῦ Ὁμήρου, ἀναπαλαιοῦσι διὰ τῆς πλήθους αὐτῶν τὴν ἀρχαιότητα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τὴν ἀκμαιότητα τῆς διασωσάσης αὐτὰς φυλῆς μετὰ τῶν κληροδοτησάντων αὐτῷ τελικοῦτον πλοῦτον.

Τοιουτοτρόπως μηδὲν ἔχοντες τοῦ λοιποῦ νὰ περιμένωμεν παρὰ ξένων ὑπομνηματιστῶν, ἀνάγκη νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν πρὸς τὰς πηγάς, τὰς διασωθείσας ἐν ταῖς δημώδεσι διαλέκτοις. Διὰ τοῦτο θέλω νὰ εἴπω ὅτι τὸ λοιπὸν ἡ τοῦ Ὁμήρου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχαίων ἡμῶν συγγραφέων ἑρμηνεία ἀνήκει ἡμῖν αὐτοῖς, διότι ἡ ἀρχαία ἑλληνισμὸς ἔν τε τῇ γλώσσῃ καὶ ταῖς παραδόσεσι δὶν ἐξέλιπεν. Ἡ τοῦ Ὁμήρου γλῶσσα ζῇ ἐν ταῖς δημώδεσι διαλέκτοις τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων, καὶ ζῇ σχεδὸν ἀκμαία. Ἐὰν λείψῃ τις ἐξέλιπεν ἐντεῦθεν, ἀναρρίπτεται ἐκεῖ, ἐὰν οὐδεμία παράδοσις διασωθῇ περὶ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν Ἑλλήνων δὲν σημαίνει ὅτι οὐδεμία τις τοιαύτη ἔρθασε μέχρις ἡμῶν.

Ὑπάρχουσιν εἰσέτι Ἕλληνες ἐξ ὧν τὰ ὦτα βεβυθῶσαι καὶ οἰμωγαὶ καὶ ἰαχυαὶ τῶν ὀλεθρευθέντων καὶ θλιβομένων ἀνδρῶν ἐν Τροίᾳ, ζῶσιν εἰσέτι Ἕλληνες ἀκουσάντες παρὰ τῶν προγόνων αὐτῶν τὰς ἐπελθούσας συμφορὰς εἰς τὸν οἶκον τοῦ Πριάμου ἕνεκα τῆς Ἀργείας Ἑλένης.

Πρὸς ἀπόδειξιν τῶν λεχομένων ἄρχομαι πρῶτον ἀπὸ τῶν παραδόσεων, ἃς ἀνεμίσκω ἐν δυσὶ παροιμίαις τοῦ Εὐξείνου Ποντου καὶ ἰδίως τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Κρώμνας, ἥτις ἴσως ἐστὶν ἄποικος τῆς καθ' Ὅμηρον ἐν Παφλαγονίᾳ, εἰ μὴ ἐστὶν αὐτὴ αὕτη ἕνεκα τῆς γειτονίας, δυότι τῷ Ὁμήρῳ ἐστὶν ἄγνωστος ἡ Καππαδοκία. Οἱ ἀπόγονοι λοιπὸν τοῦ ἐξ Ἐνετῶν Πολυμένους, τοῦ ἡγουμένου τῶν Παφλαγόνων ἐν τῇ ὑπερασπίσει τοῦ Ἴλιου, θέλοντες νὰ ἐξενίγκωσι μεγάλην ἀρὰν κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν λέγουσι «Τῆς Τροιάδας τὰ κακὰ 'ς τὸ κεφάλι αὐτοῦν· ὅποι τῆς Τροιάδος τὰ κακὰ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. Καὶ ἄλλοτε πάλιν βλέποντες ὅτι ἕνεκα τῆς νεονόμου ἀνερήσεων διγνόεται ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ χαυδροῦ ἀναμιγνύσκονται τῶν Ἑλένης ἕνεκα ἐρίδων μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τρώων καὶ ἐπιλέγουσιν «ἡ Ἐλὲν' ἐσέβεν 'ς τὸ σπίτ'» ὅπερ ἐστὶν ἡ Ἑλένη εἰσέβη εἰς τὸν οἶκον.

Αἱ δύο αὗται παροιμίαι διασωθεῖσαι ἐν χώρᾳ μεταγαίῳ, ἐπὶ ὀλγίστων ἐρίων, παρ' Ἕλλησιν ἀπομεμονωμένοις ἀπὸ πάσης ἄλλης ξένης φυλῆς, εἰσὶ προφανεστάτα ἀπήχησις τῶν περὶ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου παραδόσεων, αἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπάρχωσιν, εἰ μὴ ὁ Τρωικὸς πόλεμος ἦν γεγονός.

Ἄρα καὶ οἱ δύο αὗται παροιμίαι ἔρχονται ἐκ τῶν ἐπιφωνιῶν τοῦ Τρωικοῦ πολέμου, εἰ παρὰ τοῖς ἱστορικοῖς καὶ ἀρχαιολόγοις ὑπάρχουσιν εἰσέτι ἀμφιβολίαι περὶ τούτου.

Ὅτι ἐκεῖ τὴν ἑλληνικὴ λαῖῳ διεσώθησαν καὶ ἄλλαι παροιμίαι ὑπενθυμίζουσαι ἱστορικὰ γεγονότα περὶ τούτου ποιησόμεθα λόγον ἄλλοτε, καὶ πάμπολλα ἀκούσαντες καὶ αὖθις λαλοῦντα ἀπὸ τοῦ στόματος τούτου περὶ τῆς περιπλοκῆς δόξης τῶν προγόνων ἡμῶν. Νῦν δὲ τοσαῦτα εἴπων περὶ παροιμιῶν, ἀναγράψατε ἀποθανουσῶν τὸν δεσμὸν τῶν ὁμηρικῶν σύνδεσμον μετὰ τῶν ὁμηρικῶν πρὸ χρόνων, εἰμὶ ἐπὶ ἄλλα ζῶντα ἱμερικὰ μνημεῖα ἐν ταῖς δημώδεσι διαλέκτοις, ἅτινα ὡς καὶ τὰ ἐκεῖ ἔτι ἐζήθη παρ' ἡμῖν σύμμικτον ἐπιχέουσι φῶς εἰς τὰς ἀμφιβόλων μέχρι σήμερον ἑρμηνείαν πολλῶν ὁμηρικῶν λέξεων.

Ἡ λέξις ΔΝΟΠΑΛΙΖΩ ἀπαντᾷ ἅπαξ μόνον παρ' Ὁμήρῳ, ἐν Ἰλιάδι Δ, 472 «ἀνὴρ ἀνδρα

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ЛНУ ім. В. Стефаника

ἐδνοπαλίζεν καὶ ἐν Ὀδυσσείᾳ Ξ, 512 «τὰ δὲ τὰ βάκκε δνοπαλίζεν». Τὰ δὲ περὶ αὐτοῦ σημειούμενα ὑπόπτε τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων σχολιαστῶν εἶσι σαοτινὰ καὶ ἄριστα καὶ ὡς λίαν περίεργα παρατιθέμεν ὁλόκληρα ὡς ἔχουσι παρὰ τῷ κυρίῳ Πενταζίδῃ λέγοντι «Τὸ *δνοπαλίζω* λαβὸν πολλὰς παραγωγὰς καὶ ἑρμηνείας κατὰ μὲν τὸν Ἀδδεκὰν ἐκ τοῦ ἀχρήστου οὐσιαστικοῦ *δνοπαλὶς* ἢ *δνόπαλος*, ὅπερ ἐκ τοῦ *δνοπεύω δόρυ* (ὅθεν τὸ *δουρεῖτε* καὶ ὁ *δόναξ*) καὶ τοῦ *πάλλω* ἰσχυματίσθη, σημαίνει δὲ ἐν Τίτσῃ μὲν *τινάσσω*, *σιασείω*, *ῥίπτω τῆδε κἀκεῖσε*, ἐν Ὀδυσσείᾳ δὲ φορῶ ἢ *περιβάλλομαι*, κατ' ἄλλους δὲ ἐκ τοῦ αἰολικοῦ *γνόφαλον*=κνάφαλον καὶ σημαίνει *διατινάσσω*, ὡς ὁ κναφεὺς· ὅθεν κεῖται τὸ ἐν Ὀδυσσείᾳ Ξ, 512 ἑρμηνεύουσι *θὰ ἐπιβάλλω*, *θὰ ἐκπλύνω*· ἄλλοι δὲ ταρέχουσιν ἐν τῇ Σανσκριτικῇ βίβλῳ πᾶβι, νερ (ὅθεν νάρκη, *γνόφος*, *δνόφος*) καὶ ἑρμηνεύουσι *τυλίσσω*, *κοιλοτέω*, *γονεύω*. Τέλος ὁ Δύντζιρος παρέχει ἐκ τοῦ ἀχρήστου *δνόπαλος*, ὅπερ ἐκ τῆς βίζης *δνο*, καὶ ἑρμηνεύει διὰ τοῦ *ἅπτομαι*, *λαμβάνω*, ὅπερ ἁρμόζει ἐπίσης εἰς ἀκριβέστερα τὰ χωρία».

Ἀλλὰ τί ἄλλο ἐξάγει τις μετὰ τὰς πολλὰς ταύτας καὶ ἀντιφατικὰς παραγωγὰς καὶ ἑρμηνείας, εἰ μὴ ὅτι ὡς ἔλεγεν ὁ Κωστάκιος οἷν ταῖς χαρσὶν ὕζεις, ταῖς πολλμαις δονήσεις ἢ δινήσεις, οὐκ συρράπτων ἢ καὶ ἄλλως μεταχειρίζόμενος καὶ καλύπτων τάδε ἢ ἐκεῖνα τὰ μέρη τοῦ σώματος, τὰ γυμνὰ δηλαδή, διὰ τὸ διιτρωγότα εἶναι τὰ βάκκα καὶ ἔστι *δνοπαλίζειν*, ὡς εἶπεν τὸ *δονοπαλίζειν* ἢ *δονοπαλαμίζειν*», καὶ κατωτέρω, ὡς ἐν τινι ῥητορικῷ λεξικῷ ἐγράφετο «δνοπαλίζειν τὸ κινεῖν, τὸ ταράσσειν, ἐκτινάσσειν, σείειν, ἔστι δὲ ὅτε καὶ κτείνειν καὶ πολεμεῖν»;

Ὅπως γίνεται κατληπτότερον περὶ τίνος πράκειται ἐν τοῖς δυσὶ τούτοις χωρίοις, θεωρῶμεν ἐπάναγκες νὰ ἀρηγηθῶμεν τὰ περὶ τούτων καθ' Ὅμηρον.

Οἱ Τρῶες καὶ οἱ Ἕλληνες ποιοῦνται συνθήκας ὅπως ὁ τε Πάρις καὶ ὁ Μενέλαος μονομαχήσωσι καὶ ὁπότερος νικήσῃ καὶ κρίσιμον γένηται νὰ λάβῃ τὴν Ἑλένην. Συγκροτεῖται ἡ μονομαχία καὶ ὁ Μενέλαος διαμᾷ τὸν χιτῶνα τοῦ Πάριδος διὰ τοῦ ἴγγυος, διεθρύπτει τὸ ξίφος ἐπὶ τῆς κόρυθος αὐτοῦ καὶ λαβὼν ἐκ τούτης ἕλκει αὐτὸν πρὸς τοὺς ἰδιονήμιδας Ἀχαιούς, ἀλλ' ἡ Ἀφροδίτη ταχέως ἐννοήσασα τοῦτο ῥήγνυσι τὸν ἱμάντα τῆς τραχηλίας καὶ κελύψασα αὐτὸν δι' ἤέρος πολλὴν ἐξαρπάζει καὶ φέρει πρὸς τὴν Ἑλένην, ἐνῷ μικρὸν ἔλειπε νὰ ἅρηται μέγα κῦδος ὁ Μενέλαος. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ νίκη ἐφαίνετο ὑπὲρ τοῦ Μενελάου, ὁ ἀνὰξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων προτρωπεῖ πρὸς τὸν ὅμιλον τῶν Τρώων καὶ προσκαλεῖ αὐτοὺς νὰ ἐκδώσι τὴν Ἀργείαν Ἑλένην καὶ σὺν αὐτῇ πάντα τὰ κτήματα, ἀλλ' οἱ Τρῶες παραβαίνουσι τὰ ὅρκια καὶ ἐπιβάλλουσι τῶν Ὀλυμπίων θεῶν ὅπῃ ἑκάτερον τῶν διαμαχομένων μερῶν συνάπτεται γενικὴ μάχη. Πρῶτος ὁ Νεστορίδης Ἀντίλοχος φονεύει τὸν ἐκ τῶν Τρώων Θελυσιείδην Ἐχεπώλου. Τῶν δὲ Τρώων πειρωμένων ν' ἀνακτήσωσι τὸ σῶμα αὐτοῦ,

> ἀτρυτώνη δ' ἐτύχθη
> ἀγχαλέων Τρώων καὶ Ἀχαιῶν· οἱ δὲ λύκοι ὡς
> ἀλλήλοις ἐπόρουσαν, ἀνὴρ δ' ἄνδρα ἐδοκάλιζεν.

Μετὰ τοιαύτην φρικαλέαν μάχην, κεῖθι οἱ πολεμισταὶ ἐπίπτον κατ' ἀλλήλων ὡς λύκοι, τὸ δνοπαλίζω ἐπρεπε νὰ σημαίνῃ τὸ ποιούμενον ὑπὸ τῶν λύκων, δηλαδὴ σπαράσσω, διὰ τοῦτο καὶ ἐπιθήρδη σημαίνον στείνω.

Ὅπως δ' ἐννοήσωμεν τί σημαίνει καὶ τὸ ἐν Ὀδυσσείᾳ Ξ, 512

> ἀκὰρ ἠθέων γε τὰ τὰ βάκκε δνοπαλίζεν,

πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὸ ἑξῆς.

Ὅτε ὁ Ὀδυσσεὺς δοδρομένος ὑπνῳ κατετίθη ἐπὶ τῶν Φαιήκων ἐπὶ ψαμάθῳ Ἠθάκης καὶ ἐγερθεὶς ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ οὐρίσαντος, ἡ Ἀθηνᾶ θέλουσα νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ τὸν Ὀδυσσέα ἡ ἔλκρας, οἱ ἀστοὶ καὶ οἱ φίλοι, πρὶν οὗτος πᾶσαν ὑπερβασίαν ἐκτίσῃ, μεταμορφοῦται εἰς ἄνδρα ἐκ τῶν ἄκρων μηλῶν, πλησιάζει τὸν Ὀδυσσέα, ἀπαγγέλλει τὴν ἀλήθειαν, δείκνυσιν αὐτῷ τὸ ἔδος τῆς Ἰθάκης καὶ προτείνει νὰ τεύξῃ αὐτὸν ἀγήρων ἀπάντεσι βροτοῖσι. Διὸ ἐπιμασσμένη αὐτὸν ἐρωτᾷ·

> κάρφεν μὲν χρόα καλὸν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσιν,
> ξεῖνός τ' ἐλθεμεναι ἔλετον τρίχας· ἀμφὶ δὲ βέρμα
> πάντοσε μελέεσσι πελασσὸ θῆκε γέροντος·
> κνίζοιτο δὲ οἱ ὄσσε, πάρος περικαλλέ' ἐόντε·
> ἀμφὶ δέ μιν βάκος ἕλκε κακὸν βάλεν ἠδὲ χιτώνα,
> ῥωγαλέα, ῥυσόεντα, καπνῷ μαιομένῳ ἐοικότα·
> ἀμφὶ δέ μιν μέγα δέρμα τανείης ἔνι ἔλαφοιο
> φιλόν· δῶκε δέ οἱ σκῆπτον καὶ δεικέα πήρην,
> πυκνὰ ῥωγαλέην· ἐν δὲ σπόρος ἦεν ἀορτήρ[1].

Ἐκ τῆς περικοπῆς ταύτης βλέπομεν καθαρῶς ὅτι ὁ διὰ μαγικῆς ῥάβδου τῆς Ἀθηνᾶς μεταμορφωθεὶς εἰς ἐπαίτην Ὀδυσσεὺς ἔφερε βάκος καὶ χιτῶνα κατεξεσχισμένα, καταλερω-

1) Ὀδυσ. Ν, 430—440.

НАУКОВО ТОВАРИСТВО ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ

μένα καὶ καταμαιμαγμένα ὑπὸ κάπνοῦ. Ὅτε δὲ κατόπιν ἐν τοιούτῳ καταστάσει ἱρπλοξενίθη ὑπὸ τοῦ συδώλου αὐτοῦ Εὐμαίου καὶ διηγήθη αὐτῷ πλαστὴν ἱστορίαν, δι' ἧς ὑπηκόισατο τὴν κακὴν αὐτοῦ ἰσθῆτα, ὁ Εὐμαιος ἀπαμειβόμενος εἶπεν·

Ὦ γέρον, αἶνος μέν τοι ἀμύμων, ὃν κατέλεξας,
Οὐδέ τί πω παρὰ μοῖραν ἔπος νηκερδὲς ἔειπας.
Τῷ σύ' ἀεσθῆτος δευήσεαι οὔτε του ἄλλου,
ὧν ἔπέοιγ' ἱκέτεω τελαπείριον ἀντιάσαντα·
νῦν ἄτάρ ἠθείνγε τά σὰ ῥάκεα δνοπαλίζεις·
οὐ γὰρ πολλαὶ χλαῖναι ἔπηριδεοί τε χιτῶνες,
ἐνθάδε ἔννυσθαι· μία δ' εἴη φωτὶ ἕκαστος.

Τί λοιπὸν σημαίνει ἐνταῦθα τὸ *δνοπαλίζεις*; ὁ Alexis Pierron, ὁ τελευταῖος γλῶσσογράφος τοῦ Ὁμήρου λέγει tu manieras, c'est-à-dire tu nettoiras et rapiéceras. ὅπερ ἰσοῖ τό κατά τι ἀγωλιον «διὰ χειρῶν ἕξεις», δηλαδὴ θὰ πλύνῃς τὰ χέρε. Κατὰ δὲ τὸν Εὐστάθιον, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, «ταῖς χερσὶν ἕξεις, ταῖς παλάμαις δονήσεις, οἷα συρρήπτων ἢ καὶ ἄλλως μεταχειριζόμενος καὶ καλύπτων τάδε ἢ ἐκεῖνα τὰ τοῦ σώματος μέρη, τὰ γυμνὰ δηλαδή, διὰ τὸ διερρωγότα καὶ τὰ ῥάκεα καὶ ἐστι *δνοπαλίζειν*, ὡς εἴπεῖν, τὸ *δονοπαλίζειν*, ἢ *δονοπαλιμβάλειν*». Ἀλλὰ δὲν τρέπει νὰ ἐπιληθῶμεν ὅτι τὸ ῥάκος καὶ ὁ χιτὼν τοῦ Ὀδυσσέως ἦσαν «ῥυγαλέα, ῥυπόεντα, κακῷ ῥαγέντ' ἀγκῶνα λαπνῶ», ὅτι τὸ «δνοπαλίζω» ὅπως ἐρμηνεύεται ὑπὸ Alexis Pierron καὶ Εὐσταθίου, ἀνάγκη νὰ ἔχῃ δύο ἀντιθέτους σημασίας, *καθὸ τὸ πλέον ἢ ἐκκοπίζων καὶ διορθῶν*, *συρράπτων*. Τούτου παραδεκτοῦ γενομένου, ἀκοτανάντων τίνι τρόπῳ ἡ αὐτὴ λέξις δύναται νὰ λέγεται καὶ περὶ πολεμιστῶν ἐρρωμένων κατ' ἀλλήλων ὡς λύκων, ὅτε ἔπρεπε νὰ σημαίνῃ κατασπαράσσω, ὅπερ πάντῃ ἀδιάφορον τοῦ συρράπτω, ἀλλ' ὁ Alexis Pierron θέλει νὰ μὴ ἐξιδωμεν τῆς κυρίας σημασίας manier καὶ ἐξηγεῖ «ἀνὴρ ἀνδρὶ ἐδνοπαλίζεν» le guerrier secouait le guerrier, c'est-à-dire, le prenait à bras-le-corps et le terrassait. Διὰ τῆς ἀορίστου λοιπὸν ἐρρώσεως «διὰ χειρῶν ἢ ταῖς χερσὶν ἕξεις» ἦν ἀνταποδίδωσι διὰ τοῦ γαλλικοῦ manier φαντάζεται ὅτι ἐρμηνεύει ἀπερχόμενος ἀμφότερα τὰ χωρία, ἐν οἷς ἅπαν τῶμεν τὸ «δνοπαλίζω».

Ἀλλὰ τοιαῦτας αὐθαιρέτους ἑρμηνείας βαστζόμενος παντοτε ἐπὶ τῶν ἀρχαίων σχολίων ἢ νωτέρα ἐπιστήμη δὲν δύνατται νὰ παραδεχθῇ ἀσυζητητί. Αὕτη εἰσδύουσα εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ γένεσιν τῶν γλωσσῶν ἐπιλαμβάνεται τῆς ἐξ ἧς συνίστανται ὅλης καὶ ἀναλύουσα τὰς λέξεις ἀνηρίσκει διὰ τῆς συγκριτικῆς ἐτυμολογίας τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν σημασίαν. Ἀφοῦ δὲ οἱ ἀρχαῖοι τοιαύτην ἐπιστήμην οὐτ' ἐφαντάσθησαν οὔτ' ἐδημιούργησαν, ἐνοεῖται ὅτι ἡμεῖς οἱ νεωτεροι δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὰς ἀτομικὰς τῶν παλαιῶν ἐρμηνείας, αἵτινες ἄλλο δὲν ἐκφράζουσιν ἢ γνώμην ἀπορρέουσαν ἐκ τῆς ἰδίας ἑκείνων ἀντιλήψεως, ἐπομένως ἀνάγκη νὰ ζητήσωμεν ἄλλην τὸ ἐτυμον τοῦ *δνοπαλίζω*.

Ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὑπάρχουσι δύο μόνον λέξεις ἐκ *δν ἀρχόμεναι*, εὐρισκόμεναι δὲ ἀμφότεραι παρ' Ὁμήρῳ, τὸ «*δνοφερόεν*», ὅπερ ἰσοῖ τὸ *ζοφερὸς* ἐκ τοῦ παρ' ἑλλοις ποιητοῖς *δνόφος*, παρ' Ὁμήρῳ «ἔζοφος» καὶ τὸ «*δνοπαλίζω*», ὅπερ πρέπει ν' ἀντιστοιχῇ ἀρχήθεν τινὶ *ζοπαλίζω*, παραγομένῳ ἐξ οὐσιαστικοῦ *ζόπαλον*, καὶ τοῦτο ἐξ ἄλλου τινὸς *ζόπα* συζυγμένου ἐν Εὐξείνῳ Ποντῷ καὶ σημαίνοντος τὸν παρ' ἄλλοις *στρόμπολον*, ἰστρεχμένον ῥινόμακτρον ἢ γειρόμακτρον, δι' ὃ οἱ παῖδες παίουσιν ἀλλήλους ἐν διαφόροις παιδιαῖς. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ τὸ *ῥοπαλίζω* παράγεται ἐκ τοῦ *ῥόπαλον*, *ῥοπή*, καὶ τὸ *κροταλίζω* ἐκ τοῦ *κρόταλον*, *κρότος*. Τὸ ὑποτιθέμενον τοῦτο *ζοπαλίζω*, ὅπερ ἤθελε σημαίνει παίειν διὰ τῆς *ζόπας*, μικνοῦται τοῦ *ο* εἰς *ου* ἤθελεν εἶναι *ζουπαλίζω*, καὶ ἐπινοεῖται τοῦ μεταχειστέου *ο* εἰς τὸ ἀρχαιότερον *ρ ζουπαρίζω*, ὀμφαλωτέρων ζωπαρίσω, ὅπερ σώζεται ἐν ταῖς κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἑλληνικαῖς κώμαις, ταῖς διεσπαρμέναις ἀπὸ Ἀργυροπούλεως μέχρι Διαρβεκίρ, προφέρουσαν «ζουπαρίσω», καὶ σημαίνει *ξυλοκοπῶ*, *ἀγωνίζομαι* ἢ ἁπλῶς *τύπτω*, *πλήσσω*. Ὅθεν σημαίνει *κυρίως* «*δίω ξύλῳ ἢ ῥοπάλῳ ἢ ἄλλῳ τινὶ ὁμοίῳ*, *κατὰ τοῦ πλησίον ἀπωθῶ ἀντείνω ἐκ τοῦ πλησίον καὶ σφίγγω ἄλλα*, διότι ἐν συμπλοκῇ διαμαχόμενοι παντὶ τρόπῳ, καὶ παίοντες οἱ παίζοντα παιδιὰ καταβρίζουσιν ἀλλήλους πλαγᾶς διὰ τῶν ζοπῶν ἢ στρομπόλων.

Ἐπειδὴ δὲ παίων τις ἐστίνασται καὶ ἀγωνιᾷ, κοῦν θαυμαστὸν ὅτι ὁ Ὁμηρος χωρίσθη τὴν αὐτὴν λέξιν καὶ περὶ ἐκκοπιζόμενον, παλαιῶν καὶ διερρωγότων ἱματίων ὡς ἐν Ὀδυσσείᾳ Ξ, 512. Καὶ ἐνταῦθα τὸ «*δνοπαλίζω*» ἄλλο δὲν σημαίνει ἢ ἀποσοβῶ τὴν κόνιν, *ἐκκοπίζω*, ὅποῖ διὰ ζόπας ἢ ῥαπάλου τίνος ἢ δι' ἄλλου τινὸς εἰς τοῦτο χρήσιμον. Εἰ ἐπὶ τῆς ἡμερικῆς ἐποχῆς ἦσαν γνω-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНМУ ІМ. І. І. МЕЧНИКОВА

στά τά σημερινά ψήφτρα καί εὑρίσκοντο ἐν τῇ κλειστῇ τοῦ Ἐμπαίου, βεβαίως ἐν τῷ μνημονευθέντι χωρίῳ ἤθελε κεῖσθαι ἄλλη λέξις, ἀλλά φαίνεται ὅτι κατ' ἐκείνην τήν ἐποχήν ἡ ἀποσύθεσις τῆς κόνεως ἀπό τῶν ἱματίων καί ἄλλων ἴσως ἐπίτηδες ἐγίνετο διά τῆς ἀποκρούσεως ῥαβδίου ἤ ἄλλου τινί ὁμοίου, ὡς καί σήμερον τοῦτο πολλοί ποιοῦσιν ἐν ἀνάγκῃ.

Ἀλλ' ἤ ἡμεῖς ἐρωτῶντί μοι, ἡ λέξις «ζόσπα» ἐστίν ἑλληνική; ἐρώτα ῥεβάιος «ἡμεῖς μαχμ τοῦδε ὀνόματος ἔχομεν αὐτήν τουρκικήν, διότι καί οἱ Τοῦρκοι λέγουσι «σόσπα» σημαίνοντες διά τοῦτο τό *ῥάβδον*».

Εἰς ταῦτα δ' ἀποκρινόμαι—εἰ ἡ λέξις αὕτη εὑρηται καί ἐν τῇ τουρκικῇ γλώσσῃ οὐδέν ἄλλο ἀποδεικνύει ἤ ὅτι μετέβη αὕτη ἐκ τῶν ἐν ὀθωμανικαῖς γλώσσαις, οἷον τῆς Περσικῆς, ἤ τῶν νεοσανσκριτικῶν γλωσσῶν τῆς Ἰνδικῆς, ἕνεκα τῆς γειτνιάσεως καί ἐπιμιξίας, ἃς τοῦτο συνέβη καί ἐπί πολλῶν ἄλλων λέξεων. Ὅθεν παρατηρούμεν ὅτι s'ák'á ἐν τῇ Σανσκριτικῇ καί 'saka' ἐν τῇ Λιθουανικῇ καί ομίς τῇ Ρωσσικῇ, ὅθεν καί τό сбку, *massegno*, *ξυλίω*, σημαίνουσι *κλάδον*, τό δέ ἐν τοῖς k ἰσοδυναμεῖ τῷ π, ὅπερ εὑρίσκομεν ἐν τῷ Λατινικῷ cippus, *πρέμνος*, *στέλεχος*, ἐν τῇ Κελτικῇ καταχωρῇς ταυτοσήμῳ cear, ἐν τῷ Ἰταλικῷ cerpo, ἐν τῷ Ἱσπανικῷ cepa, ἐν τῇ Γαλλικῷ cep καί cerpe θηλυκῶς κατά τόν δέκατον ἕκτον αἰῶνα, σημαίνουσι *κλάδον ἀμπέλου* καί ἐν τῷ τῶν Οἰνεῶν *τσήπα*, δηλοῦντι ξυλάριον, ἐμπηγνύμενον εἰς τήν τῶν πίθων ὀπήν ἐξ ἧς ἐκρέει τό ἐμπεριεχόμενον ῥευστόν, σημαίνοντι *ῥάπαλον* καί τέλος καί ἐν ἄλλῃ τουρκικῇ λέξει τῇ σαρ, σημαινούσῃ *στέλεχος* καί *στελεόν*. Ἄρα ἡ «ζόσπα» σημαίνει κυρίως *κλάδον*. Ἐπειδή δέ ἐκ τούτου γίνονται καί ἡ ῥάβδος καί τό ῥόπαλον, ἀναμφιβόλως καί τό «ὀσπαλίζω» ὅπερ ἴσον τῷ *ζοπαλίζω*, παραγομένῳ ἐκ τοῦ ἀρχέτου *ζόπαλον*, καί τούτου ἐκ τοῦ *ζόπα*, οὐδέν ἄλλο ἐμφαίνει ἤ *ῥαβδίζω*, *ῥοπαλίζω*, *ξυλίζω* ἤτοι πάσῃ *ῥάβδῳ*, *ῥοπάλῳ*, ἤ ξύλῳ, καί προκειμένου μέν περί ἀνθρώπου *πληγάς ἐντείνω* πάσῃ *ῥάβδῳ* ἤ *ῥοπάλῳ*, ἤ ἄλλῳ τινί ὁμοίῳ, περί δέ πραγμάτων *κατατίσσω τήν κόνιν* πάσῃ *ῥάβδῳ* ἤ τοιούτῳ τινί.

Τοιαῦτα καθ' ἡμᾶς ἡ σημασία καί ἐρμηνεία τῆς λέξεως ταύτης, ἥτις κάλλιστα ἁρμόζει καί εἰς τά δύο μνημονευθέντα χωρία τοῦ Ὁμήρου.

Τά περί τῆς λέξεως ΔΙΠΛΑΞ παρά τε ἀρχαίων καί νεωτέρων ἐρμηνευτῶν συγκλασθέντα εἰσίν ἀντιφατικά καί ἀόριστα. Ὡς ἐπίθετον μέν ἐξηγεῖται «*διπλόος*, *μί δύο δίπλοιον*», καί ὡς παράδειγμα φέρεται τό ἐν Ἰλ. Ψ, 243·

«Καί τά μέν ἑστάτε Πατρόκλου ἐν χρυσῇ φιάλῃ καί δίπλακι δηώθ' ἑλίκων».

καί ὀλίγον κατωτέρω ἐν Ω 53

«Κλαίοντες δ' ἄπαρον ἐνηής ἐστέα λευκά
ἐλέγεον ἐς χρυσέην φιάλην καί δίπλακα δεμνά».

Ὡς οὐσιαστικόν δέ θηλυκόν ἡ «δίπλαξ» περιέχει πράγματα εἰς τούς πάνυ ἐποχῆς σχολιαστής. Ἐθεωρήθη «ἐλαίνα δίπλη» ἤν ἐστι δίς ἀμφιέσασθαι, ἀντιθέτως τῷ *χλαίνα διπλοΐς*, ὅπερ ἐπίσης ἀπαντᾷ παρ' Ὁμήρῳ. Καί τινες μέν ὑρνοῦσιν ὅτι ἐστίν ἱμάτιον διπλοῦς ὑρῆς οὕτως, ὥστε ἡ μέν κυρία ὑρή νά ᾖ λευκή, τά δέ κοσμήματα πορφυρά, ἄλλοι δέ ὅτι ἐστίν ἐκ δίμιτου ὑράσματος.

Οὐδμία τῶν ἐμπνευσεων τούτων, κατ' ἰδίαν γνώμην, ἐστίν ἀληθής. Οὐσιαστικῶς ἡ «δίπλαξ» σημαίνει κυρίως εἶδος ὑράσματος, ὅπερ δέ τοῦτο ἤν διπλοῦν τά ἴδῃς.

Ὁ Ὁμηρικά τό ἐν Ἰλιάδι Γ, 125—127 «Ἶρις ἦλθε ἄγγελος τῇ λευκωλένῳ Ἑλένῃ, εὗρεν αὐτήν ἐν μεγάρῳ,

ἡ δ' ἄρα μέγα ἱστόν ὑφαινεν,
δίπλακα πορφυρέην, πολλάς δ' ἐνέπασσεν ἄθλους
Τρώων θ' ἱπποδάμων καί Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.

Καί ἀλλαχοῦ ἐν Ἰλιάδι Χ, 440—441 ἡ Ἀνδρομάχη ἀγνοοῦσα τό τοῦ Ἀχιλλέως θάνατον τοῦ συζύγου αὐτῆς Ἕκτορος,

«. . . . Ἱστόν ὕφαινε, μυχῷ δόμου ὑψηλοῦ,
δίπλακα πορφυρέην, ἐν δέ θρόνα ποικίλ' ἔπασσεν».

Ἐκ τῶν παρατιθεμένων στίχων κατανοεῖται ἡ πορφυρή δίπλαξ ἐστίν ἐπεξήγησις τοῦ ἱστοῦ, ὅτι ἐνίοτε αὐτή ὑφαίνετο ἤν ὕφασμα καί οὐδέν πλέον, ἀλλ' ὁπαίου εἴδους ἀντεμίτε.

Πρίν ἀποκριθῶ εἰς τοῦτο δύνωμαι νά μή ἀποκαλύψω ὅτι ἡ *δίπλαξ* εὑρηται καί ἐν Ὀδυσσείᾳ Τ, 225. Ἐν τῇ πλαστῇ ἱστορίᾳ, ἣν ὁ Ὀδυσσεύς διηγεῖται τῇ Πηνελόπῃ λέγει ὅτι

χλαῖναν πορφυρέην αὐλήν ἔχε δῖος Ὀδυσσεύς.
διπλῆν.

Καί ὀλίγον κατωτέρω

«οἱ ἐγώ . . . *δίπλακα* δῶκα
καλήν πορφυρέην, καί περιπόντα χιτῶνα».

Ἐνταῦθα πιθανόν ἡ *δίπλαξ* νά σημαίνῃ

НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИ МУЗЕЙ МЕЧНИКОВА

χλαίνας, ἀλλά, καθ' ἡμᾶς, ἐκ τοῦ ὑφάσματος, ὅπερ ἐκαλεῖτο *διπλαξ*. Ἡ ἀνωτέρω πορφυρᾶ, οὗ ἡ καὶ *διπλῆ χλαῖνα* τοῦ Ὀδυσσέως κάλλιστα ἀποδεικνύει ὅτι αὕτη ἦν εὐλὴ ἐκατέρωθεν καὶ διὰ τοῦτο *διπλῆ* καλεῖται ἀντιθέτως τῇ *ἁπλόῃ*, ἥτις ἦν εὐλὴ ἐξ ἑνὸς μόνον μέρους, ὡς πωνται καὶ νῦν ἔτι ὑπάρχουσι κάπαι ἢ φελοπάται *ἁπλαῖ* καὶ *διπλαῖ*, ἤτοι ἐξ ἑνὸς μέρους ἢ καὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν εὐλαι ἢ βοστρυχωταί, οἷαι αἱ τῶν γυναικῶν τῆς Ἑλλάδος ἢ αἱ τῶν Καυκασίων λαῶν. Ἀλλὰ τίνι τρόπῳ ἐπὶ εὐλου ὑφάσματος δυνατὸν νὰ ἐμφαίνωνται ποικίλα τόνα καὶ πολυμακὰ ἀλλήλα; Τοῦτο καίτοι μὴ ὂν τεχνικῶς ἀδύνατον ἠδύνατο νὰ σημαίνῃ ὅτι ἡ τεχνικὴ τέχνη κατὰ τὴν ὁμηρικὴν ἐποχὴν ἦν ἐπὶ τούτου προωδευμένη, ὥστε κατώρθου καὶ ποικίλματα εἰς τοιοῦτου εἴδους ἱστούς. Οὐδὲν ὅμως κωλύει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν καὶ ἑτέραν ὑπόθεσιν ὅτι ἡ πορφυρᾶ *διπλαξ* ἦν δίμιτον ὕφασμα ἐν ᾧ ἐνέπασσον διάφορα ποικίλματα, καὶ τὰ δύο μέρη αὐτοῦ ὑπεθέσας στηρίζομεν ἐπὶ τοῦ τῆς· 1) ὅτι *διπλαρὶς* ἐν Οἴνῃ καὶ ἀλλαχοῦ ἐν ἑκάστῳ λέγεται μᾶλλον ἐράπλωμα εὐλον ἐκ ἑκατέρωθεν καὶ πολλάκις πεποικιλμένον διαφόροις χρώμασι. Ἐκ δὲ τοῦ Ὁμήρου γινώσκομε

ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου τῆς καμίνου, ἐφ' οὗ ἦσαν καὶ οἱ χόανοι. Χόανος λοιπὸν ἦν τὸ μέρος, ἔνθα ἔκαιε τὸ πῦρ. Εἰ νὸν καὶ τὸ κατεργαστέον μέταλλον εὑρίσκετο ἐκεῖ, ἔνθα ἔκαιε τὸ πῦρ, περὶ τούτου οὐδημία ὑπολείπεται ἀμφιβολία, διότι κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους, ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ σήμερον πολλαχοῦ, τὸ πῦρ ἐπιτρέπει νὰ ὑπέρκειται τοῦ μετάλλου ἐν τῷ βοθρῳ τῆς καμίνου, καὶ ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἰδίως ἔπρεπε νὰ διαλύνονται αἱ φῦσαι, ἐπομένως ὁ χόανος ἦν ἐκεῖ, ὅπου ἦν καὶ τὸ πρὸς χώνευσιν μέταλλον καὶ τὸ πῦρ.

Τὴν ἰδέαν ἡμῶν ταύτην βασίζομεν ἐπὶ τοῦ διασωθέντος ἐν Οἴνοῃ κατ' ἀρσενικὸν γένος χόανος, προιλθόντος συνήθεια ἐκ τοῦ χόανος καὶ σημαίνοντος τὸ μέρος τῆς καμίνου, ἔνθα καίει τὸ πῦρ, ὅπερ καὶ κυριολογικῶς λέγεται. Ὁ τῶν Οἰνοάων λοιπὸν ἀχώνευσε κατὸ τοῦ ὅτι αἴρει πᾶσαν ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ γένους τοῦ χόανος καὶ ἀποδεικνύει καὶ ποῖον μέρος τῆς καμίνου ἐλέγετο χόανος. Ὥστε ἡμεῖς βλέποντες ἐκ τοῦ ὁμηρικοῦ χωρίου ὅτι τὸ πῦρ ἦν ἐκεῖ, ἔνθα ἦσαν καὶ οἱ χόανοι, διότι αἱ φῦσαι δὲν ἠδύναντο νὰ στεφῶσι συγχρόνως εἰς δύο διάφορα σημεῖα, δὲν διστάζομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐν τῷ βοθρῳ, ἐν ᾧ ἐτήκετο τὸ μέταλλον, ἦν καὶ τὸ πῦρ, καὶ τὸ μέρος τοῦτο, ἔνθα ἐχώνευε καὶ τὸ πῦρ καὶ τὸ μέταλλον, ἐλέγετο χόανος καὶ ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον νὰ ὀνομάζηται χώνος.

Ἐκ τῶν ὀλίγων καὶ συντόμων τούτων ἐρευνῶν περὶ τῶν σωζομένων ὁμηρικῶν μνημείων ἐν ταῖς ὁμιλούσαις διαλέκτοις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ γίνεται κατάδηλον ὅτι οὐ μόνον ἡ ὁμηρικὴ γλῶσσα ζῇ ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων, ἀλλ' ὅτι καὶ ὅπως κάλλιον εἰσδύσῃ ὁ σημερινὸς ἑρμηνευτὴς τοῦ Ὁμήρου εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἀθανάτων αὐτοῦ ἐπῶν ἀνάγκη νὰ μὴ παραβλέπῃ τὰ περισωθέντα ὁμηρικὰ λείψανα ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅτι, ἂν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς πρίπει νὰ ἀναμασῶνται αἱ ἑωλοκρασίαι τῶν ἀρχαίων σχολιαστῶν, μετὰ παρέλευσιν ἑκατονταετηρίδος, ὅτε νομίζω οὐδ' ἴχνος ἐκ τῶν ζώντων σήμερον ἀρχαίων γλωσσικῶν μνημείων ὑπολειφθήσεται, ἡ ὁμηρικὴ γλῶσσα ἀπολέσει τὸν μίτον, δι' οὗ καὶ μόνον δυνήμεθα νὰ διαλύσωμεν τὴν περικαλύπτουσαν πυλλὰς λέξεις ἀχλὺν καὶ διδῶμεν τὴν πρώτην καὶ ἀληθῆ σημασίαν αὐτῶν.

Τὸ ἔργον λοιπὸν τῆς παραβολῆς τῶν ὁμηρικῶν λέξεων πρὸς τὰς σήμερον κατὰ τόπους σωζομένας ἐστὶ κατεπείγουσα ἀνάγκη διὰ τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν δι' ὃν ὑπέδειξα κίνδυνον, καὶ καθήκον ἠθικόν, καὶ εἰ μὴ ἔτι οὐδένα διατρέχομεν κίνδυνον, διότι ὁ σωζόμενος ἑρμηνεὺς πλούτος ἐν ταῖς ὁμιλούσαις ἡμῶν διαλέκτοις κάλλιον παντὸς ἄλλου, ἀσφαλέστερον πάσης ἰθνολογικῆς ἐρεύνας, ἀποδείκνυει τὴν ταυτότητα ἡμῶν μετ' ἐκείνων, ὧν λαλοῦμεν τὴν γλῶσσαν καὶ ὧν καυχώμεθα ὅτι ἐσμὲν ἀπόγονοι. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐκ τῶν ἀπὸ Κορανῆ μέχρι σήμερον γραφέντων περὶ τῶν ζώντων μνημείων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐκ τῆς συλλεγείσης ὕλης ἐνταῦθα καὶ ἐν Ἀθήναις ἔπρεπε νὰ ἐξελθῇ πρακτικὴ τις ὠφέλεια διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, καὶ ταύτης κάλλιον δὲν ἠδυνάμεθα ἄλλως νὰ ἐπιτύχωμεν ἢ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν τε ποιητῶν καὶ πεζογράφων μετακειριζόμενοι ὡς πιστὸν σύμβουλον τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ τῶν δασῶν καὶ τῶν ὀρέων, τοῦ γνησίου τούτου κληρονόμου τῶν ἰθνικῶν ἡμῶν παραδόσεων περὶ γλώσσης καὶ ἱστορίας.

Ἐὰν τοιοῦτοι ἡμεῖς εἰλικρινῶς πιστεύωμεν ὅτι ἡ σύγχρονος ἡμῶν γλῶσσα οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ μία τῶν πολλῶν περιόδων, ἂς διήνυσε, τίνι τῷ τρόπῳ ἐστὶ δυνατὸν ὁ ἑρμηνεὺς εἰς ἑλληνόφωνος τὴν Ἑλλάδα νὰ μὴ ἀναχαιτίζηται ἐν ἑκάστῃ λέξει, ἥτις σώζεται ποὺ παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ, καὶ νὰ μὴ λέγῃ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ὅτι, ἐπειδὴ ἡ πρώτη λέξις, λόγου χάριν, τῆς Ἑλλάδος σώζεται ἐν Καλύμνῳ κατ' ἀρσενικὸν γένος «ἐμήρισε» καὶ ἄλλαχοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς βίζης κατ' ἄλλον ὅμως τύπον, θεωρεῖ περιττὸν νὰ ἀντικαταστήσῃ αὐτὴν διὰ τῶν λέξεων κότος, χόλος, ὀργή, θυμός, διότι οὐδὲν τούτων ἀνταποδίδωσιν ἀκριβῶς τὴν σημασίαν τῆς «μήρισε» ἐπειδὴ μετὰξὺ τῆς «μήνιος» καὶ τοῦ κότου ἢ τοῦ χόλου ἢ τῆς ὀργῆς ἢ τοῦ θυμοῦ, καίτοι κατὰ τὸ φαινόμενον συνωνύμων, ὑπάρχει τοσαύτη διαφορὰ ὅσον μεταξὺ τοῦ κυανοῦ καὶ πρασίνου χρώματος. Γνωστὸν δὲ ἐκ τῆς συνωνυμολογίας ὅτι λέξεις ἐκ διαφόρων ῥιζῶν παραγόμεναι οὐκ ἔστι δυνατὸν νὰ ὦσιν ἀκριβῶς συνώνυμοι.

Ἠδυνάμην, κύριοι, νὰ μακρηγορήσω εἰ ἀπηρίθμουν πάσας τὰς ὠφελείας, ἃς δυνατὸν νὰ ἀρυσθῶμεν ἐκ τῆς συγκριτικῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς πρὸς τὰς συγχρόνους διαλέκτους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἐξ ὅσων ἤδη ἐδημοσίευσα περὶ τούτου ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλιαρίῳ καὶ ἐξ ὅσων σήμερον εὐηρεστήθητε νὰ ἀκούσητε παρ' ἐμοῦ εὐκόλως κατανοεῖτε ὅτι τὸ περὶ διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης ζήτημα ἄλλως ἔχει παρ' ἡμῖν ἢ ὅπως παρὰ τοῖς ξένοις Ἕθνεσιν.

НАУЧНО-ИСТРАЖУВАЧКИ ИНСТИТУТ ЗА ЈАЗИК И ЛИТЕРАТУРА МЕЧНИКОВА

Ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς ὅσα περὶ ὁμηρικῆς γλώσσης ὑπομνήματα κατέλιπον ἡμῖν οἱ προγενόντες Ἕλληνες, καὶ εἰς ὅσα κυθύτερον οἱ σύγχρονοι γλωσσολόγοι ν' ἀνακαλύψωσιν ἐν τῇ συγκρίσει τῶν ἰνδοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν, ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην καὶ τῆς μαρτυρίας τῶν ἀκλωμένων σήμερον ἑλληνικῶν διαλέκτων, τῶν πολυτίμων τούτων συντριμμάτων τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ, πρὸς πίστωσιν τῆς ἀληθείας, ὅπως δυνηθῶμεν ἀσφαλῶς νὰ ἐξενίγκωμεν κρίσιν περὶ τῶν ἀφριστηρωμένων ὁμηρικῶν. Τὰ ξένα ἤθη πάντα διάφορον ἐπιδιώκοντα σκοπὸν ἐν τῇ ἐκμαθήσει τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ οὐδαμῶς συνδεόμενα μετ' αὐτῆς ρυλετικῶς ἢ διαλεκτικῶς δὲν ἔχουσι σπουδαίους λόγους νὰ συμπεριλάβωσιν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπάσας τὰς φάσεις αὐτῆς. Ὁπωσδήποτε ὅμως οἱ εὐρωπαῖοι ἑλληνιστὰί ὅταν ἴδωσι καὶ πιστώσωσιν ὅτι ἡ λύσις πολλῶν περὶ τῆς ὁμηρικῆς γλώσσης ἀπορριῶν ἀσφαλέστερον ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν σωζομένων ὁμηρικῶν μνημείων ἐν ταῖς δημώδεσι διαλέκτοις τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς, ἀναγκασθήσονται νὰ ἐγκύψωσι καὶ εἰς τὴν μελέτην τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης, καὶ νὰ μὴ ὑπαγορεύωσιν ἡμῖν καὶ τῇ ἑαυτῶν νεολαίᾳ ἐρευνεῖας περὶ ὁμηρικῶν λέξεων ἄνευ τῆς ἐπιμορφώσεως τῶν σημερινῶν ἑλληνικῶν διαλέκτων.

Κ. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

ΩΣ ΣΥΜΜΑΧΟΙ.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ XII' Συνεδριάσει).

Ὁ μεταξὺ ἐπιστήμης καὶ θρησκείας ἀνταγωνισμὸς θεωρεῖται ἤδη τετριμμένον θέμα τῆς νεωτέρας φιλολογίας. Κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου καὶ φυσιοδίφαι ἐπίσης ἐξιστόρησαν ἐν πνεύματι πικρίας τὰς μάχας ἃς διεξήγαγον, τὰς ἀθλίας ἃς ὑπέφερον καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους σπουδαίας ἀντεγκλήσεις. Οἱ μαχιμώτεροι προέβησαν θρασέως εἰς τὴν συμπλοκὴν καὶ δι' ὀξυτόμου γραφίδος ἢ γλώσσης ἐπένεγκον πλείονα ἐρεθισμὸν καὶ νέας αἰτίας παραπόνων. Εἰρηνοφίλοι τινὲς ἄλλοι ἀπεπειράθησαν διὰ διαφόρων συνδιαλλακτικῶν μέσων ἵνα πείσωσι τοὺς μαχητὰς ὅπως καταθέσωσι τὰ ὅπλα των. Ἱστοριοδίφαι ἐξηρεύνησαν καὶ ἐπανεύρον λησμονηθέντα ἐπεισόδια τοῦ ἀγῶνος, οἱ δὲ φιλοσοφικώτεροι σκεπτόμενοι συνελέχθησαν τὰ μάχια αὐτοῦ ἐλατήρια. Οὗτοι ἢ ἄλλως πάντες συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἐφελκύσωσι τὴν προσοχὴν τοῦ κόσμου πρὸς τὴν ἐχθρικὴν στάσιν τῶν διαφερομένων.

Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι πολλάκις συνεκρούσθησαν πρὸς ἀλλήλας ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἐπιστήμη.

Ἀλλ' ἄρχε εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὅλη ἡ σειρὰ τῶν μεταξὺ των σχέσεων περιορίζεται εἰς αὐτὰ καὶ μόνον; δὲν ὑπάρχει καὶ ἄλλη ρῆξις τοιαύτης τῆς ὑποθέσεως; νομίζομεν ὅτι ὑπάρχει.

Πολλὰ ἐπίσης ἠδύναντο νὰ λεχθῶσι, μοὶ φαίνεται, καὶ περὶ τῶν μεταξὺ ἐπιστήμης καὶ θρησκείας ἀμοιβαίων ὑπουργιῶν καθὼς περὶ τῶν ἐγκυροπραξιῶν των. Ἐπειδὴ ὅμως περὶ τῶν τοιούτων μόνον τοσοῦτα ἠκούσθησαν ἀξίζει τὸν κόπον ἴσως νὰ ἐξετάσωμεν ὀλίγον καὶ περὶ τῶν πρώτων. Ἐν πρώτοις λοιπὸν πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ θρησκεία ὀφείλει σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐπιστήμην. Ἡ ἐπιστήμη οὐ μόνον δὲν μεταβάλλει τὸ πρόσωπον ἁπλοῦ εἰκονοκλάστου πρὸς τὰ ἱερά, ἀλλὰ μᾶλλον ἀληθεύει ὅτι συνετέλεσεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς θρησκείας. Διὰ τῶν ἀστρονομικῶν ἀπτίνων τῆς ἐπιστήμης ἡ ἀφωνος ὕλη, ἡ κρυσταλλωμένος στοχασμὸς τοῦ Δημιουργοῦ, ἔλαβε εἰς ἐνιαύτιον φωνὴ καὶ ἐφθέγγετο τὰ μεγαλεῖα τοῦ. Ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, ἡ μαγνῆτις ἀκὶς κρυσταλλον ἀπέκτησαν γλῶσσαν καὶ ἐκφωνοῦν διηγήθη πράγματα, καὶ ἀπεκάλυψε κατορθώματα, ἄτινα, ἂν προέλεγε τις πρὸ χιλίων ἐτῶν, θὰ ἐνομίζοντο Ἀραβικοὶ μῦθοι. Οἱ θρύμβοι δὲ οὗτοι τῆς ἐπιστήμης δὲν ἀντανακλῶσιν ἁπλῶς

ματείαν τινὰ δόξαν εἰς ἑαυτήν, ἀλλὰ συνετέλεσαν πρὸς τοῦτοις εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Ποῖον ἄλλο ἐπιχείρημα περὶ ὑπάρξεως Θεοῦ ἴσχυε πλείονα ἰσχὺν ἢ τὸ ἐπιχείρημα τὸ ἀπορρέον ἐκ τῆς περιφυτισμένης κατασκευῆς τοῦ κόσμου; Ἐκ τῆς θαυμαστῆς ἁρμονίας καὶ προσαρμογῆς τῶν ὄντων ὁ φυσικὸς θεολόγος πορίζετο τὰς πιστικωτέρας ἀποδείξεις περὶ τῆς ὑπάρξεως Ὑπερτάτου Νοῦ πρὸ τῆς κτίσεως τοῦ Σύμπαντος. Πόθεν ἀποκτᾶται ἡ μάθησις τῆς ἐντελοῦς διακοσμήσεως τῶν φυσικῶν ἀντικειμένων; Ὁμολογουμένως ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς μελέτης τῆς φύσεως ἀρώμεθα τὴν ὑπερβάλλουσαν ἰσχὺν τοῦ τοῦ ἐπιχειρήματος. Κοινὴ παρατήρησις ἐν ἀναλίτοις ὑπαγόρευσιν ἀρχαίοθεν τὸ τοιοῦτον ἐπιχείρημα καὶ προσενεγκεν οὐκ ὀλίγας διασφαλείας εἰς μαρτυρίαν. Πρὸ τρισχιλίων ἐτῶν ὁ Ψαλμῳδὸς προέτεινε τὰς μεγαλοπρέπειας καὶ πρόσωπα ἐκείνας ἐρωτήσεις, *τί φυτεύσας τὸ οὖς οὐχ ἀκούει; ἢ ὁ πλάσας τὸν ὀφθαλμὸν οὐχὶ κατανοεῖ; ὁ παιδεύων ἔθνη οὐχὶ ἐλέγξει; ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν;* ἢ Ἐν αὐτοῖς ἀκριβῶς εἶδε καὶ τὸ περὶ δημιουργικῆς προμελέτης ἐπιχείρημα ὁλόκληρον. Ἀλλ' εἰς τὰς νεωτέρας φυσικὰς ἱρύνας, ἰδίως ἐν τῇ ἀνατομίᾳ, χημείᾳ, φυσικῇ ἱστορίᾳ κ.λ.π. ὀφείλονται αἱ διαπρεπεῖς ἐκείναι ἀποκαλύψεις περίεργον ἰσοσταθμίσεων καὶ ἀλληλουχιῶν, αἵτινες ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Πλάτω ἢ τοῦ Κικέρωνος Βέλλ ἐνίσχυσαν καὶ ἐμεγάλυναν τοσοῦτον τὸ περὶ Θείας Προνοίας ἐπιχείρημα.

Παραβάλλοντες τὰς τοῦ Δαβὶδ καὶ ἀποστόλου Παύλου περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ἑνότητος καὶ Προνοίας γνωστὰς ἀποδείξεις μὲ τὰς ἀποκαλυπτομένας ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Κοὺκ ἐν τῇ χημείᾳ, τοῦ Οὐίγχερ ἐν τῇ Γεωλογίᾳ ἢ τοῦ Ἀγασσίζ ἐν τῇ φυσικῇ ἱστορίᾳ καταλαμβάνομεν πόσον ὑπέρτεραι καὶ καταπληκτικαὶ εἰσιν αἱ τελευταῖαι!

Δεύτερον, ἡ ἐπιστήμη ὁμολογουμένως ἐβοήθησε τὴν θρησκείαν ὅπως διακαθάρῃ τὰς πεπλανήσεις της καὶ διορθώσῃ τὴν λατρείαν της. Ὁ δύσμορφος κορμὸς δένδρου ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ ἀγρίᾳ αὐτοῦ καταστάσει ἐσώθη διωκόμενος ὑπὸ θηρίου, ἢ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καταπεσοῦσα μελάγχρους λίθος, ὁ ὄρυς ἢ ὁ κροκόδειλος, οὗτινος ἡ παράξενος μορφὴ καὶ ἰσχὺς μαγγανεύουν τὸν πρωτόγονον ἄνθρωπον, τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἀντικείμενα σεβασμοῦ καὶ λατρείας παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐν τῇ ἁπλοικῇ αὐτῶν ἀρχαιότητι· καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἡ θρησκεία ἐμεινεν ὡς παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ Ἀσσυρίοις εἰς ταύτην τὴν χαμαίζηλον κατάστασιν. Ἀλλὰ καθόσον αἱ γνώσεις ηὔξανον αἱ ἀνθρωποι διείδον τὸ μάταιον καὶ τὴν οὐσιαδεστάτην τοιούτων ἀντικειμένων πρὸς λατρείαν ὑπὸ λογικῶν ὄντων. Ὅθεν ἡ πίστις ἀνώμωσε τοὺς βραχίονας εἰς τὰ ὑπέρτερα ἀντικείμενα, τὸν ἄφατον μὲν ἀλλ' ἀκατάχρετον ἄνεμον, τὸ ἀστραπόμενον τοῦ οὐρανοῦ στερέωμα, τὸ αἰθέριον πῦρ, τὸν ἥλιον θερμαίνοντα καὶ φωτίζοντα τὴν γῆν ὁλόκληρον. Ταῦτα λοιπὸν ὡς πανίσχυα ὄντα ἐγίνοντο σεβαστὰ διὰ θημιτελῶν ἱεροπραξιῶν καὶ θυσιῶν. Ἀλλ' ὅταν πάλιν ὁ ἄνθρωπος κατενόησε ὅτι καὶ ταῦτα ὑπείκουσιν εἰς σταθεροὺς νόμους, καὶ κινοῦνται ἐντὸς ὡρισμένων τροχιῶν, καὶ μελετῶν ἑαυτόν, ἐν τῇ συνειδήσει νοὸς καὶ τῆς διαπούσης βουλήσεως ἀνεγνώρισεν ἐν ἑαυτῷ κρεῖττόν τι τοῦ ἀνέμου καὶ τοῦ πυρός, τότε ἡ πίστις ἀνέρρα τὸν σεβασμὸν αὐτῆς πρὸς ἀποθεωθεῖσαν ἀνθρωπότητα, πρὸς θέασον ἀνθρωπίνων θειοτήτων, οἷος ὁ Ζεὺς ὡς θεὸς τοῦ οὐρανοῦ, ἡ Ἥρα ὡς βασίλισσα αὐτοῦ, ὁ Ἑρμῆς ἀγγελιαφόρος τῶν θεῶν, ὁ Ἔρως ἐμπνέων συμπαθείας καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀλλὰ καθόσον πάλιν κατενοεῖτο ἡ ἑνότης ὅλης τῆς φύσεως, ἀνηγόμενος βαθμηδὸν ὁ ἄνθρωπος μέχρι τῆς ἰδίας ἑνότητος τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ τοῦ Ἰεχωβά, τοῦ Ἀλλὰ τοῦ Βράχμα, καὶ κατεδίδασε πάσας τὰς λοιπὰς θειότητας εἰς τὴν θέσιν τῶν πνευμάτων, δαιμόνων ἢ διαβόλων.

Ἡ θρησκεία ὅμως δὲν εἶχεν ἐλευθερωθῆ εἰσέτι ἀπὸ τῆς δεισιδαιμονίας. Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀκόμη ἐπίμενον εἰς τὸν διὰ πυρὸς θυσίας, εἰς ἐθελουσίας κακώσεις, εἰς ἀγοραστείας ἀγαθῶν καὶ πονηρῶν πνευμάτων, εἰς ἔθνος περὶ θεοῦ ζηλοτυπίας, ἐκδικητικοῦ, ἐωλαλοῦντος, μετανοοῦντος ἐνίοτε ὅτ' ἔτι ἄπαξ ἐποίησε, καὶ μετανοοῦντος ὅπως ἐπιδιορθώσῃ τὸ ἰδιον τοῦ ποίημα.

Μὲ τὴν βαθμιαίαν αὔξησιν τῶν γνώσεων ἐξέλιπον μία μετὰ τὴν ἄλλην καὶ αἱ πρόδηλοι αὗται χειροπέδαι τῆς θρησκείας, ὥστε κατανοήσασα αὕτη τὴν ἀίδιον καὶ παγκόσμιον ἐνέργειαν τοῦ ἀπείρου καὶ τελείου ὄντος λατρεύει αὐτὸ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ.

Ναὶ μὲν ἐν τῇ προπαθείᾳ της ὅπως διαφωτίσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ἡ ἐπιστήμη κατέλυσε πολλὰ, ἅτινα ἦσαν προσφιλῆ εἰς αὐτὴν, ἐξερρίζωσεν ἀπηρχαιωμένας ἰδέας καὶ ἐφήρμοσε παραδεδεγμένα συστήματα φυσικὰ τε καὶ πνευματικά, αἱ δὲ περὶ κόσμου ἰδέαι ἡμῶν ἠλλοιώθησαν ῥιζηδόν. Ὁ Χριστιανισμὸς καθ' ὅλον

НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКА БИБЛИОТЕКА МЕЧНИКОВА

τῶν μεταλλικῶν ἐπίστευον ὅτι ἡ γῆ ἦτο ἐπίπεδον παραλληλόγραμμον, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ περιφερείας ὑψοῦντο ὑψηλοτάτη τοίχοι βαστάζοντα τὴν σφῦδα τοῦ οὐρανοῦ, συνεστημένον ἐκ στερεοῦ διαφανοῦς κρυστάλλου, ὅτι ἐν αὐτῇ ἦσαν προσηλωμένοι οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, καὶ ἄνωθεν αὐτῶν ἱσίδρυντο ἔνθεν κἀκεῖθεν ὑπὸ τῶν ἀστέρων ἡ Σελήνη καὶ ὁ Ἥλιος. Ὑπερέκεινα τούτου τοῦ στερεώματος ἦτον ἡ οὐράνιος διξάμενη ἡ ἀποχωρεῖζουσα τὰ ἄνω ὕδατα ἀπὸ τῶν ἐνερῶν τοῦ στερεώματος ὑδάτων, ἀπὸ δὲ τῶν θυρίδων αὐτῆς ἀνειγομένων ἐνίοτε ὑπὸ φυλάκων ἀγγέλων, κατέρρεον ἡ βροχὴ πρὸς ἄρδευσιν τῆς γῆς. Ὑπερκεῖνα τῆς δεξαμενῆς ἦτο ὁ πτέστερος οὐρανός, ἐπὶ δὲ τῆς ἀνωτάτης τούτου ἐκάθητο ἐνθρονισμένος ἐν δόξῃ ὁ Ἰεχωβὰ κατακυκλούμενος ὑπὸ ἀγγέλων καὶ ἁγίων.

Ἀλλ' ἐπείδοντο καὶ ἐμεγάλυνον ἡ ἐπιστήμη τὴν αὐτῶν τοῦτον τὸν μικρόκοσμον! Ὁ ἀστρονόμος ἐστράφη τὴν τηλεσκόπιόν του πρὸς τὸ ἀδιάμετον τοῦ οὐρανοῦ στερέωμα καὶ ἰδοὺ διελύθη εἰς λεπτὸν ἀέρα.

Τὰ δικλάμπον τὴν νύκτα σημεῖα τὰ στολίζοντα τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ συνεγχρόου σφαίρας ἐμεγαλύνθησαν εἰς πελωρίους ἥλιους χιλιάκις ὀγκωδεστέρους τῆς ἡμετέρας σφαίρας. Ὁ περιφερόμενος τῆς ἀποκαλυφθείσης ὁ ἥλιος, ἔγων διακοσιοχιλίους σταδίους ἑκατοντάκις ἀκριβεστέρους, ἐξετάθη εἰς ἀχανὴ χώρον, οὕτως ὥστε ὅπως φθάσῃ εἰς τὸν πλησιέστερον ἡμῖν ἀπλανῆ ἀστέρα ταχυδρομοῦσα ἀτμάμαξα ἀποιτεῖ τὴν 700,000 αἰώνων χρονικὸν διάστημα, καὶ ἐὰν ἡ προχωρήσῃ αὕτη εἰς τοσαύτην ἀπόστασιν θὰ εὑρεθῇ εἰς τὰ πρόθυρα ἄλλων ἀποστάσεων ἀστρῶν ὧν αἱ ἀκτῖνες πρόσεχρονται ἀπὸ μεμακρυσμένων ἀπειρεθίων ἡλίων. Ἡ ἡμετέρα γῆ ἀνάκαθεν θεωρουμένη ἐπιφανὴς ἀκίνητος σταθμός, δι' ἣν ὁ περιπολῶν αὐτὴν ἥλιος καὶ λοιποὶ ἀστέρες ἦσαν ἁπλοῖ στολισμοί, συνεστάλη εἰς μικρὸν σφαιρίδιον κοσμικῆς ὕλης, ἐξετοπίσθη ἀπὸ τῆς παγίου καὶ κεντρικῆς θέσεως καὶ ἀρξθὲν νὰ στρεβλίζῃ ὡς εἷς ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων δορυφόρων, κατόπιν κεντρικοῦ σώματος, τοῦ ἡλίου, μεγαλειτέρου αὐτῆς ὅσον ὁ τροχὸς ἁμάξης ὑπερτερεῖ πίσου, οὕτως δὲ εἶναι εἷς ἐκ τῶν εἴκοσιν ἑκατομμυρίων τοιούτων ἐν τῇ γειτονικῇ τῷ ἡλίῳ τοῦ χωρίου κίρκασμένων ἡλίων. Ἀλλ' οὐτ' αὐτὸς εἶναι στάσιμος, ἀλλὰ κινεῖται μετὰ τοῦ συνοδεύοντος αὐτὸν ἀριθμοῦ πλανητῶν, κατὰ λόγον τετρακισχιλίων μιλλίων καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἐν κύκλῳ ἔχοντι ἀπολίτατον τι κέντρον.

Ἡ ἐπιστήμη ἐπολλαπλασίασε τερατώδεις τοὺς ἀριθμοὺς κατὰ χρόνον οὐχ ἧττον ἢ κατὰ χῶρον. Ἐνῷ ἡ χρονολογία τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς ἀπεδίδει ἑξακοσίας μόνον ἑκατοντετρίδας εἰς τὴν ἡλικίαν τοῦ κόσμου, ἡ ἐπιστήμη οὐτε μὲ ἰσοφίθμους χιλιετηρίδας ἐκανοποιεῖται· καὶ ἐνῷ κατὰ τὴν Γένεσιν προσδιορίζονται ἓξ ἡμέραι διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς δημιουργίας, ἡ Γεωλογία ἀπαιτεῖ τοσαύτας μακρεστὰς ἐποχάς. Ἡ ἐπιστήμη ἐωρυζεν ἐντὸς σπηλαίων καὶ ἀνέῳρεν ἐργαλεῖα καὶ ὀπλα τοῦ ἀνθρώπου μεταξὺ τῶν ὀστῶν τῶν μαστοδόντων. Ἠρμήνευσε τὰ ἱερογλυφικὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ εὗρε τέχνας καὶ ἱστορίαν ἐποχῶν ἀρχαιοτέρων ἐκείνης, καθ' ἣν οἱ ὁπομνηματισταὶ τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς γνωματεύουσιν ὅτι ἐπλάσθη ὁ Ἀδάμ. Ἀπέδειξεν ὅτι εὐρύτατα στρώματα γύψου καὶ τιτανολίθου, φθάνοντα εἰς τινων μιλλίων πάχος ἐνίοτε, κατεσκευάσθησαν ὑπὸ μικροσκοπικῶν ζωϋφίων. Ὅτι ἡ γῆ ἀπὸ πυρινοῦ νέφους συνεστάλη εἰς ῥευστὴν στροβιλίζουσαν σφαῖραν καὶ ἐπὶ τῆς ῥευστῆς ταύτης λάβας ἰσχηματίσθη φλοιός, ὅστις μᾶς βαστάζει τώρα ἄνωθεν τῆς εἰσέτι πυριφλεγοῦς ἐσωτερικῆς μάζης. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον μανθάνουσα ταῦτα ἡ ἐπιστήμη, ἠναγκάσθη νὰ παρατείνῃ τὴν χρονολογίαν τῆς κοσμογονίας εἰς ἀχανεῖστητα, ἥτις συγκρινομένη πρὸς τὴν μωσαϊκὴν πλησιάζει τὴν αἰωνιότητα. Οὕτω πως δὶ παρατείνουσα ἡ ἐπιστήμη τὴν ἡλικίαν τῆς ἀνθρωποότητος καὶ τοῦ κόσμου μετέβαλε τὰς ἰδίας ἡμῶν περὶ τῆς μεθόδου, καθ' ἣν ὁ σύμπαν ἔλαβε τὴν ὑπαρξίν του. Δὲν δύνατο πλέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐξαπίνης δημιουργηθὲν ἐκ μηδενός, ἀλλ' ὡς σιγὰ ὀργανισμοῦ, σιγὰ σιγὰ καὶ ὁμαλὰ δι' ἕκαστον ἄτομον.

Εἰς τὴν ἀμφιτούσσαν νεφελώδη ἀτμίδα, εἰς τὴν θρομβωδῆ πυκνοτέδη φλέγουσαν ὑμίχλην τῶν ἡλιοειδῶν ἀστέρων, εἰς τὴν πυκνοτέραν μὲν ἀλλ' ἔτι μεσοῦσαν καὶ ἀνακαινωμένην μάζαν τοῦ ἡλίου, εἰς τὸν ἐπιψύχοντα πλανήτην Κρόνον καὶ εἰς τὸν ἔτι ἀκόμη τῇ Δίᾳ καὶ εἰς τὴν φαιδρὰν Θερινὴν ὀβρὶν τοῦ ἀστέρου πλανήτου διακρίνει ὁ φυσιοδίφης τὸν ἀρμόνιον σταθμοῦ, ὡς διέρχεται ἕκαστος τὸν ἡλιακὸν σύστημα. Ἀπὸ τοῦ ἀστρογενοῦς τοῦ ὑμογενοῦς, ἀπὸ τοῦ διεκεχυμένου εἰς τὸ συμπαγές, ἀπὸ τοῦ ἀνοργάνου εἰς τὸ ὀργανικόν, ἀπὸ τοῦ ἀψύχου εἰς τὸ ἡμίψυχον ζῶον, τοιοῦτος εἶναι ὁ ῥυθμὸς τῆς κοσμικῆς ἐξελίξεως.

Κοσμικῆς ἐξελίξεως! Ναί, αὕτη εἶναι ἡ προσωτέρα καὶ μεγαλοπρεπεστέρα ἀλλοίωσις, ἣν ἡ ἐπιστήμη ἐπέφερεν εἰς τὰς ἰδίας ἡμῶν περὶ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ

τῆς κυβερνήσεως τοῦ παντός. Πρὸ δύο ἑκατοντετηρίδων ὑπάρχει γενικὴ πεποίθησις ἐν τῇ χριστιανικῇ Εὐρώπῃ, ὅτι ἡ γῆ αὕτη ἦτο παρακμάζων κόσμος, ὑποκειμένη εἰς ὑπερφυσικὰς μεταλλοιώσεις, καὶ ἀείποτε ἐπικίνδυνος καταστροφῆς. Αἱ δυνάμεις τοῦ σκότους διμάχοντο ἐν τῇ τοῦ φωτός, ποίαν νὰ κατισχύσῃ τῆς ἄλλης. Ὑποκάτω δὲ καὶ πλησίον τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς ἦσαν πυριφλεγὴς ἄβυσσος, καὶ αἱ σκιαὶ τῶν τῆς κολάσεως. Ὅτι διὰ σπηλαίων καὶ μυστηρίων ἀτραπῶν πονηροὶ δαίμονες καὶ κακοποιοὶ πνεύματα ἀνέρχοντο καὶ κατέρχοντο πρὸς βλάβην μᾶλλον ἢ ὄφελος τῶν ζώντων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας. Τὰ νεκροταφεῖα ἦσαν κρησφύγετα τῶν ἀγχολίκων.

Ἡ ἐμφάνεις κομήτου ἀπεφαίνετο δυστυχίας εἰς τὰ ἔθνη, καὶ ὁ σεισμὸς ἦτο ἀναπόφευκτος τῆς ἰσχύτης ἡμέρας τῆς κρίσεως, μετὰ συνήθους μετὰ τοῦ σατανᾶ οἱ μάγοι εἶχον δύναμιν νὰ καταστρέψωσι τὴν συγκομιδὴν τῶν ἀγρῶν, ἢ καὶ νὰ καταβάλλωσιν οἱονδήποτε ἀθλιον ἀνθρωπόρρυτον νόσον. Τὰ συνηθῆ φαινόμενα ἐθεωροῦντο ὡς φυσικὰ ἀποτελέσματα δημιουργικῆς διατάξεως. Ἀλλ' ὅ,τι ἤθελε συνέβαινεν ἐκτὸς τῆς συνήθους τάξεως ἐνομίζετο ὅτι γίνεται δι' ἰδιαιτέρας μεταλλοιώσεως ἀγίου τινὸς ἢ μάγου, ἰσοτρόπου ἢ ἀγγέλου, τοῦ σατανᾶ ἢ τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἐπιστήμη ἀπεσκόρκισε πάντα ταῦτα ἀπὸ τῶν πεπεισθέντων τῶν πεπαιδευμένων. Ἀντὶ δὲ ἐκφυλίσεως τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἐπικειμένου ὀλέθρου τοῦ κόσμου ἡ ἐπιστήμη ἔδειξε τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν βαθμιαίαν βελτίωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· ἀντὶ κατειλίας ἐν σπηλαίοις καὶ ἀντὶ ἐνδυμάτων δερματίνων ἐχρήσιμοποίησε τὴν ἐμφάνειαν καὶ δαψίλειαν τοῦ παρόντος πολιτισμοῦ ἡμῶν.

Ἐπιστήμονες περιηγήθησαν ἀπάσας τὰς χώρας τῆς ὑφηλίου καὶ ἐρεύνησαν ὅλον τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, κατωπτεύοντες πᾶσαν γωνίαν ἀγνώστου τέως καὶ πάντα τὰ φαινόμενα, ἀλλ' οὔτε τὰ τελειότερα ὀπτικὰ ἐργαλεῖα οὐδαμοῦ ἀπεκάλυψαν κενὸν διέβολον, οὐδὲ τὰ βαθύτατα ὀρυχθέντα ὀρύγματα ἔφθασαν εἰς εἰρκτήν τινα κολαζομένων ψυχῶν. Αὐτοὶ προλέγουσιν ἀλανθάστως τὴν διεύθυνσιν ἑνὸς ὁ κομήτης μέλλει νὰ ἐδεύσῃ, ἀρνήσαντες τὴν αἰτίαν τοῦ σεισμοῦ, τὴν σχέσιν τῆς νόσου μὲ τὰ φυσικὰ αὐτῆς προηγούμενα καὶ εἶρον τὰ ἀντιφάρμακά της.

Τὰ ῥήσματα ἐξηγήθησαν ὅτι εἶσιν ἁπλῆ ἀπάτη τῶν ὀπτικῶν ὀργάνων, καὶ οἱ ἐπιλήψιαι πάθησις τῶν ἐγκεφαλικῶν λοβῶν.

Αἱ γόησσαι καὶ οἱ νεκρόδιοι τῶν ἀρχαίων ἐξέλιπον ἐνώπιον τῶν μεταγενεστέρων φώτων, ὡς σκιαὶ φρικαλέαι νυκτὸς εἰς τὴν ἐμφάνειαν τῆς αὐγῆς.

Περικλείσεις ἀπὸ τῆς καθεστηκυίας τοξέως ὑπὸ μάγου ἢ ἱερεῖ ἐξορκιστοῦ δὲν πιστεύονται πλέον· ἄλλὰ νόμος, ἀκαμπτος νόμος, ἄνευ ἐλαχίστης περικοπῆς πιστεύεται ὅτι βασιλεύει παντχοῦ καὶ πάντοτε. Τὸ ἄνθος τοῦ κρίνου, ὡς καὶ τὸ ἡλιακὸν σύστημα, ἐξελίσσονται κατὰ ἴσον καὶ τὸν αὐτὸν τύπον. Ἡ παρακοπὴ τῶν ἀλιθήτων, ἢ ἐκστατικὴ μανία ἔρευσι καὶ αὐταὶ φυσικὴν ἀφορμὴν ἐξ ἧς παρήγοντο κατὰ κανονικὴν τινα τάξιν. Καὶ εἰς αὐτὰς τὰς θεωρουμένας εἰσέτι ὡς ἐξαιρέσεις ὑπολανθάνει βαθύτερός τις νόμος.

Μετὰ τοσοῦτον ἰσχυρὸ καὶ οἰκονομικὸν βραχίονος ἡ ἐπιστήμη κατέφερε τὴν πέλειον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς πίστεως· δι' ὃ καὶ ἐλίπτησεν ὡ μετρίως πολλοὺς εὐσεβεῖς ἀνθρώπους, ὥστε νὰ παραπονῶνται ὅτι αἱ ἀκατκωσαὶ αὐτοῦ, ἃς αἱ ἔρευναι τῶν νεωτέρων φυσιολόγων ἐπέτυχον, κλονίζουσιν ἐκ θεμελίων τὴν θρησκείαν, ὅτι ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τοῦ ἄνθους τῆς πίστεως τὴν ἄρωμα τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς ἱερότητος καὶ ὁδηγοῦσιν εἰς τὴν ἀσέβειαν.

Πρέπει ἄνθρωπος νὰ θρηνῇ τὰ διὰ τοῦτο; μοὶ φαίνεται ὄχι· ἀλλὰ μᾶλλον νὰ εὐχαριστῆται.

Ναί μὲν ἀλήθεια ὅτι κατέφερε θανάσιμον τραῦμα ἡ ἐπιστήμη εἰς πολλὰ εἴδη πίστεως, ἀφῄρεσε πολλὰς ἀφορμὰς εὐλαβείας· διότι τὴν σήμερον φέρομεν ἐντὸς τῶν θυλακίων ἡμῶν ὁλόγυρα ἐσφραγισμένον, ἐὰν ἀν' ἀνεπόθησε μὲ ἐλαφρὸν προστρίβῃν τῆς πυροβόλου θυκαλίδος, καὶ καμμία θεότης δὲν σεμνύνει κὲ τῇ προσφέρομεν τὰ πρωτότοκα ἡμῶν ἢ θυσίαν. Τώρα ὑπότε περικλείομεν τὴν ἀστραπὴν εἰς φιάλας καὶ τὴν μεταχειριζόμεθα ὡς διαγράμμα ἵνα μᾶς ὑπηρετῇ, δὲν τὴν ἐλαβούμεθα πλέον ὡς κεραυνὸν τοῦ Διός. Ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη ἀντεπέδωκε πολὺ μεγαλείτερα τῶν ὅσα ἀφῄρεσεν ἀπὸ τῆς θρησκείας· καθότι τὴν ἀπέστρεψεν ἀπὸ τυφλῆς λατρείας εἰς τὰ ἄγνωστα καὶ φαντασιώδη, καὶ ἀντικατέστησεν ἀντ' αὐτῆς λογικωτέραν λατρείαν πρὸς τὸ γνωστὸν Μέγα Ὄν. Ἂν κατέβαλεν ἀπεναντίας πᾶσαν δεδομένην παράδοσιν καὶ μωρὰν πλάνην, παρατηρεῖ ὅμως μετὰ θρησκευτικοῦ σεβασμοῦ τὸ ἀπολωτέρον πρόχειρα τινὰ φαινόμενον. Ἂν ἡ φύσις δὲν ἦναι πλέον ἀντικείμενον ἀνθρωπίνων φόβων, ἀλλ' ὅμως ὡς χρήσιμον τεμάχιον, ἐνῷ πρωΐζομεθα τὴν τροφὴν ἡμῶν καὶ ὁλικοὺς θησαυροὺς, ὡς

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ

φίλεργος Τιτάν, ἐκτελῶν ὑπὲρ ἡμῶν ὑπηρεσίας ἔνθα ἡμεῖς ἀδυνήτοι δὲν ἰσχύομεν, ἐκτιμᾶται τώρα πλέον ἢ πρίν. Ἂν τὸ τηλεσκόπιον τοῦ ἀστρονόμου διέλυσε τὸ ἀργυροῦν οἰκοδόμημα οὐρανίου στερεώματος, ἰδοὺ δείκνυσιν ἡμῖν ἀντὶ ἐκείνου συστήματα ἀλλεπάλληλα οὐρανίων σωμάτων, διαλαμπόντων εἰς ἀκαταμετρήτους ἀποστάσεις ἐν τῷ βάθει ἀχανοῦς χώρου. Ἂν ἡ γεωλογία καθέρωσε τὴν ἡδίαν τῆς κτίσεως τοῦ κόσμου ὡς ἄθθιν ἐπιτελεσθείσης ἐντὸς ἑξ ἡμερῶν τοῦ ἔτους 5508 πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, ἀνταπέδωκεν ἡμῖν συνεχῆ ἐξακολούθησιν διασκευῆς καὶ τελειοποιήσεως τοῦ παντὸς δύνκουσαν ἐπὶ ἑκατὸν ἑκατομμύρια ἐτῶν.

Ἡ αὐστηρὰ ἕνωσις τῆς φύσεως ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης οὐδόλως ἠλάττωσε τὸν ὑπὲρ τῆς τελειότητος αὐτῆς θαυμασμὸν τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ἀπεκλήθη νὰ θαύματα εἰς προσθήκην ἐκείνων, ἅτινα ἀνέκαθεν ἐπιεπάσκοντο τὴν προσοχὴν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ εὐρυνσις τοῦ κύκλου τῶν εἰδέτι ἀγνώστων, ἐγκαίμεσεν εἰς τὸ νὰ παρουσιάσῃ βαθυτέρα κατατήρια. Ἡ ἐπιστήμη ἀπεσβέσθη θαύματα καὶ μαγείας ἀπὸ τῆς τελείας τῶν φυσικῶν φαινομένων, ἀλλ' ἀνέπαθεν αὐτὴ εἰς χεῖρας της τὴν μαγικὴν ῥάβδον, καὶ ἔφερεν εἰς τὸ φῶς παροδοξότερα καὶ μεγαλοπρεπέστερα φαινόμενα, μᾶλλον δυσεξήγητα καὶ καταπληκτικὰ ἕνεκα τῆς βεβαιότητος, ἣν συναισθανόμεθα ὅτι ταῦτα δὲν ἀνάγονται εἰς τὴν καθημερινὴν συνήθη ἡμῶν πεῖραν.

Ἡ ἐπιστήμη ἐρυγάθευσε τὰς γόησσας, τὰ τάσματα, νεκύοδας, νύμφας, καὶ τοὺς δαίμονας ἐρημώσασα οὕτω πως τὸν ὑπερφυσικὸν κόσμον, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ βεβήλου τούτου θεάτου, οὗτινος ἡ ἰδιότροπος περίμβασις συχνάκις παρέλυε τὴν θέλησιν καὶ διάτρυπε τὴν καρδίαν τῶν δεισιδαιμόνων, τὸ σῦμπαν ἀνεπλήρωθη διὰ τῆς παρουσίας Ἑνὸς τοῦ Αἰωνίου καὶ Ἀπείρου εἰς τοῦ ὁποίου τὸν νόμον τὰ πάντα ὑπείκουσι.

Ὅσον σκαρδιστερον διακρίνομεν τὴν ὁδὸν εἰς ἣν ἡ ἐπιστήμη ἄγει, τόσον ὀλιγώτερον ἐγγίζει νὰ φοβώμεθα περὶ τῆς ἀνθρωπότητος κινδυνον κρημνισμοῦ εἰς ἄσκεθη τινα ἄβυσσον. Ἐξήγησον κύριοι τοῦτον τὴν ὑπόθεσιν εἰς οἱονδήποτε, ἔπειτα ἐρώτησον αὐτὸν ἐὰν πρόθυμα νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν νηπιώδη ἐκείνον μικρόκοσμον τοῦ μεσαίωνος. Τίς θὰ περιδέχετο ἐκ νέου ὑπερθεν τῆς κεφαλῆς του θολοειδεῖς κρυστάλλινον σπέρμα, ἀντὶ τοῦ ἀπείρου χώρου; τίς θὰ περιωρίζεν εἰς ἓξ συνήθεις ἀστέρας καὶ πρώτας τὴν ἐνέργειαν τοῦ κατοικοῦντος ἐν τῇ αἰωνιότητι; τίς θὰ ἐγκαταλίμπανε τὴν πεποίθησιν, ἢ τὴν ἐλπίδα ἐκείνην, ἣν ἐμπνέει ἡ ἀταθεὶς πρόοδος τοῦ κόσμου, συμφώνως πρὸς τοὺς αἰωνίους σκοποὺς τῆς Προνοίας; Ἡ ἐπιστήμη λοιπὸν προσέφερεν εἰς τὴν πίστιν βοήθειαν ἥτις ἀντιστάθμιζει πλειστάκτα, οἰκοδήποτε βλάβην κατὰ τὸ φαινόμενον καὶ ἀν ἐπροξένησεν αὐτῇ.

Ἐπίσης καὶ ἡ θρησκεία πρακγματικῶς ἐδοκίμασε τὴν ἐπιστήμην, πλέον ἢ ὅτι, ὡς νομίζεται, τὴν παρεμπόδισεν. Εἰς τὸ λογικὸν ἀνδρωνται συνήθως τὰ μεγάλα κατορθώματα τῶν φυσικῶν ἐρευνῶν.

Τῆς ἐπιστήμης ἡ διακειδοσία περιλαμβάνει ἁπλᾶ, σαρῆ καὶ εὐκρινῆ πράγματα, ἐνῶ ἡ θρησκεία κατέχει τὸ κράτος τῶν αἰσθημάτων, ἀλλὰ πῶς ἦτο δυνατόν ποτε ἡ διάνοια νὰ κερδήσῃ τὰς μεγάλας αὐτῆς νίκας ἐνῳ τῆς συνδρομῆς τῆς καρδίας; πῶς νὰ εἰσδύσωσιν αἱ αἰσθήσεις εἰς τὰς φύσεις τὰ ἄδυτα, ἂν δὲν ἐφέροντο ἐπὶ τῶν πτερύγων τοῦ πνεύματος; τί ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ ἡ ἐπιστήμη ἐστερημένη τῶν αἰσθημάτων, τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ; τοῦ αἰσθήματος τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ὡραίου, καὶ ἄνευ ἀκραιφνοῦς ἀγάπης πρὸς τὴν φύσιν; Ἂς ἐξετάσῃ ἕκαστος ἑαυτὸν καὶ θέτω ὅμως ὅτι κατὰ τὰ ἔνιοι δίκαστα ἤθικοὶ ἢ ἀνθρωποι στοχασμοί, κατὰ τὴν περίστασιν, εἰσὶν ἡ δύναμις ἡ ὠθοῦσα τὴν διάνοιαν ἐκάστου εἰς κίνησιν. «Τὰ μεγάλα ἔργα, λέγει ὁ διάσημος φυσιολόγος Huxley, ὑφιστάμενοι ὀλιγώτερον εἰς τὴν διάνοιαν, ἢ εἰς τὴν «διεύθυνσιν ἐκείνης τῆς διανοίας ὑπὸ ἐξόχου «θρησκευτικοῦ πνεύματος».

Ἐξετάζοντες τὰ ἀπαιτούμενα χαρακτηριστικὰ πρὸς ἐπιτυχῆ σπουδὴν τῆς φύσεως συνήθως ἀπαντῶμεν πνευματικὴν τινα παγίν, ἐξ ἧς οἱ φυσιολόγοι ἀρίμβοι παιρέγονται. Πρῶτον στοιχεῖον εἰς τὴν ἐρευνογὴν τῆς ἐπακτικῆς μεθόδου εἶναι ἡ τοῦ ἀνωμερόσυνη, ἥτις ὑπείκει εἰς τὴν ἀποδεικτὶν τῶν πραγμάτων. «Εἴσοδος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἥτις βεοῦζεται ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν» ἐπὶ ὀρθῶς ὁ Βάκων, «ἀνοίκλιν τὴν εἴσοδον εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔνθα ἐπιτρέπεται νὰ εἰσέρχωνται *μόνοι παιδία*».

Ἑτέρα συνθήκη πρὸς ἐπιτυχίαν εἶναι ἡ σῶμα φιλοπονίας μὴ ἐπηρεαζόμενον ὑπὸ [illegible] ἢ ὑπὸ τῆς ἰδίας ὅτι ἡ ἐργασία εἶναι [illegible] Ἄλλη πάλιν συνθήκη εἶναι ἡ εὐθυρισία [illegible] ἐξετάζει πάντα τὰ περιστατικὰ ὑποθέσεως [illegible] καὶ ἀφορεζεται πάσαν ἔνστασιν καὶ ἡ ἀφοτίωσις εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὡς τὸ οὐσιαδιστε-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ І. МЕЧНИКОВА

ρον ἀντικείμενον. Ταύτας τὰς ἰδιότητας οἱ ἐπιστήμονες θεωροῦσιν ἀναγκαίας ὅπως εἰσέλθωσιν ἐντὸς τοῦ κατατετάγματος τοῦ ναοῦ τῆς φύσεως· ἀλλὰ τί ἄλλο εἶναι αὐτοὶ ἢ χριστιανοὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ; διεθέσει ἠρωϊζουσα ἐκείνων τῶν παιδίων, ἂν συνίστησιν ὁ θαυμάσιος τῆς ἀπαστικῆς μεθόδου Βέκων, εἶναι ἄρα δίως ταυτόν, οἷον ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς παραγγέλλει.

Ἡ σπουδὴ ἀνάπτυξις τῆς ἀληθείας, ἡ ἐπιβάλουσα αὐτὴν ἔρευνα τῶν αἰτίων καὶ αἰτιατῶν, πᾶς ἐδύνατο νὰ ὑπάρχῃ, ἂν πνευματικοὶ πόθοι δὲν ἐκαλλιέργουν ἀγνωστα τὰ κρύφια ἐλατήρια αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἀορίστου ἐπιθυμίας πρὸς τὴν τελειότητα. Ἡ ἀκαστηριότης εἰς τὸ ἐργάζεσθαι καὶ ἡ τιμητικὴ ἀξία ὑπόληψις τῆς ἐργασίας, ἥτις εἶναι οὐσιώδεις μέγιστον ἐπιστημονικῆς προόδου, πόθεν ἀντλεῖ τὴν ἐνθάρρυσίν της καὶ διακρίνει τὰ χριστιανικὰ ἔθνη; Μάστμος Γερμανὸς συγγραφεὺς παρατηρεῖ ἀρθῶς, «Παρὰ τοῖς εἰδωλολατρικοῖς προγόνοις φαίνεται καὶ τὴν σήμερον εἰσέτι, ὁπουδήποτε δὲν κυριαρτεῖται τὸ Εὐαγγέλιον, ἡ ἐργασία ἐνομίζετο ἀπαίσχος, δ' ὃ ἡ ἐνεργὸς διάθεσις, ἡ ἐπιμέλεια, ἀπὸ ἐπίχρ. φρματικὸν πνεῦμα εἰς τὸν λαὸν ἦσαν πάντα ἀσυγκρίτω λύγῳ χαλαριώτερα. Τὸ καθήκον καὶ ἡ ἀξία τῆς ἐργασίας εἰς τὴν νεωτέραν ἐπιστήμην εἶσιν ἓν ἐκ τῶν ἀνεκτιμήτων δωρημάτων τοῦ εἰσάντος Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐκάμε δεῖ ἐργάζεσθαι».

Εἶναι περίεργον ὅτι μ' ὅλην τὴν ὀξύνοιάν των καὶ τὴν ἀκριβῆ λατρείαν πρὸς τὸ ὡραῖον, ἀτινα διέκρινον τοὺς ἡμετέρους προγόνους, καὶ ἀπέναντι τοῦ βαθέος σεβασμοῦ πρὸς τὸν νόμον, τοῦ χαρακτηρίζοντος τοὺς Ῥωμαίους, καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ τῶν ὅλόγκ κατώρθωσαν πρὸς ἐρεύνευσιν τῶν μυστηρίων τῆς φύσεως. Ἐπειδὴ ἦσαν κάτοχοι τοιούτων προτερημάτων, δικαιούμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι αἰσθανόμενοι τὸ γόητρον καὶ τὴν καλλονὴν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου θὰ ἐνησχολοῦντο μετὰ πλείονος ζήλου ν' ἀνακαλύψωσι τὰς ἀναλλοιώτους διατάξεις τῆς φύσεως. Εἶναι λοιπὸν παράλογον ἂν ἀποδώσωμεν μέγιστον μέρος τοῦ φαινομένου τούτου εἰς τὴν διαφορὰν τοῦ θρησκεύματος, ἥτις προφανῶς διεχωρίζει τὸν κλασικὸν κόσμον τοῦ χριστιανικοῦ; Ἐν πρώτοις ἡ ἐγωϊστικὴ ἀπομόνωσις, ἡ ζηλότυπος ἀτομικότης τοῦ ἀρχαίου βίου δὲν ἐνεθάρρυνε τὸ αἴσθημα κοινῶν συμφερόντων τοῦ ὅλου ἀθρωπίνου γένους, ὅπερ δικαιοῖ τὰς χρηματικὰς ἀλυσιτελεῖς ἐργασίας τοῦ φυσιοδίφου.

Παρὰ τοῖς ἡμετέροις προγόνοις ἐνῶ τὸ αἴσθημα τῆς φιλοπατρίας ἡ μᾶλλον τὸ ὑψὴ τῆς πρὸς τὴν γενέτειραν πόλιν ἀγάπης ἦτο λίαν ἀναπτυγμένον, τὸ ὑψὴ τῆς γενικῆς ἐνημερίας τῆς ἀνθρωπότητος οὐδόλως ὑπῆρχεν.

Μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ χριστιανισμοῦ μόνον ἀνθίσεν ἡ ἰδέα τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς μιᾶς μεγάλης οἰκογενείας, ἧς ἕκαστον μέλος ὡρείλε νὰ ἐργάζηται ὑπὲρ τῶν λοιπῶν.

Ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι ἡ πηγὴ οὐ μόνον τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης. «Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ λέξις βάρβαρος, λέγει ὁ Max Muller, ἐξωδιλίσθη ἀπὸ τοῦ λεξικοῦ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἀναγνωρίσθη τὸ ἀδικαίωμα πάντων τῶν ἐθνῶν τοῦ κόσμου νὰ ἀσκεινομῶνται ὡς μέλη ἑνὸς γένους, ἐμπορεῖ κατὰ ἀλήθειαν νὰ εἴπῃ, ὅτι ἤρξατο νὰ προοδεύῃ ἡ ἐπιστήμη, ἡ δὲ μεταβολὴ αὕτη ἐτελέσθη ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ».

Ἡ μεγάλη ἰδέα ἡ συνοδεύουσα τοῦτο τὸ αἴσθημα τῆς ἀνθρωπίνης ἀδελφότητος, ἡ παρατάσσα τὸν ἕτερον πόλον τῆς Ἐκκλησίας, τουτέστιν ἡ εἰς ἕνα Θεὸν καὶ Πατέρα πίστις, ἐπιθήκεν οὐχ ἧττον τὴν ἀπαιτουμένην δυνατικὴν ἄρουραν διὰ τὴν ἀμιλλαρὴ βλάστησιν τῆς ἐπιστήμης. Ἕνεκα τῆς πληθύος τῶν ἐθνικῶν καὶ ἐπιτοπίων θεῶν, τῶν φυλετικῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ τῶν ἐρασιῶν θεοτήτων, αἵτινες ἦσαν σεβαστοὶ ἐν τῷ κλασικῷ κόσμῳ, ἡ ἀνθρώπινος γένεσις ἀείποτε παρεξετρέπετο ἀπὸ τῆς ἑνότητος, ἥτις ὡρείλε νὰ συνδέῃ τὰ τέκνα τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ἡ μονοθεΐα ἀνεγνωρίσασα τὴν ἑνότητα τῆς θείας ἐξουσίας ἀπέδωκε τὴν ἑνότητα καὶ εἰς τὴν τάξιν τῆς φύσεως. Ἐνῷ οἱ περίοικοι λαοὶ ἐπροσκύνουν ἀπὸ τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως καὶ μετὰ δεισιδαιμόνος τυφλώσεως ἔθυον τὰ τέκνα των εἰς μιτέωρον ἢ ἱρίστειον πῦρ, οἱ Ἑβραῖοι ἀνεκαθέμενοι πάντα εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Ἰεχωβά, τοῦ ἰδιωτικοῦ, ἐκτὸς τοῦ ὁποίου ἕτερος θεὸς δὲν ὑπάρχει, εὕρισκον εἰς πάσας τὰς δυνάμεις καὶ θαυμάσιον τῆς φύσεως πηγὴν θάρρους καὶ εὐλογίας. *Ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς ἀνήκουσι εἰς τὸν Κύριον, οἰκοῦντες καὶ κάποιοι ἔθνεσιν, πέρι, χάλαζα, χιών, κρυσταλλος, πνεῦμα καταιγίδος τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ, πάντα ταῦτα ὑμνεῖτε τὸν αἴνεσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου, ὅτι αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν, ἔστησεν αὐτὰ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος πρόσταγμα ἔθετο καὶ οὐ παραδεύσεται.*

Ὁ χριστιανισμὸς ἐνεδείξατο καὶ διέθεσε τὴν

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ТЕХНІЧНИКОВА

μεγαλοπρεπῆ ταύτην θεωρίαν τῆς σχέσεως τῆς φύσεως πρὸς τε τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Κεῖται ὁ ἰκτῖνος τῆς καλλονῆς, τῆς τάξεως καὶ μεγαλοπρεπείας τῆς φύσεως ἐν τῇ ἑνότητι κατεκλύσθη ἐπί τινα καιρὸν ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἀπατικοῦ ἀσκητισμοῦ τῆς ἑλληνικῆς μεταφυσικῆς καὶ τινος μεταμορφωμένης πολυθείας, βαθμηδὸν ὅμως ἀνέκυψε πάλιν καὶ κατέσχε τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἡ ἀνακαινίσθισα περιέργεια πρὸς πάσας τὰς ἀπόψεις, μεταβολὰς καὶ νόμους τοῦ ὁρωμένου, φυσικοῦ καὶ ζωϊκοῦ βασιλείου ἀρ'ένὸς, καὶ ἐξ ἄλλου ἡ ἐπακτικὴ μέθοδος τοῦ Βάκωνος ἐκλύτισαν τὰς φυσικὰς ἡμῶν γνώσεις κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους. Ἀλλ' ἐὰν ἐξετάσωμεν τί ἔθωσι τὸ νέον τοῦτο φῶς τὴν φύσιν καὶ διέγει τρόπον τινὰ θεῖον φῶς ἐπ' αὐτῆς, δὲν εὑρίσκομεν ἄλλον παρόμοιον τόσον περιφανῆ καὶ συντελεστικὸν, ὡς τὰ ἔργα τοῦ ἀνεμοπτικοῦ δόγματα, τὰ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἀλλοῦντα διατηρούμενα ἐν τῇ Πλειᾷ καὶ τῷ Διαθήκῃ. Ὁ Humboldt, οὗτινος τὸ ὄνομα ἔσται γεγραμμένον μεταξὺ τῶν πρωτίστων ἐν τῇ κατηλόγῳ τῶν ἐπιστημόνων, περιγράφει τὴν κατάστασιν τοῦ ἑβραϊκοῦ νοὸς ἐφ' ὅσον διακρίνεται ἀπὸ ἐκείνου τῶν λοιπῶν ἐθνῶν ὡς ἑξῆς.

«Χαρακτηριστικὴν ἰδιαίτερον τῆς ἑβραϊκῆς ποιήσεως εἶναι τὸ ὅτι ὡς ἀπαύγασμα μονοθείας οὐδέποτε ἐγκαλοῦσται τὸ σῶμα ἐν τῇ ἑνότητι αὐτοῦ, περιλαμβάνουσα σὺν τῷ ἐπιγείῳ βίῳ καὶ τὴν φωτοβόλον βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὁ Ἑβραῖος ποιητὴς δὲν εἰκονογραφεῖ τὴν φύσιν, ὡς αὐθύπαρκτον ἀντικείμενον, ἐνδοξον ἐν τῇ ἀτομικῇ αὐτῆς ὡραιότητι, ἀλλ' ὡς σχετιζομένην καὶ ὑποτεταγμένην εἰς ἀνωτέραν νοερὰν δύναμιν. Ἡ φύσις κατ' αὐτὸν εἶναι ἔργον ἀνωμοιογίας καὶ τάξεως, ζῶσα ἐκφρασις παντοχοῦ παρούσης θεότητος ἐν τῷ ὁρατῷ κόσμῳ.

Τούτου ἕνεκα ἡ λυρικὴ ποίησις τῶν Ἑβραίων εἶναι μεγαλοπρεπὴς καὶ σεμνὴ, καὶ παρουσιάζει πλουσίαν καὶ ζωηρὸν εἴδεν τοῦ βίου τῆς φύσεως.

Ἐμπορεῖ τις νὰ εἴπῃ, ὅτι εἰς μόνος ψαλμὸς ἐκπροσωπεῖ τὴν καθόλου εἰκόνα τοῦ κόσμου. Ἐκπληξὶν αἰσθανόμεθα εὑρίσκοντες εἰς λυρικὸν ποίημα τόσον περιωρισμένον, ὁλόκληρον τὸ σύμπαν. Παρόμοιαι ἀπόψεις τοῦ κόσμου ἀπαντῶσι συχνάκις εἰς τοὺς ψαλμοὺς καὶ ἐπὶ πλεῖστοι εἰς τὸ ἀρχαιότατον καὶ πρὸ τοῦ Μωυσέως ἴσως συνταχθὲν βιβλίον τοῦ Ἰώβ.

Ἡ θρησκευτικὴ λοιπὸν αὐλόβεια παρ' Ἑβραίοις ὠδήγησε τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὴν ἐρευναν καὶ γνῶσιν τῆς φύσεως. Περὶ δὲ τῆς ἐπιφροῆς της ἐπὶ τῆς καλλιεργείας τῆς φυσιολογίας ὑπὸ τῶν νεωτέρων, ἴδοῦ πάλιν πῶς ἀπορρίπτεται ὁ μέγας φιλόσοφος τοῦ Βιρολίνου. «Ὅταν ἀπεσβέσθησαν τὰ αἰσθήματα, ἐξακολουθεῖ οὗτος, ἀτινα ἰζωγόνουν τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα καὶ διεῦθυνον τὸν ἀνθρώπινον τὰ πνεύματα εἰς τὴν ὁρατὴν ἐκδίλωσιν ἀνθρωπίνης ἀρχαιότητος ἀλλὸν ἢ εἰς τὴν παθητικὴν μελέτην τοῦ ἐζωτερικοῦ κόσμου, νέον πνεῦμα ἀνέτειλεν. Ὁ χριστιανισμὸς ἐξαπλούμενος βαθμηδὸν, ὁπουδήποτε ἐνδυόθη, ὡς θρησκεία τῆς πολιτείας, οὐ μόνον ἐξόκισεν μυρμηκιὰν ἐπιφοὴν ἐπὶ τῶν κατωτέρων τάξεων, διδάσκουσαν τὴν προσήκουσαν ἐκτίμησιν τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων, ἀλλ' ἐξέτεινε πρὸς τούτοις τὰς ἰδίας ἐν ταῖς σχέσεσι αὐτῶν πρὸς τὴν φύσιν. Ὁ ὀφθαλμὸς δὲν ἐπανεπαύετο πλέον εἰς τὰς μορφὰς τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου. Οἱ πάτερες τῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ ἐκτοκιῶς ὀρθῇ καὶ πρακτικῶς εἰκονικῇ αὐτῶν διαλέκτῳ ἐδίδασκον ὅτι ὁ δημιουργὸς ἐμεγάλυνεν ἑκυτὸν ἐν τῇ ἀψύχῳ, οὐχ ἧττον ἢ ἐν τῇ ἐμψύχῳ φύσει, διὰ τῆς ἀγρίας τῶν στοιχείων διαμάχης ἐπίσης, ὡς καὶ διὰ τῆς σκληρᾶς ἐνεργείας τῆς ὀργανικῆς ἐξελίξεως τῶν ὄντων. Ὅθεν ἡ τάσις τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος ἦτο ν' ἀποδείξῃ ἐκ τῆς διακοσμήσεως τοῦ Παντὸς, καὶ τῆς ὡραιότητος τῆς φύσεως, τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Δημιουργοῦ ἢ δὲ τάσις αὕτη τοῦ δοξάζειν τὴν θεότητα ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῆς ἐγένετο ἀφορμὴ πρὸς τὰς φυσικὰς ἐρεύνας».

Ἐκτὸς τῆς γενικῆς ταύτης συνδρομῆς εἰς τὴν ἐπιστήμην ὑπὸ τοῦ θρησκευτικοῦ πνεύματος ὀφείλεται νὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι εἰς τὴν ἐπὶ τῆς κτήσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἐπελθοῦσαν σύγχυσιν, αἱ αὐτοκρατορικαὶ σχολαὶ, αἱ προϋπάρχουσαι ἐφ' ὅλην τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, ἐξηφανίσθησαν. Εἰς τας μονὰς μόνον καὶ εἰς τὰς ἐν τοῖς ἀνακτόροις διατηρούμενα σχολεῖα, ἱδρυθέντα τοῦ ἕνεκα διὰ τὴν σπουδὴν τῶν Ἱερῶν Γραφῶν καὶ τῶν συνομένων ὑπὸ τῶν μοναστῶν, διεσώθησαν ὅλαι αἱ γνώσεις ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον κληρικοὶ ἦσαν οἱ διασώσαντες ἡμῖν θρησκείαν καὶ γλῶσσαν καὶ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ὑπόρρησιν. Οὗτοι περιοῦσα γράφοντες λείψανα τῆς ἀρχαίας σοφίας ἐν ταῖς μονᾶις καὶ σκήταις διετήρουν ζωὴν τῆς παιδείας καὶ διετέλουν ταμίαι αὐτῆς καὶ διδάσκαλοι τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ.

Ἐπιστήμη λοιπὸν καὶ θρησκεία παρέχουν

πρὸς ἀλλήλας σημαντικὴν βοήθειαν, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδετέρα δύναται νὰ ἰδιοποιῆται ἀπόλυτον κυριαρχίαν ἐν τῷ σταδίῳ τῶν μαθήσεων καὶ ἐπειδὴ τὸ κτῆμα τοῦτο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μερισθῇ μεταξὺ των ἀνάγκη εἶναι νὰ τὸ καλλιεργῶσιν ὁμοῦ. Ἀντὶ τοῦ νὰ ὦσι δυσμενεῖς, ἀντιζῆλοι ἢ ἀδιάφοροι πρὸς ἀλλήλας, ἑκάστη ὀφείλει νὰ συντελῇ εἰς ἐναρμόνιον συμφωνίαν, ὥστε ἡ μάθησις μετὰ τῆς εὐσεβείας, ἡ διάνοια μετὰ τῆς ψυχῆς, νὰ παράξωσι μίαν καὶ μόνην ἀλλὰ καλλικέλαδον καὶ τερπνὴν συναυλίαν.

Δ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

ΠΡΑΚΤΙΚΑ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΦΞΖ'.

(Τακτική).

Τῇ 19 Μαΐου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλείου.**

Ἀναγινώσκονται ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Σκλτέλη, ρεφερεντ. πίνακος, τὰ πρακτικὰ τῶν τριῶν ἡγουμένων τακτικῶν συνεδριάσεων. Ἐπ' αὐτῶν ὁ κ. **Ὀδ. Ἰωλειος** παρατηρεῖ, ὅτι ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ΝΙΒ' συνεδριάσεως παρελείφθη νὰ σημειωθῇ ὅτι πρότασις αὐτοῦ, ἡ περὶ ἀναβολῆς τῆς ἐν τῇ ἀγγελτήριον ἐπιστολῆς τῆς ἀρτιστάτου Ὑπουργείου θεωρητικῆς καὶ Φιλανθρωπικῆς ἀδελφότητος, ἀπορρίψεως τοῦ Συλλόγου εἰς ἑκατοντάκις συνεδρίασιν, ἰσοψηφίας γενομένης ἀπερρίφθη διὰ μιᾶς τῆς διπλῆς ψήφου τοῦ κ. προέδρου, ἀντιτιθεμένου τοῦ συμβουλίου τῆς ἀδελφότητος, καὶ ἀξιοῖ νὰ σημειωθῇ τοῦτο ἐν τοῖς πρακτικοῖς· ἡ παρκλησις αὕτη τοῦ κ. Ὀδ. Ἰωλείου γίνεται ὁμοφώνως δεκτή. Ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν ὁ κ. *Πρόεδρος* ποιεῖται τὴν δε τὴν προσαλλιλίν·

Ἀξιότιμοι συνάδελφοι,

Καλεῖται οἱ χρόνοι καθ' οὓς ἀναλαμβάνω τὸ πέντρον τὴν προεδρείαν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἀλλ' οὐδαμῶς διστάζω ἀναλαβεῖν τὰ προεδρικὰ καθήκοντα, ἐφρόνω μᾶλλον ὡς τὰς ἐγκαρδίους μου εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἀποκτηθείσῃ μοι τιμῇ· διότι ἡ πεῖρα ἐδίδαξεν ἡμᾶς, ὅτι, ὅτε οἱ χρόνοι χαλεποὶ εἶσι καὶ μεγάλαι περίστασεναι δυσχέρειαι, τότε ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος ποιεῖται καὶ τὰ μείζω βήματα πρὸς τὰ πρόσω, τότε ἀναφαίνονται οἱ βελτιστοὶ τοῦ Συλλόγου, τότε οἱ ἐφεστῶτες αὐτοῦ ἀγαπῶντες ὡς ἐθνικὸν ἵδρυμα, οἱ μὴ συμμετοβαλλόμενοι τοῖς περιστάσεσι, μηδὲ ἄλλο μὲν ἐν γλώσσῃ, ἄλλο δὲ ἐν ὁρμῇ ἔχοντες, ἀλλὰ μετ' ἀρτιαφεθοῦς ζήλου περιχωνεύς ἑκατοὺς ἐρρωμένους συνεργάτας καὶ συναντιλήπτορας τῶν συλλογικῶν ἔργων. Τίς ἐπελάθετο τῶν γενομένων μετὰ τὴν τρομερὰν ἐκείνην πυρκαϊὰν τοῦ 1870; Πόθεν τότε ὁ Σύλλογος οὐκ ἔλαβεν ἐνδείξεις ἀδελφικῆς συμπαθείας καὶ εὐνοίας; Τίς οὐ φυλάττει μετ' εὐλαβείας ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ τὰς εἰλικρινεῖς ἐνδείξεις τοῦ ἐν Παρισίοις πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν Συλλόγου, τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν Πανεπιστημίου, τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τοσούτων ἄλλων; Ὅτι δὲ καὶ τὸ παρὸν συλλογικὸν ἔτος ἴσται τοιοῦτον, ἔτος ἐνδείξεων συμπαθείας καὶ εὐνοίας καὶ ἀντιλήψεως, χρηστὰς παρεχέτω ἡμῖν ἐλπίδας ἡ τοσαύτη κατὰ τὰς ἀρχαιρεσίας ἐκδηλωθεῖσα ὁμοφωνία. Διὸ θαρροῦντες ἐπὶ τὰ πρόσω χωρῶμεν, καλῶς εἰδότες ὅτι οὐδὲν ἀγαθὸν ἄνευ ἀγώνων τελεῖται· οἱ ἀγῶνες ἀναγκαῖοι εἰσιν, ὅπως οἱ δύκιμοι φανεροὶ γένωνται.

Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος πολλὰ μὲν κατὰ τὸ εἰκοσαετὲς αὐτοῦ στάδιον ἔπραξε, πολλὰ δέ, καίπερ ἀναγεγραμμένα ἐν τῷ κανονισμῷ ὡς ἔργα αὐτοῦ, λείπονται ἔτι αὐτῷ πρὸς ἐκτέλεσιν, οἷον αἱ κοινοποιήσεις τῶν φιλολογικῶν, ἀρχαιολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων καὶ προόδων· οἷαι καὶ ὅσαι ἀνακαλύψεις καὶ πρόοδοι! καὶ ὅρκος οὐδεμία περὶ αὐτῶν ἐγένετο κοινοποίησις τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ, καίπερ τοῦ κανονισμοῦ διακελευομένου, ἵνα τακτικῶς πᾶν αὐτῶν γίγνεται ἀνακοίνωσίς τις ὅπως διαδοθῇ ἡ γνῶσις καὶ φωτισθῶσι πολλοί. Ὅτε ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος μετὰ τὴν πυρκαϊὰν [illegible], νέας ἀρυόμενος δυνάμεις ἐκ τῆς κατα[illegible] ὅσοι τὰς διερκεῖς αὐτοῦ ἐπιτροπὰς, εἰς [illegible] ὀνομῶν καὶ τελεσφόρων ἀπαιδεῖπε καταμέρ[illegible] ἔργασίας καὶ εἰς τὴν ταχυτέραν διάδοσιν [illegible] τέρων ὀνομ. τῶν γνωσεων ἐκείνων, [illegible] πολιτισμένα κοσμοῦσιν ὀνομ. Ὁ Σύλλογ[illegible] ἀρχὰς διενοήθη, ἵνα ἀντὶ τῶν ἐπιτροπῶν πέν[illegible] καταστήσῃ διακριτὰ τμήματα α') Φιλολογικὸν καὶ Ἀρχαιολογικόν, β') Ἐπιστημονικὸν ὅτοι τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, γ') Παιδευτικὸν, δ') Ἠθικοκοινωνικὸν καὶ ε') Καλλιτεχνικόν,

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ОНМЕНТ. МЕДИЧНОГО

ἔχοντα ἕκαστον ἴδιον προεδρεῖον, συγκροτοῦντα τακτικῶς ἰδίας συνεδριάσεις καθ' ἑβδομάδα ἢ δίς τοῦ μηνός, δημοσιεύοντα ἐν ἰδίῳ τεύχει μετὰ τῶν πρακτικῶν τὰ σπουδαιότερα τῶν ἀναγνωισμάτων καὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἑνότης τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Συλλόγου ἦν νοήτεκτος ἔτι, ὅπως μὴ χαλαρωθῇ, ἐφροντίσθη ἡ σύστασις τῶν διαρκῶν ἐπιτροπῶν. Ἐπίστη ὥρα γε ἡ ὥρα, ἵνα αὗται εἰς διακ[illegible]μορφωθῶσι τμήματα, μεταρρυθμ[illegible] τοῦ κανονισμοῦ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ δι[illegible]ρου· τοῦτου δὲ ἐπιτελουμένου γενήσεται ἄρ[illegible] γε τακτικωτέρα ἡ καταμέρισις τῆς ἐργασίας καὶ [illegible]σουσιν αἱ ἐργασίαι τοῦ Συλλόγου ἐπ' ἀγ[illegible] καὶ πρόοδος συντελεσθήσεται πραγματικ[illegible] τοῦ ἑλλὼ τὰς σκέψεις ταύτας ὑπὸ τὴν ὁμετέρ[illegible]ν, ὁ δὲ χρόνος δείξει, εἰ ἐπιστῇ ὁ καιρ[illegible], ἵνα αἱ ἐπιτροπαὶ εἰς δυνατὴ καὶ αὐτοτελῆ μετα[illegible]κτισθῶσι τμήματα ἀτενοῦς πρὸς ἄλληλα συνδ[illegible]μα καὶ πάντα ὁμοῦ τὸν Σύλλογον ἀποτελοῦν[illegible]. Ἐπεὶ τοῦ παρόντος ἄλλαι εἰσὶν αἱ προὐργιαίτεραι καὶ μᾶλλον κατεπείγουσαι ἀσχολίαι. Πρῶτον ἡ βελτίωσις τῶν οἰκονομικῶν καὶ ἡ αὔξησις τῶν πόρων τοῦ Συλλόγου. Διατί γενναιοτρόπων καὶ μεγαλοδώρων ὁμογενῶν πενταετεῖς συνδρομαὶ καθυστεροῦσιν ἐπ τῶν κατ' ἔτος χορηγουμένων τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ τῶν ἀπόρων σχολείων τῶν ἐπαρχιῶν; διατί περιέλθον εἰς λήθην ἐγγραφοι καὶ ἐπίσημοι ὑποσχέσεις, ἐφ' αἷς ὁ Σύλλογος τὰ ὀνόματα τῶν ἐπὶ φιλομουσίᾳ διασημων τούτων ἀνδρῶν ἐπὶ πίνακος ἀναγράψας ὡς εὐεργετῶν τῶν σχολείων καὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἀνορτήσατο αὐτὸν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων, ὅπως ἡ μνήμη αὐτῶν ἀδάνατος μένῃ καὶ εὐλογήται ἐν γενεαῖς γενεῶν; διατί ὁ Σύλλογος ὁ τοσοῦτον δημοφιλὴς οὐκ ἀπεπέμψατο μέχρι τοῦδε πρὸς τὸν λαὸν αὐτῶν τὸν ὀβολὸν αὐτοῦ; οὐκ ἔχει ἀφορμὰς καὶ ἐνδείξεις, ὅτι εὑρήσει αὐτὸν λίαν πρόθυμον; Τὸ προεδρεῖον φροντίσει περὶ τούτων μετὰ τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ἔρχονται αἱ ἀσχολίαι περὶ τὰ ἐκπαιδευτικά. Εἰς ταῦτα μετὰ καρτερίας καὶ ἐνδελεχοῦς μελέτης ἐπιδοθῶμεν, διότι αἱ ἐκπαιδευτικαὶ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀνάγκαι καὶ ἐλλείψεις πολλαὶ καὶ μεγάλαι εἰσί, περιφυζίουσαι περὶ ἡμᾶς καὶ τιτυρίζουσαι, ὥσπερ χελιδόνες· ἀν θελωμεν τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ὄντως ἐπὶ τὰ κρείττω μεταρρυθμίσει καὶ προδιέβασε εἰς ἣν τελειότητα ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν προειλήλυθε καὶ κατὰ τοὺς τρεῖς βαθμούς, διόμεθα πολλῶν χρόνου, παιδαγωγικῶν γνώσεων, φιλεκπαιδευτικῶν συλλόγων καὶ ἀδελφοτήτων σπουδαίως ἐργαζομένων, σχολείων καλῶς κατηρτισμένων καὶ οἰκοδομῶν καταλλήλων, διδασκάλων ἀξίων, διδασκαλείων πρὸς κατηρτισμὸν διδασκάλων, γυμναστηρίων πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ σώματος καὶ συντήρησιν τῆς ὑγείας τῶν ἐκπαιδευομένων, γενικῶν ἐποπτῶν καὶ ἐπαρχιακῶν ἐπιθεωρητῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως, σχολικῶν καὶ παιδαγωγικῶν βιβλιοθηκῶν καὶ μουσείων, ἐφημερίδων ἐκπαιδευτικῶν, καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις χρημάτων, καὶ χρημάτων πολλῶν, πιστήκοντα τοὐλάχιστον ἑκατομμυρίων δράγκων. Τοιαῦτα ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια· οἱ δὲ ἄλλως κρίνοντες ἀπατῶνται, οὐδέποτε ἴσως ἀνελογισάμενοι, ὅτι οἱ λαοὶ τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης καὶ οἱ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ὅπως τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν παίδευσιν προαγάγωσι τοσοῦτον ἐπροήχθη, ἀριθμὸν ἐδαπάνησαν χρήματα καὶ δαπανῶσιν ἔτι. Τίς ἀγνοεῖ, ὅτι αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς δαπανῶσι κατ' ἔτος περὶ τὰ 500 ἑκατομμύρια δράγκων; Ἠγωνίσαντο δὲ καὶ τέλαιρος ἅλους αἰῶνας ἀπρίτους καταβάλλοντες κόπους ὑπὲρ τῆς διαδόσεως καὶ προαγωγῆς τῆς ἐκπαιδεύσεως, ὡς τοῦτο ἀποδείξομεν ἐξιστορήσαντες ἐν τινιν ἀναγνωίσμασι τὴν κατάστασιν τῆς ἐθνικῆς τῶν γερμανῶν ἐκπαιδεύσεως κατὰ τὴν ιζ', ιη' καὶ ιθ' ἑκατονταετηρίδα. Ἡμεῖς ἐν μόνον ἔχομεν εὐτύχημα, ὅτι τὰ κόρῆμα τῆς πολυχρονίου πείρας ἐκείνων καὶ ἐπινοήματα καλῶς καὶ [illegible]ντωντες μεταχειριζόμενοι, μηδ' εἰς ἐμπαθεῖς καὶ ἀνωμαλίας καταπτοῦμενοι μικροψυχοτέρας, δυνάμεθα πολὺ τὸν πρὸς τελειοποίησιν τῆς ἡμ[illegible] ἐκπαιδεύσεως χρόνον συντομεῦσαι καὶ ἀπὸ πολλῶν περιττῶν δαπανῶν αὐτὴν ἀπαλλάξαι. Ἀλλὰ καὶ οὕτω, βαθυούσης μάλιστα καὶ τῆς φιλομαθείας καὶ ὀξυμαθείας τοῦ ἡμετέρου λαοῦ, ἔχομεν χρείαν πολλῶν ἐτῶν καὶ πολλῶν ἑκατομμυρίων, ὡς εἴπομεν· πρὸ αὐτῶν δὲ δεύμεθα ἐτέρου τινός, οὗ ἄνευ οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων, ὁ δὲ ἀοίδιμος Κοραὴς συνεβούλευεν αὐτὸ ὡς μεγαλουργὸν· τί δ' ἔστι τοῦτο; Ἡ Γνῶσις· οὐδὲν ἄρκει νὰ ἴχῃ τὸ κοινὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως χρήματα, ἔγραφεν ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ πρὸ 72 ἐτῶν, χρειάζεται καὶ γνῶσις, οὐδὲ νὰ κάμῃ μὲ μικρὰν δαπάνην μεγάλα πράγματα· χρειάζεται καὶ γνῶσις, ἵνα ἀσφαλῶς προβαίνωμεν εἰς τὰ ἐκπαιδευτικά, μήτε τῶν χρόνων, μήτε τὰ χρήματα καταπατοῦντες εἰς μάτια.

НАУЧНА БИБЛИОТЕКА ПРИ НАРОДНИ МУЗЕЙ ПЛОВДИВ МЕЧНИКОВА

Ὁ Σύλλογος ἡμῶν μεγάλως ἐκεδόξη τὴν σημιδωλὴν τοῦ ἀνδρός· διὸ ὀλίγα δαπανῶν οὐ μικρὰ κατώρθωσε, καλλίστην ποιησάμενος χρῆσιν τοῦ χρόνου, τῶν χρημάτων, τῶν νεωτέρων ἐκπαιδευτικῶν ἐφευρέσεων καὶ μεθόδων, ὅσον ἦν αὐτῷ δυνατόν· τοῦτ' αὐτὸ ἐπεύχομαι τῷ Συλλόγῳ καὶ κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος ἀσχολησθησομένῳ περὶ τε ἄλλα καὶ περὶ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς γυμνασταικῆς εἰς τὰ ἡμέτερα δημοτικὰ καὶ ἑλληνικὰ σχολεῖα, καὶ περὶ τὴν σύνταξιν σχολικῶν καὶ παιδαγωγικῶν Βιβλιοθηκῶν καὶ Μουσείων, καὶ περὶ τὴν σύνταξιν νέου διδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων, καὶ χρηστομαθείας ἑλληνικῆς τῶν νεωτέρων ποιητῶν καὶ πεζογράφων πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν καὶ ἑλληνικῶν σχολείων. Περὶ τούτων ὅσον οὔπω ἡ ἐκπαίδευτικὴ ἐπιτροπὴ καθυποβαλεῖ τῇ κρίσει ἡμῶν τὰς κατὰ τὴν ἔλους ἐκθέσεις περὶ δὲ χρημάτων ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων σχολείων τῶν ἐπαρχιῶν, ὁ Σύλλογος ἔχει χρήματα, καὶ ἴσως πλείω ἢ ὅσα ἄλλοτε εἶχεν ἐν αὐτοῖς.

Ἀλλ' ὁ Σύλλογος ὁ πάντων ἔστω ἀνώτερος τῶν μικροφιλοτιμιῶν τῶν ἐπαρχιῶν μὴν τὸ ἄξιωμα αὐτοῦ ἀθίκτον ὡς κόρη ἐρθκλμοῦ, χάριν δὲ τῆς ἐθνικῆς παιδεύσεως τείνων τὴν χεῖρα ἀδελφικῶς καὶ πρόθυμος πρὸς τοὺς ἄλλους τοῦ συνεργάζεσθαι μετ' αὐτοῦ καὶ συμπράττειν. Ἡ πολιτεία τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐγράφθη ὑπὸ τοιούτου πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Σύλλογοι καὶ Φιλεκπαιδευτικὰς Ἀδελφότητας. «Αἱ σχέσεις τοῦ Συλλόγου πρὸς τοὺς ἄλλους, Ἕλληνες τῷ 1874 ὀπίσω λόγου καὶ εὐθύνας τῶν πεπραγμένων, πολλαὶ καὶ ποικίλαι εἰσί, διότι καὶ οἱ Σύλλογοι πολλοί, δίκαι μὲν καὶ ἐξ ἑν Κωνσταντινουπόλει, ἐξόκοντα δὲ περίπου ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, πολλὰ μὲν καὶ διάφορα φέροντες ὀνόματα, φιλόλογοι, φιλεκπαιδευτικοί, φιλμουσοι, σύλλογοι, ἀδελφότητες, ἀναγνωστήρια κτλ., ἑνὸς δὲ καὶ τοῦ αὐτοῦ στοχαζόμενοι σκοποῦ, τῆς καλλιεργείας θηλυνοῦ καὶ διαδόσεως τῶν γραμμάτων κατὰ τὰς ἡμετέρας χώρας. Πρὸς πάντας δὴ τούτους ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος δεξιὰν φιλικὴν τείνει χεῖρα καὶ ἀδελφικῶς δεξιοῦται καὶ ὁποσοτρόπως ὅλαις δυνάμεσι, καλῶς γινώσκων, ὅτι οἱ ἐν ταῖς ἡμετέραις χώραις Σύλλογοι, ὡς κίνητρα δικαιοτικὰ καὶ ἐστίαι φωτοβόλοι, ὅσῳ πληθύνονται καὶ συνενοῦσι τὰς ἑαυτῶν ἑστίας, τοσοῦτῳ καὶ τὸ φῶς ἐκπέμπουσι λαμπρότερον καὶ τελεσιουργότερον. Διὸ περί τε τῆς συστάσεως αὐτῶν ὅσον οἷόν τε προνοεῖ καὶ κέλευσι, καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν δὲ αὐτῶν καὶ προαγωγὴν οὐ μικρὸν συντελεῖ, πᾶσαν αὐτοῖς παρεχόμενος προθυμίαν ἀρωγὴν λόγῳ τε καὶ ἔργῳ. Τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι τῷ Ἠπειρωτικῷ, τῷ Θρακικῷ, τῷ Ἠρακλειῶτικῷ, τῷ Θεσσαλικῷ καὶ Θρακικῷ παρεχώρησεν ἐν τῷ νεοδμήτῳ αὐτοῦ καθιδρύματι, ὅπως συνοικῶσι μετ' αὐτοῦ καὶ εὐκολώτερον συνεργάζωνται;

«Ἀλλὰ καὶ οἱ Σύλλογοι, οἱ τε ἐνταῦθα καὶ οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἄσμενοι πᾶσαν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ παρέχουσι πληροφορίαν καὶ συνεργασίαν, τιμώντες αὐτὸν καὶ γεραίροντες ὡς πρεσβύτερον ἀδελφὸν ἢ πατέρα καὶ ὡς πρόθυμον ἐν πᾶσι συνεργάτην αὐτοῖς καὶ συναντιλήπτορα. Εἰ δὲ αἱ κινήσεις τῶν Συλλόγων ἔστιν ὅτε καὶ αἱ ἐνέργειαι ἀκανόνιστοί εἰσι, τοῦτο φυσικὸν ἐστι τῆς θερμουργοῦ νεότητος καὶ τῆς ἀπειρίας αὐτῶν ἀποτέλεσμα. Οἱ Σύλλογοι, καὶ αὐτοὶ οἱ τελειόταται, οὔτε Ἀκαδημίαι εἰσὶν ἐξακριβοῦσαι καὶ ἐξευρηξίζουσαι τὰ φιλολογικά, τὰ γλωσσικά, τὰ ἀρχαιολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ζητήματα, οὔτε Πανεπιστήμια ὑψηλότερον καὶ ἐπιστημονικώτερον διδάσκοντα, ἀλλ', ὡς πολλάκις εἴρηται, ἁπλῶ εἰσι φιλομαθείας καὶ διαδόσεως τῶν γραμμάτων ἐργαστήρια· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ φιλομάθεια ἔλκει τὴν διάνοιαν πρὸς τὴν ἀλήθειαν κατὰ Πλάτωνα, «Τὸν ἄρα τῷ ὄντι φιλομαθῆ πάσης ἀληθείας δεῖ εὐθὺς ἐκ παίδων ὡς τὰ μέλιστα ἐρᾷν ἐσθαι». (Πλάτ. Πολ. ζ'. 485), καὶ πρὸς τὴν ἐπιστήμην οἱ σύλλογοι ἐξ ἁπάντων, τοῦ χρόνου προιόντος, τελειότεροι καταρτισθήσονται καὶ ἐπιστημονικώτεροι. Ἐπὶ τοῦ παρόντος θαυμασίως τὸν σκοπὸν δι' ὃν συνέστησαν ἐκτελοῦσι, περὶ ἐξαπλώσεως τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως εἰς τὰς ἐπαρχίας μαρτυρικῶς, ἐπόστελλοντες πρὸς ἐπισκέψιν τῶν δημοτικῶν σχολείων, περιοδικὰς συντελοῦντες συνόδους τῶν δημοδιδασκάλων καὶ τὰς ἐλλείψεις ἀναγκαίας ἐξιτάζοντες τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως καὶ τὴν δίουσαν ἐπέχοντες θεραπείαν, φροντίζοντες δὲ καὶ περὶ συλλογῆς τῶν ζώντων ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ λαοῦ μνημείων καὶ περὶ διασώσεως τῶν ἀρχαίων, συμνεοούμενοι περὶ τούτων τοῖς ἀρμοδίοις καὶ βοηθούμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀμιλλώμενοι καὶ ἐν ἀρετοῖς καὶ ὀφείλοντες ἀλλήλοις.

«Ταῦτα φρονεῖ ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος καὶ κατὰ ταῦτα ἔχει πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς σύλλογοι ἐπιλυτιόκατο, ἐπιθυμῶν, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν ἰδιόβιος μὲν καὶ ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐὰν ἐν ὁμοσπονδιακῇ πολιτείᾳ ἐργάζηται, ἀλλ' οἱ πάντες ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, ὑπὸ τῶν αὐτῶν φρονημάτων καὶ ἀρχῶν ἐμφορῶν-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ

τικαὶ πρὸς τὸν αὐτὸν τέλειωσι σκοπόν, τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων κατὰ τὰς ἡμετέρας χώρας.

Τοιαῦτα τὰ φρονήματα καὶ ἡ πολιτεία τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Τούτου ἕνεκα, ὅτι τινὲς τῶν ἐπαρχιακῶν συλλόγων ἐζητοῦντο τὴν ἐξάρτησιν αὐτῶν ἀπ' αὐτοῦ, οὗτος ἀπεποιήσατο λογικῶς ἐπιβλαβεστάτην τὴν ἐξάρτησιν καὶ ἀγχίνοιαν τῶν ἐπαρχιακῶν συλλόγων καὶ τὴν αὐτοτροφίαν τῆς αὐτοβουλίας καὶ αὐτενεργείας τῶν ἐπαρχιῶν· οὐδέποτε ὅμως ἐπαύσατο ἀνακινῶν ἡμᾶς αὐτοὺς ὅ,τι ἐνόμιζε καλὸν καὶ λυσιτελές· ἀφ' ὅτου οὐδαμῶς κεκινήσαμεν καὶ νῦν τὴν αὐτὴν βαδίζων πορείαν.

Ὅ,τι λοιπὸν κατὰ τὸ 1874 ἀνεκινοῦντο τοῖς ἐπαρχιακοῖς συλλόγοις, ἵνα περὶ συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ φροντίζωσι καὶ περὶ διασώσεως τῶν ἀρχαίων, τοῦτο ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἔγω καὶ ἔλεγον ἵνα συστήσῃ αὐτοὺς καὶ αὐθις δι' ἐγκυκλίου, προκαλῶν αὐτούς, ἵνα ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἐγγράψωσι καὶ τὴν συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων καὶ διάσωσιν τῶν ἀρχαίων, συνδυάζοντες διὰ τούτων καὶ διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν στενῇ συναφείᾳ τὸ παρελθὸν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους μετὰ τοῦ ἐνεστώτος καὶ τοῦ μέλλοντος· διότι τὸν μὲν ἐκπαιδευτικὸν αὐτῶν σκοπὸν ἐκπληροῦντες καὶ ἐπιδιδόμενοι, ὡς μέχρι τοῦδε πράττουσιν, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξέλιξιν τῆς ἐθνικῆς παιδεύσεως, πρὸς μόρφωσιν συντελοῦσι τῆς νέας γενεᾶς καὶ παρασκευάζουσι τὸ μέλλον, περὶ δὲ τὴν συλλογὴν ἀσχολούμενοι τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, ἀρίδηλον καταστήσουσιν, ὅτι τὰ ἤθη, τὰ ἔθη, αἱ ἐθικαὶ παραδόσεις, καὶ καθόλου εἰπεῖν ὁ ἑλληνισμὸς τῶν προγενεστέρων γενεῶν, ζῶσιν ἀνευ διακοπῆς ἀθάνατα ἐν τῷ ἑλληνικῷ λαῷ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἀσιατικῆς Τουρκίας ὡς ἐθνικώτατον γνώρισμα. Εἰς δὲ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν ἐπιγραφῶν καὶ εἰς τὴν διάσωσιν τῶν ἀρχαίων μνημείων καταγινόμενοι, διατηρήσουσι μαρτύρια ἀνεξέλειπτα, ὅτι αἱ χῶραι, ἐν αἷς μορφοῦται ἡ νέα γενεὰ καὶ παρασκευάζεται τὸ μέλλον αὐτῆς, διασώζονται δὶ ζώσαι αἱ ἐθικαὶ παραδόσεις τῶν προτέρων γενεῶν, ἀνέκαθεν ὅσον ἑλληνικώτατα, ἐν τοῖς κάλποις αὐτῶν φρουρούσαι ἔτι μνημεῖα ἑλληνικῆς τέχνης, θεῖον καὶ ἀπαράμιλλον ἀπαστράπτοντα κάλλος.

Ἐπίσης καιρός, ἵνα πάντες καὶ οἱ ἐντεῦθεν καὶ οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συντονώτερον τῆς συλλογῆς καὶ διασώσεως αὐτῶν ἐπιληφθῶμεν· διότι ἑβδομήκοντα καὶ δύο ἔτη παρῆλθον, ἐξ οὗ ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς συνεβούλευσε τὴν συλλογὴν τῆς γλωσσικῆς ὕλης· καὶ τοι δὶ πολλοῦ ταῖς σοφαῖς τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς συμβουλαῖς ἐπόμενοι, εἰς συλλογὴν τῆς γλωσσικῆς ὕλης ἐπεδόθησαν, ὀλίγη ὅμως συνθρίσθη, ἡ δὶ πλείστη, πολυτιμοτέρα τῶν πολυβρυλήτων ἀγρυφοφύλων σκαριῶν καὶ ἐκδολάδων, κεῖται κατακεκαυχωμένη καὶ ἀνεκμετάλλευτος, διότι οἱ σύλλογοι τῶν ἐπαρχιῶν ὅλως ὠλιγώρησαν τῆς συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων, οὐδὲ παρέχουν χεῖρα βοηθείας τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ, καὶ παρ ἔχοντες πολλὰς εὐκολίας, οἷαι ἐπὶ τοῦ μακαρίτου Κοραῆ τὸν ὑπῆρχον.

Τί συμβουλεύει ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ πρὸς συλλογὴν τῆς γλωσσικῆς ὕλης; «Διὰ νὰ συναχθῇ, πλέγει, τοιαύτη ὅλη, ἀνάγκη εἶναι νὰ περιέλθωμεν τὴν Εὐρωπαϊκὴν καὶ Ἀσιανὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους αὐτῶν δύο νέοι λόγιοι, εἰς τοῦ ἑκάστου χωριστὰ, ἔχοντες δύο λεξικὰ τῆς κοινῆς γλώσσης μὲ προσκολλημένον φύλλον ἓν ἀλφαβητον εἰς ἕκαστον φύλλον τυπογραφημένον· καὶ νὰ συνέξωσι μὲ τὴν ἰσχύτὴν ἀκρίβειαν ὅσα μόνον τὰς λέξεις, ὅσαι λείπουσιν ἀκόμη ἀπὸ τὰ κοινὰ λεξικά, ἀλλὰ καὶ τὰς φράσεις τῆς γλώσσης καὶ αὐτὰς τὰς παροιμίας, ὅσας εἶχεν καθ' ἡμέραν εἰς τὸ στόμα ὁ κοινὸς λαός».

Ἀλλ' ἐὰν οἱ δύο λόγιοι ξένοι καὶ ὅλως ἀγνοοῦντες τὰς τοπικὰς διαλέκτους τῶν ἐπαρχιῶν, ἃς διέρχονται, ἡμεῖς ἔχομεν νῦν ἑκατόν περίπου συλλόγους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δυναμένους εὐκολώτατα ἐκλέξαι μὴ μόνον τὰς λέξεις καὶ φράσεις καὶ παροιμίας, ἀλλὰ καὶ τὰ δημοτικὰ ᾄσματα καὶ ἐν τῷ ἄλλο περιβεβλημένον ἐστὶ τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, οἷον παροιμίαι, αἰνίγματα, λογοπαίγνια, εὐχαί, ἐπωδαί.

Καθήκον ἔχει λοιπὸν ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος, ἵνα ἀποταθῇ πρὸς τοὺς ἐπαρχιακοὺς συλλόγους καὶ προτρέψῃ αὐτοὺς πρὸς συλλογὴν τε, γλωσσικῆς ὕλης· διότι καὶ μικρὰν ἀμοιβὴν παρέχουσι τοῖς συλλογεῦσι, δέκα λίρας ἑκάστῳ, ὅταν ἡ συλλογὴ αὐτοῦ ἀξία κριθῇ, τὰς δὶ συλλογὰς αὐτῶν δημοσιεύει ἐν τῷ Περιοδικῷ αὐτοῦ. Ἠκούσατε δὶ κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὁπισχνουμένης ὅτι τὸ πλεῖστον τῆς ἀποτεθησαυρισμένης γλωσσικῆς ὕλης ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Συλλόγου δημοσιεύει τοῦτο τὸ ἔτος ἐν τῷ Περιοδικῷ. Ἠγὼ δὶ λέγω, ὅτι οὐ μόνον ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι μετὰ συντόνου προθυμίας ἐργασθήσονται καὶ παρασκευάσουσι πολὺ ἀναγνώσματα ἀρχαιολογικά, ἐκπαιδευτικά,

НАУКОВО ТОВАРИСТВО ИМЕЧНИКОВА

ἐπιστημονικὰ καὶ λοιπὰ· καλὸν δὲ ἵνα ἀπὸ ταύτης τῆς ἑβδομάδος ἀρξωνται συναγόμενοι καὶ μελετῶσαι τὰ μέχρι τοῦδε πρακτικὰ αὐτῶν, ὅπως ἴδωσι τίνα ἐκ τῶν προταθέντων ἐτελέσθησαν καὶ τίνα μένουσιν ἀνεκτέλεστα, οἷον ἡ ἔκδοσις λατινικῆς Βιβλιοθήκης· ἀλλ' ἴσως πρὸς τῇ Ζωγραφείῳ βιβλιοθήκῃ τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων καὶ λατινικὴ βιβλιοθήκη τοῦτο τὸ ἔτος προκηρυχθήσεται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, φιλομούσου ἀνδρὸς ἀναδεχθησομένου τὴν δαπάνην τῆς ἐκδόσεως. Πιστεύω δὲ ὡσαύτως, ὅτι καὶ πάντα τὰ μέλη μετὰ ζήλου τὰ καθήκοντα αὐτῶν ἐκπληρώσουσιν, ὅπως ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος μένῃ, ὡς καὶ πρότερον, γνωστὸς ἐπόπτης καὶ ἰθύντωρ τῆς ἐθνικῆς τοῦ ἡμετέρου γένους κατὰ τὴν Ἀνατολὴν κινήσεως πρὸς τὰ πρῶτα καὶ πρακτικὰ ἔτη· ἐὰν δὲ συναθῇ συγκροτῆσαι τοῦτο τὸ ἔτος τὸ συνέδριον τῶν Συλλόγων, ἐν αἷς περιστάσεις ἐπιτρίψωσι, ἐπιλυτῶ τὸν λόγον ἐπαναλαμβάνων ὅ,τι κατὰ τὸν 1873 ἔτος ἀναλαμβάνων τὴν προεδρίαν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, οὕτε γενικὸς ἐπόπτης καὶ ἰθύντωρ τῆς πνευματικῆς τοῦ ἡμετέρου γένους κατὰ τὴν Ἀνατολὴν κινήσεως, καθὼς ἔχει μέχρι τοῦδε ἀσφαλεστέραν ἐπιτυχίαν ὁ κοινὸν σκοπὸν, ἀθ' ὃν οἱ Σύλλογοι καθιδρύθησαν· στενωτέρας ἡμετ' αὐτῶν ἐκάστοτε συνάπτωσιν, καὶ κάριστον τῶν ἑαυτοῦ ἔργασιῶν ἐπιδείξας κομψωνίδα, εἰς περιοδικὰς αὐτοῦς συγκλήσεις συνιόνδους, προσκαλῶν ἅμα καὶ ἄλλους λογίους ὅπως ἐν αὐταῖς φιλολογικὰ τε καὶ ἀρχαιολογικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ζητήματα εἰς τὰς ἡμετέρας χώρας ἀναπτρόμενα ἀναζητῶνται καὶ διαλευκαίνωνται.

Κἶτα ἀνεγνώσκετο ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Σάθα ἀπὸ 18|30 Ἀπριλίου, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν ἀπὸ 8 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς παραλαβὴν τῆς ἀπευθυνθείσης αὐτῷ ἐπιστολῆς καὶ παραπονεῖται δι' ὅσα ὁ Σύλλογος περὶ τοῦ κ. Σπ. Λάμπρου ἔγραφεν αὐτῷ· θωμαζὶ δὲ πᾶσαν ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου χαριεστάτην, ἄδικον οὐ μόνον πρὸς τὴν μνήμην τοῦ διαβόητου μακαρίτου Σουλίνη, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ὑπόληψιν αὐτὸν τοῦ Συλλόγου, τοῦ ἐκτελεστοῦ τῆς διαθήκης.

Τὸν ἐν Ἐζωγριόφῳ τοῦ Πόντου ἑλληνικὴν κοινότητας, ἀπὸ 19 Ἀπριλίου, εὐγνωμονοῦσας τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ φιλοστόργῳ συνδρομῇ ὑπὲρ τῆς ἰδίας σχολῆς, καὶ συνιστᾶσας τὸν κ. Δημήτριον Ζιμωνίδην πρὸς παραλαβὴν αὐτῆς.

Τὴν ἐν Μοναστηρίῳ (Βιτωλίοις) Φιλεκπαιδευτικὴν ἀδελφότητος Χαιρεφῶντος, ἀπὸ 30 Ἀπριλίου, ἀγγελλούσης τὴν παραλαβὴν τῆς συγγραφτηρίου ἐπιστολῆς τοῦ Συλλόγου καὶ ἐκφραζούσης τὴν ἑαυτῆς εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ προσφορᾷ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου συγγράμματος καὶ τῇ δεκαλίρᾳ συνδρομῇ, πρὸς ἧς τὴν παραλαβὴν συνιστῶσι τοὺς ἐνταῦθα καπνεμπόλους ἀδελφοὺς Σωσσίδας.

Τοῦ κ. Γ. Π. Καλενδέρη Καισαρίου, ἀπὸ 30 Ἀπριλίου, ἐξαιτουμένου, ὅπως συσταθῇ παρὰ τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῆς παιδείας ἐν Ἀθήναις πρὸς ἀποπαρακτισιν τῶν σπουδῶν του.

Τοῦ κ. Σ. Σταυριανοπούλου, παραιτουμένου τὰς εἰδικὰς γραμματείας ἕνεκα ἰδίων ἐργασιῶν.

Τοῦ κ. Ι. Α. Πικᾶ, αἰτουμένου τὴν διαγραφὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ μητρῴου τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Κ. Καλλιάδου, παραιτουμένου ἀπὸ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Ἀπ. Βαφειάδου παραιτουμένου ὡσαύτως ἀπὸ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κ.κ. Κοττέδου, Πέστη καὶ Σ[illegible], ἀπὸ 11 τρέχοντος δι' ἧς ἀγγέλλοντες τὴν ἐκεῖ σύστασιν μακεδονικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς συλλογὴν ἐρανων ὑπὲρ τῶν ἐν Μοναστηρίῳ σχολείων καὶ σύνας ἐγκυκλίους ἀποστέλλοντες, ἐξαιτοῦνται τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν τοῦ Συλλόγου ἀρωγήν.

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ Ἀρωγοῦ Ἀδελφότητος «τῶν Μουσῶν», ἀπὸ 15 ἰνιστώτος, ἀγγελλούσης τὴν πρὸ πολλοῦ σύστασιν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς καὶ ἐξαιτουμένης οὐ μόνον πρὸς ἑαυτὴν τοῦ Συλλόγου σχέσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν αὐτοῦ συνδρομήν.

Τῆς ἐν Φανερίῳ Ἀλιφότητος Ἰωνίας, ἀπὸ 18 παρόντος, αἰτούσης τὴν ἠθικὴν τοῦ Συλλόγου συνδρομὴν καὶ τὴν ἐγγραφὴν τοῦ Περιοδικοῦ αὐτοῦ.

Ὁ κ. Ὀθ. Ἱάλεμος, ἐν τῇ ἀναγνωσθείσῃ ἐπιστολῇ τοῦ κ. Σπ. Λάμπρου λαβών, ἐρωτᾷ τὸ πρεσβύτερον, ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ πρώην Προέδρου, τοῦ προτρόπαιος τῆς [illegible] τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πεπιθήνεις, ἐν [illegible] τῷ κ. Σάθᾳ, ὡς αὐτὸς ἐν τισι τῶν πρώην μηνῶν συνεθράσειαν ἀπαντῶν εἰς ἐπερώτησιν τοῦ κ. Καλλιάδου εἶπεν, ὅτι ἀφαιρεῖται αὐτὸν τὸ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Σουλίνη ἐν τῇ διαθήκῃ δοθὲν δικαίωμα τῆς εἰς Ἄθω μεταβάσεως πρὸς

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМ. ЛЕНІНА

ἔρευναν, μελέτην καὶ καταγραφὴν τῶν ἀρχαίων χειρογράφων τῶν ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τῶν Ἑλληνικῶν Μονῶν.

Ὁ κ. **Γ. Δημητριάδης** ὑποστηρίζων τὴν ἐρώτησιν τοῦ κ. Ὀδ. Ἰκλίμου λέγει ὅτι ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς συνεδριάσεως τῆς 28 Ἰουλίου τοῦ ἔτους ἀναγνωσθεῖσι μετὰ λύπης παρατηρεῖ, ὅτι δὲν εἶναι σεσημειωμένη ἡ πρότασις αὐτοῦ, ἣν οὗτος ὁ Σύλλογος ἐδέξατο, νὰ ἐρωτήσῃ ἀφ. ὁ κ. Σάθας, ἂν δέχηται τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς τοῦ διαθέτου, ἐὰν δὲ ὁ κ. Σάθας ἀρνηθῇ, τότε ὁ Σύλλογος νὰ ἀναζητήσῃ τὸν πρὸς τοῦτο ἱκανὸν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ μέλεσιν ἢ ἐκτὸς ἐὰν τοῦ καὶ τέλος ἐν ἀποτυχίᾳ νὰ συνενοηθῇ μετὰ τοῦ Ἀθήνας πρὸς διδοσιν τῶν ἑλληνικῶν χρημάτων Συλλόγου περὶ τοῦ κ. Σπ. Λάμπρου. Τοῦ δὲ κ. Δημητριάδης παρακαλεῖ, ὅπως σημειωθῶσιν ἐν τοῖς πρακτικοῖς.

Κατόπιν τοῦ κ. **Θ. Σαλτέλη** εἰπόντος ὅτι πρὸ παντὸς ἀνάγκη ν' ἀναγνωσθῇ ἡ τοῦ Συλλόγου περὶ τούτου ἐπιστολὴ πρὸς τὸν κ. Σάθαν, ἀναγινωσκεται αὕτη. καθ' ἣν ὁ κ. Σάθας παρακαλεῖται νὰ δηλώσῃ ἂν δύνηται προσκαλούμενος ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ν' ἀναλάβῃ τὸ ἔργον, ἅμα δ' ἀγγέλλεται αὐτῷ, ὅτι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἕτερος λόγιος διακεκριμένος ἐπὶ ἀρχαιολογικαῖς καὶ παλαιογραφικαῖς γνώσεσι καὶ μελέτας πρόθυμός ἐστι ν' ἀναπληρώσῃ αὐτόν.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Προέδρου εἰπόντος ὅτι ὁ Σύλλογος ὁρίζει καὶ θέλει διαρλάξει καὶ πιστῶς ἐκτελέσει τὴν ῥητῶς ἐκφρασθεῖσαν τελευταίαν τοῦ διαθέτου ἐντολήν, ὡς ἱερὰν, καὶ ὅτι τὸ προεδρεῖον ὑπὸ τοιοῦτο πνεῦμα θέλει ἀπαντήσει τῷ κ. Σαθᾷ, ὁ Σύλλογος ὁμοφώνως ἀποδέχεται τὸ ὑπὸ τοῦ Προέδρου ῥηθέντα.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον, προτεινόμενος, ἐπίτιμον μέλος, ὑπὸ τοῦ προεδρείου ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Ἀχιλλεὺς Παράσχος. ὡσαύτως δὶ ὡς τακτικὰ μέλη προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Βασιλεοῦ, Σαλτέλη καὶ Παπαρρούσι ὁ κ. Ἀθ. Ἀργυρός, δημοδιδάσκαλος, καὶ ὁ κ. Εὐάγ. Ἀμαξόπουλος, καθηγητής.

Ἀκολούθως ὁ κ. Πρόδρομος αἰτεῖται πίστωσιν εἰσόφρων λιρῶν πρὸς ἀγορὰν γραφικῆς ὕλης. Ἡ πίστωσις παραχωρεῖται.

Μετὰ ταῦτα, τῇ προτάσει τοῦ κ. *Προέδρου*, ἀποφασίζεται ἡ δημοσίευσις διὰ τῶν ἐνταῦθα ἐφημερίδων τῶν λεθεισῶν τῆς ἐπετείου τοῦ Συλλόγου ἑορτῆς.

Λόγου δὲ γενομένου περὶ τῆς ὀργανοθήκης καὶ πάντων μὲν διεπραγμαθεύσεων τῶν ἔλειψιν κατάστασιν, εἰς ἣν τὰ ὄργανα τῆς φυσικῆς εὑρίσκονται, ἄλλων δ' ἄλλος τὴν εὐθύνην ἀποδιδόντων, ἄλλων δὶ τοῖς ὀνασι ὑπευθύνους δικαιολογούντων καὶ ὑπερασπιζόντων.

Ὁ κ. **Ὀδ. Ἰκλίμος** ἀναγινώσκων τὸ σχετικὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ λέγει ὅτι κατὰ τὸν κανονισμὸν ὁ μόνος ὑπεύθυνος εἶναι ὁ βιβλιοφύλαξ, καὶ οὗτος ὀφείλει νὰ δίδῃ λόγον τῆς τοιαύτης καταστάσεως τῆς ὀργανοθήκης.

Ὁ **Βιβλιοφύλαξ** ἀπαντῶν συνομολογεῖ μέν, ὅτι ὁ κανονισμὸς αὐτὸν καθίστησιν ὑπεύθυνον, ὡς αὐτῷ ἀνατιθεὶς τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν καὶ ἐπιμέλειαν καὶ τῆς ὀργανοθήκης, ἀλλὰ παρακαλεῖ ἅμα τὸν Σύλλογον νὰ συνομολογήσῃ ὅτι καὶ αὐτὸς οὐκ ἐλάχιστον μετέχει τῆς εὐθύνης, διότι παρὰ τὰς ῥητὰς τοῦ κανονισμοῦ διατάξεις ἀφῆρτε σιωπῇ τὸν Βιβλιοφύλακα τὸ καθῆκον τοῦτο ἐπιμένων καὶ τὴν εὐθύνην, ἀνατιθεὶς κατ' ἔτος εἰς ἰδιωτικὸν ἔφορον τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ὀργανοθήκης· προστίθησι δέ, ὅτι πολλάκις ἐπισκεψάμενος τὴν ὀργανοθήκην καὶ ἐπιμείνας τὴν κατάστασιν τῶν ὀργάνων, σχεδὸν ἀγρίστων κατασκεύων, ἐποιήσατο τὴς προσοχὴς παρατήρησις τῷ πρώην Προέδρῳ παρατείνας αὐτῷ ὅτι ἀνάγκη ἀπαραίτητος νὰ λάβῃ μέτρα πρὸς προλήψιν τῆς παντελοῦς αὐτῶν καταστροφῆς, καὶ νὰ παρακληθῇ ὁ ἔφορος τῆς ὀργανοθήκης, ὅστις ἐπὶ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη οὐδ' ἅπαξ ἐπεσκέφθη αὐτὴν, νὰ φροντίσῃ περὶ τοῦ καθαρισμοῦ καὶ τῆς διορθώσεως τῶν τύπων ἐκείνων καταστραμμένων ὀργάνων, ἢ τοὐλάχιστον νὰ παραιτηθῇ, ἂν δὲν ἐνδιαφέρῃ πρὸς τοῦτο, ὅπως ἀναπληρωθῇ ὑφ' ἑτέρου καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὴν θέλειν ἔχοντος νὰ ἐπιμελεῖται τῆς ὀργανοθήκης.

Ὁ κ. **Τηλ. Καραθεοδωρὴ** προτείνει νὰ ἐκλεχθῇ ἕτερος ἔφορος ἀντὶ τοῦ κ. Ἀ. Σπαθάρη, ὅστις μεθ' ὅλην τὴν καλὴν θέλησιν καὶ τὴν πρὸς τὸν Σύλλογον ἀγάπην αὐτοῦ, ἐνεκα τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν, δὲν ἔχει καιρὸν νὰ ἔρχεται συχνὰ εἰς τὸν Σύλλογον, ὅπως ἐπιμελεῖται τῶν ὀργάνων. Τῇ πρότασιν τοῦ κ. Καραθεοδωρῆ ὑποστηρίζει ὁ κ. Στ. Σατσαζάμης καὶ ὁ κ. Γ. Δημητριάδης. Πολλῶν δ' ἄλλων προτάσεων γενομένων, ὁ Σύλλογος ἀποδέχεται νὰ παρακληθῇ ὁ ἔφορος τῆς ὀργανοθήκης κ. Α. Σπαθάρης, ὅπως εἴτε μόνος εἴτε μετὰ τριμελοῦς ἐπιτροπῆς συγκειμένης ἐκ τῶν κ. κ. Τηλ. Καραθεοδωρῆ, Γ. Δημητριάδου καὶ Θ. Σαλτέλη ἐξετάσῃ καλῶς τὰ τῆς ὀργανοθήκης καὶ ὑπο-

НАУКОВО-ТЕХНИЧЕСКИЙ ПОЛИТЕХНИЧЕСКИЙ МЕЧНИКОВА

δόλη τῷ Συλλόγῳ τὴν γνώμην περὶ τῶν λεπτῶν μέτρων.

Μετὰ ταῦτα ἀτε πρακτεχομένης λίαν τῆς ὥρας (11 μ.μ.) ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀγγέλλων ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Καρολίδου ἀνάγνωσις τῆς «Περὶ τῶν παρομιῶν τοῦ Καλίφου Ἀλῆ» προχωρεῖ ἀναβέλλεται εἰς τινα τῶν ἑπομένων συνεδριάσεων διαλύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΦΚΗ'.

(Τακτική).

Τῇ 26 Μαΐου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ἀνακοινοῖ τὴν προσφορὰν διαφόρων βιβλίων[1]. Τοῖς δωρηταῖς ἐκφράζονται εὐχαριστίαι. Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ μὲν πρῶτον, ἐπίτιμα μέλη ὑπὸ τοῦ προεδρείου προτεινόμενοι, ἡ Α. Ε. ὁ κ. Ch. Tissot πρεσβευτὴς ἐνταῦθα τῆς Γαλλίας καὶ ὁ ἐν Μασσαλίᾳ ὁμογενὴς ἰατρὸς κ. Στ. Μεταξᾶς. Τὸ δεύτερον δὲ καὶ γίγνονται δικτύ. ἐπίτιμοι μὲν μέλος, ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Ἀχιλλεὺς Παράσχος, τακτικὰ δὲ οἱ κ. κ. Ἀθ. Ἀργυρὸς δημοδιδάσκαλος καὶ Εὐχ. Ἀνδρέ πουλος καθηγητής.

Μετὰ ταῦτα ἐκλέγονται ἀντὶ τῶν προκριθέντων ἀντιπροέδροι μὲν ὁ κ. Ὀδυσσεὺς Ἔλυτις καὶ ὁ κ. Θεμιστοκλῆς Σκλετάκης· ἐπὶ τῶν δὲ γραμματεὺς ὁ κ. Ἀθανάσιος Ἀργυρός.

Εἶτα ὁ κ. Κ. Κοντόπουλος ἀναγινώσκει τὴν «Περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ὁμηρικῆς γλώσσης» πραγματείαν αὐτοῦ. (Ἴδε σελ. 9).

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀναγνώσεως ὁ κ. *Πρόεδρος* συστήσας τὸ ἔργον θερμῶς, ὅπερ ἐπεχείρησεν ὁ κ. Κοντόπουλος, καὶ προσθεὶς ὅτι καὶ ἐν Ἠπείρῳ πολλαὶ ὁμηρικαὶ λέξεις σώζονται ἔτι ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ, οἷα π. χ. *μάσταξ*=ἀκρίς καὶ ἄλλαι, εὐχαριστεῖ τῷ κ. Κ. Κοντοπούλῳ καὶ διαλύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΦΚΘ'.

(Τακτική).

Τῇ 2 Ἰουνίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι Συλλόγου τῶν Φιλομαθῶν *Ξενοφῶντος* ἀπὸ 29 Ἀπριλίου, δι' ἧς ἐξαιτεῖται τὴν τοῦ Συλλόγου συνδρομὴν ὑπὲρ τῶν πέριξ τῆς Τραπεζοῦντος Σχολείων, καὶ, περιγράφων οἰκτρὰν τὴν κατάστασιν τῶν μερῶν ἐκείνων, ἐφίστησι τὴν σύντονον προσοχὴν τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Δ. Σταματιάδου, παρκιτουμένου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς, ἕνεκα τῆς παχχρόνου ὑγιείας αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Κ. Ἡρακλείδου ἀπὸ 19 Μαΐου, δι' ἧς παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον, ἵνα γνωστοποιήσῃ αὐτῷ εἰς ποῖον σημεῖον εὑρίσκεται τὸ πρὸ πολλοῦ σταλὲν εἰς τὸν Σύλλογον δρᾶμα αὐτοῦ *Τὸ παρπολιῶν Μοναστήριον*.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Ἡρακλείδου παρατηρεῖ ὅτι ἐνεκρίθη ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ δράματος αὐτοῦ, ὡς μὴ ὑπάρχοντος ποιητικοῦ ἀγῶνος.

Τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, δι' ἧς παρακαλεῖ αὕτη τὸ προεδρεῖον, ὅπως φροντίσῃ περὶ ἐξευρέσεως πόρων ὑπὲρ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τοῦ Συλλόγου σκοποῦ.

Ἀνωνύμου περὶ παρομιῶν τοῦ Πόντου.

Εἶτα ἀγγέλλεται προσφορὰ βιβλίου, ἧς πρὸς τὸν δωρητὴν ἐκφράζονται αἱ εὐχαριστίαι τοῦ Συλλόγου.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον, καὶ τρίτον θέντες γίγνονται δικτύ. ἐπίτιμα μέλη ἡ Α. Ε. ὁ κ. Tissot πρεσβευτὴς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας ἐνταῦθα, καὶ ὁ κ. Στ. Μεταξᾶς ἰατρὸς ἐν Μασσαλίᾳ. Ἀγγέλλονται δὲ τὸ πρῶτον τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Γ. Ἀγγελίδης, ἔμπορος, καὶ Γ. Καραπανταζῆς ἐμπορομπαλλίλος, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Θ. Σαλτέλη, Θ. Τάγη καὶ Δ. Κυμπρίτη.

Εἶτα τῇ τοῦ κ. **Κ. Μαρκανίκα** προτάσει ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀοιδίμου Φιλίππου Ἰωάννου

Ὁ Σύλλογος ἀποφ.

α') ὅπως ὁ μὲν κ. Ι. Καρολίδης ἀναγράψῃ τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρός, β') ὅπως ἀπευθυνθῇ τῇ τεθλιμμένῃ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ ἐπιλυπήριος ἐπιστολή.

Κατόπιν ὁ κ. **Ἀ. Μαλτάκης**, εἰσηγητὴς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὸ α' Μέρος τῆς ἐκθέσεως, *Περὶ συντάξεως νέου ὁδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδείας ἀμφοτέρων*

---

1) Κατάλογος ἰδιαίτερος τῶν προσφορῶν βιβλίων εὕρεται ἐν τῷ τέλει τοῦ τεύχους. Σημ. Συν. Ἐπ.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

τῶν φίλων. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ὁ κ. *Πρόεδρος* ἐξέφρασε τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐκθέσεως, ἐξέφρασε τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ λύπην ἐπὶ τῇ ὀλιγωρίᾳ, ἣν ἐκδηλοῦσι διὰ τῆς ἀπουσίας αὐτῶν τὰ μέλη προκειμένου περὶ ἔργων τῶν ἐπιτροπῶν τοιούτων, οἷον καὶ ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἔκθεσις καὶ οὕτω λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Χ'.

(Τακτική).

Τῇ, 9 Ἰουνίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ **Πρ. Βασιλειου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 6/18 Ἰουνίου, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ, ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς ἐπιτροπῆς τῆς 30ῆς Μαΐου ἐξελέχθη πρόεδρος μὲν αὐτῆς ὁ Ἄρχων Μέγας Λογοθέτης κ. Σ. Ἀριστάρχης, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. Κ. Παρδικίδης, καὶ ὑποβάλλει εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συλλόγου α') νὰ ἐκλεχθῶσιν ὡς μέλη αὐτῆς οἱ κ. κ. C. G. Curtis, Ἀρχιπρεσβύτερος τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Πρεσβείας, W. H. Cullen καὶ ὁ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου ἔφορος Dr P. Déthier, καὶ β') ἵνα προπαρασκευάζηται ὑπὸ τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς ἡ καταχωρίστέα ὅλη ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ δελτίῳ, καὶ τῇ συνεννοήσει μετὰ τοῦ προέδρου τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπιστατῇ τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ.

Τῆς ἐν Τραπεζοῦντι ἐπὶ τῶν ἔξω σχολείων τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀπὸ 21 Μαΐου, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν σύστασιν αὐτῆς καὶ τὸ κατεπείγον τῶν περιστάσεων, ἐξ ὧν ὡρμήθη πρὸς τοῦτο, ἐφίστησι τὴν ἰδιάζουσαν προσοχὴν τοῦ Συλλόγου, καὶ ἐξαιτεῖται τὴν σύντονον αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν σωματείων ὑλικὴν ἀρωγήν.

Τῆς Α. Π. τοῦ ἁγίου Τραπεζοῦντος, ἀπὸ 24 Μαΐου δι' ἧς ἡ Α. Π. οὐ μόνον συνίστησι τῷ Συλλόγῳ τὴν ἄνω ἐφορευτικὴν ἐπιτροπήν, ἀλλὰ καὶ ἐξαιτεῖται τὴν σύντονον ἐνέργειαν τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Σ. Ἀριστάρχου προέδρου τῆς Ἐπιτ. Ἐπιτροπῆς, ἀπὸ 8 Ἰουνίου, δι' ἧς παρακαλεῖ τὸν Πρόεδρον τοῦ Συλλόγου νὰ ἐκφράσῃ τὴν λύπην αὐτοῦ πρὸς τὸν παραιτηθέντα κ. Δ. Σταματιάδην, καὶ εἰ δυνατὸν παρατρύνῃ αὐτὸν ν' ἀποσύρῃ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ.

Τοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς αὐτῆς ἡμερομηνίας, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς 5 Ἰουνίου ἐξελέγη πρόεδρος μὲν αὐτῆς ὁ Μέγας Λογοθέτης Σ. Ἀριστάρχης, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. Τ. Καραθεοδωρή.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τούτων ὁ Σύλλογος ἀποδέχεται τὰ ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Σ. Ἀριστάρχου προταθέντα, ἀπαρέσει δὲ ὅπως δι' ἐπιστολῆς παρακαλέσῃ τὸν κ. Δ. Σταματιάδην ἵνα μὴ ἐπιμένῃ εἰς τὴν ἀπὸ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς παραίτησιν αὐτοῦ.

Εἶτα ἀγγέλλονται προσφοραὶ βιβλίων καὶ δύο εἰκόνων ἀρχαίων ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Νεγροπόντη.

Τοῖς δωρηταῖς τῶν βιβλίων καὶ τῷ τῶν εἰκόνων κ. Μ. Νεγροπόντῃ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι.

Περὶ δὲ τῶν εἰκόνων ὁ κ. *Πρόεδρος* προτείνει νὰ ζητηθῶσι πληροφορίαι περὶ τῆς σχολῆς, εἰς ἣν ἀνήκουσιν αὗται. Ὁ δὲ κ. **Γ. Δημητριάδης** νὰ ἐπισκευασθῶσι αἱ εἰκόνες. Τῇ τοῦ *Προέδρου* λόγῳ προτάσει ἀποφασίζεται ὅπως αὗται περιποιηθῶσι μετὰ τὴς εἰκόνος τῆς ἀποθεώσεως τοῦ Ὁμήρου καὶ εἰ ἀνάγκη ἐπισκευῆς, γένηται αὐτῆς.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφοροῦνται τακτικὰ μέλη οἱ κ.κ. Ἀγγελίδης, ἔμπορος, καὶ Γ. Καραπανάγιώτης. Τὸ πρῶτον δὲ ὁ Dr. Cullen, ἰατρός, ὑπὸ τοῦ προεδρείου προτείνεται ὡς μέλος ἀντεπιστέλλον.

Εἶτα ἀποφασίζεται ὅπως οἱ λαμβάνοντες καθίσματα τοῦ Συλλόγου δίδωσιν ἀποδείξεις τοῖς ὑπαλλήλοις αὐτοῦ, δι' ἧς νὰ ὑποχρεῶνται νὰ ἐπιστρέφωσιν αὐτὰ ἄνευ βλάβης, ἐν περιπτώσει δὲ καθ'ὅν ἤδη συμβῇ θραῦσις ν' ἀντικαθίσταται τὸ θραυσθέν. Ἀκολούθως ὁ κ. **Γ. Δημητριάδης** ζητεῖ πληροφορίας περὶ τῶν εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν Παρισίων ἐπισταλέντων συγγραμμάτων αὐτοῦ, ἅτινα, ὡς μανθάνει, ἐβραβεύθησαν, ὁ δὲ κ. *Πρόεδρος* ὑπισχνεῖται μεριμνῆσαι περὶ τοῦ πράγματος.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΑ'.

(Τακτική).

Τῇ 16 Ἰουνίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ηρ. Βασιλειου.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀγγέλλει ὅτι μετέβη μετὰ τοῦ κ. Γενικοῦ Γραμματέως παρὰ τῇ Α. Ἐξ. τῷ κ. Tissot πρεσβευτῇ ἐνταῦθα τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας καὶ ἐπέδωκεν αὐτῷ τὸ δίπλωμα τοῦ ἐπιτίμου μέλους. Εἰς τὴν γενομένην δ'αὐτῷ προσφώνησιν, προστίθησιν ὁ κ. Πρόεδρος, ἡ Α. Ἐξοχότης ἀπήντησεν ἐκφράσας τὰ φιλελληνικώτατα αὐτοῦ αἰσθήματα καὶ τὴν μεγίστην χαρὰν ἣν αἰσθάνεται ἐπὶ τῇ προσόδῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐν γένει καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐν μέρει. Πρὸς δὲ ἐγγυᾶται ὅτι τὸ ἐθνόμος παρισταθήσεται, ἐν εὐκαιρίᾳ, εἰς τὰς τῶν συνεδριάσεις τοῦ Συλλόγου.

Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως καὶ ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

Αλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τῆς κυρίας Ἐλπίδος Μελαίνης, ἐκ Κρήτης, ἀπὸ 16/28 Ἀπριλίου, δι'ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ἀποστολὴν ἐννέα τευχῶν διαφόρων βιβλίων ὑπ' αὐτῆς συγγραφέντων.

Τοῦ ἐν Παρισίοις βιβλιοπ. κ. Louis Draperon ἀπὸ 14 Ἰουνίου, ἀγγέλλει ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ ταμίου ἀποσταλέντα 50 φράγκα, συνδρομὴν τοῦ 1879 διὰ τὸ περιοδικὸν Revue de Géographie, ὅπερ ἀπέστελλε ἐκτακτῶς, δὶν ἐλήφθησαν καὶ παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον ν' ἀποστείλῃ αὐτῷ ταῦτα καὶ ἅμα ὁλόκληρῳ αὐτῷ ἀν ἐπιθυμῇ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ περιοδικοῦ.

Τοῦ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, διευθυντοῦ τῆς ἐνοριακῆς σχολῆς τῆς Παναγίας ἀπὸ 14 ἰουνίου, δι' ἧς αἰτεῖται 50 καθίσματα διὰ τὰς ἐξετάσεις τοῦ Νηπιαγωγείου τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου.

Τοῦ αἰδ. κ. C. G. Curtis ἀπὸ 14/26 παρόντος, δι' ἧς εὐχαριστεῖ τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Δ. Γ. Δανασῆ ἀπὸ 14 Ἰουνίου, δι'ἧς ὑποβάλλει τὴν ὑπ' αὐτοῦ συγγραφεῖσαν Ἀριθμητικὴν, μεταρρυθμισθεῖσαν κατὰ τὰς ὑποδείξεις τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ παρακαλεῖ τὸν κ. Πρόεδρον ν' ἀνεθέσῃ τὴν κρίσιν τοῦ πονήματος εἰς τὸν Σύλλογον διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἀκολούθως ἀγγέλλονται προσφοραὶ βιβλίων, πρὸς δὲ τοὺς δωρητὰς ἐκφέρονται εὐχαριστίαι.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ γίγνεται δεκτὸς, μέλος ἀντεπιστέλλον, ὁ Dr κ. Cullen.

Ἀκολούθως ὁ κ. Α. Μελλίκας, εἰσηγητὴς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν συνέχειαν τοῦ α' Μέρους τῆς ἐκθέσεως «Περὶ συντάξεως νέου ὁδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΒ'.

(Ἔκτακτος).

Τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ηρ. Βασιλειου.

Ἀναγινωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

Αλληλογραφία·

Ἐπιστολὴ, τῆς ἐν Ζωλοπότῃ Ἀρωγοῦ ἀδελφότητος *Ἐννέα Μουσῶν*, εὐχαριστούσης τῷ Συλλόγῳ διὰ τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ πρὸς αὐτὴν αἰσθήματα, καὶ ἐξαιτουμένης τὴν ἀποστολὴν τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ συγγράμματος διὰ τὸ ἀναγνωστήριον αὐτῆς.

Τοῦ κ. Στ. Ἀριστάρχου προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς προτείνοντος μέλη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς τὸν διεξαμιώτατον ἄγων Ἱμβρου κ. Νικηφόρον Γιωκὰν καὶ τὸν κ. Γ. Α. Δημητριάδην, καθηγητὴν τῶν Φυσικῶν.

Τοῦ κ. Στ. Ἀριστάρχου ὡς προέδρου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς προτείνοντος ὡς νέα μέλη αὐτῆς τοὺς κ.κ. Σπ. Μαυρογένην ἀρχίατρον τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου, τὸν κ. Ι. Γεωργαντόπουλον καὶ Γ. Ἀποστολίδην ἐκ τῶν νομικῶν, καὶ τὸν κ. Καρολίδην καθηγητὴν.

Τοῦ κ. Γ. Σπύρου ἀπὸ 24 Ἰουνίου, διαβιβαζοντος τὸν Σύλλογον ἀναδείχνυται τὴν ἔκδοσιν τῆς βραβευθείσης ὑπὸ τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος *Κλεωνὸς τῆς ἀναγνώσεως*.

Γρηγορίου Ἀριστάρχου πρωτοσυγκελλ. τοῦ Γαρικίκ ἐν Ἀστραχανῇ, ἀπὸ 8/10 Ἰουλίου, ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τῆς, ἀπὸ τοῦ ταμίου, ἐπιστολῆς τοῦ Συλλόγου.

Τῆς ἐφορίας τῆς κοινότητος Λιμπρικόβου τῆς Χαλκιδικῆς ἀπὸ 23 Μαΐου, δι'ἧς παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον, ὅπως μὴ παύσῃ παρέχων τὴν δεκάλιρον αὐτοῦ συνδρομὴν αὐτῇ.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМ. М. І. ПЕТРИКОВА

Τῆς ἐφορίας τῶν σχολῶν Νικοπόλεως, δι' ἧς εὐχαριστεῖ τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν διαφόρων βιβλίων καὶ παρακαλεῖ αὐτῷ ὅπως ἐκάστοτε μὴ παύσῃ ἀποστέλλων τὴν τοιαύτην συνδρομήν.

Τοῦ κ. Κ. Καραπάνου ἀπὸ 16 Ἰουνίου ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τῆς ἀπὸ 3/15 Ἰουνίου ἐπιστολῆς τοῦ Συλλόγου καὶ εὐχαριστοῦντος αὐτῷ διά τε τὴ ἐκδοσι τοῦ προγράμματος τοῦ Β' ἔτους καὶ ἐπὶ τῇ συντάξει καὶ δημοσιεύσει τοῦ προγράμματος τοῦ Γ' ἔτους.

Τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Φαρμακευτικῆς ἑταιρίας, δι' ἧς προσκαλεῖ τὸν Σύλλογον, ὅπως παραστῇ εἰς τὰ δοθησόμενα ἐν αὐτῇ συμπόσια.

Τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι Συλλόγου τῶν φιλομαθῶν Ξενοφῶντος ἀπὸ 29 Ἰουνίου δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ τὴν ἀπόφασιν εἰς Ρωσσίαν ἀθρόαν μετανάστευσιν, τὴν ἀποβαίνουσαν διατρίχει εἰς τὰ ἔκει ὁ ἑλληνισμός, καὶ τὰ αἴτια, ἅτινα ἠθεώρησε πρόφορα πρὸς παραστάσεις τοῦ κακοῦ, ἐξαιτεῖται δὲ ἐπὶ τούτῳ καὶ τὴν συνδρομὴν τῶν λοιπῶν σωματείων.

Τοῦ κ. Ἰω. Ἀκρόπολου ὑποβάλλοντος τῷ Συλλόγῳ ὑμνητον χειρόγραφον.

Τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 29 Ἰουνίου, αἰτουμένης παρὰ τοῦ Συλλόγου, ὅπως ἐπαναλάβῃ τὴν συνδρομὴν εἰς Revue de Géographie.

Τοῦ ἐν Καβάλλᾳ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου *Ἀριστοτέλους*, ἀπὸ 15 Ἰουνίου, δι' ἧς εὐχαριστεῖ τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἀβελτικῇ ἐνθαρρύνσει καὶ διαβιβάσεσι περὶ τῆς προσιχῶς αὐτῷ χορηγηθησομένης ἀρωγῆς. Ἀγγέλλει δὲ σύναμα καὶ τὴν παραλαβὴν τῶν ἀποσταλέντων παρὰ τοῦ Συλλόγου 103 τόμ. διφόρων συγγραμμάτων καὶ συναποστέλλει τῇ παρούσῃ ἔντυπον ἐγκύκλιον.

Τοῦ ἐν Ραιδεστῷ Θρᾳκικοῦ φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου, ἀπὸ 2 Ἰουλίου, δι' ἧς ἐπισυναπτουσα ἀντίγραφον τῆς πρὸς τὴν ἐνταῦθα Ἐκπαιδευτικὴν καὶ Φιλανθρωπικὴν Ἀδελφότητα προσφωνήσεως ἐπιστολῆς παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον ὅπως διεξελθὼν αὐτὴν ἀπαντήσῃ ταχέως περὶ τῶν ἐνδεικνυμένων.

Τῆς ἐφορίας τῆς ἐν Γαλατᾷ ἑλληνικῆς σχολῆς προσκλητήριος διὰ τὰς ἐξετάσεις.

Τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Λυκείου τοῦ Γαλατᾶ Σεραΐου προσκλητήριος διὰ τὰς ἐξετάσεις.

Τοῦ Παναγιοτάτου Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου, ἀπὸ 16 Ἰουλίου, ἀποστέλλοντος κατ' ἐντολὴν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐπὶ ἐπιστροφῇ ἐκθεσιν τῆς Α. Π. τοῦ ἁγίου Καρπάθου, καὶ παρακαλοῦντος τὸν Σύλλογον, ὅπως λάβῃ πρόνοιαν τινα περὶ τῶν ἐκεῖ κακῶς ἐχόντων.

Τοῦ ἐν Ξάνθῃ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου *Ἥβης τῆς Ῥοδόπης*, ἀπὸ 14 Ἰουλίου, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν ἵδρυσιν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, καὶ ἀποστέλλει καὶ τὸν Κανονισμὸν αὐτοῦ μετ' ἐγκυκλίου.

Τῆς κοινότητος Σαρμασικίου, ἀπὸ 15/27 Ἰουλίου, ἐξαιτουμένης τὴν ὑλικὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ κ. Σ. Χαριτοπούλου ἀποστέλλοντος ἓν ἀντίτυπον Γεωγραφικοῦ Πίνακος τῶν κατὰ τὸν Ε' πρὸ Χρ. αἰῶνα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων οἰκουμένων χωρῶν.

Τοῦ κ. Γ. Α. Δημητριάδου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 14 Ἰουλίου ἔχουσαν ὡς ἑξῆς·

«Κύριε Πρόεδρε,

«Ἐπιφορτισθεὶς, κατ' ὁμοιότητα ἐντολῆς, τὰ περὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Τοπογραφικοῦ Χάρτου τῶν Χερσαίων τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ καταρτισθέντος κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς τῷ 1871—1872 καθ' ὁ δεδόμενον ὑμῖν τὸν προϋπολογισμὸν τῆς ἀπαιτουμένης δαπάνης διὰ τὴν ἐκτύπωσιν ταύτην, κατ' ἀναλογίαν πληροφορίας, ὡς ἑξῆς· Δέκα λίρας διὰ τὴν ἀναγωγὴν εἰς ἑνὸς μέτρου μῆκος, τοῦ ἐκδοθησομένου χάρτου μήκους ἔχοντος 6, 5 μέτρων, καὶ τὴν μετάφρασιν τοῦ ἀντιγράφου τούτου ἐπὶ λιθογραφικοῦ λίθου, διὰ χάρακος, διὰ χάρτου καὶ ἐκτύπωσιν, δώδεκα λίρας, πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ λιθογραφικοῦ λίθου δύο λίρας, καὶ δι' ἀπρόοπτα τέλος μίαν λίραν· τὸ ὅλον τῆς δαπάνης προϋπολογίζεται εἰς 25 λίρας Τουρκίας.

Ἐκτελῶν τὴν ὁμοιότητα ἐντολήν, κύριε Πρόεδρε, διατελῶ ὅλως πρόθυμος θεράπων

(Ὑπογρ.) **Γ. Α. Δημητριάδης».**

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Τοπογραφικοῦ Χάρτου τῶν Χερσαίων τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὅτι ἐπιφόρτισε τὸν κ. Γ. Δημητριάδην νὰ κάμῃ προϋπολογισμὸν τῆς δαπάνης.

Τῆς αὐτῆς ἐπιτροπῆς ἐξαιτουμένης παρὰ τοῦ Συλλόγου διὰ διφόρους ἀρχαιολογικὰς ἐργασίας πιστώσεις 10 λιρῶν τουρκικῶν.

Τοῦ κυρίου Π. Πορτοκάλη, ἀπὸ 23 Ἰουλίου,

НАУКОВО ТОВАРИСТВО ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА / МЕЧНИКОВА

δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ μακαρίτου Κ. Ἀλεξιάδου προσφέρει 30 λίρας.

Τοῦ κ. Γ. Δ. Ζηκίδου, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι καθίστηται πληρεξούσιος αὐτοῦ τὸν κ. Ν. Παρασκευᾶν πρὸς παραλαβὴν τῆς 10λίρου ἀμοιβῆς ἐκ τοῦ Ζωγρεοείου διαγωνίσματος.

Τῆς ἐν Φαναρίῳ Φιλοπτώχου καὶ Φιλομούσου Ἀδελφότητος Ἰωνίας, ἀπὸ 24 Ἰουλ., δι' ἧς ἐκφράζει τῷ Συλλόγῳ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς ἐπὶ τῇ πατριωτικῇ στοργῇ καὶ μερίμνῃ καὶ τῇ ἀποστολῇ τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ συγγράμματος.

Τοῦ κ. Θω. Μιχαὴλ Δ. Φ. ἐκ Καστορίας, ἀπὸ 24 Ἰουλίου, δι' ἧς παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον, ὅπως φροντίσῃ περὶ ἀποκαταστάσεως αὐτοῦ ἐν τινι τῶν ἐντεῦθεν Γυμνασίων.

Τοῦ κ. κ. Σ. Βρισμιτσάκη Κρητός, ἀπὸ 28 Ἰουλίου δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἀπεστάλη εἰς τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ δύο ἀντίτυπα τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης Διπλογραφίας.

Τοῦ ἐν Αὐγούστῃ πρὸς Διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Συλλόγου, ἀπὸ 9 Αὐγούστου, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἀνεγράφατο Μέγας Ἰωαννίτης τὸν Ἀλεξανδρινὸν κ. Ἰδομενέα Βιττωρίν πρόσφατον ἐφ' ἅπαξ μὲν 75,000 φράγκα, ἐτησίως δὲ 5,000.

Τοῦ ἐν Ἡρακλείῳ Κρητικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ἀπὸ 10 Αὐγούστου, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν παγίωσιν αὐτοῦ καὶ παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον ὅπως συνῳδὰ τῷ κατὰ τὸν Ἀπρ. 11 Ὀκτωβρίου ὑφ' ἡμῶν πεμφθὲν ὅσα ἐνδέχεται βιβλία ἀποστέλλει δίκαι τὰν κανονισμὸν αὐτοῦ.

Τοῦ προέδρου τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, δι' ἧς ἀγγέλλουσα τὴν ἀποπεράτωσιν καὶ ἀποστολὴν τῆς ἐπὶ τῆς Στοιχειώδους Ἀριθμητικῆς τοῦ κ. Δανιὴλ ἀρίσιας αὐτῆς κίτεται ὅπως αὕτη ὡς τάχιον ἀποσταλῇ τῷ συγγραφεῖ.

Ἡ ἐπιτυναθεῖσα ἔκθεσις ἔχει ὡς ἑπεται:

«Διαβάντες κατ' ἐντολὴν τῆς Ἐκπαιδευτικῆς τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Ἐπιτροπῆς ἐπισταμένως τὴν ὑπὸ τοῦ ἐλλογίμου κ. Δ. Δανιὴλ πρὸ ἐπουνηθεῖσαν δευτέραν ἔκδοσιν τῆς Ἀριθμητικῆς εὑρομεν αὐτὴν καλῶς καὶ ἀρμοδίως συντετυγμένην πρὸς διδασκαλίαν ἐν τοῖς Δημοτικοῖς Σχολείοις. Διὰ τοῦτο συγχαίροντες τῷ φιλοπόνῳ συγγραφεῖ συνιστῶμεν τὸ ἔργον αὐτοῦ τοῖς ἐλλογιμωτάτοις κυρίοις δημοδιδασκάλοις ὡς εὔλεκτον καὶ συντελεστικὸν εἰς διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς Ἀριθμητικῆς.

Τῇ κ΄. Ἰουλίου 1880.

Οἱ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπῆς

(Ὑπογ.) Θ. ΣΑΛΤΕΛΗΣ.
Δ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ».

Τῆς ἐν Κων/πόλει Μακεδονικῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος, δι' ἧς ἀγγέλλει τοὺς κοσμήτορας αὐτῆς, ἀποστέλλει τὸν ἀναθεωρηθέντα Κανονισμὸν καὶ παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον, ὅπως ἐξακολουθήσῃ ὡς καὶ πρότερον τὰς εὐμενεῖς καὶ ἀδελφικὰς πρὸς αὐτὸν σχέσεις.

Τοῦ κ. Θ. Χ. Μοσχοπούλου, ἀπὸ 27 Αὐγούστου, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι προσφέρει δύο ἀντίτυπα τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων ποιημάτων Σπουδαὶ ἐν νυκτὶ καὶ παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον ὅπως πρὸς ἐνθέρρυνσιν ἐξενέγκῃ τὴν ἑαυτοῦ ἐπ' αὐτῶν κρίσιν.

Ἀκολουθῶς ἐκλέγονται κατὰ τὴν πρότασιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς μέλη αὐτῆς ὁ Σεβασμιώτατος ἅγιος Ἰμβρου κ. Γλυκὺς καὶ ὁ κ. Γ. Α. Δημητριάδης. Κατὰ δὲ τὴν τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς πρότασιν ἐκλέγονται μέλη αὐτῆς οἱ κ. κ. Σ. Μαυρογένης, Ἰ. Γεωργαντόπουλος, Γ. Ἀποστολίδης καὶ Ἰ. Καρολίδης.

Εἶτα ὁ Σύλλογος ἐψηφίσατο ἵνα ἐκφρασθῶσιν εὐχαριστίαι τῇ Α. Ἐξ. τῷ κ. Πρ. Ἀριστάρχῃ, πρεσβευτῇ τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν ταῖς Ἡνωμένοις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, δι' ἣν ἐπιδείκνυσιν ἀεὶ προθυμίαν πρὸς συλλογὴν χρηματικῶν βοηθειῶν διὰ τὸν Σύλλογον, ἀποστολὴν βιβλίων διὰ τὴν βιβλιοθήκην καὶ ἐν γένει μέριμναν ὑπὲρ αὐτοῦ.

Περὶ τῶν ἐν Τραπεζοῦντι ἀπερασίσθη ὅπως ληφθῶσι τὰ δέοντα μέτρα.

Ν' ἀποσταλῶσι δὲ τῷ ἐκδότῃ τῆς Revue de Géographie 100 φράγκα διὰ συνδρομὴν τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ τρέχοντος ἔτους.

Περὶ δὲ τῆς ἀνωτέρω αἰτήσεως τοῦ Π. Μεταξᾶ Πρωτοσυγκέλλου, ἀναγνωσθείσης τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ ὡς καὶ τῆς ἐκθέσεως τῆς Α. Π. τοῦ ἁγίου Καρπάθου, ὁ Σύλλογος ἐξέφρασε τὴν λύπην αὐτοῦ ὅτι δι' ἔλλειψιν χρημάτων ἀδυνατεῖ νὰ συνδράμῃ χρηματικῶς.

Περὶ δὲ τοῦ χρόνου τῶν Λερσαίων τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀποφασίζεται ἡ ταχίστη ἔκδοσις αὐτῶν ἐν τῷ ἐκ προκαταβολῆς τοῦ ταμείου τοῦ Συλλόγου.

Διὰ τὴν διάκτισιν δὲ τῶν ἐκ τῶν Μακεδονικῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος ἐνιστάμενα τὸ προοίμιον ἵνα μεριμνήσῃ ἡ τῆς συνδιαλλαγῆς αὐτῶν, εἰ δυνατόν.

Ἀγγέλλονται δ' εἶτα αἱ τῶν βιβλίων ἀποφοραί.

Κατόπιν ἐκφράζονται εὐχαριστίαι πρὸς τοὺς βιβλία προσενεγκόντας. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς ἐν Ἀμερικῇ κ. κ. Appleton καὶ Belmont ἀπο-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ТНПУ ім. М. ДРАГОМАНОВА

φασίζεται ὅπως παρακληθῇ ἡ Α. Ἐξ. ὁ κ. Γρ. Ἀριστάρχης ἵνα ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου αὐτοῦ, δι' ἃ προσήνεγκον αὐτῷ βιβλία.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὰ πρῶτον τακτικὸν μὲν τοῦ Συλλόγου μέλος ὁ κ. Θεόδωρος Χ. Μοσχόπουλος γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ρουμουνικῆς Π. καθ' ὃν προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἠρ. Βασιλείου, Δ. Κιμπρίτου καὶ Α. Ἀργυροῦ, ἐπίτιμα δὲ ὁ ἐν Μασσαλίᾳ φιλομουσότατος κ. Στ. Ζαχαροπουλος καὶ ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κ. Ι. Βιττώρης ὑπὸ τοῦ προεδρείου προτεινόμενοι.

Ἀκολούθως ἐκλέγεται ὁ κ. Κ. Σκνδόπουλος μέλος τῆς Ἑκπαιδευτικῆς καὶ Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐπιτροπῶν προτεθείς.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Πρίεδρος* ἀνέγνω τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ προσεχοῦς ἔτους, ἔχοντα οὕτως.

Προϋπολογισμὸς

τοῦ ἔτους 1880—1881.

Εἰσπράξεις.			Δαπάναι.		
Ἀπὸ περίσσευμα τῆς τοῦ παρελθόντος ἔτους διαχειρίσεως	Α.Τ.	140—	Εἰς μισθοδοσίας	Α.Τ.	300—
» τακτικὰς συνδρομὰς	»	150—	» ἔξοδα τακτικὰ	»	50—
» καθυστερούσας	»	50—	» » ἔκτακτα	»	30—
» δικαίωμα διπλωμάτων	»	30—	» πυροσφέλιστρα	»	24—
» τόκους χρεωγράφων	»	25—	» περιοδικὰ	»	70—
» ἐκτάκτους συνδρομὰς	»	35—430	» ρωτισμὸν καὶ θέρμανσιν	»	10—
Ἔλλειμμα	»	60	» γραφικὴν ὕλην	»	6—490
	Α.Τ.	490		Α.Τ.	490

Ὁ Ταμίας
Ν. Βαμβακης.

Ὁ κ. **Τριολέων Πάππς** ζητεῖ ἐξηγήσεις τινὰς ὡς πρὸς τὴν μισθοδοσίαν τῶν ὑπαλλήλων.

Εἶτα ὁ κ. **Σ. Ἀριστάρχης** παρατήρησεν ὅτι ἀπαιτοῦνται καὶ δύο ἔτι τυπογραφικὰ φύλλα πρὸς τοῖς ψηφισθεῖσι δέκα διὰ τὸ ἀρχαιολογικὸν δελτίον. Τούτου δεκτοῦ ὡς καὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ γενομένου, λύεται ἡ συνεδρίασις·

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΜΓ'.

(Τακτική).

Τῇ 6 Ὀκτωβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλειου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, Ἑταιρίας ἐν Παρισίοις, ἀπὸ 10 Ἰουνίου, πρὸς ἀνέγερσιν προτομῆς δι' ἔξοχον ἕλληνιστὴν τὸν κ. J. J. Courtand-Divernesse.

Τῇ ἐν Ἀρμουτλῇ Ἀρμογεροντίας καὶ Ἐφορίας εὐχαριστήριος διὰ τὴν ἀποστολὴν διαφόρων διδακτικῶν βιβλίων.

Τοῦ ἐν Πανόρμῳ δημοδιδασκάλου κ. Πέτρου Γ. Φλαβιδίου ἐκτιθέντος τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐξετάσεων.

Τοῦ κ. Δ. Μαλλιδίου ἐπιστολαὶ δύο, ἀπὸ 30 Αὐγούστου, ἐξ ὧν διὰ τῆς μιᾶς ὑποβάλλει τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ἀπὸ μέλους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας ὑποβάλλει τῷ Συλλόγῳ συνοπτικήν τινα χωρογραφίαν τῆς Πωγωνιανῆς ὑπὸ Χ. Ε. Δ. Ἠπειρώτου.

Τῆς ἐν Ἀλιστράτῃ Συντηρητικῆς Ἀδελφότητος *Ἀμφιτάλωσις*, ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ τὴν ἀνασύστασιν αὐτῆς.

Τοῦ κ. Στερ. Κερκηθεωσῆ ἐκ Βρυξελλῶν δύο, ἀπὸ 3/15 Σεπτεμβρίου, δι' ὧν ἀγγέλλει ἐν μὲν τῇ μιᾷ τὴν ἀποστολὴν ἐντὸς δύο κιβωτίων 133 τόμων διαφόρων βιβλίων, ὧν ἐπισυνάπτει καὶ κατάλογον, ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ τὴν ἀποστολὴν

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ІМ. І. І. МЕЧНИКОВА

τῆς εἰκόνος τοῦ μακαρίτου πατρὸς αὐτοῦ Κ. Καραθεοδωρῆ, ὅπως ἀναρτηθῇ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ ἐνταῦθα Ἑλλ. Συλλόγου Ἑρμοῦ, ἀπὸ 3 Σεπτεμβρίου, ἀγγέλλοντος τὴν ἐκλογὴν τῶν νέων Κοσμητόρων τοῦ πικρόντος συλλογ. ἔτους.

Τοῦ ἐν Σκοπίοις Ἑλληνικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου *Προόδου*, ἀπὸ 5 Σεπτεμβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν ἵδρυσιν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, καὶ ἐξαιτεῖται τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ἀρωγὴν τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Σ. Ἀριστέρχου, προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπὸ 6 Σεπτεμβρίου, ὅπως δοθῶσι τῷ κ. Γ. Α. Δημητριάδῃ 11 λίραι πρὸς ἔναρξιν τῆς ἐκτυπώσεως τῶν Χάρτων τῶν Χερσαίων τειχῶν Κ/πόλεως.

Τοῦ Βριττανικοῦ Μουσείου, ἀπὸ 10 Σεπτεμβρίου, ἀποστέλλοντος τὸν Ε'. Τόμον ἀρχαίων νομισμάτων τῆς Ἀνατολῆς.

Τοῦ ἐν Σερραῖς Μακεδονικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου, ἀπὸ 12 Σεπτεμβρίου, ἀγγέλλοντος ὅτι ἐν ἐνεργείᾳ εἶναι ἐν μέτρῳ εὐρυτέρῳ, ἅτε λαβὼν γένος ἐπιστηρίξιν τῆς Ἐκπαιδευτικῆς καὶ Φιλανθρωπικῆς Ἀδελφότητος.

Τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς Γερμανίας, ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἡμερομηνίας, ἀποστέλλοντος ἐν ἀντίτυπον ἐκθέσεως περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Περγάμου, ὅπερ τῷ ἀπεστάλη τῷ τῶν ἐν Βερολίνῳ αὐτοκρατορικῶν Μουσείων.

Τοῦ αὐτοῦ, ἀπὸ 23/5 Ὀκτωβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἀποστέλλει τὴν πρὸς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν προσφορὰν διαφόρων συγγραμμάτων ὧν 90 τόμους καὶ 4 πίνακας διαφόρου ἀρχαιολογικῆς ὕλης, οὓς ἔλαβε, καὶ ὅτι ἅμα τῇ παραλαβῇ καὶ τῶν ἄλλων θέλει φροντίσει περὶ τῆς ἐγκαιρίου ἀποστολῆς.

Τοῦ ἀρχιάτρου κ. Σ. Μαυρογένους, ἀπὸ 17 Σεπτεμβρίου, ἀγγέλλοντος ὅτι ἕνεκα τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἀσχολιῶν ἀδυνατεῖ νὰ ἦ μέλος τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Σ. Ἀριστέρχου, προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπως πληρωθῶσι τῷ κ. Γ. Α. Δημητριάδῃ ἑτέραι 8 λίραι ἐπίσης δι' ἀρχαιολογικὸν σκοπόν.

Τοῦ κ. Δ. Γ. Πασπέτη, ἀπὸ 3 Ὀκτωβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἐφέτος ἀγνοεῖ τὶ δύνατται νὰ πράξῃ καθόσον ἀφορᾷ τὰ ἀνεγνωσμένα, πιθανὸν ὅμως ἀκολουθῆσαι νὰ ἑτοιμάσῃ τι διὰ τὸν Σύλλογον.

Τοῦ κ. Χρ. Σκαρτσεῖδου, ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ποιήσεται διαλέξεις περὶ Ἀθανασίας ψυχῆς κατὰ τὸν Σωκράτην καὶ Πλάτωνα.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται αἱ πῶν βιβλίων προσφοραὶ ὧν πρὸς τοὺς ποιήσαντας ἐκφράζονται θερμαὶ εὐχαριστίαι.

Εἶτα ὁ κ. *Πρόεδρος* συνίστησι τοῖς μέλεσιν ὅπως ἕκαστον συνεφέρῃ διὰ τὴν προτομὴν τοῦ ἐνὸς ἐθνίκτου φιλέλληνος ἀνδρός.

Ἀκολούθως ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον τακτικὸν μέν μέλος ὁ κ. Θεόδωρος Χ. Μοσχόπουλος, ἐπίτιμα δὲ ὁ ἐν Μασσαλίᾳ φιλογενέστατος κ. Στέφανος Χαριτόπουλος καὶ ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ι. Βιττόρης. Ἅπαντες δεκτοί.

Ἀγγέλλονται δὲ τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Προέδρου ἐπίτιμα μέλη ὁ Κόμης V. Hatzfeldt, πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐνταῦθα, ὡς καὶ ὁ Γεν. πρόξενος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, τακτικὰ δὲ οἱ κ. κ. Κωνσταντῖνος Κρυζῆς, γραμματεὺς τῆς ἑλληνικῆς Πρεσβείας, Γρηγόριος Μένος, γραμματεὺς τοῦ ἑλληνικοῦ Προξενείου καὶ Σθενέλαος Ἀμπάτης, ἀξιωματικὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ.κ. Π. Ταμβακοπούλου, Ἡρ. Βασιλείου καὶ Ὀδ. Ἰαλέμου.

Μετὰ ταῦτα ὁ *Πρόεδρος* κ. **Ἡρ. Βασιλεύς**, τοῦ ἑτέρου τῶν ἀντιπροέδρων κ. Ὀδ. Ἰαλέμου ἀναπληρούντος αὐτὸν ὡς τὴν προειρίαν, ἀνέγνω μέρος πραγματείας περὶ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις Διεθνοῦς ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Ἀναγνώσματος βραχέα παρατηρήσαντος τοῦ κ. Ὀδ. Ἰαλέμου διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΛΔ'.

(Τακτική).

Τῇ 4 Ὀκτωβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ **Ἡρ. Βασιλέου**.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἠγομένης συνεδρίας ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τῆς ἐλλογίμου διευθυντρίας τῆς Παλλάδος κ. Σπηρούδ Λεοντείδου, ἀπὸ 9 τρέχοντος, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἕνεκα τῶν πολλῶν ἀσχολιῶν αὐτῆς ἀδυνατεῖ νὰ ὁρίσῃ ἀνάγνωσμα ἐπὶ τοῦ παρόντος· ἐν ὅμως

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ЛНУ ім. І. І. МЕЧНИКОВА

δυνηθῇ καὶ ἐτοιμάσῃ φιλολογικόν τι ἢ παιδαγωγικόν ἀνάγνωσμα ἀγγελεῖ τοῦτο ἐγκαίρως τῷ προεδρείῳ.

Τοῦ ἐν Πραγκάπῃ κ. Ν. Μ. Τριανταφυλλίδου, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 12 Ὀκτωβρίου, δι' ἧς ὑποβάλλει ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ Συλλόγου Στενημάχου Γραμματικὴν τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης συγκριτικῶς διὰ τὰ πρακτικὰ σχολεῖα.

Τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει ἑλληνικῆς κοινότητος, ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἡ ἐν Φιλιππουπόλει διὰ τὴν σχολὴν αὐτῆς πρὸ πολλοῦ συνδρομὴ καὶ διὰ τοῦ *Νεολόγου* δημοσιευθεῖσα δι' ἐπιστολῆς εἰσέτι, καὶ ἐξαιτεῖται πληροφορίας περὶ αὐτοῦ περὶ αὐτοῦ.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὰ τῶν βιβλίων προσφορά, πρὸς ὧν τοὺς φιλοδώρους ἀποδίδονται εὐχαριστίαι.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὰ διεσταλμένα καὶ γίγνονται δεκτά, ἐπίτιμα μέλη ὁ κόμης Α. Haleffeldt, πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐνταῦθα καὶ ὁ ἐνταῦθα Γεν. πρόξενος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς G. H. Pear. Ἐν τακτικὰ δὲ οἱ κ.κ. Κωνσταντῖνος Φριζῆς, γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς πρεσβείας, Γρηγόριος Μάνος γραμματεὺς τοῦ ἑλληνικοῦ προξενείου καὶ Στυλιανὸς Ἀμπάτης ἀξιωματικὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Εἶτα ὁ *Πρόεδρος* κ. **Ἠρ. Βασιάδης**, τοῦ ἑτέρου τῶν ἀντιπροέδρων ἀναπληροῦντος ἐν τῇ προεδρείᾳ αὐτοῦ, ἀνέγνω συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ περὶ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις Διεθνοῦς ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου, ταυτίστι περὶ τῆς ἀνωτέρας καὶ κατωτέρας παιδεύσεως ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ταῖς Ἡνωμένοις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, παρενείρας σοφὰς περὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης κρίσεις.

Τοῦ κ. Ἠρ. Βασιάδου τὸν λόγον καταστρέψαντος, ὁ κ. **Ὀδ. Ἰάλλιμος** προέτεινε τὴν διὰ τῶν ἐφημερίδων δημοσίευσιν τῆς πραγματείας Τῶν δὲ κ.κ. Γ. Α. Δημητριάδου καὶ Ἠρ. Βασιάδου ὑπὲρ τῆς προτάσεως τοῦ κ. Ὀδ. Ἰαλλίμου ἀποφηναμένων καὶ ταύτην δι' ἰσχυρῶν ὑποστηριξάντων λόγων καὶ ἀντιφουσαντων τὸν κ. Ν. Παρανίκαν, κατὰ τῆς προτάσεως ἀποφηναμένου, ἐψηφίσθη ἡ δημοσίευσις τῆς πραγματείας.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΕ'.

(Τακτική).

Τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ἠρ. Βασιάδου.**

Ἀνεγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἠγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολὴ, τοῦ γραφείου τῆς ἐνταῦθα γερμανικῆς πρεσβείας, ἀπὸ 15/27 Ὀκτωβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἀποστέλλεται δῶρον τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ τῆς Α. Ἐξ. τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἐντὸς τριῶν κιβωτίων τὸ ἐκ γύψου σῶμπλεγμα τοῦ Ἀποξυόντος.

Τῆς κοινότητος Νικοπόλεως μετ' ἐκθέσεως ἀπὸ 17/29 Ὀκτωβρίου, ἐν ᾗ ἐκτίθεται ἡ πνευματικὴ κατάστασις τῆς ἐπαρχίας καὶ ἐξαιτεῖται ἡ τοῦ Συλλόγου ὑλικὴ ἀρωγή.

Τοῦ ἐν Αἴνῳ δημοδιδασκάλου κ. Δ. Μανασσίδου, ἀπὸ 27 Σεπτεμβρίου, δι' ἧς συνιστᾷ εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Συλλόγου τὴν δεκαετεστατῆ καὶ ὀρφανὴν πάτρῃς καὶ πενιστάτην ἀνδρὸς αὐτοῦ, παρακαλεῖ αὐτοῦ, ὅπως εἰσαγάγῃ αὐτὴν εἰς τι τῶν ἐνταῦθα κεντρικῶν Παρθεναγωγείων καὶ ὑπαγνεῖται οὐ μόνον 10 λίρας τὸ ἐτήσιον μισθὸν αὐτοῦ ἐτησίως νὰ δίδῃ εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐξαμήνων αὐτῆς νὰ διδάξῃ ἡ νεᾶνις ὅπου ἤθελε τὴν διορίσει ὁ Σύλλογος, ἅμα δὲ ἐξαιτεῖται πληροφορίας περὶ τοῦ ὑποβληθέντος Ἀλφαβηταρίου αὐτοῦ ἐπὶ τῶν Καραπάνειον ἀγώνων.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀγγέλλει ὅτι τῇ μὲν γερμανικῇ πρεσβείᾳ θέλουσι ἐκφωνηθῇ εὐχαριστίαι, ὑπὲρ τῆς ἀνεψιᾶς δὲ τοῦ κ. Α. Μανασσίδου θέλει λεχθῇ φρονεῖν· ἠγγειλε δὲ πρὸς τούτοις ὅτι πρὸ μικροῦ λαβὼν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ὀδ. Ἰαλλίμου, θέλει ἀνάγνωσει αὐτὴν ἐν ἐκτάκτῳ συνεδρίᾳ.

Εἶτα ὁ *Πρόεδρος* κ. **Ἠρ. Βασιάδης**· ἀνέλθε τὸ βῆμα καὶ εἰπὼν ὅτι τὴν περὶ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις Διεθνοῦς ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου πραγματείαν αὐτοῦ ἀναγκάζεται νὰ διακόψῃ, ἅτι μὴ κομισάμενος ἔτι τὰ πρακτικὰ τοῦ Συνεδρίου, ἀνέγνω μέρος ἑτέρας πραγματείας αὐτοῦ «Περὶ τῆς Δημοτικῆς Παιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν ιζ', ιζ', ιη' καὶ ιθ' ἑκατονταετηρίδα», ἥτοι περὶ Λουθήρου, πολλὰ καὶ καλὰ περὶ τοῦ μεγάλου τούτου τῆς Γερμανίας ἀνδρὸς ἐρρωτοῦ εἰπὼν.

НАУЧНА БИБЛИОТЕКА ПЕЙО ЯВОРОВ МЕЧНИКОВА

Μετά τό πέρας τής ἀνακοινώσεως ταύτης ὁ κ. **Σπ. Μαυρογένης** ἐξέφρασεν ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου τάς εὐχαριστίας αὐτοῦ τῷ κ. Βασιάδῃ ἐπί τῇ ἀφιλεῖ πνευματικῇ τραπέζῃ ἣν πάνυ φιλοτίμως εὐχαριστεῖται νά προσφέρῃ τοῖς φοιτηταῖς τοῦ Συλλόγου.

Κατόπιν ὁ κ. **Θ. Σαλτέλης** εὐχαριστεῖ τῷ κ. Ἠρ. Βασιάδῃ ἐφ' οἷς πράττει καί παρακαλεῖ αὐτόν ὅπως ἐν τῇ προθυμίᾳ αὐτοῦ φιλοπονίᾳ ἐκθέσῃ καί τήν πορείαν τής καθ' ἡμᾶς δημοτικῆς παιδεύσεως.

Μετά ταῦτα τοῦ κ. **Σπ. Μαυρογένους** παρατηρήσαντος ὅτι δίν πρέπει νά ἐπιβαρύνεται ὁ κ. Ἠρ. Βασιάδης, τοῦ δί κ. **Θ. Σαλτέλη** ὅτι δίν ἐπιβαρύνεται ἀλλά παρακαλεῖται ὁ κ. Ἠρ. Βασιάδης, οὗτος πολλά κατά τής μιᾶς δίας εἰπών παρώτρυνε καί τούς λοιπούς λόγους ὅπως προετοιμάσωσι καί αὐτοί ἀναγνώσματα μοῦ ὁ ὁ προεδρεύων διέλυσε τήν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΣΤ'.

(Τακτική).

Τῇ 27 Ὀκτωβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ἠρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καί ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τής ἡγουμένης συνεδρίασεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξής ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ G. H. Hoar, γενικοῦ πρόξενου ἐνταῦθα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ τήν παραλαβήν διπλώματος ἐπιτίμου μέλους καί εὐχαριστεῖ αὐτῷ ἐπί τῇ τιμῇ ταύτῃ.

Τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ κ. Σ. Χαριμονόπουλου, τής 18/30 Ὀκτωβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλων τῷ Συλλόγῳ τήν παραλαβήν διπλώματος ἐπιτίμου μέλους, εὐχαριστεῖ αὐτῷ ἐπί τῇ τιμῇ ταύτῃ.

Εἶτα ἀγγέλλονται τό πρῶτον τακτικόν μέλη τοῦ Συλλόγου ὑπό τῶν κ. κ. Ἠρ. Βασιάδου, Δημ. Κιμπρίτσου καί Ἀχ. Χατζηχρήστου προτεινόμενοι οἱ κ.κ. Ἰωάννης Τσαμπούλας, Ἀνδρέας Χάρας καί Δημ. Πανουργιάς.

Μετά ταῦτα ὁ *Πρόεδρος κ.* **Ἠρ. Βασιάδης,** τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Θ. Σαλτέλη ἀναπληρώσαντος αὐτόν, ἀνέγνω συνέχειαν τής «Περί τής Δημοτικῆς Παιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατά τόν ιε', ιζ', ιη' καί ιθ' ἑκατονταετηρίδα» πραγματείας αὐτοῦ, ἀφοῦ πρῶτον διά βραχέων τά ἐν τῇ ἡγουμένῃ συνεδρίασει ἱερημένα αὐτοῦ ἀνεκεφαλαίωσεν. Ἐν τῇ ὁμιλίᾳ αὐτοῦ ταύτῃ συμπληρώσας τά περί τής σχολῆς τοῦ ιε' αἰώνος, ἐπραγματεύσατο μεταβάς εἰς τόν ιζ' περί τῶν μεγάλων φιλοσόφων Βέκωνος, Καρτεσίου καί Τεττιρίου, ἐκθεὶς τάς φιλοσοφικάς αὐτῶν ἀρχάς, ἐπιγγείλατο δί τόν ἐν τῇ προσεχεῖ κτοῦ ὁμιλίᾳ ἐκθεσιν τῶν κατά Κομμένιον.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΖ'.

(Τακτική).

Τῇ 3 Νοεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ἠρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καί ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τής ἡγουμένης συνεδρίασεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξής ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ κ. Στ. Ζαφειροπούλου δι' ἧς ἀποστέλλει τῷ Συλλόγῳ τόν Γεωγραφικόν Χάρτην τοῦ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Εἶτα ἀγγέλλονται τά δύο τερον καί γίγνονται δεκτοί τακτικά μέλη οἱ κ. κ. Ἰωάννης Τσαμπούλας, Ἀνδρέας Χάρας καί Δημήτριος Πανουργιάς.

Ἀγγέλλεται δί τό πρῶτον ὑπό τῶν κ. κ. Ἠρ. Βασιάδου, Ὀδ. Ἰαλίμου καί Θ. Σαλτέλη προτεινόμενος τακτικόν μέλος ὁ κ. Ν. Σιβαστόπουλος, ἰατρός.

Μετά ταῦτα ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης,** τοῦ κ. Θ. Σαλτέλου ἀναπληρώσαντος αὐτόν ἐν τῇ προεδρείᾳ, ἔλεγεν συνέχειαν τής πραγματείας αὐτοῦ «Περί τής Δημοτικῆς Παιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατά τόν ιε', ιζ', ιη' καί ιθ' ἑκατονταετηρίδα». Ἐπραγματεύσατο δί κατά τά ἐπιγγελμένα αὐτῷ καί τοῦ Ἀμό Κομμένιου, ἐκθείς σύντομον [illegible] γραφίαν, περιλήψιν τῶν ἐκδεδομένων αὐτοῦ [illegible] θεωρητικάς καί πρακτικάς αὐτοῦ ἀρχάς, τήν κατ' αὐτόν διαίρεσιν τής παιδείας καί παραλληλισμόν συνοπτικόν αὐτοῦ [illegible] Βάκωνα καί Καρτέσιον. Ἐπηγγείλατο [illegible] τήν προσεχεῖ αὐτοῦ ὁμιλίᾳ κρίσις ἐπί τής [illegible] βοηθῆς, ἣν ἔσχον αἱ ὁρθαί παιδαγωγικαί ἀρχαί τοῦ Κομμένιου εἰς τήν σχολήν τοῦ αἰώνος αὐτοῦ καταστήσαι τόν λόγον καί οὕτω λύεται ἡ συνεδρίασις.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΙΒ'.

(Τακτική).

Τῇ 10 Νοεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλείου.**

Ἀνεγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως

Ὁ κ. **Στ. Ἀριστόρχης** παρετήρησε πρῶτον μὲν ὁ κ. εἰδικὸς γραμματεὺς μνημονεύων τῶν προσφερομένων βιβλίων πρέπει νὰ σημειοῦται ἀκριβῶς α'. τὸ ὄνομα τοῦ βιβλίου, β'. τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, γ'. τὸ ἔτος καθ' ὃ ἐξετυπώθη, δ'. τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐξετυπώθη, ε'. τὶς ἀριθμὸς καὶ ἐλεγεῖον τῶν ζ'. πόσα ἀντίτυπα προσφέρονται καὶ ζ'. ὅτι ἄλλο, δεύτερον δὲ ὅτι πρέπει διεξοδικώτερον νὰ κρίνεται τὴν περίληψιν τῶν ἀνεγνωσμένων.

Εἰς ταῦτα ὁ κ. **Ἰοῦ. Ἰακωβ** ἀντιπαρετήρησεν ὅτι πολλὰ ὁ κ. Σ. Ἀριστόρχης ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀσυμφωνεῖ πρὸς αὐτόν.

Εἶτα ὁ κ. **Ν. Παρανίκας** προτείνει ὅπως οἱ ἀγορηταὶ παρέχωσι περίληψιν τῶν ἀνεκκοινώσεων ὅπερ καὶ ἄλλοτε ἐγένετο.

Ὁ κ. **Πρ. Βασιάδης** ὁμιλεῖ κατὰ τῆς λεπτομεροῦς περιγραφῆς τῶν προσφερομένων βιβλίων, διότι πολλάκις στέλλονται βιβλία εἰς ἰκανὸν ἀριθμόν, ὥστε ἐὰν πάντα ἀκριβῶς καὶ ἐν λεπτομερείᾳ περιγράφοντο θὰ ἀφῆρουν τὸ πλεῖστον τῆς συνεδριάσεως.

Μετὰ ταῦτα καὶ τοῦ κ. **Κ. Μπακῆ** ὑπὲρ τῆς γνώμης τοῦ κ. Ν. Παρανίκα ἀποφασισθέντων καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν ταύτην ὑποστηριζάντων ἀπεφασίσθη νὰ δίδωται τῷ εἰδικῷ γραμματεῖ περίληψις τοῦ ἀνεγνωσμένου ὑπὸ τοῦ ἀγορητοῦ.

Εἶτα ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ κ. Σ. Ἀριστάρχου, ἀπὸ 2/14 τρέχοντος, ἀγγέλλοντος ὅτι ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς διδάκτωρ κ. A. Mordtmann ἐπιθυμεῖ νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῆς στήλης τοῦ Ἡνίχου Πορφυρίου.

Τῆς ἐν Χρυσοστόμοις Φιλομούσου Ἀθλοθέτου Ἀναστολῆς, ἀπὸ 3/15 ἰσταμένου, δι' ἧς ἀγγέλλουσα τῷ Συλλόγῳ τὴν ἵδρυσιν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς καὶ συναποστέλλουσα τὸν κανονισμὸν ἐξαιτεῖται τὴν ἠθικὴν ὑποστήριξιν τοῦ Συλλόγου.

Τῆς ἐν Καϊρῷ ἑλληνικῆς κοινότητος, ἀπὸ 8 Ὀκτωβρίου, ἐξαιτουμένης τὴν ὑλικὴν ἀρωγὴν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἀνασύστασιν τοῦ παρθεναγωγείου αὐτῆς.

Τῆς Α. Ἐξ. τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας κ. Ch. Tissot, ἀπὸ 7/19 τρέχοντος, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι ὁ κ. Βαβίγκιαν ἔλαβεν τὰ περιοδικὰ τοῦ Συλλόγου ἀπὸ τοῦ Δ' μέχρι καὶ τοῦ Γ' τόμου τῷ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως λάβῃ καὶ τοὺς Α' Β' καὶ Γ' τόμους, ἐν εὐσταθοῦντι, ὡς καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ Γ' καὶ μετὰ ταῦτα δηλ. ΙΑ' ΙΒ' καὶ ΙΓ'.

Τοῦ ἐν Βερολίνῳ βιβλιοπωλείου Κάλβιρι καὶ Σ^ιε δι' ἧς παρακαλεῖ τὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον ὅπως τῷ ἀνακοινοῖ τὰς ἐργασίας αὐτοῦ τακτικῶς πρὸς δημοσίευσιν αὐτῶν διὰ τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ συγγράμματος.

Ὁ κ. Πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι δέον νὰ κατεβληθῇ πᾶσα φροντὶς πρὸς ἀποστολὴν τῷ φιλελληνικωτάτῳ ἐκείνῳ ἀνδρὶ, τῷ Βελλίγκιανῳ, τῶν περιοδικῶν α ζητεῖ· ἐπειδὴ δὲ τὰ πρῶτα τεύχη τοῦ Συλλόγου οὐχ ὑπάρχουσι, παρακαλεῖ τὰ μέλη ὅπως ὅσα ἐξ αὐτῶν ἔχουσι τεύχη τῶν πρώτων παραδώσωσιν αὐτὰ τῷ προεδρείῳ πρὸς ἀποστολήν.

Ὁ κ. Ν. Σουλίδης καὶ ὁ κ. Παπᾶδης ἀγγέλλουσιν ὅτι ἔχουσιν ἀνὰ ἕνα ἐκ τῶν ζητουμένων τόμων ἀγνοοῦσιν ὁμως τίνα ἀκριβῶς, καὶ ὅτι εὐχαρίστως προσφέρουσιν αὐτούς.

Ὁ κ. Πρόεδρος ἐκφράζει αὐτοῖς εὐχαριστίας.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ γίγνεται δεκτὸς τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου ὁ ἰατρὸς κ. Ν. Σεβαστόπουλος.

Ἀγγέλλεται δὲ τὸ πρῶτον τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου ὁ κ. Κ. Καστορχής, ἰατρὸς, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Ν. Σουλίδου, Ὀδ. Ἰαλίμου καὶ Πρ. Βασιλείου.

Μετὰ ταῦτα τοῦ κ. A. Mordtmann κωλυθέντος ἵνα (κατὰ τὰ προηγγελμένα) παρασχεθῇ ἀνακοίνωσιν, ὁ κ. Πρ. Βασιλεὺς ἀνέγνω συνέχειαν περὶ δημοτικῆς σχολῆς ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὴν ιζ^ν ἑκατονταετηρίδα. Αἱ παιδαγωγικαὶ μεταρρυθμίσεις τοῦ Κομμενίου, εἶπε, δὶν εἰσεχώρησαν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἕνεκα τῶν καταστροφῶν τοῦ τριακονταετοῦς πολέμου καὶ δι' ἐλλείψιν ἀξίων διδασκάλων δυναμένων κατανοῆσαι τὴν ὑψηλὴν αὐτῶν ἀποστολήν. Διδάσκαλοι ἐξηκολουθοῦν εἶναι οἱ πολυτεχνῖται σκιοφοῦλακες τῶν ἐκκλησιῶν, ὧν τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν ζωηρὸς περιγράφει βιβλίον τι, ἐξ οὗ ὁ κ. Πρ. Βασιλεὺς ἀνέγνω τινὰ μέρη. Μετὰ ταῦτα μεταβὰς εἰς τὸν ιη' αἰῶνα ἀνέγνω περὶ τῶν παιδαγωγικῶν ἀρχῶν τοῦ Ἄλλου Ἀγγλου

НАУЧНО-ИЗДАТЕЛСКИ ЦЕНТЪР МЕЧНИКОВА

φιλοσόφου Διοκλείου εἰπὼν τοὺς λόγους, δι' οὓς καὶ κατὰ τὸν ιη' αἰῶνα προτάσσει δύο φιλοσόφους μὴ Γερμανούς, τὸν Λόκκιον καὶ Ρουσσώ, δυότι αἱ παιδαγωγικαὶ αὐτῶν ἀρχαὶ μεγάλην ἐξάσκησαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τὴν Γερμανίαν.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΘ'.

(Τακτική).

Τῇ 17 Νοεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλειου.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἠγγελένης συνεδριάσεως

Ὁ κ. **Ὀδ. Ἑλέμιος** ἐζήτησε νὰ τεθῇ ἐν τοῖς πρακτικοῖς ὁ λόγος, δι' ὃν μόνος παρὰ τὴν σιωπὴν τοῦ Συλλόγου περὶ τῶν περιλήψεων, ἃς ἐπλουσι νὰ δίδωσιν οἱ ἀγορανταὶ τῷ εἰδικῷ τιμωρίῳ, ἠμείνησε κατ' αὐτῶν, ὅτι δηλ. νομίζει ὁ κ. [illegible] ἀδύνατον αἱ περιλήψεις νὰ ἔχωσι τὴν καλ[illegible] ἐκείνας, ἃς αὐτὸ τὸ ἀνάγνωσμα ἔχει, καὶ [illegible] ἐλαττοῦσι τὴν ἀξίαν αὐτοῦ.

Εἶτα ἐπικυρωθέντων τῶν [illegible] ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολή, τοῦ Δ. Σωμβουλίου τοῦ Ἰσαδ-Λάλου προσκλητήριος διὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τῆς ἑταιρίας.

Τῆς ἐν Πενσίῳ ἑλληνικῆς κοινότητος, ἀπὸ 3/15 Ὀκτωβρίου, δι' ἧς ἐξαιτεῖται τὴν ὅλην συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου, εἰς χρήματα ἢ βιβλία, ὧν κατάλογον ἐπισυνάπτει, ὅπῃ τῶν ἐκπαιδευτηρίων.

Τοῦ ἐν Λειψίᾳ βιβλιοπώλου Ernest Eilemann, ἀγγέλλοντος ὅτι ἀποστέλλει διὰ δέματα 7 πίνακες ζωολογικοὺς διὰ τὴν ἐποπτικὴν διδασκαλίαν ἐν τοῖς σχολείοις, καὶ ἂν ὁ Σύλλογος ἐπιθυμῇ τὴν ἀγοραν τῆς ὅλης σειρᾶς ἀρίστων αὐτὴν τῷ Συλλόγῳ μὲ ἔκπτωσιν $^1/_3$ ἐπὶ τῆς ὅλης ἀξίας.

Ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** ἐπαινέσας τοὺς μνησθέντας ζωολογικοὺς πίνακας κατέδειξεν ὅτι ὠφέλιμον λίαν ἐστὶ ν' ἀγορασθῶσιν οἱ πίνακες οὗτοι ὡς συντελοῦντες εἰς τὴν ἐντυγχιστέραν ἐποπτικὴν διδασκαλίαν.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίνεται δεκτὸς τακτικὸς μέλος ὁ κ. Γεώργιος Α. Κοσταμόρτης ἰατρός. Τὸ πρότον δὲ ἀγγέλλονται τακτικὰ μέλη οἱ κ.κ. Ἰωάννης καὶ Γεώργιος Π. Ζαρίφη, ἐμπορουπέλληλοι, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ.κ. Δ. Πασπαλῆ, Τιμολέοντος Πέπα καὶ Θ. Σκλτίλη.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Πρόεδρος* ἐδωκε τὸν λόγον τῷ κ. Τηλεμάχῳ Καραθεοδωρῇ, μέλει τῆς πρὸς ἐξέτασιν τῆς ὀργανοθήκης ἐπιτροπῆς, ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ κ. Γ. Δημητριάδου, ὅστις ἀναθὰς τὸ βῆμα ἀνέγνω ἔκθεσιν, δι' ἧς κατέδειξεν ὅτι, γενομένης ἐξετάσεως εἰς τὴν ὀργανοθήκην τοῦ Συλλόγου παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν ἀνέθηκε τοῦτο ὁ Σύλλογος, θὲν εὑρέθη αὐτὴ εἰς εὐάρεστον κατάστασιν, προέτεινε δὲ τὰ κατάλληλα μέσα, ἅτινα ἔγνω πρὸς διευθέτησιν αὐτῆς, καὶ ἐζήτησε νὰ παραχωρηθῇ αὐτῇ δεκάλιτρος πίστωσις παρὰ τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* εὐχαριστεῖ τὴ ἐπιτροπῇ ἐφ' οἷς κατέβαλεν κόπους πρὸς διευθέτησιν τῆς ὀργανοθήκης, ὁ δὲ Σύλλογος ἐδέξατο νὰ παραχωρηθῇ ἡ αἰτηθεῖσα 10λιτος πίστωσις.

Εἶτα ὁ κ. **Α. Mordtmann** ἀνεγνώσκει τὴν «Περὶ τῆς Στήλης τοῦ Πενίου Πορφυρίου τῆς περιεσωθείσης ἐν τῷ προκυλείῳ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης» πραγματείαν αὐτοῦ.

Μετὰ σύντομον προοίμιον ἐν ᾧ πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰς τὰς φατρίας τοῦ Ἱπποδρόμου ἀποδίδει ἐν μέρει τὴν γενναίαν ἄμυναν τῆς πόλεως κατὰ τῶν ἀπαντεχθεν προσβαλλόντων πολεμίων, κωλυσάσας τὴν Εὐρώπην νὰ κατασταθῇ μογγολική κατὰ τὴν ἀκμὴν αὐτῶν, ὁ κ. Mordtmann περιγράφει ἀκριβῶς καὶ λεπτομερέστατα τὴν ἀναθηματικὴν στήλην Πορφυρίου τοῦ Πενίου ἐν ᾧ ἐπανεσκεύασεν ἐν τῇ ἐσωτερικῇ αὐλῇ τῆς πόλεως ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Εἰρήνης οὐν δὲ ὑπὸ τὸν [illegible] (Djebehane), ἀφηγεῖται τὴν τύχην τῶν τῶν τοῦ Ἱπποδρόμου πολεμίων ἀνδρικῶν καὶ σοφῶν νικητηρίων, ἀναγινώσκει καὶ ἑρμηνεύει τὰς ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφὰς καὶ ἐξηγεῖ τὰς ἐγγεγλυμμένας εἰκόνας μετὰ πολλῆς σαφηνείας, ἀκριβείας καὶ ἀρετοῦς, καὶ ἐπὶ τέλους σκιαγραφεῖ τὸν [illegible] βίον τοῦ Πορφυρίου ἀρυόμενος τὰ [illegible] ἐκ τοῦ 33 ἐπιγράμματος τῆς Παλατ[illegible] Ἀνθολογίας. Κατ' αὐτὸ, λέγει, ἐξ Ἀφρικῆς [illegible] ἐλέων ἑνίκα ἀεὶ ἐν τοῖς ἀγῶσι τοῦ ἱππ[illegible] ἀνέβαιεν εἰς τὴν φατρίαν τῶν Πρασίνων, [illegible] ἐστιλθὴ στήλη πληρῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν θήμων, ὅτι ὁ Πορφύριος ἔφερε καὶ [illegible] δίκην Καλλιόπας, ὅτι περὶ τὰ 307 κατοικοῦν τῶν Κ/πόλιν κατῴκουν εἰς Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην, ἐπὶ Ἀναστασίου αὐτοκράτορος τοῦ Δικόρου, ἔνθα ἐξεγείρας τὸν λαὸν κατὰ τῶν

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Ἱοραηλιτῶν κατέσφαξε μέγαν ἀριθμὸν αὐτῶν, καταδάρισε τὴν συναγωγὴν, μὴ δυνηθέντων τοῦ Ἀνασταείου καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς Ἀντιοχείας ν' ἀποκαταστήσωσι τὴν τάξιν· ταιαύτη ἦτο ἡ ὑπὸ τοῦ περιφήμου διηγαγωγοῦ Πορφυρίου διορθωθεῖσα ἀντίστασις· ὅτι δ' ἔκτοτε οὐδὲν ἄλλον γνωστὸν ἡμῖν περὶ τοῦ Πορφυρίου.

Μετὰ τὰ πάρεδ τῆς ἀνακοινώσεως ὁ κ. **Ὀδ. Ἴλλεμος** ἔξαρκε τὴν ἀξίαν τοῦ προσωμίου τοῦ κ. Mordtmann παρατήρησεν εἰς τὰ περὶ φατρίων ἀρχαῖνα ὅτι αὐτοὶ δὲν ἀντιπροσωπεῦουν τὸν δῆμον, ἐπ πολλάκις ἐβλαψαν τὸ ἔθνος καὶ ἦτο δυνατὸν ὅτι ὑφίστατο ὁ θεσμὸς οὗτος τῶν φατριῶν.

Ὁ κ. **Mordtmann** ἀπαντῶν παρατήρησεν ὅτι δὶς ταῖς φατρίαις ἀνατεθὴ ἡ διατήρησις τῆς τάξεως τοῦ κράτους.

Ὁ κ. **Ὀδ. Ἴλλεμος** λέγει ὅτι δὲν ἀρνεῖται τὸ ταιοῦτο· ἀλλ' ὅτι ἐν γένει αἱ φατρίαι δὲν ὑπῆρξαν ὠφέλιμοι εἰς τὸ κράτος. Καὶ οὕτω λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΙΓ'.

(Τακτική).

Τῇ 14 Νοεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλεοῦ.**

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν ἀνακοινοῦνται ὡς ἑξῆς ἡ

Ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Σ. Ἀριστάρχου προέδρου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς· ἀπὸ 20 φθινοντος, δι' ἧς ἀναγωρίζει τὴν ὀρθότητα τοῦ μέτρου ὅτι πᾶν μέλος τῆς ἐπιτροπῆς κατέχον περιοδικὰ τοῦ ἀναγνωστηρίου δέον μετὰ δύο μῆνας νὰ ἐπιστρέφῃ αὐτά, ὑποδεικνύει καὶ μέλη τινὰ παρ' ὧν νὰ ζητηθῶσιν αὐτὰ, ἅτε μὴ μετεχόντων τῶν συνεδριάσεων τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἐξαιτεῖται ὅπως ἀποσταλῶσι τὰ ὑποδεικνύμενα περιοδικὰ τοῖς κ. κ. Σ. Μαυρογένει, Ἰ. Γεωργαντοπούλῳ, Γ. Ἀποστολίδῃ καὶ Φ. Φωτιάδῃ ἰατρῷ.

Τοῦ αὐτοῦ τῆς αὐτῆς ἡμερομηρίας, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι οἱ κ.κ. Μιλτ. Ἰακώβου καὶ Δ. Μαλλιάδης παρῃτήθησαν ὡς μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Τηλεμάχου Κραβειδωρῆ καὶ Γ. Δ. Δημητριάδου ἐπιμελητῶν τῆς Ὀργανοθήκης ἀπὸ 21 φθινοντος, δι' ἧς ἐξαιτοῦνται παρὰ τοῦ Προέδρου τὴν ἔκδοσιν ἐντάλματος 7 (ἑπτὰ) λιρῶν ἐκ τῶν ψηφισθεισῶν δέκα διὰ τὴν τακτοποίησιν καὶ ἐκκαθάρισιν τῶν ὀργάνων.

Τῆς Α. Ἐξ. τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας κ. Ch. Tissot ἀπὸ 18/30 φθινοντος, δι' ἧς ἐκφράζει τῷ Συλλόγῳ τὰς εὐχαριστίας του ἐπὶ τῇ πρὸς αὐτὸν ἀποστολῇ τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ ἀπὸ τοῦ Δ'—ΙΘ' τόμου, ὡς καὶ τῶν αἰτηθέντων διὰ τὸν κ. Βλόδιγκτον.

Τῆς ἐν Ἰασίῳ ἑλληνικῆς κοινότητος Περμάτων ἀπὸ 24 Ὀκτωβ., δι' ἧς ἐξαιτεῖται οὐ μόνον τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1874 ψηφισθεῖσαν εἰκοσάλιρον συνδρομὴν, ἀλλὰ καὶ γενναιοτέραν τὴν ἀρωγὴν ὡς ἐκ τῶν ἀνεγειρομένων ἐκπαιδευτηρίων των· συνιστῶσι δὲ ἐπίτροπον τὸν κ. Γαβριὴλ Μ. Παπαζόγλουν.

Τοῦ κ. Ἰ. Γ. Βαλαβάνη ἐκ Κερασοῦντος ἀπὸ 3 Νοεμβρίου, δι' ἧς καθίστηται πληρεξούσιον αὐτοῦ πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἐν τῷ Ζωγραφείῳ διαγωνισματι ἀπονεμηθέντος αὐτῷ δεκαλίρου βραβείου τὸν ἐνταῦθα κ. Δημ. Πιπερίδην.

Τοῦ ἐν Βασιγκτῶνι πρεσβευτοῦ τῆς Τῆ. Πόλης κ. Γρ. Ἀριστάρχου ἀπὸ 17/29 Νοεμβρίου, δι' ἧς ζητεῖ πληροφορίας περὶ τῶν ἐλλιπῶν τόμων ἐκ τινων τῶν παρ' αὐτοῦ ἀποσταλέντων βιβλίων πρὸ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1880, καὶ ἀγγέλλει ὅτι καταγίνεται ὅπως συλλέξας καὶ ἄλλα βιβλία ἀποστείλῃ τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς Γερμανίας κ. Hatzfeldt ἀναγορευθέντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἐπὶ τῆς περὶ εἰκοσαλίρου συνδρομῆς ἐπιστολῆς παρατήρησεν ὅτι τὰ χρήματα ταῦτα προέρχονται ἐκ κληροδοτήματος τῆς μακαρίτιδος Θεοφανοῦς. Τὰ χρήματα κατατεθέντα εἰς τὴν ἑλληνικὴν Τράπεζαν, ἀλλ'ὄντα εἰς χαρτονόμισμα ὑπετέθησαν ἐπομένως δὶν εἶναι δυνατὸν ἐξ ἐκείνων νὰ ληφθῇ τόδη ἡ αἰτουμένη συνδρομὴ. Ὁ Σύλλογος ἐπιθυμῶν λίαν νὰ προσέρχηται πάντοτε ἀρωγὸς εἰς τοιαύτας ἐθνικὰς ἀνάγκας, ἤθελε βεβαίως συμφέρει τῇ πασχούσῃ κοινότητι, ἀλλ' ἡ οἰκονομικὴ αὐτοῦ κατάστασις δὶν ἐπιτρέπει αὐτῷ τοῦτο.

Εἶτα ἀγγέλλονται αἱ προσφοραὶ βιβλίων πρὸς ὧν τοὺς δωρητὰς ἐκφράζονται εὐχαριστίαι.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένας γίγνονται δεκτοὶ τακτικὰ μέλη οἱ κ.κ. Ἰωάννης καὶ Γεώργιος Π. Χαρίφη.

Ἀγγέλλεται δὲ τὸ πρῶτον τακτικὸν μέλος προτεινόμενον ὑπὸ τῶν κ.κ. Πρ. Βασιλεοῦ, Θ. Σαλτέλη καὶ Δ. Κυμπρίτου ὁ κ. Ἰ. Οἰκονομίδης, ἰατρὸς ὑπὸ δὲ τῶν κ.κ. Πρ. Βασιλεοῦ, Ἀβρ. Μαλλέκα καὶ Θ. Σαλτέλη ὁ κ. Νικόλαος βγραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικῆς πρεσβείας.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Εἶτα ὁ κ. **Πρ. Βασιάδης**, παρεχωρήθη τὴν ὥραν τῆς προφορᾶς τῷ ἀντιπροέδρῳ κ. Θ. Σκλτίλῃ, ἐξαπλωθέντα τὴν συνέχειαν τῆς πραγματικοῦ κύτου περὶ τοῦ παιδαγωγικοῦ συστήματος τοῦ Λοκκίου, ὁμιλήσας περὶ τῆς ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀγωγῆς καὶ τοῦ πειθαρχικοῦ συστήματος κατὰ Λοκκίον. Τοῦτο, λέγει ὁ κ. Βασιάδης, χρῆζει πλείονος προσοχῆς καὶ ἐπιστήνης· ὁ Λοκκιος ἀπαγορεύει τοὺς διδασκάλους τὴν ὀργήν, τὰς ἀπειλάς, τὰς ὕβρεις, οὐδὲ τοὺς ἀκοδισμοὺς ἐπιδοκιμάζει πλὴν κατὰ τῶν ἐπικειμένων ψυδομένων παίδων ἢ ἐπιμενόντων ἐν τῇ ἀπιθείᾳ· ἀλλὰ καὶ τότε πάλιν κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Ἰησουϊτῶν, [illegible] οἱ ἀκοδισμοὶ γίνονται διὰ τινος τῶν ὑπη[illegible]. Ὁ Λοκκος ἐν τῇ πεδαγωγικῇ παιδα[illegible] ἐπαινεῖ τοὺς Ἰησουΐτας· Τούτου ἕνεκα ὁ κ. [illegible] μετέβαινε εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τῶν Ἰησουϊτῶν εἰπὼν ὀλίγα περὶ τῆς πρόοδου καὶ Ἀουλῆα τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ Ἰησουϊτικοῦ τάγματος καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ, ὅπερ ἦν ἡ στερέωσις τοῦ παπισμοῦ ἀντιλογίαν τῶν μόνων καὶ μάλιστα διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν νέων τῆς μεσαίας καὶ ἀνωτέρας τάξεως. Τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τῶν Ἰησουϊτῶν ταχέως ἐξηπλώθη σχολεῖα ἰησουϊτῶν πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης· ἀγρίθησαν ὁ κ. Πρ. Βασιάδης τὴν αἰτίαν τῆς ταχείας καθιερώσεως ἱερῶν ἐξωτερικῆ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ θεωρίας, τὴν διαχώρισιν τῶν σχολείων τῶν τάξεων, τὸ γενικὸν πνεῦμα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, τὰς διδακτικὰς μεθόδους καὶ τὸ πρόγραμμα τῶν διδασκομένων μαθημάτων.

Τῆς ἀναπτύξεως ταύτης ληξάσης, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΙΑ'.

(Τακτική).

Τῇ 1 Δεκεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιάδου.**

Ἀναγινώσκονται τὰ ἀνθεληθέντα πρακτικὰ τῆς τακτικῆς συνεδριάσεως τῆς 17 Νοεμβρίου.

Μετὰ ὃν ἀναγινώσκει ὁ κ. **Ὀθ. Ἀλλεμαν** παρατηρῶν ὅτι δέον νὰ ἀναφέρεται ἐν τοῖς πρακτικοῖς τὸ ὅτι ἀνεθλήθη ἡ συζήτησις τῆς ἐκθέσεως τῆς ἰδίας πρὸς διευθέτησιν τῆς ὀργανικῆς ἐπιτροπῆς.

Μεθ' ὃν κ. *Πρόεδρος* παρατήρησε καὶ ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συζητηθῇ ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἅτε ἀπόντων τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς· οὕτω τὰ πρακτικὰ ἐγένοντο δεκτά.

Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἠγουμένης συνεδριάσεως.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίγνονται δεκτοὶ τακτικὰ μέλη ὁ κ. Ι. Οἰκονομίδης ἰατρὸς καὶ ὁ κ. Α. Νικολσιον β' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικῆς πρεσβείας.

Ἀγγέλλονται δὲ τὸ πρῶτον οἱ κ.κ. Περικλῆς Πορτοκάλης, Ἀλέξανδρος Ἀλεξιάδης καὶ Ν. Ναΐδης, ἐξαπορεῖ ἐνταῦθα, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Πρ. Βασιάδου, Ὀθ. Ἀλλέμαν καὶ Μ. Καρκαβιτσοῦ.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Πρ. Βασιάδης**, τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Θ. Σκλτίλη ἀναπληρώσαντος αὐτὸν ἐν τῇ προεδρείᾳ, ἐστήθη τὰ κίτια, δι' ἃ τὰ ἐκπαιδευτήρια τῶν Ἰησουϊτῶν ταχέως πυδικμήσαν καὶ ἐξηπλώθησαν πανταχοῦ τῆς καθολικῆς Εὐρώπης, εἰσὶ δὲ ταῦτα ἡ αὐστηρὰ πειθαρχία τοῦ τάγματος μετενεχθεῖσα καὶ εἰς τὴν διοίκησιν τῶν Σχολείων, ἡ ἐπιδεξία πειθαρχικὴ παιδαγωγία τῶν Ἰησουϊτῶν ἀποκλειόντων μὴν πᾶσαν κοινωνίαν τῶν μαθητῶν μετὰ τῶν ἔξωθεν, παρεχόντων δὲ αὐτοῖς πολλὰ μέσα διασκεδάσεως, περιπάτους, ἐκδρομάς, ἱππασίας, ζιρσκίας, χορούς, δραματικὰς παραστάσεις, ἡ ἀγωγὴ τῶν ἐξωτερικῶν τρόπων, εἰς ἣν μεγάλως προσεῖχον οἱ Ἰησουΐται, αἱ φροντίδες πρὸς διατήρησιν τῶν τρόπων, διότι τὴν ἀρετὴν οἱ Ἰησουΐται ἠθεώρουν ἀπαρέϊτον πρὸς ἐπίκτησιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ ὁ τρόπος δὲ τῆς [illegible] τῶν ποινῶν καὶ μάλιστα τῆς διανομῆς τῶν βραβείων τοῖς ἀριστεύουσι τῶν μαθητῶν οὐ μικρὸν συνετέλει εἰς τὴν φήμην τῶν Ἰησουϊτικῶν σχολείων· ἀλλ' ἰδίαν λάμψιν ἐπέχουν εἰς τὰ σχολεῖα αἱ δραματικαὶ παραστάσεις τραγῳδιῶν, κωμῳδιῶν, μιμικῶν ὀρχημάτων, ὧν οἱ Ἰησουΐται ἐφρόντιζον ἐπιτήδειοι καὶ δημιουργοί, καὶ περὶ ὧν ἡ [illegible] ἐπιδεῖξι δίδωσι πάμπολλος πληροφορίας· [illegible] λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΙΒΙΒ'.

(Τακτική).

Τῇ 8 Δεκεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιάδου.**

Ἀναγινωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἠγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОЇ МЕДИЧНИКОВА

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τῆς ἐν Μεγάλῃ Ῥωμαϊκῇ Ἀδελφότητος *Προέδρου*, προσκλητήριος διὰ τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἑορτήν.

Τοῦ κ. Δ. Χαδιτρὲ ἐκ Σμύρνης, ἀπὸ 7 παρελθόντος, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ὁρίζει πληρεξούσιόν αὐτὸν κ. Μ. Β. Μαρκόγλου, ἵνα λάβῃ τὸ ἀπαιτούμενον αὐτῷ δικαίωμα βραβεῖον ἐν τῷ Ζωγραφείῳ ἀγῶνι.

Τοῦ κ. Ὑμισίου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλλ. Γραμμάτων Συλλόγου, ἀπὸ 25 παρελθόντος, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἀποστέλλει διὰ τῆς ἐνταῦθα γαλλικῆς Πρεσβείας, κιβώτιον περιέχον τὰς ἐπιστρεπτὰς τοῦ διὰ τὰ ἐνταῦθα μέλη τῆς Ἑταιρίας ταύτης, ὡς καὶ βιβλία διὰ τὸν Σύλλογον.

Τῆς Α. Π. τοῦ Ἁγίου Ἱμβρίου κ. Ν. Γλυκᾶ, ἀπὸ 23 Ὀκτωβρίου 4 Νοεμβρίου, δι' ἧς εὐχαριστεῖ τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ μέλους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ ἀποστέλλει δὶ καὶ λεξιλόγιον Ἱμβρου.

Τοῦ ἐν Καβάλλᾳ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου *Ἀριστοτέλους*, ἀπὸ 1 Δεκεμβρίου, δι' ἧς παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον νὰ τῷ ἀναγγείλῃ πόσα ἐκ τῶν ἀποσταλέντων γραμματίων τοῦ λαχείου ἐξεποιήθησαν.

Ἀγγελία τῶν ἐν Ἀθήναις καθηγητῶν κ. κ. Σ. Κ. Σακελλαροπούλου καὶ Δ. Η. Κυριακοπούλου περὶ *Ἐγχειριδίου τῆς κλασικῆς Φιλολογίας* ἐξαιτουμένων τὴν συνδρομὴν τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου καὶ παντὸς φιλομούσου.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει ὅτι ἡ ἐνταῦθα γαλλικὴ Πρεσβεία ἐδήλωσεν ὅτι πέμψει τὰ ἀποστελλόμενα αὐτῇ ἅμα τῇ πρεσβείᾳ.

Ἀκολούθως ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τῇ Α. Π. τῷ ἁγίῳ Ἱμβρου.

Περὶ δὲ τῆς αἰτήσεως τοῦ ἐν Καβάλλᾳ Συλλόγου ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει ὅτι ἄλλοτε μὲν ὁ Σύλλογος εἶχεν ἀποφασίσει πολλάκις νὰ μὴ ἀναδέχηται τὴν ἐκποίησιν γραμματίων λαχείου, ἀλλ' ὅμως ὁ κ. Παπαπάτης, πρόεδρος ὤν, ἐδέχθη τοιαῦτα καὶ ὁρίσθη ἐπιτροπὴ περὶ τῶν γραμματίων Καβάλλας. Ὁ Σύλλογος φροντίσει περὶ τούτων καὶ ἀπαντήσει τὰ δέοντα τῷ Συλλόγῳ *Ἀριστοτέλους*.

Εἶτα ἀγγέλλονται αἱ τῶν βιβλίων προσφοραὶ καὶ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τοῖς ποιήσασι ταύτας.

Κατόπιν ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφορίᾳ γενομένῃ γίνονται διάκρισι τακτικὰ μέλη οἱ κ.κ. Περικλῆς Πορτοκάλης, Ἀλέξανδρος Ἀλεξιάδης καὶ Ν. Ναΐδης ἐμποροι ἐνταῦθα. Τὸ πρῶτον δὶ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Π. Κωνσταντα, γραμματεὺς καὶ διευθυνὴς τῆς αὐτῆς πρεσβείας.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** παρεκωφήσας τὴν ἕδραν τῆς προεδρείας τῷ ἀντιπροέδρῳ κ. Θ. Σκλτζῇ ἀνέγνω συνέχειαν περὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος τῶν Ἑκουστιανῶν, καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν δραματικῶν παραστάσεων, καὶ περὶ τῶν θεωρίων, ἃς οἱ Ἑκουστιανοὶ ἐξεθέκαν, περὶ τῆς τραγῳδίας, κωμῳδίας καὶ μάλιστα τῶν μιμικῶν ὀρχημάτων, ὧν ἀνωμολογοῦνται οἱ πρῶτοι δημιουργοί. Ὁ κ. Ἠρ. Βασιάδης μνημονεύει καὶ τῶν πολλῶν καὶ ὀρθῶν ἐπαίνων κατὰ τὴν καταγράφωσιν τῶν δραματικῶν παραστάσεων καὶ τῶν ἐλλήνων ἀποτελεσμάτων αὐτῆς· ἀλλ' οἱ Ἑκουστιανοὶ, λέγει, κατέπτυσαν αὐτὰς μέγα δυνάμενοι παρὰ τε τῇ αὐλῇ καὶ παρὰ τοῖς μεγιστᾶσιν. Ὁ κ. Βασιάδης τὰ ἐλλήνα ἀποτελέσματα τῶν δραματικῶν παραστάσεων ἀνωρίσκει καὶ ἐν τῷ Παρθενεῳ τῷ ἐν Saint-Cyr ἱδρυθέντι παρὰ τῆς Μαιντενὼν ἐπὶ σκοπῷ ἵνα ἀνατρέφωσι δικκόσιαι πεντήκοντα νεάνιδες ἐκ πτωχῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν, ὅπως ἀνῶνται καλαὶ μητέρες ἐξερχόμεναι τοῦ Παρθεναγωγείου· ἀλλ' αἱ θεατρικαὶ παραστάσεις εἰσαχθεῖσαι ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον διεστρέφοσαν τὰ πνεύματα καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν νεανίδων, ὥστε ἐπακολοῦθον τὰ ἐλλήνα αὐτῶν ἀποτελέσματα καὶ ἀρχὰ αἱ παραστάσεις ἐπαυσαν διδόμεναι.

Τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης ἐκφέσης ὁ κ. **Θ. Σκλτζῆς** ἀπεκρίνατο, χαρὶν πολλῶν μελῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν κατοικούντων εἰς τὴν ἀντίπερα παραλίαν ἐκφρασάντων τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν ὑπὲρ δημοσιεύσεως τῶν διὰ τῶν ἐφημερίδων δημοσιευσιμων ἀναγνωσμάτων τοῦ κ. Ἠρ. Βασιάδου.

Ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** παρετήρησεν ὅτι ἄλλοι μὲν ἐκ φιλοτιμίας λίαν ἐπιθυμοῦσι δημοσιεῦσαι τὰ ἀναγνώσματα αὐτῶν, ἄλλοι δὲ τοιουτοτρόπως λυπεῖται μᾶλλον διὰ τὸ δημοσιευθέν αὐτοῦ ἀνάγνωσμα ἢ διὰ τὸ μὴ δημοσιευθέν, διότι τὰ ἀναγνώσματα αὐτοῦ εὑρίσκει πάντοτε μικρὸν λόγον ἄξια παραβάλλων αὐτὰ ὡς πρὸς τὰ ἐλληνικὰ πλείστων τῶν συγγραφέων, ὅπερ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θεαμμῶν ἰσχυρίστιεν ἐν τῷ νῦν αὐτοῦ. Τούτου ἕνεκα δυσκόλως ἤθελε δώσει σὴν ἄφεσιν αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς δημοσιεύσεως διὰ τῶν ἐφημερίδων ἢ μὴ ἐθεώρει ἀναγκαῖον καὶ λυσιτελῆ αὐτήν.

Ὁ κ. **Τηλ. Καραθεοδωρῆς** ἀπαλλάσσει τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Βασιάδου ἐκθέντα μετρόφρο-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ

σύνε, παρατηρεῖ δὲ ὅτι τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου ἡ ἀξία ὑποβιβάζεται διὰ τῆς προδημοσιεύσεως τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ θεωρεῖ τὴν δι' ἰδίου φυλλαδίου δημοσίευσιν αἱρετωτέραν.

Ὁ κ. **Κ. Μακρῆς** ἀποδεχόμενος τὴν πρότασιν τοῦ κ. Τῆλ. Καραθεοδωρῆ προστίθησιν ὅτι τὰ φυλλάδια ταῦτα καλὸν ἵνα ἔχωσι καὶ τὸν τύπον τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου.

Μετὰ τινα δ' ἔτι συζήτησιν ἀποφασίζεται ἡ διὰ τῶν ἐφημερίδων δημοσίευσις τῶν τελευταίων ἀναγνωσμάτων τοῦ κ. Βασιλέου. Ἀκολούθως λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΙΓ'.

(Τακτική).

Τῇ 15 Δεκεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλεοῦ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀγγέλλονται αἱ τῶν ἀβίων προσφοραὶ καὶ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι εἰς ποιήσασιν.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ διὰ ψηφοφορίας γίνεται δεκτὸς τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου ὁ ἐνταῦθα κ. Ηιρο λυ Ρεβera, γραμματεὺς τῆς αὐστριουγγρικῆς πρεσβείας.

Ἀγγέλλεται δὲ τὸ πρῶτον τακτικὸν μέλος ὑπὸ τῶν κ.κ. Θ. Σαλτέλη, Καραβασίλη καὶ Δ. Ἀργυροῦ προτεινόμενος ὁ κ. Νικόλαος Πισάνης ἔμπορος ἐνταῦθα.

Κατόπιν ὁ ἰατρὸς κ. **Δ. Σταματιάδης** ἀνέγνω τὴν πραγματείαν αὐτοῦ *Ἐπιστήμη καὶ θρησκεία ὡς σύμμαχοι.* (Ἴδε ἐμπροσθεν σ. 16).

Μετὰ τὸ πέρας αὐτῆς λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΙΔ'.

(Τακτική).

Τῇ 22 Ὀκτωβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλεοῦ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις κ. Γ. Ζηκίδου, ἀπὸ 12/24 ρθ(ονοντος, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἀποστέλλει διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγωνισμὸν τὸ ἕκτον τεῦχος τῶν Ἠπειρωτικῶν νεοελληνικῶν ἀναλεκτῶν, πρὸς δὲ ὅτι ἔλαβε τὸ δεκάλιρον γέρας διὰ τὸ ε' τεῦχος διὰ τοῦ κ. Ν. Παρανίκα.

Τῆς ἐν Χρυσοπόλει Φιλομούσου Ἀδελφότητος *Ἀνατολῆς*, ἀπὸ 16 ρθ(ονοντος, δι' ἧς ἐξαιτεῖται παρὰ τοῦ Συλλόγου διὰ τὸ ἀναγνωστήριον αὐτῆς τὴν ἀποστολὴν τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ συγγράμματος.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίγνεται δεκτὸς τακτικὸν μέλος ὁ ἐνταῦθα ἔμπορος κ. Νικολ. Πισάνης.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Κωνστ. Σαυβόπουλος**, εἰσηγητὴς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀνέγνω τὸ περὶ συντάξεως Χρηστομαθείας διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα πρόγραμμα τοῦ Καρασπανείου ἀγῶνος. (Ἴδε κατωτέρω).

Τὸ πρόγραμμα γίγνεται δεκτόν.

Ὁ κ. **Πρ. Βασιάδης**, τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Θ. Σαλτέλη ἀναπληρώσαντος αὐτόν, ἀνέγνω περὶ Φρέγκαν (Franke) καὶ τῶν ἐν Ἄλλῃ ἐκπαιδευτηρίων αὐτοῦ. Ὁ Φρέγκης, λέγει, ἀνήκει τῇ τάξει τῶν ἐκλεκτῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, ὧν ἡ διάβασις βαθεῖα ἴχνη καταλείπει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν ἐκπαιδευτηρίων αὐτοῦ παρασκευάσας τὴν ὁδὸν τῇ νέᾳ μεθόδῳ. Πρῶτος ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Σχιλλέρου βοηθούμενος εἰσήγαγεν εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια αὐτοῦ τὰ πρακτικὰ λεγόμενα μαθήματα, καὶ ταῦτα ἐξ αὐτῶν ἀνὰ πάσαν ἐξηπλώθησαν τὴν Γερμανίαν.

Ὅτε ἱδρύειν ἤρξατο τὰ καθιδρύματα αὐτοῦ ἑπτὰ μόνον εἶχε φλωρίνια, ἀλλ' ὁ εὐσεβὴς ἀνὴρ ἦν τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ ἐπὶ Κύριον καὶ ὁ Κύριος οὐκ ἐγκατέλιπεν αὐτόν, ἀλλ' ἐπλήγνυε τὸ ἔργον καὶ ηὔξησε τὰ ἱδρύματα, ἃ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀκμάζουσι καὶ κινοῦσι τὸν θαυμασμόν. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Ἠρ. Βασιάδης μεταβαίνει εἰς τὴν Αἰβλίκιον τοῦ Ρουσσὼ καὶ πρῶτον σύντομόν τινα σκιαγραφεῖ βιογραφίαν αὐτοῦ, διότι ὁ βίος τοῦ Ρουσσὼ ἀναγκαῖος πρὸς κατανόησιν τῶν παιδαγωγικῶν θεωριῶν αὐτοῦ καὶ τῶν χασμάτων καὶ ἐλλείψεων αὐτῶν.

Ὁ Ρουσσὼ ἐγκαταλειφθεὶς ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ ἀπροστάτευτος, οὐδὲν ἀπέλαβεν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἢ διεφθορὰν ἠθῶν καὶ [illegible] ταύτου ἕνεκα τὴν μὲν κοινωνίαν [illegible] μητρυιὰν καὶ Πανδώρεν τῶν κακιῶν καὶ [illegible] χῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὴν δὲ [illegible] φιλόστοργον μητέρα καὶ τὸ ὁμολογουμένως [illegible] φύσει ζῷν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου· ἡ φύσις αὕτη τοῦ ἀνθρώπου ἐστί, κατὰ Ρουσσὼ, ἡ ἀγρία κατάστασις, ἀφ' ἧς ἐξῆλθεν ὁ ἄνθρωπος ὑπέπεσεν εἰς τὰ κακὰ τῆς κοινωνίας. Ἐκ ταύ-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

της τῆς ἀρχῆς σαθρᾶς οὖσας ἀπίρρυσαν πολλὰ συμπαρσόμενα παλαιόθεν καὶ ὑμαρτημένα. Ὁ κ. Ἡρ. Βασιλᾶς διὰ πολλῶν μαρτυριῶν τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς νέας ἱστορίας ἀπέδειξεν ὅτι ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ προοδευτικὴ καὶ τελειοποιήσιμος, ὅ καὶ αὐτὸς ὁ Ρουσσὼ ἀναγνωρίζει, καὶ ὅτι ἡ φυσικὴ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἡ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἢ ἄνευ οὐδείας αὐτοῦ ἀνάπτυξις καὶ τελειοποίησις δυνατὴ ἐστιν.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΙΕ'.

(Τακτική).

Τῇ 29 Δεκεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλᾶ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίασεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ κ. Α. Γονίου ἐκ Κάτω Σουδενῶν, ἀπὸ 27 Νοεμβρίου, εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῷ δεκαλίτρῳ γέρατι τῷ δοθέντι αὐτῷ κατὰ τὸ Ζωγράφειον Διαγώνισμα καὶ ἀγγέλλοντος ὅτι καθήσει πρὸς παραλαβὴν τοῦ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ τὸν κ. Δ. Μαλλιάδην.

Τοῦ ἐν Σκοπέλοις Ἑλλην. Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου *Προόδου*, ἀπὸ 1 Δεκεμβρίου, εὐχαριστήριος ἐπὶ τοῖς ἐκδαπανωθεῖσιν αὐτῷ ἀδελφικοῖς αἰσθήμασι.

Τοῦ ἐν Βερολίνῳ Πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Α. Ῥαγκαβῆ, ἀπὸ 15/27 Δεκεμβρίου. ἀγγέλλοντος τῷ Συλλόγῳ, ὅτι ὁ ἐν Καρλσρούῃ Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Ἰωσὴφ Τούνας πέμπει δέκαρχα συγγράμματα 34 τὸν ἀριθμόν, ὧν κατέλογον ἐπισυνάπτει.

Τοῦ ἰατροῦ κ. A. Mordtmann, παρακινουμένου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἐξαιτουμένου τὴν ἀπέλειψιν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ Δελτίῳ ἐκδοθείσης πραγματείας, ἅτε παραμορφωθείσης.

Τοῦ κ. Γ. Α. Δημητριάδου, ἀπὸ 29 λήγοντος, δι' ἧς διαπυνθάνεται ὁποίαν τύχην ἔλαβε τὸ ὑπ' αὐτοῦ ὑποβληθὲν σχέδιον λιθογραφήματος συγκειμένου ἐκ τοῦ τοπογραφ. Χάρτου τῶν Χερσαίων Τειχῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν σχετικῶν ἀπόψεων, δοκίμιον, ὅπερ ὑπέβαλε κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Πρόεδρος* ἐπὶ τῶν δύο τελευταίων ἐπιστολῶν παρατήρησεν ὅτι τὸ προεδρεῖον συνεδρίασεν καὶ προσκαλέσει καὶ τὸν πρόεδρον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Σ. Ἀριστάρχην, ἵνα λυθῶσιν αἱ ἐν τῇ ἐπιτροπῇ ταύτῃ ἀναφυεῖσαι διενέξεις, ἐξ ὧν εἰκάζεται ὅτι προέρχονται αἱ δύο τελευταῖαι τῶν μελῶν τῆς ἐν λόγῳ ἐπιτροπῆς ἐπιστολαί.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον τακτικὸν μέλος ὁ κ. H. G. Bramwell, τελειόφοιτος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης. Ἄγγλος περιηγητής, προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀγγέλλει ὅτι ἡ Σχολαρχία τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς ἀποστέλλει ἓν ἀντίτυπον τῆς κατὰ τὸ 1879—1880 ἐκθέσεως περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ὑλικῆς καταστάσεως τῆς Σχολῆς.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Πρ. Βασιλᾶς** παραχωρήσας τὴν ἕδραν τῆς προεδρείας τῷ ἀντιπροέδρῳ κ. Θ. Σαλτέλῃ ἀνέγνω συνέχειαν τῆς περὶ τοῦ Αἰμιλίου τοῦ Ρουσσὼ (ἢ περὶ τῶν παιδαγωγικῶν αὐτοῦ ἀρχῶν) πραγματείας αὐτοῦ, ἐξετάζων τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ψυχολογίαν. Ὁ Ρουσσὼ δύο τινὰ σαφῶς κατενόησε· α') ὅτι ἀπαραίτητός ἐστιν ἀνάγκη ἵνα ἀκριβῶς γνωσθῇ τοῦ παιδὸς ἡ φύσις καὶ β') ἵνα παντὶ παιδαγωγικῷ συστήματι θεμέλιον τεθῇ εἶδός τι παιδικῆς ψυχολογίας. Ἑκάστη ἡλικία ἔχει τὴν προσήκουσαν αὐτῇ τελειότητα καὶ ἰδιοφυᾶ τινα ὡριμότητα· οἱ παῖδες ἀναπτύξεις τῆς νηπιακῆς ἡλικίας σχεδὸν πάσαι ὁμοῦ γίνονται· τὸ νήπιον κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον μανθάνει ὁμιλεῖν, τρώγειν, βαδίζειν· ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας ἡλικίας, τῆς παιδικῆς, ἄρχεται κυρίως ὁ βίος τοῦ ἀτόμου. Ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ κατὰ Ρουσσὼ μόνη ἡ αἰσθητικὴ μνήμη ἐνεργεῖ ὑπ' ἀρχὴν· ἐν δὲ τῇ τρίτῃ ἡλικίᾳ τῇ τῶν μειρακίων ἀναπτύσσονται αἱ νοεραὶ δυνάμεις καὶ μορφοῦται τὸ πνεῦμα.

Ἀκολούθως λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΙΣΤ'.

(Τακτική).

Τῇ 5 Ἰανουαρίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλᾶ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίασεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ ἐν Ξάνθῃ Φιλεκπαιδευτικοῦ

НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА ОДЕССКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА. МЕЧНИКОВА

Συλλόγου *Ποτε της Ροδόπης*, από 15 παρελθόντος, εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τοῖς ἐκδηλωθείσιν αὐτοῦ ἀδελφικοῖς αἰσθήμασι καὶ ἐξαιτουμένου τὴν ὑλικὴν ἀρωγὴν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν μέτρων, ἅτινα ἔλαβε διὰ τὸ σχολεῖο Σκνήης καὶ τῶν περὶ μερῶν, καὶ ἅτινα περιγράφει ἐν αὐτῇ.

Τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀγγελλούσης τῷ Συλλόγῳ ὅτι ὁ κ. Σπ. Μαυρογένης καὶ ὁ κ. Δ. Σταματιάδης ἐπιθυμοῦσιν ἵν' ἀναγνώσωσιν ἐν τῷ Συλλόγῳ τὰς αὐτῶν πραγματείας τὰς ἐν τῇ ἐπιτροπῇ ἀναγνωσθείσας.

Τοῦ κ. **A. Mordtmann** ἱκετοῦ ἀπωσύροντος τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Κατὰ ταῦτα ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀγγέλλει ὅτι ἐκοινοποιήθη πρὸ μικροῦ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Σ. Ἀφ. Ἑλλῆ, προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐν ᾗ ἐν ἀναγνωσιν κρίνει καλὸν ν' ἀναβάλῃ. Ἐπιλέγει δὲ καὶ ὅτι ἔχει χρηστὰς περὶ συνδιαλλαγῆς τῶν διενεχθέντων μελῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐλπίδας.

Εἶτα ἀγγέλλεται ἀνωτέρου καὶ ζηφορφορίας γενομένης γίγνεται ἔκλογὴ τακτικοῦ μέλους ὁ κ. H. F. Brannwell.

Ἀγγέλλονται δὲ τὸ πρῶτον ἐπίτιμα μέλη ὁ Σεβασμιώτατος Ἅγιος Ἐφέσου κ. Ἀγαθάγγελος καὶ οἱ κ. κ. Α. Βουτσινᾶς, ἀρχιτέκτων καὶ Ι. Βουτσινᾶς, γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὀδησσῷ, προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦ προέδρείου.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἀλ. Βακιάδης** ἀνέγνω κολουθεῖ τὴν περὶ τοῦ Λίμιλίου τοῦ Ρουσσὼ πραγματείαν αὐτοῦ· ἀπὸ τῆς τρίτης ἡλικίας μεταβαίνων εἰς τὴν τετάρτην, λέγει ὅτι κατὰ Ρουσσὼ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ τὸ θυμικὸν ἀναφαίνεται, τὸ αἴσθημα, ὁ ἔρως, ἡ φιλία. Εἶτα ποιεῖται παρατηρήσεις τινὰς περὶ τῶν ἐλλείψεων καὶ χασμάτων τῆς παιδικῆς ψυχολογίας τοῦ Ρουσσὼ, μετὰβας δὲ εἰς τὴν ἀγωγὴν, ἣν ὁ Ρουσσὼ ὁρίζει κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἡλικίας.

Αὕτεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΛΙΖ'.

(Τακτική)

Τῇ 19 Ἰανουαρίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βλαχιάδου**.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἀγομένης συνεδριάσεως, ἀναφωνοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Ἀριστοχρόνη, προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπὸ 4/16 τρέχοντος, δι' ἧς παρακινεῖται κατὰ τοῦ κ. Γ. Α. Δημητριάδου, μέλους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὡς περιφρονήσαντος τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἐνεργήσαντος ἐναντίον αὐτῶν ὡς πρὸς τὸν πρὸς ἐκτύπωσιν ἀνατεθέντα αὐτῷ χάρτην τῶν χριστιανῶν τεμένων τῆς Κ/πόλεως· ἐξαιτεῖται δὶ α') ἀπόδοσιν τῇ Ἐπιτροπῇ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος χάρτου· β') ὑποταγὴν τοῦ κ. Γ. Α. Δημητριάδου εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐπιτροπῆς καὶ γ') ἀπονομὴν τῇ Ἐπιτροπῇ παρὰ τοῦ κ. Δημητριάδου τῆς ἐγκριθησομένης παρὰ τοῦ Συλλόγου ἐκκοπῆς ἐκείνου.

Τῆς ἐν Καβάλλᾳ ἐφορείας τῆς δημοτικῆς σχολῆς, ἀπὸ 24 παρελθόντος μηνὸς τε καὶ ἔτους, δι' ἧς ἐξαιτεῖται τὴν ὑλικὴν τοῦ Συλλόγου ἀρωγήν.

Τοῦ ἐν Βερολίνῳ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Α. Ραγκαβῆ, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 30 Δεκεμβρίου, δι' ἧς αἰτεῖται ὅπως ὁ Σύλλογος ἐπιφορτίσῃ τινὶ τῶν ἐνταῦθα βιβλιοπωλῶν νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ ἐν Λειψίᾳ κ. Brockhaus διὰ τὴν παραλαβὴν καὶ ἀποστολὴν τῶν διωρισθέντων ἐν Καταλόγῳ βιβλίων τῷ Συλλόγῳ, φροντίδι τοῦ ἐκεῖ γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. Τοῦνα.

Τῆς ἐνταῦθα Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος τῶν Κυριῶν ἐπιστολαὶ δύο, ἀπὸ 9 καὶ 10 τρέχοντος, ἡ μὲν μία προσκλητήριος εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς ἀδελφότητος, ἡ δέ, δι' ἧς ἐξαιτεῖται ὁ θεῶν 60 καθέκλας.

Τοῦ κ. Ὀδ. Ἰκλίμου, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἐνεκα τῶν ἀνεζητήτων τῆς θελήσεως αὐτοῦ ἀναγκάζεται νὰ παρατεθῇ τῆς ἀντιπροεδρείας.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἐπαίρει γνώμην περὶ τῆς ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ διενέξεως, καθ' ἣν δέον τὸ προεδρεῖον νὰ ζητήσῃ τὰς ἀποφάσεις συζητήσεων παρὰ τοῦ κ. Ἀφ. Ἑλλῆ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς τὴν σύγκλησιν συνεδριάσεως περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ χάρτου τῶν Χριστιανῶν ναῶν καὶ ἐὰν συμφωνήσωσιν κατὰ παμψηφίαν ἢ πλειονοψηφίαν νὰ ἀναστηρίξῃ δὶ ὑπέρχωσι δυσχέρειαι ν' ἀναβάλῃ τὸν πρόεδρος τὸ πρᾶγμα τῷ Συλλόγῳ, ὁ δὲ Σύλλογος εἰδὼς τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐπιτροπῆς μερίλπιζεται νὰ προβῇ διὰ τοῦ προεδρείου εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως. Ἡ πρότασις τοῦ κ. προέδρου ἐγένετο δεκτή.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* περὶ τῆς παραιτήσεως τοῦ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І. І. МЕЧНИКОВА

κ. Ὀδ. Ἰελίμου παρετήρησεν ὅτι δὶν εἶναι ἀνάγκη νὰ προδῇ ὁ Σύλλογος εἰς ἀναπλήρωσιν, διότι μικρὸν ὑπολείπεται ἔτι μέχρι τῶν ἀρχαιρεσιῶν.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίνονται δεκτοὶ ἐπίτιμα μέλη οἱ εἰδεμωμότατοι ἄγιος Ἐφέσου κ. Ἀγαθάγγελος, ὁ ἐν Ὀδησσῷ γενικὸς προξένος τῆς Ἑλλάδος κ. Ι. Βουτσινᾶς καὶ ὁ κ. Α. Βουτσινᾶς. Τὸ δὲ πρῶτον ἀγγέλλονται μέλη τακτικὰ οἱ κ.κ. Ἰ. Βασιλειάδης, διευθυντὴς τοῦ ἐν Πέρᾳ Ἑλληνικοῦ Ἀρχαιοδεικτηρίου, Βασίλειος Λούσης, ἰατρός, Ὀθ. Ἀνδρειάδης ἐν Σλιβρίᾳ κτηματίας, πρὸς τοῦτοις ὑπὸ τῶν κ.κ. Ἠρ. Βασιάδου, Θ. Σαλτᾶ καὶ Δ. Κυμπρίτου καὶ ὁ κ. Ὀδυσσεὺς Ἀνδρειάδης λόγῳ ἐνταῦθα, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. Ὀδ. Ἰελίμου, Θ. Τάγγα καὶ Ν. Παρανίκα, ἐπίτιμον μέλος ὁ ἐν Τάνταῃ Πανταζῆς Βηπάνης προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προέδρου.

Κατόπιν ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** ἐξακολουθεῖ τὰς πρὸς ἀγωγὴν τῆς νηπιακῆς ἡλικίας μερίμνας. Κατὰ Ρουσσὸ, οἱ γονεῖς ὀφείλουν νὰ εἶναι οἱ παιδαγωγοὶ τῆς ἡλικίας ταύτης· ἐξαίνισται δὲ σφόδρα ὁ συγγραφεὺς τοῦ Αἰμιλίου κατὰ τῶν παρεμβαλούντων γονέων τὸ καθῆκοντος τούτου, καταστρεφόντων τὸν οἰκογενειακὸν σύνδεσμον. Ὁ Ρουσσὸ ἐπιδαψιλεύει πολλὰς καὶ καλὰς συμβουλὰς πρὸς ἀνατροφὴν τῆς νηπιακῆς ἡλικίας καὶ πολλὰς προτείνει μεταρρυθμίσεις, ἐξ ὧν αἱ πλεῖσται ἐγένοντο ἤδη δεκταί. Τῆς δὲ δευτέρας ἡλικίας, τῆς παιδικῆς, προτείνει ὁ Ρουσσὸ ἀγωγὴν ὅλως ἀρνητικὴν ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα. Ὁ Αἰμίλιος τρώγει, παίζει, πηδᾷ, τρέχει, παντοίοις τρόποις ἀσκεῖ καὶ ἀναπτύσσει τὰς σωματικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ἀργεῖ, ὁ δὲ παιδαγωγὸς αὐτοῦ ἐπιτρέπει μόνον ἵνα μὴ παρεισδύσῃ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ψευδής τις ἰδέα. Ὁ Ρουσσὸ ἀπὸ ταύτης τῆς ἡλικίας ἀποκλεῖει πάντα τὰ μαθήματα, τὴν Γεωγραφίαν, τὴν Ἱστορίαν, τὴν διδασκαλίαν τῶν γλωσσῶν, τὴν ἀπὸ βιβλίων διδασκαλίαν καὶ αὐτὴν τὴν προφορικὴν διδασκαλίαν τοῦ παιδαγωγοῦ, συνιστᾷ ἐκλογὴν τὴν ἐκ τῶν πραγμάτων διδασκαλίαν, ἣν αὐτὸς ὁ μαθητὴς κατ' εἴδωλον ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων λαμβάνει· ὁ κ. Ἠρ. Βασιάδης παραδεχόμενος ὅ,τι ἐν τούτοις καλὸν καὶ ὀρθὸν δοκεῖ αὐτῷ, ἀνασκευάζει τὰ ἄλλα ὡς ἀπέχοντα τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων καὶ ἠμαρτημένα.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ XIII'.

(Τακτική).

Τῇ 26 Ἰανουαρίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ἠρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιπροσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἐγκυρίας συνεδρίασεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Μ. Φιλεκπ. Συλλόγου ἀποστέλλοντος τὴν λογοδοσίαν τοῦ Η' συλλογικοῦ ἔτους καὶ εὐχαριστοῦντος τῷ Ἑλλ. Φιλολογικῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ συμπράξει αὐτοῦ, ἣν πολλαχῶς ἄρι τοῦδε παρέχει αὐτῷ.

Τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλικοῦ Συλλόγου, ἀπὸ 20 φθινοντος, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἐγκρίσει τῆς Κυβερνήσεως συστήθίντος «Διδασκαλικοῦ Μετοχικοῦ Ταμείου» ἀποστέλλει 100 ἀντίτυπα τοῦ ἐγκεκριμένου Καταστατικοῦ μετὰ ἐγκυκλίου τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπείας, ὅπως διανεμηθῶσι πρὸς τοὺς ἐντεῦθεν διδασκάλους, μεθ' ὧν ὁ Σύλλογος διατελεῖ εἰς σχέσεις, ἵνα ἐγγραφῶσιν ἐκεῖσε τοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου καὶ μέτοχοι τοῦ Ταμείου αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Σ. Ἀριστάρχου, προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπὸ 25 ἐνεστῶτος, δι' ἧς ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἀπὸ 20 τρέχοντος ἐπιστολὴν τοῦ Συλλόγου ἀναφορικὸς τοῦ ζητήματος τοῦ Χαρτοῦ τῶν Χερσαίων Τειχῶν, ἀγγέλλει ὅτι ἐν αὐτῇ οὐδὲν μέρος γίνεται μνεία τῆς πρὸς τὸν Σύλλογον προπαρασκευῆς τῆς ἐπιστολῆς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπὸ 4/16 φθινοντος, καὶ ἐπιθυμεῖ ἡ Ἐπιτροπὴ ὁ τοιοῦτος μὴ τυχὸν καὶ παρέπεσεν αὐτῇ ἀποστέλλει ἀντίγραφον, ὅπερ προκαλεῖ ν' ἀναγνωσθῇ ἐνώπιον τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* δίδει ἐξηγήσεις τινὰς περὶ τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ μετοχικοῦ ταμείου τῶν διδασκάλων συστάντος καὶ διευθυνομένου ὑπὸ τοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου ἐν Ἀθήναις, προτρέπει τοὺς βουλομένους ἐκ τῶν διδασκάλων, ὅπως γένωνται μέτοχοι τοῦ ἐν λόγῳ Μετοχικοῦ Ταμείου.

Περὶ δὲ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Σ. Ἀριστάρχου λέγει ὅτι ἡ ἐπιστολὴ τῆς ἐπιτροπῆς, περὶ ἧς ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης ποιεῖται λόγον ὅτι δίδεται ἀποπλανηθεῖσα δὶν παρελθὼν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Συλλόγου καὶ διὰ τοῦτο πέμπει ἀντίγραφον, οὐ μόνον ἐλήφθη ἀλλὰ καὶ ἀνεγνώσθη ἐν τῇ

НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКА БИБЛИОТЕКА / МЕЧНИКОВА

παρελθούση συνεδρίασι καὶ ἐνετάλη ὁ πρόεδρος ν' ἀπαντήσῃ εἰς αὐτήν.

Ἀναγνωσθείσης δὲ τῆς ἀπαντήσεως ὁ κ. **Σπ. Ἀριστάρχης** αἰτεῖ ν' ἀναγνωσθῇ τὸ ἀντίγραφον τῆς παρεθείσης ἐπιστολῆς, διότι ἐν αὐτῇ γίνεται λόγος ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ συνῆλθε καὶ ἀπεφάσισεν.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει ὅτι πρὸς παῦσιν τῶν συζητήσεων, ἐπειδὴ ἦλθεν ὁ κ. Κ. Καρκηδοῦσσῃ, ἔστις ἔλαβε μετὰ τοῦ Γ. Α. Δημητριάδου ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν περισκευὴν τοῦ χώρου ὁ Σύλλογος ἐνώμισε καλὸν νὰ αἰτήσῃται ὅπως ὁ πρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς συγκαλέσῃ συνεδρίασιν τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἀποφασίσωσιν. Ἀπορεῖ δὲ διατί δὲν ἐγένετο ἡ συνεδρίασις, ἤτις ἔμελλε νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τὰς περὶ ἐκθέσεως τοῦ χώρου συζητήσεις.

Μετὰ τινα δὲ συζήτησιν καθ' ἣν ἔλαβον τὸν λόγον κ. κ. Σπ. Μαυρογένης καὶ Κ. Καλλιάδης καὶ ὁ μὲν πρῶτος ὑποστηρίζει τὸν κ. Ἀριστάρχην καὶ ἀποφαίνει τὴν σύγκλησιν ἐκτάκτου συνεδριάσεως ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ὁ δὲ πρῶτος τὰ ὑπὸ τοῦ κ. προέδρου ἐκτεθέντα ὁ Σύλλογος ἀναφέρεται εἰς τὴν ἤδη αὐτοῦ ἀπόφασιν.

Εἶτα ἀγγέλλονται αἱ τῶν βιβλίων προσφοραί, μεθ' ἃ ἐκφωνοῦνται εὐχαριστίαι τῶν δωρητῶν.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὰ ὀνόματα καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίνονται δεκτοὶ τακτικὰ μὲν μέλη οἱ κ. κ. Ἰ. Βασιατζίδης, διευθυντὴς τοῦ ἐν Πίρᾳ Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου, Ἐ. Σίλιος Λούσης, ἰατρὸς, Ὀθων Ἀνδριάδης, κ. Ματίας ἐκ Σηλυβρίας καὶ ὁ κ. Ὀδυσσεὺς Ἀνδρειάδης, λόγιος ἰνταῦθα, ἐπίτιμον δὲ μέλος ὁ ἐν Τέντῃ Πανταζῆς Βηλάνης.

Ἀγγέλλονται δὲ τὸ πρῶτον τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Λεόντιος Ἐλευθεριάδης, καθηγητὴς καὶ Μιχαὴλ Ἠσαΐας, γραμματεὺς τοῦ ἁγίου Κρίσου, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἠρ. Βασιάδου, Θ. Σαλτέλη καὶ Ν. Παρανίκα.

Εἶτα ὁ κ. **Σπ. Μαυρογένης** ἀνέγνω περὶ τοῦ φωτοφώνου Bell καὶ περὶ τοῦ φωτομέτρου Liveng.

Ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ ταύτῃ, ἧς βάσις ὑπῆρξε ἡ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἐν τῇ Revue Scientifique δημοσιευθεῖσα ὁ κ. Σπ. Μαυρογένης πρῶτον ἐξηγεῖ τίνος ἕνεκα λόγου τὸ ὄργανον τοῦ G. Bell φωτοφώνον ἐκλήθη. Ἐκλήθη δ' οὗτοι, διότι ἡ φωνὴ οὐδόλως διὰ τηλεγραφικοῦ μετελθίσεται σύρματος, ὡς ἐν τῷ τηλεφώνῳ, ἀλλὰ διὰ ἀκτίνων φωτεινῶν. Βασίζεται δὲ ἐπὶ τῆς τοῦ σελήνου ἰδιότητος, τοῦ παρουσιάζειν ἀσθενεστέραν ἀντίστασιν τῇ διαβάσει τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος. Ὁ κ. Σ. Μαυρογένης ἐξακολουθεῖ μετὰ ταῦτα ἀναπτύσσων τὰς διαφόρους ἰδιότητας τοῦ σελήνου. Παρατηρεῖ δὲ, λέγει, ὅτι τοῦτο ἐν τῷ φωτὶ μᾶλλον ἢ ἐν τῷ σκότει ἀγωγὸν ἐστιν. Ἀκολούθως ἀναφέρει διαφόρους διαφόρων δοκιμὰς ὅπως ἐπιτευχθῇ διὰ τὴν ὅρασιν ὅ,τι διὰ τοῦ τηλεφώνου διὰ τὴν ἀκοὴν γίγνεται καὶ μετὰ ταῦτα μεταβαίνει εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ φωτοφώνου τοῦ G. Bell. Ὁ σκοπὸς τοῦ φωτοφώνου τούτου ἐστὶν ὁ αὐτὸς τῷ τοῦ τηλεφώνου, ἀλλὰ τοῦτο μὲν δεῖται μεταλλικοῦ ἀγωγοῦ ὅπως τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα δι' αὐτοῦ διερχόμενον καὶ ἀλληλοδιαδοχῶς διακοπτόμενον παράγῃ τ' ἀκουτούμενα τηλεφωνικὰ ἀποτελέσματα, ἐνῷ ἐκεῖνο, δηλαδὴ τὸ φωτοφωνον, ἀπ' ἐναντίας στερεῖται αὐτοῦ καὶ οὐδόλως δεῖται τοιούτου ἀγωγοῦ. Διακοπαὶ ἀλληλοδιάδοχοι φωτεινῆς ἀκτῖνος, διωθυνομένης ἀπὸ ἑνὸς σταθμοῦ καὶ ἐπιπιπτούσης ἐπὶ τεμαχίου σελήνου ἐν ἑτέρῳ παράγουσι τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα, ἃ καὶ τὸ τηλέφωνον. Πλὴν ὅμως τεμάχιον σελήνου οὐδόλως ἐστὶ καθαλλήλον. Διὸ ὁ κ. Σπ. Μαυρογένης ὁμιλεῖ ἀκολούθως περὶ τῶν διαφόρων πρὸς τοῦτο γενομένων πειραμάτων, ὧν ἡ περίοδος εἰσέτι ἐξακολουθεῖ. Κατόπιν τῶν περὶ φωτοφώνου τοῦ Bell τούτων ὁ κ. Μαυρογένης ποιεῖται λόγον περὶ τοῦ Photomètre à grisou τοῦ Liveng ἤτοι φωτομέτρου κατὰ τὴν τῶν ἀνθρακωρυχείων εὐφλέκτων ἀερίων. Ἡ φωτόρριζα αὕτη ἐφάρμοσις τοῦ Liveng ἐδράζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὅτι σῶμα ἐκ πλατίνης ζωηρῶς πυρακτωθὲν δι' ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος παρέχει φωτισμὸν ζωηρότερον ἐν τοῖς ἀερίοις τῶν ἀνθρακωρυχείων (grisou) ἢ ἐν τῷ καθαρῷ ἀέρι· ἡ δὲ ζωηρότης αὕτη ἐστὶ ἀνάλογος τῇ τῶν ἐκφλέκτων ἀερίων τῶν ἀνθρακωρυχείων ποσότητι.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΛΘ'.

(Τακτική).

Τῇ 2 Φεβρουαρίου 1884.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἠρ. Βασιάδου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἠγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολὴ, τῆς ἐν Ἀθήναις διεσπουδοῦ

Ἰουλίας Γ. Πελίτου, ἀγγελλούσης τὴν ἀποστολὴν συλλογῆς δημωδῶν παροιμιῶν διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

Τῶν ἐν Βέρνῃ ἐκτελεστῶν τῆς Σουληνείου διαθήκης, ἀπὸ 17 παρελθόντος μηνός, δι' ἧς ἀγγέλλουσι τὴν διὰ τῶν Πατριαρχείων ἀποστολὴν τῷ Συλλόγῳ τριάκοντα Ὀθωμανικῶν λιρῶν κατὰ τὰς σχετικὰς τῆς διαθήκης ῥήθρα, ἅμα δὲ λίδουσι καὶ ἐξηγήσεις τινὰς περὶ τῆς κατ[illegible] εἰς ἣν εὑρίσκεται ἡ περιουσία τοῦ μακαρίου Σουλήνη.

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 2 τρέχοντος ἀγγελλούσης ὅτι ἡ διαβιβασθεῖσα αὐτῇ ἀπόφασις τοῦ Συλλόγου ἐξετελέσθη, ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ [illegible] καλεῖ τὸν Πρόεδρον τοῦ Συλλόγου ἵνα παρελθὼν παρὰ τοῦ κ. Γ. Δημητριάδου καὶ ἐγχειρίσῃ αὐτῷ τὸ πρωτότυπον τοῦ χάρτου τοῦ Συλλόγου, ἵνα οὗ εἰργάσθη ἡ ἐπιτροπὴ καὶ οὗτινος ἀνέγκην ἔχει.

Τοῦ κ. Κ. Καραβιδοῦρη, ἀπὸ [illegible]νου, ἀγγελλοντος ὅτι παραστὰς ἐν συνεδριάσει τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐν ᾗ μετὰ [illegible] παρεστήρισε τὴν Ἔλλειψιν τοῦ κ. Γ. Α. Δ[illegible] τριάδου μὴ προσκληθέντος, προέτεινε τὴν ἐπ[illegible] ὀκταήμερον ἀνεβολὴν ἀποφάσεως ὁριστικῆς, πρὸς ἄρσιν πάσης διαφωνίας, ἀλλ' ἡ ἐπιτροπὴ ἀπέρριψε τὴν πρότασιν αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Σ. Γ. Σακελλαρίου ἐξ Ὀδησσοῦ, ἀγγελλοντος τὴν ἀποστολὴν διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα *Ὀδησσοῦ καὶ Συλλογῆς ἀρυθμητικῶν πραδιγμάτων.*

Ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει ὅτι παρεπιμφθήσονται ταῖς ἀρμοδίαις ἐπιτροπαῖς τὰ ἀποσταλέντα πονήματα. Καθ' ὅσον δ' ἄφορᾷ τὴν ἐπιστολὴν τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης τοῦ μακαρίου Σουλήνη παρατηρεῖ ὅτι τὰ διατεθέντα χρήματα οὐχ ὑπάρχουσιν ἐν ἀσφαλείᾳ. Ὁ Σύλλογος ἐλάβεν ἐκ τῶν διατεθέντων ὑπὲρ αὐτοῦ μόνον *διακοσίας ἑβδομήκοντα* λίρ. καὶ τὰς ἤδη ἀγγελλομένας τριάκοντα.

Εἶτα ὁ κ. **Γ. Α. Δημητριάδης** παρατηρεῖ ὅτι ἀπουσιάζει τῆς συνεδριάσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, οἱ δὲ λόγοι, δι' οὓς προέβη ἡ ἐπιτροπὴ εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς στεροῦνται ὑποστάσεως, ὅτι αὐτὸς ἀπελείπετο ὑπὸ τοῦ λιθογράφου εἰς ἀποζημιώσεις, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ χάρτου τῶν Χερσαίων τειχῶν πρὸ 2 1/2 μηνῶν ἦν τετελειωμένον, καὶ ὅτι ἡ διακοπὴ τοῦ ἔργου προέρχεται ἐκ τοῦ προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὁ κ. **Τηλ. Καραβιδοῦρη** παρατηρεῖ ὅτι λυπηρὰ ἐστιν ἡ διάνοιξις, ὅτι ἄτοπος ἡ μὴ πρόσκλησις τοῦ κ. Γ. Α. Δημητριάδου ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλ' ὅτι ὑπάρχει νομμοῦτος ἐν ταῖς ἀποφάσεσιν αὐτῆς, προτείπει δὲ τὰ διαφερόμενα μέρη ὅπως καὶ ἐπὶ θυσίᾳ συμβιβασθῶσιν.

Ὁ κ. **Στ. Σατραζάμης** ὑποστηρίζει τὸν κ. Γ. Α. Δημητριάδην.

Ὁ δὲ κ. **Θ. Σαλτέλης** παρατηρεῖ ὡς μέλος μὲν τοῦ προεδρείου ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ ἐξεπλήρωσε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου, ὡς μέλος δὲ τοῦ Συλλόγου ὅτι ὁ πρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς οὐχὶ καλῶς ἐπραξε μὴ προσκαλέσας τὸν κ. Γ. Α. Δημητριάδην.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* προτείπει τὸν κ. Δημητριάδην ὅπως ἀποδῷ τὸν χάρτην τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Ὁ κ. **Γ. Δημητριάδης** ὅμως λέγει ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ θυσιάσῃ τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ καὶ ὅτι προθήσεται αὐτὸς εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ χάρτου τῶν Χερσαίων τειχῶν.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀπαντᾷ ὅτι δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο ὑπ' εὐθύνην αὐτοῦ, ἀλλὰ βεβαίως ὁ χάρτης ἀποκηρυχθήσεται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ἡ φοροφορίας γενομένης γίγνονται δεκατὸ τακτικὰ μέλη οἱ κ.κ. Λεύκιος Ἐλευθεριάδης καὶ Μιχαὴλ Ἰσαΐας. Ἀγγέλλεται δὲ τὸ πρῶτον τακτικὸν μέλος ὁ ἐν Χάλκῃ κτηματίας κ. Γ. Βασιλειάδης, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. Ἠρ. Βασιλέου, Θ. Σαλτέλη καὶ Α. Ἀργυροῦ.

Εἶτα ὁ κ. **Ι. Καρολίδης** ἀναγινώσκει τὸ 5ον μέρος τῶν ἐκατὸν παροιμιῶν τοῦ Καλίρου 'Αλῆ[1]). Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΕ'.

(Τακτική).

Τῇ 9 Φεβρουαρίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ἠρ. Βασιλέου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κ. Ἰω. Βιττῶρη, ἀπὸ 10 ἰνουαρίου, δι' ἧς εὐχαριστεῖ τῷ

---

1) Τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος τῆς «περὶ τῶν ἑκατὸν παροιμιῶν τοῦ Καλίρου 'Αλῆ» μελέτης τοῦ κ. Ἰωρδ. Καρολίδου ἐδημοσιεύθη σὺν τῇ πρώτῃ μέρει διὰ τοῦ ἡγουμένου ΙΔ' τεύχους. (Σημ. Συντ. Ἐπ.).

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ім. І. І. МЕЧНИКОВА

Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ἐπίτιμου μέλους.

Τῆς ἐν Φαναρίῳ Λίσχης *Μεγησοσόνης* ἀπὸ 4 ἐνεστώτος, αἰτουμένης ἐπὶ ἀβλαβεῖ ἐπιστροφῇ δίκα δωδεκάδας καθισμάτων.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης, γίγνεται δεκτὸς τακτικὸν μέλος ὁ ἐν Χάλκῃ κ. Γ. Βασιλειάδης.

Εἶτα ἀγγέλλεται ἡ τῶν βιβλίων προσφορὰ παρὰ τοῦ ἐν Καρλσρούῃ Γενικοῦ Προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. Τούνη, πρὸς ὃν ἐκφράζονται εὐχαριστίαι.

Κατόπιν ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** ἐξακολουθεῖ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πραγματείας αὐτοῦ περὶ Αἰμιλίου τοῦ Ρουσσώ, πραγματευσάμενος τὰ περὶ ἀγωγῆς καὶ ἀσκήσεως τῶν πέντε αἰσθήσεων, ἅτινά εἰσιν οὐ μόνον τοῦ σώματος ὄργανα ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς, δι' ὧν συγκοινωνεῖ τῷ ἐξωτερικῷ κόσμῳ· τούτου ἕνεκα ὁ Ρουσσώ, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, συνίστησι τὴν γυμναστικὴν τῶν αἰσθήσεων, διότι καὶ αἱ αἰσθήσεις, ὡς πᾶσαι αἱ ἄλλαι δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου, ἀναπτύσσονται, ἰσχυροποιοῦνται καὶ τελειοποιοῦνται.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΘ'.

(Τακτική).

Τῇ 16 Φεβρουαρίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, ἀπὸ 11 μεσοῦντος ἐξ Ἀθηνῶν τοῦ κ. Γ. Ἀθ. Γερέκη, ἀποστέλλοντος πέντε φυλλάδια χειρογράφων περιεχόντων ὅλην πραγματείαν Ἀριθμητικῆς διὰ τῶν Καρακάλλεινον ἀγώνα.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει ὅτι τὰ χειρόγραφα σταλήσονται τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἐμ. Μανωλόπουλος, ὑπάλληλος τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς Πρεσβείας, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. Ἠρ. Βασιάδου, Θ. Σαλτέλη καὶ Δ. Κυμπρίτου.

Κατόπιν ἀγγέλλεται προσφορὰ βιβλίων ὑπὸ τοῦ κ. A. Mordtmann, πρὸς ὃν ἐκφράζονται εὐχαριστίαι.

Ἀκολούθως ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης**, συνεχίζων τὴν πραγματείαν αὐτοῦ περὶ Αἰμιλίου τοῦ Ρουσσώ, ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς πρώτης ἡλικίας ἀπὸ τοῦ 13 — 15 ἔτους, ἣν ὁ Ρουσσώ καλεῖ ἡλικίαν τῶν σπουδῶν, θεωρῶν αὐτὴν ἀρμοδιωτάτην, ὀλιγοχρόνον ἔμως καὶ πως μὴ ἀρκοῦσαν· διότι πολλὰ τὰ ἀντικείμενα, ἃ ὁ παῖς ὀφείλει νὰ μάθῃ. Ἡ ἀγωγὴ κατὰ ταύτην μάλιστα τὴν ἡλικίαν πρέπει νὰ μείνῃ ἐλευθέρα. Ὁ μαθητὴς ὀφείλει νὰ μάθῃ πάντα ἐφ' ἑαυτοῦ, τιθεμένης ἐν χρήσει τῆς εὑρετικῆς μεθόδου, τῆς ἄλλως σωκρατικῆς λεγομένης ἢ μαιευτικῆς.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΛΚΒ'.

(Τακτική).

Τῇ 2 Μαρτίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ σεβασμιωτάτου ἁγίου Ἐφέσου κ. Ἀγαθαγγέλου, ἀπὸ 25 παρελθόντος μηνός, δι' ἧς εὐχαριστεῖ τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ἐπιτίμου μέλους.

Ἀνωνύμου, ἀπὸ 28 παρελθόντος, ἀποστέλλοντος διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα πέντε χειρόγραφα φυλλάδια ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Ἀγωνιστικαὶ Ἱστορίαι εἰλημμέναι ἐκ τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης καὶ φέροντα τὸ εὐαγγελικὸν ῥητὸν «Ἐγώ εἰμι ἡ ἄρτος τῆς ζωῆς κτλ.»

Ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει ὅτι τὰ φυλλάδια σταλήσονται τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίγνεται δεκτὸς, τακτικὸν μέλος, ὁ κ. Ἐμμαν. Κανελλόπουλος.

Τὸ πρῶτον δὲ ἀγγέλλεται τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἀλέξανδρος Σοῦτσος, γραμματεὺς τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ προξενείου, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. Ἠρ. Βασιάδου, Θ. Σαλτέλη καὶ Δ. Κυμπρίτου.

Εἶτα ἀγγέλλονται αἱ τῶν βιβλίων προσφοραὶ καὶ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τοῖς ποιηταῖς αὐτῶν.

Ἀκολούθως ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** ἀνέγνω συνέχειαν καὶ τέλος περὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς τετάρτης ἡλικίας κατὰ Ρουσσώ. Μεταβὰς δὲ εἰς τὸ περὶ γυναικείας παιδεύσεως ποιεῖται περι-

γραφὴν τῆς γυναικὸς κατὰ Ρουσσῶ ὑπισχνούμενος συνίχειαν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐν ἄλλῃ συνεδρίᾳ.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚΓ'.

(Τακτική).

Τῇ 9 Μαρτίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλειου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τῆς Ἀδελφότητος Ξηροκρήνης, ἀπὸ 6 ἀρξαμένου δι' ἧς εὐχαριστοῦσα τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῷ ὅτι ἐπέτρεψεν αὐτῇ νὰ συνεδριάζῃ τακτικῶς τε καὶ ἐκτάκτως ἐν τῷ καταστήματι αὐτοῦ, παρακαλεῖ ὅπως παραχωρηθῇ αὐτῇ ἡ αἴθουσα ἵνα δῷ εὐαγετικὴν μουσικὴν ἐρεσπερίδα πρὸς ἀνακούφισιν τῆς ἀνεξιοπαθούσης Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς.

Ἀνωνύμου, ἀπὸ 25 Φεβρουαρίου, ἀποστέλλοντος διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα χειρόγραφα ἑλληνικῆς ἱστορίας ἐξ ἑπτὰ τευχῶν.

Τοῦ κ. Ἠλ. Ἀλεξανδρίδου, ἀπὸ 5 ἐνεστῶτος, ἀποστέλλοντος ἀσκλείστως ἀντίγραφον ἐπιστολῆς τοῦ Ἁγίου Βελεγράδων καὶ ἀντίγραφα ἀρχαίων καὶ ὑπὸ ἱστορικὴν ἔποψιν σπουδαίων ἐγγράφων.

Τοῦ ἐν Ξάνθῃ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου Ἡοῦς τῆς Ῥαιδέστης, ἀπὸ 23 Φεβρουαρίου, δι' ἧς εὐχαριστεῖ τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τοῖς ἐκάστοτε ἐκδηλουμένοις αὐτῷ αἰσθήμασι καὶ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ αἰτηθέντος διδασκάλου τῆς γαλλικῆς καὶ τουρκικῆς γλώσσης.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει ὅτι τὰ διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα χειρόγραφα ἀποστελήσονται τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ, τὰ δὲ ἀντίγραφα τοῦ Ἁγίου Βελεγράδων τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφορορίας γενομένης γίγνεται δεκτὸς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἀλίξ. Σοῦτσος.

Ἀκολούθως ὁ κ. **Ν. Παρανίκας** ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς σχολῆς κ. Ματθαίου Παρανίκα *Περὶ τῶν Ὀρνίθων τοῦ Ἀριστοφάνους.* (Ἴδε ἔμπροσθεν σελ. 1).

Κατόπιν μετὰ τινα παρατήρησιν τοῦ κ. προέδρου λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚΔ'.

(Τακτική).

Τῇ 16 Μαρτίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλειου.**

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ Θ. Τάγε, ἐπαινέσας δὲ τοῦ ἀνδρὸς τοὺς πολλοὺς ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου κόπους ἐκφράζει τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ λύπην ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ χρησίμου καὶ ἀγαθοῦ ἀνδρός.

Ὁ κ. **Κρ. Κατζηχρήστου** προτείνει τὴν ἀποστολὴν συλλυπητηρίου ἐπιστολῆς πρὸς τὴν τεθλιμμένην οἰκογένειαν τοῦ μακαρίτου Θεοχάρους.

Τούτου δεκτοῦ γενομένου καὶ τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀναγνωσθέντων τε καὶ ἐπικυρωθέντων ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ κ. Β. Λούσα ἀπὸ 10 Μαρτίου προσφέροντος τῷ Συλλόγῳ πέντε ἀντίτυπα τῆς ἐνεισίμου αὐτοῦ διατριβῆς.

Τῆς ἐνταῦθα Ἀδελφότητος Ξηροκρήνης, ἀπὸ 12 μεσοῦντος, προσκλητήριος εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἑορτήν.

Εἶτα ὁ κ. **Πρ. Βασιάδης** ἐξακολουθεῖ τὴν συνέχειαν τοῦ ἀναγνώσματος «Περὶ γυναικείας παιδεύσεως κατὰ τὸν Αἰμίλιον τοῦ Ρουσσῶ». Ἵ; ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς πρέπει νὰ κανονίζηται πρὸς τὴν γυναικείαν φύσιν καὶ τὸν προορισμὸν αὐτῆς, οὕτω καὶ τὰ μέσα τῆς ἀγωγῆς. Ὁ Ρουσσῶ συμβουλεύει ὡς πρῶτον μέσον ἀγωγῆς τὴν κλίσιν τῶν κορασίων πρὸς τὸν στολισμόν, δι' ἧς θέλουσι μάθει νὰ ῥάπτωσι, νὰ πλέκωσι τρίχαπτα καὶ λοιπὰ ποικίλματα. Διὰ τῆς χειροτεχνικῆς ἐργασίας καὶ τῆς καλλιεργείας τῶν φυσικῶν χαρισμάτων μορφοῦται ἡ φιλοκαλία· διὰ δὲ τῆς φιλοκαλίας ἀναλύεται ὁδὸς τῷ πνεύματι, φέρουσα εἰς τὸν ἴδιαν τοῦ καλοῦ παντὸς εἶδους. Ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία τῶν κορασίων πρέπει νὰ ἀρχηται πρωϊαίτερον ἢ ἡ τῶν ἀρρένων, διότι κανὼν τῆς διαγωγῆς τῆς γυναικὸς ἡ αὐθεντία τῆς θρησκείας καὶ ἡ κοινὴ γνώμη εἶναι. Εἶτα ὁ κ. Πρ. Βασιάδης λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τινων διαλέξεων τοῦ γάλλου Λεγουβέ περὶ γυναικὸς ὁμιλεῖ ἐν ὀλίγοις περὶ τοῦ γυναικείου ζητήματος ὡς ἐξεπαίδευε αὐτὸ ὁ γάλλος ἀκαδημαϊκὸς καὶ οὗτος ἐπέφανε τὴν πραγματείαν περὶ Αἰμιλίου τοῦ Ρουσσῶ. Λύεται ἡ συνεδρίασις.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНИКОВА

Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ἐπιτίμου μέλους.

Τῆς ἐν Φαναρίῳ Λέσχης Μνημοσύνης ἀπὸ 4 ἐνιαυτῶτος, αἰτουμένης ἐπὶ ἀδελφοῖ ἐπιστροφῇ δέκα δωδεκάδας καθισμάτων.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης, γίγνεται δεκτὸς τακτικὸν μέλος ὁ ἐν Χάλκῃ κ. Γ. Βασιλειάδης.

Εἶτα ἀγγέλλεται ἡ τῶν βιβλίων προσφορὰ παρὰ τοῦ ἐν Καρλσρούῃ Γενικοῦ Προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. Τούνη, πρὸς ὃν ἐκφράζονται εὐχαριστίαι.

Κατόπιν ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** ἐξακολουθεῖ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πραγματείας αὐτοῦ περὶ Ἀιμιλίου τοῦ Ρουσσώ, πραγματευόμενος τὰ περὶ ἀγωγῆς καὶ ἀσκήσεως τῶν πέντε αἰσθήσεων, ἅτινά εἰσιν οὐ μόνον τοῦ σώματος ὄργανα ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς, διὸ καὶ τούτου ἕνεκα ὁ Ρουσσώ, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ἐπιστήσει τὴν γυμναστικὴν τῶν αἰσθήσεων, ὅτι καὶ αἱ αἰσθήσεις, ὡς πᾶσαι αἱ ἄλλαι δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου, ἀναπτύσσονται, ἰσχυροποιοῦνται καὶ τελειοποιοῦνται.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΑΛ'.

(Τακτική).

Τῇ 16 Φεβρουαρίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, ἀπὸ 11 μεσοῦντος ἐξ Ἀθηνῶν τοῦ κ. Γ. Ἀθ. Γερόκη, ἀποστέλλοντος πέντε φυλλάδια χειρογράφων περιεχόντων ὅλην πραγματείαν Ἀριθμητικῆς διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει ὅτι τὰ χειρόγραφα σταλήσονται τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἐμ. Μανωλόπουλος, ὑπάλληλος τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς Πρεσβείας, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. Ἠρ. Βασιάδου, Θ. Σαλτέλη καὶ Δ. Κωμπρίτου.

Κατόπιν ἀγγέλλεται προσφορὰ βιβλίων ὑπὸ τοῦ κ. Α. Mordtmann, πρὸς ὃν ἐκφράζονται εὐχαριστίαι.

Ἀκολούθως ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης**, συνεχίζων τὴν πραγματείαν αὐτοῦ περὶ Αἰμιλίου τοῦ Ρουσσώ ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς τρίτης ἡλικίας ἀπὸ τοῦ 13 — 15 ἔτους. Ἐν ὁ Ρουσσὼ καλεῖ ἡλικίαν τῶν σπουδῶν, θεωρῶν αὐτὴν ἁρμοδιωτάτην, ὀλιγοχρόνιον ἔμως καί πως μὴ ἀρκοῦσαν· διότι πολλὰ τὰ ἀντικείμενα, ἃ ὁ παῖς ὀφείλει νὰ μάθῃ. Ἡ ἀγωγὴ κατὰ ταύτην μάλιστα τὴν ἡλικίαν πρέπει νὰ μείνῃ ἐλευθέρα. Ὁ μαθητὴς ὀφείλει νὰ μάθῃ πάντα ἐφ' ἑαυτοῦ, εὑθυμένος ἐν χρήσει τῆς εὑρετικῆς μεθόδου, τῆς ἄλλως σωκρατικῆς λεγομένης ἢ μαιευτικῆς.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚΒ'.

(Τακτική).

Τῇ 2 Μαρτίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἀγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ σεβασμιωτάτου ἁγίου Ἐρέσου κ. Ἀγαθαγγέλου, ἀπὸ 25 παρελθόντος μηνός, δι' ἧς εὐχαριστεῖ τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ἐπιτίμου μέλους.

Ἀνωνύμου, ἀπὸ 28 παρελθόντος, ἀποστέλλοντος διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα πέντε χειρόγραφα φυλλάδια ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Ἀγωνιστικαὶ Ἱστορίαι* εἰλημμένας ἐκ τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης καὶ φέροντα τὸ ἐυαγγελικὸν ῥητὸν «Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς κτλ.»

Ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει ὅτι τὰ φυλλάδια σταλήσονται τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίγνεται δεκτὸς, τακτικὸν μέλος, ὁ κ. Ἔμμαν. Μαρ. Ὀλύμπιος.

Τὸ πρῶτον δὲ ἀγγέλλεται τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἀλέξανδρος Σοῦτσος, γραμματεὺς τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ προξενείου, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. Ἠρ. Βασιάδου, Θ. Σαλτέλη καὶ Δ. Κωμπρίτου.

Εἶτα ἀγγέλλονται αἱ τῶν βιβλίων προσφοραὶ καὶ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τοῖς ποιησαμένοις αὐτάς.

Ἀκολούθως ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** ἀνίγνω συνέχειαν καὶ τέλος περὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς τετάρτης ἡλικίας κατὰ Ρουσσώ. Μεταβὰς δὲ εἰς τὸ περὶ γυναικείας παιδεύσεως ποιεῖται περι-

γραφὴν τῆς γυναικὸς κατὰ Ρουσσὼ ὑπισχνούμενος συνίχειαν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐν ἄλλῃ συνεδριάσει.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚΓ'.

(Τακτική).

Τῇ 9 Μαρτίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλεοῦ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἀγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τῆς Ἀδελφότητος Ξηροκρήνης, ἀπὸ 6 ἀρξαμένου δι' ἧς ἀφαιρεῖται τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῷ ὅτι ἐπέτρεψεν αὐτῷ νὰ συνεδριάζῃ τακτικῶς τε καὶ ἐκτάκτως ἐν τῷ καταστήματι αὐτοῦ, παρακαλεῖ ὅπως παρεχωρηθῇ αὐτῇ ἡ αἴθουσα ἵνα δῷ ἐνεργετικὴν μαθητικὴν ἑρεσπερίδα πρὸς ἀνακούρισιν τῆς ἀξιοπαθούσης Μ τοῦ Γένους Σχολῆς.

Ἀνεωλμου, ἀπὸ 25 Φεβρουαρίου, ἀποστέλλοντος διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα χειρόγραφα ἑλληνικῆς ἱστορίας ἐξ ἑπτὰ τευχῶν.

Τοῦ κ. Ἠλ. Ἀλεξανδρίδου, ἀπὸ 5 ἰνεστῶτος, ἀποστέλλοντος ἐσωκλείστως ἀντίγραφον ἐπιστολῆς τοῦ Ἁγίου Βελεγράδων καὶ ἀντίγραφα ἀρχαίων καὶ ὑπὸ ἱστορικὴν ἐποψιν σπουδαίων ἐγγράφων.

Τοῦ ἐν Σάνθῃ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου *Ἠθος τῆς Ῥοδόπης*, ἀπὸ 23 Φεβρουαρίου, δι' ἧς εὐχαριστεῖ τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τοῖς ἐκάστοτε ἐκδηλουμένοις αὐτῷ αἰσθήμασι καὶ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ αἰτηθέντος διδασκάλου τῆς γαλλικῆς καὶ τουρκικῆς γλώσσης.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει ὅτι τὰ διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα χειρόγραφα ἀποστελλόνται τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ, τὰ δὲ ἀντίγραφα τοῦ Ἁγίου Βελεγράδων τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίγνεται δεκτὸς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἀλέξ. Σοῦτσος.

Ἀκολούθως ὁ κ. **Ν. Παρανίκας** ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ διδυμοτεύχου τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς σχολῆς κ. Ματθαίου Παρανίκα *Περὶ τῶν Ὀρνίθων τοῦ Ἀριστοφάνους.* (Ἴδε ἐμπροσθεν σελ. 1).

Κατόπιν μετὰ τινα παρατήρησιν τοῦ κ. προέδρου λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚΔ'.

(Τακτική).

Τῇ 16 Μαρτίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλεοῦ.**

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ Θ. Τάγε, ἐπαινέσας δὲ τοῦ ἀνδρός τοὺς πολλοὺς ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου κόπους ἐκφράζει τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ λύπην ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ χρησίμου καὶ ἀγαθοῦ ἀνδρός.

Ὁ κ. **Χρ. Χατζηχρήστου** προτείνει τὴν ἀποστολὴν συλλυπητηρίου ἐπιστολῆς πρὸς τὴν τεθλιμμένην οἰκογένειαν τοῦ μακαρίτου Θεοχάρους.

Τούτου δεκτοῦ γενομένου καὶ τῶν πρακτικῶν τῆς ἀγουμένης συνεδριάσεως ἀναγνωσθέντων τε καὶ ἐπικυρωθέντων ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ κ. Β. Αὐσῆ ἀπὸ 10 Μαρτίου προσφέροντος τῷ Συλλόγῳ πέντε ἀντίτυπα τῆς ἐνεισίμου αὐτοῦ διατριβῆς.

Τῆς ἐνταῦθα Ἀδελφότητος Ξηροκρήνης, ἀπὸ 12 μεσοῦντος, προσκλητήριος εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἑορτήν.

Εἶτα ὁ κ. **Πρ. Βασιάδης** ἐξακολουθεῖ τὴν συνέχειαν τοῦ ἀναγνώσματος «Περὶ γυναικείας παιδεύσεως κατὰ τὸν Αἰμίλιον τοῦ Ρουσσώ». Ἵς ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς πρέπει νὰ κανονίζεται πρὸς τὴν γυναικείαν φύσιν καὶ τὸν προορισμὸν αὐτῆς, δεῖν καὶ τὰ μέσα τῆς ἀγωγῆς. Ὁ Ρουσσὼ συμβουλεύει ὡς πρῶτον μέσον ἀγωγῆς τὴν κλίσιν τῶν κορασίων πρὸς τὸν στολισμόν, δι' ἧς θέλουσι μάθει νὰ ῥάπτωσι, νὰ πλέκωσι πρίγκιπα καὶ λοιπὰ ποικίλματα. Διὰ τῆς χειροτεχνικῆς ἐργασίας καὶ τῆς καλλιεργείας τῶν φυσικῶν χαρισμάτων μορφοῦται ἡ φιλοκαλία· διὰ δὲ τῆς φιλοκαλίας ἀνοίγεται ὁδὸς τῷ πνεύματι, ῥέουσα εἰς τὰς ἰδίας πηγὰς καλοῦ παντὸς εἴδους. Ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία τῶν κορασίων πρέπει νὰ ἀρχῆται πρωϊαίτερον ἢ ἡ τῶν ἀρρένων, διότι κανὼν τῆς διαγωγῆς τῆς γυναικὸς ἡ αὐθεντία τῆς θρησκείας καὶ ἡ κοινὴ γνώμη ἐστίν. Εἶτα ὁ κ. Πρ. Βασιάδης λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τινων διαλέξεων τοῦ γάλλου Λεγουβὲ περὶ γυναικὸς ὁμιλεῖ ἐν ἑλλήνοις περὶ τοῦ γυναικείου ζητήματος ὡς ἐξετάζει αὐτὸ ὁ γάλλος ἀκαδημαϊκὸς καὶ οὗτος ἐπέρανε τὴν πραγματείαν περὶ Αἰμιλίου τοῦ Ρουσσώ. Λύεται ἡ συνεδρίασις.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚΕ'.

(Τακτική).

Τῇ 23 Μαρτίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλειου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως,

Ὁ κύριος **Πρ. Βασιλειος** ὁμιλεῖ περὶ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν ΙΗ' ἑκατονταετηρίδα. Καὶ πρῶτον λέγει τινὰ περὶ τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς, ἣν ἐξήσκησεν ὁ Ρουσσὼ εἰς τὴν Γερμανίαν, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ φιλοσόφου Καντίου καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλανθρωπικῶν Βασεδοβίου, ὅστις, καὶ τὴν κόρην αὐτοῦ ὠνόμασεν Αἰμιλίαν ἀπὸ τοῦ Αἰμιλίου τοῦ Ρουσσοῦ. Ἀλλ' ἡ ἐπιρροὴ αὕτη οὐδὲν εἰσεχώρησε καὶ εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα διὰ τοῦτο καίτοι ὁ πατὴρ τοῦ μεγάλου Φριδερίκου καὶ αὐτὸς οὗτος ἐν τῇ προτεσταντικῇ Γερμανίᾳ ἠγωνίσθησαν λίαν ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἐν δὲ τῇ καθολικῇ Γερμανίᾳ ἡ αὐτοκράτειρα Μαρία Θηρεσία καὶ ὁ υἱὸς αὐτῆς Ἰωσὴφ ὁ Β' βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν κληρικῶν Felliger καὶ Kindermann, ἡ δημοτικὴ σχολὴ ἔμενεν ἐν ᾗ καταστάσει ἦν καὶ κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα. Οἱ ἐπαγγελλόμενοι τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα ἐξήσκουν πρὸς πορισμὸν τῶν ἀναγκαίων καὶ ἄλλο τι ἐπάγγελμα οἷον τὸ τῆς ῥάπτου, ὑποδηματοποιοῦ καὶ λοιπῶν. Ὁ Ρουσσὼ ἐμπνευσθεὶς ὑπὸ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ρουσσοῦ καὶ Βασεδοβίου ἐποίησε πολλὰ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς χώρας, ἧς ἦν κύριος, ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν σχολείων τῶν χωρικῶν, ἰδίᾳ δαπάνῃ ἱδρύσας σχολεῖα, συγγράψας διδακτικὰ βιβλία καὶ μορφώσας δημοδιδασκάλους. Τὸ παράδειγμα αὐτοῦ συνετίλεσε πολὺ καὶ ἐν ἄλλαις χώραις τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο καὶ νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν ἀξίων διδασκάλων, διότι δὲν ὑπῆρχον τὰ πρὸς μόρφωσιν αὐτῶν κατάλληλα διδασκαλεῖα. Τούτων ἡ ἵδρυσις καὶ ἀνάπτυξις ἐμελλε νὰ γένῃ ἔργον καὶ μέλημα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος.

Λέγεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚς'.

(Τακτική).

Τῇ 6 Ἀπριλίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλειου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τῆς ἐφορίας τῶν ἑλληνικῶν σχολῶν Βάρνης, ἀπὸ 21 παρελθόντος, δι' ἧς ἐκθέτουσα αὕτη τῷ Συλλόγῳ τὴν κατάστασιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος παρακαλεῖ αὐτὸν ὅπως λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὸ κρίσιμον τῆς θέσεως τοῦ ἐκ ἑλληνισμοῦ ἀπουρασίσῃ ἰδίᾳ δαπάνῃ νὰ ἀνακλάβῃ τὴν ἐκπαίδευσιν ἐν διδασκαλείῳ ἑνὸς νέου καὶ μιᾶς νεάνιδος ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις Βάρνης φοιτώντων, ὅτινες διδαχθέντες τὴν νέαν διδασκαλικὴν μέθοδον νὰ διδάξωσιν ἐπὶ ὡρισμένον χρόνον εἰς τὰ σχολεῖα Βάρνης καὶ τῶν πέριξ ὑπὸ ὁμοεθνῶν κατοικουμένων χωριῶν.

Τοῦ κ. Ι. Α. Παραμαρίδου ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν ἀποστέλοντος ἐξ Ἀθηνῶν ἐν χειρογράφῳ *Γραμματικὴν τῆς διαλέκτου* Τραπεζοῦντος, περὶ ῥημάτων καὶ ἀκλίτων μερῶν τοῦ λόγου, διὰ τὸ Ζωγράφειον Διαγώνισμα.

Ἀναγνώσου ἀπὸ 30 Μαρτίου ἀποστέλλοντος ἐν χειρογράφῳ τὸ ὑπόλοιπον τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα.

Τοῦ ἐν Ὀδησσῷ γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. Ι. Βουτσινᾶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 4 ἐνεστῶτος οὕτως ἔχουσα:

Ἀξιόλογε κύριε,

Ἀσμένως ἔλαβον τὸ μέτρον ἔγγραφον μετὰ τοῦ συνημμένου διπλώματος, ἀνακοινοῦντός μοι τὴν ἐκλογήν μου ὡς ἐπιτίμου μέλους τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, εὐχαριστῶ δὶ' καὶ ὡμῶς διὰ τὴν ἀξιότιμον τῷ Συλλόγῳ μέλη ἐπὶ τῇ τιμῇ ταύτῃ, ἣ ἀξία τοσοῦτον μείζων εἶναι δυνάμει τοσούτῳ μᾶλλον πολύτιμος, ὅσῳ προσέρχεται αὕτη παρὰ σοροῦ σωματείου, ὁ ὁποῖος καρδίσαντος τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ἀγάπην πάσης ἑλληνικῆς καρδίας καὶ διὰ τὴν ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀκαταβλήτους ἀγῶνας του, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν γενναίαν ὠφέλειαν, ἣν ἔδωκεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ πρὸς καλλιέργειαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ЛНУ ім. І. ФРАНКА

Ἡ εὐεργετικὴ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου μέριμνα μαρτυρεῖται ἤδη πανταχοῦ ἐνθα ἡ φιλόμουσος καὶ πατριωτικὴ αὐτοῦ πρωτοβουλία ἔθηκε τὴν σφραγῖδα τῆς προσοδευτικῆς ἐνεργείας αὐτοῦ διὰ τῆς ἱδρύσεως σχολῶν τῆς ἐκδόσεως καταλλήλων διδακτικῶν βιβλίων, τῆς συστάσεως διαγωνισμάτων καὶ διαφόρων ἄλλων ἔργων δικαίως ἐπιποθούντων τὸν ἔπαινον καὶ παρακαλούντων τὴν ὑποστήριξιν παντὸς φίλου τῆς ἐθνικῆς προόδου.

Καλούμενος ἤδη, κ. Πρόεδρε, νὰ παρέχω τὴν συμπράξιν μου εἰς τοιοῦτον ἔργον, συμφωνοῦντος πληθέστατα πρὸς τοὺς μυχιαιτέρους πόθους μου, εὐτυχῆ θεωρῶ ἑαυτόν, διότι μοὶ παρέχεται οὕτως ἡ καλὴ νὰ παρακαλέσω τὸν Σύλλογον ν' ἀναδεχθῇ τὴν πραγματοποίησιν σπεύδοντος μου, ἣν ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἔχων ὑπ' ὄψιν, ἀφέμενον τὴν κατάλληλον περίστασιν νὰ θέσω εἰς πρᾶξιν.

Τὴν ἀνίδρυσιν διαγωνισμάτων, πρακτικῶν ἐχόντων σκοπὸν, θεωρῶ, κ. Πρόεδρε, τὸ γνῶν ἔχον, ὡς τὸ σκοπιμώτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον μέσον, δι' οὗ δύναται νὰ παρορμηθῇ ἡ πνευματικὴ ἁμίλλα τῶν δυναμένων, εἰς τὴν ἀνεύρεσιν πάσης ἐλλείψεως ἐπιπροσθούσης εἰς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν πρόοδον καὶ τὴν ἐξεύρεσιν τῶν προσφορωτέρων μέσων, δι' ὧν αὕτη ἀπρόκοπτος δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ. Ἐν δὲ τῶν σπουδαιοτέρων κεφαλαίων αὐτῆς, τῶν χρηζόντων, πρώτιστα πάντων, τῆς ἰδιαζούσης μερίμνης τῶν ἁρμοδίων, εἶναι ἀναντιρρήτως ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν ἀγωγὴ καὶ ἐκπαίδευσις, πολλῶν ἔτι δεομένη ὅπως ἀποφέρῃ οἷους καὶ ὅσους πάντες εὐχόμεθα καρπούς. Ἐκ τῆς σπεύσεως ταύτης ὁρμώμενος καὶ ἐπιθυμῶν νὰ συντελέσω τὸ ἐπ' ἐμοὶ εἰς τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ἔργον, ὑποβάλλω εἰς τὴν κρίσιν καὶ μελέτην τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου τὴν γνώμην μου περὶ ἱδρύσεως παρὰς διαγωνισμάτων, σκοπὸν ἔχόντων νὰ μορφωθῇ ἡ ὀρθοτέρα περὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως πρακτικὴ μέθοδος συμφώνως πρὸς τὰς σημερινὰς τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης ἀπαιτήσεις καὶ τὰς ἰδιαιτέρας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους περιστάσεις καὶ καθορισθῶσιν ἑδραῖαι καὶ ἀσφαλεῖς βάσεις τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς τοῦ ἔθνους μορφώσεως ἐν τῷ σταδίῳ τῆς κατωτέρας καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως.

Καὶ πρῶτον νὰ συνταχθῇ Ὁδηγὸς τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἐν ᾧ νὰ περιέχωνται πρακτικαὶ ὁδηγίαι περὶ ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας πάντων τῶν μαθημάτων τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως, ἤτοι τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς, ἐποπτικῆς διδασκαλίας (πραγματογνωσίας), τῆς διδασκαλίας τῆς μητρικῆς γλώσσης, θρησκευτικῶν μαθημάτων, ἰχνογραφίας, γεωγραφίας, ἱστορίας, γεωμετρίας, ἀριθμητικῆς, φυσικῆς ἱστορίας, μουσικῆς φωνητικῆς, γυμναστικῆς, χειροτεχνημάτων κτλ. κτλ. Τοιοῦτος Ὁδηγὸς καλῶς συντεταγμένος δύναται νὰ καταστῇ ἐν κιβωτῷ τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδεύσεως.

Δεύτερον ἀγωνοθέτημα καὶ σοφὸν συνέχειαν τοῦ πρώτου ἔστω νὰ συνταχθῇ ὁμοιος Ὁδηγὸς ἀφορῶν τὴν μέσην ἐθνικὴν ἐκπαίδευσιν (Ἑλληνικῶν Σχολείων καὶ Γυμνασίων).

Τρίτον ἀγωνοθέτημα ἔστω ἡ Ἱστορία, ἐν περιλήψει, τῆς συστάσεως, ἀναπτύξεως καὶ σημερινῆς καταστάσεως τῶν λεγομένων πρακτικῶν ἢ πραγματικῶν Σχολῶν (écoles réales) ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ (Γερμανίᾳ, Ἐλβετίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Ρωσσίᾳ, Ἰταλίᾳ) καὶ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, καὶ κατ' ἔκτασιν περὶ τοῦ προσφορωτέρου τρόπου, καθ' ὃν εἶναι δυνατὸν νὰ συσταθῶσι τοιαῦται πρακτικαὶ Σχολαὶ καὶ παρ' ἡμῖν.

Ἡ χρονικὴ περίοδος ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀνωτέρω τριῶν ἀγωνοθετημάτων ἔστω διετής, δι' ἕκαστον δὲ ἐκ τῶν βραβευθησομένων ἔργων ἀναλαμβάνω νὰ χορηγῶ διὰ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου φράγκα δισχίλια καὶ περιπλέον φράγκα πεντακόσια διὰ τὴν ἐκτύπωσιν αὐτοῦ, ὑποχρεουμένου ἕκαστον τοῦ συγγραφέως νὰ διανείμῃ δι' ἐμοῦ δωρεὰν εἰς τὰ ἐν Ἑλλάδι καὶ Τουρκίᾳ Ἑλληνικὰ Ἐκπαιδευτήρια διακόσια πεντήκοντα ἀντίτυπα.

Ἡμέρα τοῦ πρώτου διαγωνισματος ὁρίζεται ἡ 25 Μαρτίου 1883, ἡ αὐτὴ δὲ ἡμέρα διὰ τὰ ἑπόμενα δύο, ἤτοι ἡ 25 Μαρτίου τοῦ 1885 καὶ ἡ 25 Μαρτίου τοῦ 1887.

Οὐδὲν ἔργον, δημοσιευθὲν ἤδη διὰ τοῦ τύπου, γενήσεται δεκτὸν πρὸς διαγωνισμόν.

Ἡ ἔκτασις τῶν διαγωνισθησομένων ἔργων δὲν δύναται νὰ ἦναι μακροτέρα τῶν εἴκοσι τυπογραφικῶν φύλλων, οὔτε μικροτέρα τῶν δέκα πέντε.

Τὴν ἀνωτέρω γνώμην μου ὑποβάλλω Ὑμῖν, κ. Πρόεδρε, παρακαλῶ, ἂν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἐγκρίνῃ αὐτὴν, νὰ προθέτε εἰς τὴν δέουσαν ἐνέργειαν καὶ νὰ μοὶ ἀνακοινώσητε τὰ περὶ τούτου πρὸς γνῶσίν μου. Ἂν ἐν ταῖς λεπτομερείαις τῶν ἀνωτέρω βάσεων ὑπάρχῃ τι ἐπιδεκτικὸν βελτίωσις διαρρυθμίσεως, παρακαλῶ νὰ ληφθῇ τοῦτο ὑπ' ὄψιν παρ' Ὑμῶν κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ προσήκοντος προγράμματος.

НАУЧНА БИБЛИОТЕКА „ПАИСИЙ" ПЛОВДИВ

Ἐπὶ τούτοις δέξασθε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς Ὑμᾶς ἰδιαιτέρας ὑπολήψεώς μου·

μεθ' ἧς διατελῶ

(Ὑπογ.) ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ.

Ἐπιστολή, τοῦ κ. Ὀθωνος Ἀνδριάδου ἀπὸ 3 Ἀπριλίου ἀγγελλοντος τὴν παρακλεθὴν διπλώματος τακτικοῦ μέλους καὶ εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τούτῳ τῷ Συλλόγῳ.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* προτείνει ν' ἀποσταλῇ εἰς τὸν Θρακικὸν Σύλλογον ἀντίγραφον τῆς ἐκ Βάρνης ἐπιστολῆς τῆς Ἱερορίας τῶν ἐκεῖ ἑλληνικῶν σχολῶν μετὰ τῆς παρακλήσεως ὅπως αὐτὸς ἀναλάβῃ τὴν διπάνην ταύτην, καθόσον ἦν ἄρος Σύλλογος, ὡς γνωστόν, οὐδόλως εὐκαιρεῖ εἰς θέσιν νὰ πράξῃ τοῦτο.

Ὁ κ. **Κομπρίτης** προτείθεται ὅτι καλὸν ἐστὶ παρακληθῇ καὶ ὁ παρὼν ἐν τῇ συνεδριάσει γραμματεὺς τοῦ Θρακικοῦ Συλλόγου κ. Μ. Κωνσταντινίδης ὅπως ὑποστηρίξῃ τὴν αἴτησιν πρὸς τὸν Θρακικὸν Σύλλογον.

Αἱ προτάσεις αἱ κατωτέρω

Ἀκολούθως ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀφηγεῖται συντόμως τὰ τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς τοῦ κ. Ι. Βουτσινᾶ.

Ὁ Σύλλογος μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀφηγήσεως τοῦ κ. Προέδρου μετὰ χαρακτηριστικῆς ἐπιδείξεως τὰς ἐν τῇ ἐπιστολῇ προτάσεις καὶ παρατηρήσεις.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Πρόεδρος* θεωρεῖ κατάλληλα καὶ ὀρθῶς μορφολογημένα τὰ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἀναφερόμενα ἀγωνοθετήματα, καίτοι ἐν ταῖς λεπτομερείαις ἀσυμφωνεῖ, οἷον εἰς τὸ περὶ τῆς ἄωρίας χορηγίας 250 ἀντιτύπων εἰς τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἑλληνικὰ σχολεῖα, τὸ περὶ ὁρισμοῦ τοῦ ποσοῦ τῶν τυπογραφικῶν φύλλων κλπ. Προστίθεται δὲ τὰς ἐξῆς διασαφήσεις· ὅτι ὁ Σύλλογος περὶ ἱκανοῦ χρόνου θεωρῶν ἀναγκαίαν τὴν ἔκδοσιν Ὀδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων εἶχεν ἀποφασίσει νὰ παριλθῇ αὐτὸν ἐν τῇ Καρπανείῳ ἀγῶνι, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ Καρπανείου ἀγῶνος ἐξοικονομηθέντα χίλια φράγκα ἦσαν οὐχὶ ἀρκετὰ διὰ τὸ ἔργον, ἐνήμισυ καλὸν ν' ἀποσταλῇ πρὸς τὸν κ. Καρπάνον περὶ χορηγήσεως καὶ ἄλλων χρημάτων. Ὁ κ. Καρπάνος ὅμως ἐδήλωσεν ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ χορηγήσῃ περισσότερα ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων.

Τούτου ἕνεκα ἡ ἀπροσδόκητος πρότασις τοῦ κ. Ι. Βουτσινᾶ, ἀπελπίζασα τὸν Σύλλογον δυσχερεῖς θέσεως, μετ' εὐγνωμοσύνης ἐγένετο ἀποδεκτή.

Εἶτα ἀγγέλλονται αἱ τῶν βιβλίων προσφοραὶ καὶ ἀκολούθως ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τοῖς ποιήσασιν αὐτάς.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἠλ. Κασπάζης** ἀνέγνω τὸ τέλος τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περὶ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα». Οἱ ἐν Βερολίνῳ ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ αἰῶνος, λαβόντες γνῶσιν τοῦ παιδαγωγικοῦ συστήματος τοῦ Πεσταλόττσι, ἐνήργουν τὴν σύστασιν σχολείων κατ' αὐτὸ τὸ σύστημα· ἰδίᾳ μετὰ τὴν τρομερὰν ἧτταν, ἣν ἡ Πρωσσία ὑπέστη ἐν Ἰένᾳ κατὰ τὸ 1807 καὶ βασιλεῖς καὶ ὑπουργοὶ καὶ φιλόσοφοι τὴν ἀναγέννησιν καὶ ἀνόρθωσιν τῆς χώρας ἐν οἰδενὶ ἄλλῳ ἐπεζήτουν ἢ ἐν τῇ ἀναπτύξει καὶ διαδόσει τῆς παιδεύσεως τοῦ λαοῦ καὶ ἐν τῇ μορφώσει ἀξίων διδασκάλων. Τοῖς μόχθοις πάντων οἱ λόγοι ἐγένοντο ἔργα. Ἐκ τῶν ἀνδρῶν ὅσοι τῶν νέων ἰδεῶν ἐμφορούμενοι συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ προαγωγὴν τῆς δημοτικῆς σχολῆς, οἱ μὲν ἦσαν παιδαγωγοὶ πλέον, πολλῆς κατοχοι ἐμπειρίας καὶ μεγάλης παιδαγωγικῆς θεωρίας, οἱ δὲ φιλόσοφοι, οἱ δὲ κληρικοὶ θρησκευτικῶν ἀπελλαγμένοι προλήψεων. Τὸ παρέδειγμα τῆς Πρωσσίας μιμησάμενα καὶ τὰ μικρὰ τῆς Γερμανίας κράτη ἐρλοτιμήθησαν ν' ἀναπτύξωσι τὴν δημοτικὴν αὐτῶν ἐκπαίδευσιν. Τοιαύτη ἦν ἡ πορεία τῆς ἐκπαιδεύσεως μέχρι τοῦ 1840 ὅτε ὁ βασιλεὺς Φριδέρικος Οὐιλλίαμος ὁ Γ' ἐτελεύτησεν. Ἐκ τοῦ μέχρι σήμερον τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἰδίως τῆς δημοτικῆς πολλὰς ὑπέστησαν παλλινορίας, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἡ πρόοδος ἐγίνετο καὶ τὰ σχολεῖα ἀνεπτύσσοντο τῇ συνεργείᾳ διασήμων παιδαγωγῶν. Τὰ σχολεῖα τῆς πρώτης παιδεύσεως ἐν Γερμανίᾳ δὲν ἔφθασαν βεβαίως εἰς τὸ ἄκρον ἄστον τῆς τελειότητος, ἀλλὰ δύνανται νὰ θεωρηθῶσι τὰ τελειότερα τῶν ὑπαρχόντων, διότι ἔχουσι τὴν ἀνεκτίμητον εὐτυχίαν νὰ διευθύνωνται ὑπὸ ἀξίων διδασκάλων.

Αὕτεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚΖ'.

(Γενικαὶ).

Τῇ 13 Ἀπριλίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιλειου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОУМ ім. М. ПОДРИГАЛОВА

πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ ἐξ Αἴνου δημοδιδασκάλου κ. Σωμεὼν Μανασσίδου, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν Ἱερᾶς Ἱστορίας διὰ τὸν Καρκαβάνειον ἀγῶνα, καὶ ζητοῦντος πληροφορίας περὶ τῶν ἀποσταλέντων τῷ Συλλόγῳ μουσικῶν βιβλίων αὐτοῦ καὶ γλωσσικῆς ὕλης.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* δίδει ὅτι ἡ Ἱερὰ Ἱστορία ἀποσταλήσεται τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ, ἤτις ἂν μὴ ἤδη ἐπρόθυμον εὕρῃ τὸ ἀποσταλλόμενον, θέλει λάβει αὐτὸ ὑπ' ὄψιν.

Εἶτα ἀγγέλλονται αἱ τῶν βιβλίων προσφοραί, πρὸς τοὺς ποιησαμένους δ' αὐτὰς ἐκφράζονται εὐχαριστίαι.

Εἶτα ὁ κ. **Πρ. Βασιάδης** ἀνέγνω τὸ τελευταῖον μέρος τῆς πραγματείας αὐτοῦ περὶ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις διεθνοῦς παιδαγωγικοῦ Συνεδρίου. Διελθὼν τὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα τῆς πρώτης καὶ μέσης παιδεύσεως ὅσα συζητήθησαν ἐν ταῖς γενικαῖς συνεδρίασεσι τοῦ συνεδρίου καὶ ἐν ταῖς μερικαῖς τῶν τμημάτων τῆς πρώτης καὶ μέσης παιδεύσεως, μνημονεύσας τῶν γνωμῶν, ἃς οἱ διασημότεροι τῶν λαβόντων μέρος ἐν ταῖς συζητήσεσιν ἐξήνεγκον, ἐπέρανε τὸν λόγον ὑποδείξας ὅτι αἱ συζητήσεις αὗται δύνανται χρησιμεύσαι καὶ ἡμῖν πρὸς διόρθωσιν τῶν κακῶς καὶ ἐλλιπῶς ἰχόντων.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΝΚΙΓ'.

(Τακτική).

Τῇ 20 Ἀπριλίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ ἐντεῦθεν Ἑλληνικοῦ Φιλεκπ. Συλλόγου, ἀπὸ 10 ἐνεστῶτος, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον λαβὸν ὑπ' ὄψιν τὴν αἴτησιν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου καὶ τὴν τῆς ἐφορείας τῶν Σχολῶν Βάρνης, ἐνέκρινε νὰ ληφθῇ τὸν προσεχῆ Αὔγουστον δύο ὑπότροφοι ἐκ τῶν τελειοφοίτων τῶν Σχολῶν Βάρνης.

Τοῦ κ. Μ. Δέρνερ, ἀπὸ 14 παρόντος, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Α' Τεύχους τοῦ ἐνδοξοτέρου Ἀρχείου τῆς μέσης καὶ νεωτέρας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας καὶ ἐξαιτεῖται τὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐξακολουθησιν αὐτοῦ, ὡς καὶ ἰδιαιτέραν σύστασιν πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν κ. Χρηστάκην ἐφένδην Ζωγράφον.

Ἐπὶ τούτων ὁ κ. *Πρόεδρος* παρατηρεῖ ὅτι ἀγγελλόμεται ἡ ἀπόφασις τοῦ Θρακικοῦ Συλλόγου τῇ ἐφορείᾳ τῶν ἐκπαιδευτηρίων Βάρνης, τῷ δὲ κ. Δέρνερ, ὅτι ὁ Σύλλογος στερούμενος χρημάτων ἀδυνατεῖ νὰ βοηθήσῃ αὐτὸν χρήμασι, γράψει ὅμως τῷ κ. Χρ. Ζωγράφῳ ὑπὲρ αὐτοῦ.

Εἶτα ὁ κ. **Πρ. Βασιάδης** ἀνέγνω ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἔκθεσιν περὶ τοῦ προγράμματος πρὸς σύνταξιν νέου Ὁδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμροτέρων τῶν φίλων διὰ τὴν Α' περίοδον τοῦ Βουτσινείου διαγωνισματος (ἴδε κατωτέρω ἐν τῷ οἰκείῳ τῶν διαγωνισμάτων μέρει).

Εἶτα λόγου γενομένου περὶ δημοσιεύσεως τοῦ προγράμματος διὰ τῶν ἐφημερίδων ὁ κ. **Κ. Γεωργαντᾶς** φρονεῖ ὅτι οὐχὶ καλὸν ἡ δημοσίευσις πρὸ τῆς ἐμβριθοῦς συζητήσεως, καθότι ἀνάμισστον νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Συλλόγου πρόγραμμα ἔχον τι ἀπιλήψιμον.

Ὁ κ. **Χρ. Χατζηχριστου** ἀπαντῶν φρονεῖ, εἰπὼν, ὅτι ἀδύνατος ἡ ἀναβολὴ τῆς δημοσιεύσεως ἄλλως τε καὶ διότι τῇ ἐδικῇ ἐπὶ τοῦ προγράμματος ἐπιτροπῇ ἔχει ὁ Σύλλογος ἀμέριστον ἐμπιστοσύνην.

Ὁ κ. **Πρ. Βασιάδης** κατὰ τὴν ἀναβολὴν ἐπίσης ὢν λέγει ὅτι ὁ Σύλλογος οὐδόλως ἐπιθέλλει ἀλλ' ἐπιθέλκυσι πρόγραμμα· ὁ δὲ συγγραφεὺς ἔχει τὴν ἄδειαν κατὰ τὰ ἐν τῷ γενικῷ προγράμματι τοῦ κόσμου ὁριζόμενα νὰ ἐκτρεπῇ τῶν ὑδηγιῶν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ νὰ βαδίσῃ ἄλλην ὁδόν, ἐὰν ἴχῃ νὰ ὑποδείξῃ ἀποχρώντας περὶ τούτου λόγους.

Ὁ κ. **Κ. Γεωργαλᾶς** ἀναπαλαίει τὴν περὶ ἀναβολῆς τῆς δημοσιεύσεως τοῦ προγράμματος πρότασιν. Φρονεῖ δὲ ὅτι ἔλλειψις τοῦ προγράμματος ἐστὶ ὁ μὴ ἀκριβὴς καθορισμὸς τῶν ὁρίων τῆς δημοτικῆς σχολῆς. Ἀναγκαιοτάτην δ' ἡγεῖται εἰς τὴν μέλλοντα ν' ἀποδυθῇ εἰς τὸν ἀγῶνα τὴν γνῶσιν τῆς βάσεως καὶ τῆς στέγης τοῦ σχολικοῦ οἰκοδομήματος, διότι οὕτω δύνανται ἐν ἐπιγνώσει κέλλιον νὰ ὁρίσῃ καὶ διαρρυθμίσῃ κατκλλήλως τὸ προσῆκον ὁλικόν.

Ὁ κ. **Πρ. Βασιάδης** παρατηρεῖ ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἔκθεσις, ὡς εἰδική, ἐξηγεῖται ἐν ἐκτάσει περὶ τοῦ ζητήματος ὡς καὶ τὸ ὑπολειπόμενον μέρος τοῦ προγράμματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ἀδύνατον νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς τὸ τέρμα

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ ІМЕЧНИКОВА

τῆς δημοτικῆς σχολῆς ὅπερ ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν διαφόρων ἀναγκῶν τῶν διαφόρων κοινοτήτων τοῦ ἔθνους, διὸ οὐδὲ ἐν Εὐρώπῃ ὡρίσθησαν ταῦτα ἀκριβῶς.

Ὁ κ. **Χρ. Κατζηχρήστου** προστίθησιν ὅτι μέγα συμβάλλεται καὶ ἡ διδασκαλία εἰς τὸ νὰ διδαχθῇ ἡ ἀναγκαία ὕλη θᾶσσον ἢ βράδιον.

Ὁ προεδρεύων κ. Θ. Σαλτέλης ἐπισφραγίζων τὸ ζήτημα τοῦτο λέγει ὅτι διάφορα τέρματα δύνανται νὰ ὑπάρχωσι κατὰ τὰς ἀνάγκας τῶν κοινοτήτων κατὰ τοὺς συγκεντρικοὺς κύκλους· νὰ διδάσκωνται δηλ. κατὰ τὸ δυνατὸν πλείονες ἢ ἐλάσσονες κύκλοι.

Ὁ κ. **Α. Ἀργυρίς** παρατηρεῖ ὅτι καὶ εἰς τοὺς περὶ ἐποπτικῆς διδασκαλίας ὑπάρχει ἀσάφεια ὡς πρὸς τὴν θέσιν, ἣν αὐτὴ κατέχει ἐν τῇ δημοτικῇ σχολῇ.

Ὁ κ. **Ἱερ. Βασιάδης** θεωρεῖ ὅτι πάνυ καλῶς τὸ ζήτημα τοῦτο ἐκτίθεται ἐν τῷ προγράμματι.

Ἐπιψηφισθέντος μετὰ ταῦτα τοῦ προγράμματος λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΘ'.

(Ἔκτακτος).

Τῇ 26 Ἀπριλίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ἱερ. Βασιάδου.**

Καὶ παρόντων 19 μελῶν γίγνεται ἡ ἀρχαιρεσία τοῦ προσεχοῦς συλλογικοῦ ἔτους καὶ ἐκλέγονται ὁ κ. Σπ. Μαυρογένης διὰ ψήφων 17 πρόεδρος, ἀντιπρόεδροι δὲ ὁ μὲν κ. Θ. Σαλτέλης διὰ ψήφων 15, ὁ δὲ κ. Κ. Ξανθόπουλος διὰ ψήφων 13, γενικὸς γραμματεὺς ὁ κ. Τηλ. Καραθεοδωρῆ διὰ ψήφων 10, εἰδικὸς δὲ γραμματεὺς ὁ κ. Ὀδυσσεὺς Ἀνδριάδης διὰ ψήφων 14, βιβλιοφύλαξ δ' ὁ αὐτὸς κ. Θ. Σαλτέλης διὰ ψήφων 10 καὶ ταμίας ὁ αὐτὸς κ. Ν.Βαμβάκης διὰ ψήφων 16.

Μέλη δὲ τῶν ἐπιτροπῶν κατὰ πρότασιν τοῦ προεδρείου ἐκλέγονται·

Τῆς Φιλολογικῆς.

Ἀμαξόπουλος Εὐαγγ., Βασιάδης Ἱερ., Βαματζίδης Ι., Μαλλιάκας Ἀδρ., Ξανθόπουλος Κωνστ., Σαλτέλης Θεμ., Χατζηχρήστου Χρ.

Τῆς Ἐκπαιδευτικῆς.

Βασιάδης Ἱερ., Θεοδωρίδης Ἀθ., Ἰάλμας Ὀδυσσεύς, Ξανθόπουλος Κωνστ., Μαλλιάκας Ἀδρ., Παχυρούσης Πέτρος, Παχυκίας Νικόλ., Σαλτέλης Θεμ., Χατζηχρήστου Χρ.

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς.

Ἀριστάρχης Στ., Δημητριάδης Γ., Curtis G., Καραθεοδωρῆ Κωνστ., Mordtmann A., Mordtmann J., Πασπάτης Ἀλ., Περδικίδης Κυριακός, Schroeder P.

Τῆς Ἐπιστημονικῆς.

Ἀποστολίδης Γ., Ἀριστάρχης Στ., Βαρότσης Ἰω., Γεωργαντόπουλος Ἰωάνν., Δημητριάδης Γεώργ., Ζίρας Ἰω., Ἰάλμας Ὀδ., Καλλιάδης Κωνστ., Καραθεοδωρῆ Κωνστ., Καραθεοδωρῆ Τηλέμ., Κυμπρίτης Δ., Κωστομόρης Γ., Λούσης Βασ., Μακρῆς Κωνστ., Σταματιάδης Δ., Φωτιάδης Φώτιος.

Τῆς Οἰκονομικῆς.

Ἀγγελίδης Γ., Βαμβέκης Ν., Βλαστάρης Κ., Βελλογιάννης Μ., Γεώνναρος Θρ., Γκιῶν Ἰωάνν., Μαυροκορδάτος Φρ., Τσιτσόπουλος Κ.

Τῆς Συνταικτικῆς.

Βασιάδης Ἱερ., Μαλλιάκας Ἀδρ., Περδικίδης Κυρ., Σαλτέλης Θεμ., Χατζηχρήστου Χρ. καὶ οἱ δύο γραμματεῖς Τ. Καραθεοδωρῆ καὶ Ὀδ. Ἀνδριάδης.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΑ'.

(Ἔκτακτος).

Τῇ 27 Ἀπριλίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ἱερ. Βασιάδου.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἠγωμένης τακτικῆς συνεδριάσεως

Ὁ κ. **Ἱερ. Βασιάδης** ἀναγινώσκει τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ προγράμματος πρὸς σύνταξιν νέου Ὀδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων (Ἴδε κατωτέρω ἐν τῷ εἴκειῳ τῶν προγραμμάτων μέρει).

Ὁ κ. **Κ. Γεωργαντᾶς** παρατηρεῖ ἀνακολουθίαν τινὰ ἐν τῷ ἑνὶ σχεδίῳ σχολείου, καθότι λόγῳ γιγνομένου περὶ σχολῶν πόλεων, κωμοπόλεων καὶ κωμῶν δὲν ἐκαθορίσθη τὸ ἑκάστων τῶν μνημονευομένων σχεδίων ἀλλὰ σχέδιον πρώτον σχολείου ἐν ᾧ φοιτῶσι 300 καὶ πλείονες μαθηταί, ἔπειτα δὲ τὰ τῶν σχολείων ἐν οἷς φοιτῶσιν ἀναμὶξ ἄρρενες καὶ θήλειαι.

Ὁ κ. **Ἱερ. Βασιάδης** δίδωσι τὰς δοθείσας ἐξηγήσεις, ὁ κ. Κ. Γεωργαλᾶς ὅμως ἐξακολουθῶν νὰ νομίζῃ τὴν ἀνακολουθίαν ὑπάρ-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І.І. МЕЧНИКОВА

γουσαν ἐκδηλοῖ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ τοῦ νὰ ἐκφράσῃ ὁ Σύλλογος εὐχὴν κατὰ τῆς μάγδην ἀρρένων καὶ θηλέων φοιτήσεως.

Ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** παρατηρεῖ ὅτι ἐν τοῖς περιοδικοῖς τοῦ Συλλόγου εὑρίσκεται τοιαύτη εὐχὴ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἀλλ' οὐδόλως τοιαύτη ὥστε νὰ ἀρίσῃ τῷ κ. Κ. Γεωργαλᾷ.

Ὁ κ. **Κ. Γεωργαλᾶς** ἐρωτᾷ ἂν ἐν Ἑλλάδι παρέχεται ἡ δημοτικὴ παίδευσις ἐν τῇ Ἀλληλοδιδακτικῇ λεγομένῃ Σχολῇ.

Ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** ἀπαντῶν λέγει ὅτι ἐν τῇ συλλογῇ τῶν περὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως νόμων, τῇ ἐκδοθείσῃ ὑπὸ τοῦ κ. Κλάδου, δείκνυται ἡ ὅλη τῆς δημοτικῆς σχολῆς.

Ὁ κ. **Κ. Γεωργαλᾶς** ἀναφέρει δυστύχημα ἀνοῖ δημόται τῆς Ἑλλάδος ἐξέρχονται εἰς τὴν κοινωνίαν φέροντες τὰς γνώσεις ἃς ἐν τῇ Ἀλληλοδιδακτικῇ Σχολῇ παρεχομένας. Ἀκριβῶς ὁ κ. Κ. Γεωργαλᾶς λέγει ὅτι θεωρεῖ πολὺ τὸ ποσὸν τῶν μετὰ μεσημβρίαν ὁριζομένων ὡρῶν διδασκαλίας, τουτέστι ἀπὸ 1 ἢ 1/2 μέχρι 4 1/2 ἢ 5, θεωρεῖ δὲ ὡς ἱκανὸν χρόνον διδασκαλίας 2 1/2—3 ὥρας κατὰ τὸν ἀνώτερον ὅρον.

Ταῦτα τὰ περὶ ὡρῶν ὑποστηρίζει καὶ ὁ κ.

Κρ. Χατζηχρήστου.

Ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** ὁμως λέγει ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ προγράμματος ὁριζόμενον ποσὸν οὐδόλως τίθεται ὡς νόμος, θεωρεῖ δὲ καλῶς κείμενον τὸ ποσὸν τοῦτο τῶν ὡρῶν διὰ τὰς κώμας.

Τὸ πρόγραμμα γίγνεται δεκτόν.

Εἶτα ὁ κ. **Ἀβράαμ Μαλτάκας**, εἰσηγητὴς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἔχουσαν οὕτω·

Κύριε,

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κυρίων Ἠρ. Βασιάδου, Κ. Ξανθοπούλου, Χρ. Χατζηχρήστου, Ἀθ. Θεοδωρίδου, Ν. Παρανίκα, Θ. Σαλτέλη, καὶ Ἀβρ. Μαλτάκα, κατήρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Ὀδ. Ἀκιλίμου· ἄλλὰ τοῦτου μετὰ τὴν ἑβδόμην συνεδρίασιν παραιτηθέντος, ἐξηκολούθησε τὰς ἐργασίας αὐτῆς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Προέδρου τοῦ Συλλόγου, τελέσασα Κ' συνεδριάσεις, ἐν αἷς συνεζητήθησαν καὶ ἀπεφασίσθησαν πολλά, ὧν τὰ κυριώτερα ἄνευ προοιμίων εἰσὶ τ' ἀκόλουθα.

Πρῶτον μέλημα τῆς ἐπιτροπῆς, ἅμα συνελθούσης, κατὰ Μάϊον τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἐγένετο ἡ σκέψις περὶ ἐξωρίσεως πόρων πρὸς τελεσφορωτέραν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἱεροῦ τῶν σκοπῶν αὐτῆς, ὃς ἐστιν ἡ ὑποστήριξις τῶν βοηθείας δεομένων ἑλληνικῶν κατὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν σχολείων. Καὶ πολλὰ μὲν σχέδια προὐτέθησαν καὶ συνεζητήθησαν, οὐδὲν ὅμως ἐγένετο πρᾶγμα ἅπερ τῆς πρὸς τοῦτο ἐναργείας κειμένης ἔξω τοῦ κύκλου τῆς δικαιοδοσίας τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπιδιώκουσα τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἤδη κυριωτέρου καταστάντος σκοποῦ αὐτῆς, τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ δηλαδὴ, ἐγκλήθη καὶ ἐν πολλαῖς συνεδρίασι μελετήσασα συνέταξε τὰ πρὸς σύνταξιν Νεοελληνικῆς Χρηστομαθείας, Γραμματικῆς καὶ Ὁδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν ὁρίων προγράμματα τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος. Καὶ τὰς μὲν περὶ τούτων ἐκθέσεις καὶ ἠκούσατε ἤδη ἀναγινωσκομένας ἐν τῷ Συλλόγῳ καὶ θεμιτοεισομένας θέλετε ἰδεῖ. Ἀλλ' ἡ ἐπιτροπὴ κρίνασα ὅτι πρὸς τὴν δυσχέρειαν τῆς συντάξεως Ὁδηγοῦ καὶ ὁ ὁριζόμενος χρόνος ἦν ὀλίγος καὶ τὰ χρηματικὸν βραβεῖον μικρὸν, ἀπεφάσισε καὶ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Συλλόγου ὅπως ἡ μὲν βράβευσις τοῦ Ὁδηγοῦ ἀναβληθῇ καὶ τὸ 1883, μεταβιβασθῇ δὲ ὡς διαγωνισμὰ ἑτέρου ἀγῶνος, ὃν ὁ ἐν Ὁδησσῷ φιλόπατρις κ. Ἰωσσιαὴς ἔθετο, καθ' ὅσον μέλλοτα τὸ ἀγωνίσμα τοῦτο δὲν περιλαμβάνετο τὸ κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ προκηρυθέντι προγράμματι τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος.

Περὶ τῆς κατὰ τὴν ἐκθεσιν τοῦ Συλλόγου ἀναγινωσκομένης ἐκθέσεως τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἕνεκα τῆς τε τῶν ἐν ὕψει γράφεν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς μὴ ἀναμενομένης χρηματικῶν συνδρομῶν εἰς τὰ ἄπορα σχολεῖα, πολλῆς πρὸς σύνταξιν δυσχερείας ὑπαρχούσης, ἀπεφασίσθη ὅπως συγχωνευθῇ μετὰ τῆς ἐκθέσεως τοῦ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο Καραπανείου ἀγῶνος.

Τελευτῶσα ἡ ἐπιτροπὴ ἐπελάβετο τῆς ἐξετάσεως τριῶν πονημάτων, δύο μὲν ἀριθμητικῶν καὶ μιᾶς ἱστορίας, ἀνατεθέντων εἰς εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ἀποτελουμένην ἐκ τῶν κ.κ. Θεοδωρίδου καὶ Παρανίκα, οἵτινες ἀκριβῶς ἐκπληρώσαντες τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτοῖς ἐντολὴν, ὑπέβαλον ἐγκρίσει τῇ Ἐπιτροπῇ τὸ ἀπότελεσμα τῶν μελετῶν αὐτῶν. Ἀλλὰ τὴν περὶ τούτου κρίσιν, ἅτε εἰς τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα ἀναφερομένου, ἀκούσεσθε παρὰ τοῦ ἐπὶ τούτῳ πεταγμένου εἰσηγητοῦ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Θ. Σαλτέλη.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕЧНИКОВА

Τοιαύτη, Κύριοι, ἡ πεζὴ μὲν ἀλλὰ πιστὴ ἀφήγησις τῶν κατὰ τὸ ἤδη λῆγον συλλογικὸν ἔτος ἐργασιῶν τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Παρόντες δὲ εὐχόμεθα τῇ διαδόχῳ ἐπιτροπῇ καὶ μέσα καὶ περιστάσεις βελτίονας.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπή

Πρ. Βασιλειδης, Πρόεδρος
Κ. Ξανθοπουλος
Χρ. Χατζηχριστου
Ν. Παρανικας
Δη. Θεοδωριδης
Αβρ. Μαλιακας, Εἰσηγητής.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκθέσεως ὁ προεδρεύων **Θ. Σαλτέλης** ἐκφράζει τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου καὶ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΛΑ'.

(Ἔκτακτος).

Τῇ 29 Ἀπριλίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλειου.**

Ὁ κ. **Χρ. Χατζηχριστου,** πρόεδρος τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει ἐκθεσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τοῦ ἔτους οὗτου·

Κύριοι,

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Συλλόγου, συνισταμένη τὸ κατ' ἀρχὰς ἐκ τῶν κ.κ. Ἡροκλέους Βασιλείου, Θεμιστοκλέους Σαλτέλη, Ἀβραὰμ Μαλιάκα, Θεογόρου Τάγη, Κ. Ντούλα, Ἀθανασίου Δημητριάδου, Βρέκου Βωζέκη καὶ Χρήστου Χατζηχριστου, δὶν κατόρθωσε μὲν νὰ ἔχῃ συνεργάτας καὶ συναντιλήπτορας τῶν πολλῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἅπαντα τὰ ἀξιότιμα μέλη, ὡς τοῦ μὲν κυρίου Ντούλα ἀναχωρήσαντος ἐντεῦθεν, τῶν δὲ κυρίων Ἀθ. Δημητριάδου καὶ Βρέκου Βωζέκη κωλυομένων ἐκ τῶν πολλῶν ἀσχολιῶν αὐτῶν, ἠμελήσησεν ὅμως νὰ προσκτήσηται ἀπὸ τῶν πρώτων συνεδριάσεων αὐτῆς ἕτερον ὀστρηρὸν καὶ ἐμπόνον μέλος, τὸν πεδεσμὸν φιλολόγον ἄνδρα, κύριον Κωνσταντίνον Ξανθόπουλον, ὅστις διὰ τῆς συντόνου συνεργασίας αὐτοῦ ἐκέκτατο καὶ ἐμπρίσει τὴν ἐκ τῆς ἀπουσίας τῶν ἀνωτέρω ῥηθέντων μελῶν λύσιν τῆς ἐπιτροπῆς· ὥστε ἡ μέχρι πέλους λειτουργήσασα Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ συνίστατο ἐκ τῶν κυρίων Ἡρ. Βασιλείου, Κ. Ξανθοπούλου, Θ. Σαλτέλη, Ἀβρ. Μαλιάκα, Θ. Τάγη καὶ Χρ. Χατζηχριστου. Πονησαμένη δὲ εἴλοσι καὶ ὅλον συνεδρίασις ἡ Ἐπιτροπὴ ἠσχολήθη α') περὶ τὴν κρίσιν τῶν ἀποσταλεισῶν κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος τουτὶ συλλογικῶν εἰς τὸ περὶ ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ Ζωγράφειον διαγωνισμα· β') περὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς προσποσταλείσης καὶ κριθείσης ἤδη τοιαύτης γλωσσικῆς ὕλης ὅπως συνεκδοθῇ ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου· γ') περὶ τὸ ἕτερον τῶν μελημάτων αὐτῆς, τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην καὶ δ') εἰς μικρὰ τινα, ἀφορῶντα εἰς τὸν ἐν γένει φιλολογικὸν αὐτῆς σκοπόν.

Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου οὐ σμικρούς κατεδάλετο πόνους, καθότι καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο οὐκ ὀλίγαι ἐστάλησαν γλωσσικῆς ὕλης πραγματεῖαι πρὸς κρίσιν, περὶ ὧν ὁ φερέπονος εἰσηγητὴς τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς κύριος Κ. Ξανθόπουλος λεπτομερεστέραν ἀναγνώσεται ἔκθεσιν κατὰ τὴν ποοσχὴν ἐπέτειον τοῦ Συλλόγου ἑορτήν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἡ Ἐπιτροπὴ εἰργάσθη συντόνως, ἐτοιμάσασα οὐκ ὀλίγην γλωσσικὴν ὕλην, ὅπως δημοσιευθῇ ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ παρόντος συλλογικοῦ ἔτους.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ περὶ τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης διαγωνίσματος δὶν ἔπεστη εἰσέτι ὁ καιρὸς ὑπόπτε αὐτὴ πλείους ἔξει ἐργασίας περὶ τὴν κρίσιν καὶ ἐκτίμησιν τῶν προπαρασκευαζομένων σπουδαίων ἔργων ὑπὸ τῶν ἑλλήνων φιλολόγων καὶ λοιπῶν ἑλληνιστῶν· ἐκεῖνο δ' ὅπερ ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἔχει νὰ ἀναγγείλῃ ἐστὶν ὅτι ἀπεδέξατο τὴν πρότασιν τοῦ κυρίου Γ. Κωνσταντινίδου, ὅπως ὁ Σύλλογος ἀναθῇ αὐτῷ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Πλάτωνος.

Ὅ,τιδήποτε δ' εἰσὶ τὰ ἀπασχολήσαντα τὴν Ἐπιτροπὴν ἐν τῷ φιλολογικῷ ἐν γένει σκοπῷ αὐτῆς· καὶ πρῶτοι μὲν ἀπεστάλησαν πρὸς κρίσιν αὐτῆς τὸ ὑπὸ τοῦ εὐπαιδεύτου ὁμογενοῦς καὶ νεαροῦ κυρίου Θ. Μοσχοπούλου ποιήματα, ἅτινα Σπουδαὶ ἐν γυναῖ, ἅτινα ἐξετάσασα ἡ ἐπιτροπὴ, δὶν ἠδύνατο ὅμως νὰ ἀνεύρῃ τὴν αἰτηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἐν τῷ κρίσιν τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, ἅτε θὴ τὸ πρᾶγμα διαφεύγοντος τὴν ἁρμοδιότητα τῆς φιλολογικῆς τοῦ Συλλόγου Ἐπιτροπῆς. Δεύτερον δ' ἐστὶ χωρογραφικὴ τις παραγραφὴ τῆς ἐν Ἠπείρῳ Πωγωνανῆς ἀποστολείσα εἰς τὸν Σύλλογον διὰ τοῦ κυρίου Δ. Μαλλιάδου ὑπὸ ἀνωνύμου τινὸς ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Χ. Ε. Δ. ἥτις ἀπεφασίσθη νὰ ληφθῇ ὑπ'ὄ-

ψιν εἰς τὸ Ζωγράφειον Διαγώνισμα. Τρίτον δὲ καὶ τελευταῖον εἶσι τέσσαρα ἔγγραφα τοῦ ἐκ Καστορίας Γ. Καστριώτου, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀκμάσαντος, ἀποσταλέντα ὑπὸ τοῦ ἀγίου Βιλεγράδων κυροῦ Ἀνθίμου, ἅτινα θὰ ἐδημοσιεύοντο ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου, εἰ μὴ προεδημοσιεύοντο ἐν τῷ πατριαρχικῷ περιοδικῷ, Ἀληθείᾳ.

Αὗται εἰσι, κύριοι, αἱ ἐργασίαι τῆς Φιλολογικῆς Ἑταιρείας· κατεργόμενος δὲ καὶ τὴν φίλην χρέαν τῶν ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ συναδέλφων φησὶ ὁ ὑπογεγραμμένος ἀδυνατῶ ἀδιαλείπτως νὰ τρέχω τοὺς ὑμετέρους ἀγῶνας, ἀναμνησθεὶς τοῦ πόρρω ἐπισπουδαίου προσφιλοῦς συναδέλφου καὶ ὑπερμάχου μέλους τῆς Ἐπιτροπῆς, τοῦ ἀειμνήστου Θεογένους Γ. Ἀ. οὗ μνημονεύουσα ἡ Ἐπιτροπὴ πικρὸν λείβει δάκρυον καὶ γέρας οἷον δίζωρίδι βροτοῖς, κείρασθαί τε κόμην βάλλειν τ' ἀπὸ δάκρυ παρειῶν.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπή.

Χρ. Χατζηχριστοῦ, πρόεδρος
Πρ. Βασιλάδης
Θ. Σαλτελάς
Θ. Ταγῆς
Ἀβρ. Μαλλιάκας
Κ. Ντόγλας
Βρανος Βωζανίς
Ἀθ. Δημητριάδης

Ἀκολούθως ὁ κ. **Δ. Κομπρίτης**, γεν. γραμματεύς, ποιεῖται ἔκθεσιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου ὡς ἑξῆς·

Κύριοι,

Συμφώνως τῷ κανονισμῷ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ὑποβάλλω ὑμῖν, κατὰ τὰ εἰθισμένα, σύντομον ἔκθεσιν τῆς ἀλληλογραφίας αὐτοῦ κατὰ τὸ λῆγον δὴ συλλογικὸν ἔτος, περιορζόμενος νὰ αἰτήσω παρὰ τῶν ἀξιοτίμων μελῶν (ἀφοῦ προηγουμένως ἐκφράσω πρὸς αὐτὰ τὰς εὐχαριστίας μου ἐπὶ τῇ τιμῇ ἣν περιέβαλόν μοι ἐκλέξαντές με γενικὸν γραμματέα μεταξὺ τόσων ἄλλων λογίων), ὅπως φανῶσι ἐπιεικῆ εἰς τὴν περὶ ἐμοῦ κρίσιν των ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῶν καθηκόντων μου καὶ νὰ διαβεβαιώσω αὐτὰ εἰλικρινῶς ὅτι συναισθάνομαι ὅτι δὲν ἀνταποκρίθην πληρέστατα ὡς ἔδει εἰς τὰς προσδοκίας τοῦ Συλλόγου. Τοῦτο ὅμως ἀποδοτέον ἐν μέρει μὲν εἰς τὴν τρίμηνον ἀσθένειάν μου πρὸ πέντων δὲ εἰς τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας ἀσχολίας μου. Ἡ ἔκθεσις αὕτη τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου, κύριοι, παρεβλεπομένη πρὸς τὴν τοῦ παρελθόντος ἔτους φαίνεται ἀνωτέρα κατὰ τὸ ποσὸν καὶ κατὰ τὸ ποιὸν κατὰ τὸ λῆγον τοῦτο συλλογικὸν ἔτος. Ὡς εἴθισται ἡ ἀλληλογραφία αὕτη διαιρεῖται εἰς δύο οὕτως εἰπεῖν μέρη· εἰς ἐπιστολὰς δηλ. εἰσελθούσας εἰς τὴ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου καὶ εἰς ἐξελθούσας τοιαύτας. Τούτων αἱ μὲν εἰσελθοῦσαι ἀνέρχονται εἰς 201, αἱ δὲ ἐξελθοῦσαι εἰς 193, ἐν συνόλῳ εἰς 394.

Διαιρούντες καθ' ὕλην τὰς εἰσελθούσας ἐξάγομεν ὅτι·

113 τούτων ἀφορῶσιν εἰς τὸν ἐκπαιδευτικὸν ἐν γένει τοῦ Συλλόγου σκοπόν, ζητεῖται δηλονότι δι' αὐτῶν ἡ ὑλικὴ τοῦ Συλλόγου συνδρομὴ ὑπὲρ τῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους ἐθνικῆς παιδεύσεως, ἀγγέλλεται ἡ σύστασις διαφόρων σωματείων κλπ.

13 ὁμοίως ἀφορῶσαι εἰς τὸν φιλολογικὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου.

12 τοιαῦται εἰς τὸν ἐπιστημονικόν.

16 περιστρέφονται περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν ἐν γένει.

29 τούτων εἰσὶ διάφοροι ἀφορῶσαι εἰς τὰς σχέσεις καὶ τὰς πολλαπλὰς ἐν γένει ἐργασίας τοῦ Συλλόγου· καὶ τέλος

18 εἰσὶν εὐχαριστήριοι ἐκ μέρους διαφόρων ἐντίμων μελῶν κλπ.

Καὶ αὗται μὲν ἐν περιλήψει αἱ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰσελθοῦσαι ἐπιστολαί, πρὸς ἃς ἐγένοντο ταχέως αἱ ἀναγκαῖαι ἀπαντήσεις, χάρις εἰς τὴν δραστηριότητα τοῦ ἀκαμάτου καὶ πεδαστοῦ ἡμῶν Προέδρου. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἀξίας μνείας θεωρῶ· 1) τὴν τοῦ φιλογενεστάτου Γεν. Προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὀθωσσῷ κ. Ἰω. Βουτσινᾶ, προσχαρέντος τῷ Συλλόγῳ κατὰ διετίαν δύο καὶ ἡμισυ χιλιάδας φράγκων πρὸς ἵδρυσιν διαγωνισμάτων ἀρχαιολογικῶν ἐχόντων σκοπόν. Εἰς τὴν ἀνωτέραν πρᾶξιν τοῦ ἐπαίνου ταύτην πρᾶξιν τοῦ φιλομούσου τούτου ἀνδρὸς ὁ Σύλλογος ἐξέφρασε καὶ ἐκφράζει ἔτι καὶ νῦν τὰς εὐχαριστίας του. Εὐχῆς δ' ἔργον ἦλθεν εἰσθαι, ἰδὲν καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ὁμογενῶν ἡμῶν ἐμιμοῦντο τὸ παράδειγμα αὐτοῦ καὶ 2) τὰς ὑπὸ τῶν ἐξοχωτάτων κ. κ. Στερ. Καραβεσδῶρη καὶ Γ. Ἀριστάρχου, Πρεσβευτῶν τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Βρυξέλλαις καὶ Οὐασιγκτῶνι, δι' ὧν οἱ φιλόμουσοι οὗτοι κύριοι προσέφερον τῷ Συλλόγῳ 180 περίπου τόμους διαφόρων ξένων σπουδαίων συγγραμμάτων, ἅτινα κοσμοῦσι νῦν τὴν Βιβλιοθήκην αὐτοῦ, ὡς θέλετε βεβαιωθῆ παρὰ τοῦ βιβλιοφύλακος κυρίου Θεμ. Σκλτέλη. Ἡ πολύτιμος αὕτη συλλογὴ ὀφείλεται εἰς τὴν δραστηριότητα καὶ πατριωτικὴν μέριμναν τὴν δει-

НАУЧНО-ИСТРАЖУВАЧКИ ЦЕНТАР ЕКАТЕРИНА МЕЧНИКОВА

κνόνισι πάντοτε ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου οἱ ἀξιότιμοι οὗτοι κύριοι, πρὸς οὓς ὁ Σύλλογος ἐκφράζει ἀπείρους εὐχαριστίας.

Αἱ δὲ ἐξελθοῦσαι ἐπιστολαὶ ἀνέγνωσται, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, εἰς 193. Ἐκ τούτων

21 ἀφορῶσιν εἰς τὸν ἐκπαιδευτικόν, ὡς ἀνωτέρω, σκοπὸν τοῦ Συλλόγου·

28 εἰς τὸν φιλολογικόν·

14 εἰς τὸν ἐπιστημονικόν·

12 εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν·

56 εἰσὶν εὐχαριστήριαι πρὸς διαφόρους ἐνταῦθα καὶ τῷ ἐξωτερικῷ, ἐφ' αἷς προσέφερον τῷ Συλλόγῳ ἐκδουλεύσιαν.

60 δὲ διάφορα ἀναφερόμεναι εἰς τὰς μετὰ διαφόρων ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ σχέσεις τοῦ Συλλόγου καὶ τὰς ὁποίας δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς ἐπιστολάς, ἃς προὐκάλεσαν ὁμοιαι ἀνακοινώσεις περιβλεπόμενοι τῷ Συλλόγῳ καὶ εἰς ἐπιστολὰς ἀφ' ὧν ὁ Σύλλογος αὐτεπαγγέλτως ἐξέδωκε πρὸς διαφόρους· καὶ τέλος δύο τούτων εἰσὶ δυστυχῶς συλλυπητήριοι πρὸς τὰς οἰκογενείας τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀπελθόντων τῆς κοιλάδος ταύτης τοῦ κ. Δημ. Δρ. Dethier καὶ Θ. Τάγε.

Εἶναι πεπληρωμένον, φαίνεται, κύριοι, ὁ ἡμέτερος Σύλλογος νὰ πληρώνῃ καὶ τὰς τῷ Πλούτωνι τὸν ὀφειλόμενον αὐτῷ φόρον, πρὶν ἢ οὗτος καταστῇ ἀπαιτητής. Οὗτω καὶ κατὰ τὸ λῆγον ἤδη συλλογικὸν ἔτος ὁ Σύλλογος ἡμῶν ἀπέλλυσι δύο ἐκ τῶν ἐπιλίκτων αὐτοῦ μελῶν τὸν Dr Dethier, δεινὸν περὶ τὴν Βυζαντινὴν Ἀρχαιολογίαν καὶ ἔφορον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου καὶ τὸν Θεοφ. Τάγε, καθηγητὴν παρὰ τοῖς ἐνταῦθα Λυκείοις, οἵτινες μετ' ἀπαραμίλλου ἀληθῶς ζήλου εἰργάσθησαν πολυμερῶς ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου καὶ ὧν τὴν ἀπώλειαν μεγάλως αἰσθάνεται οὗτος. Ἐν τούτοις εὐχηθῶμεν ὅπως εἰς τὸ μέλλον μὴ τηρηθῇ ἡ αὐτὴ ἀκρίβεια περὶ τὴν πληρωμὴν τοῦ τοιούτου φόρου ἐκ μέρους τοῦ ἡμετέρου σωματείου.

Τοιαῦτα, κύριοι, ἐν ὀλίγοις ἡ ἔκθεσις τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ λῆγον συλλογικὸν ἔτος. Ὅ,τι ὅμως εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι, ὅτι ἐκεῖ ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Συλλόγου, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν διαφόρων ἐτησίων ἐκθέσεων, ἀπετέλετο κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἐξ ἐγγράφων τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Τουρκίας πεμπομένων καὶ ἀφορώντων εἰς τὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἀναγκας τῆς ἐν αὐταῖς παιδείας, τὸ ἔτος τοῦτο ἠλαττώθη ἐπισθητῶς. Ἡ ἐλάττωσις δ' αὕτη προέρχεται διότι ὁ Σύλλογος δὲν ἠδυνήθη κατὰ τὰ τελευταῖα δύο ἔτη νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἀνάγκας τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, τὸ μὲν διότι πλεῖστοι ἐκ τῶν ἡμετέρων ὁμογενῶν, οἵτινες ἄλλοτε πάνυ προθύμως προσέφερον τὴν ὀλίγην αὐτῶν συνδρομὴν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου ἀποσιωπήσουσιν ἐντεῦθεν ἑπομένως δὶν συνεισφέρουσι πλέον τὸν ὀβολόν των, τὸ δὲ διότι ἡ κατεμαστίζουσα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὴν Κωνσταντινούπολιν μεγάλη ἀχρηματία ὡς καὶ ὁ ἀρτι ἀναφανεὶς ἀντίπαλος αὐτοῦ εἰπεῖν τοῦ ἡμετέρου σωματείου ἠλάττωσι σπουδαίως καὶ τοὺς ὀλίγους αὐτοῦ τακτικοὺς πόρους. Βεβαίως δὲ αἰσθάνεται τὴν λύπην αὐτοῦ ὁ Σύλλογος μὴ δυνηθεὶς νὰ ἱκανοποιήσῃ καὶ τὰς ὀλίγας αἰτήσεις αἵτινες ἀπηυθύνθησαν αὐτῷ ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Τουρκίας καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο.

Εἴθε, κύριοι, κατὰ τὸ ὑπὸ αἰσίους οἰωνοὺς ἀρχόμενον ἤδη συλλογικὸν ἔτος, ὅτε καὶ ὁ ἐν Ἀνατολῇ πρὶν πολλοῦ τεθολωμένος ὁρίζων ἤρχισεν ἤδη νὰ καθαρίζῃ, εἴθε, λέγω, ὁ Σύλλογος ἡμῶν νὰ δυνηθῇ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν δικαιοτάτην τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτοῦ.

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

Δ. Κυμυρίτης.

Μετὰ δὲ ταῦτον ὁ βιβλιοφύλαξ κύριος **Θ. Σακελλάρης** ἐκτίθεσιν ὡς ἑπομένως τὰ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου.

Εἰς τὴν βιβλιοθήκην, Κύριοι, τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἀπεστάλησαν κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος βιβλία καὶ φυλλάδια τὸν ἀριθμὸν 647, ὧν οὐκ ὀλίγα τὰ σπουδαῖα καὶ πολυτίμητα ὑπὸ φίλα τῷ Συλλόγῳ φρονούντων ἀλλογενῶν καὶ ὁμογενῶν ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Ἀναστολικοῦ ὠκεανοῦ προσενεχθέντα.

Ἐκ τῶν προσφορῶν τούτων ἐξαιρέομεν τὰς ἑπομένας τόσον τὸ πλῆθος καὶ τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν:

α') τὴν ἐκ τῶν ἡνωμένων τῆς βορείου Ἀμερικῆς Πολιτειῶν ὑπὸ τῶν φιλελλήνων πολιτῶν Appleton καὶ Ogden ἐσταλεῖσαν τοῦ ἐν Ὀλοσιγκτῶνι πρεσβευτοῦ κ. Ἑλλ. Πόλης Ἐξοχωτάτου κ. Γρηγ. Ἀριστάρχου ἀποσταλεῖσαν, συγκειμένην ἐξ 74 συγγραμμάτων ἐκλεκτῶν, ἀναφερομένων τῶν πλείστων εἰς τὰς γυμνασιακὰς ἐπιστήμας καὶ διδομένων.

β') τὴν ὑπὸ τοῦ ἐν Βερολίνῳ ἐθνολογικοῦ καὶ γλωσσολογικοῦ Μουσείου, διὰ τῆς ἐνταῦθα γερμανικῆς πρεσβείας, συνεχῆ σειρὰν τοῦ ἐτησίου περιοδικοῦ τῆς ἐν Ῥώμῃ γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς, συνισταμένην εἰς τόμους 69, ἀπὸ τοῦ 1820 μέχρι τοῦ 1879, καὶ ἄλλα 25 σπου-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ІМ. І. І. МЕЧНИКОВА

δαΐα ἀρχαιολογικὰ συγγράμματα, ἐν οἷς καὶ τὰ Monuments inédits ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς ἀπὸ τοῦ 1829 μέχρι τοῦ 1878 διαδοσιευμένα.

γ') τὴν ὑπὸ τῶν ἐν Βρυξέλλαις βιβλιοπωλῶν κ.κ. Merzbach καὶ Falk διωρθεῖσαν συλλογὴν 96 γραμμάτων διαφόρου ὕλης, τῶν πλείστων φιλολογικῶν καὶ ἱστορικῶν.

δ') τὴν ὑπὸ τῶν ἐν Παρισίοις βιβλιοπωλῶν κ.κ. Arnaud καὶ Labat συλλογὴν συγκειμένην ἐκ 37 βιβλίων διαφόρου ὕλης.

ε') τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Καρλσρούη γενικοῦ τῆς Ἑλλάδος προξένου κ. Ἰωάνν. Τοῦνα, συνισταμένην εἰς 35 διάφορα συγγράμματα.

Πᾶσι τοῖς γενναίοις δωρηταὶ καὶ τοῖς πρόθυμοις συνδραμοῦσιν εἰς πλουτισμὸν τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης πλείστας καὶ θερμοτάτας ἀπονέμομεν τὰς χάριτας, πάντων δὲ μᾶλλον τῷ Ἐξ. κ. Γρ. Ἀριστάρχῃ, ὃς οὐ παύεται ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐνεργῶν καὶ μοχθῶν μετὰ ἄλλων ἀξιεπαίνου ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου, ἧς μέγας κατέστη εὐεργέτης.

Ἐδανείσατο δὲ ἡ βιβλιοθήκη διὰ τοῦ ἔτους εἴκοσι μέλεσι τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῇ νενομισμένῃ ἰδιοχείρῳ ἀποδείξει βιβλία 68, ὧν τὰ πλείστα ἀπεδόθησαν, ὀλίγα δὲ μένουσιν ἔτι παρὰ τοῖς δανεισαμένοις.

Τὴν βιβλιοθήκην ὀλίγιστοι, ἵνα μὴ εἴπω οὐδεί, ἐπεσκέψαντο πρὸς ἰδίαν ἐν αὐτῷ μελέτην· ὀλίγῳ δὲ πλείονες ἐκείνων ἐρεῖται εἰς τὸ ἀναγνωστήριον πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν περιοδικῶν.

Ἡ δὲ τῶν ἀρχαιοτήτων συλλογὴ ἐκτήσατο γύψινον ἐκμαγεῖον τοῦ καλοῦ συμπλέγματος τοῦ Λαοκόοντος ὑπὸ τοῦ ἐν Βερολίνῳ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου ἀντίδωρον περιφθὲν ἑτέρου γυψίου ἀρχαίου κειμηλίου· τὸ ἐκμαγεῖον τοῦτο ἵδρυται ἐκεῖ ἔνθα ποτὲ ἵστατο δίκην φρουροῦ τοῦ Συλλόγου ὁ ἐν Περγάμῳ ἐκείνος λέων δεξιᾷ παρὰ τὴν εἴσοδον, ἐπιφανὲς μνημεῖον τῆς ἀπλότητος καὶ παιδικῆς ἡλικίας εὐπιστίας.

Ὁ ὑπάλληλος τῆς βιβλιοθήκης καὶ ὁ τοῦ ἀναγνωστηρίου ἐξεπλήρωσαν τὸ ἐφ' ἑαυτοῖς καλῶς τὰ ἀνατεθειμένα αὐτοῖς ἔργα. Ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ τοῦτο μὲν αἱ τε καθόλου γραφικαὶ τοῦ Συλλόγου ἐργασίαι διὰ τε τοὺς καιροὺς καὶ δι' ἄλλους λόγους ἐλαττώθησαν οὐκ ὀλίγον καὶ αἱ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ καὶ τῷ ἀναγνωστηρίῳ ὁμοίως, τοῦτο δὲ τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Συλλόγου δὶν ἐγένοντο ἀνθηρὰ καὶ ἀκμαῖα, νομίζομεν, ὅτι συνετὸν ἔργον ἤθελε πράξει ὁ Σύλλογος, ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ συντηρήσεως μερμνῶν, εἰ συνεχώνευε τὰς τρεῖς ταύτας θέσεις εἰς ἕνα καὶ μόνον ὑπάλληλον ἀνατιθεὶς τὰ ἔργα ταῦτα, ἄνευ φόβου μὴ ἡ ὑπηρεσία ὑστερῇ· καθ' ἡμᾶς κριτὰς εἰς ὑπάλληλος ἱκανὸς, ἐπιμελὴς καὶ φιλόπονος δύναται νὰ ἀρκέσῃ καὶ ὑπερκάρῃ εἰς τὰ ἔργα ταῦτα. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἡμεῖς κατὰ καθῆκον λέγομεν, ὑμεῖς δὲ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ συνέσει καὶ τῇ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου μερίμνῃ πράξετε ὅ,τι ἂν ὑμῖν δοξῇ βέλτιστον.

Ὁ βιβλιοφύλαξ
Θ. Σαλτέλης.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐκθέσεων τούτων ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου, τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ, τῷ Γ. γραμματεῖ καὶ τῷ βιβλιοφύλακι καὶ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΑΒ'.

(Τακτική).

Τῇ 4 Μαΐου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλεοῦ.**

Ὁ κ. **Θ. Σαλτέλης** ἀναγινώσκει, ὡς κοινωνὸς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, πρόγραμμα τῆς σύνταξιν γραμματικῆς διὰ τὸν Καραπανείον ἀγῶνα. Ἡ συζήτησις ὅμως καὶ ἐπικύρωσις τοῦ προγράμματος τούτου ἀναβάλλεται εἰς τὴν ἑπομένην συνεδρίασιν, ἕνεκα τῆς τοῦ ἔργου σπουδαιότητος, ὃ ἀπαιτεῖ προμελέτην.

Εἶτα ὁ κ. **Α. Ἀγορός**, εἰδικὸς γραμματεύς, ποιεῖται σύνοψιν ἐκθεσιν τῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος πεπραγμένων τῷ Συλλόγῳ οὕτω·

Κύριοι,

Παριὼν ἐκθέτω κατὰ τὰ κεκανονισμένα τὰ κατὰ τὸ λήγον ἤδη συλλογικὸν ἔτος ἐν ταῖς ἐκτάκτοις τε καὶ τακτικαῖς τοῦ Προεδρείου καὶ τοῦ ὅλου Σωματείου Συνεδρίασεσι πεπραγμένα, τοῦτο μὲν ἐκφράζω τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ κεριστάσει ταύτῃ δημοσίᾳ τὰς εὐχαριστίας μου ἐπὶ τῇ τιμῇ, ἣς ἠξίωσέ με ἐκλέγων εἰδικὸν γραμματέα, τοῦτο δὲ ἐξαιτοῦμαι τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ πρῶτον μὲν ἐπὶ ταῖς τυχὸν καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς λειτουργίας ἐλλείψεσιν ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν ἀνατεθέντων μοι καθηκόντων, τὸ πρῶτον ἤδη ἀναλαβόντι τοιαῦτα, ἔπειτα δὲ καὶ ἐπὶ τῷ ἐλλείπει ἴσως καὶ ἀκάμπτῳ τῆς κατατιθεμένης ἐκθέσεως τῶν πεπραγμένων.

Συνῆλθε τὸ προεδρεῖον εἰς πέντε ἐν ὅλῳ τακτικὰς Συνεδρίασις, ἐν αἷς κόρων μέλημα

ἔχον τὴν αὐτεμέριαν τοῦ Συλλόγου ἐδουλεύσατο μετ' ἄκρου ζήλου περὶ τῶν οἰκονομικῶν αὐτοῦ, καὶ πολλὰ ἐπενόησεν, ἅτινα ὅμως ἔμειναν ἐπινοήματα παρὰ τοῖς πᾶσιν καὶ μέριμνας αὐτοῦ, ὡς ἐκ διαφόρων αἰτίων, περὶ ἐγγραφῆς νέων τακτικῶν μελῶν, καὶ ἀνεγράφατο ἱκανὰ τοιαῦτα, περὶ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Συλλόγου, καὶ ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων, περὶ ἀναγνωσμάτων, καὶ παρεκελεύσατο κοινῇ πάντας τοὺς λογίους διὰ τῶν ἡμερίδων ἰδίᾳ δὲ τινας δι' ἐπιστολῆς εἰς παρασκευὴν τοιούτων καὶ καθόλου ὅσα αὐτῷ δύναμις ἐμερίμνησε περὶ τοῦ Συλλόγου.

Ἡ δὲ ὅλον Σωματεῖον συνέλλεν εἰς τρεῖς μόνον τὴν τοῦ Συνεδρίασις τὴν μὲν μίαν συγκαλοῦσα ἐκ τῆς πλειόνος τῶν εἰσπλεουσῶν ἐπιστολῶν κατὰ τὰς παύσεις τοῦ θέρους καὶ τοῦ μεγάλου πρωΐ τῶν προσευχεθεισῶν διμερῶν τὰς δὲ ἄλλας δύο πρὸς ἀναγνωσιν ἐκθέσεων καὶ ἐκλογὴν νέων κοσμητόρων τοῦ νέου ἔτους, εἰς δὲ τριακοντάκτιας ἐν αἷς ἐπληροφορεῖτο περὶ τῶν κατ' αὐτὸν εἰσερχομένων ἐπιστολῶν, ἐγγράφων, προσφερομένων βιβλίων καὶ λοιπῶν διωρεῶν, ἐκρινε καὶ ἀπεφαίνετο γνώμην περὶ τῶν ἑκάστοτε πρὸς κρίσιν ζητημάτων, ἀπεδίδετο τὰ πρωτεῖα τῶν ἐπίτιμα, ἀντεπιστέλλοντα, τακτικὰ καὶ τῶν ἐπιτρόπων ἀναγκαῖα καὶ κατέλλυε μέν, ἠκροᾶτο τῶν προγραμμάτων τοῦ Καραπανίου καὶ Βουτσινάκου ἀγῶνος ἀποδεχόμενα αὐτὰ μετὰ τὴν προσέκουσαν συζήτησιν καὶ τῶν ἀναγνωσκομένων κατὰ πᾶσαν περίπου συνεδρίασιν ἀναγνωσμάτων· ζητεῖν δὲ ὅτι κατὰ τὴν τρίτην τακτικὴν αὐτοῦ συνεδρίασιν ἐξέλεξατο νέους ἀντιπροέδρους καὶ εἰδικὸν γραμματέα ἀντὶ τῶν παραιτηθέντων, ἔσχε δὲ τὸ δυστύχημα ἀκούσαι μετὰ λύπης ἐν τινι τῶν συνεδριάσεων τὴν παραίτησιν τοῦ ἱστόρου τῶν ἀντιπροέδρων κ. Ὀθ. Ἰαλέμου.

Περὶ ἀναγνωσμάτων.

Προκειμένου δηλοῦσαι μὲ τὰ ἀναγνώσματα καὶ τοὺς ἀγορητὰς, παρακαλῶ ὅμως ὅπως, ἐπειδὴ τὰ ἀναγνώσματα εἶσιν ἐν τῶν χωριστέρων μέσων, δι' ὧν ἀποδίδεται ὁ Σύλλογος τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ἐπιτρέψητε μοι μικρὸν ἐξελθεῖν τῆς ψυχρᾶς ἀφηγήσεως τοῦ ἀγορητοῦ καὶ τοῦ τίτλου αὐτοῦ, ἅτε παρὸν σιαζόντων ἕκαστον τὶ ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ Συλλόγου. Βεβαίως οὔτε τοῦ παρόντος οὔτε ἡμῶν ἐστι καταβάλλει τὴν σπουδαιότητα τῶν ἀναγνωσμάτων, ἀλλ' οὐδ' ὁμοῖς χρῄζετε τούτου. Πανεὶ γνωστὸν ὅτι τὰ ἀναγνώσματα συμβάλλονται μεγάλως εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ κλήσεως τοῦ Συλλόγου. Ἐν δὲ τῇ περὶ τὴν παροχὴν αὐτῶν προθυμίᾳ ἀντανακλᾶται οὗτος εἴπειν ἡ ζωτικὴ δύναμις τοῦ σωματείου. Ἀλλὰ τίς ἡ ἐκδηλωθεῖσα περὶ τὴν παροχὴν ἀναγνωσμάτων προθυμία; Πόσοι παρέχουν ἀναγνώσματα; Οἱ παρακολουθήσαντες τὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου λυπηρὰν ἔχουσι τὴν ἀπάντησιν. Ναί· ἐξ μόνοι εἰσὶν οἱ τοῦ λήξαντος ἔτους ἀγορηταί. Οἱ κληθέντες, ὡς εἴρηται, λόγιοι ἠθέλησαν στερῆσαι τὸν Σύλλογον τῆς συνδρομῆς, ἢν ἠδύναντο παρασχεῖν αὐτῷ. Λυπηρὸν ὅτι ἡ αἴθουσα αὕτη οὐκ ἐστιν, ὡς μὴ ὤφειλε, τὸ συνεντευκτήριον τῶν καθ' ἡμᾶς λογίων, ἀντικαθιστῶσα τὴν ἀγορὰν, τὰς στοὰς καὶ τὰ γυμνάσια τῶν ἀρχαίων. Λυπηρὸν ὅτι ἡ Κ/πολις καίτοι δυναμένη ὡς ἐκ πολλῶν πλεονεκτημάτων περιλαμπὴς πνευματικὸς φανὸς τῆς Ἀνατολῆς εἶναι ἐλλιπεστάτη ἐκπληροῖ τὴν κλῆσιν αὐτῆς. Ἀλλ' ὅμως οἱ μὲν τὴν ὑπερβάλλουσαν ταύτην ὀλιγωρίαν περὶ τὸν Σύλλογον ἀποδεικνύμενοι οὐδὲν ἕτερον πράττουσιν, ὅτι μὴ τρανῶς διαβεβαιοῦσιν ὅτι μέγα μέρος τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν ἀγνοοῦσιν, ὁ δὲ Σύλλογος τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐξεπλήρωσεν εἴπερ ποτὲ τὸ ἑαυτοῦ καθῆκον. Ἐξεπλήρωσε δὲ τοῦτο διότι ἀποσχόντων τῶν πολλῶν ἐστερήθη ὁ Σύλλογος μόνον ποικιλίας ἀναγνωσμάτων καὶ ἀγορητῶν· ἠνάμιρησεν ὅμως, μὴ αἰρομένης μήτε τῆς τῶν ἀναγνωσμάτων ποικιλίας μήτε τῆς τῶν ἀγορητῶν πολλότητος, καὶ ποσότητος πολλῆς καὶ ἀξιότητος ἀναγνωσμάτων ἐκλεκτῆς. Ἐξ εἴσιν οἱ ἀγορηταὶ ἐν τριάκοντα συνεδριάσεσιν· οὔτε ποικιλία ἄρα ἀναγνωσμάτων, οὔτε πολλότης ἀγορητῶν ὅλως ἐλλείπει. Οὐδεμία συνεδρίασις παρῆλθεν χωρὶς ἀναγνώσματος· οὐκ ἐστερήθη ἄρα ποιότητος. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ποιότητα τί συνέβη; Μέγα τὸ εὐτύχημα καὶ μεγάλη δόξα διὰ τὸν Σύλλογον ἡμῶν. Ὁ Σύλλογος ἔσχε τὸ εὐτύχημα, ἵνα ἀκούσῃ τὰ λοιπὰ, ἀκροάσασθαι ἀναγνωσμάτων παιδαγωγικῶν, ὅσων κατ' οὐδὲν προηγουμένων ἔτους ἐν μακρῷ αὐτοῦ βίῳ. Πολλοὶ ἴσως καὶ ἐν τῷ γονοῦ κωφοῦντες ἀκούουσι βομβοῦσας περὶ ταῦτα αὐτῶν τὰς λέξεις *Παιδαγωγική*, *Διδακτική Μεθοδική*, *Δημοτική Σχολή* καὶ ὅσα τοιαῦτα συγγενῆ. Πολλοὶ ἴσως καὶ οἰκτείρουσι τὴν μωρίαν τῶν λογίων τῶν νοσούντων τὴν ἀνάγκην καὶ παρακελευομένων τὴν ἴδρυσιν Διδασκαλείων καὶ αὐτόχρημα μᾶλλον πανεὶ ἠγοῦνται τοὺς

περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ παιδευτικοῦ ἡμῶν συστήματος μελετῶντας καὶ μεριμνῶντας. Ἀλλ' ἡμεῖς ἐκφράζοντες ἀφ' ἑνὸς τὴν χαρὰν ἐπὶ τῇ κοπιωδεστάτῃ ἰσχύϊ ὑπὸ ἱκανῆς μερίδος τῶν λόγων μεριμνῶν περὶ τῶν σχολικῶν, ἀφ' ἑτέρου τὴν λύπην μόνον ἡμῶν, διότι οὐ τοῦ παρόντος ἐπιχειρήσει καταπαίσαι τοὺς τέκνα τῆς φρονοῦντας, ἐπὶ τῷ τῶν λοιπῶν ἐπιδεικνυμένῃ ὀλιγωρίᾳ, τοῦτο μόνον λέγοντες αὐτοῖς ὅτι ἀεὶ πλείονα πλείονα περιγιγνώσκοντες τὴν ἀξίαν τῆς νέας ταύτης ἐπιστήμης τε καὶ τέχνης ἅμα τῆς Παιδαγωγικῆς σκοπούσης τὴν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς ἐποχῆς ἡμῶν ἐξεύρεσιν τῶν ὅσον οἷόν τε ἐλάχιστων μέσων πρὸς παιδαγώγησιν τοῦ ἀνθρώπου, διότι οὐ τοῦ τυχόντος καὶ διὰ τοῦ τυχόντος μέσου ἐστὶ διαπαιδαγώγησαι, ὡς οὐδὲ κἂν πολλοὶ γένοιεν τοῦ τυχόντος, ὑπερεγαλλόμεθα ἐπὶ τῇ ἐν τῷ Συλλόγῳ ἀκρωασαμένου παιδαγωγικῶν ἀναγνωσμάτων. Οὐδ' ἀγνοοῦμεν ὅτι ἐλαχίστων πάντοτε τῶν ἀκροατῶν ὄντων ἐλάχιστα ὠφέλησαν τὰ ἀναγνώσματα ἐντὸς τῶν τεσσάρων τῆς ἐστενῆς ταύτης αἰθούσης τοίχων, ἐχομεν ὅμως δ' ἐλπίδος ὅτι τὸ τοῦ λόγοντος ἔτους Περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου ἔσται βιβλίον τῶν διδασκάλων, εἰς τῶν συνεκτικῶν αὐτῶν δεσμῶν, καὶ μία τῶν σαλπίγγων τῶν σημηνασῶν τὸν λαμπρὸν ὑπὲρ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ παιδευτικοῦ συστήματος ἀγῶνα.

Ἀνέγνωσαν ὁ μὲν κ. Κοντόπουλος περὶ ὁμηρικῶν λέξεων σωζομένων ἐν ταῖς διαλέκτοις τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς.

Ὁ δὲ κ. Α. Μάρτιαν, ἰατρός, περὶ τῆς στάλης τοῦ Ἡνιόχου Πορφυρίου, τῆς περισωθείσης ἐν τῷ προαυλείῳ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης.

Ὁ δὲ κ. Δ. Στοματιάδης περὶ θρησκείας καὶ ἐπιστήμης ὡς συμμάχων.

Ὁ δὲ κ. Σ. Μαυρογένης περὶ τοῦ φωτοφώνου τοῦ Bell καὶ τοῦ φωτομέτρου Lieveng.

Τὶς ἀγνοεῖ τὸν ἀγορητὴν τῶν παιδαγωγικῶν Ἀναγνωσμάτων τὸν καλὸν τοῦ Συλλόγου Πρόεδρον κ. Ἠρ. Βασιλεῖον; Οὗτος ἀνέγνω ἐν ἱκανῇ συνεδριάσει περὶ τοῦ ἐν Βουζέλλαις Διεθνοῦς ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου, ἐν πλείσταις δὲ περὶ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν ιζ', ιζ', ιη' καὶ ιθ' ἑκατονταετηρίδα. Ἀλλ' ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενομένου, ἀνάγκη μνημονεῦσαι καὶ τῶν προγραμμάτων τῆς Ἐπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς σύνταξιν βιβλίων μεθοδικῶν ἐπὶ τὴν δημοτικὴν παίδευσιν τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος καὶ Ὁδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως τοῦ νέου Βουτσινείου ἀγῶνος, μεγάλην περιποιούντων τῷ Συλλόγῳ παιδαγωγικὴν ἀξίαν.

Περὶ Μελῶν.

Ἀνεγράφατο ὁ Σύλλογος ἐν τοῖς ἐπιτίμοις μέλεσιν αὐτοῦ τοὺς Αὐτῶν Ἐξοχότητας τοὺς κυρίους Tissot ἐνταῦθα πρεσβευτὴν τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, Goschen τὸν Ἄγγλίας, Hatzfeld τῆς Γερμανίας καὶ τὸν κ. Heap ἐνταῦθα γενικὸν πρόξενον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, πρὸς τούτοις τὴν Α. Σεβασμότητα τὸν ἄγιον Ἐρέσου κὸν Ἀγαθάγγελον, τὸν ἐθνικὸν ποιητὴν κ. Ἀχιλλέα Παρασχον, τὸν ἐν Ὀδησσῷ γενικὸν πρόξενον τῆς Ἑλλάδος κ. Ι. Βουτσινᾶν καὶ τοὺς ὁμογενεῖς Στέφανον Χαριτόπουλον ἐν Μασσαλίᾳ, Ι. Βιττώρην ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Α. Βουτσινᾶν ἐν Ὀδησσῷ, Πανταζῆν Βησάνην ἐν Τάντῃ καὶ τὸν κ. Μεταξᾶν ἰατρὸν ἐν Μασσαλίᾳ. Ἀντεπιστέλλον μέλος ἀνεγράφατο τὸν ἀρχιπρεσβύτερον κύριον Cullen, τακτικὰ μέλη ἀνεγράφατο τριάκοντα, ἐκείνα δὲ προσέθηκε μέλη καὶ εἰς τὰς ἐπιτροπὰς προσεθέντα ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐπιτροπῶν. Ἀλλὰ τοῦ ἐπιτροπῶν λόγου γενομένου ἀδυνατεῖ τις ἀσφαλῶς ἀναμνησθῆναι τῆς στερήσεως δύο μελῶν τοῦ Συλλόγου τοῦ μὲν τῇ Ἀρχαιολογικῇ τοῦ δὲ τῇ Φιλολογικῇ ἅμα καὶ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ ἀφαιρεθέντος τῶν μακαρίων δόκτορος Dethier καὶ Θεοχάρους Τάγη.

Ταῦτα εἰσὶν ἐν συντόμῳ τὰ πεπραγμένα τοῦ Συλλόγου.

Ὁ σύλλογος καίτοι πεπρωμένος ὡς ὅλον, καίτοι πολεμούμενος ἐξ ὅλου ἔθραμε καὶ ἀκρωτεριάζεται εἰς τὸ ὅριμα τοῦ σταδίου. Ἐλπὶς δὲ πάντοτε σταθερωτάτη καὶ ἐν τῷ μέλλοντι βέβαιος ὢν ὅτι τὰ ἔνοος, ὑπὲρ οὗ αὐτὸς κοπιᾷ, περιχαρὴς ἄχει τοῦτε ἐπικρατήσαν ταῖς ἐργασίαις αὐτοῦ πλῆρες δικαιοῦντος περιμένει τὰ μέλλον.

Ὁ Εἰδικὸς Γραμματεὺς
Δ. Ἀριστρος.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης, πρόεδρος τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀνεγνώσκει τὴν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐργασιῶν αὐτῆς. Ἔχει δ' αὕτη οὕτω·

Κύριοι,

Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐπιτροπὴ ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὴν ἤδη λήγουσαν περίοδον ἀκολουθοῦσα περὶ τὸ διφυὲς πρόγραμμα, ὅπερ ἀπ' ἀρχῆς ὑπέβαλεν ὑμῖν, ἤτοι περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς

ἐπιστημονικῆς κινήσεως παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει ἀπὸ τῆς Ἁλώσεως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων καὶ περὶ τὴν μελέτην τῶν νεωτέρων ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων παρὰ τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι.

Κατὰ τὰς τεσσαρακαίδεκα συνιδρύσεις αὐτῆς,—ὧν τὰ πρακτικὰ μετ' ἀκριβείας ἔντυος ἐπιστημονικῆς ἐτηρούντο παρὰ τοῦ τῆς ἐπιτροπῆς γραμματέως κ. Τηλεμάχου Καραθεοδωρῆ—ἀνεκοινώθησαν ἰσόρριθμοι πραγματεῖαι, ὧν ἡμυδρὰν τινα ἰδίαν προβάλλομεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν προσαρμόζοντες αὐτὰς εἰς ἃς ἀνήκουσιν ἐπιστήμας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Νεώτεραι ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις.

Ἀρχόμεθα ἐκ τῶν νεωτέρων ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων ὅλιγα αὐταὶ ἀπησχόλησαν μᾶλλον τελεσφόρως τοὺς ἡμοῦς συναδέλφους.

Γνωρίζετε, κύριοι, ὅτι ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς ἐστὶν εὐρύς, εὐρύτατος, ὡς περιλαμβάνων τὰς φυσικὰς καὶ τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας, τὴν ἰατρικήν, τὴν νομικὴν καὶ τὴν γεωγραφίαν. Ἐξ ἁπάντων δὲ τούτων ἡ κυρίως φυσικὴ πρόοδος ἐστὶ μᾶλλον ἐφ' ἑαυτὴν τὸ τῶν ἡμετέρων φυσικῶν πολυπράγμων ὄμμα.

Α'. ΦΥΣΙΚΗ.

α'. Ὀπτική.

Ὁ κ. Τηλ. Καραθεοδωρὴ ἀνέγνω σπουδαίαν πραγματεῖαν, ἐπιγραφομένην *Τινὰ περὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως προεργομένης βλάβης*, ἁρμοῖς δραξάμενος τῶν ἐν μὲν τῇ Σορβόννῃ γενομένων, ἐν δὲ τῇ *Revue scientifique* δημοσιευθεισῶν κοινοποιήσεων τοῦ Dr Javal, διευθυντοῦ τοῦ ἐν Παρισίοις ὀφθαλμοστασίου. Μετὰ γενικὴν περιγραφὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ ὡς ὀπτικοῦ ὀργάνου, ὁ κ. Τ. Καραθεοδωρὴ ἐνδιατρίβει περὶ τὴν ἰδιότητα τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ προσαρμόζεσθαι καὶ εἰς μικρὰς καὶ εἰς μεγάλας ἀποστάσεις. Ἀνελίσσων δὲ τὰς δόξασίας πολλῶν ἐπιστημόνων ἀνδρῶν πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἰδιότητος ταύτης, καταλήγει εἰς τὴν γενομένην παρατήρησιν τῆς συνεχοῦς μεταβολῆς τῆς κυρτώσεως τοῦ φακοῦ καὶ εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ βλεφαρικοῦ λεγομένου μυός, τοῦ ἀνακαλυφθέντος μὲν ὑπὸ τοῦ Brücke, κληθέντος δὲ παρ' αὐτοῦ ψυλκτῆρος τοῦ χρωειδοῦς ὀμένος. Ὁ μὺς οὗτος περιέχει ἴνας κυκλοτερεῖς, αἵτινες διὰ τῶν νεύρων τοῦ ζηνίου ζωοστρόφου ἐπινευροῦσιν ἐπὶ τοῦ φακοῦ, καὶ συστελλόμεναι αὐξάνουσι τὴν κύρτωσιν αὐτοῦ καὶ ἐπομένως τὴν θλαστικὴν δύναμιν τοῦ διοπτρικοῦ τούτου ὀργάνου τοῦ ὀφθαλμοῦ. Διὰ δὲ μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν καταδείκνυσιν ὁ κ. Τ. Καραθεοδωρὴ τὴν ὑφισταμένην σχέσιν μεταξὺ τῆς κυρτότητος τῶν σφαιρικῶν ἐπιφανειῶν τοῦ φακοῦ, τῆς ἀποστάσεως τῶν ἀντικειμένων καὶ τῆς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ θέσεως τῆς εἰκόνος αὐτῶν. Ὁπόθεν πάλιν καταφαίνεται, ὅτι ὅσῳ ἐλάσσονές εἰσιν αἱ ἀποστάσεις, τόσῳ μείζων ἀπαιτεῖται κύρτωσις τοῦ φακοῦ. Τῆς δὲ κυρτώσεως ταύτης παραγομένης διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ βλεφαρικοῦ μυός, ἐπεται ὅτι ὅσῳ κοπιωδεστέρα ἡ ἐργασία αὐτοῦ, τοσοῦτον ἀσθενεστέραι εἰσὶν αἱ ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ συνέπειαι αὐτῆς. Τούτου ἕνεκα ὁ ὀφθαλμός, ἐν ᾧ ἐν ὁρίζοντι ἐκτεταμένῳ, ἔνθα στιγμιαίως προσαρμόζεται εἰς ἀποστάσεις πολλῶν χιλιομέτρων, οὐδεμίαν κόπωσιν αἰσθάνεται, ἀπ' ἐναντίας ἐν τῇ ἀναγνώσει, τῇ γραφῇ ἢ καὶ ἄλλῃ τοιαύτῃ ἐργασίᾳ, ἔνθα αἱ ἀποστάσεις εἰσὶ πολλῷ τῷ μέτρῳ ἐλάσσονες, ταχέως ἀπκυδᾷ, καὶ παρατεινομένης τῆς ἐργασίας ἐκείνης, πρυδαίνει καὶ μέχρι τῆς μυωπίας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ σημερινὸς κοινωνικὸς βίος ἀπαιτεῖ μεγάλην δαπάνην χρόνου εἰς ἀναπτυξιπλέπτους ἐργασίας, οἷαι αἱ πρειρημέναι, καὶ ἐπειδὴ ἡ μυωπία ἐπιτείνεται ὁσημέραι μεταξὺ τῶν περὶ τὰ διανοητικὰ ἔργα καταγινομένων, τὸ προκείμενον ζήτημα ἐκρίθη ἱκανὸς σπουδαῖον πρὸς μελέτην καὶ ἔρευναν. Πῶς ἀπορυγὴν δὲ τοῦ ἐπκπιλούντος τοὺς τε ἀναγινώσκοντας καὶ τοὺς γράφοντας κινδύνου πολλὰ παρὰ πολλῶν προτάθησαν μέσα· ἐκ πάντων δὲ τούτων προτιμητέον ἐκεῖνο, ὅπερ ἐστὶν ἀπόρροια τῆς ἄνω ἐκτεθείσης περὶ ὀφθαλμοῦ θεωρίας. Ποῖον δὲ τὸ σωστικὸν τοῦτο μέσον; τὸ ἀναγινώσκειν βιβλία, ὧν αἱ γραμμαὶ μὴ ὦσι λίαν ἐκτεταμέναι, ἐπειδὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ διατρέχοντος αὐτὰς ἀπὸ τῆς μιᾶς ἄκρας εἰς τὴν ἑτέραν, ἀκραιφνῶς φησὶν εἰπεῖν, μεταβάλλονται αἱ διαχωρίσεις τῶν ὀφθαλμῶν ἀπὸ τῶν γραμμάτων ἀποστάσεις. Τοῦτο δ' εὐχερῶς κατανοεῖ τις ἅμα λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸ ὀρθογώνιον τρίγωνον, τὸ σχηματιζόμενον πρῶτον μὲν ἐκ τῆς ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀπὸ τὸ μέσον τῆς γραμμῆς τοῦ βιβλίου ἀγομένης [illegible] του, δεύτερον δὲ ἐκ τῆς ἡμισείας τοῦ βιβλίου γραμμῆς, τρίτον δὲ ἐξ εὐθείας ἀγομένης ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ πρὸς τὸ ἄκρον τῆς ἐν λόγῳ γραμμῆς. Ὅσῳ μείζων ἐστὶν ἡ γραμμὴ τοῦ βιβλίου,

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМ. М. ЕМІНОВА

τόσον αὐξάνουσιν αἱ διαφοραὶ τῶν ἀποστάσεων ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἔνθεν μὲν πρὸς τὸ μέσον, ἔνθεν δὲ πρὸς τὰ ἄκρα αὐτῆς. Ἡ δὲ συνεχὴς αὕτη μεταβολὴ τῶν ἀποστάσεων γίνεται αἰτίᾳ τῆς ἀδυναμίας τοῦ ὀφθαλμοῦ. Προφυλάττεται δὲ ταύτης ὁ ἀναγινώσκων, ἐὰν παρακολουθῶν τὴν γραμμὴν κινῇ εἴτε τὴν κεφαλὴν εἴτε τὸ βιβλίον, μιμούμενος τοὺς ῥώσκας, οἵτινες διὰ τοῦ τρόπου τούτου διατρυσίαν ἐπὶ τέλους τὴν φωτίαν αὐτῶν στάσιμον. Ἕτερον δ' οὐχ ἧττον ἀποτελεστικὸν μέσον ἐστὶν ἡ χρῆσις χαρακτήρων, ἀνίσων κατὰ τὸ μέγεθος πρὸς τὴν ἡλικίαν τῶν ἀναγινώσκοντος.

Τὴν χρησιμωτάτην ταύτην πραγματείαν συμπληρώσας ὁ κ. Τ. Καραθεοδωρὴ, ἤρξατο περὶ ἀναγνωσμάτων, μετὰ τὰ κατωθέντων, *Περὶ πρισματικῶν εἰκόνων καὶ πρισματοσκοπικῆς ἀναλύσεως*. Ἐν ἱστορικῷ προοιμίῳ ὁ ἡμέτερος φυσιοδίφης ἀναφέρει, ὅτι ἤδη ὁ κύριος Newton πολὺ πρὸ ἡμῶν παρετήρησε τὴν πρισματικὴν εἰκόνα, ἤτοι τὸ φάσμα τοῦ ἡλίου. Ἀλλ' ὅμως αἱ ἐν αὐτῷ εὑρισκόμεναι γραμμαὶ μόνον ἐν ἀρχῇ τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος κατὰ πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ Wollastone, εἶτα δὲ ὑπὸ τοῦ Frauenhofer διεκρίθησαν. Ἡ δὲ γινομένη ὑπὸ τοῦ τελευταίου τούτου ἐπιστήμονος ἀνακάλυψις, ὅτι φλοῦς περιέχουσα σοδίον προβάλλει εἰς τὸ φάσμα αὐτῆς γραμμὴν φωτεινὴν κιτρίνην, συμπίπτουσαν πρὸς τὴν Δ τοῦ Frauenhofer, καθωδήγησε τὸν Kirchhoff εἰς τὴν ἐμπνεύσιν τοῦ φαινομένου τῶν γραμμῶν ἐν τῷ ἡλιακῷ φάσματι. Αἱ γραμμαὶ αὗται ἐμφαίνουσι κατὰ τὸν Kirchhoff τὰ χημικὰ στοιχεῖα, τὰ ἐν τῷ ἡλίῳ εὑρισκόμενα· διότι αἱ οὐσίαι ἀπορροφῶσι τὰς ἀκτῖνας ἐκείνας, ἃς δύνανται ἵνα ἐκπέμπωσιν· οὕτω λ.χ. τὸ σοδίον, ὅπερ ἐν ἀτμοῖδι πεπυρακτωμένῃ καταστάσει ἐκπέμπει κιτρίνας ἀκτῖνας, προβάλλουσας εἰς τὸ φάσμα γραμμὴν κιτρίνην φωτεινὴν, ἀπορροφᾷ τὰς ἰδίας αὐτὰς ἀκτῖνας, καὶ προβάλλει τὴν ἐν τῷ ἡλιακῷ φάσματι μελανὴν γραμμὴν Δ τοῦ Frauenhofer, ὁσάκις ἐξ ἄλλης πηγῆς τὸ φῶς ἀρύεται. Ἑπομένως τὰ φάσματα διακρίνονται εἰς φάσματα ἐκπομπῆς καὶ εἰς φάσματα ἀπορροφήσεως, τὰ μὲν διὰ τῶν φωτεινῶν αὐτῶν ἀκτίνων ἐμφαίνοντα οὐσίας ἐν ἀτμοῖδι πεπυρακτωμένῃ καταστάσει εὑρισκομένας, τὰ δὲ διὰ τῶν μελανῶν αὐτῶν γραμμῶν ὑποδεικνύτα οὐσίας ἐν ἀτμοῖδι μὲν καταστάσει ἀλλὰ παρ' ἑτέρας φωτεινῆς πηγῆς φωτιζομένας. Ἐν τέλει δὲ τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Τ. Καραθεοδωρὴ παρουσίασεν, ἐλλείψει τῶν πρὸς πειράματα ἀναγκαίων ὀργάνων, εἰκόνας χρωματιστὰς τῶν φασμάτων οὐσιῶν τινων καὶ ἄλλων καὶ μάλιστα τῶν διὰ τῆς πρισματοσκοπικῆς ἀναλύσεως νοουμένων ἀνακαλυφθέντων σωμάτων, ἤτοι τοῦ θαλλίου, ῥουβιδίου, ἰνδίου κλπ. Προτίθεται δὲ ἐν τῇ συνεχίσει τοῦ ἔργου ἵνα ἀναπτύξῃ τὰ περὶ δοκιμῶν ποιοτικῆς διὰ τοῦ πρισματοσκοπείου ἀναλύσεως, περὶ χημικῆς καὶ φυσικῆς συστάσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, περὶ ὀπτολογισμοῦ τῶν κινήσεων τῶν ἀστέρων διὰ τῶν πρισματοσκοπικῶν παρατηρήσεων καὶ περὶ τῆς δοξασίας τοῦ Lockyer ὡς πρὸς τὴν τῆς ὕλης σύστασιν.

Ἐπειδὴ δὲ αἱ κοινοποιήσεις αὗται τοῦ κ. Τ. Καραθεοδωρὴ προὐκάλεσαν σπουδαίας συζητήσεις ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ἐπιτροπῆς, ὁ εὐγενὴς ἡμῶν συνάδελφος ἱστάξεν ἵνα σαφηνίσῃ τὰ περὶ τοῦ ὀπτολογισμοῦ τῶν κυμάτων τῶν αἰθερίων ἀτόμων, ἀναλύσας τὸν τρόπον τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῶν καὶ καταδείξας, πῶς δύω ἀκτῖνες φωτειναὶ ἀναιροῦσαι ἀλλήλας παράγουσι σκότος· τὸ φαινόμενον τοῦτο καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα ἤδη παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ Grimaldi, ἀλλὰ μένον ἀνεξήγητον. Ἐξηγήσας δὲ ὁ κ. Τ. Καραθεοδωρὴ τόν τε κατὰ Fresnel ὀπολογισμὸν τοῦ μήκους τῶν κυμάτων διὰ τῆς χρόσεως δύω ἐπιπέδων κατόπτρων, παραγόντων ἀμβλεῖαν γωνίαν πρὸς ἄλληλα, καὶ τὸν κατὰ Frauenhofer ὀπολογισμὸν διὰ τῶν διὰ στενοῦ ῥήγματος διερχομένων ἀκτίνων, κατέδειξεν ὅτι, ἐπειδὴ ἑκάτερος τῶν ὀπολογισμῶν τούτων, ἀνεξάρτητος τοῦ ἑτέρου, καταλήγει εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ συμπέρασμα, ἤτοι ἡ θεωρία πρὸς κατοπτρισμὸν τῶν αἰθερίων κυμάτων ἐστὶν ἀκριβὴς καὶ ἀναμφισβήτητος.

β'. Ἠλεκτρικῆ.

Οὐ μόνον δὲ τὰ πολυπλοκώτερα τῆς ὀπτικῆς ζητήματα μετὰ σαφηνείας οὐ τῆς τυχούσης διεφώτισεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἠλέκτρισε τὰς τῶν ἀκροωμένων καρδίας ὁ ἡμέτερος συνάδελφος διὰ πραγματείας, ἧς ἡ ἐπιγραφὴ *Περὶ ἐφαρμογῆς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ εἰς τὸν δημόσιον φωτισμόν*. Ἀνεπτύσσων τὰ τῆς παραγωγῆς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ διὰ τῶν στηλῶν φαινόμενα διεμνῆ, τίνος ἕνεκεν ὁ διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ φωτισμὸς τοσοῦτον ἐδρεύδυνεν ἵνα ἐφαρμοσθῇ. Ἀποριέται δέ, ὅτι ὁ κυριώτερος τούτου λόγος ἐστὶ τὸ τοῦ ψευδαργύρου πολυδάπανον. Τὸ μέταλλον τοῦτο φθειρόμενον ἐκ τῆς παραγωγῆς τῶν ἠλεκτρικῶν ῥευμάτων ἐστὶν ἄλλος ἄνθραξ, ἡ καυστικὴ αὐτοῦ εἶπεν ὕλη τῶν ἠλεκτρικῶν

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ МЕЧНИКОВА

στηλῶν. Καὶ ἀληθῶς διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Faraday ἀνακαλύψεως τῶν ἐπαγωγικῶν ῥευμάτων ἀντικαθίστανται ὁ μὲν ψευδάργυρος διὰ τοῦ ἄνθρακος, αἱ δὲ στῆλαι διὰ τῆς ἀτμομηχανῆς. Τὴν μεγάλην ταύτην ἀνακάλυψιν τοῦ Faraday ἐχρησιμοποίησαν καὶ ἐφήρμοσαν οἱ Nollet, Holmes, Wilde, Siemens, Wheatstone, Gramme, Edison κλ. κατασκευάσαντες μηχανὰς βασιζομένας ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐπιδράσεως μαγνητῶν καὶ ἠλεκτρικῶν ἀγωγῶν ἐν ᾧ ἄλλοι πάλιν ἀνιχνεύεται τῶν μυχίων τῆς φύσεως ἠσχολοῦντο ἀνενδότως περὶ τὴν ἐξεύρεσιν τῶν μέσων, δι' ὧν τὰ ἐν ταῖς μνημονευθείσαις μηχαναῖς παραγόμενα ἠλεκτρικὰ ῥεύματα μετατρέπονται εἰς φῶς, ὅσον οἷόν τε λαμπρὸν καὶ κανονικόν.

Ἡ δὲ τῶν ποικιλομόρφων μηχανῶν, τῶν ἐν τῇ παρεμφαινομένῃ πραγματείᾳ περιγραφομένων, ἀρκούσθω μνημονεύοντες τῆς μαγνητικῆς ἅμα καὶ ἠλεκτρικῆς μηχανῆς τοῦ Gramme. Αὕτη δ' ἀπορρέει ἐκ τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν μαγνητικὴ ῥάβδος, τιθεμένη τοιχίον ῥάβδου σιδηρᾶς περιελισσομένης διὰ χαλκίνου σύρματος μεμονωμένου, παρέχει ῥεῦμα ἐπαγωγικὰ, μεταβάλλοντα διεύθυνσιν καθ' ἑκάστην κίνησιν εἴτε τῆς μιᾶς εἴτε τῆς ἑτέρας ῥάβδου. Τὴν δὲ μαγνητικὴν ταύτην ῥάβδον ἀντικαθιστᾷ ὁ Gramme διὰ πεταλοειδοῦς μαγνήτου ἱστάμενον μὲν καθέτως, ἔχοντος δὲ τοὺς πόλους αὐτοῦ πρὸς τὰ κάτω τεινόντας. Περὶ δὲ τοὺς πόλους τούτους περιστρέφεται δακτύλιον σιδηροῦν, τετυλιγμένον διὰ χαλκίνου μεμονωμένου ἀγωγῶν παραγόντων διὰ τῆς διὰ τῶν πόλων διεκβασεως τοῦ δακτυλίου ἠλεκτρικὰ ῥεύματα. Ἡ δὲ περιστροφὴ αὕτη ἐνεργεῖται δι' ἀτμομηχανῆς.

Περιεκβατικώτερον δὲ μνείαν ποιεῖται ὁ κ. Τ. Καραθεοδωρὴ καὶ τῶν ἠλεκτρικῶν λύχνων καὶ μάλιστα τοῦ λεγομένου κηροῦ τοῦ Jablochkoff. Ἀπαρτίζουσι δὲ τοῦτον δύο ῥάβδοι ἐξ ἀνθρακος πεπιεσμένοι, ἱστάμεναι καθέτως καὶ πρὸς ἀλλήλας παράλληλοι, παρεντιθεμένης ἐν μέσῳ αὐτῶν ἀπομονωτικῆς τινος οὐσίας, ὡς λ. χ. γύψου. Τὸ δὲ ἠλεκτρικὸν φῶς παρέχεται μεταξὺ τῶν ἄκρων τῶν δύω τούτων ῥάβδων τῶν ἐξ ἀνθρακος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὡς ἀρνητικὸς πόλος χρησιμεύων ἄνθραξ ἔλαττον τοῦ ἑτέρου φθείρεται, τοῦτου ἕνεκα τὰ ῥεύματα ἀλλάσσουσι συνεχῶς διεύθυνσιν, καὶ ἡ ὅλη συσκευὴ ἀληθῶς ὡς κηρὸς καίεται. Ἡ δὲ μεσολαβοῦσα γύψος, ὡς ἐκ τῆς ὑπερμέτρου θερμότητος τοῦ ἠλεκτρικοῦ τόξου, βαθμηδὸν ἐξατμίζεται.

Ἐπανερχόμενος δὲ εἰς τὰς προμνημονευθείσας μηχανὰς ὁ κ. Τ. Καραθεοδωρὴ παρατηρεῖ, ὅτι αὗται δι' ἀτμοῦ κινοῦμεναι εἰσὶ σχετικῶς ὀλιγοδάπανοι τοσοῦτον, ὥστε καὶ πρὸς τὸ φωταέριον ἐπίσης συνηγωνίσθησαν, ὡς ἐξάγεται ἐκ συγκριτικοῦ πίνακος. Ἑπομένως ἐν πολλαῖς χώραις οὐ μόνον φέρει δι' ἠλεκτρισμοῦ φωτίζονται, ἀλλὰ καὶ ὁδοὶ καὶ πλατεῖαι καὶ δημόσια καταστήματα, μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα παρεισδύσει καὶ εἰς τὰς τῶν ἰδιωτῶν οἰκίας, φωτίζον τοὺς πάντας διὰ τῶν λαμπρῶν αὐτοῦ ἀκτίνων.

Ἐν ᾧ δὲ θέμβλος κατεῖχε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν ἐκ τηλικαύτης ἠλεκτρικῆς λάμψεως, ἐπέρχεται δεινὸς καὶ σορὸς ἀγρυπνῆς ἡ Α.Ἐ. ὁ κ. Σ. Μυρογένης, ὅστις τὰς ἀκοὰς ἡμῶν κατεκλήσει δι' ἀνακοινώσεως *Περὶ τοῦ φωτοφώνου Bell*, ἣν ἐκ σειρᾶς ἄρθρων τῆς *Revue des Savants* ἀπηνθίσιν. Ἐξεπλάγημεν μαθόντες, ὅτι διὰ τοῦ φωτοφώνου, τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Graham Bell ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ, τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ τῶν τεραστίων ἐπιμορφήσεων, ἀνακαλυφθέντος, ἡ φωνὴ διαδίδεται οὐχὶ πλέον διὰ τηλεγραφικοῦ σύματος, ὡς ἐν τῷ τηλεφώνῳ, ἀλλ' ἐπὶ τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων ἐπιχομένη. Τὸ δὲ φωτόφωνον Bell βασίζεται ἐπὶ τῆς ἰδιότητος τοῦ σελήνιου τοῦ παρέχειν εὐχερεστέραν τὴν δίοδον εἰς τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα ὁσάκις τὸ σελήνιον εἰς τὸ φῶς ἐκτίθεται, ἢ ὁσάκις ἐν τῷ σκότει διατελεῖ. Ἀνακαλυφθὲν δὲ τὸ ἐν λόγῳ μεταλλοειδὲς τῷ 1817 ὑπὸ τοῦ Βερζέλιου παρουσιάζεται διπρόσωπον, ὁλόδοε μὲν χρώματος φαιοῦ ἢ ἐρυθροῦ, ὅταν ἀπὸ τοῦ ὄρου τῆς τήξεως ἐξαίφνης καὶ διὰ μιᾶς ψυχρανθῇ, καὶ τότε ἀνωμοιωτικὸν ἐστι τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, κρυσταλλοειδὲς δὲ χρώματος μαλυδδίνου, ὅταν μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον ψυχρανθῇ, καὶ τότε ἀπ' ἐναντίας ἀγωγὸν ἐστι τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἀλλὰ καὶ αἱ φωτειναὶ ἀκτῖνες κατά τινας περιπτώσεις μεταβάλλουσι τὸ σελήνιον ἀπὸ τῆς μὲν εἰς τὴν δὲ τῶν δύο ἀλλοτροπιῶν αὐτοῦ μορφῶν. Ἐν πρώτοις ὁ κ. May, [illegible] ὁ κ. Willoughby Smith, ἐν τοῖς πειράμασι περὶ τῆς ἠλεκτρικῆς ἀντιστάσεως τοῦ σελήνιου ἀνεφανη, ὅτι τὸ μεταλλοειδὲς τοῦτο ἐστι μᾶλλον [illegible] φωτὶ ἀγωγὸν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἢ ἐν τῷ σκότει. Τότε δ' ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν πολλῶν ἡ ἰδέα τοῦ ἐπιτυχεῖν ὡς πρὸς τὸν ὁρατὸν, ὅπερ διὰ τοῦ φωτὸς φαίνει ὡς πρὸς τὴν ἀκοὴν γίγνεται. Τί δὲ τὸ ποθούμενον; τὸ διακρίνειν ἀγλονότι ἐκ τοῦ μακρόθεν, ἔνθα εὑρισκόμεθα, τὰ μακρὰν ἡμῶν ἐξαπτόμενα καὶ αὐτῶν τῶν ἀντιπόδων συμβαίνοντα. Τὸ μεγαλεπήβολον τοῦτο σχέδιον μέχρι τῆς πα-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ρούσης ὥρας ἀπραγματοποίητον ἔμενεν. Ἀλλ' Ἀλέξανδρος Graham Bell διὰ τοῦ ἀνακαλυφθέντος παρ' αὐτοῦ φωτοφώνου τείνει εἰς τὸν αὐτὸν σκοπόν, εἰς ὃν καὶ διὰ τοῦ τηλεφώνου, μόνῃ τῇ διαφορᾷ ὅτι τὸ φωτόφωνον ἐστὶ τηλέφωνον ἐνεργοῦν ἄνευ τηλεγραφικῶν ἀγωγῶν. Δι' αὐτοῦ φωτεινή τις ἀκτὶς ἐκτοξευομένη ἀπὸ τοῦ πρώτου σταθμοῦ εἰς τὸν ἕτερον καὶ ἐπιπίπτουσα ἐπὶ ἐμαγείου σελήνιου ἀρμοδίως παρασκευασμένου, διακοπτομένη δὲ συνεχῶς καὶ σχηματίζουσα οὕτω τὴν ὑπὸ τοῦ Bell κληθεῖσαν κυμαινομένην ἀκτῖνα παράγει τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα, οἷα καὶ ὁ μεταλλικὸς τοῦ τηλεφώνου ἀγωγός. Πλὴν ἐντυχίᾳ ἐστὶν τὰ τοῦ κ. Bell πειράματα. Ἀπερ ὅμως διῆλθον διὰ πολλῶν καὶ ποικίλων βασάνων, ἐπιθεμένων λίαν περιστατωμένως ἐν τῇ ἀνακοινώσει τῆς Α. Ἐξ. τοῦ κ. Σ. Μαυρογένους, διότι ἐλέγετο μὴ προέκυπτεν ἡ φυσικὴ ἀντίστασις τοῦ σελήνιου, ἔνθεν δὲ ἡ ἐκ τῆς συνεχείας αὐτοῦ μετ' ἄλλων μετάλλων πηγάζουσα· ἐδίδετο δὲ ἵνα ἐφαρμόσῃ καὶ διόρθωσι τρόπου πρὸς παραγωγὴν τῆς κυμαινομένης, ὡς εἴρηται, ἀκτῖνος. Ἀλλ ὅπερ ἀπίστευτον φαίνεται, ἄνευ τῶν ἀναπτύξεων, ἃς εὕρομεν ἐν τῇ ἐν λόγῳ ἀνακοινώσει, πολλάκις καὶ ἀδιαφανῆ σώματα διακόπτοντα τὴν κυμαινομένην ἀκτῖνα οὐδόλως παρακωλύουσι τὴν τοῦ φωτοφώνου ἐνέργειαν. Ἐν ᾧ δὲ μέχρι τῆς σήμερον ἀξίωμα τῆς φυσικῆς κοινῶς παρεδεγμένον ἐθεωρεῖτο, ὅτι ὁ ἦχος ἀδύνατεῖ ἵνα διέλθῃ διὰ τοῦ κενοῦ, καὶ ὅμως διὰ τοῦ φωτοφώνου Bell καὶ τοῦτο κατορθοῦται.

Ἐπειγόμενος δὲ ὁ τῆς ἐπιστήμης διαπρύσιος θιασώτης Ἐξ. κ. Σ. Μαυρογένης ἵνα δώσῃ διασαφήσεις τινὰς πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν καὶ περὶ τῶν συναδέλφων τοῦ φωτοφώνου ὀργάνων ἔρξατο τῆς μεταρρύθμισεως μελέτης τινὸς τοῦ κ. Niaudet, ἐπιγραφομένης μὲν *Περὶ τὰ τηλέφωνα καὶ τὰ φωτόγραφα*, ἐκδοθείσης δὲ ἐν τῇ προμνησθείσῃ *Revue des Savants*.

Ἐκ τῆς μελέτης ταύτης μανθάνομεν, ὅτι πρῶτος ὁ Φίλιππος Reiss ἔδωκε τ' ὄνομα τηλέφωνον κατὰ τὸ 1861 εἰς συσκευήν τινα, συγκειμένην ἐκ μεταδότοῦς καὶ ἐκ δεκτοῦς συγκοινωνούντων ἠλεκτρικῶς πρὸς ἀλλήλους. Καὶ ὁ μὲν μεταδότὴρ περιλαμβάνει ὀμένα τινά, ὅστις δυνούμενος ὡς ἐκ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ προσκρούοντος ἤχου καταλείπει ἐλευθέραν τὴν ὁδὸν εἰς τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, ἢ καὶ κλείει αὐτὴν μετὰ ταχύτητος ἀναλόγου πρὸς τὸ ὕψος τοῦ ἤχου τούτου. Ὁ δὲ δεκτὴρ δέχεται τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα ἐν ἀτράκτῳ μακρῷ, φέροντι ἐν τῷ μέσῳ βελόνην χαλυβδίνην, ἥτις ὡς ἐκ τῆς ἀλληλουχίας τῶν ῥευμάτων συστέλλεται καὶ διαστέλλεται ἀλληλοδιαδόχως. Ἡ τοιαύτη δὲ συστολὴ καὶ διαστολὴ τῆς βελόνης παρέχει ἦχον ὅμοιον τῷ μεταδιδομένῳ ὡς πρὸς τὸ ὕψος, οὐχὶ ὅμως καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔντασιν. Τὰ τηλέφωνον Reiss μουσικοὺς ἤχους μόνον μεταδίδοσιν, οὐχὶ δὲ καὶ τοὺς ἐνεκθρους τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς. Οὗτοι δὲ μεταδίδονται διὰ τοῦ τηλεφώνου Bell, ὅπερ ἑπομένως ἐστὶ τελειότερον τοῦ προηγουμένου, καίτοι ἁπλουστέρας κατασκευῆς. Ἐν τῷ τηλεφώνῳ Bell ὁ τε μεταδότὴρ καὶ ὁ δεκτὴρ εἶσιν ὅλως ὅμοιοι ἀλλήλοις, σύγκεινται ἐξ ὁμόνος λεπτοῦ σιδηροῦ, φέροντος ἐν τῷ μέσῳ κυλινδρίσκον χαλυβδίνον μαμγνητισμένον. Ὁ κυλινδρίσκος τοῦ μεταδοτῆρος τείνεται εἰς κίνησιν διὰ τῶν παλμῶν τοῦ ἤχου ἔρχεται εἰς συνάφειαν πρὸς ἠλεκτρικὸν ἀτράκτιον εἰς μικρὰν ἀπόστασιν κείμενον, καὶ γεννᾷ οὕτω ῥεύματα ἐπαγωγικά, ἅπερ μεταδίδομενα εἰς τὸν δεκτὴρα ἕλκουσι καὶ ὠθοῦσιν ἀλληλοδιαδόχως τὸν ὀμένα αὐτοῦ, καὶ παράγουσιν οὕτω τοὺς αὐτοὺς ἤχους, οἵτινες καὶ τὸν ὀμένα τοῦ μεταδοτῆρος ἐκίνησαν. Τοιαῦτα μὲν τὰ περὶ τηλεφώνων ἀνακοινωθέντα, τὰ δὲ περὶ τῶν φωτογραφῶν ἀνακοινωθήσονται προσεχῶς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ σοφοῦ ἡμῶν συναδέλφου πρὸς τὴν ἐπιτροπήν.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ ἀνάγνω ἡ Α. Ἐξ. ὁ κ. Σ. Μαυρογένης πραγματείαν περὶ τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ Liveng ἐρευνήσεως φωτομέτρου τινὸς προφυλακτικοῦ κατὰ τῶν εὐφλέκτων ἀτμῶν τῶν ἐν τοῖς ἀνθρακωρυχείοις ἀναδιδομένων. Ἡ ἐρεύνησις αὕτη ἀπεκτήσατο τὴν γενομένην παρατήρησιν, ὅτι σύμφωνα πλατινοῦ πυρακτωθὲν φλογωδῶς δι' ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος ἐκπέμπει ζωηροτέραν μὲν λάμψιν ἐντὸς τῶν εὐφλέκτων ἀτμῶν τῶν ἀνθρακωρυχείων, ἢ ἐν τῷ καθαρῷ ἀέρι, ἀνάλογον δὲ πρὸς τὴν ποσότητα τῶν ἀτμῶν ἐκείνων καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ φωτόμετρον Liveng εἰδοποιεῖ ἐγκαίρως τοὺς ἐν τοῖς ἀνθρακωρυχείοις περὶ τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτοῖς κινδύνου, καὶ προλαμβάνει οὕτως ἀπροόπτους καταστροφὰς καὶ ἀνωπολογίστους ζημίας.

Β'. ΧΥΜΙΑ.

Εἰ δὲ ἐκ τῶν τῆς φυσικῆς ἡ ἠλεκτρικὴ μετὰ τῆς ὀπτικῆς ἀπησχόλησαν τὴν ἐπιτροπήν, ἄλλα καὶ τὰς πραγματεῖα τὴν χημικὴν θίγουσα καὶ τὴν δημόσιον ὑγιεινὴν θεραπεύουσα διεκοινώθη ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτῆς· διότι ὁ Ἐξ. κ.

НАУКОВО-ТЕХНИЧЕСКА БИБЛИОТЕКА МЕЧНИКОВА

Σ. Μαυρογένης διελέξατο *Περὶ τῶν ἐν Παρισίοις ὁσμῶν* ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπὸ τοῦ κ. H. Sainte-Claire Deville δημοσιευθέντων. Τὸ μέλος τοῦτο τοῦ πανκαθηκείου τῆς Γαλλίας ἀνέλυσε ποσότητά τινα χυοῦς, ληφθέντος ἐκ τοῦ ὑποστρώματος ὁδοῦ τῶν Παρισίων. Ἐκ δὲ τῆς ἀναλύσεως ταύτης ἐξάγεται, ὅτι ὁ χυὸς οὗτος, παριστῶν ἐν γένει τὸ τῶν Παρισίων ὑπόστρωμα, ἐστὶ μελανὸς τὴν ὄψιν, ἀποφέρει ὀσμὴν καὶ περιέχει συντρίμματα γυψώδη, χαλκιδίαι τιτανώδη, ἀργιλλῶν ἀμμώδη, κόνιν προερχομένην ἐκ θεμελίων, χόρτου καὶ ἄλλων οὐσιῶν τῶν ἐν χρήσει ἐν Παρισίοις, ἔλατα διαλλιμένα, ὡς καὶ πίσσαν νεφελίνην καὶ κοκκτάνιον. Καὶ ἡ μὲν ὀσμὴ ἐκπηγάζει ἐκ τῶν ἀποφάσεων τοῦ φωταερίου τῶν παρεχουσῶν εἰς τὴν ἐν θείον, ἀνθρακοῦχον ὑδρογόνον καὶ κοαλτέριον, ἡ δὲ πίσσα αὕτη τοῦ φωταερίου ὡς ἀντιπαστικὴ ὕλη καθαρίζουσα τὴν ἰλὺν ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτῆς τὴν ἐν αὐτῇ βλαπτικὴν οὐσίαν. Τὸ δὲ μελανὸν χρῶμα τοῦ ὑποστρώματος ἀποδοτέον εἰς τὴν ἐπίπαστον θειϊκοῦ σιδήρου ἢ τοῦ ὑποξειδίου τοῦ σιδήρου προερχομένου ἐκ τῆς τριβῆς τῶν πετάλων τῶν ζώων καὶ τῶν τροχῶν τῶν ἁμαξῶν. Συμπεραίνει δὲ λέγει ὁ κ. H. Sainte-Claire Deville, ὅτι οὐδενὶ βλάβην προξενεῖ ἡ ἐκ τοῦ ὑποστρώματος τῶν παρισιανῶν ὁδῶν ἀναδιδομένη ὀσμὴ ἐπὶ τῆς ὑγείας τῶν ἐγκατοίκων.

Γ'. ΒΟΤΑΝΙΚΗ.

Ὡς βλέπετε, κύριοι, ὀλίγιστα περὶ χωλίκας ἐν τῇ ἐπιτροπῇ ἐρρέθησαν· ἔτι δὲ σπανιώτερος λόγος περὶ βοτανικῆς ἐγίνετο· διότι ἐκ τῆς ἑκατοστοῦς χιλιάδων γνωστῶν τῶν σήμερον φυτῶν μόλις ἐν ἔτυχον ἰδίας μνείας παρ' ἡμῖν· ὁ τὴν στιγμὴν ταύτην ἔχων τὴν τιμὴν ἵνα λαλῇ ἐνώπιον ὑμῶν εἶπε λέξεις τινὰς περὶ ἀποδείξεων α' Ὅτι ἑλίχρυσός ἐστι τὸ παρ' ἡμῖν ἀμάρακαντον ἤτοι ἡ immortelle jaune (helichrysum orientale)· β. Ἀναδείξων μὲν τοὺς συγγραφεῖς, τοὺς ἀναφέροντας τὸ φυτὸν τοῦτο, ἤτοι τὸν Θεόφραστον, τὸν Διοσκορίδην, τὸν σχολιαστὴν τοῦ Θεοκρίτου, τὸν Πλίνιον, τὸν Γαληνὸν κλπ.; παραβάλλων δὲ τὰ σχετικὰ χωρία τῶν συγγραφέων τούτων, τὰ χαρακτηρίζοντα τὸν ἑλίχρυσον, πρὸς τὸν ὑπὸ Jussieu γενομένην περιγραφὴν τοῦ ἐκ τῶν γνωριζομένων helichrysum orientale, ἐξετάζων δὲ τὸν χρῆσιν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σκευασιῶν ἰατρικῶν τοῦ ἑλιχρύσου κατὰ τῶν ἰοβόλων δηγμάτων ἐρπετῶν, ἕλκους ἐκ καυσίματος, δυσουρίας κλπ. κατελήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ τῶν ἀρχαίων ἑλίχρυσός ἐστι τὸ κατὰ τὸν Jussieu helichrysum orientale, μετονομασθεὶς ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ καὶ ἀμαράντων. Ἐὰν δὲ παρὰ Θεοφράστῳ ἀντίφασίς τις παρατηρεῖται, ἀποκαλοῦντι τὸν ἐλειόχρυσον ἀλλαχοῦ μὲν φυτὸν τοῦ ἔαρος, ἀλλαχοῦ δὲ τοῦ φθινοπώρου, ἡ ἀντίφασις αὕτη ἐξομαλύνεται, ἂν παρεδεχθῶμεν, ὅτι περὶ δύο ἀλλοίων φυτῶν (εἰ καὶ ὁμωνύμων) ὁ Θεόφραστος πραγματεύεται, ἐκεῖ μὲν περὶ τῆς ἐκεινῆς caltha palustris ἐλειόχρυσος (ἴσως ἐκ τοῦ ἕλους, marais), ἐντεῦθε δὲ περὶ τοῦ φθινοπωρινοῦ helichrysum orientale, ἑλίχρυσος (ἴσως ἐκ τοῦ ἕλη, αἴγλη).

Δ'. ΖΩΟΛΟΓΙΑ.

Ἡ δὲ ζωολογία ἔλαχεν ἐρωνητοῦ γεφυροῦ καὶ ἐπιστήμονος, τοῦ ἰατροῦ κ. Δ. Σταματιάδου, ὅστις ἔλεξε *Περὶ νέου τρόπου πολλαπλασιασμοῦ τῶν ὀστρέων ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τῆς Ἀμερικῆς*. Συνίσταται δὲ ὁ τρόπος οὗτος εἰς τὸ καταχειριστικῶς τὸ θῆλυ καὶ ἄρσεν ὀστρεον σύναμα· ἐκ δὲ τοῦ μίγματος τούτου γονιμοποιοῦνται τὰ ὠὰ τοῦ θήλεος, καὶ ἀμέσως ἀρχεται ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ὅρους. Κατὰ δὲ τὸν ἐφευρέτην τῆς ἐν λόγῳ μεθόδου κ. W. J. Brook, τὰ ὄστρεα ἐμπιέζουσιν ἀπὸ ἑξ μέχρι πεντήκοντα ἑκατομμυρίων ὠῶν ἕκαστον, ἡ δὲ γονιμοποίησις αὐτῶν γίνεται συνήθως ἐκτὸς τοῦ σώματος· θέλει καὶ ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀμερικανικῆς ταύτης μεθόδου.

Ἡ αὐτὴ δὲ ἡ κοινοποίησις τοῦ ἰατροῦ κ. Δ. Σταματιάδου ἐκρίθη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς λίαν ἐνδιαφέρουσα εἰς τοὺς κατὰ τὰ ἡμέτερα παράλια ἁλιεῖς ὀστρέων, παρεκλήθη ὁ ἀναγνώστης ὅπως δῷ μείζονα ἔκτασιν εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ παραλληλίζων τὴν ἐν Ἀμερικῇ πρὸς τὴν ἐν Γαλλίᾳ ὀστρεοφυτείαν.

Συνεπείᾳ δὲ τῆς ἀξιοῦ λόγου ταύτης τῆς ἐπιτροπῆς ὁ κ. Δ. Σταματιάδης ἐκλήθη διπτρίβη, ἵνα ἡ ἐπιγραφὴ *Βιογραφία τῶν ὀστρέων*. Ἐν ἱστορικῇ προεισαγωγῇ γίνεται λόγος τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ρωμαίοις καλλιεργείας τῶν ὀστρέων. Ἀρκούμενος δὲ εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους ὁ κ. Δ. Σταματιάδης ἐξέθεκε τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἔτι καὶ νῦν ἡ καλλιέργεια αὕτη γίνεται ἐν τῇ λίμνῃ Φόσσερν οὐ μακρὰν τῆς Νεαπόλεως. Ἐκεῖ ἐκπορεύθεντα κινητὰ συσκευαὶ, ἐφ' ὧν προσκολλῶνται τὰ νεογνὰ, καὶ μετέπειτα ἀνασύρονται ἐγκαίρως πρὸς παρα-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОЇ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

τέρω ἀνάπτυξιν. Μετὰ πολλῆς δὲ λεπτομερείας διηγεῖται ὁ κ. Δ. Σταματιάδης, πῶς ὁ Comte ἐν Γαλλίᾳ εἰσήγαγεν ὄντως ἐπιστημονικὴν καλλιέργειαν τῶν ὀστρέων, καὶ πῶς ἐντεῦθεν ἡ τε ἐγχώριος καταναλλωσις καὶ ἡ ἐξαγωγὴ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἀπέβησαν σημαντικώτατα. Κατὰ λόγον δὲ τὰ ὀστρεοφόρα παράλια τῆς Γαλλίας δι' ἀποκτεινον ὁ κ. Δ. Σταματιάδης τοὺς ὁκεανούς, καὶ ἔφθασε μέχρις αὐτῆς τῆς βορείου Ἀμερικῆς, ἔνθα κατ' αὐτὸ, πῶς ἀνάλογος καλλιέργεια παρήγαγε κέρδη μόνον πρὸς τὰ τῆς Γαλλίας εἰ καὶ μὴ μείζονα ἀπωτέλεσματα. Ἐν ἀμφοτέραις ταῖς χώραις ταύταις γεωργοῦνται τὰ ὄστρεα ὅπως διατηρῶσιν ἐν ἑαυτοῖς τὸ θαλάσσιον ὕδωρ· ἐν μὲν Ἀμερικῇ τιθέμενα εἰς ἄγκυρα, ἔνθα περιοδικῶς ἐκ τῆς παλιρροίας καὶ ἀμπώτιδος εὑρίσκονται ἐκτὸς τοῦ ὕδατος ἐπὶ τινα χρόνον, συνειθίζουσιν ἵνα συγκρατῶσι σφιγκτῶς κεκλεισμένα τὰ ὄστρακα αὐτῶν, ὁσάκις ἐκτὸς τῆς θαλάσσης μένουσιν· ἐν δὲ Γαλλίᾳ πάλιν τυποῦνται ἰδιαιτέρως διὰ ῥάβδου σιδηρᾶς καὶ πτουόμενα κλίνουσι τὰ ὄστρακα αὐτῶν, ἅπερ οὐδέποτε πλέον ἀνοίγουσι ῥοβῶ τῶν τῆς σιδηρᾶς ῥάβδου κτυπημάτων. Μετὰ δὲ τὴν ἀνατροφὴν τῶν ὀστρέων περιγράφει ὁ κ. Δ. Σταματιάδης καὶ τοὺς κινδύνους, εἰς οὓς ὑπόκεινται ἡ βιομηχανία αὐτὴ διότι πολλάκις θέλλει τις ἡ ψῆφος θρῦψ ἀρκοῦσι πρὸς κατατροφὴν ὁλοκλήρου ὀστρεοφυτείας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἱστορία τῶν ἐπιστημῶν παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησιν ἀπὸ ἀλώσεως μέχρι τοῦδε.

Κεῖται ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἤδη ἔτους τινὲς μὲν τῶν ἡμετέρων συναδέλφων ἀνέλαβον τὴν ἱστορίαν τῶν φυσικῶν καὶ φυσικοιστορικῶν ἐπιστημῶν, τινὲς δὲ τὴν τῆς ἰατρικῆς, ἄλλοι δὲ τὴν τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἄλλοι τὴν τῆς νομικῆς, οὐδεὶς ἡμῶν δυστυχῶς ἕως τῆς ὥρας ταύτης ἐξεπλήρωσε μικρὸν ἢ μέγα μέρος τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ἐντολῆς.

Ἵνα μὴ παρεγκωνισθῇ δὲ λεληθότως τὸ μεγαλεπήβολον τοῦτο πρᾶγμα, ἐπὶ πολὺν χρόνον μένον ὅλως ἀμνημόνευτον, ὑπεδέξαν ὁ λαλῶν ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς ἀμουσόν τι Ἱστορικὸν δοκίμιον τῶν παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησι γεωγραφικῶν συγγραφῶν καὶ ὀνομαζόμενον ἀπὸ ἀλώσεως μέχρι τοῦδε. Τὸ δοκίμιον τοῦτο διαιρεῖται εἰς τρία μέρη· ἤτοι α') μὲν μαθηματικὴν γεωγραφίαν, β') δὲ πολιτικὴν γεωγραφίαν, γ') δὲ ὁδοιπορικά. Ἐν μὲν τῷ στερεώματι τῆς μεθηματικῆς γεωγραφίας διαλάμπει ὡς φαινὸς πλανήτης Χρύσανθος ὁ Ἱεροσολύμων, ὁ συγγραψάμενος μὲν περὶ τὸ 1700 *Εἰσαγωγὴν εἰς τὰ γεωμετρικὰ καὶ σφαιρικὰ μετὰ πινάκων*, ἀνεγείρας δ' ἀστιροσκοπεῖον ἐν τῇ κατὰ Μολδαβίαν μονῇ Γαλκτῇ· ἐν ᾧ ἐν τῇ πελάγει τῶν θαλασσῶν ἄγκυραν σωτηρίας εἶχον οἱ ναυτιλλόμενοι ἤδη ἀπὸ τοῦ ιζ' αἰῶνος τὸν Πορτολάνον τοῦ Δημητρίου Τάγια.

Ἐν δὲ ταῖς ἀγχινέοις ἑκατάσεσι τῆς πολιτικῆς γεωγραφίας διεκρίνετο ἕτερος οὐχ ἥττων σοφὸς ποιμενάρχης Μιλήτιος ὁ Ἀθηνῶν συντάξας περὶ τὸ 1690 τὴν Γεωγραφίαν αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ ὁ ἐκ τῶν φαναριωτῶν Ἐλεύθος ὁ Ἀργυρόπουλος ἐξέδιδε τουρκιστὶ λήγοντος τοῦ ιθ' αἰῶνος ὑγιοῦν γεωγραφικὸν ἄτλαντα, ὁ δὲ κ. Πολυζωΐδης ἐθεμοσίευε τῷ 1862 τὰ Γεωγραφικά.

Εἰς δὲ τὴν πολιτικὴν γεωγραφίαν καὶ ἡ χωρογραφία ὑπεγομένη διαιρεῖται κατὰ χώρας περιέχουσα ὡς πρώτην μεγάλην διαίρεσιν τὴν Ἀνατολήν, ἔνθα διακεκριμένην θέσιν κατέχει τὸ τοῦ Γ. Μάνου σύγγραμμα *Résumé géographique de la Grèce et de la Turquie*, ἐκδοθὲν ἐν Παρισίοις τῷ 1826. Περιοριζόμενοι δ' εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔχομεν ἐφεξῆς τὰ πονήματα τοῦ Κωνσταντινουπολίτου πατριάρχου Κωνσταντίου τοῦ Δ', ἐπιγραπτόμενοι δὲ τὸ ὄρος Σινᾶ ὑπὸ μάλης φέρων τὸ Προσκυνητάριον, ὅπερ τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1710 ἐξεδόθη ἐν Τεργοβίστῳ τῆς Βλαχίας, διατρίβων δὲ τὴν Ἀραβίαν μετὰ τῆς ὑπὸ Δημητρίου Ἀλεξανδρίδου ἀρχαιοελληνικῆς ἐκδόσεως τοῦ αὐτοῦ βιβλίου. Προκυνοῦντες δὲ τὴν Ἁγίαν Γῆν ἀπολαμβάνομεν βῆμα πρὸς βῆμα Χρύσανθον τὸν Νοτᾶρᾶν. Εἰς δὲ τὴν κυρίως Μικρὰν Ἀσίαν εἰσερχόμενοι ἔχομεν ὁδηγοὺς κατὰ μὲν τὸ Ἰκόνιον Κύριλλον τὸν ζ', κατὰ δὲ τὴν Καππαδοκίαν τὸν κ. Π. Κεροβίν, κατὰ δὲ τὴν Σμύρνην τὸν ἀείδιμον Ὀλεόβην, κατὰ δὲ τὴν Πιστὸν τὸν κ. Σάββαν Ἰωαννίδην.

Ἀπολούσθοις δὲ εἰς πλοῖον ἐμβάντες καὶ εἰς τὰς νήσους προσορμιζόμενοι ἀρχόμεθα ἀπὸ τῆς Κύπρου συνοδοιπόρον ἔχοντες τὸν κ. Ἀθ. Σακελλάριον, ἐκεῖθεν δὲ τὴν μὲν Κρήτην παραπλέομεν μετὰ τοῦ κυρίου κ. Μ. Χουρμουζίου, τὴν δὲ Πάτμον μετὰ τοῦ μητροπολίτου Σάμου Ἰωσὴφ τοῦ Γεωργαρίνη, τὴν δὲ Σάμον μετὰ τοῦ κ. Ε. Σταματιάδου, τὴν δὲ πολυπαθῆ Χίον μετὰ τοῦ Α. Βλαστοῦ, τὴν δὲ Λέσβον μετὰ τοῦ Κ. Γεωγράδου, τὴν δὲ Ἴμβρον μετὰ τοῦ Βκρθο-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ МЕЧНИКОВА

λομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, τὴν δὲ Σμύρνη μετὰ τοῦ κ. Μ. Γρηγοροπούλου, τὴν δὲ εὐξεινον Χάλκην μετὰ τοῦ αὐτοῦ Β. Κουτλουμουσιανοῦ, τὴν δ' εὐδόξαν Ἀντιγόνην μετὰ τοῦ κ. Μ. Χουμουζίου.

Ἀλλ' ἐλάσαντες τὰς ἠδυκύους αὐρας τῆς Προποντίδος διεβήμεν εἰς τὴν ἀπέναντι Θρᾴκην, προπορευομένου τοῦ κ. Ἱερ. Βασιλείου μετὰ χορείας φιλοτίμων ἀνδρῶν, ἥτοι τοῦ μὲν Μ. Περκινίκα περιγράφοντος τὴν Θρᾴκικὴν Χερσόνησον, τοῦ δὲ κ. Γ. Τσουκαλᾶ τὴν ἐπαρχίαν Φιλιππουπόλεως. Ἐκεῖθεν δ' εἰς Κωνσταντινούπολιν εἰσελάσαντες θαυμάσωμεν τὰ θαυμάσια αὐτῆς ὑπὸ τὴν γραφίδα Κωνσταντίου τοῦ πατριάρχου, Σκαρλάτου τοῦ Βυζαντίου, Ἀλιξέρδου τοῦ Πασπάτη καὶ δὴ καὶ τῆς συναδέλφου ἡμῶν ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἀπουσιόμενοι δ' ἐν τῇ μεγαλουπόλει ταύτῃ μεταβαίνομεν τὰ κατὰ τὰς ἀπωτέρω χώρας, καὶ πρῶτον μὲν τὴν παραδουνάβειον Ἠγεμονίαν ἐπὶ τοῦ λόφου Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ τοῦ κατὰ τὸ 1718 ἐκδόντος. ἔπειτα δὲ τὴν Μακεδονίαν ἐν τοῖς πολλοῖς ἐπαινουμένοις ἀξίαις συγγραφαῖς τοῦ κ. Μαργαρίτου Δῆμητσα καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐπισκοπήσαντες καὶ ἐνταῦθα μὲν ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ τοῦ αὐτοῦ ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, κατὰ βιβλιοθήκας δὲ ἐν τῇ Ἐβεσσῷ τοῦ κ. Σπυρίδωνος Λάμπρου, κλείσωμεν τὴν νῦν ἔχον τὴν καλιδοσκοπικὴν ταύτην ἐποχήν.

Ἀλλ' ἐντεῦθεν τοῦ λόγου γινόμενοι ἀναχαζόμεθα καὶ ἔκοντες ἔνα βίβλιον βίβλιον ἐπιστικὸν ὑπισθεν ἡμῶν καὶ ἀνιχνεύσωμεν, ἵνα μὴ συνάδελφοι ἡμῶν ἰατροὶ καὶ νομομαθεῖς, φυσικοὶ καὶ μαθηματικοὶ ἐγκατέλιπον ἡμᾶς μόνους ἐπὶ τινος χωλοῦ κίλικτος σταδιοδρομοῦντας ἐν οὐτωσὶν εὐρεῖ σταδίῳ. οὐν ἐστι τὸ τῆς ἱστορίας ἑκάστης τῶν οἰκείων αὐτῶν ἐπιστημῶν παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει ἀπὸ ἀλώσεως μέχρι τοῦδε. Ἄρα γε ἐξ ὑπερμέτρου ἐθνικῆς φιλοτιμίας ἐμφορούμενοι ἐρωδθήσαν, μήπως ἡ μελέτη καὶ ἔρευνα τῆς παρ' ἡμῖν ἐπιστημονικῆς αἰνήσεως ἤθελεν ἀποδεῖξαι μετὰ προηγουμένην βλάκαν, ὅτι οἱ Εὐρωπαῖοι ὑπερκόπτουσιν ἡμᾶς ἐν ἄπασι; ἀλλὰ τὸ προδιεξὸν ἀνεζητήσατοῦς ἀθίκον, ἐν τῷ προκειμένῳ δὲ θίματι καὶ ἐθνικῶς ἀσυμφορον καὶ ἐπιζήμιον, ἐν ᾧ, ἐὰν ποτε, ὡς εὐχομεθα καὶ ἐλπίζομεν, ἀποδειχθῇ τὸ ἐναντίον, ὅτι ὀλονότι οὐδ' ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἐν οὐδεμιᾷ γωνίᾳ τῶν καθ' ἡμᾶς χωρῶν ἡ ἐπιστήμη παρημελήθη ἀπὸ ἀλώσεως μέχρι τοῦδε, ἀλλ' ὅτι οἱ κατὰ ἑκατονταέτιαν τὰ πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης φοιτῶντες Ἕλληνες σπουδασταὶ καὶ ἐκεῖ μὲν ἀπομείναντες ἐξ ἁπάντων τῶν πρὸ τῶν ὀρθαλμῶν αὐτῶν προβαλλομένων ἀνθέων ὅ,τι γλυκὺ καὶ χρήσιμον, καὶ εἰς τὴν πάτριον ἑκατὸς χώραν ἐπανακάμπτοντες προεπέθουν ὅπως σχηματίζωσι κυψέλας κατὰ τὴν ἐπιχώριον μέλισσαν ἐκπεποιθότες ἐν αὐταῖς ὅ,τι ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ προμηθεύθησαν, ὅ,τι ἐν ταῖς μελέταις ἀνῴρων, ὅ,τι ἐν τῇ εὐρεῖᾳ αὐτῶν ἀνακάλυψαν καλὸν καὶ χρήσιμον. Οὐδόλως δὲ ἀπίθανον, εἰ καὶ κυψέλαι αὗται ἐνιαχοῦ λησμονηθεῖσαι, ἀλλαχοῦ δὲ κεκρυμμέναι ἐν κορυφαῖς δένδρων γεγηρακότων, ἐν δυσπροσίτοις μέρεσι, παρέξουσιν ἔτι καὶ σήμερον μετὰ στοργῆς περιεργαζόμενοι, μετὰ πόθου ἀναγόμενοι ὑπὸ τῶν ἡμετέρων συναδέλφων, ὡρεῖον μὲν τὴν ὄψιν γλυκὺ δὲ τὴν γεῦσιν μέλι, ὅπερ ἐπίσης περιζήτητον ἀνὰ τὴν Εὐρώπην αὐτὴν ἤθελεν ἀποδῆ, ὅπως τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ· διότι μέλισσαι μὲν πανταχοῦ ἀπειρεζίζονται τὰ μέλι, ἀλλ' ἐπὶ ἄλλων μὲν φυτῶν ἐπικάθηνται ἐν Εὐρώπῃ, περὶ ἄλλα δὲ ἄνθη περιδρομοῦσιν ἐν Ἀναταλῇ ἀγαλλόμεναι αἱ χαρίεσσαι ἡμῶν μέλισσαι.

Ἐκ τῆς ταχυπτέρου ταύτης ἀπόψεως καθορᾶτε, κύριοι, ὅτι ἐκ τῶν ἐπιστημῶν, ὧν ἰατρὸς ἀσυζᾶται οὐσα ἡ ἐπιστημονικὴ ἐπιτροπή, τινὶς μέν, ὡς ἡ φυσική, ἡ χημία, ἡ βοτανική, ἡ ζωολογία, ἡ ἱστορία τῶν ἐπιστημῶν ἐν μέρει, ἐκαλλιεργήθησαν παρ' αὐτῆς, ἄλλαι δὲ πάλιν, ὡς ἡ γεωλογία μετὰ τῆς ὀρυκτολογίας, τὰ μαθηματικὰ μετὰ τῆς ἀστρονομίας, ἡ ἰατρικὴ μετὰ τῆς ἀνθρωπολογίας, ἡ νομικὴ μετὰ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας οὐδεμίαν εὗρον ἀπήχησιν ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ ἡμῶν μικρόκοσμῳ, οὐχὶ διότι ἡ τῶν γεωλόγων σκαπάνη ἀν εἶεν παρ' ἡμῖν θωμεῖται ἐγκαλεῖον, ἢ ταμεῖον τυχὸν τὴν παρ' ἡμῖν ἐπιπολάζουσαν ἐπιστημονικὴν γαλήνην οἱ τῶν μαθηματικῶν ὀπλοφόροι, ἢ ἀπαγορεύεται ἡ τῶν ἰατρῶν εἴσοδος, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἢ ὁ τῶν νομομαθῶν θόρυβος ἀποθεωρεῖται ἐκ τοῦ παιδιοῦ τούτου, ἀλλὰ μᾶλλον διότι οἱ τῶν ἐπιστημῶν τούτων θεραπόντες, ὅσοι καὶ δὲ φίλοι ἑταῖροι, ἀνθαμιλλῶνται πρὸς τὸν ἔρωτος λαλήσαντος φυσιοδίφας, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι κατὰ τὴν προσεχῆ περίοδον ἰδίσματα εὐχομαι καὶ [illegible] προσκομίσωσιν ἐπὶ τῆς ἐπιστημονικῆς [illegible], τὴν ὁμετέραν ἐπιδοκιμάσιαν ἐφελκ[illegible].

Ὁ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς [illegible]

Σ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ.

Ὁ κ. Πρόεδρος ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου τῇ Ἐπιστημονικῇ Ἐπιτροπῇ καὶ ἰδίᾳ τῷ προέδρῳ αὐτῆς.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. ФРАНКА

Ἀκολούθως, κατὰ πρότασιν τοῦ προεδρείου, ἀναγιγνώσκεται ὁ κ. Ι. Βουτσινᾶς, γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὀδησσῷ, εὐεργέτης τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΑΓ'.

(Ἔκτακτος).

Τῇ 8 Μαΐου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλειου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῶν τῶν ἡγημένων συνεδριάσεων ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς:

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολὴ, τῆς ἐν Τεκφοὺρ-Δαγλῳ Ἀδελφότητος Ὁμονοίας ἀπὸ 25 παρελθόντος ἱξαιτουμένης τὴν διὰ τὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς αὐτόθι ἑλληνικῆς κοινότητος δωρεὰν ἀποστολὴν τῶν Γεωγραφικῶν Χαρτῶν τῶν δαπάνῃ Χαρμαντόλου ἐκδοθέντων.

Τῆς ἐφορείας τῶν ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων Βάρνης, ἀπὸ 29 Ἀπριλίου, δι' ἧς εὐχαριστοῦσι τῷ Συλλόγῳ, ἐνεργήσαντι ὅπως ἱκανοποιηθῇ ἡ περὶ ὑποτρόφων αἴτησις αὐτῶν. Ἀποστέλλουσι δὲ καὶ εὐχαριστήριον τῷ ἐντοῦθα Θρακικῷ Συλλόγῳ.

Τῶν ἐν Ἀθήναις καταστημάτων Ἀνθρέου Κορομηλᾶ, ἀπὸ 1 ἰανουαρίου, ἀποστελλόντων 20 τεύχη καταλόγων τῶν ἐν αὐτοῖς εὑρισκομένων βιβλίων ὅπως διανεμηθῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τοὺς διδασκάλους.

Τοῦ κ. Ι. Βουτσινᾶ γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὀδησσῷ, ἀπὸ 2 ἰανουαρίου, οὕτως ἔχουσα·

Λεξιότατε κύριε,

Βραδέως περιῆλθεν εἰς χεῖρας μου τὸ ἀπὸ 8 Ἀπριλίου ὑμέτερον ἔγγραφον[1]), δι' οὗ ἀνακοινοῦται μοι ἡ συγκατάθεσις τοῦ Ὑμετέρου Συλλόγου ἐπὶ τῶν ἀγωνοθετημάτων, ἅτινα ἔλαβον τὴν τιμὴν νὰ προτείνω αὐτῷ. Ἀποδεχόμενος δὶ καὶ τὰς τροποποιήσεις, ἃς ἐπήγετε ἐπὶ τῶν ὅρων, οὓς διὰ τῆς προλαβούσης ἐπιστολῆς μου ἐξέθηκα ὑμῖν ὅσον ἀφορᾷ τὴν δωρεὰν διανομὴν τῶν ἀντιτύπων καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν διαγωνισθησομένων ἔργων, παρακαλῶ ὑμᾶς καὶ πάλιν ὅπως, συνῳδὰ τοῖς λοιποῖς ὅροις καὶ ταῖς ἀνακοινωθείσαις μοι δύο μεταβολαῖς, προβῆτε, εὐαριστούμενοι, εἰς τὴν δημοσίευσιν τοῦ προσηκοντος προγράμματος.

Δέξασθε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ἰδιαζούσης ὑποληψέως μου, μεθ' ἧς διατελῶ

πρόθυμος

(Ὑπογρ.) **Ιωαννης Βουτσινας.**

---

[1]) Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Συλλόγου εἰς ἣν ἀπαντᾷ ὁ κ. Ι. Βουτσινᾶς ἔχει ὡς ἕπεται.

Φιλογενέστατε κ. Ἰ. Βουτσινᾶ,

Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος μετὰ πλείστης ὅσης εὐχαριστήρεως ἠκροάσατο ἐν τῇ ΧΚζ' τακτικῇ συνεδριάσει αὐτοῦ τῆς ἀναγνώσεως τῆς Ὑμετέρας ἐπιστολῆς καὶ ἐπεκρότησεν εἰς τὴν γενναίαν Ὑμῶν καὶ πατριωτικὴν προσφοράν, δι' ἧς εὐαρεστεῖσθε νὰ καταστήσητε αὐτὸν ὄργανον τῶν εὐγενῶν ὑμῶν προθέσεων. Ὁ Σύλλογος ἀποδεξάμενος τὴν περὶ ἀγωνοθεσίας πρότασιν ὑμῶν ἐνετείλατο ἡμῖν νὰ διαβιβάσωμεν πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῆς βεβαίας αὐτοῦ εὐγνωμοσύνης τὴν συγκατάθεσιν αὐτοῦ εἰς τοιαύτην γενναίαν πρᾶξιν.

Ἡμεῖς δὲ ἄφωνοι τοῦτο ποιοῦντες καὶ ἀπονέμοντες καὶ παρ' ἡμῶν τὸν ὀφειλόμενον ἔπαινον καὶ θαυμασμὸν καὶ αἰτούμεθα τὴν ἄδειαν νὰ ποιήσωμεν μόνον μίαν παρέκλησιν, νὰ μὴ ἀπαιτηθῇ παρὰ τῶν συγγραφέων ἡ διανομὴ 250 ἀντιτύπων, διότι ἡ ἀπαίτησις αὕτη ἠναγκάζετο νὰ ὁρίσῃ προσαθήματά τινα εἰς τὴν τιμὴν τῶν λοιπῶν ἀντιτύπων, ἅτινα μένουσιν εἰς τὸν συγγραφέα· ἀντὶ δὲ τούτου ἴσως καλὸν εἶναι νὰ ἀπαιτήσωμεν τὰ ἀποστελλόμενα συγγράμματα νὰ μὴ περιέχωσιν ἐλλιγότερα τῶν 20 τυπογραφικῶν φύλλων, ἀφ' ἑτέρου τὸν συγγραφέα ἐλλιπέστερον, ἂν κρίνῃ καλὸν, νὰ τυπώσῃ καὶ περισσότερα, διότι τὰ ζητήματα, ἅτινα θέλουσι νὰ τεθῶσιν ὡς ἀγωνοθετήματα, εἶναι περιπετικά, πολλοὺς περιέχοντα κλάδους.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπελέξατο ἤδη τῆς συντάξεως τοῦ προγράμματος τῆς Δ' περιόδου, μέλλει δὲ νὰ ἀναγνῷ τὴν ἔκθεσιν αὐτῆς τῇ μετὰ τὴν Διακαινήσιμον ἑβδομάδι· διὰ τοῦτο παρακαλοῦμεν νὰ ἔχωμεν ἐν καιρῷ τὴν ἀπάντησιν ὑμῶν, ἂν ἐγκρίνητε τὴν προτεινομένην μεταβολήν.

Ἐκφράζοντες καὶ αὖθις τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Συλλόγου καὶ τὴν ἡμῶν αὐτῶν καὶ πρὸς ὑμᾶς καὶ πρὸς τὸν φιλογενέστατον ἀδελφὸν διὰ τὴν 15λίρον αὐτοῦ προσφορὰν διατελοῦμεν

Τῆς ὑμετέρας φιλομούσου ὑγιείας προθυμότατοι

Τῇ 8/20 Ἀπριλίου 1881.

Ὁ Πρόεδρος

Πρ. Βασιλειου.

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

Δ. Κυμπριτης.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ПУШКІНА

Ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν αἴτησιν τῆς Ἀδελφότητος Ὁμονοίας ὅτι, εἰ ὁπολεῖπονται χάρται, σταλήσονται.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀγγέλλει ἀκολούθως τὴν θλιβερὰν εἴδησιν τοῦ θανάτου τοῦ ἀντεπιστέλλοντος μέλους τοῦ Συλλόγου, τοῦ ἐν Σέρραις Ἰωάννου Θεοδωρίδου, ἰατροῦ, ἑνὸς τῶν ἱδρυτῶν τοῦ αὐτοῦθι Μακεδονικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου, ἐπὶ πολλὰ ἔτη προεδρεύσαντος αὐτοῦ, καὶ τὰς συμπαθείας πλείστης μερίδος τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπισπασαμένου. Προσέθηκε δὲ ὅτι ὁ Σύλλογος θλιβεὶς ἐκφράσει τὴν λύπην αὐτοῦ καὶ τὴν συγγενεῖ τοῦ μακαρίτου διὰ συλλυπητηρίου ἐπιστολῆς.

Εἶτα ὁ κ. **Σ. Ἀριστάρχης**, πρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν ἐν ἔτει τῇδε.

Φιλάρχαιοι ἀμφίγυοι,

Ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ συνεκρότησε, κατὰ τὴν ἤδη ἐκπνεοῦσαν περίοδον, 21 συνεδρίασις, ἐν αἷς ἐπολύθη περὶ τὴν ἐπιγραφικὴν καὶ τὴν παλαιογραφίαν, περὶ τὴν γλυπτικὴν καὶ μαλιστα περὶ τὰ ἀγάλματα, δακτυλιόλιθους, νομίσματα, ἐπιγραφὰς καὶ σταθμά, περὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν τοπογραφίαν, καὶ περὶ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν ἀρχαίων, ἐξέδωκε τὸ τοῦ συλλόγου ἐπιστολογικὸν δελτίον, προπαρεσκεύασε τὰ κατὰ τὴν λιθογράφησιν τοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου τῆς σωζομένης Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τῶν σχετικῶν ἀπόψεων καὶ τοῦ συνεκδοθησομένου ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῶν ὀνομάτων τῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου δι' ἀριθμῶν σημειουμένων τοποθεσιῶν, συνεπλήρωσε τὸν κώδικα τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ συλλόγου, καὶ τέλος πέντε ἔγραψε πύρινα δάκρυα ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ γαμροῦ καὶ σοφοῦ αὐτῆς συνεταίρου κ. Dr A. Dethier.

Ἐδαπάνησε δὲ εἰς μὲν τὴν λιθογράφησιν τοῦ διαληφθέντος τοπογραφικοῦ χάρτου 17 λ. τ. ὀφείλουσα ἔτι 8 πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐξ 25 λ.τ. χορηγήθείσης αὐτῇ πρὸς τοῦτο πιστώσεως ὑπὸ τοῦ συλλόγου, εἰς δὲ τὴν ἐν τῷ κώδικι τῶν ἐπιγραφῶν ἀντιγραφὴν πανομοιοτύπων 145 ἐπιγραφῶν καὶ εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν ἀγγλικῶν καὶ γαλλικῶν πραγματειῶν τῶν βλήματοι ἐν τῷ δελτίῳ ἐκδοθεισῶν λ. τ. 12, 20 ὧν αἱ μὲν 8 ἐπληρώθησαν ἤδη ὑπὸ τοῦ κ. ταμίου, αἱ δὲ λ. τ. 4, 20 ὀφείλονται ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῷ ἐπιμελεῖ μεταφραστῇ καὶ ἀντιγραφεῖ κ. A. Πανοπούλῳ, εἰς δὲ τὴν ἔκδοσιν τοῦ χάρτου τῶν ἑκατοντετιῶν τοῦ Μέσα, βασιλίως τῆς Μωάβ, λ.τ. 4 1/2, ὧν αἱ μὲν 3 ἐχορηγήθησαν ὑπὸ τοῦ κ. J. R. van Millingen, αἱ δὲ 1 1/2 ὀφείλονται ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῷ λιθογράφῳ κ. Ξανθοπούλῳ.

Ι. ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΗ.

Ἐν τῷ κλάδῳ τούτῳ τῆς ἀρχαιομαθείας ἡ καθ' ἡμᾶς ἐπιτροπὴ εἰργάσθη ἀόκνως καὶ τελεσφόρως. Φοβούμεναι, μήπως μακρηγορήσωμεν, ἀρκούμεθα εἰς ἀπαρίθμησιν τῶν κοινοποιηθεισῶν ἢ καὶ διαλεκανθεισῶν ἐπιγραφῶν, ὧν αἱ πλείσται καὶ κατεχωρίσθησαν ἤδη ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας ἡμῶν δελτίῳ. Προτιμῶμεν δὲ τὴν κατὰ Boeckh γεωγραφικὴν διαίρεσιν, ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὡς ἀπὸ κέντρου.

Α'. ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΘΡΑΚΗΣ.

α'. Ἑλληνικαί.

1. Κωνσταντινουπόλεως

Πλίνθος ἐνεπίγραφος Διομήδους, ἐπάρχου τῆς Πόλεως, φέρουσα χρονολογίαν συμπίπτουσαν πρὸς τὸν ὀκτώβριον ἢ τὸν νοέμβριον τοῦ 566, ἠρμενεύθη ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. A. Mordtmann.

Ἑτέρα πλίνθος ἐπάρχου τῆς Πόλεως, ἴσως τοῦ αὐτοῦ Διομήδους, ὑπεβλήθη τῇ ἐρεύνῃ τῆς ἐπιτροπῆς ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

Ἀντίγραφον τῆς ιζ' ἑκατονταετηρίδος τῆς ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων μαρτύρων Σεργίου καὶ Βάκχου, ἀπόν Κρουτσῶν Ἁγὶ Σύρκε τζαμῆ, ἐπιγραφὴς ἐστήλης ἐκ Πέτρου ὑπὸ τοῦ κ. I. Σκκελίωνος, περιέχον ἄλλας τινὰς γραφάς, ἀνεκοινώθη ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

Ἐπιγραφὴ ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς Παναγίας τῆς Σοφίας σωζομένη ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. A. Mordtmann.

Πέντε δ' ἐπιγραφαὶ ἐγνώσθησαν ἡμῖν διὰ τοῦ ἰατροῦ κ. A. Πασπάτη.

Ψήφισματα 3 ἐπιτιμίου Σεβήρου, Αὐρηλίας Εὐφημίας, θυγατρὸς τοῦ Σκυλλίας Σεκουνδείνου, Διογένους καὶ Ταναρίου, 1 ἐπιγραφαὶ ναῶν, 18 δὲ ἐπὶ πύργων, πυλῶν καὶ τειχῶν τῆς Πόλεως, 7 δὲ κιόνων, 1 θεάτρου, 1 ἀγορᾶς καὶ 1 σταδίου διαιρεῖ, 2 δὲ ἐπιτιμίου Πρασίνων καὶ Βενέτων, 5 ἐπιτιμίου Ἀρτεμιδώρου, Ἀποδήμου Μικκοῦ, Ἀπολλοφάντου, Θεοφίλου Διογένους καὶ Αὐρηλίας, ἔτι δὲ 7 ἐπιτιμίου Φοιβήρεικου καὶ 2 Γοτθῶν, 3 κεραμικαὶ ἐπὶ πλίνθων, 9 ἐπιτιμικαὶ Τιμοθέου σκευοφύλακος, Διονυσίου ἡγουμένου τῆς μονῆς Ἀκοιμήτων, Θεοδώρας πατρικίας κλ. ἅπασαι προσηνέχθησαν ὑπὸ τοῦ Rev. Can. Curtis.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНИ ІВАНА ФРАНКА

2. Ἑλληνοπόντου.

Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἑλληνοπόντου σταλεῖσα παρουσιάσθη ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. Ἀ. Πεσπάτη.

3. Καλλιουπόλεως.

Τρεῖς ἐπιγραφαὶ ἀντεγράφησαν καὶ ἑρμηνεύθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Dr J. Mordtmann.

4. Συλυμβρίας.

Δύο ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἀναγινωσκόμεναι ἀνεκοινώθησαν ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

5. Τόμεως.

Ἐπιγραφαὶ 14 ἀποσταλεῖσαι ὑπὸ τῶν κ.κ. Κοντογεώργη καὶ Dr Cullen διωρθώθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Dr J. Mordtmann· ἐξ αὐτῶν ἡ μὲν τιμητικὴ τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ, ἡ δὲ δωρικὴ τιμητικὴ τοῦ ἀντιστρατήγου τῆς ἐπαρχίας Μυσίας Τίτου Φλαουίου Κοΐντου Μαρκίου Τούρβωνος, ἡ δ' ἀφιερωτήριος εἰς Ἀφροδίτην, ἡ δ' ἔμμετρος, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐπιτύμβιοι.

Δύο ψηφίσματα Αὐρ. Πρεισκίου Ἀννανοῦ κλπ., 4 τιμητικαὶ Ἰουλίας Δόμνας κλπ. καὶ 5 ἐπιτύμβια προσηνέχθησαν ὑπὸ τοῦ rev. can. Curtis.

β'. Λατινικαί.

1. Κωνσταντινοπόλεως.

Δύο μὲν ἐπὶ κιόνων κεχαραγμέναι, 1 δ' ἐπὶ ἡμερολογίου, 1 δ' ἐπὶ πύλης τῆς πόλεως, 1 δ' ἐπὶ τοῦ τείχους τοῦ Βυζαντίου, 1 δὲ φέρουσα τὰς λέξεις Henricus Dandolo, 13 δ' ἐπὶ πύργων τοῦ Γαλατᾶ ἐγγεγλυμμέναι, ἀνήκουσαι δ' εἰς γενουηνσίους ποτεστάτους, ἐτῶν 1323, 1404, 1440, 1442, 1443, 1445, 1447, 1452, 1497 κλπ., 3 δὲ δεσμωτῶν, ἤτοι Ant. Esterhazy, Steph. Alberti καὶ Georgwii Venesligenior, ἔτους 1699, μία δὲ πρίσβιος Ἐνετίας 1715, ἅπασαι προσηνέχθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Ἐπιτύμβιον ἰατροῦ γενουηνσίου, ὀνόματι Βαρθολομαίου, ἀποθανόντος τῷ 1249, ἡρμηνεύθη ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. Ἀ. Πεσπάτη.

2. Τόμεως.

Δίπλωμα στρατιωτικὸν καὶ 3 ἐπιτύμβια διεβιβάσθησαν ὑπὸ τῶν κ.κ. Κοντογεώργη καὶ Dr Cullen ἡρμηνεύθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Dr J. Mordtmann.

Ἐπιτύμβια 3 προσηνέχθησαν ὑπὸ τοῦ rev. can. Curtis.

γ'. Ἑλληνο-λατινικαί ΚΠ.

Τιμητικὴ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ, ἐτέρα ἐπὶ πύργου τοῦ Γαλατᾶ ἀνήκουσα εἰς γενουήνσιον ποτεστάτον, καὶ τρίτη ἔτους 1727, ἐπίσης ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

δ'. γαλλικαὶ ΚΠ.

Τρεῖς, ἡ μὲν ἐγγεγλυμμένη ἐπὶ κίονος, αἱ δὲ δύο δεσμωτῶν ἔτους 1801 κλπ., ἐπίσης ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Β'. ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.

α'. Ἑλληνικαί.

1. Ἀλβανίου.

Ἀντίγραφον πληρέστερον τοῦ ψηφίσματος τῶν Ἀηναίων, τοῦ πρὸς τιμὴν τοῦ Μάρκου Ἀννίου Ποπλίου τῷ 117 μ. Χ. ἐκδοθέντος, ἀποσταλὲν ὑπὸ τοῦ φιλεκπαιδευτικοῦ συλλόγου Θεσσαλονίκης ἀντιπαρεβλήθη ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου πρὸς τὸ παρὰ τοῖς κ.κ. Duchesne et Bayet.

2. Ἀπολλωνίας.

Ψήφισμα καὶ ἐπιγραφὴ τιμητικὴ Σεπτιμίου Σεβήρου καὶ 3 ἐπιτύμβια, ὧν τὸ ἓν ἔμμετρον, ἀποσταλέντα ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Βελεγράδων κ. Ἀνθίμου ἡρμηνεύθησαν ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

3. Ἀχρίδος.

Ἀναθηματικὴ Ἡρακλῆ μεγίστῳ προσηνέχθη ὑπὸ τοῦ rev. can. Curtis.

4. Βοδενῶν.

Ἐφηβικὴ πλάξ ἔτους 182 μ.Χ., ἐπιτύμβια 4 Κουιντίου Τροφίμου καὶ Λύκου ἔτους 130 μ.Χ. καὶ 4 χριστιανικαὶ ἐπιγραφαὶ Γ. Ἡδουκαίου, Ἰουλίου Νικηφόρου ἔτους 170 μ. Χ., αἱ μὲν δύο ἐπιτύμβιοι (memorium), ἡ δὲ μετὰ χρονολογίας 195 μ. Χ. καὶ ἡ τετάρτη μνείαν ποιουμένη λειτουργῶν μονῆς ἢ ἐκκλησίας, ἤτοι ἀπροσβυτέρου, ψάλτου, ἰατροῦ καὶ παρθένων, δηλαδὴ διακονίσσης, προσηνέχθησαν ὑπὸ τοῦ rev. can. Curtis.

5. Σερρῶν.

Ψηφίσματα δύο ἀντιγραφέντα ἐν Σέρραις ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Σερρῶν κ. Γρηγορίου ἡρμηνεύθησαν ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

6. Θεσσαλονίκης.

Ἐπιγραφαὶ 19, ὧν αἱ πλεῖσται ἐπιτύμβιοι,

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ЛНУ ім. І. МЕЧНИКОВА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

ἀποσταλεῖσαι παρὰ τοῦ αὐτόθι φιλεκπαιδευτικοῦ συλλόγου καὶ παρὰ τοῦ κ. Μιχαὴλ Χατζῆ Ἰωάννου διελευκάνθησαν ὑπὸ τῶν κ. κ. Dr A. Mordtmann πατρὸς καὶ Dr J. Mordtmann.

Ἐπιτύμβιον Κασσάνδρου Τόρκου ἔτους 112 μ. Χ. μετακομισθὲν εἰς τὸ ἐνταῦθα αὐτοκρατορικὸν μουσεῖον ἡρμηνεύθη ὑπὸ τοῦ Dr J. Mordtmann.

Ψήφισμα Ζωΐλου πολιτάρχου προσηνέχθη ὑπὸ τοῦ rev. can. Curtis.

7. Κολινδροῦ.

Ἐπιτύμβιον Γαΐλλου Ἀντιόχου ὑπὸ τοῦ κ. Μιχαὴλ Χατζῆ Ἰωάννου ἀποσταλὲν ἀνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ κ. Dr J. Mordtmann.

8. Παλαιοκάστρου.

Ἐπιτύμβιον Πολέμωνος Παραμόνου ὑπὸ τοῦ κ. Κωνσταντίνου ἀποσταλὲν ἀνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ κ. Dr J. Mordtmann.

9. Τοιρλίδου.

Ἐπιτύμβιον Ζωΐλου πολιτάρχου προσηνέχθη ὑπὸ τοῦ rev. can. Curtis.

β'. Λατινικαί.

1. Βοδενῶν.

Ἐπιτύμβιον Epicteti Nutricii, ἐπίσης ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

2. Θεσσαλονίκης.

Ἐπιτύμβιον Μ. Γεμινίου Πρίσκου ἀποσταλὲν παρὰ τοῦ φιλεκπαιδευτικοῦ συλλόγου Θεσσαλονίκης ἡρμηνεύθη ὑπὸ τοῦ κ. Dr J. Mordtmann.

3. Καβάλλας.

Ἐπιτύμβια δύο, τὸ μὲν ἱερέως (flamen) τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου, τὸ δὲ ἱερείας (sacerdos) τῆς συζύγου αὐτοῦ αὐτοκρατορίσσης, προσηνέχθησαν ὑπὸ τοῦ rev. can. Curtis.

4. Πελαγονίας.

Ἐπιτύμβιον προσηνέχθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

5. Σκοπίων.

Ἐπιτύμβια τρία, ἐπίσης ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Γ'. ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΚΡΙΜΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ.

1. Ἀγουμζόφκας.

Ἀναθηματικὴ εἰς Ἄρτεμιν ὑπὸ τοῦ κ. Ἰ. Βαλαβένη περιφθεῖσα ἡρμηνεύθη ὑπὸ τοῦ κ. Dr J. Mordtmann.

2. Κερτσίου.

Ψήφισμα βασιλέως Τιβερίου Ἰουλίου Ῥησκουπόριδος, ὡσαύτως.

3. Παντικαπαίου.

Ἐπιτύμβιον ἐμμέτρον, ὡσαύτως.

Δ'. ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ.

α'. Ἑλληνικαὶ Βιθυνίας.

1. Κυζίκου.

Δύο ἐμμετροι, ἡ μὲν τιμητικὴ Μητροδώρου διακιβασθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Κούζου, ἡ δ' ἐπιτύμβιος Ποσειδωνίου τοῦ Μενάνδρου ἀνακοινωθεῖσα ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου, ἀμφότεραι ἡρμηνεύθησαν ὑπὸ τοῦ τελευταίου τούτου.

2. Κίου.

Ἐπιτύμβιον Κοντοστεφάνου κομνηνοφυοῦς ἀνεπληρώθη ἀκριβέστερον ὑπὸ τοῦ κ. Ἰ. Σακκελίωνος καὶ ἀνακοινωθὲν ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

3. Χαϊδὰρ πασσᾶ.

Ἐπιτύμβιον χριστιανικὸν Μάρκ, ὑποβολέως τῆς ἐκκλησίας, προσηνέχθη ὑπὸ τοῦ rev. can. Curtis.

β'. μωαβιτικαὶ Παλαιστίνης.

Δηβῶνος.

Ἐπιγραφὴ τοῦ Μέσα, βασιλέως τῆς Μωάβ, Θ' αἰῶνος π. Χ. ἐρμηνευθεῖσα ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ μετέρου συναδέλφου κ. Dr Schroeder ἰσχυρισθέντος ἐπὶ τὸ γραφικώτερον παρὰ τῶν κ. κ. Dr J. Millingen καὶ rev. can. Curtis.

Βιβλιογραφία πληρεστάτη τῶν περὶ τῆς μωαβιτικῆς ταύτης ἐπιγραφῆς συγγραφέντων συνετάχθη ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ κ. Dr Schroeder, ἑτοίμη πρὸς ἔκδοσιν ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ δελτίῳ.

Ε'. ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΝΗΣΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ.

1. Ἴμβρου.

Ἀναθηματικαὶ 6, αἱ μὲν 4 εἰς τὸν Θεῶν μεγάλων, 1 δὲ εἰς ναὸν Ἑρμοῦ, 1 δὲ εἰς ναὸν Νεμέσεως, ἐπιτύμβια 11, ὧν τὰ 2 ἐμμετρα, 6 ὑψώματα Λυσανίου Ἀριστοκράτους, Χαιρεκράτους Ἀθηνοδώρου, Καλλιτέου, Ἱερωνύμου κλ., 3 βυζαντιναὶ Γεωργίου Δρομοκάτου Παλαιολόγου ἔτους 1450 μ.Χ., Μανουὴλ Ἀσάνη τοῦ Ἀσκάρεως κλ. ἅπασαι ἀνακαλυφθεῖσαι ἡρμηνεύθησαν ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολί-

του Ἡμέρου κ. Νικηφόρου, πέμψαντος τελευταῖον ἐκεῖθεν καὶ ἄλλας 15 ἀνεκδότους ἐπιγραφάς.

2. Σύμης

Ἐνίρισμα Νίνει Κόνωνος, 1 ἀφιερωτικὴ εἰς Σίφιν καὶ Ἴσιν, 2 ἐπὶ τεφροδόχων κεκλῳῶν, 3 ἐντυπίας, ὧν τὸ ἓν ἔμμετρον, ἀνεκοινώθησαν καὶ ἐφρονώθησαν ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

II. ΕΛΛΑΔΟΓΡΑΦΙΑ.

Α'. ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΛΑ.

Ἀντίγραφον σταλὲν ἐκ Τραπεζοῦντος χρυσοβούλλου Ῥωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ, τοῦ ἐπιβραβευθέντος μὲν τῷ 924 τῇ ἐκ τῶν ὅρκων μονῇ τοῦ Ξηροποτάμου, ἐκδοθέντος δὲ ὑπὸ Zachariae de Lingenthal, ἀντιπαρεβλήθη ὑπὸ κ. A. Mordtmann πατρὸς καὶ Σ. Ἀριστάρχου πρὸς τὴν ἔκδοσιν ταύτην.

Παρατηρήσεις τινὲς γινόμεναι ἐπὶ τοῦ χρυσοβούλλου τούτου παρὰ τοῦ κ. Ἰ. Σακκελίωνος ἀνεκοινώθησαν ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

Ἐπιστασίαι ἐπὶ δύο χρυσοβούλλων Ἀνδρονίκου τοῦ Νεωτέρου, ὧν τὸ μὲν ἐπεβραβεύθη κατὰ μάρτιον τοῦ 1332 τῇ ἐπισκοπῇ Σταγῶν, τὸ δὲ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1332 τῇ μονῇ τῶν Μεγάλων Πυλῶν, ἀποσταλεῖσαι ὑπὸ τοῦ κ. Ἰ. Σακκελίωνος ἀνεκοινώθησαν ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

Β'. ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

Ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος πρὸς τὸν πάπαν Ῥώμης (Ἰωάννην ΙΑ'), πιθανῶς περὶ τὸ 933 γεγραμμένη, περὶ τῆς χειροτονίας τοῦ υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου Θεοφυλάκτου ὡς πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἀποσταλεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐν Πάτμῳ κ. Ἰ. Σακκελίωνος ἀνεκοινώθη ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

Ἐπιστολὴ ἀπευθυνθεῖσα ἐξ ὀνόματος τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ὑπὸ Θεοδώρου, πατριείου καὶ ἐπάρχου τοῦ Δαρνοπάτου, πρὸς τὸν μητροπολίτην Ἡρακλείας Ἀναστάσιον, πιθανῶς κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχήν, περὶ τῆς αὐτῆς χειροτονίας· ἀπεστάλη καὶ ἀνεκοινώθη παρὰ τῶν ἰδίων.

Γ'. ΚΩΔΙΚΕΣ.

Ἐπιστολὴ συνδιαλλακτικὴ τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ πρὸς τὸν ἀμιρᾶν τῆς Αἰγύπτου (Τογοῦ;) περὶ τὸ 934 γραφεῖσα, ἐπίσης παρὰ τῶν ἰδίων.

Προστάγματα τοῦ αὐτοῦ Θεοδώρου τοῦ Δαρνοπάτου, ἐξ ὀνόματος τοῦ βασιλέως, πρὸς τοὺς μητροπολίτας κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς προχειρίσεως τοῦ Θεοφυλάκτου, ἐπομένως τὴν 2 φεβρουαρίου 933, ἐφρεθεῖσα ἐν κώδικι Πάτμου ἀπεστάλη καὶ ἀνεκοινώθη παρὰ τῶν ἰδίων.

Παρατηρήσεις τινὲς γενόμεναι ὑπὸ τοῦ κ. Ἰ. Σακκελίωνος περὶ τοῦ ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ συλλόγου (Τόμ. Γ'. σ. 111) δημοσιευθέντος σταυροειδοῦς διαγράμματος, ὅτι τοῦτο ἐστὶ κιβδηλὸν πλάσμα τοῦ τῶν πλαστῶν χειρογράφων παραγαγόντος Κωνστ. Σιμωνίδου, ἀνεκοινώθησαν ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

III. ΓΛΥΠΤΙΚΗ.

Α'. ΑΓΑΛΜΑΤΑ.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ γερμανικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλε τῷ συλλόγῳ ἔκτυπον γύψινον τοῦ συμπλέγματος τοῦ Λαοκόοντος, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐρευνήθη ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Β'. ΔΑΚΤΥΛΙΟΛΙΘΟΙ.

Ὁ μακαρίτης ἰατρὸς Julius Millingen ἀφῆκεν ἐν τοῖς ἐγγόνοις αὐτοῦ πλεῖστον λόγου ἀξίας περιγραφὰς δακτυλιολίθων ἀπεικονιζόντων α'. τὸν Ἀκταίωνα σπαραττόμενον ὑπὸ κυνῶν, β'. τὸν Μαρσύαν ἐκδερόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, γ'. τὸν Ἀσκληπιὸν θεραπεύοντα τὸν Φιλοκτήτην, ἐκ πρωτοτύπου ἀνήκοντος τῷ ἐν Σμύρνῃ κ. A. Barker, δ'. τὸν Γανυμήδην ἀπαγόμενον ὑπὸ τοῦ Διός, ἐξ ἀρχαίου πρωτοτύπου ἀνήκοντος τῷ Γρηγορίῳ Ἀριστάρχῃ βέγ, ε'. τὸν κολοσσὸν τῆς Ῥόδου καὶ ζ'. τὸν Ὠρίωνα· αἱ περιγραφαὶ αὗται ἀνεκοινώθησαν, ἀδείᾳ τοῦ υἱοῦ κ. J. R. van Millingen, ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

Γ'. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ.

α'. Πόλεων.

1. Ἀντιοχείας Πισιδίας.

Ὁ Dr Déthier, εἰς τὰ πρόθυρα ὅθεν τοῦ θεάτου εὑρισκόμενος, καὶ ὅμως ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν ἔκτυπα, συνοδεύσας αὐτὰ δι' ἐρμηνείας, νομισμάτων χαλκίνων Ἀντιοχείας Φιλίππου Α' Γάλλου, Βολουσιανοῦ, Σαλωνίνου, υἱοῦ τοῦ Γαλλιηνοῦ, Φιλίππου Α', ἔτι δὶ δύο ἀνέκδοτα, τὸ μὲν Αἰμιλιανοῦ, τὸ δὲ Λουκιανοῦ, ἀντικαίσαρος ὑπὸ τὸν Γάλλον.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНТУ МЕЧНИКОВА

2. Ἀπολλωνίας καὶ Δυρραχίου.

Ὁ δὲ Σ. Ἀριστάρχης ἀνέγνω τὰ κατ' τινὰς ἐπὶ νομισμάτων τῆς Ἀπολλωνίας καὶ τοῦ Δυρραχίου, συμπεραίνας ὅτι τὰ ἐπ' αὐτῶν χαραγμένα ὀνόματα παριστῶσι τὸ μὲν κατ' ὀνομαστικὴν τὸν ἐπιστάτην τοῦ νομισματοκοπείου τὸ δὲ κατὰ γενικὴν τὸν ἐπώνυμον ἄρχοντα, καὶ ὅτι τῶν κυρίων τούτων ὀνομάτων ἡ μὲν ὀνομαστικὴ λήγει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς ᾱν βαρύτονον, ἡ δὲ γενικὴ εἰς ᾱτος προπερισπώμενον.

3. Σελευκείας (τῆς παρὰ τὴν σατραπὶν Καλλιναίκου).

Ὁ αὐτὸς Dr Déthier ἠρμήνευσεν ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς νομίσματα χάλκινα τῆς πόλεως ταύτης Ἀλεξάνδρου Σεβήρου, Γορδιανοῦ Γ' τῷ 242, Οὐκλαριανοῦ Α' πατρὸς τῷ 253, Οὐκλαριανοῦ Β' τῷ 261, ἔτι δὲ δύο ἀνέκδοτα Σαβινανοῦ ἀντικαίσαρος τῷ 239 μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ (ἴσ. Οὐδιανῆς).

β'. Βασιλέων.

Γορδιανοῦ.

Ὁ αὐτὸς Dr Déthier ἀνεκοίνωσε καὶ πραγματείαν βριθουσαν νομισματικῶν γνώσεων καὶ ἐπιγραφομένην *Σφραγὶ τῶν νομισματοκόπων ἐπὶ τοῦ Γορδιανοῦ.*

Δ'. ΜΟΛΥΒΔΟΒΟΥΛΛΑ.

α'. Κομνηνῶν.

Ὁ ἰατρὸς κ. Α. Mordtmann ἐκοινοποίησε μετὰ σφῶν σχολίων 16 μολυβδόβουλλα τῶν Κομνηνῶν, τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν τῆς ἰδίας αὐτοῦ συλλογῆς, ἤτοι Ἄννης τῆς Δαλασσηνῆς, Ἀλεξίου τοῦ σεβαστοῦ, Εἰρήνης τῆς δουκαίνης, Ἰωάννου Κομνηνοῦ τοῦ Βατάτζη, Μιχαὴλ τοῦ μεγάλου δομεστίκου, ἔτι δὲ Ἀλεξίου, Ἄννης, Κωνσταντίνου, Μανουήλ, Ἰσαακίου, Θεοδώρου, Γεωργίου, Θεοδώρας, Μαρίας καὶ Εἰρήνης τῶν Κομνηνῶν.

β'. Δόσεως ἡγουν τῆς Εἰρώτης.

Μετὰ τὴν σπουδαίαν αὐτοῦ μονογραφίαν περὶ μολυβδοβούλλων Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου ὁ ἰατρὸς κ. Α. Mordtmann ἀνεκοίνωσε καὶ ἐξήγησε, φιλάρχαιος ὁμήγυρις, τριάκοντα καὶ τρία μολυβδόβουλλα τῆς Δόσεως ἤγουν τῆς Εἰρώτης, ἤτοι Ἰωάννου στρατηγοῦ, καὶ Βασιλείου, διαστοῦ τῆς Θρᾴκης, Ἰωάννου σπαθαρίου καὶ ἐκπροσώπου τῆς Θρᾴκης· ἔτι δὲ Γρηγορίου, Λουκᾶ καὶ Σεργίου στρατηγῶν Μακεδονίας, Σταφάνου πρωτοσπαθαρίου καὶ Ἀδριανουπόλεως, Νικήτα πρωτοσπαθαρίου καὶ Ἀδριανουπόλεως, Κωνσταντίνου τοῦ Ἀλωποῦ καὶ Νικολάου κριτῶν Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας, Θεοφυλάκτου Χαλκοτοῦβη καὶ Ἰωάννου Καταφλώρου κριτῶν, Κοσμᾶ χαρτουλαρίου τοῦ δρόμου, Μιχαὴλ Καματηροῦ ἐξισωτοῦ καὶ Νικήτα ἐπὶ τῆς Δόσεως, καὶ τῶν κομμερκιαρίων τῆς μονῆς τοῦ Γρηγορίου καὶ Εὐστρατίου, τῆς Μεγαλοπόλεως Δαβίδ, Κωνσταντίνου καὶ Κοσμᾶ, καὶ τῶν ἀποκοπολατῶν τῶν Φιλιππουπόλεως Νῶε καὶ Ἐλευθερίου, τοῦ Αἴνου Ἰωάννου, τοῦ Μαδύτου Νικήφορου, καὶ τῶν ἐπισκόπων τοῦ Ἀρκαδιουπόλεως . . . . . ., τοῦ Ἄθυρα Ὁρέστου, τοῦ Ἐξαμιλίου Σταυρινοῦ, τοῦ Τζουρούλου Νικηφόρου, τῶν Μανίου Μιχαὴλ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μανασσῆ, τοῦ Μάκρης Μιχαὴλ καὶ τοῦ Πρώτου τοῦ Γένου Θεοδόσιου.

Ὁ αὐτὸς ἰατρὸς κ. Α. Mordtmann ἐκοινοποίησε μεθ' ἑρμηνείας πεντεκαίδεκα μολυβδόβουλλα Μιχαὴλ τοῦ Σφρονίτου κατεπάνω, Νικήτα καὶ Αἰόντος τοῦ Δρομέως τῶν δρομέων, Κωνσταντίνου τοῦ προνοητοῦ καὶ Θεοδόσιου Τρικονταφύλλου τοῦ πρωτοσπαθαρίου τῆς Βουλγαρίας, ἔτι δὲ τῶν ἀρχιεπισκόπων Βουλγαρίας Ἰωάννου, Θεοφυλάκτου καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Καβάσιλα, τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδοῦ Κωνσταντίνου, τῶν ἐπισκόπων τοῦ Καστορίας Ἰωάννου, τοῦ Μελενίκου Θεοδώρου, τοῦ Μαλέσβας . . . . . ., τοῦ Πελαγονίας Στεφάνου, ἔτι δὲ τοῦ κατεπάνω τῶν παριστρίων Σωμεών.

Ὁ δὲ κ. Ἰ. Σακκελίων ἀπέστειλεν ἐκ Πάτμου διασφῆσας τινὰς περὶ τοῦ μολυβδοβούλλου «Νικηφόρου διοικητοῦ Θυνίας», ἀνακοινωθεῖσας ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

Ε'. ΣΤΑΘΜΑ.

Ὁ ἰατρὸς κ. Α. Mordtmann παρουσίασε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἐπιτροπῆς σπανίαν συλλογὴν σταθμῶν ἑλληνικῶν, περσικῶν, χιζικηνῶν καὶ βυζαντινῶν, ἑρμηνεύσας αὐτὰ καὶ ἐπιμελεστάτως ἵνα ἐκτενῆ μελέτην συντάξῃ ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου θέματος.

IV. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ.

Μνημείων περιγραφὴν οὐδεμίαν ἄλλην ἔχομεν, φιλάρχαιος ὁμήγυρις, ἐφὴ τὴν ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. Α. Πασπάτη γενομένην ὑπογείου τινὸς ἀνακαλυφθέντος πρὸς δυσμὰς τοῦ τε ἀρχαίου τῶν Βυζαντίων πρωτεύοντος καὶ τοῦ νεοῦ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς φαρμακολυτρίας, τανῶν Μεγμὲτ πασσὰ τζαμιῆ· τὸ ὑπόγειον τοῦτο, ἔχον ἐν μέσῳ φρέαρ, ἴσως ἦτο ἁγίασμά τι· δύτι ἐν αὐτῷ εὑρέθη καὶ σταυρὸς μετ' ἐπιγραφῆς διγλώσσου, ἑλληνικῆς καὶ σερβικῆς.

Παρὰ τὴν νότιον δὲ πλευρὰν τοῦ ὑπογείου τούτου ἀνεκαλύφθη καὶ κιστέρνα βυζαντινή, ὑποκρατουμένη ὑπὸ 6 μαρμαρίνων κιόνων, ὑγκωδεστέρων τῶν κιόνων τοῦ Φιλοξένου καὶ Ἀσπαρος· ἡ δ' ἐν λίθῳ κιστέρνα, κατὰ τὸν περιγράψαντα ταύτην κ. Α. Πασπάτην, ἴσως ἀνῆκει εἰς μονήν, ἥτις περιέκλειε πιθανῶς ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῆς καὶ τὸ προμνημονευθὲν ἁγίασμα.

V. ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ.

Ἐν τοῖς ἐγγράφοις τοῦ μακαρίτου ἰατροῦ Julius Millingen ἀνευρέθη κοινοποιηθέισα, συναινέσει τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κ. J. R. van Millingen, ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου μονογραφία τις περὶ τῶν εἰς τιμὴν τοῦ Βάκχου καθιερωμένων χορῶν, καὶ μάλιστα τῆς πυρρίχης ἢ τοῦ πυρριχίου στρατιωτικοῦ χοροῦ, τοῦ σκοποῦ, οἷον χορεύει Φαίνος τις ἐπὶ σφρδιοῦ λίθου, τοῦ *καρυατίειον*, λακωνικοῦ χοροῦ, καὶ τῆς *σικίννεως*, κρητικοῦ, τῆς *ἐμμελείας*, χοροῦ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος ἐπιδοκιμαζομένου, καὶ τοῦ *κόρδακος*, ὑπὸ τῶν Σατύρων ἐφεμρεθέντος.

VI. Κ. Φ. Σ.

ΗΤΟΙ

ΚΩΔΗΞ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Ἤδη ἀπὸ τοῦ 1871 ἤρξατο ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐγγράφουσα ἐν ἰδίῳ κώδικι διάφορους ἐπιγραφάς, ἅτινα τυχὸν παρεπίμπτοντο πρὸς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ συλλόγου, πρὸ πάντων δὲ ὅσας τὰ μέλη αὐτῆς μετὰ πολλῶν μόχθων περισυνάξαντα παρεχώρουν πρὸς ἀντίγραφὴν καὶ μελέτην· κατεβάλλετο δὲ ἡ δίουσα μέριμνα ὅπως οὐ μόνον πανομοιοτύπως καὶ τοῖς ἀντιγράφωσι ἀλλὰ καὶ προσεπιμαρτύρωσι τὰ ὀνόματα τῶν δωρητῶν ἢ ἀνταποκομιστῶν, χρόνος τῆς ἀντιγραφῆς, ὁ τόπος τῆς ἀνευρέσεως τοῦ μνημείου, αἱ διαστάσεις αὐτοῦ, πολλαχοῦ δὲ καὶ ἡ διὰ μικρῶν στοιχείων ἀνακήρυξις. Οὕτω δὲ κατωρθώθη ἡ ἐν τῷ κώδικι τούτῳ τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου, ὃν διακρίνομεν διὰ τῶν ἀρχικῶν στοιχείων Κ. Φ. Σ., ἐγγραφὴ 685 ἐπιγραφῶν ἑλληνικῶν, λατινικῶν, σκλαβωνικῶν καὶ σλαβικῶν μέχρι τῆς λήξεως τοῦ 18ου συλλογικοῦ ἔτους. Κατὰ δὲ τὴν περίοδον, ἧς τὰς εὐθύνας ἐνώπιον ὑμῶν διδόμεν, φιλάρχαιος ὁμήγυρις, ἀπεθεσαυρίσθησαν ἐν τῷ κώδικι τούτῳ ἐπιγραφαὶ Θρᾴκης μὲν 115, Μακεδονίας δὲ 19, Κρυμαίας δὲ 3, Ἀσίας δὲ 1, Νήσων δὲ 7, ἤτοι τὸ ὅλον 145· καὶ κατὰ γλῶσσας ἑλληνικαὶ μὲν 104, λατινικαὶ δὲ 35, ἑλληνο-λατινικαὶ δὲ 3, γαλλικαὶ δὲ 3. Ἐξ αὐτῶν δὲ τὰς πλείστας παρεχώρησε γενναιοφρόνως ὁ γραφὶς ἡμῶν συνεταῖρος rev. can. L. G. Curtis ἤτοι τὸν ἀριθμὸν 130, 8 περίπου ὁ σύλλογος καταχωρηθείσας μεριμνᾷ τοῦ κ. Dr J. Mordtmann καὶ 7 προσενεγκαν ὁ Σ. Ἀριστάρχης. Ἡ δ' ἐν τῷ κώδικι πιστὴ τούτων ἀντιγραφὴ ἐγένετο, τῇ ἐποπτείᾳ τῶν ἠρθέντων κυρίων, διὰ τοῦ εὐσυνειδήτου ἀντιγραφέως κ. Ἀ. Πανοπούλου, ἀμείβοντος τοῦ συλλόγου.

VII. ΔΕΛΤΙΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ.

Αἰτησαμένη καὶ τυχοῦσα τῆς ἐπιμελείας τοῦ συλλόγου ἡ ἐπιτροπὴ ἐπελήφθη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἰουλίου τῆς ἐκδόσεως ἀρχαιολογικοῦ δελτίου, ἐπιμορτίσασα τῷ προέδρῳ αὐτῆς τὴν ἐπιστασίαν τῆς ἐπακριβοῦς αὐτοῦ τυπογραφικῆς ἐκτελέσεως· οὗτος δέ, εἰ ἐπέτυχεν, ὁρκίζεται τοῦτο τὸ μὲν εἰς τὴν ἀδόρρυπον συνεργασίαν τοῦ κ. Ὀδυσσέως Ἱαλίμου, προέδρου τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, οὐδὲν πρόσκομμα εἰς εὐόδωσιν τοῦ ἔργου παρεμβαλόντος, τὸ δὲ εἰς τὴν φιλότιμον σύνταξιν τοῦ *Νεολόγου*, προσκομίσασαν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ καὶ παντοδαπὸν πολυειδεστάτου χρηκτῆρας ἰδίᾳ δαπάνῃ. Οὕτω δὲ πεπιστωθὲν διενεμήθη ἤδη πρὸς ὑμᾶς, φιλάρχαιος ὁμήγυρις, τὸ ἀρχαιολογικὸν δελτίον, μέρος ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστον τοῦ ἐνιαυσίου τοῦ συλλόγου τεύχους.

VIII. ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ.

Α'. ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟΣ Κ/ΠΟΛΕΩΣ.

Γνωρίζετε, φιλόμουσος ὁμήγυρις, ὅτι ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ συνέλαβεν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1871 μεγαλεπήβολον σχέδιον, ἄξιον μὲν τοῦ ἐκλεξάντος αὐτὴν συλλόγου, χρήσιμον δὲ τῇ βασιλεύουσῃ αὐτὴν μεγαλοπόλει· ἀπεφάσισε ἤγουν τὴν σχεδιογραφήσῃ ἐπιτοπίως τοπογραφικὸν ἄρτον συγκριτικὸν τῆς ἀρχαίας καὶ νέας Κωνσταντινουπόλεως· διότι παρετήρησαν ὅτι ἐλ-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

λειπεῖς ἦσαν οἱ προγενέστεροι γάρται καὶ τούτου ἕνεκα μικρὸν συνέτεινον εἰς διακόρησιν πολλῶν χωρίων τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων, ἅπερ μόνον δι' ἀκριβεστέρου τοπογραφικοῦ χάρτου ἠδύνατο ἀσφαλεστέρας τυχεῖν ἑρμηνείας.

Τό σχέδιον τοῦτο ἀμέσως τεθὲν εἰς ἐνέργειαν ἠθικῶς τε καὶ ὑλικῶς ὑπεστηρίχθη τὸ κατ' ἀρχὰς παρὰ τοῦ συλλόγου, καὶ μικρὸν δεῖν ἐπιραιοῦτο, εἰμὴ ἀντίζυγοι περιστάσεις παρίλυον τοῦτο μὲν τὸν ζῆλον τῆς ἐπιτροπῆς, τοῦτο δὲ τὴν ἀρωγὴν τοῦ συλλόγου.

Οὐχ ἧττον ὅμως μέγα βῆμα ἐπὶ τὰ πρόσω ἐγένετο· καὶ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1871—1872 κατηρτίσθη μεθ' ὅλης τῆς ἐρικτῆς ἀκριβείας εἰς κλίμακα $^1/_{1000}$ τοπογραφικὸς χάρτης τῶν χερσαίων τειχῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἐντολῇ μὲν καὶ ἀνωτάτῃ ἐποπτείᾳ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, δαπάνῃ δὲ τοῦ συλλόγου, ἐπιστημονικῇ δὲ συνεργασίᾳ τῶν ἑταίρων τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς κ. κ. Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ καὶ Γ. Δημητριάδου.

Πρὸς συμπλήρωσιν δὲ τοῦ ἔργου ἡ ἐπιτροπὴ προσέλαβε τὸν ἐπιτήδειον καὶ εὐσυνείδητον καλλιτέχνην κ. Μανταράκην, εἰς ὃν ἀνέθετο τὴν ἐγχαράκτρισιν τῶν ἀπόψεων τῶν τειχῶν Κωνσταντινουπόλεως οὐ μόνον τῶν χερσαίων ἀλλὰ καὶ τῶν θαλασσίων αὐτῶν. Τὸ ὅλον δὲ τῆς δαπάνης τοῦ τε χάρτου καὶ τῶν ἀπόψεων ἀνῆλθεν εἰς δισχιλίας παρίπου λίρας ὀθωμανικὰς χρυσᾶς, ὡς ἐμφαίνεται ἐν τῷ ἑξῆς ἰσολογισμῷ.

Ἰσολογισμὸς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Πίστωσις 1871—72*	Α.Τ. 40.—	Εἰς τοπογρ. χάρτ. ΚΠ. 1871—72[5]	Α.Τ. 40.—
Πίστωσις 1872—73[6]	» 58.67	Εἰς τοπογρ. χάρτ. ΚΠ. 1872—73[7]	» 50.—
Πίστωσις 1873—74[8]	» 101.33	Σύνολον[8]	» 90.—
		Εἰς ἀντιγραφὴν ἐπιγραφῶν κλ.	» 8.67
			» 98.67
		Εἰς τοπογρ. χάρτ. ΚΠ. 1873—74[9]	» 41.33
		Ἐξόδα. τοπ. χάρτ. ΚΠ. 1873—74[9]	» 7.33
		Μανταράκη δ' ἀπόψεις τειχ. ΚΠ.[9]	» 47.67
		Εἰς ἀντιγραφὴν ἐπιγραφῶν κλ.	» 5.—
	200.—		Α.Τ. 200.—

Οὕτω δὲ καταρτισθεὶς ὁ χάρτης ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ συλλόγου εἰς τὴν Ἔκθεσιν τῶν Ὀλυμπίων τοῦ 1875, ἐβραβεύθη δὲ ἀμὰ τοῦ χρυσοῦ μεταλλίου. Ἔκτοτε δ' ἐκκρέμαστο ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ συλλόγου.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν φθινουσαν ἤδη περίοδον ἄδικον ἔκρινεν ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ ἵνα ἐπὶ πλέον ἡ λυχνία ὑπὸ τὸν μόδιον κρύπτηται, ἀνεκδότου μένοντος οὕτω παρισκευασμένου χάρτου. Καὶ ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου 1880, ἐρευνήσασα προηγουμένως περὶ τοῦ ἀρμοδιωτέρου καὶ οἰκονομικωτέρου τρόπου τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ καὶ τυχοῦσα τῆς προκαπιτουμένης ἐπιδοκιμασίας καὶ πιστώσεως 25 λ. τ. παρὰ τοῦ συλλόγου, ἐπελήφθη δραστηρίως τοῦ ἔργου. Ἐπεφόρτισε δὲ τὸν ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κ. Γ. Δημητριάδον ὅπως, μετὰ τὴν ἀναγωγὴν τοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου ἀπὸ τῆς κλίμακος $^1/_{1000}$ εἰς κλίμακα $^1/_{7500}$ ἐποπτεύῃ μὲν τὴν διὰ τοῦ λιθογράφου κ. Βιτάλη ἀκριβῆ λιθογράφησιν τοῦ ἐρωτηθέντος τοπογραφικοῦ χάρτου μετὰ τῶν σχετικῶν ἀπόψεων, τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Μανταράκη μεριμνῇ τῆς ἐπιτροπῆς καὶ δαπάνῃ τοῦ συλλόγου ὡς εἰρηται σχεδιασθεισῶν, ὑποβάλλῃ δ' ἐγκαίρως τὰς λιθογραφικὰς διορθώσεις εἰς τὴν ἐγκρισιν τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς.

Ταυτοχρόνως δ' ἐπιμελεῖτο ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ τῆς συντάξεως ἐνιαυσίου καταλό-

* Ἐκθεσις ταμ. συλλ. (Περιοδ. ζ' σ. 299).
[6] Ἐκθεσις ταμ. συλλ. (Περιοδ. Ζ' σ. 327).
[7] Ἐκθεσις ταμ. συλλ. (Περιοδ. Η' σ. 333).
[5] Ἐκθεσις ἐπιτρ. (Περιοδ. ζ' σ. 27[illegible]).
Ἐκθεσις Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ 15 Ἰουν. 1873.
[7] Ἐκθεσις ἐπιτρ. (Περιοδ. Ζ' σ. 300) καὶ Ἐκθεσις Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ αὐτ.
[8] Ἐκθεσις Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ καὶ Γ. Δημητριάδου 23 Ἰουν. 1872.
[9] Ἐκθεσις Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ 15 Ἰουν. 1873.
[9] Ἐκθεσις Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ αὐτ.
[9] πρακτ. ἐπιτρ. 27 Δεκεμβρίου 1873.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

γου, μέλλοντος συνεκδοθῆναι μετὰ τοῦ χάρτου πρὸς ἐρευνείαν τῶν ἐπ' αὐτοῦ δι' ἀριθμῶν ἀπεικονιζομένων πυλῶν, πύργων, ἐπιπυργίων, ἐκκλησιῶν, τεμενῶν καὶ λοιπῶν τοποθεσιῶν. Ἐνεκρίθη δὲ ἵνα ἐν μὲν τῷ κατάλογῳ τούτῳ συμπεριληφθῶσιν αἱ τε διάφοροι γνώμαι τῶν τῆς ἐπιτροπῆς μελῶν, ὑπαρχούσης τυχὸν διαφωνίας περὶ τινων ὀνομάτων, καὶ αἱ παρατηρήσεις εἰς τοὺς θυζαντινοὺς χρονογράφους καὶ τοὺς μεταγενεστέρους ἱστορικοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ δὲ τοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου χαραχθῶσιν οἱ εἰς τὸν συνεκδιδόμενον κατάλογον παρεμβαίνοντες ἀριθμοί, οἵοι ἐγκρινόμενοι κοινῇ ἐσημειοῦντο ἐπὶ τοῦ τυπωτύπου τοῦ συλλόγου χάρτου.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἐνέκρινεν τὸν ὑπὸ διδόμενος χάρτης μὴ ἐπιβαρυνθῇ δι' ὀνομάτων ἀποδαίνων οὕτως ἀναρμόδιος εἰς μελέτην, ἀφοῦ διότι ἡ μέθοδος αὕτη ἐστὶν ἡ μᾶλλον πρόφορος χρῆσις ἐν ταῖς τοιαῦταις ἀρχαιολογικαῖς ἐκδόσεσιν, ἀλλὰ καὶ χάριν εἰδικῶν λόγων διότι ἐπὶ πολλῶν μὲν ὀνομάτων οὐδόλως ἐπιτεύχθη ὁμοφωνία μεταξὺ τῶν τῆς ἐπιτροπῆς μελῶν, ἐν ἀγαθῷ δὲ ὡδηγήθη ἡ ἐπιτροπὴ ἐκ τινων ἐπιγραφῶν καὶ ἀλλαχοῦ ἐξ ἄλλης αἰτίας. Οὕτω δὲ ὁ ὑπὸ τοῦ συλλόγου καὶ δαπάνας αὐτοῦ ἐκδιδόμενος χάρτης κίκτεται μὲν ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα, διατελεῖ δὲ ἐσαεὶ ἀκριβὴς καὶ ἀναλλοίωτος, οἱανδήποτε ὀνοματολογίαν τῶν ἐπ' αὐτοῦ δι' ἀριθμῶν σημειουμένων τοποθεσιῶν καὶ ἂν προτιμήσῃ ὁ μελετῶν αὐτὸν ἐπιστήμων ἀνήρ.

Ἀλλ' ὅμως, πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀπορρήσεως αὐτῆς ταύτης, ἐπάναγκες ὅπως ἡ ἐπιτροπὴ ἔχουσα πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν πρωτότυπον τοῦ συλλόγου χάρτην ἐφ' οὗ, ὡς ἤδη εἴπομεν, ἐσημείωσεν ἑκάστην τοποθεσίαν δι' ἀριθμῶν, ἀντιπαραβάλῃ τούτῳ πρὸς τὰς λιθογραφικὰς διορθώσεις (épreuves) τοῦ νῦν ἐκδιδομένου χάρτου καὶ ἐπενεγκοῦσα οἱασδήποτε ἀνέγκλητον τροποποιήσεις μεριμνήσῃ ὅπως αἱ οὕτω τελικῶς ἐγκριθεῖσαι διορθώσεις πιστῶς ὑπὸ τοῦ λιθογράφου ἐκτελεσθῶσιν. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τῆς 28 νοεμβρίου 1880 ἀφῃρέθη, ὡς γνωστὸν τῷ συλλόγῳ, ἀπὸ τῶν τῆς ἐπιτροπῆς χειρῶν ὁ πρωτότυπος τοῦ συλλόγου χάρτης, οὐδόλως ἠδυνήθη αὕτη, ἕνεκα τοῦ παρεμπιπτόντος τούτου κωλύματος, ἵνα ἐκτελέσῃ τὴν ἐκρθεῖσαν αὐτῇ ἀπόφασιν καὶ ἐπισυνάψῃ ἐν τέλει τοῦ ἤδη διανεμηθέντος ἀρχαιολογικοῦ θελτίου τὸν λιθογραφούμενον χάρτην μετὰ τῶν σχετικῶν ἀποψεων καὶ τὸν συνεκδιδόμενον κατάλογον τῶν ὀνομάτων.

Ἐλπίζει δὲ ὅτι κατὰ τὴν προσεχῆ περίοδον θέλει τυθῆ εἰς θέσιν ἵνα ἐκπληρώσῃ καὶ τὴν ὑπογρέωσιν αὐτῆς ταύτην, ἣν ἀπέναντι τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου ἀνεδέξατο.

Β'. ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ Κ/ΠΟΛΕΩΣ.

Ὁ μὲν κ. Dr J. Mordtmann ἀνέγνω πραγματείαν ἐνδιαφέρουσαν περὶ τῆς τοπογραφίας Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρονογράφους, ὁ δὲ ἰατρὸς κ. A. Mordtmann ἐκοινοποίησε τῇ ἐπιτροπῇ σχέδιον περιβόλου τῶν Βλαχερνῶν, ἐχνογραφηθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Βοϊτσέτα.

Γ'. ΧΑΡΤΗΣ ΜΩΑΒ.

Ὁ κ. Dr Schroeder συνέταξεν, ὁδηγούμενος ἐκ τῶν νεωτάτων τοπογραφικῶν ἐρευνῶν, χάρτην τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ Μέσα, βασιλέως τῆς Μωάβ, πλουσιώτερον μὲν πολλαχοῦ τῶν προγενεστέρων ἔργων, δημοσιευθέντα δ' ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ, δαπάνῃ μάλιστα τοῦ κ. J. R. van Millingen.

IX. ΝΕΚΡΟΔΟΓΙΑ.

Μετὰ δὲ τὴν ἐπιτροχάδην ἀφήγησιν τῶν ἀνωτέρω κατὰ τὸ πλεῖστον μέλλον ὑμαίστων ἔργων τῆς ἐπιτροπῆς, καθήκον ἠγούμενα ὅπως ἀνακαλέσωμεν εἰς τὴν ὑμετέραν μνήμην καὶ λυπηρόν τι γεγονὸς, τὸν ἀπώλειαν, λέγω, τοῦ ἡμοῦ πολιοῦ φίλου καὶ τῆς ἀρχαιολογίας ὀτηροῦ θεραπόντος, τοῦ Dr A. Dethier. Ἅμα μαθοῦσα ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ τὸν θάνατον τηλικούτου ἀνδρὸς ἔσπευσεν εἰς συνοδὴν ἐν ἐκτάκτῳ συνεδριάσει καὶ ἐπιφορτίσαν τὸν πρόεδρον αὐτῆς ὅπως προσφωνήσῃ τὸν μακαρίτην τὰ ὑστατα. Πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀναθέσεως αὐτῷ ἐντολῆς, ὁ πρόεδρος συνοδεύσας μετὰ τῶν πλείστων μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς τὸν νεκρὸν τοῦ συναδέλφου αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τοῦ τάφου καὶ ἀπήγγειλεν ἐκ τοῦ προχείρου τάδε.

Permettez moi, messieurs, de verser quelques larmes sur cette tombe, au nom du comité archéologique de la société littéraire grecque de Constantinople, dont feu le Dr Dethier fesait partie depuis plusieurs années.

Présent à nos séances, il se distinguait par l'urbanité de ses manières, par une vaste et solide érudition, par une imagination heureuse qui jetait une vive lumière sur les points les plus obscurs de la science. Absent, il mettait généreusement à notre

НАУЧНА БИБЛИОТЕКА ПРЕСЛАВСКИ УНИВЕРСИТЕТ МЕЧНИКОВА

disposition ses ouvrages, publiés ou inédits, sur la topographie de Constantinople, sur l'épigraphie, sur la numismatique ainsi que sur d'autres branches de l'archéologie.

La carte de Constantinople qu'il a dressée sur les lieux de ses propres mains est un fruit de longues et laborieuses recherches et renferme des indications de la plus grande valeur; c'est lui qui a fixé le premier la position des portes militaires qui s'ouvraient tout le long des murs terrestres, construits sous Théodose II. Le nom de cet empereur nous transporte jusqu'à la colline du séraskérat, où Théodose II avait érigé autrefois un monument, dont le Dr Déthier a eu le mérite de retrouver l'emplacement, d'en donner la forme et les dimensions, d'en compléter les vers du frontispice, grâce qu'il a été par un morceau de marbre ~~dans~~ portant quatre lettres. D'ailleurs plus d'une question topographique est élucidée dans les précieux commentaires que feu notre honorable collègue a joints à son édition de Critoboulos, qu'il avait traduit, annoté et *imprimé* bien avant que Mr Muller n'en ait *publié* le texte.

Messieurs, nous ne saurions nous passer sous silence les regrets que les amis des lettres éprouvent en ne voyant pas encore *livrés à la publicité* les quatre volumes de cette édition de Critoboulos, historiographe de Mahomet II, bien qu'ils soient déjà *imprimés* en compagnie d'opuscules grecs, latins, italiens, polonais, turcs, arméniens et géorgiens, relatifs à la prise de Constantinople, que notre savant ami a recueillis avec une louable persévérance et commentés dans leurs langues respectives. Ajoutons-y le voeu de voir bientôt paraître la description de Constantinople par Michel Aichmalote, dont le manuscrit avait été découvert et copié par le Dr Déthier dans la bibliothèque du sérail.

Mais cessons pour le moment les regrets et les voeux. Revenons aux faits qui sont plus éloquents et qui se pressent autour de nous.

Dans le domaine épigraphique, des investigations prolongées et fécondes ont été entreprises, messieurs, par l'archéologue infatigable, enseveli sous cette tombe. Citons de mémoire l'ouvrage capital sur l'épigraphie de Byzance, qu'il avait publié à Vienne en collaboration avec notre savant collègue feu le Dr A. Mordtmann: il contient toutes les inscriptions, antérieures à Constantin le grand, trouvées à Byzance ou relatives à cette belle et célèbre cité. On y remarque entr'autres une étude complète sur la colonne serpentine, dont la partie intacte attire encore aujourd'hui au milieu de la place de l'At-Méidan les regards des touristes, tout en inspirant des méditations aux penseurs. D'ailleurs vous savez, messieurs, que le Dr Déthier n'a pas circonscrit ses études épigraphiques dans l'enceinte de Byzance, mais qu'il les a étendues aussi loin que les limites de ce vaste empire. Son mémoire sur l'inscription crétoise de Drêros a produit —Vous Vous en souvenez— une impression profonde sur la république des archéologues; et nous sommes à même de vous assurer que les trésors épigraphiques qu'il a amassés durant sa longue carrière pourraient fournir à eux seuls ample matière à des ouvrages de longue haleine.

C'est avec une égale ardeur qu'il cultivait la numismatique: ses monographies sur les monnaies d'Aurélien, sur le massacre des monétaires sous Gordien etc. seront hautement appréciées par les connaisseurs, dès qu'elles auront vu le jour. Les idées neuves qu'il a émises sur la numismatique parthe et romaine, les pièces uniques qu'il a découvertes et illustrées,—telle que la médaille du dernier des Constantins — sont autant de titres à la postérité.

Toutefois si la plupart des écrits de notre savant collègue restent encore inédits, si son projet grandiose de fonder une école archéologique à Constantinople ne s'est point réalisé, il y a une œuvre, à laquelle il a voué une sollicitude constante et qu'il a eu le bonheur de voir arriver à bonne fin: nous voulons parler de la fondation du musée impérial, de son organisation heureuse et de son ouverture au public. Comme parmi Vous, messieurs, qui ont encore présent à l'esprit l'état dans lequel les antiquités étaient autrefois entassées à sainte Irène et comparent cet état à l'ordre scientifique qu'elles occupent aujourd'hui au Tchinili kiosk, se plairont à reconnaître avec nous

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ЛНУ ІМ. В. СТЕФАНИКА

aussi bien les efforts couronnés d'un plein succès du directeur du musée que la libéralité éclairée du gouvernement impérial.

Arrêtons-nous, messieurs, sur le seuil du musée impérial; laissons aux biographes des hommes illustres de notre siècle le soin d'écrire en détail la vie si bien remplie de Pr Philippe Antoine Déthier; confions aux gens d'église la mission délicate de consoler une veuve inconsolable, des fils marchant à l'unisson de leur père dans la voie du devoir et de la droiture. Qu'il nous suffise de vous rappeler, messieurs, que la vie qui vient de s'éteindre était entièrement consacrée au culte de la science, à la recherche de la vérité. Aussi fesons-nous des vœux pour le repos de l'âme du défunt dans les bras du Seigneur, foyer de toute science, source de toute vérité.

Συγχωρήσατέ μοι, φιλάρχαιοι ὁμότιμοι, ἐάν, ὑπὸ βαθείας κατεχόμενος συγκινήσεως, ἀναγκάζωμαι ἵνα δικαιώσω ἐνταῦθα τὴν ἐτησίαν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἔκθεσιν.

Ὁ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς πρόεδρος

Σ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει περὶ τῆς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς αἰτουμένης πιστώσεως ὅτι ὁ Σύλλογος μεριμνήσει περὶ αὐτῆς.

Εἶτα ὁ κ. **Ἀδρ. Μελιάκης** ἀναγινώσκει, ἀντὶ τοῦ ταμίου κ. Νικ. Βαμβάκη, τὴν ἔκθεσιν περὶ τῆς κατεστάσεως τοῦ ταμείου ὡς ἑξῆς.

Κύριοι,

Ἐμφανιζόμενος ἐνώπιον ὑμῶν ὅπως ποιήσωμαι τὴν ἔκθεσιν τῆς κατεστάσεως τοῦ ταμείου τοῦ Συλλόγου, καὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν χρημάτων αὐτοῦ, δὲν ἔχω καὶ ἐγὼ τὴν αὐτὴν εὐχαρίστησιν τῶν ἐκθεσάντων τὰς λοιπὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου, οἵτινες ὁμολογουμένως κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο παρουσιάζουσι περίσσευμα, οὕτως εἰπεῖν, πνευματικῶν ἐργασιῶν, ἐνῷ ἡμεῖς ἐλλείμματα, τοὐναντίον, εἰς τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Συλλόγου θέλομεν παρουσιάσει, χωρὶς βεβαίως ν' ἀποθαρρύνωμεν ἐν τούτῳ τὸν Σύλλογον, διότι ὅταν ἀτύχημά τι προέρχεται ἐκ δεδικαιολογημένων αἰτίων, ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν τὸ θάρρος, καὶ τὴν πεποίθησιν ὅτι αἰρομένων τῶν αἰτίων, συναίρεται καὶ τὸ ἀτύχημα, τὴν δὲ δυσχέρειαν τῶν οἰκονομικῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο παρήγαγεν, ὡς γνωστόν, ἡ γενικὴ οἰκονομικὴ δυσχέρεια τῆς πρωτευούσης, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι τὸ σκότος τοῦτο θέλει παρέλθει ταχύ, καὶ θὰ ἐμφανισθῇ πάλιν ἀνθηρότης εἰς τὸ πεδίον τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Ταῦτα προοιμιασάμενος, ἐρχόμεθα εἰς τοὺς ἀριθμοὺς, ἀναγινώσκοντες τὴν ἐν γένει κατάστασιν τοῦ ταμείου.

Κάνησις ταμείου

Τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1880—81.

Εἰσέπραξεν

Ἀπὸ ὑπόλ. ταμ. παρελθ. συλλογικοῦ ἔτους	Δ.Τ. 482,78.50
» τακτικὰς συνδρομὰς	» 102.—
» καθυστερούσας »	» 26.—
» τοκομέρ. πιστωτικῶν	» 28.47
» δικαίωμα διπλωμάτ.	» 29.—
» κληροδότ. Β. Σουλιώτη	» 30.—
» Δ. Ταμβάκου διὰ χάρτην Περιοδικοῦ	» 9.—
» Γ. Ν Παπαπάτην	» 4.40
» Στερ. Π. Σκυλίτζη	» 11.—
» ἐκοχ. Κ. Ἀλεξίου	» 30.—
» Ἀλέξ. Βουτσινᾶν	» 15.—
» Χρ. Ζωγράφων ὑπὲρ διαγωνίσματος	» 100.—
» Κ. Καραπάνου ὁμ.	» 21,93
» πωλήσεις βιβλίων	» 80 950,38.50
Δ.Τ.	950,38.50

Ἐδαπάνησεν

Εἰς μισθοδοσίας	Δ.Τ. 94,50
» διάφορα ἔξοδα	» 18,93
» ἐκτακτοεξοδαπάνας	» 43,82
» ἀρχαιολογ. δελτίον	» 31,20
» Περιοδικόν	» 117,93
» διαγωνίσματα	» 101,74
» φωτιὰ καὶ θέρμανσιν	» 11,13
» συρασφάλιστρα	» 24,06
	Δ.Τ. 640,41
Μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ	» 309,97.80
	950,38.50
Δ.Τ.	950,38.50

Ἐν Κων/πόλει, τῇ 20 Ἀπριλίου 1881.

Ὁ ταμίας Ν. ΒΑΜΒΑΚΗΣ.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО Н. І. МЕЧНИКОВА

Ἐξαγόμενον

Τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1880—81.

Εἰσπράξεις.

Συνδρομαὶ τακτικαὶ	Α.Τ.	162.—
» καθυστερούσαι	»	26.—
Δικαιώματα διπλωμάτων	»	29.—
Τοκομέρισμα πιστωτικῶν	»	28.47
Δ. Ταμβάκου διὰ χάρτην Περιοδικοῦ	»	9.—
Γ. Ν. Παπαπάνη	»	4.40
Σπ. Π. Σκυλίζη	»	11.—
Οἰκογένεια Κ. Ἀλεξιάδου	»	30.—
Ἀλ. Βουτσινᾶς	»	15.—
Νωλήσεις βιβλίων	»	80
	Α.Τ.	315.67
Ἐλλείμ. παρούσης διαχειρ.	»	223.—
	Α. Τ.	538.67

Δαπάναι.

Μισθοδοσίαι	Α.Τ.	291.50
Διάφορα ἔξοδα	»	18.23
Ἔκτακτοι δαπάναι	»	44.52
Ἀρχαιολογικὸν δελτίον	»	31.20
Περιοδικὸν	»	117.93
Φωτισμὸς καὶ θέρμανσις	»	11.13
Πυρασφάλιστρα	»	24.06
		538.67
	Α.Τ.	538.67

Ἐν Κωνστ/πόλει, τῇ 30 Ἀπριλίου 1881.

Ὁ ταμίας Ν. ΒΑΜΒΑΚΗΣ.

Τοιαύτη εἶναι, κύριοι, ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ ταμείου τοῦ Συλλόγου, εὐχόμεθα δὲ ὅπως ἡ προηγουμένη κερδοσθεῖσα πεποίθησις ἡμῶν, περὶ μελλούσης οἰκονομικῆς ἀνθηρότητος αὐτοῦ, οὐν Θεῷ πραγματοποιηθῇ.

Ἐν Κων/πόλει, τῇ 7/19 Μαΐου 1881.

Ὁ ταμίας.

(Υπογ.) **Ν. ΒΑΜΒΑΚΗΣ.**

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως τοῦ ταμίου ὁ κ. *Πρόεδρος* προτείνει καὶ ὁ Σύλλογος ἀποδέχεται ὅπως ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Θ. Κοσοῦδη καὶ Μ. Βελλογιάννη ἐξελέγῃ τὰ τοῦ ταμείου.

Κατόπιν λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΛΔ'.

(Ἔκτακτος).

Τῇ 10 Μαΐου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. ΒΑΣΙΛΔΟΥ.**

Ἐπέτειος ἑορτή.

Ἡ μεγάλη τοῦ Συλλόγου κίθωσα ἦν πλήρης φιλομούσων ἐξ ἑκατέρων τῶν φύλων, ἐν οἷς διακρίνοντο ὁ ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Ἀνθ. Κουντουριώτης, ὁ γενικὸς πρύτανις κ. Ἀλ. Μαθιουδάκης, ἡ Α. Σ. ὁ ἅγιος Φιλαδελφείας κ. Γεράσιμος, ἀντιπρόσωπος ἐνταῦθα τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ θρόνου, καὶ πλείστοι τῶν ἐν τε τοῖς γράμμασι, ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τῷ ἐμπορίῳ διακριτῶς κατεχόντων θέσιν.

Τῇ 2 ὥρᾳ, κηρυχθείσης τῆς ἐνάρξεως τῆς ἑορτῆς, ὁ πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. **Πρ. Βασιλάδης** ἀναγινώσκει τήνδε τὴν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου.

Α'.

Σεβαστοὶ καὶ φιλόμουσοι ἀμφίγυροι,

Εἰκοστὸν τοῦτο ἔτος, ἐξ οὗ ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος ἵδρυται· ὡς δὲ ἄλλα τινὰ τῶν εἰκοσιέτων, οὕτω καὶ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος ἐπέρανεν φαιδρὸν οὐδὲ χαρᾶς πρόξενον, ἀλλὰ λύπης καὶ πικρῶν δοκιμασιῶν. Πόθεν αὕται; αἱ πλεῖσαι οὐκ ἐκ τῶν τυχαίων περιστάσεων, καὶ τῶν πολιτικῶν περιπετειῶν προῆλθον, ἀλλ' ἐξ ἡμῶν αὐτῶν, ἐξ οἰκείων ἐλλείψεων, ἃς συνέθως οἱ ξένοι ὑπειδίζουν ἡμῖν· τοιαῦται δὲ μάλιστα τὸ ἀψίκορον καὶ τὸ ἄγαν φιλότιμον εἰς κακὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξοκείλλον φιλοδοξίαν.. Διὰ τοῦ λόγου τούτου τὴν ὑμετέραν ἐπικαλοῦμαι εὐμένειαν, ἵνα μετὰ παρρησίας εἴπω πικρός τινας ἀληθείας, δι' ἃς συνέθως οἱ κατὰ τὰς ἐπετείους ἑορτὰς τῶν Συλλόγων τὰς λογοθεσίας τῶν πεπραγμένων πιεσθέντες μιμοῦνται τὸν ἐπιτήδειον ἐκείνον ζωγράφον, ὃς ἀποκρύπτων τὴν ἐκ τῆς ἀπωλείας τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ ἀσχημίαν τοῦ Μακεδόνος Φιλίππου, ἐζωγράφει αὐτὸν ἐκ τοῦ πλαγίου, δεικνύων οὕτω μόνον τὴν καλὴν ὄψιν· ἀλλ' ἐμοὶ ἐπιτρέψατε ἵνα μὴ τὸν τρόπον τοῦτον μεταχειρίσωμαι, διότι ὁρῶνῶ, ὅτι πᾶσαι αἱ ὄψεις τῆς ἀληθείας διδακτικαί εἰσι καὶ ὠφέλιμοι.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Χθὲς ἔτι καὶ πρώην ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος μέγας ἦν καὶ πολὺς καὶ δημοφιλὴς καὶ τῆς εὐνοίας πάντων ἀπολαύων καὶ παρὰ πάντων ἐπαίνων καὶ εὐλογιῶν ἀξιούμενος· ἀλλ' ὁ Σύλλογος εἰς μέγα καὶ ἀσυγχώρητον ὑπέπεσεν ἁμάρτημα, ἔζησεν εἴκοσιν ἔτη, τοῦτο ἦν πολὺ τῷ Ἀφίκορον μεταβολὴν δεόμενον καὶ νέων πταγῶν, τὰ ἔτη ὡς αἰῶνας ὑπολογίζεται· μετασοῦν ἄρα ἦν χρεία καὶ νέου τινὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει καθιδρύματος τὸν αὐτὸν μὲν προτιθέμενον σκοπὸν ἄλλο δὲ φέροντος ὄνομα· διότι, καὶ τὸ ἔθνικὸν Σύλλογον ἀπηρχαίωται καὶ ἐσκωρίασε. Διὰ τοῦτο ἐν τισιν ἐπαρχίαις φιλοτιμοῦνται μιμεῖσθαι τοὺς ἐν τῇ πρωτευούσῃ φίλους τῶν νεοφωτίστων, ἀδελφοτήτων, ἐναβρυνόμενοι μὲν ὅτι τὰς τῶν Συλλόγων παραλύουσιν ἐνεργείας, ἐπιλανθάνονται δὲ ὅτι διχοτομοῦσι τὰς ἐκπαιδευτικὰς ἐργασίας καὶ προκαλοῦσιν οὐλομένας ἔριδας καὶ διχοστασίας· παράδειγμα ἔστω ἡ ἐν Ραιδιστῷ ἀδελφότης, ἥτις ἦν ὅλως περιττή, συλλόγου ἤδη ἀπὸ πολλοῦ ὑπάρχοντος καὶ καλῶς ἐνεργοῦντος.

Πρώτως δὲ τὸ ἀφίκορον κατέλαβε τοὺς ἐν φιλογενείᾳ καὶ φιλομουσίᾳ διακρινομένους, οἵτινες πρὸ τινων μὲν ἐτῶν πρόθυμως ἀνήγγελλον τῷ Συλλόγῳ ὅτι κατ' ἔτος αὐτῷ χορηγοῦσιν ἀνὰ διακοσίας λίρας, ὅπως αὐτὰς τοῖς ἀπόροις τῶν ἐπαρχιῶν σχολείοις διανέμῃ, καθὼ ἐν τῷ νέῳ αὐτοῦ ὁρίζει κανονισμῷ· ὁ δὲ Σύλλογος ἀσμένως ἀποδεχόμενος τὴν ἐτησίαν ταύτην τῶν φιλομούσων ἀνδρῶν προσφορὰν, εὐεργέτας τῶν ἀπόρων σχολείων συμφώνως τῷ νέῳ αὐτοῦ κανονισμῷ ἀνέγραφεν αὐτούς, καὶ τὸν πίνακα τοιοῦτο μνημεῖον αἰδίον τῆς εὐεργεσίας αὐτῶν ἀνηρτᾶτο. Τὸ περὶ εὐεργετῶν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ ἔχει οὕτως: «Εὐεργέται τοῦ Συλλόγου ἢ τῶν γραμμάτων ἢ τῶν ἀπόρων σχολείων, κατὰ τὸν σκοπὸν τῆς προσφορᾶς, ἀναγράφονται καὶ ἀνακηρύσσονται ὅσοι ἢ πρὸς πρακτωρεῖον τοῦ Συλλόγου, ἢ πρὸς ἐκδοσιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφῶν, τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἢ καὶ ἄλλων διδακτικῶν καὶ ὠφελίμων βιβλίων, ἢ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων, προσφέρουσι κατ' ἔτος ἑκατὸν ὀθωμανικὰς λίρας καὶ ἐπέκεινα, ἢ ἑφκὰς ὡς κεφάλαιον χιλίας καὶ πλέον».

Τὰ δὲ πράγματα ἔτι τινὰ καλῶς ἐβαίνον· οἱ φιλόμουσοι ἄνδρες ἐχορήγουν κατ' ἔτος τακτικῶς τὰ ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων ὑπεσχημένα χρήματα, ὁ δὲ Σύλλογος καθήκον ἐκπληρῶν, ἐξ ὀνόματος τῶν ἀπόρων σχολείων, τὸν δίκαιον αὐτοῖς ἀπένειμεν ἔπαινον κατὰ τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ ἑορτήν· ἀλλὰ τὸ ἐπέκεινα ἀφίκορον, ὁ βάσκανος οὗτος δαίμων, ἀπὸ πάντα ἐτῶν τὴν καλὴν ἀρμονίαν τῆς παιδείας καὶ τοῦ πλούτου ἐτάραξεν· κίρνης καὶ ἄνευ αἰτίας, ὅ,τι καὶ ἂν λέγωσι προφασιζόμενοι, διότι ἔκοπτε τὰ πλούτα αὐτῶν εὐτυχῶς ἐβιβλασκάσθησαν καὶ ἐπιπλαστικάσθησαν, κίρνης, λέγω, καὶ ἄνευ ἄλλης αἰτίας· ἡ τῆς ἀφικορίας οἱ χορηγοῦντες τὰς ἐτησίους ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων προσφορὰς, ἔπαυσαν προσφέροντες αὐτὰς, καὶ οὐ μόνον τὸν Σύλλογον ἀπεστέρησαν τὴν εὐχαριστηρίαν τοῦ ἀποκτήματος αὐτοῦς κατ' ἔτος τὸν δίκαιον ἔπαινον, ἀλλὰ καὶ τὸ σκληρὸν καθῆκον ἐπέβαλον αὐτῷ λέγειν αὐτοῦς δημοσίᾳ κατὰ τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ ἑορτὴν, «ἄνδρες φιλόμουσοι, μεμνησθῆτε, ὅτι καὶ ὑμεῖς κατακληθέντες ὑπὸ τῆς κοινῆς νόσου, τοῦ ἀφικόρου, ἐπιλαθέσθε τῶν λόγων καὶ τῶν ὑποσχέσεων ὑμῶν, μεμνησθῆτε ὅτι ὁρίζετε τοῖς ἀπόροις σχολείοις τῶν ἐπαρχιῶν ἀνὰ χιλίας λίρας».

Τί ἄλλο εἶδεν ποιήσας τὸν Σύλλογον; Ἐπιστεῖ μοι. Ἔβδε ἀπὸ τοῦ πίνακος τούτου ἀπαλεῖψαι τὰ ὀνόματα αὐτῶν ὡς ἀθετησάντων τὰς ἰδίας ὑποσχέσεις; Οὐχί. Τοῦτο οὐδὲ ἡμῖν ἐπιτρεπεῖ οὐδὲ συμβουλεύει τῷ Συλλόγῳ· ἀλλ' ὁ Σύλλογος πράξει ποτὲ τοιοῦτόν τι; ὁ γέγραπται γέγραπται· ὁ Σύλλογος ἀναγράψας ἐπὶ πίνακα τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν ὡς εὐεργετῶν ἀνηρτήσατο αὐτὰ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων, ὅπως ἡ μνήμη αὐτῶν ἀθάνατος μένῃ καὶ εὐλογῆται ἐν γενεαῖς πάσιν. Οἱ βαπτισθέντες λοιπὸν ἐν τῇ καθεδρᾳ τοῦ Συλλόγου εὐεργέται τῶν ἀπόρων σχολείων, ἐφ' ἑξῆς ἀναγεγραμμένοι ὡς τοιοῦτοι, ἐν δὲ νῷ μὴ χορηγῶσι τὰ ὑπεσχημένα, ὁ Σύλλογος ἐγγράφει κατ' ἔτος αὐτοὺς ὑφειλέτας τοῖς ἀπόροις σχολείοις, εὐχάριστον ἵνα καὶ τὴν ἀφικορίαν κύτων κόρος κατελάβῃ (τὰ ὅμοια τῶν ὁμοίοις πολλάκις θερμαίνουσι) καὶ ἐπανέλθῃ ὁ πρότερα φιλίκ πρὸς τὸν Σύλλογον καὶ ἡ εὔνοια αὐτῶν καὶ γενναιοδωρία πρὸς τὰ ἄπορα σχολεῖα· διότι ἐκ τῆς ἀφικορίας αὐτῶν μεγάλη ἐπῆλθε βλάβη. Τὸ παράδειγμα ἂν τε καλὸν ἂν τε κακὸν συγχάνῃ ὅν, μεταδοτικὸν ἐστι καὶ, ὡς ἡ συνήθεια λέγει, κολληπικόν. Τούτους ἐμιμήσαντο καὶ ἄλλοι, παύσαντες προσφέρειν ὅσα ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων προσέφερον, καὶ οὕτως εἰς κλάδος, οὐχ ὁ ἐλάχιστος, τοῦ εὐκάρπου συλλογικοῦ δένδρου, ὁ ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων, ἐμαρανθῆ πρὸς ὥραν.

НАУЧНО-ИСТРАЖУВАЧКИ ЦЕНТАР МЕЧНИКОВА

ἔθλου· 20) περὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν ιθ' εκατονταετηρίδα καὶ περὶ τῆς νῦν κατεστάσεως αὐτῆς. Ἀνεγνώσθησαν πρὸς τούτοις· 1) τὸ περὶ συντάξεως Νεοελληνικῆς Χρηστομαθείας πρόγραμμα τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος· 2) ἔκθεσις περὶ συντάξεως νέου Ὁδηγοῦ τῆς πρώτης ἐκπαιδεύσεως ἀφορτόρων τῶν φίλων· 3) τὸ περὶ συντάξεως νέου Ὁδηγοῦ τῆς πρώτης ἐκπαιδεύσεως πρόγραμμα τοῦ Βουτσινείου ἀγῶνος. Ἡ ἔκθεσις καὶ τὰ προγράμματα εἶσιν ἔργον τῆς συντόνου μελέτης καὶ τῶν μόχθων τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἀλλὰ διὰ τί τοῦτο τὸ ἔτος ὁ Σύλλογος τοσοῦτον περὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἠσχολήθη; Εἰς τοῦτο ὁρμεμφύτως, οὕτως εἰπεῖν, ἤχθη ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς αὐτοσυντηρήσεως. Ἐπειδὴ τὰ ἀφορῶν καὶ τὰ ἄγαν φιλότιμόν τινων παρεκινοῦσαν τὴν ὦραν τὰς ὑπὲρ τῶν ἀπόψεων σχολείων ἀναγκαῖα αὐτοῦ, δι' ὧν στενῶς μετὰ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀδελφῶν συλλόγων συνδέεται, ὥρειλε κατανοῆσαι ὅτι ἐν χερσὶν ἔχει ἄλλα μέσα τελεσιουργοῦντα καὶ ἀποτελεσματικώτερα ἢ τὰ κεφάτια ἃ καθ' ἕτος δίνομεν. Τὰ χρήματα βεβαίως ἀναγκαῖα εἰσι, διότι ἄνευ τούτων οὐδὲν ἐστὶ γενέσθαι τῶν δεόντων· ἀλλὰ μόνον πάλιν τὰ χρήματα οὐδὲν ὠφελοῦσιν, ἂν ἡ μὴν πρώτη καὶ μέση ἐκπαίδευσις χωλαίνουσιν, αἱ δὲ σχολαὶ κακῶς ἔσαι διωργανωμέναι, αἱ δὲ διδακτικαὶ μέθοδοι ἐλλιπεῖς, οἱ δὲ διδάσκαλοι ἀμοιροι παιδαγωγικῶν γνώσεων καὶ κακῶς κατηρτισμένοι. Διὰ τοῦτο τὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα ἐμελέτησεν ὁ Σύλλογος, ὑποδείξας τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τίνων μὲν μεταρρυθμίσεων χρῄζει ἡ πρώτη καὶ μέση ἐκπαίδευσις τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, τίνων δὲ ἡ διοργάνωσις τῶν σχολείων, τίνων δὲ αἱ διδακτικαὶ μέθοδοι, καὶ τίνων παιδαγωγικῶν γνώσεων οἱ διδάσκαλοι ὀρεκτοῦσιν εἶναι κάτοχοι ὅπως ἄξιοι καταστῶσι τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν. Ταῦτα δὲ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα βλέπει ὁ Σύλλογος καταστάντα νῦν τὸ κυριώτατον μέλημα τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, διότι πάντες τὴν μεγάλην ἀλήθειαν κατενόησαν τοῦ Βακωνείου ἀξιώματος, ἡ ἐπιστήμη ἐστὶ δύναμις, ὅτι ὁ ἔχων λαὸς πλείους γνώσεις, ὁ μᾶλλον πεπαιδευμένος καὶ περιωτιμένος, οὗτος κέκτηται καὶ πλείονας ὑλικὰς καὶ ἠθικὰς δυνάμεις. Τὸ ἀξίωμα δὲ τοῦ Βακωνος ἔχει ὀρθῶς λεγόμενον οὐ μόνον περὶ τῶν μεγάλων ἐθνῶν ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν μικρῶν· τούτου παράδειγμα πρόκειται ἡμῖν τὸ βελγικὸν ἔθνος, ὁ μετὰ ζήλου καὶ ἐπιμελείας καλλιεργήσαν τὸ ἀξίωμα τοῦ Βάκωνος, οὐ μικρὰς ἐκτήσατο ὑλικὰς καὶ ἠθικὰς δυνάμεις. Διὸ πανηγυρίζον πᾶσι κατὰ Αὔγουστον τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς αὐτονομίας καὶ ἐλευθερίας αὐτοῦ, καθθλον ἐνόμισεν, ἵνα σὺν ταῖς ἄλλαις ἑορταῖς τελέσῃ καὶ ἑορτὴν τῆς ἐπιστήμης, συγκαλοῦν ἐν Βρυξέλλαις διεθνὲς παιδαγωγικὸν συνέδριον, ὅπως οἱ λόγοι αὐτοῦ τοῖς ἀποσταλέντες τῶν κυβερνήσεων καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν συλλόγων ἐπιδείξωνται τί τε ἄλλα ἐκπαιδευτήρια καὶ τὸ πρότυπον σχολεῖον τῆς πρώτης ἐκπαιδεύσεως, συζητήσωσι δὲ μετ' αὐτῶν καὶ τινα τῶν σπουδαιοτάτων ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων, ἐν οἷς καὶ τὰ ἑξῆς εἰς τὴν πρώτην ἐκπαίδευσιν ἀναφερόμενα.

1.) Τίς ὁ σκοπὸς πρὸς ὃν ἀποβλέπει ὁ νομοθέτης παρασκευάζων τὸ πρόγραμμα τῆς πρώτης ἐκπαιδεύσεως; Ὁ σκοπὸς ἐστὶν ἡ κτῆσις ὡρισμένων γνώσεων ἢ ἡ ὁλοσχερὴς καλλιέργεια τῶν φυσικῶν νοερῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων;

2.) Πῶς διοργανωτέον τὰ σχολικὰ μουσεῖα;

3.) Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν κορασίων ἀπαιτεῖ ἀγωγὴν εἰδικὴν καὶ εἰδικὸν πρόγραμμα;

4.) Ποῖόν ἐστι τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῶν διδασκάλων;

5.) Ἡ πεῖρα ἀπεκάλυψε σκοπέλους, οὓς ἀποφεύγειν ἀνάγκη, ἐν τῇ χρήσει τῶν ἑποπτικῶν μεθόδων;—αἱ ἑποπτικαὶ μέθοδοι εἰσίν, ὡς γνωστόν, ἡ κρηπὶς πάσης διδασκαλίας ἐν τῇ δημοτικῇ σχολῇ, οἷα νῦν συγκεκρότηται ἐν τῇ σπειρᾷ Εὐρώπῃ.

6.) Τίς ἡ σπουδαιότης τῆς γεωμετρίας καὶ τῆς γεωγραφίας ἐν τῇ πρώτῃ ἐκπαιδεύσει;

7.) Τίνες αἱ ἀτκήσεις, αἱ εἰς χρῆσιν τιθέμεναι ἐν τῇ πρώτῃ Σχολῇ; ἱκαναί εἰσιν ἀνάπτυξαι τὴν ἀντιληπτικὴν ἐνεργειαν, τὸ αὐτόβουλον, τὴν κρίσιν καὶ τὸν λογισμὸν τῶν μαθητῶν;

8.) Ἐν τίνι μέτρῳ ἡ πρώτη ἐκπαίδευσις ὀφείλει τὰς γραμμικὰς ἐπιστήμας ἐπιμελῶνται θεωρίας;

9.) Ἐν τίνι μέτρῳ καὶ διὰ τίνων μεθόδων διδακτέον τὴν ἱστορίαν ἐν τῇ πρώτῃ σχολῇ; κτλ. κτλ.

Ἕκαστος καταλαμβάνει νῦν ὅτι ἐν τῷ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις διεθνοῦς ἐκπαιδευτικοῦ συνεδρίου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ συζητηθέντων ζητημάτων πολὺς ἐγένετο λόγος ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου· διότι ἐν μὴ καὶ παρ' ἡμῖν λυθῶσι πρότερον τὰ ζητήματα ταῦτα, οὐδεμία μεταρρύθμισις τῆς πρώτης παιδεύσεως καὶ τῶν σχολείων αὐτῆς κατορθωθῆναι ἐστι· τὰ αὐτὰ δὲ ῥητέον καὶ περὶ τῶν μεταρρυθμίσεων τῆς μέ-

σης παιδεύσεως καὶ τῶν σχολῶν αὐτῆς. Ἡ πεῖρα τῶν ἀλλων διδάσκει καὶ ἡμᾶς τί πρακτέον· διότι καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ οἱ ἔχοντες λαοὶ πλείονας γνώσεις, οἱ μᾶλλον πεπαιδευμένοι καὶ περιωτισμένοι, οὗτοι καὶ πλείονας κτῶνται ὑλικὰς καὶ ἠθικὰς δυνάμεις. Καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ τὰ πρωτεῖα, ἡ ὑπεροχὴ πρόκειται ἄθλα τῆς παιδείας, τῆς ἀγωγῆς, τῆς γνώσεως, παρὰ πᾶσιν· οἱ τῶν ζώων ὁμολογεῖται, ὅτι τὸ ἡμέτερον ἔθνος πρωτεύει κατὰ τὴν φιλομάθειαν καὶ τὰ γράμματα· οὐδ' ἦν ἄλλως γενέσθαι· ἡ φιλομάθεια ἀρχαία ἐστὶ τοῦ Ἕλληνος ἀρετὴ καὶ πατροπαράδοτος κληρονομία, οἱονεὶ δευτέρα αὐτοῦ ἀποδεικνύουσι· ὁ Πλάτων ἤδη παρεβάλλων τοὺς Ἕλληνας πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους καὶ Φοίνικας λέγει, ὅτι ἐπὶ φιλομαθείᾳ διακρίνονται· καὶ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐμπορεύεται, ἀλλ' ὁ θεὸς τοῦ ἐμπορίου, ὁ Ἑρμῆς, ἦν καὶ θεὸς τῶν λόγων· οἱ δὲ διασωθέντες τῶν ἑπτὰ σοφῶν, ὁ Θαλῆς καὶ ὁ Σόλων, μετὰ πολὺν χρόνον τινὰ τὸ ἐμπόριον· καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως χρόνους· ὁ Κοραῆς ἔτη τινὰ ἦν ἔμπορος ἐν Ὀλλανδίᾳ· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἡ ἑλληνικὴ φιλομάθεια νικᾷ τὴν ἐμπορικὴν κλίσιν· ὁ Ἕλλην φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρέγεται· φύσει ἀγαπᾷ τὴν παιδείαν καὶ τὰ γράμματα.

Τοῦτο δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ ἀναγνωρίζουσιν, ἐξ ὧν πράττουσι· διότι ποσῶς τὸν λυσσωδῶς μαίνονται κατὰ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ὥστε οὐ μόνον τὰ ἑλληνικὰ φῶτα ἀπέσβεσαν ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν, πάντα τὰ πρότερον ὑπάρχοντα ἑλληνικὰ σχολεῖα καταστρέψαντες, ἀλλὰ ταῦτα καὶ ἐν ταῖς χώραις τῆς Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας καὶ Ἠπείρου ἐπεχείρησαν σβέσαι, τὰς ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν περιουσίας τῶν ἡμετέρων σχολείων συλήσαντες, νομίζοντες, ὅτι αὐτοὶ εὐκόλως πρωτεύσουσι κατὰ τὴν παιδείαν καὶ τὰ γράμματα, ἂν τὰ ἡμέτερα σχολεῖα παραλύσαι καταρθώσωσιν ἢ καὶ κλείσαι· νήπιοι! πρὸς κέντρα λακτίζουσι. Τὸ φῶς τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἀπ' αἰώνων σιλαγίζων ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἤπειρον Εὐρώπην οὐδέποτε ἐκλείψει ἐν αἷς τὸ πρῶτον ἀνέλαμψε χώραις· τοὐναντίον αἱ ἀγχνεῖς προσοδοῖαι ἀναζωπυρήσουσιν αὐτὸ λαμπρότερον, διότι ἐξεγερεῖσι τὴν ἀγανάκτησιν πάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ ὑπερακούσουσι τῶν ζήλων καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποδημούντων καὶ τοῦ ὑπουσταζόντων, ὅπως ἐκπληρώσωσι τὸ καθῆκον αὐτῶν πρὸς ἀναζωπαθοῦντας ἀδελφοὺς τὴν τῶν πασχόντων σχολείων ἀναλαμβάνοντες προστασίαν.

Ὁ δὲ Σύλλογος καὶ τι πλέον προσέθηκε ἐκ τῶν νέων ἐπιδρομῶν καὶ σταυροφορῶν κατὰ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, τὴν διόρθωσιν δηλονότι τῶν κακῶς ἐχόντων ἐν τοῖς ἡμετέροις σχολείοις· διότι ἀναγκασθήσονται οἱ ἡμέτεροι ἀνανήψαι ἀπὸ τοῦ ληθάργου καὶ τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα περιρρυθμίσαι ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ἐνισχύοντες καὶ βαλτιοῦντες αὐτά.

Ὁ Σύλλογος οὐκ ἀπέκρυψεν ἀλλὰ συλλαβὰς εἶπε τοῖς ἐθέλουσιν ἀκούειν, ὅτι ἔχομεν μὲν φιλομάθειαν εἴπερ τι καὶ ἄλλο ἔθνος, ἀμοιβοῦμεν ὅμως ἀληθοῦς καὶ τελείας παιδείας, διότι ἡ ἐν τοῖς σχολείοις ἡμῖν διδασκομένη ἐπιπόλαιός τίς ἐστιν ἡμιμάθεια καὶ ἀτελὴς διδασκαλία μαθημάτων τινῶν, ἡ δὲ ἀγωγή, σωματικὴ τε καὶ πνευματικὴ, ἡ παναρμόνιος δηλαδὴ ἀνάπτυξις καὶ μόρφωσις τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων, οἷα ἐπὶ τῶν ἡμετέρων προγόνων ὑπῆρχεν, ὅλως ἐλλείπει ἐν τε τοῖς σχολείοις τῆς πρώτης καὶ ἐν τοῖς τῆς μέσης παιδεύσεως. Τοιαῦτα ἡ πικρὰ ἀλήθεια.

Ἀλλ' ἡμεῖς καὶ κατά τι ἕτερον διαφέρομεν τῶν ἄλλων περιωτισμένων λαῶν, ὅτι μίχρι χθὲς οὐδὲν εἴχομεν διδασκαλεῖον πρὸς παρασκευὴν καὶ κατασκευὴν διδασκάλων, ἀλλ' οἱ διδάσκαλοι ὡς εἶπον αὐτόματοι ἐφύοντο· μόλις δὲ ὀλίγος χρόνος ἐξ οὗ ἐνοήσαμεν ὅτι χρείαν ἔχομεν διδασκαλείων· ἀλλὰ καὶ νῦν ἔτι οὔπω κατενοήσαμεν τί δύναται ἀξιος διδάσκαλος· ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅμως κατενοήθη καὶ ἐρρήθη, ὅτι οἱ περὶ σχολείων νόμοι τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν ἐν μόνον ὠφελοῦν ἔχει ἄθροον τὸ ἑξῆς· «Ἕκαστον σχολεῖον ἐχέτω ἄξιον διδάσκαλον· διότι ἄξιος διδάσκαλος ὑπάρχοντος πάντα τὰ ἄλλα ἄθροα τοῦ νόμου περιττὰ ἀποδείκνυσιν.

Τί λοιπὸν ποιητέον πρὸς κτῆσιν τῆς ἀληθοῦς παιδείας; ὁ Σύλλογος εἴληφεν ὑπ' ὄψιν τὴν συμβουλὴν, ἣν ἄλλοτε ὁ Σωκράτης ἔδωκε Περικλεῖ τῷ Περικλέους τοῦ πάνυ ἐρωτῶντι αὐτὸν περὶ τοῦ ἂν ποιοῦντες οἱ Ἀθηναῖοι ἀναλάβοιεν τὴν ἀρχαίαν ἀρετήν;—Οὐδὲν ἀπόκρυφον δοκεῖ μοι εἶναι, ἀπεκρίνατο ὁ φιλόσοφος· ἀλλ' εἰ μὲν ἐξωφόντες τὰ τῶν προγόνων ἐπιτηδεύματα, μηδὲν χείρον ἐλείπον ἐπιτηδεύσαιεν, οὐδὲν ἂν χείρους ἐκείνων γενέσθαι, εἰ δὲ μή, τοὺς γε νῦν πρωτεύοντας μιμούμενοι καὶ τούτοις τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύοντες, ὁμοίως μὲν τοῖς αὐτοῖς χρώμενοι, οὐδὲν ἂν χείρους ἐκείνων εἶεν, εἰ δ' ἐπιμελέστερον, καὶ βελτίους ἦ.

Πρὸς κτῆσιν ἄρα τῆς ἀληθοῦς καὶ τελείας παιδείας δύο ἔχομεν μιμήσασθαι παραδείγματα, τὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων καὶ τὸ τῶν

НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКАЯ БИБЛИОТЕКА МЕЧНИКОВА

νῶν πρωτευόντων ἐθνῶν. Ἡ τῶν ἡμετέρων προγόνων παιδεία ἦν ἀγωγὴ καὶ διδασκαλία (education et instruction). Ἡ δὲ ἀγωγὴ αὐτῶν ἦν πλήρης τοῦ ὅλου ἀνθρώπου, πνευματικὴ δηλονότι καὶ σωματική, εἴνε τὰ σώματα βίλτιω ἔχοντες, λέγει ὁ Πλάτων, ὑπηρετοῦσι τῇ διανοίᾳ χρηστῇ οὔσῃ καὶ μὴ ἀναγκάζωνται ἀπονοιαν διὰ τὴν πονηρίαν τῶν σωμάτων καὶ ἐν ταῖς πολέμοις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πράξεσιν.

Ἂν ταύτην τὴν τῶν προγόνων παιδείαν ἀναλάβωμεν ὁλοσχερῶς, τὴν ἀληθῆ ἔχομεν παιδείαν, καὶ ἐν αὐτῇ ἀνατρεφόμενοι καταρθώσωμεν τὸ τοῦ Πηλέως πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀχιλλέα παραγγέλμα·

αἰεὶ ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων
[illegible] πατέρων αἰσχύνειν. οἱ μὲν ἄριστοι.

Καὶ [illegible] παιδείας τῶν ἡμετέρων προγόνων ἐκτενῆ ποιήσωμεν λόγον κατὰ τὸ ἐλευσόμενον συλλογικὸν [illegible].

Ἐκ δὲ τῶν [illegible] πρωτευόντων ἐθνῶν διδακτικώτατόν ἐστι τὸ τῶν Γερμανῶν παράδειγμα. Τοῦτου ἕνεκα τοσοῦτο [illegible] περὶ τῆς δημοτικῆς αὐτῶν παιδεύσεως ἐγίνετο λόγος ἐν ταῖς συνεδρίασεσι τοῦ Συλλόγου, τὸ τοῦ ἔθνους ἐπιτρέψαι μοι σύντομον ἀνακεφαλαίωσιν αὐτῶν ποιήσασθαι καὶ νῦν. Ἐν Γερμανίᾳ ἡ πρώτη ἡ δημοτικὴ ἵδρυσις παιδεύσεως, ἡ παιδεία τοῦ λαοῦ, ὑπὸ τοῦ μεγάλου αὐτῆς θρησκευτικοῦ ἀναμορφωτοῦ, τοῦ Μαρτίνου Λουθήρου. Ἡ μόρφωσις τοῦ Λουθήρου ἦν ὁλοσχερὴς τῆς ἀλλῆς μεταρρύθμισις, διότι αὐτός τε καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἀνεγνώρισαν, ὅτι κανονικὴ ἀγωγὴ τῆς νεότητος ἀπαραίτητός ἐστι βάσις τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ λαοῦ. Ὁ προτεσταντισμὸς ἀπαιτεῖ ἵνα ἕκαστος διανοῆται, ἐρευνᾷ, ἐλέγχῃ, πράττῃ ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ ἀποφασίζῃ τὰς πράξεις αὐτοῦ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ συνείδησιν καὶ βούλησιν· διατηρῶν δὲ τῷ ἀνθρώπῳ τὴν προσωπικὴν ἀξίαν, τὴν ἐλευθερίαν τοῦ διανοεῖσθαι καὶ τοῦ πιστεύειν, ἐπιβάλλει αὐτῷ καὶ τὸ βαρὺ καθῆκον τῆς ὀθνείας αὐτοῦ διευθύνσεως· ἕκαστος χρῄζει φωτισμοῦ ὅπως ἑαυτὸν ὁδηγῇ.

Ἐκ ταύτης τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς τοῦ προτεσταντισμοῦ προῆλθεν ἡ πολλαπλασίασις τῶν σχολείων καὶ πᾶσα καθόλου ἡ πνευματικὴ κίνησις τῶν προτεστανικῶν λαῶν καὶ προκοπή. Ὅποία δὲ ἦν ἡ κατάστασις τῶν σχολείων πρὸ τῆς θρησκευτικῆς ἀναμορφώσεως διδάσκει ἡμᾶς ὁ Λούθηρος· «ἀποφεύγουσιν ἄνθρωποι, λέγει, κατὰ παράδοξον τρόπον λατρεύοντες τῷ θεῷ νηστεύοντες, φοροῦσι σκληρὰ ἐνδύματα καὶ πράττουσι πολλὰ τῆς δοκούσης εὐλαβείας ἔργα, ἀλλὰ τυρλώττουσι πρὸς τὴν ἀλυθῆ, τὴν θείαν λατρείαν τοῦ οἴκου, ἀγνοοῦσι παιδεύσαι τὰ ἑαυτῶν τέκνα· πιστεύουσι μοι, ὅτι ἀναγκαιότερόν ἐστι λαμβάνειν φροντίδα περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων σου, ἢ λαμβάνειν συγχωροχάρτια. Καθ' ἑκάστην γεννῶνται παιδία ἀτίνα αὐξάνουσιν, ἀλλ' οὐδεὶς δυστυχὴς φροντίζει περὶ τῆς πτωχῆς νεότητος, ἰδοὺ αὐτὴν κατατρίβων τὸν χρόνον ὅπως ἐν ἰδίᾳ· εἰδομεν πολλαχοῦ διδασκάλους ὅλως ἀμαθεῖς, οὐδὲν ἀγαθὸν καὶ πρόσφορον δυναμένους διδάσκειν, ἀγνοοῦντας καὶ αὐτὸν τὸν τρόπον τοῦ διδάσκειν καὶ μανθάνειν.

Τοῦτα βλέπων ὁ ἀρχηγὸς τῆς μεταρρυθμίσεως τὴν περίπυστον ἐκείνην ἐπιστέλλει τῷ 1525 προτρεπτικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν γερμανικῶν πολεων. «Προσφιλεῖς μοι κύριοι, λέγει μεταξὺ ἄλλων, κατ' ἔτος μυγάλας ποιεῖτε δαπάνας ὑπὲρ πυροβόλων, ὀδῶν, γεφυρῶν, καὶ τοσούτων ἄλλων ὑμῶν πραγμάτων, ὅπως πόλις τις πρόσκαιρον εὕρῃ εἰρήνην καὶ τινα εὐπορίαν. Διὰ τί οὐ τὰς αὐτὰς ποιήσεσθε δαπάνας ὑπὲρ τῶν ἀπόρων νέων, ὅπως ἐξ αὐτῶν παρασκευάσητέ τινας ἀξίους διδασκάλους; Ἡ εὐθυμονία πόλεώς τινος οὐ μόνον ἐκ τῆς ἐπισωρεύσεως θησαυρῶν ἐξήρτηται, οὐδ' ἐκ τῆς κατασκευῆς στερεῶν τειχῶν καὶ εὐπρεπῶν οἰκιῶν, οὐδ' ἐκ τῶν μεγάλης πληθύος πυροβόλων καὶ ἀνωφελῶν ὁπλισμῶν· τοιαύτην ἡ πόλις, ἐν ᾗ ταῦτα ἀφθονα ὑπάρχουσιν, ἡ ἀνδρῶν αὐτῶν τύχη παράφρων, κινδυνεύει νοῦσοι καὶ ἐλλιθωμοὶ καταστροφὰς ὑπόστασι. Ἡ ἀρίστη καὶ εὐπορωτάτη εὐθυμονία, ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις πόλεώς τινος ἐξαρτοῦσι ἐν τῇ κτήσει πολιτῶν πεπαιδευμένων, καλῶς ἀνατεθραμμένων, λογικῶν, τιμίων· διότι οὗτοι δύνανται μυλλέξαι, φυλάξαι, καὶ κεῖνο πολλοσοφῶν τῶν θησαυρῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν· τὰ λοιπὰ πάσα πόλις ἔχει χρείαν ἀνδρῶν τῶν λαμπρῶν παντοχοῦ μόγιστον τῶν κακῶν ἐστι εἰδέναι, ὅτι οἱ ἄνδρες οὐκ αὐτοῦ γεννῶνται, ἀλλ' ὀρύσσομεν μετὰ μόχθων ἐκ [illegible] καὶ παρασκευάσωμεν αὐτοὺς· ὀρύσσομεν [illegible] καλὰ ἱδρύσαι σχολεῖα τῶν ἀρένων [illegible] θηλέων. Ἡ πολιτεία θέλει ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ὅπως οἱ μὲν ἄνδρες δύνωνται καλῶς κυβερνᾶν τὴν χώραν καὶ τοὺς ἀνθρώπους, αἱ δὲ γυναῖκες καλῶς τὰ ἑαυτῶν τέκνα ἀνατρέφῃν καὶ διεύθυνειν τὸν οἶκον· ἀλλ' ὅπως τοιούτους ἔχωμεν ἄνδρας καὶ τοιαύτας γυναῖκας, ὀρύσσο-

μεν πρὸς παρασκευὴν αὐτῶν ἀρχὴν ποιήσασθαι ἀπὸ τῆς ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας τῶν παίδων καὶ τῶν κορασίων.

«Οἱ δὲ λέγοντες ὅτι ἡ παιδεία καλὴ μὲν καὶ ἀγαθὴ ἐστι τῷ κλήρῳ, οὐδαμῶς δὲ ἀναγκαία τοῖς λαϊκοῖς, δικαιολογοῦσιν ἔργῳ ὅ,τι οἱ ἀλλ' ἀλλ' καθ' ἡμῶν τὴν γραμαῶν λέγουσιν, ὅτι ἀμαθεῖς καὶ κεφηνῶ.

Τούτων ἕνεκα ὁ Λούθηρος μεγάλην ἀξίαν ἀπένειμε τῇ διδασκαλίᾳ· «Οὐδέποτε, λέγει, δύνανται οἱ ἀνθρωποι ἐπαξίως ἀνταμείβειν, ὡς φησιν ὁ Ἕλλην Ἀριστοτέλης, τὸν διδάσκαλον, τὸν νοήμονα καὶ ἀγαθὸν τοῦτον ἄνδρα, ὃς διδάσκει πιστῶς καὶ ἐπιμελῶς τὴν παιδαγωγίαν· ἀλλὰ παρ' ἡμῖν αἰσχρῶς ἀμελεῖται, ὡς εἰ ἦν οὐτιδανόν τι ὄν· καὶ ὡς ἐν γνήσιοι χριστιανοί. Ἀλλ' ἴγω, εἰ ἦν μοι δυνατὸν κατακλίναι τὸν ἄμβωνα καὶ τὰς ἄλλας ἐκκλησίας, οὐδενὸς ἄλλου ἐπιθυμοῦν μᾶλλον ἢ γενέσθαι διδάσκαλος καὶ παιδαγωγὸς τῶν νέων, φρονῶ ὅτι τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα παρὰ τὸ τοῦ ἱεροκήρυκος τὸ ὠφελιμώτατόν ἐστι, τὸ μεγαλοπρεπέστατον, τὸ ἀριστον· οὐκ οἶδα μᾶλλοτε, ὁποτέρου αὐτῶν κρείττων ἐστίνα.

Ὁ δὲ Λούθηρος πρὸ τοῦ Βάκωνος καὶ Κομένιου καὶ τὴν ἱπποτικὴν μέθοδον συνεβούλευσε. «Δεῖ τῆς ἐστιν ἡ γνῶσις, λέγει, ἡ μὲν τῶν λέξεων, ἡ δὲ τῶν πραγμάτων· ἀλλὰ πρὸ τῶν λέξεων ὀφείλομεν μανθάνειν καὶ γινώσκειν τί ἐστι πράγμα τι». Ταῦτα μὲν ὁ Λούθηρος.

Πρὸς ἀναχαίτισιν δὲ τῶν προσβολῶν τοῦ προτεσταντισμοῦ ὁ καθολικὸς ἱσπανὸς Ἰγνάτιος Λοϋόλας ἵδρυσε τῷ 1540 τὴν διαβόητον ἑταιρίαν τοῦ Ἰησοῦ, ἧς αἱ ἀρχαὶ ὅλως ἀντίθετοι τῇ θρησκευτικῇ ἀναμορφώσει· διότι οἱ μὲν περὶ τὸν Λούθηρον, ὡς εἴδομεν, ἤθελον τὸν φωτισμὸν τοῦ λαοῦ καὶ εἰργάζοντο πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας καὶ εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, νομίζοντες ὅτι διὰ μὲν τῆς ἀναπτύξεως τῆς διανοίας τοῦ λαοῦ μορφοῦται ἡ συνείδησις αὐτοῦ, διὰ δὲ τῆς ἀναπτύξεως τῆς προσωπικῆς ἑκάστου συνειδήσεως ἀνυψοῦται ἡ ἀνθρωπότης, οἱ δὲ περὶ τὸν Λοϋόλαν οὐδέποτε περὶ ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ ἐφρόντισαν, ἐρρονοῦντες, ὅτι πρὸς συντηρίαν αὐτοῦ ἡ παιδεία οὐκ ἐστιν ἀναγκαία· τὰ σχολεῖα αὐτῶν ἱδρύσαντο πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν παίδων τῶν μέσης καὶ ἀνωτέρας τάξεως, ὅπως οἱ ἐξ αὐτῶν ἐκπαιδευόμενοι καὶ διέποντες ὕστερον τὰ τῆς πολιτείας ὦσιν ὑποχείριοι αὐτοῦ. Κατὰ Λοϋόλαν, ἅπαντα ὑποτάσσονται τῇ πίστει· ἡ δὲ πίστις τοῦ λαοῦ οὐδέν ἄλλον ἔχει σωτηριωδέστερον φύλακα ἢ τὴν ἀμάθειαν αὐτοῦ· οἱ δὲ θεσμοὶ τῆς ἑταιρίας αὐστηρῶς ἀπηγόρευον τοῖς ὑπηρέταις αὐτῆς μανθάνειν γράμματα· εἰ δὲ τυχὸν ἐγίνωσκον, οὐκ ἐπιτρέπετο αὐτοῖς μανθάνειν πλέον ἢ ὅσον τῆς ἀδείας τοῦ ἐξομολογοῦ τῆς ἑταιρίας· διότι «ἀρκεῖ αὐτοῖς, λέγουσιν οἱ θεσμοί, ἵν' πάσῃ ἀπλότητι καὶ ταπεινοφροσύνῃ ὑπηρετεῖν Ἰησοῦ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν».

Ἐκ τούτων γίνεται κατάδηλον, διατί, ἐν αἷς χώραις ἐπεκράτησεν ὁ προτεσταντισμός, ἡ γενικὴ καλλιέργεια τοῦ λαοῦ μᾶλλον ἀνεπτυγμένη ἐστίν· ἢ ἐν αἷς ἰδίαν ὁ καθολικισμός, καὶ τοι οἱ καθολικοὶ λαοὶ πρὸ τῆς θρησκευτικῆς ἀναμορφώσεως ἦσαν ὑπήρτερα τῶν Γερμανῶν, οὓς σκώπτοντες ἀπεκάλουν, ὡς λέγει ὁ Λούθηρος, γερμανικὴν κτῆνη· ὅπως δὲ ὁ γερμανικὸς λαὸς ἀποτρίψηται τὴν κτηνώδη ταύτην σκαιότητα καὶ ἐξανθρωπισθῇ, ἀρωμένων ἰδίοις μόχθοις καὶ ἀγῶσιν τῶν περωτισμένων αὐτοῦ ἡγεμόνων, διότι ὁ λαὸς καὶ μάλιστα οἱ γεωργικοὶ οὐδεμίαν εἶχον φιλομάθειαν, οὐδεμίαν ἕλξιν πρὸς τὰ γράμματα, τὴν δὲ σχολὴν ἠθεώρουν ἄλληρον βάρος· ἀλλ' οἱ ἡγεμόνες ἐπίμονον ἀγῶ ἀξιόμενοι τὸν καλὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας, διεκτάσσοντες τὴν πρώτην παιδείαν ὑπερχρωτικὴν πάσι τοῖς παισί, καὶ ἐπιβάλλοντες κυρίας τοῖς ἀπειθοῦσι γονεῦσιν, ὧν ἕνεκα πρὸ μιᾶς τὰ τέκνα αὐτῶν ἐγκαταλείπουσι τὴν ἀποστατικὴν Ἐκκλησίαν, γιγνόμενα καθολικά, ὅπως μὴ εἰς τὰ σχολεῖα φοιτῶσιν. Ἐκ τῶν ἡγεμόνων ἀξιοῖ ἰδίας μνείας εἶναι κατὰ μὲν τὴν 17ην ἑκατονταετηρίδα ὁ δοὺξ τῆς Γοθίας Ἑρνέστος ὁ ἐπικληθεὶς Κόστελής, πολλὰ μοχθήσας ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν ἀνάγκην συστήσας διδασκαλείων πρὸς μόρφωσιν διδασκάλων πρὸς τοὺς συνιδίους, κατὰ δὲ τὴν 18ην ἑκατονταετηρίδα, ἐν Πρωσσίᾳ ὁ πατὴρ τοῦ μεγάλου Φριδερίκου καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Φριδερίκος, μεταπηδήσας ἐκ τῆς Ἄλλης τὸν Ἔκκαρον πρὸς ἵδρυσιν ἐν Βερολίνῳ τῆς πρώτης πρεγμανικῆς σχολῆς καὶ τοῦ πρώτου διδασκαλείου.

Οὐκ ἔλαττον δὲ καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἐνέργειαι πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας, οἷοι ὁ Φρέγκιος, ὁ Βασεδόβιος, ὁ Ῥοχόβιος καὶ λοιποί. Οὗτοι τὸ μὲν βάθος τῆς ἀμαθείας σκότος κατὰ μικρὸν διελάτο, τὸ δὲ φῶς τῆς παιδείας ἀνέλαμπε καὶ διεφώτιζε τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ· αἱ πρόοδοι ὅμως ἦσαν βραδεῖαι δι' ἔλλειψιν ἀξίων διδασκάλων, διδασκαλείων ἱκανῶν πρὸς μόρφωσιν αὐτῶν. Ὁ Ῥοχόβιος ἰδίαις ὀφθαλμοῖς ἰδὼν ὅτι ἡ ἀληθὴς

НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА МЕЧНИКОВА

αἰτία τῆς δυστυχίας τῶν χωρικῶν, ἡ πηγὴ τῆς παραφροσύνης αὐτῶν καὶ τῆς ἰσχυροτάτου νοσοῦντος ἀντιπαθείας πρὸς πᾶσαν συνετὴν πρόοδον· ἐν ἡ ἀμάθεια αὐτῶν, λέγει ὅτι, εἰ χωρικός, ἡ ἀληθὴς δύναμις τῆς κοινωνίας, ζῇ ἐν τοῖς ζώοις, ὡς ζῶον· ἡ ἐκπαίδευσις αὐτοῦ οὐδὲν ἀγαθὸν παρέχει· διότι ὁ χονδροειδέστατος μηχανισμὸς ἐπικρατεῖ ἐν τοῖς σχολείοις αὐτῶν, οὐδεὶς δὲ λαμβάνει τὸν κόπον ἵνα τὰς ψυχὰς ἐξευγενίσῃ τῆς νεότητος αὐτῶν· οἱ διδάσκαλοι εἰσὶ τεχνῖαι ὀλιγοί, ὡς ὀνομάζει αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς· οὐ μόνον δὲ ἐν τοῖς χωρίοις, ἀλλὰ καὶ ἐν πόλεσιν ὑπῆρχον διδάσκαλοι, οἵος ὁ πρὸ μιᾶς ἑκατοντατετηρίδος ζήσας, φιλοδωρήσας δὲ τοῖς μαθηταῖς, καθ' ἃ ἔτη διήκεισεν ἡ διδασκαλία αὐτοῦ, 111,527 ῥαβδισμοὺς, 124,010 μαστιγώσεις, 10,255 ῥαπίσματα, 7,905 ἀνατάσεις τῶν ὤτων, 1,115,800 κολαφισμοὺς καὶ 22,062 ῥήματα κατὰ κεφαλῆς διὰ τῆς βίβλου, τοῦ σήματος τοῦ, τῆς γραμματικῆς· πρὸς δὲ τούτοις ἠνάγκαζε τοὺς παῖδας κλίνειν γόνυ ἐπὶ τοῦ πριγκίνου ἐπὶ τὸν δὲ πίλον τοῦ ὄνου φορῆσαι 5601, τὴν δὲ ῥάβδον κρατῆσαι μετέωρον 1,707· ἐπιόντος δὲ καὶ χρόνου τρισχιλίων ὀβριστικῶν λέξεων· ὅπως δὲ τὰ μεγάλα ταῦτα καὶ ἡρωϊκὰ κατορθώματα τοῦ μέγιστου ἀνεξέτασλα ἐν τῇ τῶν ἀνθρώπων μνήμῃ, ἐφρόντισεν αὐτὰ ἐν τοῖς τοῦ σχολείου ἀναβραβεῖα ἀρχαίοις.

Τούτων ἱμνημόνευσα ὅπως δείξω ὅτι τὰ καλὰ κόσμῳ προσγίνονται· διακόσια καὶ ἑβδομήκοντα περίπου παρεληλυθότα ἦσαν ἔτη, ἐξ οὗ ὁ μέγας ἀναμορφωτὴς τῆς Γερμανίας συνεστήσατο τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ, τὴν σύστασιν σχολείων, τὴν μόρφωσιν διδασκάλων καὶ ὅμως μετὰ τοσαῦτα ἔτη, μετὰ τοσοῦτος μόχθους ὑπὲρ βελτιώσεως τῆς ἀγροτικῆς παιδεύσεως, ὑπῆρχον ἔτι τοιοῦτοι διδάσκαλοι, οἵος ὁ μαστιγοφόρος οὗτος, καὶ ἀνιχθόνων σχολὰς! ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἑνιαυτοῦσης ἑκατονταετηρίδος, ὡς διὰ μαγικῆς ῥάβδου, τὰ πράγματα ὅλως ἠλλάξαν. Τί λοιπὸν συνέβη; πόθεν ἡ ταχεῖα αὕτη ἀλλοίωσις; Μήτοι εὑρέθη μέγα μεταλλεῖον χρυσοῦ ἢ ἀπροσδόκητος τις ἐπέλθοι τῇ Πρωσσίᾳ εὐτυχία; Οὐχί, οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλὰ τοιαυτεῖον μεγάλη δυστυχία, μεγάλη καταστροφή, πρὸς ἣν μόνη ἡ τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ 1870 καταστροφὴ δύναται παραβληθῆναι. Ἡ Πρωσσία τῷ 1807 ἠττήθη κατὰ κράτος ἐν Ἰένῃ ὑπὸ Ναπολέοντος τοῦ Α' καὶ πολλὰς ἀπώλεσεν ἐπαρχίας· οἱ δὲ βασιλεῖς αὐτῆς, οἱ ὑπουργοί, οἱ φιλόσοφοι καὶ πάντες οἱ κεφάλαιοι περὶ πατρίδος εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ ἀπέβλεψαν πρὸς ἀναγέννησιν τῆς Γερμανίας καὶ ἀνῴωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος· ὁ πολυπαθὴς βασιλεὺς Φριδέρικος Οὐιλλιαμος ὁ Γ', πατὴρ τοῦ νῦν αὐτοκράτορος, ἔγραφεν· «Ἀπωλέσαμεν τὸ ἥμισυ τῆς ἡμετέρας ἐπικρατείας, ἡ πολιτεία ἀπώλεσε τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς ἰσχὺν καὶ τὴν λαμπηδόνα, τοῦτο ἡμεῖς ἔστω ἀφορμὴ καὶ παρόρμησις ἵνα τὴν διανοητικὴν ἡμῶν δύναμιν καὶ λάμψιν ἀναπτύξωμεν. Τούτου ἕνεκα εἴθε ἵνα πᾶν γένηται πρὸς ἐπίκτασιν καὶ τελειοποίησιν τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ». Συμφώνως δὲ τούτοις καὶ ὁ μέγας ὑπουργὸς von Stein ἔλεγε· «Τὰ μέγιστα προσδοκῶμεν ἐκ τῆς ἀγωγῆς τῆς νεότητος. Ἐὰν διὰ μεθόδου, στηριζομένης ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως, πᾶσα πνευματικὴ δύναμις ἀναπτυχθῇ καὶ πᾶσα εὐγενὴς ἀρχὴ τοῦ βίου διεγερθῇ καὶ προκύψῃ, πᾶσα δὲ μονομερὴς μόρφωσις ἀπορριφθῇ, ἐὰν σπουδαῖα ληφθῇ φροντὶς περὶ τῶν ὅλως μέχρι τοῦδε παραμελουμένων ὁρμῶν, ἐφ' ὧν ἡ δύναμις καὶ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐρείδονται, δυνάμεθα ἐλπίζειν ὅτι νέα γενεὰ ἀναβλαστήσει φυσικὰ καὶ ἠθικῶς ἰσχυρά, καὶ βέλτιον ἑαυτῇ παρασκευάσει μέλλον».

Ὁ δὲ φιλόσοφος Φίχθος κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1807—1808 ἐτόλμησεν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ξενικῶν στρατευμάτων ἐν τοῖς περιωνύμοις αὐτοῦ πρὸς τὸ γερμανικὸν ἔθνος λόγοις, οὓς ἐν τῷ τοῦ Βερολίνου πανεπιστημίῳ ἀπήγγειλεν, ἀνῴωσι τὸ ἐθνικὸν φρόνημα. Ἀπὸ τοῦ πρώτου λόγου λέγει, ὅτι τὸ μόνον μέσον σωτηρίας καὶ ἀνορθώσεως τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους κεῖται ἐν τῷ παντελεῖ τοῦ τότ' ἐπικρατοῦντος ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος ἀναδιοργανώσει· ἡ ἐπικρατοῦσα ἀγωγὴ ἐπιπολαιὸς ἐστι, λέγει, οὐκ ἀρκουμένη μόνον τῶν ῥιζῶν τοῦ πραγματικοῦ βίου, μερικὴ ἐστιν· ἡ δὲ νέα ἀγωγὴ ὀφείλει ὅλον τὸν ἄνθρωπον μορφοῦσθαι, ὀφείλει γενέσθαι ἀγωγὴ πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἐνὶ λόγῳ ἐθνικὴ ἀγωγή. Τοιαύτη ἀγωγὴ ὀρμωμένη ἐστὶν ἤδη ὑπὸ τοῦ Πεσταλότσι, ἀφ' ἑνὸς τῆς σχολῆς αὐτοῦ προσδοκᾶ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους». Οἱ λόγοι τοῦ Φιχθίου βαθυτάτην ἐνέτυπωσιν τῷ γερμανικῷ ἔθνει καὶ ἐν ἀρρήτοις τὰς καρδίας πάντων.

Καὶ ἡ μεγαλοπρεπεστὴ δὲ ἔνωσις ἀνθρώπων τῆς σχολῆς τοῦ Πεσταλότσι καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ τὴν τῆς Γερμανίας ἀναγέννησιν προεδόκα· ἐν τῷ ἡμερολογίῳ αὐτῆς κατὰ τὴν ἐν Konnigsberg διαμονὴν (1809), γεγραμμένα εἰσὶ τὰ ἑξῆς· «ἀναγνώσκω τὸν τῶν Λινδέρδεν καὶ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМ. ГОГОЛЯ

Γερτρούδην τοῦ Πεσταλότσι, βιβλίον διὰ τὸν λαὸν· εὐτυχές εἶμι ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ τῆς Ἑλβετίας (ἐν ᾧ ὑποπίπτοντι ζῶντες ὁ Δι-ὄρθος καὶ ἡ Γερτρούδη). Εἰ δὲ κορὰ ἐμαυτῆς ἦμην, οὕτως ἐπὶ τῆς ἐμῆς ἡμέρας ἐπέβαινον καὶ κατεθυνόμην πρὸς τὸν Πεσταλότσιν εἰς Ἑλβετίαν, ὅπ ὡς τῷ εὐγενεῖ ἀνδρὶ μετὰ δακρύων καὶ μετὰ [illegible] εὐχαριστήσω ὅσον καλῶς φρονεῖ περὶ τῆς ἀνθρωπότητος! ναί, ἐξ ὀνόματος τῆς ἀνθρωπότητος εὐχαριστήσω αὐτῷ». Λέγω δὲ ἀνωμολογίαν τὴν ὅλωσιν ἐκ Βερτεμβέργης περιέμενε τοῦ διδ. αὐτοῦ Zeller, μαθητοῦ καὶ θερμοῦ ὀπαδοῦ τοῦ [illegible], ὅπως τὰ ἐν Πρωσσίᾳ δημοτικὰ σχολεῖα [illegible] τὸ πρότυπον τοῦ Πεσταλότσι σχολεῖον [illegible].

Τηλικοῦτος δὲ ὀγκωδὴς τῶν ἀνεγείνων τῆς Γερμανίας καὶ ἀνόμοιος τῶν [illegible] ὀρνέματος διὰ τῶν μεταρρυθμίσεων τῆς [illegible] παιδεύσεως, τῶν βελτιώσεων τῆς δημοτικῆς σχολῆς, καὶ τῆς τελειοποιήσεως τῶν διδακτικῶν μεθόδων, οὐκ ἔμενεν ἄγονος. Ἡ πρωτοτυπὴ κυβέρνησις ἔπεμψε πρὸς τὸν Πεσταλότσιν πολλοὺς νέους, ὅπως, ὡς λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ ἐπιστέλλων ὑπουργός, «τὸ πνεῦμα τῆς ὅλης μεθόδου τῆς ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας ὁμῶν κατ'ἰδίαν ἐκ τῆς καθαρωτάτης πηγῆς ἀντλήσωσι, μηδὲ μέρη τινὰ μόνον αὐτῆς μάθωσι, ἀλλὰ πάσαν ἐν τῷ συνόλῳ συμπεριλάβωσι, καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀξιοπιστοτάτου θεμελιωτοῦ καὶ τῆς πολυτίμου αὐτοῦ βοηθείας μάθωσι τὴν πρᾶξιν αὐτῆς· ἐνὶ λόγῳ ὅπως μὴ μόνον τὸ ἑαυτῶν πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν διαμορφώσωσιν εἰς τελείαν παιδαγωγικὴν κλῖσιν, καὶ τοῦ αὐτοῦ ζωοποιοῦ κισσήματος τῆς ἱερότητος τῆς κλήσεως ταύτης, καὶ τοῦ αὐτοῦ θερμοῦ ζήλου πληρώσωσι τὴν καρδίαν αὐτῶν, ὡς' ὧν ἐγεφορεῖσθε ὑμεῖς, πάντα τὸν ἡμέτερον βίον ὁλοκαύτωμα αὐτῇ προσενεγκόντες».

Οἱ νέοι ἐπανιόντες ἀνέλαβον διδάσκειν κατὰ τὴν Πεσταλότσιον μέθοδον διὰ δὲ τὰς διδασκαλίας αὐτῶν καὶ τῆς συστάσεως διδασκαλείων ὑπὸ Zeller πρὸς μόρφωσιν διδασκάλων ἐν Κενιγσβέργῃ καὶ ἀλλαχοῦ, τὸ παιδαγωγικὸν τοῦ Πεσταλότσι σύστημα βαθείας κατέβαλε ῥίζας, γενόμενον ἡ πρώτη καὶ κυρία ἀχορμὴ τῆς ἀναπτύξεως τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἐν Πρωσσίᾳ. Σκοπὸς τῆς νέας δημοτικῆς σχολῆς ἦν ἡ παναρμόνιος ἀνάπτυξις καὶ μόρφωσις πασῶν τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου· ἡ ἐκπαίδευσις ἀναγωγίσθη μέγα τῆς Πολιτείας καθήκον καὶ μέλημα· τὰ προγράμματα τῆς διδασκαλίας ἀνεπτύχθησαν περιλαβόντα γραφήν, καλλιγραφίαν, ἰχνογραφίαν, γιμναστικήν, ἱστορίαν, ὁμιλίαν, στοιχειώδεις γνώσεις φυσικὰς καὶ φυσικὴν ἱστορίας, καὶ ἔτι πάσι τὴν ἐπιστημονικὴν διδασκαλίαν πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν τῆς διανοίας· οἱ διδάσκαλοι ἐτιμήθησαν, τὰ δὲ πρὸς μόρφωσιν αὐτῶν ὑπάρχοντα διδασκαλεῖα ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταρρυθμίσθησαν, ἄλλα δὲ νέα ἱδρύθησαν, ὧν καθηγηταὶ διωρίζοντο ἄνδρες σπουδαῖοι, ἀτέλειν ἔχοντες καὶ κλῖσιν πρὸς τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, καὶ γνώσεις ἐπιστημονικὰς καὶ θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν μόρφωσιν οὐ μικράν, καὶ δυνάμενοι μορφῶσαι ἀσθενᾶς ἀξίους ἑαυτῶν· τὰ δ' ἐν Πρωσσίᾳ διδασκαλεῖα πρότυπον πᾶσι τῇ ἄλλῃ Γερμανίᾳ ἐγίνοντο.

Οὕτω δὲ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατώρθωται ὅ,τι ἐν τρισὶν αἰῶσιν οὐκ ἐγένετο, ἡ ταχεῖα βελτίωσις τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως καὶ τῶν διδασκάλων αὐτῆς· ἡ δὲ νέα δημοτικὴ σχολὴ τοῖς ἀγλαοῖς ἐκείνοις παρέγκε καρποῖς, οὓς προμαντεύων ὁ ὑπουργὸς von Stein λέγων, «ὅτι νὰ γενεὰ ἀναβλαστήσει ὀλικῶς καὶ ἠθικῶς ἰσχυρὰ, ἀλλοιοῦσα ἑαυτὴ παρασκευάζουσα τὸ μέλλοντα. Ἀπόδειξιν δὲ λόγῳ τε καὶ ἔργῳ ἀλλαὶς καὶ τὸ παν[illegible] ἀξίωμα ὅτι ἡ ἐπιστήμη [illegible] ἀνὴρ τὴν στρατόσχολ Μολτκε, ὅτι οἱ νέοι τοῦ [illegible] ἐφελκόνται τοὺς ἡμιμαθεστέρους, οὐκ ἦσαν ἁπλῆ φλυαρία, ἀλλὰ ἀλήθεια πρακτική. Τοῦτο δὲ μαρτυροῦσι καὶ αὐτὰ τὰ [illegible] ἐν Αὐστρίᾳ ὅτι κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθ[illegible] αἰῶνος τὸ φιλελεύθερον καὶ φιλανθρωπικὸν πνεῦμα τῆς φιλοσοφίας εἰσέδυε καὶ εἰς τὰς αὐλὰς τῶν καθολικῶν βασιλέων καὶ οἱ Ἰησουῖται ἐξεδιώκοντο, ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας Μαρία Θερεσία (1740—1780) ἰσχυρὰν παρέσχε προστασίαν τῇ πνευματικῇ ἀναπτύξει καὶ κατ' ἐξοχὴν τῇ ἐκπαιδεύσει τοῦ λαοῦ, συναγῶν τυχοῦσα πρωθυστάτων, καὶ πολλὰ ὑπὲρ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως μοχθησάντων, τοῦ Felbiger καὶ Kindermann. Τοιούτου δὲ τὸ ὁρόνημα ἀνωφόλου, ὥστε ἐν ἔθνει ἐπιδοθείσης τῇ αὐτοκρατείρᾳ τῷ 1772 ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου λίγοντα τὰ ἑξῆς· «Ὅτι ἕνεκα τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας, ἡ μὲν βιομηχανία ἀναπτυχθήσεται τὸ δὲ ἐμπόριον αὐξήσει, ἡ δὲ πολιτεία αὐξήσει τὰς ἐσωτερικὰς αὐτῆς δυνάμεις, τὰ δὲ νοσοκομεῖα ἐλασσοῦν δεχθήσονται δυστυχεῖς, οἱ δὲ ὀδοὶ οὐχ ἕξουσιν ἐπαίτας, ἡ δὲ κοινωνία καθόλου εἶναι οὐ τοσοῦτοι ἀργοί». Ἡ Αὐστρία πρὸς ἑαυτὴν ἐπεσπάσατο σύμπαντος τοῦ κό-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ ІМЕЧНИКОВА

ἅμα τοῖς ὀφθαλμοῖς· σῶμας ὁ κόσμος ἄσμενος τὰ βλέμματα αὐτοῦ πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν στέφει αὐλήν, πᾶσα δὲ ἡ ἰθνικὴ ἐκπαίδευσις τῆς Γερμανίας σημνύνεται ἐπ' αὐτῇ, ἐξ αὐτῆς λαμβάνουσα τὴν ἑαυτῆς λαμψίν. Ἡ Αὐστρία ἔξει τοῦ λοιποῦ ἐπὶ τῶν γειτόνων αὐτῆς, ἐπὶ πάσης τῆς Γερμανίας, τελικαύτην ὑπεροχήν, ἡλίκην ἄλλοι λαοὶ ἐπὶ τῶν γειτόνων αὐτῶν· ἀλλὰ τὸ κράτος αὐτῆς ἐκτενεῖ καὶ ἐπὶ τῶν λαῶν, οἵτινες οὐκ εἰσὶ τῷ σκήπτρῳ αὐτῆς συνδεδεμένοι, ἀλλὰ τὰ αἰσθήματα αὐτῶν φέρει ὑποτιθῆ ἴσοντα, προσορίμενα τῇ καρδίᾳ (τῇ αὐτοκρατείρᾳ ὑπλονότι) ἣν ἀξίαν σεβασμοῦ κανοῦσι. θαυμάζουσι καὶ θεωροῦσι πηγὴν τῆς ἐκ τοῦ εὐνοῦς τοῦ ἔθνους κτήσεν. Ἡ ἐθνικὴ βεβαίωσις οὐκ ἀμέτοχός ἐστι κολακείας, ἀλλὰ τὸ ζήτημα τῆς ὑπεροχῆς παρὸς τίθεται· ἡ Αὐστρία οὐ μόνον τῶν ἄλλων κρατῶν τῆς Γερμανίας ἔσται ἡγεμὼν, ἀλλὰ καὶ καρδία τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ὑπερέχουσα κατὰ τὴν παιδείαν.

Διὰ τί ὅμως τὰ χρήματα ταῦτα ἔνειμα ταχέως διελύθησαν; διότι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐνιστώσης ἑκατονταετηρίδος ἡ ἐπικρατήσασα Μιττερνίχειος πολιτικὴ τὴν μὲν ἐλευθέρωσιν τοῦ πνεύματος περιόρισε, τὰς δὲ ἀγαθὰς τάσεις καὶ πάντα ἔργασιῶν πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν περιέκοψε, τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ εἰς χεῖρας παραδοῦσα τοῦ κλήρου καὶ τῶν ἱερέων, ὥστε ἐπίμενον ἡν ἔνα ἐν Σαδόβᾳ ἡ ἐν ἀτιμῇ νικήσῃ καὶ θρακιβεύσῃ.

Τοιοῦτον διδακτικὸν μάθημα παρέχει ἡμῖν ἡ παίδευσις τοῦ λαοῦ ἐν Πρωσσίᾳ· ἡ Πρωσσία κατόπιν ὑπερτάτη δύναμις, νικήσασα Αὐστρίαν καὶ Γαλλίαν, διότι ἐπὶ τῆς παιδεύσεως καὶ προκοπῆς τοῦ λαοῦ ἱστηρίχθη, ἐπὶ τῆς πανκρανοῦσι δηλαδὴ ἀκαπτύξεως καὶ μορφώσεως τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν αὐτοῦ δυνάμεων· παίδευσις τῆς ψυχῆς ἄνευ τῆς ἀρμογῆς τοῦ σώματος καὶ τῆς ἀκαπτύξεως τῶν δυνάμεων αὐτοῦ μονομερὴς ἐστὶ καὶ ἀτελής, καὶ τὸ ἀνάπαλιν.

Ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ ἕτερον λαμβάνομεν δίδαγμα ὅτι καὶ αὐταὶ αἱ μέγιστοι δυστυχίαι καὶ καταστροφαὶ τὰ ἔγγυτα ζωτικὰς δυνάμεις θίνα τεκτοῦσι μὴν πρὸς ὥρας, ἀλλ' οὐκ ἐκμηδενίζουσιν, ἀλλὰ συνεκτείνει χρεκιμεδοῦσιν ὑπόκαυμα πρὸς ἀναγέννησιν καὶ ἀνόρθωσιν αὐτῶν· ἴσως ἡ Γερμανία οὐκ ἀνωφόρτα νῦν τοσοῦτον, ἐμὴ ὑπὸ τοῦ πρώτου Ναπολέοντος ἐτραυματίσθη· χάρις τούτων τῶν πρακτικῶν διδαγμάτων καὶ ἐν ταῖς συνεδρίασιν τοῦ Συλλόγου καὶ ἐν πολλοῖς ἐπιστήμης λόγων περὶ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως τῶν Γερμανῶν· διότι καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὡς εἶπον καὶ ἀνωτέρω, τὰ πρωτεῖα, ἡ ὑπεροχὴ πρόκειται ἔθλον τῷ ἀρίστῳ, τῷ ἀρίστῳ ὀλονότι χορηγοῦντι ἐκπαίδευσιν ἐν ταῖς σχολαῖς αὐτοῦ.

Καὶ ἰσχάτως μὲν ἔν τινι περιωνύμῳ ἐφημερίδι τοῦ Λονδίνου διεσκώπτετο τὸ ἡμέτερον ἔθνος, ὅτι εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀγαθὸν ἐστιν ἢ παράγειν διδασκάλους, δικηγόρους καὶ ἰατρούς· περὶ δικηγόρων καὶ ἰατρῶν οὐδὲν λέγω· ἀλλ' εἰ ὄντως τὸ ἔθνος ἡμῶν παρῆγεν ἀξίους διδασκάλους, εὐδαίμονες· ἂν ἦμεν, διότι μετὰ τῶν ἀγαθῶν διδασκάλων εἴχομεν καὶ ἀληθῆ παιδείαν, μετὰ δὲ τῆς ἀληθοῦς παιδείας καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθά, ὅσα συμπαρομαρτοῦσιν αὐτῇ, καὶ δὴ βεβαίαν τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν δύναμιν τὴν φυλάξουσαν τὴν κεκτημένην περιουσίαν ἱκανήν τε ἰσομένην καὶ ἄλλην προσκτήσασθαι· διότι ἡ ἀληθὴς παιδεία παρέχει καὶ στιβαροὺς βραχίονας, ἀγωγὴ οὖσα, ὡς πολλάκις εἴπομεν, οὐ μόνον τῶν ψυχικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν σωματικῶν δυνάμεων.

Δ'.

Συνεδρίασις καὶ ἔργα τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν, ἐκπαιδευτικῆς, φιλολογικῆς, ἀρχαιολογικῆς, ἐπιστημονικῆς, συντακτικῆς καὶ οἰκονομικῆς.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κ.κ. Ἰσλίμου προέδρου, Κ. Σκφιοπούλου, Δ. Καστορχήστου, Θ. Σαλτέλη, Α. Μαλέκκα, Ἀδ. Ἀναστασιάδου, Ν. Παρανίκα καὶ Ἡρ. Βασιλάδου, ἐπεμψεν εἴκοσι καὶ δύο συνεδρίασις, ὅσας οὐδεμία ἄλλοτε, διότι ἐφιλοτιμήσατο ἵνα λύσῃ καὶ ἐν ᾧ γένηται ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ Συλλόγου ἐν τοῖς ἐκπαιδευτικοῖς.

Τὸ ἔργον τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς πολλαπλοῦν ἐστι, διότι τὰ ἐν κατεθεμένα εἰσί, α) ἵνα μελετῇ τὰς ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐκθέσεις περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς ὑλικῆς καταστάσεως τῶν σχολείων καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξάγει τὰ γενικὰ συμπεράσματα περὶ τῆς καταστάσεως τῆς πρώτης καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως τοῦ δευτέρου ἔθνους· β') ἵνα κανονίζῃ καὶ ὁπόσα πρὸς συντήρησιν τῶν ἀπόρων σχολείων χορηγούμενα ἔτησίως χρηματικὰ βοηθήματα· γ') ἵνα ἐξετάζῃ τὴν κατάστασιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ Εὐρώπῃ τῆς πρώτης καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως, καὶ τὰς συζητήσεις περὶ τῶν λαμβανομένων μέτρων πρὸς μεταρρύθμισιν καὶ βελτίωσιν τῶν διδακτικῶν μεθόδων καὶ ταῦτα ἀνακοινῇ τῷ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО

Συλλόγῳ· δ') ἵνα συντάττῃ τὰ προγράμματα, ἅτινα ἦσαν τοῦτο τὸ ἔτος· ἐκ μὲν τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος τὸ περὶ συντάξεως Χριστομαθείας τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐκ δὲ τοῦ Βουτσινείου τὸ περὶ συντάξεως νέου ὁδηγοῦ τῆς πρώτης, ἐπιλογὴν ἀμφοτέρων τῶν ὁρίων· ε') ἵνα κρίνῃ βιβλία διδακτικὰ ὑποβαλλόμενα ὑπὸ τῶν συγγραφέων εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Συλλόγου· ς') καὶ τελευταῖον ἵνα κρίνῃ καὶ ἀπονέμῃ τὸ βραβεῖον τοῖς ἀξίοις τῶν κατὰ μόνον συγγραμμάτων εἰς τὸν Καραπανείον ἀγῶνα, τοῦ λοιποῦ δὲ καὶ εἰς τὸν Βουτσινείον.

Ἡ ἐπιτροπὴ ὀλίγον ἀρχὴν ἔθη εἰς μελέτην τῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐκθέσεων, διότι ἐξ οὗ χρόνου ἔπαυσαν χορηγούμενα τὰ πρὸς ἐπιστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων χρήματα, ἔπαυσαν καὶ αἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐκθέσεις παυσάμεναι. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπραξεν ὅ,τι ἠδύνατο ὅπως τὸν σύνδεσμον συγκρατήσῃ, ὃς τὸν Σύλλογον μετὰ τῶν ἀπόρων σχολείων τῶν ἐπαρχιῶν συνδέει, συνεπιδοῦσα πάσας τὰς ἑαυτῆς δυνάμεις εἰς μελέτην τῶν ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων τῆς πρώτης καὶ μέσης παιδεύσεως, ὧν ἡ ὀρθὴ λύσις γενομένη ὑπὸ σπουδαίων παιδαγωγῶν τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης καὶ δοκιμασθεῖσα, ἐφαρμοζομένη περιστειμμένως καὶ μετὰ πολλῆς προσοχῆς τοῖς ἡμετέροις σχολείοις, λυσιτελεστάτη ἔσται καὶ νέαν δώσει ζωήν. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ τὸ ὄργανόν ἐστι δι' οὗ ὁ Σύλλογος τὰς παιδαγωγικὰς θεωρίας εἰς πρᾶξιν ἐπιχειρεῖ μεταβάλειν. Διὰ τοῦτο ἡ ἐπιτροπὴ ἐπεθύμει τοῦτο τὸ ἔτος προτείναι τῷ Συλλόγῳ, ἵνα ἐν τῷ καθιδρύματι αὐτοῦ διδασκαλεῖον μετὰ πρότυπου σχολείου συστήσῃ, διότι αἱ αὐθουσαι αὗτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐλεύθεραι οὖσαι δύνανται πρὸς τοῦτο χρησιμεύσαι καὶ ἀποδεῖξαι, ὅτι ὁ Σύλλογος καὶ ἔργῳ ἱκανός ἐστι ἐφαρμόσαι ἃς προτείνει ἐν τοῖς προγράμμασι μεταρρυθμίσεις περὶ τῆς πρώτης παιδεύσεως, ἵνα μὴ τὰ λεγόμενα καὶ γραφόμενα φαίνωνται ἁπλαῖ θεωρίαι. Ἡ ἐπιτροπὴ συνίστησι π. χ. τὴν διὰ ζώσης φωνῆς διδασκαλίαν μᾶλλον ἐν ταῖς παραδόσεσιν ἢ τὴν ἀπὸ τῶν βιβλίων, ἃ χρήσιμα μόνον θεωρεῖ ἐν ταῖς ἰδίαις μελέταις διδασκάλων καὶ μαθητῶν, πλὴν τῶν λεγομένων ἀναγνωστικῶν· ἀλλὰ τοῦτο πῶς ἄλλως γενήσεται ὀρατὸν καὶ ἀναντίρρητον, εἰμὴ τῇ διὰ ζώσης φωνῆς διδασκαλίᾳ, ὅτε ὁ Σύλλογος δύναται λέγειν, εἰ δὲ μὴ, πεῖραν λάβε; Ἡ ἐπιτροπὴ παρεδέχετο ὡσαύτως ὅτι ἡ ἐποπτεία, ἡ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν καὶ μερικῶν ἀρχομένη διδασκαλία, ὀφείλει εἶναι ἀρχὴ καὶ κρηπὶς παντὸς μαθήματος τῆς πρώτης παιδεύσεως, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ κυριώτατον στοιχεῖον, οἱονεὶ ψυχὴ, τῶν νέων μεθόδων· ἀλλὰ τοῦτο πῶς καταστήσεται ψηλαφητόν, ἂν μὴ ὁ Σύλλογος ἰδίαν ἔχῃ πρότυπον σχολεῖον καὶ ἐφαρμόσῃ τὴν ἐποπτικὴν μέθοδον ἐπὶ παντὶ μαθήματι; Ἡ ἐπιτροπὴ ἀπονέμει μεγίστην ἀξίαν τοῖς διδασκάλοις καὶ φρονεῖ ὅτι ἄνευ ἀξίων διδασκάλων οὐδέποτε ἀληθῆ καὶ τελείαν ἐθνικὴν παιδείαν ἔξομεν· ἀλλὰ τοῦτο πῶς δύναται ὁ Σύλλογος ὁρατὸν καὶ ψηλαφητὸν καταστῆσαι, ἂν μὴ τοιούτους παρασκευάσῃ διδασκάλους; Ἠδυνάμην πολλῶν ἄλλων μνημονεῦσαι παραδειγμάτων· ἀλλὰ ταῦτα ἀρκοῦσι. Διὰ ταῦτα ἐθικώτατον καὶ ὠφελιμώτατον ἔργον ἐστὶ ἡ σύστασις διδασκαλείου καὶ προτύπου σχολείου ἐν τῷ καταστήματι τοῦ Συλλόγου. Ἀλλ' ἡ ἐπιτροπὴ τὴν περὶ τούτου πρότασιν αὐτῆς ἀνεβάλλεν ἕως ἂν ὁ Σύλλογος εὐπορήσῃ χρημάτων, καὶ τοι οὐ πολλῶν χρεία ἐστὶ πρὸς ἵδρυσιν αὐτῶν.

Περὶ τῆς κρίσεως τῶν παμφθίνων εἰς τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα βιβλίων ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἐπιτροπῆς κ. Θεμιστοκλῆς Σαλτέλης ἀναγνώσεται τὴν ἔκθεσιν αὐτῆς.

ΙΣ.

Φιλολογικὴ ἐπιτροπή.

Μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν· αὕτη συγκειμένη ἐκ τῶν κ.κ. Χρ. Χατζηχρήστου, προέδρου, Κ. Ζερβοπούλου, Θ. Σαλτέλη, Α. Μαλτέζα, Ἠρ. Βασιάδου, καὶ τοῦ ἀφ' ἡμῶν μεταστάντος Θ. Τάγγ, ἔλλειψιν τινὰ παρατηρήσαντων, εἶχεν καὶ δύο ἐκδόσεις συνεδριάσεις, ἐν αἷς περὶ τὴν ἐπιξεργάσιαν ἐσχολήθη καὶ παρασκευὴν πρὸς ἔκδοσιν ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς ἀπτεθηκαμιμένης γλωσσικῆς ὕλης ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Συλλόγου, καὶ περὶ τὴν κρίσιν τῶν ἀποσταλεισῶν κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος συλλογῶν εἰς τὸ περὶ ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ Ζωγράφειον διαγώνισμα. Καὶ περὶ μὲν τῆς κρίσεως, τίνων ἐκ τῶν ἑνδεκα ἀποσταλεισῶν συλλογῶν ἀπένειμεν ἡ ἐπιτροπὴ τὴν δεκάλιον ἀμοιβὴν, ἀναγνώσεται ἔκθεσις ὁ εἰσηγητὴς αὐτῆς κ. Κ. Σανθόπουλος, ὃν ὁ Σύλλογος τοῦτο τὸ ἔτος μετ' ἀγαλλιάσεως ἐδέξατο ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ ὡς ἐνεργὸν μέλος μεγάλως τὴν συνεργασίαν αὐτοῦ ἐκτιμᾶν.

Ἡ δὲ παρασκευασθεῖσα γλωσσικὴ ὕλη ἐκδοθήσεται ἐν τῷ ΙΔ'. καὶ ΙΕ'. τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ, οὗς ἐλπίζομεν ὅτι κατὰ τοῦτο τὸ συλλο-

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"
Проф. Д-р Ст. МЕЧНИКОВА

γικὸν ἔτος ἐκδώσει ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ συνεργαζομένη μετὰ τῆς φιλολογικῆς. Ἡ ἀποτεθησαυρισμένη γλωσσικὴ ὕλη τοσοῦτον πολλὴ καὶ πολύτιμος ἐφάνη τῷ κ. Κ. Σανδουβάλῃ, ὃν τὸ πρῶτον ἰδόντι αὐτήν, ὥστε φρονεῖ ὅτι καὶ εἰ μηδὲν ἄλλο ἐπράττετο ὁ Σύλλογος, ἀλλὰ μόνον τοῦτο, ἐθνικῆς ὠνησιωφελοῦς ἦν ἄξιος· διότι ἡ συλλεγεῖσα γλωσσικὴ ὕλη ἀρίδηλον καθίστησιν, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς βίος τῶν προγενεστέρων χρόνων, τὰ ἤθη καὶ ἔθη καὶ αἱ παραδόσεις ζῶσιν ἀνὰ δικαιοῦσι ἀθάνατα ἐν τῷ ἑλληνικῷ λαῷ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Νοτιοανατολικῆς καὶ Ἀσιατικῆς Τουρκίας, ὡς ἐθνικώτατον γνώρισμα, στερρῶς συνδέον τὸ παρελθὸν μετὰ τοῦ ἐνεστῶτος· ἀλλ' ἡ συλλεγεῖσα ὕλη οὐδὲ τὸ πρωτοστρωμφὸν ἔστι τῆς κατακεκυμασμένης καὶ ἀνεκμετρήτου ἔτι μενούσης, διότι δυστυχῶς οἱ ἐλάχιστοι τῶν συλλόγων τῶν ἐπαρχιῶν ὅλως ὀλιγωρήσαντες τῆς συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων, οὐδὲν εἶχον χεῖρα βοηθοῦσα τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ καὶ περ ἔχοντες πολλὰς εὐκολίας, οἷαι ὁ ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τοῦ μακαρίτου Κοραῆ, ὃς πρῶτος τὴν συλλογὴν τῆς γλωσσικῆς ὅλης συνεβούλευσεν· οἱ σύλλογοι ὅμως τῶν ἐπαρχιῶν μέγα ἐθνικὸν ἔργον τοῦ μνημείου, ἀν, ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἀναλάβοντες καὶ τὴν συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, ἀσχολήθεισαι μὴ μόνον τὰς ἰδιωτικὰς λέξεις καὶ φράσεις καὶ παροιμίας ἑκάστης χώρας συλλέγειν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐθνικὰ ἄσματα καὶ εἴ τι ἄλλο περιβόλλον ἐστὶ τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ.

Περὶ δὲ τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης τῶν ἑλλήνων συγγραφέων οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν εἰπεῖν, ἢ ὅτι ὁ γενναῖος χορηγὸς κατατιθεῖς ἐτησίως τὰς ὡρισμένας τεσσαρακοντάς καὶ πεντήκοντα ὀβ. λίρας ἀσχέλλει καὶ παρακινεῖται, ὅτι τὸ ἔργον βραδέως βαίνει, διότι οὔπω οὐδεὶς συγγραφεὺς εἶδε τὸ φῶς· ἀλλ' ἡ ἔκδοσις τῶν ἑλλήνων συγγραφέων ἐξ ἑκείνων ἐστὶ τῶν ἔργων, ἃ βραδύτατα χρίζουσι καὶ φρονεῖσθαι οὐ μικρῶν· καὶ οἱ ἀναδεξάμενοι δὲ τὴν ἐκδόσεις τῶν συγγραφέων λόγων ἐπιθυμοῦσιν, ἵνα ὁ δαπανώμενος χρόνος εἰς τὴν κριτικὴν καὶ ἐρμηνευτικὴν ἐπεξεργασίαν συντελέσῃ εἰς τὴν τοῦ ἔργου τελειότητα. Ὁ Σύλλογος ἐβούλετο ταχέως συντελεσαι τὸ ἔργον, εἰ τὴν τῶν ἐκδόσεων ἐπεξεργασίαν τοῖς ἐγχωρίοις καὶ ταχέως ἐργαζομένοις ἀνεθέτο· ἀλλὰ τοιαῦτα ἐγχωρεῖ ἐκδόσεις οὔτε κριτικὴν οὔτε ἐρμηνευτικὴν ἔχουσιν ἀξίαν, ὡς εἴρηται καὶ ἄλλοτε, καὶ τε φίλον σπερχθέσιν κηρὸν προέκε γενέθλην.

ς'.

Ἐπιστημονικὴ ἐπιτροπή.

Ἡ δὲ ἐπιστημονικὴ ἐπιτροπή, ἧς μέλη οἱ κ. Στ. Ἀμαντάρχης πρόεδρος, Γ. Ἀποστολίδης, Ἰ. Βαρότσης, Ἰ. Γεωργαντόπουλος, Γ. Α. Δημητριάδης, Ὀ. Ἰαλέμος, Κ. Στ. Καραθεοδωρή, Σπ. Μαυρογένης, Δ. Σταματιάδης, Τηλέμαχος Καραθεοδωρὴ καὶ Φ. Φωτιάδης ἰατρός, δέκα καὶ τέσσαρας ἐποιήσατο συνεδριάσεις, ἐν αἷς ἀνεγνώσθησαν ἰσάριθμοι πραγματεῖαι. Τούτων αἱ μὲν ὅλμα εἶχον τὴν ἱστορίαν τῆς καλλιγραφίας τῶν ἐπιστημῶν παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει ἀπὸ τῆς ἁλώσεως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, αἱ δὲ πλείσται τὴν μελέτην τῶν ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων παρὰ τοῖς λαοῖς τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης καὶ βορείου Ἀμερικῆς.

Ὁ κ. Τηλέμαχος Καραθεοδωρὴ ἰατρὸς τῆς ἐπιστήμης θερμὸν καὶ φιλόπονος γραμματεὺς τῆς ἐπιτροπῆς ἀνέγνω τὰς ἑξῆς πραγματείας· 1) περὶ τοῦ ὀρθαλμοῦ καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀνεγνώσεως προερχομένης βλάβης· 2) περὶ ἐφαρμογῆς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ εἰς τὸν φωτισμόν· 3) περὶ πρισματικῶν εἰκόνων καὶ πρισματοστοπικῆς ἀνακλάσεως. Ὁ δὲ κ. Μαυρογένης περὶ φωτοφόνου τοῦ Bell.

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἀπό τινων ἐτῶν τεράστιαι γίνονται ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις· ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ διάνοια τοῦ ἡμετέρου ἔθνους οὐδὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος λαμβάνει μέρος, οὐδ' ἐνεργὸς παρίσταται, εἰ μὴ ἐπὶ σμικρός· μόνη δὲ ἡ ἀναμφιλλὸς ἡμῶν γλῶσσα συμβοδίζει τῇ ἐπιστήμῃ ἀγχώριστος αὐτῆς βοηθός, παρέχουσα ἀεὶ τοῖς εὑρόνοις καὶ καλὲς, ὡς λαμπρὰς στολὲς, ὅπως ἡ ἐπιστήμη ἀξιοπρεπῶς περιβάλλῃ καὶ κοσμῇ τὰ νεογνὰ αὐτῆς τεκνία, οἷον τηλέφωνον, μικρόφωνον, φωνόγραφον, φωτόφωνον, φωτόμετρον, καὶ λοιπὰ.

Τί λοιπὸν; γλῶσσα τοιαύτη, εἰς οὗτος ὁ ψηλοὺς τῆς ἐπιστήμης ὀφθαλμὸς χρησιμεύουσα, εἰσγωρεῖσα πανταχοῦ ὅπου αἱ ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις τῆς ἐπιστήμης καὶ ἔνεκα, πέπρωται ἵνα ἐκλίπῃ ἀπὸ τῆς πατρίδος τοῦ Ὁμήρου, ἀπὸ τοῦ γηραιοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς πατρίδος τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀριστοτέλους, ἀπὸ τῆς πατρίδος τοῦ Πύρρου καὶ τῆς γραικίας καὶ τοῦ τίδος τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος Δωδώνης, ἢ πέπρωται ἵνα ὑπερωρίσῃ καὶ παραχωρήσῃ τὴν χώρον τῶν ἑλληνικῶν σχολείων ἄλλοις ἰδιώμασιν; ἀλλὰ τοῦτο οὔτε πεπρωμένον οὔτε δυνατὸν ἐστι· διότι τίνα ἐκ τῶν ἰδιωμάτων τούτων ἔχουσιν ἐπιδείξαι μίαν τοιαύταχιστον λέξιν

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДУ ім. І. І. МЕЧНИКОВА

αὐτῶν χρησιμεύσασάν ποτε τῇ ἐπιστήμῃ; οὐδὲ ἐν οὐδεμίᾳ. Διό ὅτε οἱ ἀπόστολοι τῶν ἰδιωμάτων τούτων προείρχονται τοῖς ἡμετέροις ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας καὶ Ἠπείρου καὶ ἀγωνίζονται πεῖσαι αὐτοὺς ἀπεκδυθῆναι καὶ ἔθνος καὶ φωνὴν ἑλληνικὴν, λεγέτωσαν ἑαυτοῖς οὗτοι, δεῖξατε ἡμῖν πρότερον τίς λέξις τῶν ἡμετέρων ἰδιωμάτων ἐγένετό ποτε ὄργανον τῆς ἐπιστήμης. Ἡ ἐρώτησις αὕτη ἱκανὴ ἐπιστομίσαι αὐτοὺς καὶ ἐκβιῶξαι ἀπὸ τῶν ἡμετέρων σχολείων.

Τί δὲ καὶ τὸ ἔθνος, οὗ ἡ μὲν γλῶσσα τοιοῦτον ὄργανον παγκόσμιον τῆς ἐπιστήμης, οἱ δὲ πρόγονοι μεγάλοι ἐν τῷ οὐρανῷ; Τοῦτο προωρισμένον ἐστὶν ὑπὸ τῆς θείας προνοίας, ἵνα καὶ αὐθις ἐν Ἀνατολῇ ἀναζωπύρησε τὰς ἐπιστήμας καὶ εἰς βαθεῖαν αὐτῶν ἐν ἀσθῇ μελέτην, ὡς ἄλλοτε· τούτων ἕνεκα ἡ ἐπιστημονικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Συλλόγου σπουδάζουσα ἡ ἡμετέρη Ἴθνει παρέχει ἐπικουρίαν, ἀνακοινοῦσα τὰ ἐπιστημονικὰ ζητήματα καὶ ἐρευνῶσα τὴν παραγωγὴν αὐτῶν ἤρξατο μεγάλως ἐλκυστικῶς· καὶ ἡμεῖς μὲν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Συλλόγου, καθ' ἃ εἰς τὰ ἀναγνώσματα καὶ εἰς τὰς ἐν τῷ Συλλόγῳ γιγνομένας διαλέξεις ἐρωτῶν καὶ ἐκ τῶν πλουσίων πολλοὶ, λόγον ἐποιησάμεθα περὶ τῆς πολλαπλασιάσεως τῶν ἰχθύων καὶ ὀστρέων κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Costo, ὑποδείξαντες ὅτι ὁ πρὸς τῷ μεγάλῳ Ἰζικμεῖζῃ θαλάσσιος κόλπος πρὸς τὴν γῆν χωρὶς καὶ λίμνην ἀχματίζων δύναται χρησιμεύσαι ὡς δεξαμενὴ τῆς τεχνικῆς γονιμοποιήσεως· ἀλλὰ τὰ μειδίαματα πολλὰ ἐπεδείξαν μοι, ὅτι ἡ ἡμετέρα χώρα οὔπω ἦν ὥριμος εἰς ἐπιστημονικὰς ἀποκαρπώσεις. Ἐκ δὲ τῶν φίλων πλησίασός τις μετὰ τὴν διάλεξιν εἶπε μοι· οὐχ ὁρᾷς ὅτι ἡμεῖς ἀδυνατοῦμεν προφυλάξαι τοὺς ὑπάρχοντας ἰχθῦς ἀπὸ τῆς καταστρεπτικῆς φιλοκαιρδείας τῶν ξένων ἁλιέων, καὶ θέλεις ἵνα γονιμοποιήσωμεν τὰ ὠάρια; Ἀλλ' ἔκτοτε δέκα καὶ ἓξ παρῆλθον ἔτη, ἡ δὲ ἐπιστημονικὴ γνῶσις ἐξεπλώθη ὁπωσοῦν ὥστε καλῶς ποιοῦσα ἡ ἐπιτροπὴ προέτρεψε τὸν κ. Δ. Σταματιάδην ἵνα τοῦ ἁλιεῦσι τῶν ὀστρέων καταστήσῃ γνωστὸν τὸν νέον τρόπον τῆς γονιμοποιήσεως καὶ πολλαπλασιάσεως. Ὁ κ. Δ. Σταματιάδης ὅσως ἔσται εὐτυχέστερος ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ἁλιεῖς, ἢ ἐγὼ ἀποτείνοιμι ἄλλοτε πρὸς τοὺς πλουσίους, διότι τὸ τῶν ἁλιέων ἐπιτήδευμα ἐπιτηδεῖον ἐστὶν εἰς θαύματα καὶ περάσια πράγματα· οὐκ ἦσαν ἁλιεῖς οἱ κηρύξαντες τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ῥωτίσαντες τὴν οἰκουμένην ἵνα καὶ ἄλλοις δέκα ἑκατομμυρίοις ἀνθρώπων, ἐκτὸς τῶν ἤδη ὑπαρχόντων ἐν Γαλλίᾳ, παρέζηται τροφή.

Ὁ δὲ νέος τρόπος τῆς πολλαπλασιάσεως τῶν ὀστρέων τοῦ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τῆς Ἀμερικῆς W. J. Brook, περὶ οὗ ὡμίλησεν ὁ κ. Δ. Σταματιάδης, ἁπλουστατός ἐστι, διότι ἀρκεῖ ἡ κατακερματίσις τῶν ὀστρέων καὶ ἡ ἀνάμιξις αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἕκαστον ὄστρεον περιέχει ἀπὸ ἑξ μέχρι πεντήκοντα ἑκατομμυρίων ὠῶν, ταῦτα δὲ πάντα σχεδὸν διὰ τῆς νέας τεχνικῆς μεθόδου γονιμοποιοῦνται, ὅτε διὰ τοῦ φυσικοῦ τρόπου πάνυ ὀλίγα ζωογονοῦνται, τὰ δὲ ἄλλα ἀπόλλυνται, ἕκαστος κατανοεῖ, ὅσον ἡ τεχνικὴ καλλίεργεια τῶν ὀστρέων ἀποδίδοεται πλουτοδοτεῖρα· διότι καὶ ἐν τούτοις ἡ ἐπιστήμη δύναμις, καὶ δύναμις λίαν γόνιμος καὶ παραγωγός. Τίς δὲ οὐχ ὁρᾷ ὅτι καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ τεχνικὴ καλλίεργεια τῶν ὀστρέων ἀναγκαία ἐστί, διότι ἀπό τινος χρόνου ἐλαττοῦται ἡ παραγωγὴ αὐτῶν ἤρξατο μεγάλως ἐλκυστικῶς;

НАУЧНА БИБЛИОТЕКА ВОЕННОМЕХАНИЧЕСКИ ИНСТИТУТ „ВЕЛКО МЕЧНИКОВА"

ὀλίγοι αὐτῶν ἰχθῦς οὐκ ἤρκεσαν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ, ἵνα πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων πεινώντων χορτάσῃ; τί δὴ παραδόξον, ἂν καὶ οἱ νῦν ἁλιεῖς, ἐφαρμόζοντες τὴν θαυματουργὸν τῆς ἐπιστήμης δύναμιν, δυνηθῶσι δι' ὀλίγων ὀστρέων πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων τρέφειν, ἂν τὰ πεντήκοντα ἑκατομμύρια τῶν ὠῶν ἑκάστου τῶν ὀστρέων κατορθώσωσι γονιμοποιῆν;

Ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς κ. Σ. Ἀριστάρχης ἀνέγνω α') πραγματείαν περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἐλλιχρυσὸς τὸ παρ' ἡμῖν ἐστιν ἀμάραντον· καὶ β') ἱστορίαν τῆς ἐπιστημονικῆς κινήσεως παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει ἀπὸ τῆς ἁλώσεως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Τὸ ἔργον τοῦτο ἀποσβαῖον ἔσται συμπληρωμα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας.

Τὰ δ' ἄλλα ἀναγνωσθέντων ἐν ταῖς συνεδρίασι τῆς ἐπιτροπῆς μόνον τὸ περὶ φωτορόνου τοῦ Bell ἀναγνωσθὲν ἐν τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ Σ. Μαυρογένους, τὰ δ' ἄλλα ἀναγνωσθήσονται κατὰ τὸ ἐπιὸν συλλογικὸν ἔτος καὶ δώσουσιν ἱκανὴν καὶ ποικίλην ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ πανηδαιστίᾳ ἐν ταῖς συνεδρίασι τοῦ Συλλόγου· διότι εἰς τῶν σκοπῶν τῶν ἐπιτροπῶν καὶ οὗτός ἐστι, τὸ παρασκευάζειν ἀναγνώσματα. Διὸ ὁ Σύλλογος καὶ δημοσίᾳ ἐπαινεῖ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐργαζομένων τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς μελῶν καὶ φιλοτιμουμένων ἅμα καὶ παρ' ἡμῖν διαγρῦψαι τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης καὶ πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τὸ πνεῦμα ἀργοῦν καὶ ἀκίνητον μένον σπάνιον ὡς τὰ ἐλώδη καὶ λιμνάζα ὕδατα.

Ζ'.

Ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπή.

Ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κ.κ. Σ. Ἀριστάρχου, προέδρου, Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ, τοῦ σεβασμίου C. G. Curtis, Ἀ. Πασπάτη, τοῦ ἰατροῦ A. Mordtmann, τοῦ διδάκτορος Jean Mordtmann, τοῦ διδάκτορος P. Schroeder, Γ. Α. Δημητριάδου, Κ. Περδικίδου καὶ τοῦ ἀφ' ἡμῶν μετασταθέντος διδάκτορος Dethier συνεδρίασεν ἑπτάκις εἴκοσι καὶ μίαν, ἐν αἷς περὶ τὴν ἐπιγραφικὴν καὶ παλαιογραφίαν ἠσχολήθη καὶ μάλιστα περὶ τὰ νομίσματα, μολυβδόβουλλα, σταθμὰ, δακτυλιόλιθους, τοπογραφίαν Κωνσταντινουπόλεως καὶ Βλαχίας, ὧν μαρτυροῦσι αἱ σπουδαῖαι ἀρχαιολογικαὶ πραγματεῖαι, ὧν πολλαὶ εἰσι δεδημοσιευμέναι ἐν τῷ ἤδη ἐκδοθέντι ἀρχαιολογικῷ παραρτήματι τοῦ δεκάτου τρίτου τόμου τοῦ Περιοδικοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου ἔχουσιν αὐτὸ ἀνὰ χεῖρας καὶ βεβαίως διήλθον αὐτὸ μετ' εὐχαριστήσεως κρίνω περιττὸν πλείονα χρόνον κατατρίψαι περὶ τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων καὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν· τοῦτο δὲ μόνον λέγω ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ προέδρου τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὅτι ἡ σύνταξις τοῦ *Νεολόγου* ἐφιλοτιμήσατο ἰδίᾳ δαπάνῃ πλείστους ὅσους παλαιογραφικοὺς χαρακτῆρας ἐξ Ἀθηνῶν προσκομίσασθαι, ὅπως τὸ ἀρχαιολογικὸν Δελτίον ὅσον οἷόν τε τελειότερον ἐκδοθῇ· ἐφ' ᾧ ὁ Σύλλογος ἐκφράζει αὐτῇ τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ. Ἕτερον δὲ μέλημα τῆς ἐπιτροπῆς ὑπῆρξεν ἡ συλλογὴ καὶ καταγραφὴ ἐν τῷ κώδικι τοῦ Συλλόγου 145 νέων ἀνεκδότων ἐπιγραφῶν αὐξήσασα οὕτω τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν αὐτῷ ἐπιγραφῶν εἰς 829· ἀλλὰ τὸ ἔργον εἰς ὃ ἐμόχθησε πλεῖστον ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐν πολλαῖς συνεδρίασιν ἐστὶν ἡ ἐπιξήρανσις καὶ λιθογράφησις τῇ φροντίδι καὶ ἐπιστασίᾳ τῶν κ. κ. Κ. Καραθεοδωρῆ καὶ Γ. Δημητριάδου τοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου τῶν χερσαίων τειχῶν Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τῶν πρὸς αὐτὰ ἀναφορῶν ἐχουσῶν ἀπόψεων καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῶν ὀνομάτων τῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου δι' ἀριθμῶν σημειουμένων τοποθεσιῶν· ἀλλὰ διατί ὁ χάρτης οὗτος, πολλῷ τῶν προκειδομένων ἀκριβέστερος καὶ τελειότερος καὶ ἑτοιμος ἤδη, οὐ συνεξεδόθη τῷ ἀρχαιολογικῷ Δελτίῳ; διὰ μικροφιλοτιμίαν ἑνὸς μέλους τῆς ἐπιτροπῆς, ὃ κάλλιον σκεπτόμενον ἔσκηλε λαθὲν ὑπ' ὄψι, ὅτι ὁ Σύλλογος διὰ τὴν μέγαν χάρτην καὶ διὰ τὸν ἐξ αὐτοῦ μικρόν γραφέντα τοῦτον καὶ λιθογραφηθέντα ὀπίσω τοῦ ἀτλαντος καὶ πεντήκοντα ἰδιαπάνησι λίρας· ἀλλὰ τοιοῦτο ὅτι ὁ χάρτης ὅσον οὔπω ἐκδοθήσεται καὶ ἐν ἀνελλείψει ἡ εἰρήνη καὶ ἡ σύμπνοια, ἧς ἕνεκα πᾶσα συνεργασία μετακοῦται καὶ διαλύεται· πλείων δὲ τὸν λόγον οὐτε ζήλον εἴχομαι τῇ [illegible] οὔτε ἐπιμέλειαν, διότι κίκτηται ταῦτα, ὡς [illegible] εἴκοσι καὶ μία συνεδρίασις αὕτη. Τὸ μόνον τῷ Συλλόγῳ εὐχομαι ἴχαν χρόνον, ὅπως ἐπαρκῇ τοῖς ἀπαιτουμένοις δαπάναις τε καὶ ἄλλοις ἐπιτροπῶν καὶ τῆς ἀρχαιολογικῆς.

Η'.

Συντακτικὴ Ἐπιτροπή.

Συγκειμένη ἐκ τῶν κυρίων Ὀδ. Τελέμη, προέδρου, Κ. Περδικίδου, Α. Μαλτέζα, Ι. Καραβασίλη καὶ Α. Θεοδωρίδου ἠσχολήθη εἰς

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ім. М. І. ВЕРНИКОВА

τὴν ἔκδοσιν τοῦ δεκάτου τρίτου τόμου τοῦ Περιοδικοῦ. Ἡ ἐργασία τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης λίαν ἐπίμοχθός ἐστι καὶ οὐδὲν ἔχει τὸ ἐπαγωγόν· διὰ τοῦτο οἱ προσκαρτεροῦντες καὶ φθείροντες τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν εἰς διορθώσεις, πολλῶν τιμῶν εἰσὶν ἄξιοι. Ὁ Σύλλογος βουλόμενος ἀποδείξαι τὰ μέλη τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπιθέτκε τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ παρασκευὴν τῆς γυμνασικῆς ὕλης τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, ἐπὶ μὲ δὲ ὅτι τῇ συνεργασίᾳ ἀμφοτέρων τῶν ἐπιτροπῶν ἡ ἐκτύπωσις τοῦ δεκάτου τετάρτου καὶ ἑκτοῦ πέμπτου τόμου ταχεῖα ἔσται.

Τοιαῦτα τὰ ἔργα τῶν διοικητῶν τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπῶν, οὐ μόνον δ' ἔγω, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ παρακολουθοῦντες ταῖς ἐργασίαις τοῦ Συλλόγου βλέπουσιν, ὅτι αἱ ἐπιτροπαὶ τιῦτο τὸ ἔτος ἐρίλυτιμήσαντο ὑπερβάλλοντας, διπλασιάσασαι καὶ τριπλασιάσασαι τὰς ἑαυτῶν συνεδριάσεις καὶ ἀσχολίας· δυστυχῶς οὐ δύναμεθα τὸ αὐτὸ εἰπεῖν καὶ περὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις, ἐξ οὗ συνέστησαν αἱ ἐπιτροπαὶ τοῦ Συλλόγου, ἀπὸ τοῦ 1871, οὐδέποτε οὔτε συνῆλθε τακτικῶς, οὔτε περὶ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Συλλόγου, οὔτε περὶ εὑρέσεως πόρων ἐσκέψατο. Τούτου ἕνεκα τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Συλλόγου οὐκ ἀνθοῦσι μονίμως, ἀλλὰ κυμαίνονται ἄλλοτε μὲν καλῶς, ἄλλοτε δὲ ἐλλιπῶς ἔχοντα κατὰ τὰς περιστάσεις. Διὸ ἀνάγκη ἵνα ὁ Σύλλογος φροντίσῃ περὶ εὑρέσεως πόρων ἀσφαλῶν, ὅπως μὴ σκλεύῃ κυμαινόμενος ὡς πλοῖον ἀνεμμάτιστον, ἀλλ' ἔχων ἥσυχον τὸν νοῦν ἀσχολῆται περὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ· εὐχῆς δὲ ἔργον ἵνα εὐεργετικὴ τις χεὶρ ἔλθῃ αὐτῷ ἀρωγὸς κατατιθεῖσα ἀσφαλὲς ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ κεφάλαιόν τι, ὅπως οἱ τόκοι αὐτοῦ χρησιμεύωσι ταῖς ἀνάγκαις τοῦ Συλλόγου.

Θ'.

Ταμεῖον.

Ἐξ ὧν εἴπομεν γίνεται φανερὸν ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ ταμείου οὐδόλως ἀνθηρὰ ἐστιν, ἀλλ' αὕτη οὔτε ἐκ κακῆς προῆλθε διαχειρίσεως οὔτε ἐκ μεγάλων καὶ ἀτάκτων δαπανῶν, ἀλλὰ διότι ἐστέρησαν αἱ πηγαί. Τίς πιστεύσει, ὅτι αἱ προσφοραὶ πρὸς τὸν Σύλλογον τοῦτο τὸ ἔτος ἦσαν μόνον 45 λίραι, 30 τῆς φιλομούσου οἰκογενείας τοῦ μακαρίτου Ἀλεξιάδου, καὶ 15 τοῦ ἐν Ὀδησσῷ φιλογενοῦς ἀνδρὸς κ. Α. Βουτσινά; Ἐξαιρῶ τὴν γενναίαν προσφορὰν τοῦ ἐτέρου ἀδελφοῦ Ι. Βουτσινὰ γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὀδησσῷ, διότι αὕτη ὡρισμένον ἔχει σκοπόν, περὶ οὗ κατωτέρω ἔσται λόγος. Πόθεν λοιπὸν ἡ στέρησις αὕτη τῶν προσφορῶν; ἐὰν μὲν ταμίας τοῦ Συλλόγου κ. Ν. Βαμβάκας φρονεῖ, ὅτι ἡ δυσχέρεια τῶν οἰκονομικῶν παρέχθη ἐκ τῆς οἰκονομικῆς δυσχερείας τῆς πρωτευούσης, πέπεισθε δὲ ὅτι αἱρομένων τῶν αἰτίων, συνεβήσεται καὶ τὸ προσωρινὸν ἀτύχημα τοῦ Συλλόγου· ἀλλ', ἐγὼ νομίζω, ὅτι ἡ στέρησις τῶν προσφορῶν ἔχει βαθυτέραν αἰτίαν, οὐχὶ τὴν ἀγκυλοίαν περὶ ἧς ἀνωτέρω ἐπουτεσάμην λόγον. Ἡ ἐπικτέρατος αὕτη Μέγαιρα οὐ κατέλαβεν ἀπὸ τινων ἐτῶν καὶ τὰ πλείστα μέλη τοῦ Συλλόγου, ἅτινα ἔπαυσαν φοιτῶντα εἰς τὰς συνεδριάσεις καὶ ἐγίνοντο αἰτία τῆς διακοπῆς τῶν δημοσίων διαλέξεων. Κατὰ ταύτης τὰς ἐχθρὰς τοῦ Συλλόγου εὑρετέον ἀντίδοτον, ἂν θέλωμεν ἵνα μὴ ἡ Κωνσταντινούπολις περιέλθῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν διανοητικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν νάρκην, ὑφ' ἧς πρὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Συλλόγου κατείχετο, ἂν θέλωμεν, ἵνα μὴ γένωνται ἀλήθειαι οἱ λόγοι τῶν τῦτε τοῦ τοῦς ἱδρυτὰς τοῦ Συλλόγου εἰπόντων, ὅτι ἐν τῇ ἀνωνίζεσθε· ἡ Κωνσταντινούπολις οὐκ ἐστι πόλις γραμμάτων, ἀλλὰ πόλις τοῦ ἐμπορίου, τῆς ὕβρεως, καὶ τῆς ἀπολαύσεως· οἷον ὄνειδος τοῦ ἀλλοτρίου Κωνσταντινουπόλεως, ἂν ταῦτα ἀληθεύωσιν! Ἀλλὰ μὲ τεθνῶτα χυτὴ κατὰ γαίας ἀλλοτρίοι πρὶν ταῦτα ἴδωσιν.

Ι'.

Βιβλιοθήκη.

Εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου ἀπεστάλησαν κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος βιβλία καὶ φυλλάδια περὶ τὰ 550 ὑπὸ ξένα τῷ Συλλόγῳ φρονούντων ὁμογενῶν καὶ ἀλλογενῶν ἀνδρῶν· ἐκ τῶν προσφορῶν τούτων ἰδίας μνήμης ἄξιαί εἰσι διά τε τὸ πλῆθος καὶ τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν αἱ ἑπόμεναι:

α') Ἡ ἐκ τῶν Ἡνωμένων τῆς βορείου Ἀμερικῆς Πολιτειῶν ὑπὸ τῶν φιλελλήνων πολιτῶν Appleton καὶ Belmont ἀποσταλεῖσα τῇ ἀδελφῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐν Ὀμαχήκτῳ πρεσβευτοῦ τῆς Γ. Πόλης κ. Γρηγ. Ἀριστάρχου, συγκειμένη δὲ ἐξ 74 πολυτίμων συγγραμμάτων, ὧν τὰ πλείστα εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας ἀναφέρονται.

β') Τὰ ὑπὸ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου διὰ τῆς ἐνταῦθα γερμανικῆς πρεσβείας παρεχθέντα· 1) συνεχῆς σειρὰ τῶν ἐτησίων περιοδικῶν τῆς ἐν Ῥώμῃ γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς, συγκειμένη δὲ ἐξ 65

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМ. МЕЧНИКОВА

τόμων ἀπό τοῦ 1829 μέχρι τοῦ 1879· 2) ἄλλα σπουδαῖα ἀρχαιολογικά συγγράμματα ἐν 25 τόμοις, ἐν οἷς καὶ τὰ *ἀνέκδοτα Μνημεῖα* τῆς ἐν Ρώμῃ γερμανικῆς σχολῆς ἀπό τοῦ 1829—1878.

γ') Ἡ ὑπό τῶν ἐν Βρυξέλλαις βιβλιοπωλῶν Marzbach καὶ Galk ἀποσταλεῖσα συλλογή 96 συγγραμμάτων διαφόρου ὕλης, τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις πρεσβευτοῦ τῆς Υ. Πύλης κ. Στ. Καραθεοδωρῆ.

δ') Ἡ συλλογή τῶν ἐν Παρισίοις βιβλιοπωλῶν Arnold καὶ Labat, συγκειμένη ἐκ 37 τόμων διαφόρου ὕλης.

ε') Ἡ ὑπό τοῦ ἐν Καρλσρούῃ γεν. προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. Ἰωσήφ Τοῦνα, συγκειμένη ἐκ 34 διαφόρων συγγραμμάτων τῇ φροντίδι τοῦ ἐν Βερολίνῳ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Α. Γαρβαγνῆ.

Ἡ σοι τῆς γενναίας ταύτας δωρητὰς καὶ τοὺς πρόθυμους συντελεστὰς εἰς πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης ὁ Σύλλογος ἀπονέμει τὰς θερμὰς αὐτοῦ εὐχαριστίας, πάντων δὲ μάλιστα τῷ ἐν Οὐασιγκτῶνι κ. Ἀριστόχρῃ, ὃς ἀπὸ πολλοῦ οὐ παύεται ἔμπρακτος καὶ μεγαθῶν ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης ἡμῶν παρακαλεῖ· δι' ὁ Σύλλογος τοὺς λογίους τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ βιβλιοπώλας καὶ πάντας τοὺς ἐν Ἑλλάδι, ὅπως ἀποστέλλωσιν αὐτῷ τὰ συγγράμματα αὐτῶν ἢ τὰ παρ' αὐτῶν ἐκδιδόμενα.

Τὸ δὲ ἀναγνωστήριον τοῦ Συλλόγου πλουσίαν παρέχει πανδαισίαν· διότι καὶ ἐφημερίδας λαμβάνει πλὴν ὀλίγας τὰς πλείστας παντοίας ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ ἐκδιδομένας, τὴν περιοδικὴν *Κλειώ*, καὶ τινας τῶν ἐν Ἀθήναις, πάσας δωρεὰν προσφερομένας, καὶ περιοδικὰ ἡμέτερά τε καὶ ξένα φιλολογικά, ἀρχαιολογικά, ἐκπαιδευτικά, ἐπιστημονικά· ἀλλ' οἱ προσερχόμενοι πάνυ ὀλίγοι, ὅπερ προμηνύει, ὡς φοβοῦμαι, τὴν ἐπάνοδον τῆς ἐπικρατούσης ἐκείνης ἀμουσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸ τῆς τοῦ Συλλόγου συστάσεως.

Τί δ' ἂν εἴποιμεν καὶ περὶ τῆς ὀργανοθήκης, ἥτις, ἐξ οὗ ἔπαυσαν γινόμενα τὰ μαθήματα τῆς φυσικῆς καὶ χημείας, ἔκειτο παρηκμασμένη, ἐρωτιῶσα καὶ κατεστραμμένη; ἐδέησεν ἵνα διαπεφοιτῶσι δύο λίραι καὶ διορθωθῇ ἐπιμελῶς ὑπὸ τῶν κ. Τηλεμάχου Καραθεοδωρῆ καὶ Γ. Α. Δημητριάδου, οὗ' ἐπὶ πολλὸν μῆνας μετ' ἀξιοπαίνου ζήλου ἐμόχθησαν ὅπως καθάρωσι καὶ διορθώσωσι τὰ ὄργανα.

ΙΑ'.

Σχέσεις τοῦ Συλλόγου.

Καί τοι, ἐξ οὗ ὁ Σύλλογος στερηθεὶς τῶν ἐτησίων προσφορῶν τῶν ὁμογενῶν ἔπαυσε κατ' ἀνάγκην χορηγῶν χρήματα τοῖς ἀπόροις σχολείοις τῶν ἐπαρχιῶν, αἱ ἐπιστολιμαῖαι αὐτοῦ σχέσεις ἠλαττώθησαν, ἀλλ' ὅμως· εἰσήλθον τοῦτο τό ἔτος 211 ἐπιστολαί, ἐξ ὧν 113 ἀφορῶσιν εἰς τὸν ἐκπαιδευτικὸν σκοπόν, εἴτε τοῦτο δηλαδὴ δι' αὐτῶν ἡ χρηματικὴ τοῦ Συλλόγου συνδρομὴ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκπαιδεύσεως, ἢ ἀγγέλλεται ἡ σύστασις φιλεκπαιδευτικῶν συλλόγων ἢ ἀδελφοτήτων· 13 δὲ ἀφορῶσιν εἰς τὸν φιλολογικὸν σκοπόν, 12 εἰς τὸν ἐπιστημονικόν, 16 περιστρέφονται περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ 30 περὶ ἄλλα ἀφορῶντα εἰς τὰς πολλαπλᾶς τοῦ Συλλόγου ἐργασίας· δέκα ὀκτὼ δὲ εἰσιν εὐχαριστήριοι μιᾶλλον ἐπιτίμων.

Ἐκ τῶν εἰσιλθουσῶν ἐπιστολῶν ἰδίας μνήμης ἀξία ἐστὶν ἡ ἐπιστολὴ τοῦ φιλογενεστάτου γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὀδησσῷ κ. Ἰωάννου Βουτσινᾶ, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ, ὅτι προσφέρει κατὰ διετίαν ἀνὰ δισχίλια καὶ πεντακόσια φράγκα πρὸς ἵδρυσιν διαγωνισμάτων πρακτικῶν ἐχόντων σκοπόν· ὁ Σύλλογος εὐγνωμονῶν τῷ ἀνδρὶ ἀνέγραψεν αὐτὸν ἐν τοῖς εὐεργέταις τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ σύμμορον ἀνακηρύττει αὐτὸν καὶ δημοσίᾳ, εὐχόμενος ἵνα καὶ ἄλλοι μιμηθῶσι τὸ γενναῖον αὐτοῦ παράδειγμα, ὅπως ἡ ἑλληνικὴ ἐκπαίδευσις ἰσχυθῇ, διδαχθῶσι πολλοὶ καὶ πληθυνθῇ ἡ ὁμόνοια, ἥτις ἐστὶ δύναμις.

Ὁ Σύλλογος ἄμεινος καὶ μετὰ χειροκροτημάτων ἀποδεξάμενος τὴν γενναίαν προσφορὰν τοῦ κ. Ἰ. Βουτσινᾶ μικρᾶς μόνον πρόθυμεν προποιεῖσθαι, ἃς ὁ ὁμογενὴς ἀγωνοθέτης ἐνέκρινε καὶ περὶ ὧν λόγος γίνεται ἐν τῷ ὅσον οὔπω ἐκδοθησομένῳ πρόγραμματι.

Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος διατηρεῖ σχέσεις στενὰς καὶ πρὸς τὰ Παρισίοις ὑπὲρ ἐνισχύσεως τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ Σύλλογον, ἀναλαβὼν τὸ ἀνθῆν τοῦ συλλέγειν καὶ ἀποστέλλειν αὐτῷ τὰς ἐν τῇ συνδρομᾷ· ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο χαλεπὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει καθίσταται διὰ τὴν ἐν τῷ πλήρωσιν τῶν ἐργομένων καὶ ἀπερχομένων, δι' ἣν συμβαίνει πολλάκις ἵνα ὁ ἐγγραφεὶς μόλος τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου μετὰ ἔνα ἢ δύο μῆνας ἀπέλθῃ τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ὅπως δήποτε ὁμολογοῦσιν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντες μὴ αὐξάνων τὰς δυσχερείας τοῦ

ἡμετέρου Συλλόγου πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ, τακτικῶς τὰς συνδρομὰς αὐτῶν ἀποτίνοντες.

Αἱ δὲ ἐξελθοῦσαι ἐπιστολαὶ ἀνέρχονται εἰς 195, ἐξ ὧν 75 ἀφορῶσιν εἰς τοὺς διαφόρους τοῦ Συλλόγου σκοπούς, εἰς τὸν ἐκπαιδευτικόν, φιλολογικόν, ἀρχαιολογικόν καὶ ἐπιστημονικόν· 5 δ' εἰσὶν εὐχαριστήριοι καὶ 60 ἀπαντήσεις ἢ ἐπιστολαὶ αὐτεπαγγέλτως ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐκδοθεῖσαι περὶ διαφόρων ζητημάτων. Ὁ Σύλλογος λυπεῖται σφόδρα, ὅτι ἕνεκα τῶν περιστάσεων ἐκωλύθη ἐπιστεῖλαι ἐγκύκλιον, ὡς ἐρρέθη ἐν τῇ πρώτῃ συνεδρίᾳ τοῦτου τοῦ ἔτους, πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις φιλεκπαιδευτικοὺς Συλλόγους καὶ προτρέψαι αὐτοὺς ἵνα σὺν τοῖς ἐκπαιδευτικοῖς τῶν ἰδίων χωρῶν προσκαλέσωσιν ἐν τοῖς κανονισμοῖς αὐτῶν σκοπὸν καὶ μέλημα τὴν συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων καὶ τὴν διάσωσιν τῶν ἀρχαίων διότι τοιοῦτος ὁρεῖλει εἶναι ὁ ὁλοσχερὴς σκοπὸς ἀληθοῦς ἑλληνικοῦ Συλλόγου, ὅπως διὰ μὲν τῶν ἐκπαιδευτικῶν αὐτοῦ ἔργων ἐπιδιδόμενος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξάπλωσιν τῆς ἐθνικῆς παιδεύσεως συντελῇ πρὸς μόρφωσιν τῆς νέας γενεᾶς καὶ παρασκευάζῃ τὸ μέλλον, διὰ δὲ τῆς συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ καθιστᾷ ἀρίδηλον ὅτι ὁ ἑλληνισμὸς τῶν προτέρων γενεῶν ζῇ συνεχῆς καὶ ἄνευ διακοπῆς ἀθάνατος ἐν τῷ ἑλληνικῷ λαῷ, διὰ δὲ τῆς διασώσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων διατηρῇ μαρτύρια ἀνεξάλειπτα ὅτι αἱ χῶραι, ἐν αἷς μορφοῦται ἡ νέα γενεὰ καὶ παρασκευάζεται τὸ μέλλον, αἱ δὲ ἐθνικαὶ παραδόσεις διατηροῦνται ζῶσαι, ἦσαν ἀνέκαθεν ἑλληνικαί, ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν φρουροῦσαι ἔτι μνημεῖα ἑλληνικῆς τέχνης, ἀπαστράπτοντα θεῖον καὶ ἀπαράμιλλον κάλλος. Εἴθε τὸ θεῖον τοῦτο καὶ ἀπαράμιλλον ἀρχαῖον κάλλος διαθερμαίνοι τὴν καρδίαν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ ὑπομιμνήσκοι αὐτὸ ὅτι ὀφείλει

αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων,
μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυνέμεν, οἵ μέγ' ἄριστοι.

Ταῦτα εἰπὼν ἀναλαβὼν πέρυσι τὴν προεδρείαν, ταῦτα λέγω καὶ νῦν παραδίδοὺς αὐτὴν εἰς χεῖρας στιβαρὰς καὶ δεξιάς.

Ἀκολούθως ὁ κ. **Θ. Σκιλτέλης,** εἰσηγητὴς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει ἔκθεσιν περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως τῆς Κυζίκου καὶ τὴν κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν ἀποσταλέντων διὰ τὸν *Καραπάνειον* ἀγῶνα χειρογράφων, Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, Ἱερᾶς Ἱστορίας καὶ Ἀριθμητικῆς· (ἰδὲ κατωτέρω).

Μετὰ ταῦτον ὁ κ. **Κ. Ξανθόπουλος,** εἰσηγητὴς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν ἐπὶ τῶν πονημάτων, τῶν διὰ τὸ *Ζωγράφειον ἀνιγώνισμα* τῆς συλλογῆς ζώντων μνημείων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης ἀποσταλέντων, κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς· (ἰδὲ κατωτ.)

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ ἑορτή.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНТУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

ΚΑΡΑΠΑΝΕΙΟΣ ΑΓΩΝ

ΠΕΡΙ

ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΜΕΘΟΔΙΚΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Πρὸς χρῆσιν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κυρίου Θ. Σαλτέλη

Ἐν τῇ κατὰ τὴν 10 Μαΐου 1881

ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΕΟΡΤΗ.

Μετ' ὄκνου καὶ ἀθυμίας ἡ ἐκπαιδευτικὴ τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπὴ παραχωρεῖται σήμερον εἰς ὑμᾶς τὴν συγγνώμην καὶ ἐπαίνεσιν ἐξαιτεῖται, ὅτι ἀποτόμως καινοτομήσασα ἐπὶ τῆς συνηθους κατὰ τὴν ἐπέτειον ταύτην ἑορτὴν ἐκθέσεως περὶ τοῦ ἀνὰ τὰς ἑλληνικὰς χώρας τοῦ κράτους ἐπαρχίας καθόλου παιδευτικοῦ βίου, ἀναγκάζει τινὰ μόνον περὶ τούτου προεισπύσασα σύντομον τοῦ λόγου περὶ τὴν κρίσιν τῶν εἰς τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα, τὸν περὶ συντάξεως μεθοδικῶν διδακτικῶν βιβλίων πρὸς χρῆσιν ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις, κατὰ τὸ περυσὶν ἐκδοθὲν πρόγραμμα, περιρρέοντων εἰς τὸν Σύλλογον ἔργων μέλλει νὰ διατρίψῃ.

Εἰς τὴν καινοτομίαν ταύτην ἠναγκάσθη ἡ ἐπιτροπή, κατανεύσει καὶ τοῦ Συλλόγου, νὰ προβῇ ἐκ τούτου, ὅτι τοῦ Συλλόγου ἐν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις χρόνοις διὰ λόγους, οὓς περιττὸν πρὸς εἰδότας ὑμᾶς νὰ εἴπωμεν, ἀδυνατοῦντος νὰ βοηθῇ χρηματικῶς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀπόρους σχολείους, οἱ ἐπαρχιακοὶ σύλλογοι καὶ αἱ ἐφορίαι καὶ αἱ κοινότητες, ἀνθρώπειον πάσχουσαι πάθημα, ἀλλάχοῦ τὰ βλέμματα στρέψασαι καὶ τὰς ἐλπίδας στηρίξασαι, ἐκεῖσε καὶ τὰς ἐκθέσεις περὶ τῶν καθ' ἑαυτὰς σχολειακῶν πραγμάτων πέμπουσι, παντελῶς τοῦ ἀρχαίου φίλου καὶ προστάτου καὶ εὐεργέτου αἱ ἀγώνιμονες ἐπιλαθόμεναι, καὶ οὕτως εἰπεῖν τὴν γαλουχήσασαν ἀπολακτίσασαι μητέρα.

Ἀλλ' ὁ Σύλλογος δυσφορῶν μὲν δικαίως καὶ ἀλγῶν ἐπὶ τῇ ἀστοργῳ ταύτῃ ἐγκαταλείψει, θαρρῶν δ' ἔτι καὶ ἐξ ἑαυτοῦ τὴν τροφὴν καὶ τὰ δυνάμεις ἀρυόμενος οὐδαμῶς ἀπελπίζει, ἀλλὰ καρτερῶν, ἕως ἂν παρέλθωσιν αἱ πονηραὶ αὐτῷ ἡμέραι, καὶ ἐκ τῶν ἐκτὸς εἰς ἑαυτὸν περισυλλεγόμενος διετέλεσε καὶ διατελέσει δρᾶμα καὶ ἀθορύβως ἀλλ' ἀδιαλείπτως καὶ ἀόκνως τὰ φιλολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ αὐτοῦ ἐργαζόμενος ἔργα, τὴν πρὸς τὰ ἔξω ἐνέργειαν καὶ ἐπιμέλειαν ἐπί γε τοῦ παρόντος ἑτέροις καταλείπων, πεποιθὼς, ὅτι ἐκεῖνοι ἅτε νεώτεροι καὶ τῇ δυνάμει μὲν ἀκμαιοτέρας ἔχοντες ἀρθονωτέρους δὲ τοὺς πόρους ἀποτελεσματικώτερον ἴσως ἂν ἐπιτελέσει τὸ ἔργον, ἐὰν, ὡς ἐλπίζομεν καὶ εὐχόμεθα, μετὰ τῆς προσηκούσης βαίνωσι σπουδῆς καὶ ῥωσθῶσι, πρὸς τὰ καίρια βάλλοντες μηδὲ πρὸς ἀ μὴ δεῖ ἀσκόπως δαπανῶντες. Καὶ τὸ μὲν ἀποτέλεσμα τῶν ἔργασιῶν αὐτῶν, ὅταν ἐπιτρέψῃ ποτε ὁ πρὸς τοῦτο καιρὸς, θέλομεν οἱ τότε ἰδεῖν καὶ κρίνει, ἂν καὶ κατὰ νοῦν συνετῆς καὶ πολλῆς καὶ ἀναγκαίας ἦν ἡ ἀπὸ τοῦ Συλλόγου ἀλλαχόσε μετάθεσις τοῦ παιδευτικοῦ κέντρου καὶ ὁ διγαμὸς τῶν πνευματικῶν καὶ ὑλικῶν τοῦ Ἔθνους δυναμεῶν, καὶ τί εἰς τὸ μέλλον δέον ἐνθυμεῖσθαι.

Ἡμεῖς δὲ νῦν τοὺς λόγους δηλώσαντες, οὓς ὁ Σύλλογος προτίθῃ ἐν τῇ ἐπετείῳ ταύτῃ ἑορτῇ νὰ νεωτερίσῃ, τὴν συνήθη ἔκθεσιν ἀπολιτοτάτην οὖσαν συγχωνεύσας τῇ περὶ τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος κρίσει, προβαίνομεν ἐπὶ τὸ ἔργον.

Κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος, Κύριοι, εἰς

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОЇ НАУКОВОЇ

μόνος, ἀληθὴς Ἰσραηλίτης, οὐχὶ σύλλογος, οὐδ' ἐφορία, οὐδὲ κοινότης ἐξωθεν, ἀλλ' ἰδιώτης ἄνθρ, ὁ ἐν Διπλοκιονίῳ τῆς ἡμετέρας πόλεως διδάσκαλος, Γεώργιος Κοῦζος ὁ ἐκ Κυζίκου εὐσεβῶν πρὸς τὴν τεκοῦσαν καὶ θρέψαν πατρίδα, πάνυ φιλοτίμως ἐπιμέλεν ἡμῖν βραχεῖαν ἔκθεσιν περὶ τῆς ἐν τῇ Κυζικηνῇ χερσονήσῳ παιδευτικῆς καταστάσεως, ἐξ ἧς ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν τὰς ἑπομένας εἰδήσεις.

Ἡ τῆς ὅλης ἐπαρχίας Κυζίκου μητρόπολις, Ἀρτάκη, μέχρι μὲν τῶν τριῶν ἐτῶν δύο μόνας ἐκέκτητο σχολάς· αἱ αὐταὶ μὲν χθαμαλὸς καὶ ἰσόγαιος, ἐν ᾧ 300 περίπου ἐμφοτέρων τῶν φύλων ἀνομίξ συνηγελάζετο τὸ ἑνὸς διδασκάλου τὰ πρῶτα στοιχεῖα διδασκόμενος βοηθουμένου καὶ ὑπὸ τοῦ ψάλτου τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ, ἐχρησίμευεν ὡς δημοτικὴ σχολή· ὡς ἑλληνικὴ δὲ ἐχρησίμευεν οἴκημα πολλῷ τοῦ πρώτου χεῖρον, σαθρὸν καὶ ἑτοιμόρροπον, ἐν μέσῃ συνοικίᾳ ὑπὸ δυσειδῶν καὶ νοσηρῶν περιπνεομένη ἀνωμιλιάσεων, ἐν ᾗ εἰς μόνος διδάσκαλος ἄνευ βοηθοῦ ἐδίδασκε τὰ ἑλληνικὰ μαθήματα 30 παῖδας εἰς 3 διῃρημένους τάξεις. Τὰ διδακτήρια τῆς Ἀρτάκης ἀλγεινὴν ἐνεποίουν ἐντύπωσιν παντὶ τῷ ἐπισκεπτομένῳ αὐτά, ἀνελογιζομένῳ, ὅτι ἡ Ἀρτάκη μητρόπολίς ἐστιν, ἐξ ἧς ὡς ἀπὸ φωτοβόλου ἑστίας ἔδει νὰ προχέωνται τὰ φῶτα καὶ εἰς αὐτὴς τῆς ἐπαρχίας τὰς ἐσχατιάς· διότι πόλις ὑπὸ 1000 μὲν οἰκουμένη ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, πλουσία δὲ ἀμπελώνων καὶ ἀγρῶν καταφύτων παντοδαποῖς ὀπωροφόροις δένδροις, ἐμπορικὴν δ' ἔχουσα ἐπιμιξίαν πρὸς πολλὰ ἐμπορικὰ κέντρα καὶ εὐπορούσα πως, κεκοσμημένη δὲ περιβλέπτῳ μητροπολιτικῷ ναῷ, οὗ ἐρέμιλλον τὴν καλλονὴν καὶ διακόσμησιν ἐλέχιστα ἴσως ἐπαρχιῶν μητροπόλεις κέκτηνται, ἠδύνατο βεβαίως καὶ ὤφειλε καὶ διδακτήρια νὰ ἔχῃ ἀξιοπρεπέστερα, ἂν ἐλαμβάνετο ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων ἡ προσήκουσα πρόνοια. Εὐτυχῶς οἱ Ἀρτακηνοὶ συνιδόντες τέλος καὶ αὐτοὶ τὰ καθήκοντα, ἅπερ ἀναγκαίως ἐπιβάλλει τοῖς ἐπιγιγνομένοις ἡ ἀπὸ τῶν προγόνων εὐκλεια, καὶ τὴν ἐκ τῆς περὶ τὰ γράμματα ἀλιγωρίας προσγιγνομένην μεγάλην ζημίαν τοῖς ἑαυτῶν τέκνοις, ἐρ' ὧν στηρίζει τὰς περὶ αἰσιωτέρου μέλλοντος ἐλπίδας ἡ δυστυχὴς πατρίς, μετὰ ζέλου ἐπαινετοῦ καὶ δραστηριότητος ἤρξαντο ἤδη ἐπιδιδόμενοι εἰς τὸν καλὸν τῶν γραμμάτων ἀγῶνα εἰς δὶ τὸν ἀπὸ διετίας ἀρξάμενον ἀξιάγαστον τοῦτον ζῆλον ὠφέλεται ἡ τε σύστασις δύο ἄλλων σχολείων, νηπιαγωγείου καὶ παρθεναγωγείου, καὶ ἡ ἐπιδιωκομένη ἐπὶ τὰ βελτίω διαῤῥύθμισις καὶ προαγωγὴ τῶν ὑπαρχουσῶν σχολῶν διὰ τῆς προσλήψεως ἱκανοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ. Πρὸς συντήρησιν δὲ τῶν 4 τούτων σχολείων δαπανῶνται ἐτησίως ὑπὲρ τὰς 400 τουρκικὰς λίρας· τὰ δὲ ἐν τῷ σχετικῷ μικρῷ τούτῳ χρονικῷ διαστήματι ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα εἰσὶν ἱκανοῦ εὐχάριστα· ἔχομεν δὲ δι' ἐλπίδος, ὅτι οὐκ εἰς μακρὰν θέλομεν εὑρεθῆ εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν μείζονας ν' ἀναγράψωμεν προόδους, καθότι ἡ Ἀρτάκη κατὰ τοὺς ἰσχάτους τούτους χρόνους τυτύχησεν εὐτυχίαν οὐ σμικρὰν, κυτύχησε δῆλον ὅτι ν' ἀποκτήσῃ οὐκ ὀλίγους υἱοὺς λογίους καὶ ἐπιστήμονας, οἵτινες πεποίθαμεν ὅτι μετὰ μείζονος ζήλου θέλουσιν ἐξακολουθήσει τὸ ἐπ' αἰσίοις ἀρξάμενον ἔργον τῆς διὰ τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας παλιγγενεσίας τῆς γενετείρας αὐτῶν γῆς. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Ἀρτάκης. Ἐν δὲ τῇ βορειοδυτικῷ τῆς Ἀρτάκης καὶ εἰς ἀπόστασιν ἡμιώρας περίπου ὥρας ἀπ' αὐτῆς κειμένῃ κωμοπόλει Γωνῇ, 150 ἐχούσῃ οἰκογενείας ἁπάσας ἑλληνικὰς, ὑπάρχει γραμματοδιδασκαλεῖον, εἰς ὃ ἐλάχιστον ἀριθμὸς παίδων ἀτάκτως φοιτᾷ, τὸ μὲν διότι ἀποδοκιμοῦσι τοὺς γονεῖς ἐν τοῖς γεωργικοῖς ἔργοις, τὸ δὲ καὶ ἕνεκα τῶν κομματικῶν παθῶν. Πρὸς βορρὰν δὲ τῆς Γωνῆς ἀπαντῶμεν ἑτέραν κώμην μικροτέραν, ὥρας ὅλον ἐκείνης ἀπέχουσαν, τὰ Ῥόδα, περιέχουσαν 80 οἰκογενείας, πλὴν ἐξ τουρκικῶν ἁπάσας ἑλληνικάς. Τῶν κατοίκων τῆς κώμης ταύτης ἡ τύχη οἰκτρῶς ἀντιφάσκουσα πρὸς τὴν ἐπωνυμίαν πόρρω ἀπέχει τοῦ εἶναι ῥόδινον· διότι ὑπὸ τῆς ἰσχάτης πτίζονται πενίας καὶ ἐντεῦθεν ὑρίστασι γραμματοδιδασκαλεῖον, πρὸς οὗ τὴν συντήρησιν ὡς καὶ πρὸς τὴν τοῦ τῆς Γωνῆς περὶ τὰ δίσχιλια δαπανῶνται γρόσια ἐτησίως. Πρὸς βορρᾶν τῶν Ῥόδων ὥρας ὅδὸν διανύσαντες ἀπαντῶμεν τὴν ὡραίαν κωμόπολιν Χαράκην ὑπὲρ τὰς 200 περιέχουσαν οἰκογενείας ἁπάσας ἑλληνικάς. Τὴν κωμόπολιν ταύτην κοσμεῖ σχολὴ νεοδμητος ἐπὶ λορίσκου ἱστηκυῖα· ἀλλὰ δυστυχῶς ἐπὶ ἑξάκηνον ὅλον κατὰ τὸ 1878 ἡ σχολὴ αὕτη ἔμενε κεκλεισμένη οὐχὶ ἐλλείψει τῶν πρὸς συντήρησιν ἀναγκαίων πόρων, διότι πρὸς ταύτῃ καὶ παρθεναγωγεῖον δύναντεν νὰ διατηρῶσιν οἱ Χαρακηνοί, ἀλλὰ διὰ τὴν διχόνοιαν τῶν κατοίκων, ἥτις παλλαχοῦ τῆς κατὰ πολλὰ ἀτυχοῦς ταύτης ἐπαρχίας παρουσιάζει κακῇ μοίρᾳ τὴν εἰδεχθῆ αὐτῆς μορφήν· ἀλλὰ τὸ πονηρὸν ἡμερὸν ἀπαίσιον τοῦτο κληροδότημα δὶν κατώρθωσε τέλεον ν' ἀποσβέσῃ

ἀπὸ τῆς καρδίας τοῦ ἔθνους τὸ τῆς φιλομαθείας αἴσθημα, καὶ οἱ ἕλλοι ἀξιόλογοι Χαρακηνοὶ ἀπὸ τοῦ ὀκτωβρίου τοῦ 1878 ἤνεῳξαν τὴν σχολήν, ἥτις ἔκτοτε ἐξακολουθεῖ τακτικῶς ἐργαζομένη παρέχουσα 70 μαθητὰς τὴς βάσεις τῆς πρωτῆς παιδεύσεως δι' ἑνὸς διδασκάλου, καὶ δαπανώσα ἐτησίως ὑπὲρ τὸ πεντακοσιόλιμα γρόσια. Πρὸς βορρᾶν τῆς Χαρκάκης ἡμιόλιον ὥρας ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσαι κεῖνται τέσσαρες ἑλληνικαὶ κωμοπόλεις, ἡ Δρακοῦς ἔχουσα 600 κατοίκους, τὸ Βαθὺ 700, ἡ Λογκὰς καὶ τὸ Κατάσπονον. Ἐν πάσαις ταύταις ὑπάρχουσι μὲν σχολαὶ νεοδμητοι, ἀλλ' ἀτελέστατα λειτουργοῦσιν.

Ἐκ τῆς Λογκάδος τὴν πρὸς ἀνατολὰς τρεπόμενοι καὶ διὰ τὴς γνωστῆς μονῆς Παναγίας τὴν Φανερωμένης διεξιόντες ἀφικνούμεθα εἰς τὴν μεσόγειον κωμόπολιν Καπίρ-Βαζὲ οἰκουμένην ὑπὸ 600 κατοίκων ἀπάντων ἑλλήνων. Ἡ κωμόπολις αὕτη ἔσχε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ αὐτῆς Ὀμὰ Καπίρ, ὅστις πρὸ ἐνὸς καὶ ἐπέκεινα αἰῶνος ἐγκαταστὰς μετ' ὀλίγων οἰκιῶν ἐκ Ῥωμυλίας ἐλθὼν ἐνταῦθα καὶ συνῳκίσε τὸ χωρίον. Εἰς τὴν [illegible] τὸν αὐτῆς σχολὴν φοιτῶσι περὶ τοὺς 30 παῖδας ἀμοτέρων τῶν φύλων. Πρὸς βορρᾶν δὲ τῆς ἐσχάτης δυς χωρούσης δίμορον ὁδὸν, παραμείβαντες τὴν Διαβατὴν, μικρὸν χωρίον τουρκικὸν, ἐν ᾧ [illegible] οἰκουγένειαι ἑλληνικαὶ ἑλκοῦσι πενέστας καὶ, κατεργόμεθα εἰς τὸ παρέκλιον χωρίον Καστέλλι. Ἐνταῦθα μέχρι μὲν τοῦ 1878 οὐδ' ἴχνος σχολείου ἐφαίνετο· χάρις ὅμως εἰς τὰς ἐνεργείας καὶ προτροπὰς τῆς φιλεπαιδευτικῆς τῆς Κυζίκου ἀδελφότητος *Πρόοδον* καὶ τὴν μικρὰν ὑλικὴν ὑποστήριξιν τῶν γειτόνων Διαβατῶν συνέστησα λειτουργεῖ ἔκτοτε τακτικῶς μικρὰ τις σχολή. Κάμπτοντες δὲ τὸ μικρὸν ἀκρωτήριον Καψῆλα ἐσπλέομεν εἰς κολπίσκον στενὸν εἰς τὸν ἰσθμὸν καταλήγοντα καὶ ὑπὸ βραχιῶδων ἐπὶ τὸ πολὺ ἑκατέρωθεν περιβαλλόμενον κάτοικ. Ἔνθα ἀπαντῶμεν δεξιὰ μὲν μικρὰν κωμόπολιν ἑλληνικὴν, τὴν Μηχανιώνα, οἰκουμένην ὑπὸ 200 οἰκογενειῶν ἀπασῶν ἑλληνικῶν. Ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ ἑλληνικῇ γωνίᾳ χαίροντες εὑρίσκομεν ἀκμαιότερον θέλλοντα τὸν τὴν ἑλληνικὴν σπολὴν χαρακτηρίζοντα ἔρωτα τῶν γραμμάτων. Σχολὴ τῶν ἀρρένων καλῶς κατηρτισμένη ἀπὸ τοῦ 1866 τακτικώτατα λειτουργεῖ καὶ παρθεναγωγεῖον ὁμοίως ἀπὸ τοῦ 1873· ἀκμαιότερα τὰ σχολεῖα συντηροῦνται ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος *Προόδου*, ἥτις ἐκ τῶν σπλάγχνων τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἐγεννήθη καὶ ἀπὸ τοῦ 1866 ἐρρίζωσε ἐνταῦθα, ἀγωνιζομένη τὸ κατὰ δύναμιν νὰ ἐπανάγαγῃ εἰς τὴν προτέραν κατοικίαν τὰς φυγοδουλίσας Μούσας. Ἀλλὰ περὶ τῶν σχολείων τῆς Μηχανιώνας τοῦ λόγου ὄντος ὁμιλοῦμεν νὰ μνημονεύσωμεν, ὅτι ὁ μεγάτιμος τοῦ ἔθνους καὶ τῶν γραμμάτων εὐεργέτης Γ. Χαρίσιος προσφέρει γενναίως τῇ ἀδελφότητι *Προόδῳ* πίνε καὶ πέκοσι λίρας ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν ὑπὲρ τοῦ ἐν Μηχανιώνῃ παρθεναγωγείου. Πρὸς νότον δὲ τῆς Μηχανιώνης τρεῖς τετάρτων τῆς ὥρας ὁδὸν ἀπέχει μεγάλη ἀλλ' ἀτυχὴς κωμόπολις, ἡ Πέραμος, ὑπὲρ τὰς 500 ἀριθμοῦσα οἰκογενείας ἁπάσας ἑλληνικάς. Τὴν ὡραίαν καὶ πλουσίαν ποτὲ ταύτην κωμόπολιν πυρκαϊὰ καταστρεπτικωτάτη κατὰ ἰούλιον τοῦ 1873 ἀποτεφρώσασα τὴν πλείστην, κατέστησε γυμνιτευούσας καὶ ἀστέγους ὑπὲρ τὰς 300 οἰκογενείας, καὶ αἰτία ἐγένετο τῆς ὀπισθοδρομήσεως τῆς ἐν αὐτῇ σχολῆς, ἥτις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καλῶς εἰλικρινῶς, καὶ ὑπὲρ ἧς εἶχεν ἱδρυθῇ ἐν ἔτει 1872 ἐν ἐνταῦθα φιλεκπαιδευτικὴ ἀδελφότης τῶν Περαμίων *Ἐλπίς*.

Τοιαύτη, κύριοι, ἡ κατὰ τὴν Κυζικηνὴν χερσόνησον παιδευτικὴ κατάστασις. Εὐχαριστοῦντες ἀπὸ καρδίας τὸν ἐκ Κυζίκου φιλότιμον διδάσκαλον ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ, μεθ' ἧς ἔσπευσε νὰ ἐπιστείλῃ ἡμῖν τὰς εἰδήσεις ταύτας, αὐτὸν μὲν παροτρύνομεν καὶ παρακαλοῦμεν, ὅπως συμπλεκῶν τὸ ἔργον ἐπιχειρήσῃ τὴ συλλογῇ ὁμοίων εἰδήσεων καὶ περὶ τῆς παιδευτικῆς καταστάσεως τῆς ὅλης ἐπαρχίας Κυζίκου, παράδειγμα δὲ ζηλωτὸν προβάλλομεν καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν ἐπαρχιῶν διδασκάλοις καὶ λογίοις, διότι οὕτω μόνον δυνατὸν ἐστι νὰ συντελεσθῇ ποτε τι [illegible] καὶ ἀκριβὲς εἶκὼν τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ βίου τοῦ ἐν τῷ θυμανικῷ κράτει ἑλληνισμοῦ.

Ταῦτα διὰ βραχέων προδηλώσαντες μεταβαίνομεν νῦν εἰς τὸ κύριον τῆς ἐκθέσεως ἡμῶν ἀντικείμενον, τὴν κρίσιν τῶν εἰς τὸν *Καραπάνειον* ἀγῶνα ἀπεσταλεισῶν διδακτικῶν βιβλίων.

Καὶ περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς χρησιμότητος τῆς ἀγωνοθεσίας ταύτης [illegible] ἡ ἐπιτροπὴ ἱκανὰ εἰποῦσα περιττὸν νομίζω [illegible] ἐπαναλῦσαι τὸ δεύτερον ἐπὶ τὰ αὐτὰ, φαιδρυνθεὶς τοῦ [illegible] τιμίου ὁμῶν χρόνου οὐδὲ θέλουσα νὰ κατα[illegible] τῇ ὀμετέρᾳ ὑπομονῇ. Διὸ ἀρχόμεθα ἀμέ[illegible] ἔργου.

Κατὰ τὸ προκηρυχθὲν πρόγραμμα τοῦ [illegible] θέλοντος ἔτους τρίτος πρακτέοι ὁ ἑρμηνεὺς ἀγῶν, ὅλλον ὅτι α') ὁ περὶ τὴν ἱερὰν ἱστορίαν,

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ОНМЕ

β') ὁ περὶ τὴν ἀριθμητικὴν καὶ γ') ὁ περὶ τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν.

Ἐξητάσθησαν δὲ καὶ ἐκρίθησαν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἀνὰ δύο μὲν χειρόγραφα ἱερᾶς ἱστορίας καὶ ἀριθμητικῆς, ἓν δὲ ἑλληνικῆς ἱστορίας ὑπὸ πέντε ἀπροσταλέντα ἀγωνιστῶν, δύο μὲν ἀνωνύμων, τὸ δὲ λοιπὸν φανερῶς ἐκφυτοῦς ὀνομαζόντων.

Καὶ πρῶτον μὲν περὶ τοῦ βιβλίου, ὅπερ ἐπιγράφεται: μέν. *Ἑλληνικὴ ἱστορία βιογραφικῶς συντεταγμένη πρὸς χρῆσιν τῶν παίδων, ὑπὸ Ἠπειρώτου*, σύμφωνα δὲ φέρει τὸ Κικερώνειον Historia vero testis temporum, vita memoriae, lux veritatis, magistra vitae (de Orat. II, 2). Τὸ ἔργον τοῦτο ἐκ σελίδων 213 εἰς 6ον κοινοῦ γραφικοῦ χάρτου συγκείμενον, νῦν ἐκ διήρηται τμήματα, ὧν τὸ μὲν α' ἐκ σελίδων 50 περιέχει βίους μεγάλων ἀνδρῶν, ἐκ μὲν τῶν ἀρχαίων τῆς Ἑλλάδος χρόνων 16, ἐκ δὲ τῶν μέσων 2 (τὸν Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου), ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων 4· τὸ δὲ β' ἐκ σελ. 189, 28 μὲν ἐκ τῶν ἀρχαίων, 8 δ' ἐκ τῶν μέσων, 6 δ' ἐκ τῶν νεωτέρων· τὸ δὲ γ' ἐκ σελίδων 59 περιέχει ἱστορίαν συνεχῆ τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, τῶν μυθικῶν, μέχρι τοῦ ἔτους 1830 μ. Χ. μετὰ προτεταγμένης συνοπτικῆς γεωγραφίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἑλληνικῶν νήσων.

Δυστυχῶς τὸ ἔργον τοῦτο τοσαῦτας καὶ τηλικαῦτας κατακοσμεῖται κατασήλοις κακίαις, ὥστε ἡ ἐπιτροπὴ ἐπὶ πολὺ ἐθαύμασεν, ἀν ἔπρεπε καθόλου νὰ εἰσαγχθῇ αὐτὸ εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ εἰς ἐξέτασιν ἀκριβεστέραν νὰ ὑποβάλῃ, ἢ ἐπομένῳ τῷ καλῷ ἐκείνῳ νόμῳ, ᾧ ἐχρῶντο οἱ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀγωνοθέται, εὐθὺς ἐκ τῶν πρώτων ν' ἀποκηρύξῃ αὐτὸ ὡς ἀδόκιμον καὶ ἀνάξιον ἀγωνισμοῦ καὶ κρίσεως. Ἐπὶ τέλους ὅμως ἐνόμισε καλόν, τοῦτο μὲν ἐπαθῆ οὐδὲν ἕτερον τῆς αὐτῆς ὅλης ἔργον ἀπεστάλη εἰς τὸν ἀγῶνα, τοῦτο δὲ ἵνα μὴ παραπόνων καὶ μομφὴς προφασιν παρέσχῃ τῷ συγγραφεῖ, ἅμα δὲ καὶ ἀποτρέψῃ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ νὰ ἐκθρασύνωνται εἰς τοσοῦτον, νὰ ὑποβάλῃ εἰς βάσανον τὸ ἔργον, ὅπως καταδείξῃ, ὅτι ὁ συγγραφεὺς στερεῖται πάντων τῶν ἐρεθίων, ὅσα ὀρέξει νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ ὁ μέλλων ν' ἀποδυθῇ εἰς τοιοῦτον ἀγῶνα.

Καὶ πρῶτον ὁ συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας ταύτης ἀνὰ πᾶν βῆμα κατελέγχεται ἀμαθέστατος καὶ ἀδαέστατος τῆς γλώσσης, ἣν διαφθείρει καὶ λεπτῶς στρεβλοῖ τοὺς τύπους καὶ τὸν τονισμὸν καὶ τὸν πνευματισμὸν καὶ τὴν ἄλλην ὀρθογραφίαν, καὶ τὴν δύναμιν τῶν λέξεων καὶ τὴν συντάξιν καὶ πάντα καθόλου. Μαρτύρια δὲ τούτου ἔστωσαν ἐκ τῶν ἀπείρων ἐν τῷ βιβλίῳ ὑπαρχόντων τὰ ὀλίγα ταῦτα παραδείγματα, ἱκανὰ καὶ ταῦτα τὸν λέοντα νὰ γνωρίσωσιν.

Ἐν τῷ α' κεφαλ. πλὴν ἄλλων ἀπαντῶσι καὶ αἱ ἑπόμεναι ἀνορθόγραφοι λέξεις: μεγαλοπίβολος, εὐρωστος, μαχιτής, εὐρίσκω, ἀπορία, ἅσμα, ἀσθηγῶ, γαῖας, δημωφελής (κατ' ἀναλογίαν, φαίνεται, πρὸς τὸ ἐπωφελὴς καὶ ἀνωφελὴς σχηματίσας τὴν λέξιν) τὸν βραχὺν δωρικὸν χιτῶνα, ὃν ὁ Λακεδαιμόνιος στρατηγὸς ἐφόρει Δώρας εἰς ἰωνικὸν κατατείνας Δόρκην τὸν ἄνδρα χλευάζει, τὸν δὲ Πελίαν εἰς Πέλιον μεταπλάττει, καὶ εἰς δημοκράτας καὶ ἀριστοκράτας τοὺς ἀριστοκρατικοὺς καὶ δημοκρατικούς, καὶ τοὺς Μάγνητας εἰς Μαγνήσιους· τοὺς δὲ στασιάζοντας ὡς ἐπανοστάτας χαρακτηρίζει· τὸν δὲ ἡρωϊκὸν θάνατον τῶν περὶ τὸν Λεωνίδαν ἤτταν ὀνομάζει. Πολλάκις δὲ τὰ κύριε διὰ συμβόλων ἢ ἑλληνορωμαϊκῶν καὶ τούτων τὰναντία σημαινουσῶν ἑρμηνεύει, οἷον τὸ ὑποτάσσομαι ἀντὶ τοῦ ζητῶ γῆν καὶ ὕδωρ, ἐν σελ. 15 τοῦ α' λέγων· «ὁ Ξέρξης ἐστειλε κήρυκας καὶ ἐπροσκάλεσε τοὺς Ἕλληνας νὰ ὑποτεχθοῦν, δηλ. νὰ ζητήσουν γῆν καὶ ὕδωρ».

Δεῦτε δὲ πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων καὶ τῆς γεωγραφίας τοσοῦτον ἀσεβεῖ, ὥστε ἠθελε τις ὑπολάβει ἐν παθκοτητι τὰ μέγιστα τῇ μεθοδικῇ προσεγγίζουσα, ὅτι ὁ ἱστορικὸς πρῶν παντελῶς αὐτὸς ἀδαὴς ὢν τῆς ἱστορίας ἀγνοῶν καὶ αὐτὰ τὰ στοιχειωδέστατα αὐτῆς, ἅπερ καὶ αὐτὰ τὰ παιδία τῶν δημοτικῶν σχολείων, ὅπερ ἐν τῷ βιβλίον συνέγραψε, γινώσκουσι, προέβη εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ βιβλίου πηγὰς ἔχων βιβλία ἱστορικὰ κλεψίτυπα, ὑπὸ αἰσχροκερδῶν καὶ φιλμόνων ἐκδοτῶν ἐνταῦθα μεταστυπούμενα, ἄπερ ὡς γνωστόν, βρίθουσι παντοειδῶν ἁμαρτημάτων, καὶ ἐκ τῶν θολερῶν αὐτῶν πηγῶν τυφλὸς καὶ ἀδεκανίστως ἀρυσάμενος καὶ ἀντιγράψας συνέγραψε τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ ἐξάβιβλον. Ἐλέγξατε καὶ ἐκ τούτων παρατίθεμεν παραδείγματα τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων ἐλέγχοντα. Τὸ μὲν Ἄκτιον εἰς τὴν Πελοπόννησον μετατίθησι, τὴν δ' ἐπὶ Θρᾴκῃ Ἡρακλειαν εἰς τὴν ἀσιατικὴν τῆς Προποντίδος παραλίαν παρὰ τὴν Χαλκηδόνα, τοὺς δ' ἐν Ἑλλησπόντῳ ἀγῶν-ποταμοὺς παρὰ τὴν Αἶνον, τὴν δ' Ἄβυδον εἰς τὸ πρὸς τὸ Αἰγαῖον στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου, τὸ δὲ Σούνιον εἰς τὰ ΝΑ. τῆς Εὐβοίας· τὴν δὲ Θεσσαλικὴν Μαγνησίαν συγχέει τῇ ἐν τῇ Καρίᾳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὁμωνύμῳ πόλει· καὶ ἄλλα

τοιαῦτα πλεῖστα ἀπαντῶσι καταμαρτυροῦντα τὸ παντελὲς ἀγεωγράφητον τοῦ ἀνθρώπου.

Μεγίστας δὲ χάριτας ὑθλίομεν ὑφείλει τῷ ἡμετέρῳ πολυμαθεῖ ἱστορικῷ καὶ δεινῷ γεωγράφῳ, ἂν ἐγνωρίζεν ἡμῖν τὴν ἀπόκρυφον πηγὴν ἐξ ἧς ἤρύσατο τὴν σπουδαιοτάτην τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολέμου καὶ ἀγνωστον μέχρι τοῦδε εἰδησιν, ὅτι ἐπὶ τῶν Μηδικῶν ἦσαν ἤδη γνωστὰ τὰ τηλεβόλα καὶ ἤδη πολλῷ τηλεβολότερα τῶν νῦν Κρυοπίων καὶ Ἀρμστρογγίων, εἰς ἑκατοντάδων μιλίων βάλλοντα ἀπόστασιν, ἀπὸ τοῦ ἐν τοῖς ΝΑ. τῆς Εὐβοΐας (κατὰ τὸν ἡμέτερον ἱστορικόν) Ἀρτεμισίου εἰς τὴν Ἀσιανὴν ἠπειρωτικήν, καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενα τὸ ἐπιπροσθοῦν τῶς γείνης σφαίρας κύρτωμα στοχαζόμενα τοῦ σκοποῦ· διότι ἀδύνατον ἔλλως νὰ ἐξηγηθῇ τὰ ἐν τῇ πολυτίμῳ αὐτοῦ ἱστορίᾳ σελ. 19 ἰστορούμενα τὸ δε: «ὁ στόλος τῶν Ἑλλήνων ἔτυ παρεσκευασμένος εἰς τὸ ἀκρωτήριον (ἤτοι τὸ Ἅγ. ὄρος τὸν), ὁ δὲ στόλος τῶν Περσῶν εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Μαγνησίας Ἀρίτσαι καὶ ἐν μεταξὺ ὄρχισον ἡ μάχη κλπ.»

Ἱστοσίκων δὲ ψευδῶν καὶ ἀγνώστων ἀνακριβειῶν καὶ παραλογισμῶν τοιαῦτα ἀρκείτωσαν τάδε· Τοὺς μὲν Λεσβίους μὲ τοὺς ποιητὰς καλεῖ Ἴωνας, Ξενοφάνην δὲ τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἐλεατικῆς φιλοσοφικῆς αἱρέσεως καὶ τὸν ἀκμαῖον ποιητὴν μετονομάζει Ξενοκράτην, συγχέων τὸν πρὸς τὸν μαθητὴν τοῦ Πλάτωνος καὶ ἀρχηγὸν τῆς ἐρχαιοτέρας Ἀκαδημίας, τὸν δὲ Ἑλλαχαῖον λέγει υἱὸν τοῦ Ἕλληνος, τοῦτον δὲ ἀρχηγὸν τῶν Ἑλλήνων· τοὺς δ' εἰς Πελοπόννησον κατελθόντας Ἡρακλείδας νῦν μὲν ἀγγόνους τοῦ Ἡρακλέους καλεῖ νῦν δὲ διεγγόνους Ἕλου τοῦ Ἡρακλέους. Περὶ δὲ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν τὸν λόγον ποιούμενος ἐπέγγτκει «τὰ ὁμηρικὰ ἔπη Ἡβαλλον ἐκδοθεῖ. . . διὰ τοῦτο καὶ ἑκαστον τῶν ποιημάτων εἶναι διῃρημένον εἰς 24 μέρη ἀνακλόγως τῆς διαιρέσεως τῶν στοιχείων τοῦ ἀλφαβήτουω (Ῥαψῳδοὶ ἐν γωνίᾳ, ἀφ. βρίχ.). Ἐν σελ. 6 καὶ Ὀδυσσεὺς, λέγει, ἐρόνευσε τὸν κύκλωπα Πολύφημον· ἐνῷ δὲ κόρισεετο τοιουτοτρόπως ἐνώπιον τῆς πατρίδος του, κίρνης οἱ ἄνομοι τὸν ἐκαγέρμον εἰς τὴν Σικελίαν· ἐν σελ. 31 ὅτι ἡ εἰς ἀρχοντίαν μεταβολὴ τῆς βασιλείας ἐν Ἀθήναις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κόδρου ἀυκρίστεται πολλοῦς, διότι οἱ ἀριστοκράται, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἄλλην τὴν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖρας των, κατεπίεζοντο ἀπὸ τὸν λαόν· ἐν σελ. 33 ὅτι ὁ Ἱππίας ἐφόνευσε τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἁρμοδίου· ἀλλαχοῦ δὲ ὅτι ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Παρθενῶνος ἵστατο ἡ πρόμαχος Ἀθηνᾶ· ὅτι ἡ Ἀρτεμισία ἐν τῇ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίᾳ «διωκομένη κατώρθωσε νὰ πηδήσῃ εἰς ἓν φιλικὸν πλοῖον, τὸ ὁποῖον κατεβύθισεν αὐτὴν ὅν καὶ κατώρθωσε νὰ σωθῇ· ἀλλὰ πῶς κατώρθωσε νὰ πηδήσῃ εἰς βεβυθισμένον ἤδη πλοῖον, καὶ πῶς ἐν βεβυθισμένῳ πλοίῳ κατώρθωσε νὰ σωθῇ, μόνος ὁ ἀφηγούμενος δεινὸς ἡμῶν ἱστορικὸς δύναται νὰ ἐξηγήσῃ, ἡμεῖς γε, ὁμολογοῦμεν εἰλικρινῶς, ἀδυνατοῦμεν νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸ θαῦμα τοῦτο ὅτι οὐ Ἀριστείδης ἀκούσας τὴν (περὶ ἐμπρήσεως τοῦ συμμαχικοῦ στόλου) πρότασιν τοῦ Θεμιστοκλέους εἶπεν, ὅτι δὲν εἶναι οὔτε ὠφελιμώτατη οὔτε ἀδικωτάτη», ἐνῷ κατὰ Πλούταρχον ὁ Ἀριστείδης εἶπε τοῖς Ἀθηναίοις «τῆς πράξεως, ἣν διανοεῖται πράττειν ὁ Θεμιστοκλῆς, μηδεμίαν εἶναι μήτε λυσιτελεστέραν μήτε ἀδικωτέραν». Καὶ περὶ τὰ στρατηγικὰ καὶ τὰς παρατάξεις φαίνεται δεινὸς ὁ ἀνήρ· ἀκούσατε πῶς παρατάσσει εἰς μάχην τοὺς ἐν Πλαταιαῖς ἀντιπάλους στρατοὺς· «οἱ Μῆδοι, λέγει, καὶ Πέρσαι ἐτάχθησαν εἰς τὰ δεξιά· ὡσαύτως καὶ οἱ Σπαρτιᾶται εἰς τὰ δεξιά· ὁ δὲ Παυσανίας ἐθεώρησε καλὸν ἀλλάξῃ θέσιν, διότι οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον συνειθίσει νὰ πολεμοῦν μὲ τοὺς Πέρσας» ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τοῦ τρίποδος ὧν ἐν Δελφοῖς ἀνέθηκαν ἐγράψαν τὴν ἐπιγραφὴν·

Ἑλλήνων στρατηγός, ἐπεὶ στρατὸν ὤλεσε Μήδων,
Παυσανίας, Φοίβῳ μακὰρ ἀνέθηκε τόδε.

Ἀλλ' ὡς γνωστόν, ἐπιγράψαντος τοῦτο τοῦ Παυσανίου, οἱ Σπαρτιᾶται ἐξαλείψαντες ἐπέγραψαν ἀλλ' ἕτερον ἐκεῖνο

Ἑλλάδος κόρυφαῖοι σωτῆρες τόνδ' ἀνέθηκαν
δουλοσύνης ῥύσαντες βαρυβρῆ δυσμένειον πόλεις.

ὅτι ὁ Ἀριστείδης ἀνέθ[illegible]σεν τὸν Κίμωνα εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα [illegible] ὁ Ἀριστείδης ἐτυράννει καὶ ἐξοπίζεν[illegible] Ἀθηναίους.

Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου υἱὸν τοῦ Κώνσταντος ἀντὶ Κωνσταντίνου τοῦ Χλωροῦ· τὸν στρατηγὸν τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου Παρμενίωνα ὀνομάζει Παρμενίδην, [illegible] αὐτὸν πρὸς τὸν ἐξ Ἐλέας φιλόσοφον· τὴν [illegible] λέγει μητέρα τοῦ Θεοφίλου καὶ ἄπειρα ἄλλα ὁμοια καὶ ἔτι χείρονα τῶν εἰρημένων. Καὶ [illegible] τῆς χρονολογίας δὲ σπουδαιοτάτων γεγονότων καὶ προσώπων οὐκ ὀλίγα ἀκριβάνει· π. χ. λέγων ὅτι ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος ἤρξατο τῷ 432, ὅτι ἡ Ποτίδαια, ἥτις τελευτώντος τοῦ β' ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου παρεδόθη

τοῖς Ἀθηναίοις, κατὰ τὸν ἡμίτερον ἱστορικόν, παρεδόθη πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου, ὅτι ὁ Ὅμων ἀπέθανε τῷ 499, ὅτι ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη ἐγένετο τῷ 489, ὅτι Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ἀπέθανε τριακοντοῦτις, ὅτι Κωνσταντῖνος ὁ μέγας ἐβαπτίσθη τῷ 247, ὅτι Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς ἐβασίλευσε τρία κίῶνας μετὰ Βασίλειον τὸν Μακεδόνα καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Καὶ περὶ τῆς διανομῆς δὲ τῆς ὕλης ἠστόχησεν ὁ συγγραφεὺς ὅτι τῆς φύσεως αὐτῆς τῶν πραγμάτων κατὰ τὴν διανομὴν τῶν πτίδων ἀνακτύξεως ἀκολουθοῦσα, ὥστε ἕκαστος κύκλος νὰ ἦναι εὐρύτερος τοῦ προηγουμένου περιέχων αὐτόν, ἐν τῷ πρωτοτύπῳ συγγράμματι πάντων εὐρύτατος ἐστιν ὁ μέσος· ἡ δεύτερος συνιστάμενος εἰς σελ. 185, ἐλάχιστος δὲ ὁ πρῶτος περιέχων σελ. 65 καὶ τελευταῖος ὡς στενότατος ὁ τρίτος ἐκ σελ. 59 μόνον συγκείμενος. Ἔτι δὲ πολλαχοῦ μὲν τοῦ βιβλίου μεγίστη ἐπικρατεῖ ἀσάφεια περὶ τὴν λέξιν, πολλαχοῦ δὲ αἱ φράσεις κατακλείπουσι ἡμιτελεῖς, πρὸς δὲ τούτοις οὐκ ὀλίγαι ἀναφέρονται πράξεις τῶν βιογραφουμένων ἀνδρῶν ἀπουσιάζει, οὐδαμῶς ἐκδηλοῦσαι τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ φρόνημα αὐτῶν, πλείσται δὲ ἄλλαι ἀδηλοτικαὶ τῆς φιλοπατρίας καὶ αὐταπαρνησίας παρκλείπονται· ἐπὶ πᾶσι δὲ ἡ ἔκθεσις τῶν γεγονότων εἶναι τοσοῦτον ξηρὰ καὶ ἄχαρις, ὥστε οὐδαμῶς τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀνεγνώσκοντος κινεῖ, ἀλλὰ μᾶλιστα τὴν ἀηδίαν καὶ ναυτίαν προκαλεῖ.

Ἐκ πάντων λοιπὸν τούτων ἡ ἐπιτροπὴ πεισθεῖσα ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἀμαθὴς ἦν καὶ ἀνίκανος πρὸς συγγραφὴν παντὸς μὲν βιβλίου μᾶλιστα δὲ διδακτικοῦ, καὶ δὴ ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἄτε στερούμενος καὶ τοῦ ἐλαχίστου τῶν συγγραφικῶν προσόντων, καὶ τῶν κοινοτάτων μαθήσεως στοιχείων, καὶ ὅτι ὄρεξις προθυμίας εἰς τὴν σύνταξιν οὐδεμίαν κατέβαλε προσοχὴν πρὸς ἀπορρῆξιν τοιλλίχιστον τῶν παχυλοτάτων γλωσσικῶν καὶ πραγματικῶν ἁμαρτημάτων, τὸ μὲν ἔργον αὐτοῦ μετ' ἄκρας ἀποδοκιμασίας ἀποβλλει ὡς ἀδοκιμώτατον καὶ παντελῶς ἀνάξιον τοῦ προκειμένου ἀγῶνος, αὐτὸν δὲ ἀκίπσασα ὡς προεξαναστάντα νοοθετεῖ, εἰς σχολεῖον φοιτήσας νὰ ἐγκύψῃ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἱστορίας καὶ γεωγραφίας, μηκέτι δὲ τολμήσῃ νὰ κατέλθῃ εἰς τὸ δυσχερὲς συγγραφικὸν στάδιον, διότι οὐδέποτε θέλει ἐυθὶ κατ' ἐλάχιστον εὐδοκιμήσει. Χαίρειν ἐῶντες τὸν ἀνώνυμον τοῦτον φυλλαδογράφον μεταβαίνομεν εἰς τὸ δεύτερον διαγώνισμα τὸ περὶ τὴν ἱερὰν ἱστορίαν. Τὰ δύο πρὸς τοῦτο ἀποσταλέντα βιβλία κατὰ πάντα πολλῷ ἀνώτερα τοῦ κατεκερμισμένου ὄντα εὐκρυστοῦσι κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τοὺς ἐν τῷ προγράμματι ὅρους τοῦ ἀγῶνος. Καὶ τὸ μὲν αὐτῶν, ἐπιγραφόμενον *Ἐπίτομος Ἱερὰ Ἱστορία μετ' εἰκονογραφιῶν καὶ χάρτου γεωγραφικοῦ πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων*, συγγραφὰ ἔχει τὸν ἐξ Αἴνου δημοδιδάσκαλον καὶ γνωστὸν ἤδη ἀπὸ πολλοῦ τῷ Συλλόγῳ ἐκ τοῦ Ζωογραφείου διαγωνίσματος πρὸς συλλογὴν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, εἰς ὃν καὶ ἱρίτος ἐπέστειλε σπουδαίαν γλωσσικὴν ὕλην, Σωμεὼν Μηνασσείδην. Συγκείμενον δ' ἐκ σελ. 640 εἰς δ'' κοινοῦ γραφικοῦ χάρτου διήρηται εἰς τρεῖς συγκεντρικοὺς συμμέτρους πρὸς ἀλλήλους ἔχοντας, ὧν ἕκαστος ὑποδιήρηται εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν α' περιλαμβάνει τὰς ἱστορίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὸ β' τὰς τῆς Καινῆς, μετ' ἀξιοπαίνου ἐπιμελείας καὶ ἀκριβείας καὶ προσοχῆς συντεταγμένον ἐν γλώσσῃ ἁπλῇ καὶ ἀφελεῖ, καὶ εὐκατανοητοτάτα γεγραμμένον. Τοῦ α' κύκλου ἐν σελ. 55 περιλαμβάνομένου τὸ μὲν α' μέρος περιέχει 13 διηγήματα καὶ ἐκλογὴν ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὸ δὲ β' 16 ἐκ τῆς Καινῆς, ἑκάστου δὲ διηγηματίου ἕπεται στιγμιαία ἑρμηνευτικὴ τὸ ἐξ αὐτοῦ τοῦ διηγήματος ἠθικὸν περιέχουσα συμπέρασμα. Τοῦ δὲ β κύκλου ἐν σελ. 147 τὸ μὲν α' μέρος περιλαμβάνει 17 βιογραφίας ἁγίων ἀνδρῶν καὶ διηγήσεις, τὰς αὐτὰς μὲν καὶ ἐν τῷ α' κύκλῳ, ἐκτενεστέρας δὲ ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὸ δὲ β' 9 βίους ἁγίων ἀνδρῶν ἐκ τῆς Καινῆς καὶ τὸν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν παρ' Ἰουδαίοις διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων καὶ αἱρέσεων, οἷον ἀρχιερέων, γραμματέων, φαρισαίων, σαδουκαίων, ἐσσαίων, ἡρωδιανῶν καὶ τελωνῶν. Ὁ δὲ εἰς κύκλος περιλαμβάνει ἐν σελ. 436 τὴν ἱερὰν ἱστορίαν ἐν σειρᾷ συνεχεῖ καὶ κατὰ χρονολογικὴν τάξιν ἀπὸ τῆς δημιουργίας μέχρι τῆς ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος ἐν κεφαλαίοις 27 καὶ ἐν παραστήματι ἐκ κεφαλαίων 7 τὴν ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς Ματθίου μέχρι τῆς ἐν Ῥώμῃ διαμονῆς, μεταβάσεως καὶ διδασκαλίας τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, μετὰ βραχείας προσεκτικῆς γεωγραφικῆς.

Τὰ πάντα πλὴν γλωσσικῶν τινων πλημμελημάτων, προελθόντων ἴσως ἐκ τῆς πλοῦτος τῆς ὕλης, ἔχουσι καλῶς ἐν τῷ καλῷ τούτῳ βιβλίῳ καὶ ἡ ἐκλογὴ καὶ διεξαγωγὴ τῆς περιεχομένης ὕλης ἐστὶν ἐπιτυχὴς καὶ ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ὅρων τοῦ ἀγῶνος πιστή, ἵνα μὴ εἴπω-

μὲν πιστοτέρα τοῦ δίονυσος· διὸ πολλοὺς ἀποδίδομεν τοῖς ἐπαίνους τῇ φιλοπόνῳ καὶ ἐπιμελεστάτῳ συγγραφεῖ.

Τὸ δ' ἕτερον τῆς καλῆς ταύτης ξυνοψίδος ἔργον, ἐπιγραφόμενον μὲν Ἀγιογραφικαὶ ἱστορίαι ἐκ τε τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης κ.τ.λ. ἐμφερόμενον, ἐμβλημα δὲ φέρον τὸ γραφικὸν «Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. Ὁ ἐρχόμενος πρός με οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ διψήσῃ πώποτε» (Ἰωάν. ς' 35), σύγκειται ἐκ φυλλαδίων πέντε καὶ σελίδων 268 εἰς 8ον κοινοῦ γραφικοῦ χάρτου. ὧν τὰ μὲν 4 πρῶτα περιέχουσι τὴν διδακτικὴν ὕλην, τὸ δὲ πέμπτον ὑδηγητικὴ ἐστι πραγματεία τοῖς διδασκάλοις πρὸς τὴν τοιαύτην διδασκαλίαν αὐτῆς.

Ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς, ἐστὶς φαίνεται διδάσκαλος ἐν ἐμπείρᾳ ἅμα καὶ πεπειραμένος, διειρεῖ τὴν διδακτικὴν ὕλην κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ Συλλόγου εἰς 3 σύγκεντικοὺς κύκλους· συμμετρικῶς δὲ διαιρουμένους ἐν τοῖς 4 ὡς εἴρηται πρώτοις φυλλάδιοις. Καὶ ἐν μὲν τῷ α' κύκλῳ, τῷ μικροτέρῳ ἢ ἐκ σελ. 33 συγκειμένῳ, περιέχονται 19 μὲν σελίδες ἐκ τῆς Παλαιᾶς, 15 δ' ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης· ἅπασαι παιδικῶς ἐκτεθειμένοι καὶ ὑπὸ καταλλήλων ῥητῶν συνωδευόμενοι, ἐν γλώσσῃ ἁπλῇ καὶ ἐν ἔπεσι. Ὁ δὲ β' ὁ μέσος, ἐκ σελ. 55, περιλαμβάνει ἐκ μὲν τῆς Παλαιᾶς 35, ἐκ δὲ τῆς Καινῆς 11 ἱστορίας κατὰ τὸ κείμενον τῶν Ἑβραίων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκτεθειμένας καὶ ὑπὸ καταλλήλων μὲν ῥητῶν πάσας, ὑπὸ τροπαρίων δὲ τὰς ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης συνοδευόμενας. Ἐν ἀρχῇ δὲ πρόκειται καὶ βραχεῖαί τινες σημειώσεις γεωγραφικαὶ περὶ Χανάαν καὶ Αἰγύπτου. Ὁ δὲ γ' κύκλος, ὁ ἀνώτατος, ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο ἡμικύκλια, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἐκ σελ. 97 συγκείμενον καὶ εἰς κεφάλαια μὲν 6 παρεγκόψας δὲ 36 διηρημένον περιέχει συνεχῆ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἰουδαϊκοῦ λαοῦ ἀπὸ τῆς δημιουργίας μέχρι τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, κατὰ τὸ κείμενον τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκτεθειμένην καὶ ὑπὸ καταλλήλων συνοδευομένην ῥητῶν, μετὰ τῶν ἀκριβεστάτων χρονολογιῶν καὶ τινων προστεταγμένων γεωγραφικῶν σημειώσεων περὶ Χανάαν, Φοινίκης καὶ τῆς Φιλιστείων. Ἐν τοῖς δυσὶ δὲ τοῦτοις μέρεσι, τῷ β' κύκλῳ καὶ τῷ α' ἡμικυκλίῳ τοῦ γ', πρόκειται ἐν ἀρχῇ κοινῆς ἱστορίας καὶ παραγράφου ἀκριβεῖς παραπομπαὶ εἰς τὰ βιβλία τῶν Ἑβραίων, ὑπόθεν τὰ ἱστορούμενα εἰσιν εἰλημμένα.

Τὸ δὲ β' ἡμικύκλιον τοῦ γ' κύκλου ἱστορεῖ ἐπιγραφόμενον καὶ ἐκ σελ. συγκείμενον 24, συλλογὴ ἐστὶν ἁπλῆ παραπομπῶν μιᾶς καὶ ἀγιοθήκοντα ἱστοριῶν εἰς τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης, μετὰ τῶν καταλλήλων ῥητῶν καὶ τινων τροπαρίων (κοντακίων) ἐν τέλει δὲ ἐπίκειται παράρτημα περιλαμβάνον συντομωτάτην ἱστορίαν τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν δυσὶ σελίσι καὶ γεωγραφικὰς σημειώσεις περὶ Παλαιστίνης καὶ Μικρᾶς Ἀσίας.

Τοῦ δὲ ε' φυλλαδίου, ὅπερ, ὡς εἴρηται, ὁδηγός ἐστι τοῖς διδασκάλοις, πρὸς τελεσφόρον διδασκαλίαν τῶν ἐν τοῖς προηγουμένοις φυλλαδίοις ἀγιογραφικῶν ἱστοριῶν ἐπιτρεπτὸν ἡμῖν μακροτέραν τινὰ νὰ ποιήσωμεν ἀνάλυσιν διὰ τὴν σπουδαιότητα αὐτοῦ.

Ἡ πραγματεία αὕτη ἐν σελ. μιᾷ καὶ πεντήκοντα συντεταγμένη μέν ἐστιν ἐπὶ τῇ βάσει, ὡς αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ὁμολογεῖ, ὁμοίων συγγραμμάτων ὑπὸ μὲν Γερμανῶν παιδαγωγῶν καὶ ἄλλων μέν, μάλιστα δὲ τοῦ ὑπὸ Kehr, Praxis der Volksschule καὶ τῆς ὑπὸ Schuetze, Evangelische Schulkunde, ἐξ ὧν πολλὰ αὐτολεξεὶ μεταφράσας παρέλαβεν, ἀλλ' ὅμως οὐν ἠκολούθησεν ἀδεσπονίστως πᾶσι τοῖς παρ' ἐκείνοις, ἀλλ' ἐκ τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ὑδηγούμενος διδασκαλικῆς πείρας ἐξέλεξεν ἐξ αὐτῶν τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τείνοντα, παραλιπὼν μὲν τὰ παρ' ἡμῖν μὴ ἀρμόττοντα, προσθεὶς δὲ καὶ τινα παρ' ἐκείνοις ἐλλείποντα, τὰ δὲ παρ' αὐτῶν εἰλημμένα πρὸς τὰ καθ' ἡμᾶς μεθαρμόσας καὶ μεταβαλών, οἰκονομήσας δὲ καὶ διατάξας τὴν ὅλην καθ' ὃν τρόπον αὐτὸς ἀρμοδιώτερον ἔκρινεν· ἅπερ ἀριδήλως μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ φερόμενος συγγραφεὺς σπουδαῖος μὲν περὶ τὸ θέμα διέτριβε καλῶς δὲ καὶ ἐπιστάμενος τὰς ἁγίας γραφὰς ἐμελέτησεν, ἀκριβῶς δὲ κατὰ τὸ δυνατὸν αὐτὸ τὰ περὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων παρὰ τοῖς Γερμανοῖς πρὸς τὰ ἡμέτερα παρέβαλε, καὶ οὕτω καὶ ὑπὸ τῆς ἐμπειρίας ἀγθμένος, ἐπεχείρησε τῇ συγγραφῇ τῆς τε πραγματείας ταύτης καὶ τῶν ἀγιογραφικῶν αὐτοῦ ἱστοριῶν, ἃς ἐπιτυχῶς διεξήγαγεν, σύμμετρον καὶ ἄριστον ἐπορίσας ἔργον· ὃ ἡ ἐπιτροπὴ ἀπὸ καρδίας ἐπαινεῖ αὐτῷ.

Τὴν ὑδηγητικὴν αὐτοῦ πραγματείαν διειρῶν εἰς δύο μέρη, ἐν τῷ πρώτῳ ἐπιγραφομένῳ Γενικαὶ παρατηρήσεις πραγματεύεται α' περὶ τῆς χριστιανικῆς καθόλου θρησκείας, καὶ ἰδικῶς τὴν ὑπὲρ πάσας τὰς θρησκείας ὑπερέχουσαν αὐτῆς καὶ τὴν σωστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς τοῦ χρόνου τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ τὴν διὰ τούτου ταχυτέραν καὶ εὐρυτέραν ἀνὰ τὴν ἀνθρωπότητα διάδοσιν καὶ ἐξάπλωσιν ἐκείνης· εἶτα

δὶ ἐξετάζων τὸν χρόνον, ἀφ' οὗ πρέπει ν' ἀρχηται ἡ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων, ἀποδέχεται, ἐκ τοῦ λογίου ἐκείνου τοῦ Σωτῆρος ὁρμώμενος ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ὡς ἐπιθυμοῦντα τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, κατὰ προσφορωτάτην οὖσαν τῇ καλλιεργείᾳ τοῦ ἐν αὐτῷ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, οὗ ἡ ὑπαρξὶς ἀναδεικνύεται ἀφ' ἀρξαμένου τοῦ παιδός, συνιδόντος τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἑαυτοῦ ὑπαρξιν. Δύο δὲ τινα ἔργα τὰ καταρθοῦντα τὴν ἀρίστησιν καὶ τὴν καλλιέργειαν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτοῦ, τὴν ἐξωτερικὴν φύσιν καὶ τὴν σκόπιμον τοῦ ἀνθρώπου ἐπινέργειαν, ἀφίλον ὅτι τὴν τῶν γονέων καὶ μάλιστα τῆς μητρὸς καὶ τοῦ διδασκάλου β') πραγματευόμενος περὶ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐν τῇ δημοτικῇ σχολῇ, τὸ μὲν γ' τῆς ἡλικίας τοῦ παιδός, ἀφ' οὗ ἔρχεται φοιτῶν εἰς τὴν σχολὴν, ὀνομάζει τὴν γονίμον γῆν, ἐν ᾗ καρποφορεῖ τὸ θρησκευτικὸν αἰσθημα καλλιεργούμενον σκοπίμως ἐν τῇ σχολῇ, στοιχεῖα δὲ ἀπαραίτητα πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς καρποφορήσεως νομίζει τὸ καλὸν τοῦ διδασκάλου παράδειγμα καὶ τὸν ζῶντα ἐν τῇ διδασκαλίᾳ λόγον, ἄριστον δὲ πρὸς τοῦτο μέσον, τὴν θρησκευτικὴν ὕλην τὴν ὑπὸ τῶν ἁγίων γραφῶν, τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἁγιάσμάτων ἤτοι τροπαρίων καὶ τῶν προσευχῶν παρεχομένην. Ἐν δὲ τῷ δ' μέρει τῆς πραγματείας, τῷ καὶ σπουδαιοτέρῳ, δίδωσιν εἰδικὰς ὁδηγίας πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἁγιογραφικῶν ἱστοριῶν.

Τὸ μέρος τοῦτο ὑποδιαιρεῖ εἰς δύο ἄνισα τμήματα, ὧν ἐν μὲν τῷ α', τῷ βραχυτέρῳ, λέγει ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς σημασίας τῶν ἱστοριῶν πρὸς τὴν ὀρθοτικὴν σχολὴν, τῆς διαιρέσεως καὶ τοῦ τρόπου τῆς συναρμολογήσεως αὐτῶν καὶ τοῦ χρόνου τοῦ ἀναγκαιοῦντος πρὸς διδασκαλίαν αὐτῶν· ἐν δὲ τῷ β', τῷ μείζονι, ὅπερ ἐπιγράφεται Διεξαγωγὴ τῶν ἁγιογραφικῶν ἱστοριῶν, πραγματεύεται διὰ πολλῶν μετὰ θαυμαστῆς ἀφοινείας, 1) περὶ τῶν διδακτικῶν ἐφοδίων, ἅπερ κατ' αὐτὸν εἰσὶ μὲν τὰ βιβλία, αἱ εἰκόνες, οἱ γεωγραφικοὶ πίνακες καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ἡ πίστις μάλιστα τοῦ διδασκάλου τὸ ἐπιτηδειότατον ἐστι πάντων τῶν ἐφοδίων, καὶ περὶ τῆς διδακτικῆς ὕλης (ἤτοι τῶν ἁγιογραφικῶν ἱστοριῶν), ἀναιρῶν τὴν γνώμην παιδαγωγῶν τινων, ὅτι τῶν ἁγιογραφικῶν ἱστοριῶν οὐσῶν δυσλήπτων τοῖς παισιν, ἡ διδασκαλία καθίσταται ἐπίπονος, τὸ δ' ἐξ αὐτῆς κέρδος εὐτελές· 2) πραγματεύεται περὶ τῆς διδακτικῆς πορείας ἐν ἑκάστῳ κύκλῳ. Καὶ πρῶτον περὶ τῆς ἐν τῷ α' κύκλῳ. Ἐνταῦθα ἐκτίθεις τὸν τρόπον, καθ' ὃν πρέπει νὰ γίνηται ἡ ἐπεξεργασία τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος, καὶ μεθόδου διδασκαλίας συνιστᾷ μάλιστα πασῶν τὴν διηγηματικὴν καὶ τὴν ἐρωτηματικὴν οὐδὲ τὰς ἄλλας ὁμοῦ ἀποκλείων, δίδωσι τοὺς ἑπομένους ἀπτὰ γενικοὺς κανόνας, ὧν ἕκαστον διὰ πολλῶν καὶ σαφῶς ἐρευνᾶται καὶ ἀναπτύσσει· 1) διηγοῦ ἐλευθέρως καὶ μὴ προσαναγινώσκε· 2) διηγοῦ ἑκάστην ἱστορίαν τὸ μὲν πρῶτον ὅλην, εἶτα δὲ κατὰ τμήματα· 3) διηγοῦ βραδέως, ἐναργῶς, ἀτραρχῶς καὶ ἀπὸ καρδίας· 4) ἑκάστῳ τμήματι ἀκολουθεῖτω ἁπλῆ παιδικὴ καὶ ἑρμηνευτικὴ καὶ κατὰ τὰ ἰριστὸν οἰκοδομητικὴ διδάξις· 5) μετὰ τὴν διδάξιν ἀνακεφαλαιώσωσαν τὸ αὐτὸ τμῆμα οἱ ἱκανώτεροι τῶν παίδων καὶ ἐν τέλει ὁ διδάσκαλος· 6) τῇ διδάξει ἐπισυναπτέσθω ὑρτὸν ἢ προσευχὴ ἢ τροπάριον ἀρμόδιον· 7) ἐπικυνείσθω ἡ κατάλληλος εἰκὼν· 8) ἀπαναλυμβανέσθω πολλάκις ἅπαν τὸ διδαχθέν. Μετὰ τὴν ἀναγκαίαν τῶν κανόνων τούτων πρὸς ψηλαφητοτέραν κατάδειξιν τῆς διδακτικῆς πορείας πα ατιθεται διδακτικὰ δοκίμιον ἐκ τῶν ἱστοριῶν τοῦ α' κύκλου τῆς μονομαχίας τοῦ Δαβὶδ πρὸς τὸν Γολιάθ, ὅπερ ἀρκτὰ διεξάγεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως κατὰ τὰ γραμματικὰ πρότυπα. Ἐν δὲ τῷ β' κύκλῳ τοὺς ἐφεξῆς τοῦ πρωτοθεῖσι καὶ ἄλλους τινὰς κανόνας ἀναγκαίους διὰ τὴν γαῖζουσαν τῶν παίδων ἀνάπτυξιν, οἷον 9) νὰ δίδωνται τοῖς παισὶ βιβλία, ὡς ἂν νὰ καταφρονῶσιν ἐν τῇ κατ' οἶκον μελέτῃ καὶ ἀναπολῶσιν οὕτω τὰ ἐν τῇ σχολῇ διδαχθέντα· 10) ἐν ταῖς διδάξεσι νὰ ἐξωρίσκωνται συστηματικώτερον αἱ ἐν ταῖς ἱστορίαις ἐνυπολανθάνουσαι ἀλήθειαι ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτῶν, τῇ ὑδηγίᾳ τοῦ διδασκάλου καὶ ἐξαρμόζωνται ἐπὶ τοῦ πρακτικοῦ τῶν βίου τοῦ τε ἐν τῇ σχολῇ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς· 11) τὸ ἐν τισιν ἱστορίαις τῆς Παλ. Διαθήκης κηλίδας τῆς ἀμωμοτάτας τῶν βίων ἁγίων τινῶν ἀνδρῶν, οἷα ὁ πρὸς τὸν Ἰσαὰκ ψεῦδος τῆς Ρεβέκκας καὶ τοῦ Ἰακὼβ, ἡ ἀκρατία τοῦ Δαβὶδ κλπ., ὁρίζει ὁ διδάσκαλος νὰ μὴ περικοσμῇ μηδὲ ἐξωραΐζῃ ἀλλὰ γυμνὰ καὶ ββέλωκτάς, οἵας ἀφηγεῖται ἡ Ἁγία Γραφὴ, νὰ ἐκτυθῇ, ἐλέγχων τοὺς συνθέντας καὶ ἐπιδεικνύων ὅτι ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ τιμωρεῖ μὲν αὐτοὺς ἀκριβοῦντας, ἀλλὰ καὶ συγχωρεῖ μεταμεληθεῖσιν· 12) συνδυαζέσθωσαν οἱ συγγενεῖς ἀλλήλαις ἱστορίαι· 13) ὁ διδάσκαλος παρασκευαζόμενος κατ' εἶδος τὸ διδαχθεσόμενον μάθημα σημειούτω τὰς κυριωτάτας ἐρωτήσεις, διὰ τῶν

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ МЕЧНИКОВА

ὁποίων προτίθεται νὰ διεξαγάγῃ τὴν διάλεξιν.

Μετὰ δὲ ταῦτα μεταβαίνων εἰς τὰ περὶ τὸν γ' κύκλον προτάσσει μίν ὀλίγα περὶ τῶν ἱστοριῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ διδαχθῆναι τοὺς παῖδας τὴν χρῆσιν τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐπάγει δὲ ὅτι ἐν τῷ α' ἡμικυκλίῳ, τοῦ τρόπου τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἱστοριῶν τούτων ὄντος ἐπιστημονικωτέρου, ἡ διδασκαλία γιγνέσθω διττή, τυπική καὶ οἰκοδομητική· ἐν δὲ τῷ β' συνίστησι τῷ διδασκάλῳ ν' ἀποφύγῃ πᾶσαν μὴ ἀναγκαίαν ἑρμηνείαν, ἑρμηνεύων μόνα τὰ ἑρμηνεύς δεόμενα· Τῆς δ' ἑρμηνείας διακρίνει πέντε εἴδη, τὴν γραμματικήν, ἱστορικήν, δογματικήν, ἀλληγορικὴν καὶ οἰκοδομητικήν, ὧν ἁπαντῶν τὴν χρῆσιν ἀναγκαίαν ἡγεῖται, καθ' ἡμᾶς οὐχὶ ὀρθῶς ποιῶν· διότι ἡ μὲν δογματικὴ οὔτε εὐχρὴς οὔτε εὐκατάπτωτος ἐστι τοῖς παισίν, ἡ δ' ἀλληγορικὴ οὐ μόνον ἀνωφελὴς καὶ περιττὴ ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπιβλαβὴς πολλάκις καὶ κινδυνώδης πρὸς παῖδας ἀνωμάλης σχολῆς· τοιούτην δὲ κρίνων καὶ αὐτὸς ὁ Σαμαρείας, παρ' οὗ παρέλαβε ταῦτα ὁ συγγραφεύς, παραλείπει ἀπαθανατίζει· διότι παρατιθεῖς τὴν εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ εὐσπλάγχνου Σαμαρείτου τοιαύτην ἀλληγορικὴν ἑρμηνείαν, καθ' ἣν Σαμαρεὶς ἐστιν ὁ Χριστός, τετραγωνισμένος δὲ ὁ τόπος τὴν ὁμαρτίαν ῥίψας ἄνθρωπος, λῃσταὶ δὲ τὰ πονηρὰ πνεύματα, τραύματα δὲ αἱ ἁμαρτίαι, ἱερεὺς δὲ καὶ Λευΐτης ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται, Ἔλαιον δὲ καὶ οἶνος ἡ ἐνεργητικὴ καὶ ἀνεκφοίτητος διδασκαλία, κτῆνος δὲ τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα, πανδοχεῖον δὲ ἡ ἐκκλησία καὶ πανδοχεὺς ὁ κύριος τοῦ Θείου Λόγου, ἐπάγεται· καὶ ὅμως ἡ ἑρμηνεία αὕτη λίαν ἐστὶν ἐξεζητημένη μόνῳ ἐπιτρεπομένῃ τῷ ἱερωκήρυκι· διότι ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ ὁ Ἰησοῦς οὐδὲν ἄλλ' ἢ τὸν ἐρωτήσαντα νομικὸν ἠθέλησε νὰ διδάξῃ, τίς ἐστιν ὁ πλησίον· διὰ τοῦτο εἰπὼν τὴν παραβολὴν ἐπηρώτησεν αὐτόν· τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς; ὁ δὲ εἶπεν· ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

Τοιαῦται, κύριοι, εἰσὶν αἱ ἀγιογραφικαὶ ἱστορίαι καὶ ἡ διδακτικὴ πρὸς τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν πραγματεία, ἔργον, πολλοῦ ἄξιον λόγου, διδασκάλου ἐπαινεῖσθαι, σπουδαίου καὶ φιλοπονωτάτου, καὶ ὡς τοιοῦτο μεγίστων ἐπαίνων ἄξιον.

Τοιαῦτα δ' ἀμετὰ κεκτημένου μὲ προλεγόμενον ἔργον περὶ τὴν ὅλην καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν διάθεσιν οὐδ' ἀκαρτερήσαντα ὅμως στεφανῶσαι, στεφανῶν μὲν πραγματικῶν καὶ λογικῶν συγγνωτέρων δὲ γλωσσικῶν, ὧν τινα παρατιθέμεθα ἐνταῦθα οὐχὶ ἵνα ἐλαττώσωμεν τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου, οὐδ' ἵνα τὸν συγγραφέα λυπήσωμεν ὑφαιρούμενοι τῇ ἀριστερᾷ ὅ,τι τῇ δεξιᾷ ἐδώκαμεν, οὐδ' ὅμως πρὸς αὐτὸν κακῶς διαθῶμεν, ἀλλ' ἁπλῶς ἵνα κατιδεῖξαντες αὐτὰ τῷ συγγραφεῖ ἀρόμεν αὐτῷ δῶμεν, ὥστε ἐν δευτέρᾳ ἐπεξεργασίᾳ καὶ ταῦτα καὶ εἴ τινα ἄλλα ἐνυπολανθάνουσιν ἐξιγεύσας διορθώσῃ.

Τὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ βιβλίου ἐπίθετον ἀγιογραφικαί (ἱστορίαι) οὐκ ὀρθῶς ἐστιν ἰσχυματισμένον οὐδὲ δηλωτικὸν τοῦ πράγματος· διότι ὁ μὲν συγγραφεὺς ἀγιογραφικὰς ἱστορίας λέγων ἐννοεῖ βιβλίας τὰς ἐκ τῶν ἁγίων γραφῶν εἰλημμένας ἢ τὰς ἐν ταῖς ἁγίαις γραφαῖς περιεχομένας, ὅπερ ὅθλον γίγνεται καὶ ἐκ τῆς εὐθὺς ἐπιφερομένης ἐπεξηγήσεως οἷα τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης εἰλημμένων, παράγων τὴν λέξιν διὰ συνθέσεως παρὰ τὸ ἁγία καὶ γραφή· ἀλλὰ τὸ ἐπίθετον ἀγιογραφικὸς οὐκ ἐστι σύνθετον παρὰ τὸ ἁγία καὶ γραφή, ἀλλὰ παρασύνθετον παρὰ τὸ ἀγιογράφος σημαίνον τὰς ἱστορίας τοῦ ἀγιογράφου ἢ τὰς ἀνακούσας τῷ ἀγιογράφῳ ἢ τῇ ἀγιογραφίᾳ· τὸ δὲ ὄνομα ἀγιογράφος σημαίνει πρώτον καὶ κυρίως ὁ γράφων, ὅθλα δὴ ζωγραφῶν, ἅγια, εἴτε πρόσωπα εἴτε σκηνάς, κατὰ τὸ ζωγράφος, προσωπογράφος, σκηνογράφος, εἰκονογράφος, ῥυπογράφος, ἐμπορογράφος, κοσμηματογράφος κλπ., ἐν τῇ ἐκδοχῇ ταύτῃ κεῖται παρ' ἡμῖν ἡ λέξις· δεύτερον ὁ περὶ τῶν ἁγίων ἀνθρώπων γράφων· ἥκα δὲ τῇ γραφῇ παραδιδοὺς, ὥσπερ τὸ γεωγράφος, μισιογράφος καὶ τὰ ὅμοια· τρίτον ὁ ἅγια γράμματα γράφων κατὰ τὸ ἱερογλύφος, ἢ ὁ ἅγια γράφοντα, ἁγίας ἱστορίας γράφων κατὰ τὸ [illegible]γράφος, μυθογράφος, ἱστοριογράφος, τέταρτον ὁ ἅγια γράφων κατὰ τὸ καλλιγράφος, ὀθνειογράφος, κακογράφος, ταχυγράφος καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἂν ὁ συγγραφεὺς τὴν συνοπτικὴν ὡς φαίνεται, ἠθέλησεν, ἐδύνατο κάλλιον ἀνάγκῃ τοῦ σκοποῦ ἐπιγράψαι βιβλικαὶ ἱστορίαι ἢ ἁγίαι ἱστορίαι, ἢ χριστιανικαὶ ἱστορίαι, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο, πολλῷ δὲ μᾶλλον τὴν εὖ καὶ καλῶς ἔχουσαν συνήθη καὶ πάτριον ἐπιγραφὴν ἱερὰ ἱστορία ἐσεβοῦς φιλάττων μηδ' ἐπὶ ἀνάγκῃ νεωτερίζων. Πλειστάκις δὲ ὁ συγγραφεὺς χρῆται τοῖς σχηματικοῖς ἐπιθέτοις καὶ ἐπιφέρομαι ἀντὶ τῶν ὑπαρθετικῶν π. χ. ὁ πολυτιμότερος τῶν λίθων,

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНИ ІВАНА ФРАНКА

ἡ ἀσφαλιστέρα κρηπίς κλπ. εἴτε ἀγνοῶν τὴν διαφορὰν αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῆς γερμανικῆς καὶ γαλλικῆς παραγόμενος γλῶσσης. Πολλαχοῦ δὲ συγχέει τὸ ῥῆμα εἶναι πρὸς τὸν σύνθετον εἶναι γράφων ἐπὶ παραδείγματι «ὁ Χριστιανισμὸς ἐστιν ἡ θρησκεία τῶν θρησκειῶν» ἀντὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἡ θρησκεία ἐστὶ πρὸς δὲ ἡ φράσις· ἡ θρησκεία τῶν θρησκειῶν τὸν ἐστιν ἑλληνική ἀλλ' ὀζει ἑβραϊσμοῦ, κατὰ τὸ ῥῆμα ἀσμάτων· ἡ ἑλληνική γλῶσσα ἐν τούτῳ χρῆται τῇ φράσει· ἡ ἀρίστη, ὑψίστη τῶν θρησκειῶν. Ἐλέγχεται δὲ ἀγνοῶν τὴν διαφορὰν τοῦ ἐπιθέτου μόνος πρὸς τὸ ἐπίρρημα μόνον χρώμενος πολλάκις τούτῳ ἀντ' ἐκείνου· οἷον ἐν σελ. 1 λέγων «ἡ χριστιανικὴ θρησκεία μόνον ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας ἀπελευθεροῦσα κλπ», ἐνῷ τὸ «μόνον ἐστὶν ἡ χριστιανικὴ θρησκεία μόνη (πάντων κλπ.» διότι ἐνταῦθα πρόκειται νὰ διασταλῇ καὶ ὁ πρωνωθῇ οὐχὶ ἡ ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας τῆς ἀπελευθερώσεως ἐνέργεια πρὸς ἄλλας αὐτῆς ἐνεργείας, ἀλλ' αὐτὴ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ταύτῃ, τῇ ἀπελευθερώσει, πρὸς τὰς λοιπὰς θρησκείας.

Συχνοτάτην ποιεῖται σύγχυσιν περί τε τὴν χρῆσιν καὶ θέσιν τῆς γενικῆς τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας αὐτοῦ καὶ τῆς ἐπαναληπτικῆς αὐτοῦ· π. χ. ἕνεκα τῆς ἰδιορρύθμου αὐτοῦ, (ἀντὶ τῆς ἑαυτοῦ ἰδιορρύθμου), ἡ γυνὴ αὐτοῦ (τοῦ Ἀβραὰμ) ἦτο στεῖρα (ἀντὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ), τοὺς δούλους αὐτοῦ, αἱ κάμηλοι αὐτῶν (ἀντὶ αὐτοῦ, αὐτῶν), ὠνειρεύθη ὁ Φαραὼ καὶ ἐταράχθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ· καὶ ἄλλα πλείστα τοιαῦτα.

Κακῶς δὲ χρῆται, ὥσπερ καὶ ἄλλοι παρ' ἡμῖν πολλοί, τῷ τελικῷ ἵνα ἀντὶ τοῦ νὰ μετὰ τὰ ῥήματα τὰ περὶ ἀρχαίους τελικῷ καταχρηστικῶς καλουμένῳ ἀπαρεμφάτῳ συντασσόμενα, γράφων δύναμαι ἵνα, θέλω ἵνα, διέταξεν ἵνα κλπ. συγχέων τὸ καθαρῶς ῥηματικὸν ἀντικείμενον πρὸς τὸν τελικὸν διορισμόν.

Ἐνίαχοῦ χρῆται τῇ ξενικῇ καὶ ἀγνώστῳ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ συνθέσει ἱστορικοσεωγραφικός. Ὁμοίως γερμανίζων γράφει κέκτησεν αὐτὴν (τὴν ἔκκοπείσαν τοῦ Ἀδὰμ πλευρὰν) εἰς γυναῖκα» (ἀντὶ ἐπόησεν αὐτὴν γυναῖκα). Ὡσαύτως ἀμφιτάνει γράφων, πολεμῶ μετά τινος (ἀντὶ πρός τινα), εἷδον πῶς (ἀντὶ εἶδον ὅτι), εἷς καθ' εἷς (ἀντὶ εἷς ἑκάστος, ἢ εἷς καθ' ἕνα, ἢ εἷς καθεῖς· διότι οὐδέποτε πρόθεσις ὀνοματικὴ συντάσσεται), εἶπε διὰ νὰ πορευθῶσι (ἀντὶ εἶπε νὰ πορευθῶσι). Χρῆται τῷ πόλεμος ἀντὶ τοῦ μάχη, τῷ ζηλῶ ἀντὶ τοῦ ζηλεύω καὶ ἄλλα παρεκπλήσια. Περὶ δὲ τοῦ Ἀβραὰμ λέγει ὅτι δὲν ἀπέκτησεν υἱόν, διότι ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἦτο στεῖρα· ἀλλ' ἡ στεῖρα γυνὴ νομίζομεν, οὐ μόνον υἱοὺς ἀλλ' οὐδὲ θυγατέρας τίκτει· εἶθε λοιπὸν νὰ λέγηται, δὲν ἀπέκτησε τέκνον ἀντὶ υἱόν· ἄλλαχοῦ δὲ ὅτι, αἱ θάλασσαι τῆς Χαναὰν εἶναι πολὺ μικραὶ καὶ ὁμοιάζουσι μὲ λίμνας (ἀντὶ αἱ λίμναι τῆς Χαναὰν εἶναι μεγάλαι καὶ ὁμοιάζουσι πρὸς θάλασσαν). Ἐν τῇ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτίσει τοῦ Ἰησοῦ ὅτι ὁ Ἰωάννης εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ἐνῷ οἱ Εὐαγγελισταὶ ῥητῶς ἀναφέρουσι τοῦτο εἰς αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν· ὁ μὲν Ματθ. λέγων «Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ, ἀνεῳχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ, καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν». Ὁ δὲ Μάρκος, «Ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρὲτ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνην. Καὶ εὐθὺς ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν». Τὸν δ' Ἐνὼχ ὀνομάζει υἱὸν τοῦ Σὴθ, ὄντα τετρακις ἐγγονον αὐτοῦ, διότι ὁ Ἐνὼχ υἱὸς ἦν Ἰάρεδ τοῦ Μαλελεὴλ τοῦ Καινὰν τοῦ Ἐνὼς τοῦ Σὴθ.

Τοιαῦτα καὶ ἄλλα παρόμοια ἀμαρτήματα οὐκ ὀλίγα ἀπαντῶσιν ἐν ταῖς ἱστορίαις, ἅπερ ὅμως ὡς ἐκ παρορμῆς τὰ πολλὰ παρεισρρήσαντα καὶ ἐξωτερικὰ μᾶλλον ὄντα δὲν βλάπτουσι μὲν μεγάλως τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα τοῦ ἔργου· οὐχ ἧττον ὅμως ἀσχημίζοντα τὴν καλλονὴν τοῦ συγγράμματος ὄφεν ἀνάγκη νὰ διορθωθῶσιν, ἵν' ἡ καλλὴ τὸ ἔργον νὰ δημοσιευθῇ. Καθόλου δὲ κρίνω ἡ ἐπιτροπὴ τὸ ἔργον τοῦτο καὶ δι' ἄλλα καὶ μάλιστα διὰ τὴν σπουδαίαν ὠφέλειαν κἂν πραγματεύεται, ἵν' στερεῖται τὸ ἔργον τοῦ κ. Μανασσείδου, ἀνώτερον ἐκείνου

Νῦν μεταβαίνομεν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ τρίτου καὶ τελευταίου ἀγωνίσματος, τοῦ τῆς ἀριθμητικῆς.

Ἐν τούτῳ δύο κατέρχονται ἀθληταί, ὁ μὲν νεώτερος καὶ ἄπειρος ἔτι τῆς κονίστρας ἀλλὰ φιλότιμος ἄγαν καὶ φρόνιμος, Καλύβινος τις ἐν Ὀθήσσῃ δημοδιδάσκαλος, ὀνομα Ἰωάννης Σακελλάριος, ὁ δ' ἕτερος πάλαι τῶν πνευματικῶν ἀγώνων εὖ εἰδὼς καὶ πολλάκις ἤδη ἐν ποιούσῃ τοὺς πολιοὺς αὐτοῦ κροτάφους *κολλίμων πέδων πτεροῖσι*, κατὰ Πίνδαρον, στεφανώσας, ὁ ἐν Ἀθήναις γηραιὸς καθηγητὴς καὶ πολλῶν καὶ δοκίμων διδακτικῶν βιβλίων συγγραφεὺς Γ. Γαρέας.

Καὶ τὸ μὲν ἔργον τοῦ κ. Σακελλαρίου ἐπι-

НАУЧНО-ИСТОРИЧЕСКИЙ АРХИВ МЕЧНИКОВА

ὑπαίων προτίθεται νὰ διεξαγάγῃ τὴν διάλεξιν.

Μετὰ δὲ ταῦτα μεταβαίνων εἰς τὰ περὶ τὸν γ' κύκλον πρακτέα μὲν ὀλίγα περὶ τῶν ἱστορι-ῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ διδαχθῆναι τοὺς παῖδας τὴν χρῆσιν τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐπήγει δὲ ὅτι ἐν τῷ α' ἡμικυκλίῳ, τοῦ τρόπου τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἱστορι-ῶν τούτων ὄντος ἐπιστημονικωτέρου, ἡ διδασκαλία γιγνέσθω διττή, τοπική καὶ οἰκοδομητική· ἐν δὲ τῷ β' συνιστᾶται τὸ διδασκάλῳ ν' ἀποφύγῃ πᾶσαν μὴ ἀναγκαίαν ἐρμηνείαν, ἑρμηνεύων μόνα τὰ ἑρμηνείας δεόμενα. Τῆς δ' ἑρμηνείας διακρίνει πέντε εἴδη, τὴν γραμματικήν, ἱστορικήν, δογματικήν, ἀλληγορικὴν καὶ οἰκοδομητικήν, ὧν ἕκαστον τὴν χρῆσιν ἀναγκαίαν ἡγεῖται, καθ' ἣμᾶς οὐχὶ ὀρθῶς, πρῶτον διότι ἡ μὲν δογματικὴ οὔτε ἐγκρίνεται οὔτε ἐπιτρέπεται ἐστὶ τοῖς πιστοῖς, ἡ δ' ἀλληγορικὴ οὐ μόνον ἀνωφελὴς καὶ περιττὴ ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπισφαλὴς πολλάκις καὶ κινδυνώδης πρὸς παῖδας ἀνωμάλους σχολῆς· τοιοῦτον δὲ ἀρίωνι καὶ αὐτὸς ὁ Chmerse, παρ' οὗ παρέλαβε ταῦτα ὁ συγγραφεύς. ὁ δὲ ἐρεῖν ἀποδειμάζει διότι παρεπιδὴς τὴν ἐκ τῆς παραβολῆς τοῦ εἰσπλέοντος Σαμαρείτου (ἐνῆν δ' Ἰδιηρμεῖν ἑρμηνείαν, καθ' ἣν Σαμαρεῖτης μὲν ἐστιν ὁ Χριστός, τετραυματισμένος δὲ ἡ ἁμαρτία, τὴν ἁμαρτίαν βάσαν ἄνθρωπος, λῃστὰς δὲ οἱ τοκετοὶ πνεύματα, τραύματα δὲ αἱ ἁμαρτίαι, ἱερεὺς δὲ καὶ Λευίτης ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται, ἔλαιον δὲ καὶ οἶνος ἡ ἐνεργετικὴ καὶ ἀκέραιος διδασκαλία, κτῆνος δὲ τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα, πανδοχεῖον δὲ ἡ ἐκκλησία καὶ πανδοχεὺς ὁ κύριος τοῦ Θείου Λόγου, ἐπάγεται· καὶ ὅμως ἡ ἑρμηνεία αὕτη λίαν ἐστὶν ἐξεζητημένη μόνῳ ἐπιτρεπομένῳ τῷ ἱεροκήρυκι διότι ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ ὁ Ἰησοῦς οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὸν ἱερατεύοντα νομικὸν ἠθέλησε νὰ διδάξῃ, τίς ἐστιν ὁ πλησίον· διὰ τοῦτο εἰπὼν τὴν παραβολὴν ἐπερώτησεν αὐτόν· τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς; ὁ δὲ εἶπεν· ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

Τοιαῦται, κύριοι, εἰσὶν αἱ ἀγιογραφικαὶ ἱστορίαι καὶ ἡ ὀθνεῖα πρὸς τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν πραγματεία, ἔργον, πολλοῦ ἄξιον λόγου, διδασκάλου εὐπαιδεύτου, σπουδαίου καὶ φιλοπονωτάτου, καὶ ὡς τοιοῦτο μεγίστων ἐπαίνων ἄξιον.

Τοιοῦτος δ' ἀρετὴς κεκτημένον μὲ προκειμένον ἔργον περὶ τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν διάθεσιν οὐδ' ἀγαστρεφέτων ὅμως στερεῖται, σπανίων μὲν πραγματικῶν καὶ λογικῶν συγγνωτέων δὲ γλωσσικῶν, ὧν τινα παρεπιθέμεθα ἐνταῦθα οὐχὶ ἵνα ἐλαττώσωμεν τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου, οὐδ' ἵνα τὸν συγγραφέα λυπήσωμεν ὀφαρούμενοι τῇ ἀριστερᾷ ὅ,τι τῇ δεξιᾷ ἐδώκαμεν, οὐδ' ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν κακῶς διαθῶμεν, ἀλλ' ἁπλῶς ἵνα κατδείξαντες αὐτὰ τῷ συγγραφεῖ ἀφορμὴν αὐτῷ δῶμεν, ὥστε ἐν δευτέρᾳ ἐπεξεργασίᾳ καὶ ταῦτα καὶ εἴ τινα ἄλλα ἐνυπολανθάνουσιν ἐξιχνιάσας διορθώσῃ.

Τὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ βιβλίου ἐπίθετον ἀγιογραφικαί (ἱστορίαι) οὐκ ὀρθῶς ἐστιν ἰσχηματισμένον οὐδὲ ἀκλιτικὸν τοῦ πράγματος· διότι ὁ μὲν συγγραφεὺς ἀγιογραφικὰς ἱστορίας λέγων ἐννοεῖ βιβλίας τὰς ἐκ τῶν ἁγίων γραφῶν εἰλημμένας ἢ τὰς, ἐν ταῖς ἁγίαις γραφαῖς περιεχομένας, ὅπερ ἄδηλον γίγνεται καὶ ἐκ τῆς εὐθὺς ἐπιφερομένης ἐπεξηγήσεως· οἷα τῆς Πλακιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης εἰλημμένων, παρέχων τὴν λέξιν διὰ συνθέσεως παρὰ τὸ ἁγία καὶ γραφή· ἀλλὰ τὸ ἐπίθετον ἀγιογραφικὸς οὐκ ἔστι σύνθετον παρὰ τὸ ἁγία καὶ γραφή, ἀλλὰ παρασύνθετον παρὰ τὸ ἀγιόγραφος σημαίνον τὰς ἱστορίας τοῦ ἀγιογράφου ἢ τὰς ἀνακυούσας τῷ ἀγιογράφῳ ἢ τῇ ἀγιογραφίᾳ· τὸ δὲ ὄνομα ἀγιόγραφος σημαίνει πρῶτον καὶ κυρίως ὁ γράφων, ἄλλα δὴ ζωγραφῶν, ἅγιαι, εἴτε πρόσωπα εἴτε σκηνάς, κατὰ τὸ ζωγράφος, προσωπογράφος, σκηνογράφος, εἰκονογράφος, ὑπογράφος, ὑπομνηματογράφος, κοσμικατογράφος κλπ., καὶ ἐν τῇ ἐκδοχῇ ταύτῃ κεῖται παρ' ἡμῖν ἡ λέξις· ἐνταῦθα ὁ περὶ τῶν ἁγίων ἀνθρώπων γράφων δηλ. τὰ τῇ γραφῇ παραδιδούς, ὥσπερ τὸ γεωγράφος, φυσιογράφος καὶ τὰ ὅμοια· τρίτον ὁ ἁγία γράμματα γράφων κατὰ τὸ ἱερογλύφος, ἢ ὁ ἁγία γεγνότα, ἁγίας ἱστορίας γράφων κατὰ τὸ ἱερογράφος, μυθογράφος, ἱστοριογράφος, τέταρτον ὁ ἁγίους γράφων κατὰ τὸ καλλιγράφος, ὀρθογράφος, κ. λ. πολογράφος, ταχυγράφος καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἐν ὁ συγγραφεὺς τὴν συντάξιν ὡς φαίνεται, ἠθέρευεν, ἠδύνατο κάλλιον νὰ ἔχῃ τοῦ σκοποῦ ἐπιγράφων βιβλία· ἱστορία ἁγία ἱστορίαι, ἢ γραφικαὶ ἱστορίαι, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο, πολλῷ δὲ μᾶλλον τὴν εὐ καὶ καλῶς ἔχουσαν συνήθη καὶ πάτριον ἐπιγραφὴν ἱερὰ ἱστορία ὑπεστέβης φιλάτατον μὲ δ' ἀνεμ ἀνάγκης νεωτερίζων. Πλειστάκις δὲ ὁ συγγραφεὺς χρῆται τοῖς συγκριτικοῖς ἐπιθέτοις καὶ ἐπιρρήμασιν ἀντὶ τῶν ὑπερθετικῶν π. χ. ὁ πολυτιμότερος τῶν λίθων,

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМ. ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

ἡ ἀσφαλιστέρα κρηπίς κλπ. εἴτε ἀγνοῶν τὴν διαφορὰν αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῆς γερμανικῆς καὶ γαλλικῆς παραγόμενος γλώσσης. Πολλαχοῦ δὲ συγχίζει τὸ ῥῆμα εἶναι πρὸς τὸν σύνδεσμον εἶναι γράφων ἐπὶ παραδείγματι «ὁ Χριστιανισμὸς ἐστιν ἡ θρησκεία τῶν θρησκειῶν» ἀντὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἡ θρησκεία ἐς· πρὸς δὲ ἡ ὀρθὴ ἡ θρησκεία τῶν θρησκειῶν οὐκ ἐστιν ἑλληνική ἀλλ' ὅζει ἑβραϊσμόν, κτλ· τὸ ῥῆμα ἀσμάτων ἡ ἑλληνική γλῶσσα· ἐν τούτῳ χρῆται τῇ ῥοῇσει· ἡ ἀρίστη, ὑψίστη τῶν θρησκειῶν. Ἐλέγχεται δὲ ἀγνοῶν τὴν διαφορὰν τοῦ ἐν θέτου μόνος πρὸς τὸ ἐπίρρημα μόνον χρείαν πολλάκις τούτῳ ἀντ' ἐκείνου· οἷον ἐν «τῷ ἐν ἀγῶν ἡ χριστιανικὴ θρησκεία μόνον ἀπὸ τοῦ ἀγοῦ τῆς ἁμαρτίας ἀπελευθεροῦσα κλπ.», ἐνῷ τὸ ὀφθ. ἐστιν «ἡ χριστιανικὴ θρησκεία μόνη (πασῶν) κλπ.» διότι ἐνταῦθα πρόκειται νὰ διασταλῇ καὶ ἀπομονωθῇ οὐχὶ ἡ ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας τῆς ἀπελευθερώσεως ἐνέργεια πρὸς ἄλλας αὐτῆς ἐνεργείας, ἀλλ' αὐτὴ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ταύτῃ, τῇ ἀπελευθερώσει, πρὸς τὰς λοιπὰς θρησκείας.

Συχνοτάτην ποιεῖται σύγχυσιν περί τε τὴν χρῆσιν καὶ θέσιν τῆς γενικῆς τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας αὐτοῦ καὶ τῆς ἐπαναληπτικῆς αὐτοῦ· π. χ. ἕνεκα τῆς ἰδιορυθμίας αὐτοῦ, (ἀντὶ τῆς ἑαυτοῦ ἰδιορυθμίας), ἡ γυνὴ αὐτοῦ (τοῦ Ἀβραάμ) ἦτο στεῖρα (ἀντὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ), τοὺς δούλους αὐτοῦ, αἱ κάμηλοι αὐτῶν (ἀντὶ αὐτοῦ, αὐτῶν), ὠνειρεύθη ὁ Φαραὼ καὶ ἐταράχθη ἡ ψυχή αὐτοῦ· καὶ ἄλλα πλεῖστα τοιαῦτα.

Κακῶς δὲ χρῆται, ὥσπερ καὶ ἄλλοι παρ' ἡμῖν πολλοί, τῷ τελικῷ ἵνα ἀντὶ τοῦ νὰ μετὰ τὰ ῥήματα τὰ παρ' ἀρχαίοις τελικῷ καταχρηστικῶς καλουμένῳ ἀπαρεμφάτῳ συντασσόμενα, γράφων δύναμαι ἵνα, θέλω ἵνα, διέταξεν ἵνα κλπ. συγχίων τὸ καθαρῶς ῥηματικὸν ἀντικείμενον πρὸς τὸν τελικὸν ὁρισμόν.

Ἐναγχοῦ χρῆται τῇ ξενικῇ καὶ ἀγνώστῳ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ συνθέσει ἱστορικογεωγραφικῶν. Ὁμοίως γερμανίζων γράφει «ἀποίησεν αὐτὴν (τὴν ἐκκοπεῖσαν τοῦ Ἀδὰμ πλευρὰν) εἰς γυναῖκα» (ἀντὶ ἐποίησεν αὐτὴν γυναῖκα). Ὡσαύτως ἀκαριάτνει γράφων, πολεμῶ μετά τινος (ἀντὶ πρός τινα), «εἶδον πῶς (ἀντὶ εἶδον ὅτι), εἷς καθ' ἕκαστος, ἢ εἷς καθ' ἕνα, ἢ εἷς καθεὶς· διότι οὐδέποτε πρόθεσις ὀνοματικὴ συντάσσεται), εἰπε διὰ νὰ πορευθῶσι (ἀντὶ εἰπε νὰ πορευθῶσι). Χρῆται τῷ πόλεμος ἀντὶ τοῦ μάχη, τῷ ζηλῷ ἀντὶ τοῦ ζηλεύω καὶ ἄλλα παραπλήσια. Περὶ δὲ τοῦ Ἀβραὰμ λέγει ὅτι δὲν ἀπέκτησεν υἱόν, διότι ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἦτο στεῖρα· ἀλλ' ἡ στεῖρα γυνή, νομίζομεν, οὐ μόνον υἱοὺς ἀλλ' οὐδὲ θυγατέρας τίκτει· ἔδει λοιπὸν νὰ λέγῃ τι, διὸ ἀπέκτησε τέκνον ἀντὶ υἱόν· ἀλλαχοῦ δὲ ὅτι, αἱ θάλασσαι τῆς Χαναὰν εἶναι πολὺ μικραὶ καὶ ὀλιγόζουσι μὲ λίμνας (ἀντὶ αἱ λίμναι τῆς Χαναὰν εἶναι μεγάλαι καὶ ὀμοιάζουσι πρὸς θάλασσαν). Ἐν τῇ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτίσει τοῦ Ἰησοῦ ὅτι ὁ Ἰωάννης εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον· ἐνῷ οἱ Εὐαγγελισταὶ ῥητῶς ἀναφέρουσι τοῦτο εἰς αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν· ὁ μὲν Ματθ. λέγων «Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ, ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν». Ὁ δὲ Μάρκος, «Ἤλθεν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρὲτ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνην. Καὶ εὐθὺς ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν». Τὸν δ' Ἑνὼχ ὀνομάζει υἱὸν τοῦ Σήθ, ὄντα τετρακις ἐγγονὸν αὐτοῦ, διότι ὁ Ἑνὼχ ἦδη ἦν Ἡρὼ τοῦ Μαλελεὴλ τοῦ Καινὰν τοῦ Ἐνὼς τοῦ Σήθ.

Γιοῦτε καὶ ἄλλα παρόμοια ἁμαρτήματα οὐκ ὀλίγα ἀπαντῶσιν ἐν ταῖς ἱστορίαις, ἄπερ ὅμως ὡς ἐκ παραδρομῆς τὰ πολλὰ παρεισρρήσαντα καὶ ἐξωτερικὰ μᾶλλον ὄντα δὲν βλάπτουσι μὲν μεγάλως τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα τοῦ ἔργου· οὐχ ἧττον ὅμως ἀσχημίζοντα τὴν καλὴν τοῦ συγγράμματος ὄψιν ἀνάγκη νὰ διορθωθῶσι, ἐὰν μέλλῃ τὸ ἔργον νὰ δημοσιευθῇ. Καθόλου δὲ κρίνει ἡ ἐπιτροπὴ τὸ ἔργον τοῦτο καὶ δι' ἄλλα καὶ ὅλιστα διὰ τὴν σπουδαίαν ὀδηγητικὴν πρακτικήν, ἧς στερεῖται τὸ ἔργον τοῦ κ. Μανασσείδου, κρείττονα ἐκείνου.

Νῦν μεταβαίνομεν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ τρίτου καὶ τελευταίου ἀγωνίσματος, τοῦ τῆς ἀριθμητικῆς.

Ἐν τούτῳ δύο κατέρχονται ἀθληταί, ὁ μὲν νεώτερος καὶ ἄπειρος ἔτι τῆς κονίστρας· ἀλλὰ φιλότιμος ἄγαν καὶ φρίμπονος, Καλύμνιός τις ἐν Ὀδησσῷ δημοδιδάσκαλος, ὀνομα Ἰωάννης Σακελλάριος, ὁ δ' ἕτερος πάλαι τῶν πνευματικῶν ἀγώνων εὖ εἰδὼς καὶ πολλάκις ἤδη ἐν τοιούτοις τοῖς πολυοῖς αὐτοῦ κροτήσας κυδίμων ἀέθλων πτεροῖσι, κατὰ Πίνδαρον, στεφανώσας, ὁ ἐν Ἀθήναις γραικὸς καθηγητὴς καὶ πολλῶν καὶ δοκίμων διδακτικῶν βιβλίων συγγραφεὺς Γ. Γεράκης.

Καὶ τὸ μὲν ἔργον τοῦ κ. Σακελλαρίου ἐπι-

НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКАЯ БИБЛИОТЕКА МЕЧНИКОВА

γραφόμενον μέν, *Ὀλίγος πρὸς διδασκαλίαν τῆς ἀριθμητικῆς ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις*, ἐμβλήμα δὲ φέρον ἐν τῇ προμετωπίδι τὸ περιλάλητον ἐκεῖνο *Οὐδὲν ἐν τῷ κῷ, ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει*, σύγκειται ἐκ δύο ὀγκωδῶς στάτων τόμων χειρογράφων, ὧν ὁ μὲν α' ἐκ τελίδων 440 εἰς β' κοινοῦ γραφειοῦ χάρτου ἀποτελεῖ τὸν κυρίως λόγον, ὁ δὲ β' ἐκ σελ. 568 συλλογὴ ἐστι 2195 παραδειγμάτων ἀριθμητικῶν καὶ 3529 προβλημάτων, ἀναφερομένων ἀμφοτέρων εἰς τὰ διάφορα κεφάλαια τοῦ α' τόμου.

Ἐν τῷ α' τόμῳ προτάσσεται μακρὰ εἰσαγωγὴ ἐκ σελ. 76 εἰς 9 κεφάλαια διῃρημένη. καὶ μὲν ἐν τῷ α' κεφαλαίῳ ὁ συγγραφεὺς διὰ μακρῶν φιλοσοφεῖ περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν πρώτων πρακτέσεων καὶ τῶν ἐννοιῶν, περὶ ἐποπτικῆς διδασκαλίας, περὶ προσοχῆς, ἧς διακρίνει δύο εἴδη, τὴν ἐνεργητικὴν ἢ αὐθέκετον (γράφε μόνον ἀκουσίαν) καὶ τὴν παθητικὴν ἢ αὐτόματον (κάλλιον ἀκουσίαν), καὶ περὶ αὐτενεργείας ἐξαίρετα μόνος ἐκ τῆς βουλήσεως, καὶ ταύτης ἐκ τῆς ἀρετῆς, ὅτι πρὸς ἐξέγερσιν τῆς περιεργίας τοῦ παιδὸς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἀριθμητικῆς, μεθόδος μὲν ἀναγκαία ἐστὶν ἡ ὑφετικὴ ἢ μαιευτική, μετὰ δὲ χρήσιμα τὰ ἐποπτικὰ ὄργανα καὶ τὰ πρακτικὰ ἐν κατατέλει δὲ περὶ μνήμης φιλοσοφῶν καὶ ταύτην διχῇ διακρίνων, εἰς ἐνεργητικὴν καὶ παθητικὴν, συνίστησι τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πρώτης διὰ κατηχητικῆς μεθόδου, ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ἀναγνώσεως· καὶ τελευταῖον ἀναγκαῖον κρίνει τὴν κατὰ βαθμοὺς νομιζόμενος κύκλου διάθεσιν τῆς διδακτέας ὕλης.

Ἐν δὲ τῷ β' κεφαλαίῳ πραγματεύεται περὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς ἀριθμητικῆς ὡς ἀντικειμένου διδακτοῦ καὶ περὶ τοῦ προπτοῦ αὐτῆς τῇ τοῦ παιδὸς καταλήψει· ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς ἐν ἀγανακτήσει καὶ δηκτικῇ εἰρωνείᾳ ἐξελέγχει τὴν γνώμην τινῶν, ὅτι τὰ μαθηματικὰ προστέ εἰσιν εἰς τινας μόνον λογάδας, ἀναφέρων τὴν ἀποστροφὴν καὶ ἀποτυχίαν τῶν πολλῶν παίδων ἐν αὐτοῖς εἰς τὴν κακὴν στοιχειώδη διδασκαλίαν· μετὰ δὲ τοῦτο πραγματεύεται περὶ μαθηματικῶν ἀληθειῶν ἢ ἀξιωμάτων, ἅπερ ἐμφυτα λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, περὶ καθυλικότητος, ἣν θεωρεῖ τὸ καταλληλότατον πρὸς διδασκαλίαν παντὸς μαθήματος μέσον, περὶ μαθηματικοῦ μηχανισμοῦ, περὶ διαιρέσεως τῆς ἀριθμητικῆς εἰς στοιχειώδη ἢ προπαιδευτικὴν καὶ συστηματικήν, εἰς ὧν τὴν διδασκαλίαν, τῆς μὲν α' προτείνει τὴν συνθετικὴν μέθοδον (ἣν ὅμως ἀντιστρέφων τοὺς ὅρους ἀνακλυτικὴν ὀνομάζει) διὰ ζώσης φωνῆς ἄνευ βιβλίου· τῆς δὲ β' τὴν ἀνακλυτικὴν καὶ ἀπὸ βιβλίου· καὶ τελευταῖον λέγει πολλὰ περὶ τῆς διδασκαλίας καθύλου τῶν παίδων, οἰκείαν τὴν κακὴν διδασκαλίαν καὶ ὀργάνωσιν τῶν πρῶ· ἡ· μὲν σχολείων καὶ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν παιδαγωγικῶν γνώσεων παρὰ τοῖς γονεῦσι καὶ διδασκάλοις καὶ μικτηρίζων τοὺς ἐν Γερμανίᾳ σπουδάσαντας μὲν τὴν νέαν μέθοδον, ἀπαξιοῦντες δὲ ν' ἀσχοληθῶσι περὶ τοιαῦτα μικρὰ πράγματα.

Ἐν δὲ τῷ γ' κεφαλαίῳ, ἐπανιερχόμενος εἰς τὸν διχασμὸν τῆς ἀριθμητικῆς εἰς στοιχειώδη καὶ συστηματικήν, λέγει ὅτι ἡ μὲν στοιχειώδης διδακτέα ἄνευ βιβλίου μέχρι τῶν ἀνακλυτῶν ἐν τῇ δημοτικῇ σχολῇ, ἡ δὲ συστηματικὴ ἐν τῷ σχολαρχείῳ ἀπὸ βιβλίου ἀνακλυτικῶς συντεταγμένου, ἐλήφθω καὶ συντόμως καὶ συνεπτυγμένος συστηματοποιούντος πάν ὅ,τι ἐν τῇ στοιχειώδει ἐδιδάχθη.

Ἐν δὲ τῷ δ' λέγει ὅτι ἡ διάταξις τῆς διδακτικῆς ὕλης τῆς στοιχειώδους ἀριθμητικῆς πρέπει νὰ ἦναι συγκεντρική, κέντρον δ' αὐτῆς ἡ ἐμφάνισις τῆς συνθέσεως καὶ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῶν πράξεων ἐπ' αὐτοῦ, τελουμένη δι' ἐξ κύκλων συγκεντρικῶν, περιεχόντων τοῦ μὲν α' τοὺς ἀριθμοὺς τοὺς ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ 10, τοῦ δὲ β' τοὺς μέχρι τοῦ 20, τοῦ δὲ γ' τοὺς μέχρι τοῦ 100, τοῦ δὲ δ' τοὺς συμμιγεῖς ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ 100, τοῦ δὲ ε' τοὺς ἀκεραίους παντὸς μεγέθους, τοῦ δὲ ς' τοὺς ἀλεπματικοὺς κοινοὺς τε καὶ δεκαδικούς.

Ἐν δὲ τοῖς ἑπομένοις κεφαλαίοις πρὸς πολλοὺς ἄλλους λέγει ὅτι ἡ διδασκαλία πρέπει νὰ ἄρχηται ἀπὸ τῆς προφορικῆς καὶ κατὰ διάνοιαν ἀριθμήσεως μεθ' ἣν νὰ ἐπέρχηται ἡ γραπτὴ καὶ ὅτι ἀνάγκη νὰ ἀμελῆται διὰ πολλῶν πρακτικῶν προβλημάτων.

Μετὰ τὴν μακρὰν ταύτην εἰσαγωγὴν ἕπεται τὸ πρόγραμμα, καθ' ὃ ἡ διδασκαλία τῆς ἀριθμητικῆς γιγνομένη, τὸ μὲν α' ἔτος τρίς, τὰ δὲ λοιπὰ τέτρις τῆς ἑβδομάδος ἔρχεται ἐπὶ τέσσαρα ἔτη.

Καὶ τὸ μὲν α' ἔτος διδάσκονται οἱ πρωτόπαιδες τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἀριθμῶν συγκειμένος ἀπὸ τοῦ 1 μέχρι τοῦ 20 καὶ τὴν τεσσάρων στοιχειωδῶν πράξεων, ἐν τῷ ὁρίῳ τούτῳ, μετ' ἀσκήσεων πολλῶν καὶ λύσεως προβλημάτων ἐκ τῆς ἐν τῷ δ' τόμῳ συλλογῆς.

Τὸ δ' ἔτος τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἀριθμῶν ἀπὸ 20—101, τὸν πίνακα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ,

ταχείαν ἀριθμησιν ἐντὸς τοῦ ὁρίου τούτου, ἀνάλυσιν συνθέτων ἀριθμῶν εἰς δύο παράγοντας, τοὺς διαιρέτας συνθέτων ἀριθμῶν μέχρις 100, λύσιν προβλημάτων ἐκ τῶν τῆς συλλογῆς μετὰ τὴν συγκεφαλαίωσιν τῶν διδιδαγμένων καὶ πράξεις ἐπὶ συμμιγῶν ἐντὸς τοῦ ὁρίου τούτου μετὰ προβλημάτων ἐκ τῆς συλλογῆς.

Τὸ δ' ἔτος ἀπαγγελίαν καὶ γραφὴν, πρῶτον μὲν ἀριθμῶν ἀπὸ τοῦ 1 μέχρι τοῦ 1000, εἶτα δὲ καὶ ὀνόματα μεγίθους, λύσιν προβλημάτων προφορικῶν τε καὶ γραπτῶν, βάσανον τῶν τεσσάρων πράξεων τῆς τέσσαρας πράξεις ἐπὶ τῶν συμμιγῶν μετὰ προβλημάτων καὶ παραδειγμάτων ἐκ τῆς συλλογῆς· μετὰ δὲ ταῦτα τὰ κοινὰ κλάσματα στοιχειώδεις καὶ τὴν εὕρεσιν ἀγνώστου ἐκ τῶν ὀνομάτων αὐτοῦ μερῶν μετὰ προβλημάτων ἐκ τῆς συλλογῆς.

Τὸ δ' ἔτος ἐπαναληψὶν ἀπαγγελίας καὶ γραφῆς τῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν τεσσάρων πράξεων ἐπὶ ἀφηρημένων ἀκεραίων ἀριθμῶν καὶ συμμιγῶν, εἶτα τὰ κυριώτατα θεωρήματα, ἤτοι διαιρετότητα ἀριθμῶν, εὕρεσιν ἐλαχίστου κοινοῦ πολλαπλασίου καὶ μεγίστου κοινοῦ διαιρέτου μετὰ τῶν ἀναλόγων ἐκ τῆς συλλογῆς παραδειγμάτων, κοινὰ κλάσματα πληρίστερον καὶ δεκαδικὰ μετὰ τῶν εἰς αὐτὰ ἀναφερομένων προβλημάτων καὶ παραδειγμάτων ἐκ τῆς συλλογῆς.

Μετὰ δὲ τὸ πρόγραμμα τελευταῖα ἐπέρχεται ἐν σελίσι 367 ἡ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως διδακτικὴ ὀνομαζομένη, ἤτοι ὁδηγίαι καὶ κανόνες διδακτικοὶ καὶ διδακτικὰ δοκίμια πλείστα, λεπτομερέστατα καὶ ἀκριβέστατα καὶ τέλος προβλήματα, διηρημένα εἰς 12 κεφάλαια.

Τοιοῦτόν ἐστι, κύριοι, τὸ ὄγκῶδες τοῦτο συγγράμμα, εἰς οὗ τὴν σύνταξιν μεγάλοι καὶ πολυετεῖς βάσανοι κατεβλήθησαν μόχθοι. Ἔχει δ' ἀρετὰς μὲν κυρίως δύο, καλλὴν τὸ πλεῖστον καὶ σκοπιμωτάτην ἐκλογὴν διδακτικῆς ὕλης καὶ ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν αὐτῆς· πλείονες ὅμως κάκτησι τὰς κακίας, τάχδε· γλῶσσαν ἀνώμαλον, ἀκυρολογικὴν, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σόλοικον, βρίθουσαν βαρβαρισμῶν καὶ χυδαϊσμῶν μάλιστα ἐν τοῖς προβλήμασι, λίξιν πολλαχοῦ ἀσαφῆ καὶ δυσκατάληπτον καὶ Καλῳνίου δεομένην δύτου, ἀπαρκετολογίαν δὲ δυσανάσχετον, παλλιλογίας δὲ πλείστας καὶ σύγχυσιν ἰδεῶν οὐ σπανίαν ἐν τῇ φιλοσοφικῇ εἰσαγωγῇ.

Παραδείγματα τῶν εἰρημένων κεκῶν ἐκ μυρίων ὀλίγα φέρομεν τάδε· γλωσσικῶν μὲν ἁμαρτημάτων· Τὰ ῥήματα, κτῶμαι, ἐπιλανθάνομαι, οἰκεοποιοῦμαι, ἐπεξεργάζομαι, ἀναμιμνήσκομαι καὶ ἄλλα λαμβάνει ἐπὶ παθητικῆς σημασίας, τὸ κατέχω συντάσσει γενικῇ, τὸ συμμετέχω ἐμπροθέτῳ δοτικῇ (συμμετέχω ἐν τινι), προθέσεις δέ τινας ὀνομαστικῇ (ἀπὸ δύο φωτογραφίαι, ἀνὰ δύο ἄνθρωποι κλπ.)· πολλαχοῦ γράφει, οὐδεὶς δὲν δύναται (ἀντὶ οὐδεὶς δύναται ἢ κανεὶς δὲν δύναται), καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ ἀσκήσεων, καὶ τὴν μὲν καὶ τὴν δέ, ἀπροσεκτικώτερος, ἀσπρόρουχα (ἀντὶ ἀσπρόρρουχα), ἤτον 22 μαθηταί, ἐνοικίασεν ὑπηρέτριαν (ἀντὶ ἐμισθώσεν), πηγαίνω περίπατον, ἀμίσως (ἀντὶ ἀμίσως)· ἡ πήχη· τὰς σχετικὰς λέξεις (τὰς συγγενείας καὶ ἄλλας) συχνὰ φέρει καθ' ἑαυτὰς ἐνικὸς γράφων, εἰς ἀδελφὸς, μία ἀδελφὴ, εἰς πάππος, εἰς συμμαθητὴς κλπ. χυδαῖοι δὲ καὶ βαρβαρικῶν λέξεων γέμει τὸ βιβλίον μάλιστα ἐν τοῖς προβλήμασιν, οἷον χιλιόμετρα, μασσούκαις, ἀγγουρόκαις ξυδάτα, (πρὸς ἀ·ἐδιδέξουσαν ὁ συγγραφεὺς τρίφι συμπάθειαν καὶ ἀγάπην, διότι εἰς σχηματισμὸν πολλῶν προβλημάτων δεκάδων ἀφορμὴν δίδουσιν· ἀλλὰ de gustibus non est disputandum), πάτατα, ταμίζκαις, κάντοχα, παλτά, σουρτούδια, στιβελέτα, σκαρπίνια, κανατίδες καὶ τὰ ὅμοια· τὸ δὲ σημεῖον τοῦ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ γράφει διὰ τοῦ χ. Λογικῶν δὲ ἁμαρτημάτων καὶ ἀσαφείας ἔστωσαν τεκμήρια τὰ ἑξῆς· τὸ ἐν τῷ προβλήματι 174 ἔχοντι οὕτω· «Ἐδίδαμεν 3 κομμάτια σχοινίου διὰ νὰ ἀπέλθωμεν νερὸν ἀπὸ τὸ πηγάδιον· τὸ α' κομμάτιον ἦτο 8 πήχεις, τὸ β' 7 πήχεις καὶ τὸ γ' 6 καὶ ἡμίσεια. Ἐδίδαμεν τὸν κάδον, ἄλλα δὲν ἔφθασε τὸ σχοινίον. Πόσον σχοινὶν δὲν προφθάνει, ἐὰν ἑνώσωμεν τοὺς κόμβους ἐξωδεύσαμεν ἡμίσειαν πήχην, τὸ δ' πηγάδιον εἶχε βάθος 23 πήχεις. Πρόβλημα 356. Μαθητὴς ἔλαβεν ἄδειαν ἀπουσίας 5 ἑβδομάδας καὶ 4 ἡμέρας· 6 ἡμέρας ἔμεινεν εἰς τὸ σπίτι του, 27 ἡμέρας εἰς τοὺς γονεῖς του καὶ τὰς ἄλλας ἡμέρας ἐξίσου εἰς τὸν πηγαινομὸν καὶ ἐρχομόν. Πόσας ἡμέρας ἐξωδεύσεν εἰς τὸν ἐρχομόν του; Πρόβλημα 300. Ἔμπορός τις ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀθηνῶν διὰ Λαμίας εἰς Πάτρας, ἐξ Ἀθηνῶν δὲ ἕως εἰς τὴν Λαμίαν ἔκαμεν 15 ἡμέρας, ἐκ Λαμίας μέχρι Πατρῶν ἔκαμε 17 ἡμέρας, εἰς τὰς Πάτρας ἔμεινε 3 ἡμέρας· καὶ τὸν ἐπίλοιπον καιρὸν ἐξώδευσεν εἰς τὴν ἐπιστροφήν του ἐκ Πατρῶν εἰς Ἀθήνας. Πόσας ἡμέρας ἔκαμεν εἰς τὴν ἐπιστροφήν, ἐὰν ἔλειπε τὸν Ἰούνιον καὶ 4 ἡμέρας; Πρόβλημα 357. Εἰς 2 τάξεις εἶναι 53 μαθηταί. Εἰς τὴν α' τάξιν εἶναι μόνον μαθηταί, εἰς δὲ τὴν β' μόνον μαθήτριαι. Πόσοι μαθηταὶ καὶ πόσαι μαθήτριαι εἶναι εἰς ἑκατέραν τάξιν; Πρόβλημα 763. Παῖς τις παίζων

НАУЧНО-ИСТОРИЧЕСКИЙ ЦЕНТР ПРОФ. Д. И. МЕЧНИКОВА

ἐκτύπησι διὰ ῥάβδου τὴν ἐλαστικήν του σφαῖραν. Πόσον μακρὸν ἐτίναξε τὴν σφαῖραν, ἐὰν τὴν α' φορὰν ἐκτύπησιν εἰς τὴν γῆν εἰς ἀπόστασιν 120 ὀργυιάς, εἰς δὲ τὸ β' κτύπημα τετράκις ὀλιγώτερον, τὸ γ' ἑξάκις ὀλιγώτερον καὶ τὸ τελευταῖον δεκάκις ὀλιγώτερον τοῦ α';

Ἐν ἄλλοις προβλήμασι ζητεῖται ἡ εἰς μίλια ἀπόφασις 2 πόλεων γνωστοῦ ὄντος τοῦ μήκους τοῦ τηλεγραφικοῦ σώματος τοῦ συνδέοντος αὐτάς, ὁ δρόμος τοῦ ἀτμοπλοίου μετρεῖται κατὰ στάδια, πήχεις, παλάμας, δακτύλους καὶ γραμμάς, ἐν τῇ ἀγορᾷ γαιανθράκων ὑπολογίζεται καὶ τὸ εἰς κόκκους βάρος, ὡς ἐν τῇ τῆς κινίνης, τὰ δὲ μίλια καὶ τὰ σῶα τοῦ μίλι καὶ τὸ κοιλόν, ποῦ δὲ κατὰ δεκάδας, ποῦ δὲ μὲ τὸ σκόλιον τοῦς δ' ἵππεις τρίφυλ ὁ συγγραφεὺς μὲ δρόμον. Τοιαῦτα προβλήματα δυστυχῶς εἰσὶ τοσοῦτα ὥστε δεκάδας πολλὰς σελίδων ἠδυνάμην νὰ πληρώσωμεν.

Ἀλλὰ ἀφοῦ ἔλαβον νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸ τελευταῖον ἐν ποιητικὸν ἔργον, τὸ ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις καθηγητοῦ κ. Γ. Γερκὲν ἀποσταλέν.

Ἡ συγγραφὴ αὕτη φέρει τὴν ἐπιγραφὴν *Πρακτικὴ Ἀριθμητικὴ* χρῆσιν τῶν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα φοιτώντων πολλῷ τῶν εἰς τὰ ἀνωτερικὰ ὑπερτέρα, στερεῖται μὲν παντὸς τῶν κακῶν ἐκείνης, διακρίνεται δὲ ἐν καθαρότητι γλώσσης, συντομίᾳ καὶ σαφηνείᾳ λέξεως, θεωρητικῇ ἐκλογῇ καὶ διαθέσει τῆς ὕλης, καὶ εὐρυθμίᾳ καὶ συμμετρίᾳ τῶν μερῶν, αὐστηρᾷ ἑνότητι καὶ ὀγκωστάτῃ λογικῇ συναρτήσει καὶ ἀκολουθίᾳ τῶν ἐννοιῶν, καὶ καθόλου εἰπεῖν κατὰ πάντα ἄμεμπτός ἐστι καὶ εὐκρινοῦσα τοῖς κειμένοις τοῦ διαγωνίσματος ὅρους. Ἐν τοῖς πλείστοις δὲ ἀκολουθῶν ὁ συγγραφεὺς πιστῶς τῷ δοκιμωτάτῳ παρὰ Γερμανοῖς διὰ τὴν ἀριθμητικὴν σοφῷ Λοιζέρῳ διαιρεῖ τὸ βιβλίον εἰς 4 κεφάλαια περιεχόμενα ἐν 5 φυλλαδίοις, ὧν ἕκαστον ἀποτελεῖ ὡς εἰπεῖν τομίδιον αὐτοτελές. Ἐν τῷ πρώτῳ τῶν φυλλαδίων ὁ συγγραφεὺς, ἐν εἴδει προλόγου πρὸς τοὺς διδασκάλους, ὑπομιμνήσκει αὐτοὺς ὅτι ἀπὸ στοιχειωδοῦς διδασκαλίας καὶ μάλιστα ἡ τῆς ἀριθμητικῆς δεῖται νὰ ἔχῃ βάσιν κυρίως τὴν ἀποπειρᾶνα, καὶ ἀπομένως ὅτι κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην συνάπτει τὴν πρακτικὴν αὐτοῦ ἀριθμητικὴν ἀπόβλητον ἀδιαλείπτως εἰς τὸ ἀγαγεῖν πάσας τὰς γνώσεις τῶν παίδων δυνάμει, πρὸ παλῶν οὕτω δ' ἀποτελεῖται παραδείγματων τῶν αὐτενέργειαν αὐτῶν. Πρὸς τῷ γενικῷ δὲ τούτῳ προλόγῳ, ἐν ἑκάστῳ φυλλαδίῳ, προτάσσονται ὁδηγίαι τινὲς τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας ἑνὸς ἑκάστου κεφαλαίου καὶ ἄλλαι ὠφελιμώτατοι ὑποθῆκαι καὶ παραγγέλματα.

Τὸ πρῶτον φυλλάδιον ἐπεξεργασμένον ἐστὶν ἐν εἴδει ἀλφαβηταρίου, ἵνα ἀρκιθίων ἢ καὶ εἰς μαθητὰς μὴπω δυναμένους ἀναγιγνώσκειν καὶ οὐχὶ εὐχερῶς ἀναγιγνώσκοντας. Οὗτοι δὲ προτάκει ἡ διδασκαλία τῶν ἀριθμῶν καὶ ἡ τῶν στοιχειωδῶν πράξεων μέχρι τοῦ 100 ἐν δυσὶ κεφαλαίοις πρῶτον μὲν διὰ κεφαλῶν, στιγμῶν, ἀστραγάλων καὶ τοιούτων ἄλλων ἐποπτικῶν μέσων, εἶτα δὲ καὶ διὰ χαρακτήρων.

Ἐν δὲ τῷ δ' φυλλαδίῳ, περιέχοντι τὸ γ' κεφάλαιον, γίγνεται ἡ διδασκαλία τῶν αὐτῶν πράξεων ἐπὶ κύκλου ἀριθμῶν εὐρυτέρου προφορικῶς τε καὶ ἐγγράφως μετὰ τῶν ἀναλόγων πινάκων καὶ ἀφθόνων πράξεων κατεστρωμένων καὶ προβλημάτων ἐν τέλει.

Ἐν δὲ τῷ γ'. φυλλαδίῳ, τὸ δ' ἀποτελοῦντι κεφάλαιον, πραγματεύεται ὁ συγγραφεὺς τὰ περὶ νομισμάτων, μέτρων καὶ σταθμῶν καὶ ἐν γένει τὰ περὶ συμμιγῶν ἀριθμῶν μετ' ἀναλόγων πινάκων καὶ προβλημάτων.

Ἐν δὲ τῷ δ'. φυλλαδίῳ, περιέχοντι τὰ ἑπόμενα 3 κεφάλαια, ἐκτίθενται πρῶτον μὲν τὰ περὶ τοῦ δεκαδικοῦ συστήματος ἐν ἐκτάσει μετὰ προβλημάτων ἀναλόγων, δεύτερον δὲ τὰ περὶ τῶν ἁπλῶν καὶ παραγώγων ἀριθμῶν, περὶ διαιρετότητος καὶ εὑρέσεως τοῦ μεγίστου κοινοῦ διαιρέτου καὶ τοῦ ἐλαχίστου κοινοῦ πολλαπλασίου, καὶ τρίτον τὰ περὶ τῶν κοινῶν κλασμάτων, μετὰ μεγίστης σαφηνείας καὶ προβλημάτων ἀφθόνων.

Τὸ δὲ ε'. καὶ τελευταῖον φυλλάδιον περιέχει ἐν τοῖς δυσὶ τελευταίοις κεφαλαίοις τὰ περὶ μεθόδων καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ φυλλαδίου τούτου μερικῷ πρόλογῳ ἐξηγεῖται ὁ συγγραφεὺς τὸν τρόπον τῆς λύσεως τῶν προβλημάτων τῆς μεθόδου τῶν τριῶν διὰ τῆς ἀναγωγῆς εἰς τὴν μονάδα, καὶ πρὸς ἀπορυγὴν μηχανικῆς ἕξεως ἐκ τῶν παίδων, καὶ ἵνα γένηται εὐχερὴς ἡ χρῆσις τῆς συνεζευγμένης μεθόδου, ἤτοι τὴν ἀλυσιδωτὴν μέθοδον, ἥτις μεγίστην ἀφελίαν παρέχει εἰς ἀφθονίας εἰς λύσιν πολλῶν προβλημάτων τοῦ πρακτικοῦ βίου. Τοιαῦτα δὲ προβλήματα καὶ τὰ ἑξῆς πολλὰ φέρει καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς [illegible] τῆς αὐτῆς σαφηνείας καὶ ἁπλουστάτου τρόπου ἐκτίθενται καὶ τὰ τῶν ἄλλων μεθόδων. Ἐν δὲ τῷ φυλλαδίῳ τούτῳ ἐπιγράφεται τροποποιήσεις τῶν ὅρων τοῦ προγράμματος ἐλαχίστας οὔσας καὶ ἐπουσιωδεῖς προσκόντος δικαιολογοῦνται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα εἰσι, Κύριοι, τὰ εἰς τὸν

προκείμενον ἀγῶνα ἐν τῷ ἔτει τούτῳ πεμφθέντα ἔργα, ἅπερ ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ ὅσον τὸ ἐφ' ἑαυτῇ συντόνως μελετήσασα καὶ οὐ τοσοῦτον μὲν ἀλλὰ δικαίως κρίνασα, ἐκρίθη καὶ τὴν ἑαυτῆς περὶ ἑκάστων τούτων ἀπεφήνατο. Καὶ δὴ τὸν κ. Σ. Μανασσείδην καὶ Ι. Σακελλάριον ἐπαινεῖ τῆς φιλοπονίας καὶ φιλοτιμίας καὶ πολλὰς ἀποδίδωσι τὰς χάριτας ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ μεθ' ἧς ἐσπευσαν ὑπακούσαντες εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἀγωνοθέτου καὶ τοῦ Συλλόγου, τῷ δὲ ἀναγνώστῃ συγγραφέι τῶν ἀγιογραφικῶν ἱστοριῶν κ. Γ. Γερέκη πρὸς τοῖς ἐπαίνοις καὶ χάριν καὶ τὸ χρηματικὸν ἀπονέμει γέρας, διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν εὐδοκίμησιν καὶ τὴν ἀκριβῆ ἐκπλήρωσιν τῶν ὅρων τοῦ ἀγῶνος, συγχαίρουσα ἅμα ἀπὸ καρδίας αὐτοῖς καὶ εὐχομένη νὰ ἴδῃ ὡς τάχιστα ἐκδεδομένας εἰς φῶς τὰ ἔργα αὐτῶν, πρὸς ὠφέλειαν τῶν διδασκομένων καὶ διδασκόντων τῶν διδασκέλων. Τὸ δὲ περὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν διαγώνισμα ἀναβάλλουσα εἰς τὸ ἑπόν ἔτος εὐχεται καὶ ἐλπίζει νὰ ἴδῃ προσερχομένους εἰς τὸν ἀγῶνα πολλῷ κρείττους τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο προελθόντων καὶ ἄμεινον παρεσκευασμένους καὶ ἠσκημένους ἀθλητάς.

Ἡμεῖς δὲ τὸ ἀνατεθειμένον ἔργον περάναντες, αἰτούμεθα μὲν τὴν παρ' ὑμῶν συγγνώμην, εἴ τέ τι περὶ τὴν κρίσιν ἢ τι ἄλλο ἡμαρτήκαμεν καὶ ὅτι πέρα τοῦ δέοντος ἴσως μακρολογήσαντες ὀχληρότεροί πως ὑμῖν ἐγενόμεθα· εὐχαριστοῦντες δ' ὑμῖν ἐκ μέσης καρδίας ἐπὶ τῇ ὑπομονῇ καὶ τῇ εὐμενεῖ ἀκροάσει, ἀποχωροῦμεν ἐν τῇ συνειδήσει ὅτι ὅσον ἡ δύναμις καὶ ὁ χρόνος καὶ καθήκοντα ἕτερα ἐπίτρεπον ἡμῖν τὸ ἡμέτερον καθῆκον ἐπετελέσαμεν.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπή

Πρ. Βασιλάδης
Κ. Σανθοπουλος
Χρ. Χατζηχριστου
Ν. Παρανικας
Αθ. Θεοδωριδης
Αβρ. Μαλιδκας
Θ. Σαλτελης, *εἰσηγητής.*

ΓΕΝΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΟΥ ΚΑΡΑΠΑΝΕΙΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ.

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος διηνεκὲς αὐτοῦ μέλημα ἔχων τὴν διάδοσιν τῆς ὑγιοῦς μὲν παιδεύσεως ἐν γένει, μάλιστα δὲ τῆς δημοτικῆς, καὶ θεωρῶν ὅτι ἡ ἔκδοσις μεθοδικῶν βιβλίων συντελεῖ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ καὶ τῆς κατὰ τὸ δυνατὸν εἰσαγωγῆς ὁμοιομόρφου διδασκαλίας, ἀγωνοθετοῦντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου, ἀγγέλλει:

Α'. Ὅτι ἐπὶ ἑξαετίαν ὁρίζει ἀνὰ τρία ἢ τέσσαρα βραβεῖα κατ' ἔτος εἰς τὰ συντεταγμένα κατὰ τὰ ἐν τῇ παρούσῃ ἐκθέσει εἰρημένα περὶ δημοτικῆς παιδεύσεως δοκιμώτερα συγγράμματα πρὸς χρῆσιν δημοτικῶν σχολείων.

Β'. Τὰ βραβεῖα ἀπονεμηθήσονται κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. — *Πρῶτον ἔτος.* (Ἐβραβεύθησαν ἤδη τὰ συγγράμματα τοῦ ἔτους τούτου). — *Δεύτερον ἔτος.* (Τοῦ ἔτους τούτου ἐξεδόθησαν καὶ ἐδημοσιεύθησαν τὰ προγράμματα).— *Τρίτον ἔτος,* φράγκα 2,250. Πρὸς σύνταξιν Χρηστομαθείας τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς δύο τόμους φράγκα 750, Γραμματικῆς 500 φράγκα καὶ Νέου ὁδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φίλων 1000 φράγκα.

Γ'. Πρὸς βράβευσιν ἀποστέλλονται χειρόγραφα καλῶς γεγραμμένα καὶ εὐανάγνωστα, καὶ ἐκδεδομένα συγγράμματα.

Δ'. Εἰς συγγραφὴν καλοῦνται μάλιστα μὲν οἱ διδάσκαλοι, ἀλλὰ καὶ πᾶς ἐν γένει λόγιος Ἕλλην εἴτε ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ εἴτε ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διαμένων.

Ε'. Κατὰ τὸ ἐκδιδόμενον τοῦ ἀναγκαίου προγράμματος ὑπὸ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐκλέγονται τῇ πρότασι τῆς ἐκπαιδευτικῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς τρεῖς, εἰδικὰς ἔχοντες σπουδάς, πρὸς κρίσιν τῶν ἀποστελλομένων βιβλίων, οἵτινες καὶ ὑποβάλλουσιν ἔκθεσιν τῷ Συλλόγῳ. Τὰ δὲ βραβεῖα ἀπονέμονται τοῖς βραβευομένοις κατὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ Συλλόγου ἑορτήν, τὸ δὲ χρηματικὸν ἆθλον δοθήσεται ὅταν ὁ Σύλλογος βεβαιωθῇ ὅτι τὸ βραβευθὲν σύγγραμμα τυπωθήσεται πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀγῶνος.

ζ'. Ἐκ τῶν βραβευομένων τούτων βιβλίων ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος, ὁ Ἠπειρωτικὸς καὶ ὁ Θρᾳκικὸς θέλουσι κατ' ἔτος ἀγοράζει ἀντίτυπα κατὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν πρὸς διανομὴν εἰς τὰ ἄπορα σχολεῖα.

Γενικαὶ ὑδηγίαι.

1. Κατὰ τὰς ἐν τῇ ἐκθέσει γενικὰς ἀρχὰς περὶ τῶν διδαχθησομένων μαθημάτων ἐκδίδοται κατ' ἔτος πρόγραμμα ὑπὸ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου περιλαμβάνον εἰδικὰς ὑδηγίας περὶ τῆς συντάξεως τῶν προκηρυττομένων βιβλίων.

2. Ἂν ὅμως ὁ βουλόμενος κατελθεῖν εἰς τὸν ἀγῶνα πρὸς σύνταξιν οἱουδήποτε βιβλίου νομίζῃ ἄλλην μέθοδον καὶ διάταξιν προσφορω-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА Л. І. МЕЧНИКОВА

πέραν ἢ τὴν ἐν τῇ ἐκθέσει, δύνασαι νὰ ποιήσῃ τοῦτο, ἀλλ' ὀφείλει νὰ εἴπῃ τοὺς λόγους, δι'οὓς οὕτω συνέταξε τὸ βιβλίον.

3. Ἡ γλῶσσα πρέπει νὰ ἦ ὅσον τὸ δυνατὸν ἁπλῆ, καθαρὰ καὶ σαφής, τὸ δὲ ὄφος τοῦ λόγου ἀνάλογον τῇ ἡλικίᾳ, δι'ἣν τὸ βιβλίον γράφεται.

4. Αἱ συγγραφαί, φέρουσαι ἑκάστη τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, ἀποστέλλονται κατ' ἔτος, μέχρι τέλους δεκεμβρίου, τῷ γενικῷ τοῦ Συλλόγου γραμματεῖ, ἄλλως δὲν γίνονται δεκταί, ὡς ἐκπρόθεσμοι.

4. Τὰ χειρόγραφα τηροῦνται ἐν τῷ τοῦ Συλλόγου γραφείῳ, ὁπόθεν μόνον ὁ συγγραφεὺς δύναται νὰ λάβῃ ἀντίγραφον.

5. Ἐὰν κατὰ τι ἔτος μὴ ἀπονεμηθῶσι τὰ βραβεῖα, ἢ ἐλλείψει τῶν ἀρμοδίων καὶ προσφόρων βιβλίων, ὁ Σύλλογος παρατείνει τὸν ἀγῶνα διὰ τὸ ἑμόνον ἑπόμενον ἔτος, γνωστοποιῶν τοῦτο διὰ τῶν ἐφημερίδων.

ΕΙΔΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ Γ' ΕΤΟΥΣ

Περὶ σύνταξιν Χρηστομαθείας τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης

Βραβευθησομένης τῇ α' κυριακῇ Μαΐου 1882 κατὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ συλλόγου ἑορτὴν, ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ ΧΙΔ' συνεδριάσει τῆς ἐν Ὀκτωβρίῳ 1880 ὑπὸ τοῦ εὐσηγητοῦ τῆς ἐπιτροπῆς κ. Κ. Ξανθοπουλοῦ.

Βραβεῖον δραχμὰ 750.

1) Ἀφοῦ μετὰ μακρὰν αἰώνων ἀμφισβήτησιν καὶ ἐργασίαν ἐπιμελεστάτην, ἡ καθωμιλημένη κατέστη ἡ γλῶσσα λογία, ἐπιμελῶς ῥυθμιζομένη, μάλιστα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ πλουτιζομένη, βεβαίως ἀναγκαία ἀπέβη καὶ ἡ διδασκαλία αὐτῆς ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις ὡς πρώτη γλωσσικὴ μάθησις τοῦ παιδὸς κατὰ τὰς ἀπαντεχοῦ τοῦ πολιτισμένου κόσμου ἀνεγνωρισμένας παιδαγωγικὰς ἀρχάς· οὕτω λαμβάνει ὁ παῖς αὐτοσυνείδησιν τῆς τέως ἄνευ συνειδήσεως ἐνεργουμένης καὶ λαλουμένης αὐτοῦ μητρικῆς γλώσσης.

2) Ἀλλὰ τιθεμένης τῆς ἀρχῆς ταύτης εἰς πρᾶξιν, ἀνάγκη εὐθὺς Χρηστομαθείας, ὅτοι κειμένου ἀρμοδίου τῆς νεωτέρας ταύτης μορφῆς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ Γραμματικῆς. Ἀλλὰ τὴν μὲν Γραμματικὴν δύνασαι αὐτὸς ὁ διδάσκαλος καὶ ἄνευ τοιαύτης ἐν ταῖς χερσὶ τῶν παίδων νὰ διδάσκῃ ἱκανῶς, ὡς ὑπάρχουσαν ἐν τῷ διδασκομένῳ καὶ ἀεὶ ζῶσαν καὶ ἐπανειλαμβανομένην ἐν τῷ ἀναγινωσκομένῳ καὶ τῷ προφορικῷ λόγῳ, τὸ δὲ προσήκον κείμενον τῆς ἀναγνώσεως, τὸ δι' οὗ ὁ παῖς βαθυκλόον οὐ μόνον τὴν γραμματικὴν τοῦ λόγου πλοκὴν καὶ κατασκευὴν καὶ τὴν ὀρθὴν ἀπαγγελίαν θὰ διδάσκηται καὶ τὰ διάφορα αὐτοῦ εἴδη θὰ γνωρίσῃ σταθερῶς, ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα σπουδαίως τρεφόμενον θ' αὐξάνῃ καὶ εἰς τὸ κάλλος τοῦ λόγου ἐποπτικῶς θὰ συνεθίσῃ νὰ ὑψωθῇ, τὸ τοιοῦτον κείμενον βεβαίως δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἄνευ ἐπὶ τούτῳ συλλογῆς.

3) Τὴν τοιαύτην Χρηστομάθειαν, τὴν ὁπωσοῦν πλήρη καὶ προσήκουσαν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν παίδων ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις, περιλαμβάνουσαν κατ' ἐκλογὴν πάντα τὰ εἴδη τοῦ τε πεζοῦ καὶ τοῦ ποιητικοῦ λόγου, ἐκ τῶν νῦν δοκιμωτέρων ποιητῶν καὶ πεζογράφων, εἴτε καὶ ἄλλοθεν, ὅπου ἀνάγκη, σκοπίμως δὲ συντεταγμένην, δὲν ἔχομεν ἕως σήμερον, καὶ διὰ τοῦτο μετεχειρίζόμεθα διάφορα ἀναγνωστικὰ, τὰ μὲν ἐκ τῶν ξένων γλωσσῶν μεταπεφραμένα, ὀλίγα δὲ καὶ πρωτότυπα ἄνευ μεθόδου καὶ ἄνευ μέτρου, ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ.

Τοῦτου ἕνεκα προεκλήθη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου τὸ παρὸν διαγώνισμα, ἐφ' ᾧ προβάλλονται νῦν αἱ ἑπόμεναι ὁδηγίαι τῷ μέλλοντι νὰ ἀποδυθῇ εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ζητουμένης ταύτης Χρηστομαθείας.

Πρῶτον μὲν πρέπει οἱ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος τούτου δοκιμώτεροι συγγράψαντες καὶ συντάσσοντες νὰ τεθῶσιν ὡς βάσις τῆς Χρηστομαθείας ταύτης, ὁρίζεται δὲ ἡ ἐποχὴ αὕτη ὡς τὸ κύριον γενικὸν σημεῖον ὅπως ὑποδληθῇ τὸ μέλλον συντελεσμένον καὶ μεμορφωμένον τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἀλλ' ἐντεῦθεν δὲν ἀποκλείεται βιβλίον εἴ τι καὶ ἐξ ἀρχαιοτέρων ἐποχῶν τυγχάνει λόγου ἄξιον καὶ καλῶς γεγραμμένον.

Δεύτερον ἡ συνταχθεῖσα ὅλη διαιρεῖται εἰς δύο τόμους, ὧν ἑκάστος διῃρεῖται εἰς δύο βιβλία, κατὰ τὰ ἑξῆς βαθμιαῖα [illegible]

Τρίτον ἔτος τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Α'. Διηγήματα βραχεῖα. Μῦθοι καὶ παραβολαὶ. Περιγραφαὶ καὶ αἰνίγματα, προσευχαὶ, [illegible]

Β'. Περιγραφαὶ μικραὶ τῶν συνήθων τῆς [illegible] φαινομένων, καταιγίδος, βροντῆς, νεφελῶν, βροχῆς, ὡρῶν τοῦ ἔτους, τῶν ἡλικιῶν τοῦ ἀνθρώπου, εἰκόνες φυσικῶν φαινομένων.

Γ'. Τὰ σπουδαιότερα τῆς ἱθικῆς γεωγρα-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ПЕРЕМОГИ

φίας καὶ γεωγραφίας. Τὰ σπουδαιότερα τοῦ ἠθικοῦ ἡμῶν βίου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἐν τοῖς βίοις ἀνδρῶν ἐξόχων ἢ ἐν τῷ βίῳ τοῦ λαοῦ, π. χ. ἆσματα λυρικὰ διάφορα τοῦ κάλλους τῆς φύσεως καὶ τοῦ κάλλους τῆς καρδίας, τὴν αἰσθανομένης εὐγενῆ αἰσθήματα.

Δ'. Ἠθικὰ διηγήματα. Παραβολαὶ καὶ παραδείγματα.

Τέταρτον ἔτος τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Ὁ αὐτὸς κύκλος εὐρύτερος, παραλειπομένων τῶν μύθων, παραινέσεων καὶ παροιμιῶν, προσλαμβανομένων δὲ περιγραφῶν τοῦ βίου ζώων τινῶν καὶ φυτῶν τινων καὶ ἀνθέων καὶ μάλιστα ἐν ἐμμέτρῳ λόγῳ.

Πέμπτον ἔτος τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Α'. **Φυσιογραφικά.** Φυσικῆς ἱστορίας τὰ καλλιλογώτερον γεγραμμένα, Βοτανικῆς, Ζωολογίας, Ὀρυκτολογίας τινά, κρυσταλλόσεων περιγραφαί, σταλακτικῶν κτλ.

Β'. Ἱστορικὰ καὶ γεωγραφικὰ καὶ ὁδοιπορικὰ καὶ ἐκ τῆς γενικῆς ἱστορίας τὰ σπουδαιότατα.

Γ'. Ἠθικὰ καὶ θρησκευτικά.

Δ'. Δημοτικά, προτρεπτικά, ἀποτρεπτικά, συμβουλευτικά.

Ε'. Λυρικῆς ποιήσεως διάφορα εἴδη ἁρμόδια.

ΣΤ'. Χαρακτῆρες ἠθικοὶ ἐκ τραγῳδιῶν εἰλημμένοι.

Ἕκτον ἔτος τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Ὁ αὐτὸς κύκλος εὐρύτερος καὶ ποιήματα εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν, ὧν ποιητὴς αὐτὸς ὁ λαός.

Ἡ οὕτως ἐπιμελῶς συναχθεῖσα ὕλη δέον, ὡς ὑπεδείχθη ἤδη, νὰ καταταχθῇ εἰς τέσσαρα βιβλία ἐν ὅσῳ τόμοις, περιέχοντα πλέον τὸν ποιητικὸν λόγον ἢ τὸν πεζόν, καθόσον ὁ ἔρρυθμος λόγος προσφορώτερος τῷ παιδί.

Ἐάν τι τῶν ἄνω δηλωθέντων κεφαλαίων μὴ εὑρεθῇ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ποιηταῖς καὶ λογογράφοις πρωτοτύπως, δέον νὰ ληφθῇ κατὰ παράφρασιν δόκιμον ἐκ τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων συγγραφέων ἢ ἐκ τῶν ξένων ἑσπερίων γλωσσῶν, κατὰ μετάφρασιν ὁμοίως δόκιμον.

Τελευταῖον, τὸ περιεχόμενον τῶν ἐκλεχθησομένων τεμαχίων πλὴν τῆς καλλιεπείας καὶ ὀρθοεπείας νὰ ἦναι ἁγνόν, εὐγενές, ἠθικόν, νὰ ἔχῃ φυσικότητα καὶ ὀρθότητα λογικήν, νὰ ὑψοῖ τὴν φαντασίαν εἰς τὸ ἰδεῶδες καλόν, νὰ εὐρύνῃ τὴν νόησιν καὶ ἐξευγενίζῃ τὴν καρδίαν, ἔχον ἀντικείμενον τὸν Θεόν, τὴν φύσιν, τὸν ἄνθρωπον, τὴν πατρίδα.

Προσεχῶς κοινοποιηθήσονται τὰ προγράμματα περὶ συντάξεως Γραμματικῆς καὶ Νέου βιβλίου τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ

Πρ. Βασιλάδης
Κων. Σαλτέλης
Νικ. Παρανίκας.
Αθαν. Θρωδρίδης
Χρ. Χαρτοχρήστου
Αβρ. Μαλλιάρας
Κ. Ξανθόπουλος, εἰσηγητής.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНТУ ім. І. І. МЕЧНИКОВА

ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΣ ΑΓΩΝ

ΠΕΡΙ

ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΖΩΝΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝ. ΓΛΩΣΣΗΣ

ΕΝ ΤΗ. ΓΛΩΣΣΗ. ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κυρίου Κ. Ξανθοπούλου

Ἐν τῇ κατὰ τὴν 10 Μαΐου 1881

ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΕΟΡΤΗ.

Κύριοι,

Τῇ ἐντολῇ τῶν συνάδελφων παρίγγομαι κἀγὼ ἐντεῦθεν κατὰ τὴν ἐπέτειον ταύτην ἡμέραν τοῦ Συλλόγου, ὅπως ἀναγνώσωμαι ὑμῖν διὰ βραχέων τὰ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς αὐτοῦ.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ προβῶ εἰς τὴν ἐκλογὴν ἔργου, πρέπον νομίζω καὶ δίκαιον ὧν ἐνομολογήσω εἰλικρινῶς, ὅτι ἡ ἀρανὴς ἴσως αὐτῶν ἀπρεσία, ἣν παρέχει ὁ Σύλλογος διὰ τῆς ἀβροθεσίας περὶ τῶν ζώντων στοιχείων τῆς γλώσσης, εἶναι τηλικαύτη, ὥστε καὶ εἰ μηδὲν ἄλλο τῶν πολλῶν καὶ σπουδαίων αὐτοῦ ἔργων εἶχεν ἐπιτελέσαι ἢ ἀναγραφὴν ἐν τῷ πνευματικῷ ἀγῶνι, οὐδένος ἤδη ἀπὸ δύο δεκαετηρίδων αἰσίως κατήρξατο, αὐτὴ καὶ μόνη θὰ ὤρκει νὰ ἐφελκύσῃ πλήρη καὶ βαθεῖαν τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἔθνους καὶ ὅλου τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου. Διότι τῆς γλώσσης τῆς πρὸ τρισχιλίων σχεδὸν ἐτῶν πρώτης χαιρετισάσης τὴν ἀνθρωπότητα τὸν ἀΐδιον τοῦ ἀνθρωπισμοῦ χαιρετισμόν, γλυκύτατον ἐν τοῖς ἀθανάτοις ἐκείνοις ἔπεσι, καὶ ἔπειτα εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον εὐαγγελισαμένης τὸν νόμον τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀγάπης, τῆς γλώσσης ταύτης, τῆς διὰ τοσούτων καὶ πολυτρόπων αἰώνων ἰδίον ἔτι καὶ νῦν βίον ζώσης, περιουσίας καὶ ἀποθησαυρίζει τὰ ζῶντα στοιχεῖα, κατὰ τόπους λέξεις καὶ γλώσσας, παροιμίας, αἰνίγματα, μύθους, ἄσματα καὶ ἔθιμα.

Ταῦτα βεβαίως μετὰ καὶ τῶν ἀπὸ Δουκαγγείου καὶ Κοραῆ ἐφεξῆς ὑπὸ πολλῶν συλλεγέντων μέλλουσι ποτε μετὰ τῆς δεούσης μεθόδου καταρτισμένα νὰ παρασκευάσωσιν ὅλην δεδοκιμασμένην εἰς λεξικογραφίαν καὶ συναπαρτίσωσι τὴν ἱστορίαν τῆς ἀΐδιου ταύτης γλώσσης καὶ καθόλου εἰπεῖν ἀπασχολήσωσιν εἰς ἐπιστημονικὴν μελέτην τοὺς ἐπὶ τούτῳ κεκλημένους τῶν ἐπερχομένων γενεῶν.

Τίς λοιπὸν ταύτης προὐργιαιτέρα καὶ λαμπροτέρα ἄλλη νῦν ὑπηρεσία εἰς τὸ ἔθνος; διότι τὸ ἔθνος εἶναι ἡ γλῶσσα· ἡ δὲ ζωὴ τῆς γλώσσης εἶναι ζωὴ τοῦ ἔθνους, καὶ ἡ ἱστορία τῆς γλώσσης εἶναι ἱστορία τοῦ ἔθνους. Ἤνθησε μέν ποτε ἡ γλῶσσα αὕτη ἀκμαία, ἀκραιφνῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς πάσας διατυπώσασα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος τὰς ἐν λόγῳ ἐκδηλώσεις ὡς ἄλλους ἀνείρκτους, πνεῦμα δὲ ζῶν καὶ ζωοποιὸν ἐν παιδείᾳ καὶ κοινωνίᾳ καὶ πολιτείᾳ σώματι ἀνάτατα τῇ ἀνθρωπότητι εἰς πᾶν εἶδος κατέλιπεν ἔργα. Ἀλλὰ καὶ νῦν ἡ αὐτὴ γλῶσσα διαμένουσα πάς βίζας, τὸν κορμόν, τοὺς στελέχους, τοὺς κλάδους ἕτερον περιβάλλει φύλλωμα καὶ ἀνθεῖ ἀκμῆν καὶ ἀνθοβολῶν ἐπαγγέλλεται, ἐπιτελεῖ τὴν ἀντεισθίσεις τῆς πνευματικῆς παλιγγενεσίας καὶ ἅμα εἰς βίον ὀψιφθέντος ἀνώτερον τοῦ ἔθνους ζῶν ἐν παιδείᾳ καὶ κοινωνίᾳ καὶ πολιτείᾳ.

Ὅθεν καθήκον θεωρεῖ ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ νὰ συγγαίρῃ ἐν πρώτοις ἐγκαρδίως τοῖς ἐγγασθεῖσι καὶ μοχθήσασι πρὸς τηλικούτον καὶ λογχαρακτηρίσῃ ἑκάστην τῶν καὶ κατὰ τὸ σύμβολον τοῦτο ἔτος ἐπισταλεισῶν συλλογῶν καὶ πραγματειῶν· διότι οὐ μόνον τὸ εὐγενὲς

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

διανόημα καὶ φρόνημα τοῦ τε ἀγωνοθέτου καὶ τοῦ Συλλόγου τελειοφόρον καὶ ἔνδοξον κατέστησιν, ἀλλὰ καὶ ζωὴν τοῦ ἔθνους μαρτυροῦσι τὸ καθ' ἑαυτούς, ὅπερ λίαν παρήγορον καὶ ἐνθαρρυντικὸν μάλιστα ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις.

Ὅτι δὲ ταῦτα οὕτως ἔχουσιν, εὐθὺς τὰ πράγματα αὐτὰ ἐκ καταδείξεωι. Δώδεκα τοιαῦτα ἔργα ἐπιτελέσθησαν ἐφέτος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῷ Ζωγραφείῳ διαγωνίσματι. Ἀριθμὸς καὶ δὴ ποσὸν οὐκ εὐκαταφρόνητον· ἀλλὰ καὶ τὸ ποιὸν αὐτῶν ἐν γένει ἐγένετο λίαν εὐχάριστον, ὡς εὐθὺς ὁ λόγος δεῖ ὀλίγον κατρὶς θὰ καταστήσῃ.

Καθ' ἣν φέρουσιν ἐπιγραφὴν τὰ ἐπισταλέντα εἶναι τάδε· 1) *Λεξιλόγιον Ἴμβρου* ὑπὸ τοῦ Πανιερωτάτου κ. Ν. Γλυκᾶ· 2) *Ποικίλης γλωσσικῆς Ὕλης βιβλίον Γ'* ὑπὸ τοῦ ἐν Αἴνῳ διηυθυντοῦ κ. Μανασσείδου· 3) *Ὀνοματολόγιον τσακωνικῆς διαλέκτου*· 4) *Φωνητικολογία τσακωνικῆς διαλέκτου*· 5) μετὰ συμπληρώματος ἐν δυσὶ τεύχεσι *Γλωσσάριον Τραπεζουντίας*, πάντα ὑπὸ τοῦ κ. Μιχ. Δέρνερ· 6) *Μέθοδος καὶ δοξασίαι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ περὶ τοῦ σπιτοῦ* ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου· 7) *Συλλογὴ παραμυθίων* ὑπὸ Ἰουλίας Γ. Πολίτου· 8) *Ἠπειρωτικά*, ἤτοι νεοελληνικὰ ἀνέκδοτα ὑπὸ Ζηκίδου· 9) *Ἠπειρωτικὰ* ὑπὸ Γονίου· 10) *Γλωσσάριον τραπεζουντίας διαλέκτου* ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Βαλαβάνη· 11) *Γραμματικὴ τῆς τραπεζουντίας διαλέκτου* ὑπὸ Ἰ. Α. Παχραδίου καὶ 12) τελευταῖον *συνοπτικὴ χωρογραφία Πωγωνιανῆς* ὑπὸ Χ. Σ. Δ.

Τούτων τὸ μὲν *Λεξιλόγιον Ἴμβρου* ἐπιγραφόμενον παρὰ τοῦ νῦν ἁγίου Μυθύμνης κ. Ν. Γλυκᾶ περιέχει 199 λέξεις καὶ φράσεις ἀρχαικωτέρας καὶ ἐπιχωριαζούσας τῇ νήσῳ, ἐξηγήσας ἐκ λεξιλογίου πολὺ πληρεστέρου, ὅπερ ἔχει ἀπὸ τριακονταετίας κατρτισμένον, ὡς αὐτὸς λέγει ὁ φιλόπονος καὶ φιλόλογος ἀρχιερεύς.

Πᾶσαι αἱ ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ λέξεις καλῶς εἶναι ἐρμηνευμέναι καὶ αἱ πολλαὶ καλῶς ἠτυμολογημέναι· ὀλίγαι φέρονται ἀνετυμολόγητοι, οἷα ἡ *σφιγίζι*=σφιγίζει, λεγομένη περὶ ἀνέμου σφοδροῦ ξηραίνοντος τὴν πρὸ μικροῦ κάθυγρον γῆν. Ἡ λέξις αὕτη φαίνεται ἡ αὐτὴ τῷ *σιφνὸς* καὶ *σιφνία* τοῦ Ἡσυχίου, δηλοῦντος κενὸν ποιῶ, ἐπομένως ἐνταῦθα ξηραίνω. Ἡ *νάμα*=ἀγρὸς καλλιεργούμενος, ἵνα μὴ ἀμέσως σπαρῇ, ἀλλὰ προπαρασκευασθῇ διὰ τὸ ἑπιὸν ἔτος· ἀρχαία ἡ λέξις *νειός* καὶ νεός· *νειὸν ἄροιμεν σπείριν*· Ἡσυχ. παρὰ Ξενοφῶντι καὶ Θεοφράστῳ. Ἡ *ἀραγίδα* βιβαίως παρὰ τὸ νηρεὶς, ἀνεραγίδα καὶ ναραγίδα καὶ ἐπὶ τέλους ἀραγίδα· ἡ *Γελοῦ* μυστηριώδης θεότης βλέπουσα συνήθως τὰ μικρὰ παιδία· ἡ Γελοῦ αὕτη τῆς Ἴμβρου εἶναι ἡ Γελλοῦ τῶν ἀρχαίων=νύμφη κακοποιός, οἷα τῷ μειδιάματι ἀπατῶσα καὶ προσελκύουσα τὰ παιδία πρὸς ἑαυτὴν καὶ οὕτω κακοποιοῦσα.

Τινὲς ἄλλαι πάνυ ὀλίγαι ἡμαρτημένως γράφονται ἢ ἀστόχως ἐρμηνεύονται, οἷα ἡ *γτάκαλον*=εἶδος σταφυλῆς πολλάκις ἀνθούσης· γραπτέα καθ' ἡμᾶς *γτάκηλον* παρὰ τὸ *γτάκηγον* = ἑπτάκαινον, ὅηλοῦν τὴν ἑπτάκις ἢ πολλάκις τοῦ ἔτους καινομένην ἢ καινὰ ἄνθη καὶ καρπὸν ἀναδιδοῦσαν. Ἡ *Ὕλαμμος*, ἀντὶ Ὕλαμμος (ὕλος—ἄμμος, οὐχὶ ὕλη-ἄμμος) ἢ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ ἢ χειμάρρου ἐν τοῖς ἀγροῖς κατατιθεμένη γῆ. Ἡ *ὀρύμας* ἢν ἐρμηνεύει ὡς ἀσθένειαν μυστηριώδη ἐν ταῖς πρώταις ἡξ τοῦ Αὐγούστου ἡμέραις, βλάπτουσι τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὰς ἄμπελους καὶ τὰ ἐνδύματα φθείρουσι τὰ πλυνόμενα τότε· ἀλλὰ μᾶλλον ὀρύμας νομίζονται αὗαι αἱ ἐξ ἡμέραι ἢ μᾶλλον οἱ κακοποιοὶ δαίμονες τῶν ἡμερῶν τούτων τοῦ Αὐγούστου. Καθόλου ἐξεταζομένη ἡ λιτὴ αὕτη συλλογὴ εἶναι ἱκανοῦ λόγου ἀξίαι καὶ ὁ συλλέγων πολλῶν ἐπαίνων ἄξιος διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τάξιν, μεθ' ἧς ἐρμηνεύει καὶ ἀναγράφει τὰς λέξεις. Πλείονας δ' ἐπαίνους καὶ χάριτας δὲ ἐν ὀφείλοντι ἀποδῶ ὁ Σύλλογος καὶ ἔργῳ ταύτῃ, ἢ ἀπαιδεῖξῃ, ἐὰν συντελέσας καὶ ἐπιτεργασθῇ τὸ ὅλον Λεξιλόγιον πέμψῃ αὐτὸ ποτε τῷ Συλλόγῳ.

Τὸ δεύτερον ἐκ σελίδων 308 εἰς ὄγδοον γραφικοῦ χάρτου, ἐπιγράφεται, *Τρίτον βιβλίον ποικίλης γλωσσικῆς Ὕλης*, ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ἤδη τῷ Συλλόγῳ ἐκ προγενεστέρων συλλογῶν ἐξ Αἴνου καὶ ἐν Αἴνῳ διδάσκοντος ἀρχιδιδασκάλου κ. Σωμ. Μανασσείδου. Εἶναι δὲ τὸ αὐτό, ὅπερ ἐστάλη εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1876, ὃ δὴ καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ. Καὶ τότε μὲν ἀπέρριψε τῆς δεκαλίρου ἀμοιβῆς, νῦν δὲ πλουτισθὲν διὰ πλείστης νέας ὕλης, σημειουμένης διὰ σταυροῦ, ὑποβάλλεται τὸ δεύτερον εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς. Ἡ πλουσιωτάτη καὶ ἱκανῶς σπουδαία καὶ ποικιλωτάτη αὕτη συλλογὴ περιέχει 1) δημοτικὰ ᾄσματα 111, ὧν 24 ἀστεῖα, 13 σκωπτικὰ καὶ 24 βυκολήματα. Τούτων τὰ 99 εἶναι νέα, μὴ περιεχόμενα ἐν τῇ πρώτῃ συλλογῇ. Τινὰ δ' αὐτῶν συνοδεύονται καὶ ὑπὸ τοῦ μέλους αὐτῶν σημείου ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς· 2) παροιμίας 66, ὧν 59 νέας· 3) φράσεις σημαινούσας ὑπερβολὴν ἢ ἐξομοίωσιν καὶ ἄλλας, ἐν ὅλῳ 50, ὧν 16 νέας· 4) αἰνίγ-

НАУЧНО-ИСТРАЖУВАЧКИ ЦЕНТАР МЕЧНИКОВА

ματα 28, ἄπαντα νέα· 5) Λεξιλόγιον περιέχον 832 λέξεις, τὰς 400 νέας· 6) ᾠχὰς 5 νέας· 7) κατάρας 13 ὁμοίως· 8) ὅρκους 10 ὁμοίως· 9) θῆμα, διεισδαιμονίας κλπ. περὶ τὰ 70, ὧν 56 νέα· 10) μυθολογικὰ 5, τὰ ἐν τῇ πρώτῃ συλλογῇ· 11) περὶ ἐνδυμασίας κλπ. τῶν πρὸ 3—4 δεκαετηρίδων ἡμῶν· 12) παιδιάς, 5 νέας. Ἐν τέλει ἐπισυνάπτεται καὶ πίναξ τῶν περιεχομένων, οὗ μικρὰν διευκολύνων τὸν βουλόμενον νὰ μελετήσῃ τὴν συλλογήν.

Ἡ ἐπιτροπὴ πλείστοις κοσμοῦσα ἐπαίνοις τὸν ἀκάματον συλλογίαν διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ τάξιν καὶ τὴν εὐστοχίαν περὶ τὴν ἑρμηνείαν καὶ ἐτυμολογίαν καὶ τὸ ἄρθονον καὶ ποικίλον τῆς προσφερομένης ὕλης, κρίνει ἄξιον τῆς δεκαλίρου ἀμοιβῆς, παροτρύνουσα ἅμα, ὅπως μηδὲ τοῦ λοιποῦ παύσηται παρεχόμενος τὴν χρήσιμον αὐτοῦ συνδρομὴν περὶ τὴν συναγωγὴν τοῦ ἁλικοῦ πρὸς ἀναπλοῦσιν μεγαλοπρεποῦς γλωσσικοῦ καὶ πραγματικοῦ μεγάρου τοῦ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ.

Τὸ τρίτον καὶ τέταρτον, Ῥηματολόγιον καὶ Φωνητικολόγια τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου ἐπιγραφόμενα, ἐπιστεύθησαν ὑπὸ τοῦ ἀρίστου γνώστου τῆς διωρίζουσαν ταύτης διαλέκτου, τοῦ λίαν δοκίμου καὶ μετ' ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας ὑπὲρ πάντας τοὺς τοιούτους ἐπὶ τοῦ ἰδιώματος τούτου γράψαντος, κυρίου Μιχαὴλ Δίρνερ· αὕτη πραγματεύεται περὶ τῶν κλίσεως μεταβολῆς τῶν φωνηέντων τῆς κοινῆς διαλέκτου ἐν τῇ τσακωνικῇ, περὶ τῶν ἐν αὐτῇ κλιθέντων φωνηέντων, ἤτοι συναιρέσεως, κράσεως, ἐκθλίψεως, προσθήκης, ἀφαιρέσεως κλπ. καὶ ἐν τῷ ἑτέρῳ τεύχει καταγράφονται ἐπιμελῶς καὶ πιστῶς ῥήματα τῆς τσακωνικῆς πάντων τῶν θεμάτων, τῶν διαθέσεων, τῶν φωνῶν κλπ. μετ' ἐπιστημονικῆς τάξεως καὶ ἀκριβείας ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ τούτου. Διὰ ταῦτα κρίνεται τὸ ἔργον ἄξιον τῆς δεκαλίρου ἀμοιβῆς καὶ πλείστων ἐπαίνων. Τὸ δ' ἕτερον αὐτοῦ ἔργον ἐπιγραφόμενον, *Σημαιδήρωμα τοῦ τραπεζουντιακοῦ γλωσσαρίου*, περιέχει ἐν δυσὶ τεύχεσι ὑπὲρ τὰς 1700 λέξεις ἀπὸ τοῦ Α μέχρι τοῦ Ε. Τούτων τὸ πρῶτον τεῦχος ἐκ σελίδων 64 εἰς φύλλον περιέχει μόνον τὸ γράμμα Α πλὴν 6 σελίδων. Πλουσιωτάτη μὲν ἡ συλλογὴ καὶ πιστῶς ἀναγεγραμμένη· πλὴν οὐδαμοῦ ἀσχολεῖται ὁ ἐμπειρος συλλογεὺς περὶ ἐτυμολογίαν ἢ ἄλλην ἐπ' αὐτῆς γλωσσολογικὴν ἐπεξεργασίαν· φαίνεται δ' ἐζηγμένη ἐκ τοῦ ἐν τοῖς δελτίοις αὐτοῦ τεταμιευμένου θησαυροῦ τῶν γλωσσῶν βδ' ἀντιγραφίας ἁπλοῦ.

Τὸ ἐπιγραφόμενον *Μέθοι καὶ δοξασίαι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ περὶ τοῦ οὐρανοῦ*, ἐκ σελίδων 40 εἰς τέταρτον, ἐπιστάλη ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου, τοῦ πάνυ γνωστοῦ τῷ πανελληνίῳ. Περιέχει δὲ τὰς δοξασίας τοῦ ἡμετέρου λαοῦ περὶ τοῦ οὐρανοῦ, περὶ τῆς γῆς, τῆς *σελήνης*, τῶν *ἐκλείψεων*, τῶν *ἀστέρων* καὶ *ἀστεροσημιῶν*, τῆς Πλειάδος καὶ τοῦ Ὠρίωνος, καλουμένου κοινῶς *Ἀλετροπάδι*, ὡς ἐκ τοῦ σχήματος. Ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι λίαν πολύτιμος, μάλα ἐπιμελημένη, πλείστην μαρτυροῦσα πολυμάθειαν εἰδικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἀκρίβειαν, πεπλουτισμένη δὲ μετὰ πλείστων παραπομπῶν καὶ μαρτυριῶν ἀσφαλῶν εἰς ἡμετέρους τε, ἀρχαίους καὶ νεωτέρους καὶ εἰς ξένους πρὸ πάντων γερμανοὺς συγγραφεῖς. Διὰ ταῦτα πλείστοις ἐξαίρουσα ἐπαίνοις ἡ ἐπιτροπὴ τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ εἰδικοῦ περὶ τούτων ἀνδρὸς κρίνει αὐτὸ ἄξιον τῆς δεκαλίρου ἀμοιβῆς.

Τὸ ἕβδομον ἐπιγράφεται *Συλλογὴ δημωδῶν παραμυθίων*· ἐπιστάλη ὑπὸ τῆς κ. Ἰουλίας Γ. Πολίτου. Περιέχει 10 παραμύθια ἐν σελίδιν 100 εἰς τέταρτον, ἀναγεγραμμένα πιστῶς, σημειουμένων ὀνομάτων ἐν τέλει καὶ τῶν πηγῶν. *Τὸ χρυσὸ μῆλο. Ὁ πεθαμένος ἀντρας. Ὁ ἀσημόγενης. Ἡ ἀτυχοσίαις τῶν ἀνθρώπων. Τὸ βασιλόπουλο καὶ ὁ Ἀράπης. Ὁ μπάκακας. Ἡ Χρυσομαλλοῦσα. Οἱ κλέφταις καὶ ἡ Χρυσομαλλοῦσα.* Τινὰ τῶν παραμυθίων τούτων παραλλάσσουσι μικρὸν ἄλλων προδιδημοσιευμένων· ἡ ἐπιτροπὴ πλείστοις κοσμοῦσα ἐπαίνοις τὴν ἐπιμέλειαν καὶ εὐγενῆ φιλοτιμίαν τῆς συγγραφέτης θεωρεῖ τὴν συλλογὴν ἀνεπαρκῆ καὶ παροτρύνει εἰς πληρεστέραν καὶ ἀκριβεστέραν συλλογήν, πρὸς δὲ τούτοις καὶ καθαρώτερον γεγραμμένην. Τὸ ὄγδοον *Ἠπείρου νεοελληνικὸν ἀναλεκτα*, ὑπὸ Γ. Δ. Ζηκίδου, διδασκάλου τῶν ἑλληνικῶν ἐν τῇ ἱερατικῇ σχολῇ τῶν Ἰωαννίνων, περιέχει ποικίλην γλωσσικὴν ὕλην πολύτιμον· 1) *ἀστρονομίας δημώδεις* 100· 2) *ἤθη καὶ ἔθιμα*· 3) *ἀστρολογία* περὶ καπρῶν μὲ 96 τοιαῦτας· 4) περὶ *ᾠῶν* ὁμοίως μὲ 70 τοιαῦτας· 5) *φρόσεις* 72· 6) *μετεωρολόγια* 9· 7) *ῥήματα* διαφόρου ὕλης καὶ 8) *γλωσσάριον* 424 λέξεων ἀπὸ τοῦ Ρ—Υ.

Τούτων τῶν παροιμιῶν καὶ ἠθῶν καὶ ἐθίμων καὶ λοιπῶν πολλὰ παραλληλίζονται πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων, τῶν Λατίνων καὶ Γαλλικῶν μεθ' ἱκανῆς ἐπιτυχίας καὶ ἀκριβείας ἐξαιρέσει τινῶν, οἷα ἡ παροιμία· ἀπὸ τὴν πεῖνα ἐρχόμαι καὶ 'ς τὴν κορφὴν κανέλλανι· ταύτην λέγει παροιμίαν ἐπὶ τῶν δυσνοήτων· μέλλον ὠφελεῖ

νὰ εἴπῃ ἐπὶ τῶν ἀσυναρτήτων καὶ ἀλόγων. Θεωρεῖ δὲ αὐτὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν ἀρχαίαν «ἄκρον λαβεῖ καὶ μέσον ἕξεις», ἥτις καθ' ἡμᾶς δηλοῖ οὐχὶ δυνάμεσιν καὶ ἀσυνεπῆ, ἀλλ' ἀληθειαν ὅτι ἀρχὴ τὸ ἥμισυ τοῦ παντός. Ἐπίσης τὴν παροιμίαν «βοῦζανει ἀκόμη γάλα» ταυτίζει πρὸς τὴν ἐπίσης δημώδη παροιμίαν «πῆρε στραμμένο τραγέλι», λέγει δὲ κατάλληλον ἐπὶ τῶν ἀπαλαιπόρως βιούντων, ἀνάλογον δὲ πρὸς τὸ ἀρχαῖον «ἀλλ' ἀλεμόμενον βίον ζῆνε, ἐνῶ καθ' ἡμᾶς τὸ «βοῦζανει ἀκόμη γάλα σημαίνει βεβαίως ἀπειρίαν τῶν κοινωνικῶν. Ἀλλὰ τὴν παροιμίαν ταύτην φέρει καὶ ὡς φράσιν, ὑπερ ὀρθότερον καὶ ὀξύτερον ἐξηγεῖ διὰ τοῦ ἐκφυσᾶν μυελὸν ἔχει καὶ ἐν γάλακτι ἐστίν. Ἐν τοῖς ἑπομένοις ἐθίμοις καὶ ἤθεσι φαίνεται ὁ συλλογεὺς ἀγαθὸς ἀνιχνευτὴς τῶν τοῦ λαοῦ ἀξιομνημονεύτων, ἐπιστήσας τὴν προσοχὴν καὶ ἐφ' ἑ ὀλίγοις τούτοις πρᾶττουσι. Πάντα τὰ παριγραφόμενα ἔθη καὶ ἔθιμα, καθ' ὅσον ἡ ἐπιστήμη γνωρίζει, εἶναι ἀνέκδοτα. Ἐπίσης τὰ περὶ κατάρων καὶ ὑγιῶν καρκίλαια ἄξια λόγου τῷ ἀληθινοῦ, ἐν οἷς περιγράφει καὶ ἀναγράφει αὐτὰς καθαρῶς καὶ πιστῶς καὶ πρὸς τὰς τῶν ἀρχαίων ὀρθῶς παραβάλλει· ὡσαύτως καὶ ἐν ταῖς ὁρκοῦσι πολλὴν φαίνεται κατεβαλὼν φροντίδα εἰς ἀνεύρεσιν καὶ ἀκριβῆ ἑρμηνείαν καὶ παραλληλισμόν. Τὰ μυρολόγια εἶναι ἅπαντα σχεδὸν ἀνέκδοτα. Τῶν ἀφαμάτων τινὰ ἐκδεδομένα. Τελευταῖον τὸ γλωσσάριον μετὰ πλείστης ἐπιμελείας ἐξειργασμένον πλουτίζει οὐκ ὀλίγον καὶ διορθοῖ τὸ ὑπάρχον λεξικὸν τῆς καθωμιλημένης· εὐστοχεῖ δὲ καὶ περὶ τὴν ἐτυμολογίαν πολλάκις. Διὰ ταῦτα κρίνει ἡ ἐπιτροπὴ τὸ ἔργον τοῦ Κ. Χηλίου ἄξιον τῆς δεκαλίρου ἀμοιβῆς καὶ ἄξιον πολλῶν ἐπαίνων.

Ἔνατον ἔρχεται ἡ ἐπιγραφομένη *Συλλογὴ λέξεων καὶ φράσεων* ἀπὸ στόματος τοῦ ἐν Ἠπείρῳ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὑπὸ τοῦ Κ. Γονίου. Ἡ μικρὰ αὕτη Συλλογὴ περιέχει 146 λέξεις καὶ φράσεις ἁπλῶς ἀναγεγραμμένας μετὰ τῆς σημασίας ἑκάστης. Ἐν ὅλῳ τὸ ἔργον λιτὸν καὶ ἔλαττον τοῦ δέοντος, εἰ καὶ προθυμίᾳ τοῦ συλλογέως μαρτυρεῖται ἄξιον ἐπαίνου.

Τὸ δέκατον ἐπιγραφόμενον *Μνημεῖον τῆς ἐπὶ τὸν Πόντον ἰδιωτικῆς συνέχεια* ὑπὸ τοῦ πάνυ γνωστοῦ τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ κ. Ι. Βαλαβάνη περιέχει 1) Γραμματικὴν τὴν περὶ τονισμοῦ καὶ ἐγκλιτικῶν καὶ προκλιτικῶν τῆς Τραπεζουντίας διαλέκτου, πάνυ καλῶς ἐξηκριβωμένα· 2) Λεξιλόγιον ἢ γλῶσσα ὑπὲρ τὰς 600, τὰς πολλὰς νῦν τὸ πρῶτον προσαγομένας, τὰς δ' ἄλλας μετὰ δευτέρας φροντίδας ὀρθότερον ἠτυμολογημένας. Τὸ λεξιλόγιον τοῦτο διὰ τὰς αὐστόχους πολλὰς ἑρμηνείας καὶ ἐτυμολογίας κατὰ τοὺς κανόνας τῆς γλωσσολογίας καὶ διὰ τὰς πολλὰς μαρτυρίας ἐκ τῶν ἀρχαίων λεξικογράφων καὶ συγγραφέων ἔχει ἐπιστημονικὴν ἀξίαν· π. χ. *Λεβῶρα* καὶ *εὐώρα* ἐν Τραπεζοῦντι λέγεται εὔσκιος καὶ εὐάερος θέσις (καλῶς προφυλαχτήνη)· παρέχει αὐτὴν ἐκ τοῦ ἀρχαίου *ἀλεωρή*, ὁ εὑρίσκεται καὶ παρ' Ἀριστοτέλει· τοῦτου ἐκπεπόνηκε τοῦ α ἐγένετο *λεωρή*, καὶ τῇ προφορᾷ τοῦ διγάμματος *λεϝωρὰ* καὶ *λεϝώρα*, καὶ ἐκλείψαι τοῦ λ, τοιοῦτο δὲ αἰολικῶ *εϝώρα*· 3) παροιμίας 54, ὧν ἔνιαι καὶ πρὸς ἀρχαίας ἐπιτυχῶς παραβάλλονται, οἷα τὸ ἐν χέρι κ' ἐστῆ=ἢ μία χεὶρ οὐ κρούει, ἀντιστοιχοῦσα βεβαίως ὑπ' ἄλλην ὅλην πρὸς τὴν «χεὶρ χεῖρα νίπτει· 4) αἰνίγματα 13, ἐμφαίνοντα τὴν ἀντίληψιν τοῦ λαοῦ ἐκείνου· 5) διασιδαμωνίας καὶ προλήψεις ἐν συντομίᾳ ἀναγραφομένας 14 καὶ 6) τελευταῖον διηγήματα καὶ μύθους 9 ἐν τῷ ἰδιώματι τούτῳ. Καὶ τὸ ἔργον τοῦτο διὰ ταῦτα κρίνει ἡ ἐπιτροπὴ ἄξιον ἐπαίνων τε πολλῶν καὶ τῆς δεκαλίρου ἀμοιβῆς.

Ἐνδέκατον ἐπιγράφεται *Γραμματικὴ τῆς διαλέκτου Τραπεζοῦντος* εἰς δύο τεύχη καλῶς καὶ κεθαρῶς γεγραμμένα, ἱκανῶς περιεκτικὰ ὑπὸ Ι. Α. Ἰωαννίδου. Τούτων τὸ πρῶτον ὑπερμέρει πέρυσι σελὶν κρίνεται νῦν μετὰ τοῦ δευτέρου.

Τὸ ὅλον συγκείμενον ἐκ 231 παραγράφων, πραγματεύεται πάντα τὰ κλιτὰ καὶ ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου, ἅπαν τὸ ἀτικὸν καὶ φθογγολογικὸν καὶ μορφολογικὸν τῆς διαλέκτου ταύτης. Εἰ καὶ μηδὲν κείμενον ἀπῆτει σύνταξιν Γραμματικῆς τοιαύτης, οὐχ ἥττον διὰ λόγους γλωσσολογικοὺς καὶ τῆς γενικῆς γραμματικῆς θεωρεῖ ἡ ἐπιτροπὴ σπουδαῖον τὸ ἔργον καὶ εἰς τὸ εἶδός του πρωτότυπον. Ἐπαινεῖ δὲ ἰδίᾳ τὴν τάξιν, σαφήνειαν καὶ ἀκριβειαν, μεθ' ἧς πιστῶς διαιρεῖ, ὁρίζει καὶ κατατάσσει προσηκόντως ἅπασαν τὴν γραμματικὴν ὅλην τῆς σπουδαίας ταύτης διαλέκτου, ἧς τυγχάνει ἐντελὴς κάτοχος. Δι' ἃ καὶ κρίνεται ἄξιον τῆς δεκαλίρου ἀμοιβῆς.

Τελευταῖον ἡ *Συναπτικὴ χωρογραφία Πωγωνιανῆς* ὑπὸ Χ. Ε. Δ., εἰ καὶ ἔργον οὐχὶ πολλοῦ λόγου ἄξιον, ὡς μᾶλλον ἐπιστημονικὸν καὶ οὐχὶ ἐκπληρῶν τὸν σκοπὸν τοῦ προκειμένου ἀγῶνος, οὐδὲν ἐνέχον γλωσσικόν, συμπεριλήφθη ὅμως, ὅπως ἐκφρασθῶσι δημοσίᾳ πρὸς τὸν συγγραφέα χάριτες καὶ ἔπαινοι καὶ ἡ παρακέ-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ А.С. ПУШКІНА

λευσις, ὅπως μὴ παύσηται ἀποστέλλων τῷ Συλλόγῳ καὶ ἄλλας ἄλλων τόπων ὁμοίας περιγραφάς, συμπεριλαμβάνων ἐν αὐταῖς καὶ πᾶν ὅ,τι ὁ Σύλλογος διὰ τοῦ προγράμματος αὐτοῦ περὶ συλλογῆς ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις λογίων.

Ταῦτα, κύριοι, ἐν μικρᾷ σκιαγραφίᾳ τὰ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ λῆξαν συλλογικὸν τοῦτο ἔτος.

Περαίνοντες ἤδη τὸν λόγον τοῦτον, τοὺς μὲν ἐργασαμένους μέχρι τοῦδε καὶ πεῖραν τῆς ἱκανότητος αὐτῶν παρασχόντας, παρακαλοῦμεν οὐ μόνον νὰ ἐξακολουθῶσι παρέχοντες τὴν πολύτιμον αὐτῶν ὑπηρεσίαν τῷ ἔθνει, ἀλλὰ καὶ νὰ συμπληρώσωσι τὰς συλλογὰς αὐτῶν ἐν τῷ μέλλοντι μὲ ὀνόματα σκευῶν καὶ ἐργαλείων, ἰχθύων καὶ ὀστρειδίων καὶ μὲ ὀνόματα φυτῶν μετὰ τινος περιγραφῆς αὐτῶν κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ δεινοῦ περὶ ταῦτα Σ. Κρίνου ὑποδειχθεῖσαν ἀξιόλογον μέθοδον, ἐν τῇ περὶ ἐπιστημονικοῦ προσδιορισμοῦ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν φυτῶν κτλ. διὰ τῶν ὀνομάτων τοῦ λαοῦ ἐπιστημονικῇ αὐτοῦ πραγματείᾳ ἐκφωνηθεῖσῃ ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Συλλόγῳ *Παρνασσῷ*, καὶ ἐκδοθείσῃ καὶ ἰδίᾳ καὶ ἐν τῷ ὁμωνύμῳ περιοδικῷ τοῦ ἔτους τούτου.

Τῶν δὲ ἀπανταχοῦ Συλλόγων καὶ διδασκάλων ἐπικαλεῖται θερμῶς ὁ ἡμέτερος Σύλ. τὴν κοινὴν συνδρομὴν καὶ συνεργασίαν διὰ τοῦ πανελληνίου τούτου ἔργου. Τέλος τὸ σὲ τοῖς πλουσίοις τῶν ὁμογενῶν καὶ ἰδίᾳ τῷ κλεινῷ ἀγωνοθέτῃ δημοσίᾳ ἀπονέμεται καὶ σήμερον κατὰ καθῆκον ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου ἱερόν, καὶ ἡ βαθεῖα ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη μετὰ πολλῶν ἐπαίνων, ὅτι ἔργῳ ὑποστηρίζουσι καὶ ἐνθαρρύνουσιν ἱκανῶς τοιαῦτα ἔργα.

Διότι ὅταν τῷ ὄντι ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς τῶν ὀλίγων περιωπῆς στραφῇ ἡ προσοχὴ τῶν ἀμαυδίων εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ τὸν βίον τοῦ λαοῦ, εὑρῆται, νομίζομεν, ὁ κεκρυμμένος θησαυρὸς ἐν τῷ ἀγρῷ, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν λόγιον, καὶ ἐν τῷ θησαυρῷ τούτῳ ἡ ζωὴ καὶ ἡ παλιγγενεσία τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ἣν θὰ προκαλέσῃ τὸ πνεῦμα ὅπερ καὶ τοὺς λίθους ζωογονεῖ.

Ὁ Βυζαντινὸς κόσμος περιερρόνησε τὸν λαὸν καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ· ἀλλ' οὐδὲ τὸ πνεῦμα τῆς κλασικῆς Ἑλλάδος κατενόησεν· ὁ νεώτερος ἑλληνισμὸς βαδίζων τὴν ἐναντίαν, προορίζεται βεβαίως κατὰ τὰς βουλὰς τῆς θείας Προνοίας νὰ ἐπιφανῇ καὶ αὐθις ἐν τῷ γλυκεῖ τούτῳ ὁρίζοντι κατοχίων φῶς καὶ θερμότητα, παιδείαν καὶ πολιτισμὸν ἐν τῷ ὑπερτάτῳ νόμῳ τῆς χριστιανικῆς εὐσεβείας.

Ἡ γλωσσολογικὴ ἐπιτροπή

Χρ. Χατζηχριστου, *πρόεδρος*

Ηρ. Βασιλειαδης

Βρανος Βυζανης

Θ. Σαλτελης

Θ. Ταγης

Αθ. Δημητριαδης

Κ. Ντογλας

Αβρ. Μαλιακας

Κ. Ξανθοπουλος, *εἰσηγητής*.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА Одеської Національної І. І. МЕЧНИКОВА

ΒΟΥΤΣΙΝΑΙΟΣ ΑΓΩΝ.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΚΑΙ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ,

Ἀναγνωσθέντα ἐν τῇ ΧΚΗ συνεδριάσει τῆς 20 Ἀπριλίου 1881 ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Συλλόγου κυρίου Ἱερ. Βασιλόου.

Ὁ φιλογενέστατος κ. Ἰωάννης Βουτσινᾶς ἐν Ὀδησσῷ δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ[1] πρὸς τὸν Σύλλογον ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν ἵνα ἱδρυθῇ τὸ κατὰ διαγωνισμάτων σκοπὸν ἔχοντων νὰ μορφωθῇ ἡ ὀρθοτέρα περὶ τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως πρακτικὴ μέθοδος, συμφώνως πρὸς τὰς σημερινὰς παιδαγωγικὰς τῆς ἐπιστήμης ἀπαιτήσεις καὶ τὰς ἰδιαιτέρας τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους περιστάσεις, καὶ καθορισθῶσιν ἱδρυκαὶ καὶ ἀσφαλεῖς βάσεις τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτοῦ μορφώσεως ἐν τῷ σταδίῳ τῆς πρώτης καὶ μέσης παιδεύσεως.

Καὶ πρῶτον μὲν νὰ συνταχθῇ Ὀδηγὸς τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἐν ᾧ νὰ περιέχωνται πρακτικαὶ ὁδηγίαι περὶ ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας πάντων τῶν μαθημάτων τῆς πρώτης παιδεύσεως, ἤτοι τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς, τῆς ἐποπτικῆς διδασκαλίας, τῆς διδασκαλίας τῆς μητρικῆς γλώσσης, θρησκευτικῶν μαθημάτων, ἰχνογραφίας, γεωγραφίας, ἱστορίας, γεωμετρίας, ἀριθμητικῆς, φυσικῆς ἱστορίας, φωνητικῆς μουσικῆς, γυμναστικῆς, χειροτεχνημάτων κλπ. Τοιοῦτος Ὀδηγὸς καλῶς συντεταγμένος δύναται νὰ καταστῇ ὁ κώδηξ τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδεύσεως.

Δεύτερον ἀγωνοθέτημα καὶ οἱονεὶ συνέχεια τοῦ πρώτου ἔστω ἡ σύνταξις ὁμοίου Ὀδηγοῦ ἀφορῶντος εἰς τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν, ἤτοι εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ γυμνάσια.

Τρίτον ἀγωνοθέτημα ἔστω ἡ Ἱστορία, ἐν περιλήψει, τῆς συστάσεως, ἀναπτύξεως καὶ σημερινῆς καταστάσεως τῶν λεγομένων πρακτικῶν ἢ πραγματικῶν σχολῶν (écoles réales) ἔν τε τῇ Εὐρώπῃ (Γερμανίᾳ, Ἑλβετίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Ρωσσίᾳ, Ἰταλίᾳ) καὶ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, καὶ κατ' ἔκτασιν περὶ τοῦ προτεροῦ τρόπου, καθ' ὃν εἶναι δυνατὸν νὰ συσταθῶσι τοιαῦται πραγματικαὶ σχολαὶ καὶ παρ' ἡμῖν.

Ἑκάστου ἀγωνοθετήματος βραβεῖον ὁρίζεται διακόσια καὶ πεντακόσια (2,500) φράγκα.

Ὁ Σύλλογος ἀσμένως ἀναδεξάμενος τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ φιλογενοῦς ἀγωνοθέτου, τῇ ἀναγνωσθείσῃ αὐτοῦ, τὰς ἑξῆς ἐπήνεγκε τροποποιήσεις εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ προτεθέντας ὅρους, τοὺς ὁποίους ἰσχυόντων ὡς ἐξετέθησαν ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ· α') νὰ μὴ ἀπαιτηθῶσι διακόσια πενήκοντα ἀντίτυπα παρὰ τοῦ συγγραφέως, οὗ τὸ βιβλίον ἠθέλε βραβευθῆ, β') νὰ μὴ ὁρισθῇ ἡ ἐκτασις τοῦ βιβλίου εἰς 20 τυπογραφικὰ φύλλα καὶ γ') νὰ ἀρθῇ πλείων χρόνος τοῖς ἀγωνισομένοις πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἔργων αὐτῶν· ἐφ' ᾧ καὶ ὁρίσθη ἡ μὲν βράβευσις τοῦ Α' ἀγωνοθετήματος τῇ 25 Μαρτίου 1885, ἡ δὲ τοῦ Β' τῇ 25 Μαρτίου 1887, ἡ δὲ τοῦ Γ' τῇ 25 Μαρτίου 1889.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπὴ, κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ συνέταξε τὸ ἑξῆς πρόγραμμα τοῦ Α' Βουτσιναίου ἀγωνοθετήματος.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΩΤΟΥ ΒΟΥΤΣΙΝΑΙΟΥ ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΜΑΤΟΣ

Περὶ συντάξεως Ὀδηγοῦ τῆς πρώτης παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Προκηρύσσεται βραβεῖον διχιλίων καὶ πεντακοσίων (ἀριθ. 2500) φρ. τοῦ Βουτσιναίου

1) Ἴδε Πρακτικ. σελ. 52 καὶ 71.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ЛНУ ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ἀγῶνος, ἀπονεμηθησόμενον ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῇ 25 Μαρτίου 1885. Ἐπὶ τούτῳ ὑποβάλλονται τοῖς βουλομένοις ν' ἀγωνισθῶσιν αἱ ἑξῆς σκέψεις πρὸς διδηγίαν αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν διαίρεσιν καὶ κατάταξιν τῆς ὅλης.

Τὸ ὅλον διαιρετέον εἰς πέντε βιβλία, ὧν ἕκαστον πραγματευόσθω τὰ ἑξῆς κεφάλαια, ὡς ἕπεται.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ παιδεύσεως καθόλου καὶ τῶν λειτουργῶν αὐτῆς.

Κεφ. α'. Περὶ παιδεύσεως ἤτοι περὶ ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας, τοῦ σκοποῦ αὐτῶν καὶ τῆς ἀναιδείας αὐτῶν σχέσεων καὶ ἀλληλεπιδράσεων.

Κεφ. β'. Περὶ τῆς πρώτης παιδεύσεως, τῶν βαθμῶν, τῶν ὁρίων, καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς, ὡς κοινῆς παιδεύσεως τοῦ ἔθνους.

Κεφ. γ'. Περὶ νηπιαγωγοῦ καὶ διδασκάλου τῆς πρώτης παιδεύσεως, τῆς ὑφίστης σπουδαιότητος αὐτῶν καὶ τῆς ἐκλογῆς καὶ μορφώσεως αὐτῶν.

Κεφ. δ'. Περὶ μαθητοῦ ὡς ἐλευθέρου καὶ ἠθικοῦ ὄντος καὶ αὐτενεργοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ ἀγωγῆς τῶν τε σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου μέχρι τοῦ 14ου ἔτους τῆς ἡλικίας.

Κεφ. α'. Περὶ τῶν σχέσεων τῆς ἀγωγῆς πρὸς τὴν ἀνθρωπολογίαν, φυσιολογίαν καὶ ψυχολογίαν.

Κεφ. β'. Περὶ σωματικῆς ἀγωγῆς ἐν τε τῷ οἴκῳ καὶ τῷ σχολείῳ· περὶ ἀγωγῆς τῶν αἰσθητηρίων, περὶ τῶν σωματικῶν διαφορῶν τῶν δύο φύλων ἐν τῇ φυσικῇ ἀναπτύξει, ἐξ ὧν καὶ διάφορος ἐπιβάλλεται ἀγωγὴ σωματική.

Κεφ. γ'. Περὶ πνευματικῆς ἀγωγῆς, ἤτοι περὶ ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, ἐν ᾗ περὶ βαθμιαίας πορείας τῆς ἀναπτύξεως, περὶ διαφορᾶς τῶν φύλων ἐν τῇ ἀναπτύξει ταύτῃ καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως.

Κεφ. δ'. Περὶ ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως τῶν γνωστικῶν δυνάμεων, ἀπὸ τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως καὶ ἀντιλήψεως ἀρξαμένης καὶ προιούσης εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν τῆς προσοχῆς καὶ παρατηρήσεως, τῆς μνήμης καὶ τῆς φαντασίας καὶ πῶς δέον νὰ γίνωσι, καὶ ἰδίᾳ τοῦ νοῦ, τοῦ λόγου.

Κεφ. ε'. Περὶ ἀγωγῆς τοῦ θυμικοῦ, τῆς φύσεως αὐτοῦ, τῶν διαφόρων αἰσθημάτων καὶ συναισθημάτων, κατωτέρων καὶ ἀνωτέρων, ἤτοι προσωπικῶν, κοινωνικῶν καὶ ὑψηλοτέρων, καὶ τοῦ συμμέτρου τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ.

Κεφ. ς'. Περὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς ἢ περὶ ἀναπτύξεως τῆς βουλήσεως καὶ μορφώσεως χαρακτῆρος, ἐν ᾗ περὶ βουλήσεως καὶ ἐλευθερίας καὶ τῶν ἠθικῶν ἀξιωμάτων καὶ τῆς πρώτης πηγῆς αὐτῶν, τοῦ θεοῦ, τῆς πηγῆς τοῦ ἀγαθοῦ.

Κεφ. ζ'. Περὶ θρησκευτικῆς ἀγωγῆς, τοῦ ὕψους καὶ ἀγνότητος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων, τῆς προσευχῆς κτλ.

Κεφ. η'. Περὶ τοῦ σκοποῦ, ὡς συμπεράσματος ἀπὸ τῶν εἰρημένων, τῶν μέσων καὶ τῶν ἀληθῶν μεθόδων τῆς ἀγωγῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς δραστηρίου ἐπενεργείας τοῦ παραδείγματος· ἐν τοῖς μέσοις λογιστέα ἡ ἕξις ἡ ἀγαθή, ἡ συναίσθησις τῆς προσωπικῆς ἀξίας ὡς ἀνθρώπου, ἡ ἀμίλλα ἡ εὐγενής, εἰς ἣς ἀποδοκιμαστέα τὰ βραβεῖα ὡς ἐπιβλαβῆ εἰς τὰ ἠθικὰ τῶν παίδων καὶ κορασίων.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περὶ διδασκαλίας καθόλου.

Κεφ. α'. Περὶ σπουδαιότητος τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς πρὸς τὴν λογικήν.

Κεφ. β'. Περὶ τῶν ἀντικειμένων τῆς διδασκαλίας, γνώσεων καὶ δεξιοτήτων, τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς διδασκαλίας.

Κεφ. γ'. Περὶ μεθόδων, καὶ εἰ τινα καὶ ὑπόταν ἔχωσι δύναμιν καὶ σημασίαν, καὶ τίνες αἱ κυριωτέραι καὶ γενικωτέραι, ἡ ἀναλυτική, συνθετική, μαιευτική κτλ.

Κεφ. δ'. Περὶ γενικοῦ προγράμματος, ὡς ὑποτυπώσεως τῆς φυσικῆς τάξεως καὶ λελογισμένης ἀκολουθίας συμπάσης τῆς ἐν τῇ δημοτικῇ σχολῇ διδασκομένης ἐνεργείας, περιλαμβάνοντος δὲ τοὺς τρεῖς κύκλους τῆς πρώτης παιδεύσεως.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Περὶ τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας καὶ διαφόρων μαθημάτων τῆς πρώτης παιδεύσεως.

Κεφ. α'. Ἐποπτικὴ διδασκαλία, καὶ σημασία αὐτῆς ἐπὶ πάντων τῶν μαθημάτων.

Κεφ. β'. Περὶ ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς, καὶ περὶ προφορωτέρας μεθόδου τούτων ἐν πάσαις ταῖς τάξεσι καὶ ὅτι αὕτη ἡ βάσις τῆς μαθήσεως.

Κεφ. γ'. Περὶ διδασκαλίας τῆς μητρικῆς γλώσσης, προφορικῆς τε καὶ ἀπὸ ἀναγνωστι-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

κῶν βιβλίων (ἐν γρηστομαθείᾳ), καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς, καὶ διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας ἐν τοῖς τελευταίοις ἔτεσι, καὶ περὶ πρακτικῆς μεθόδου τῆς διδασκαλίας τῆς μητρικῆς γλώσσης, καθ'ὴν οἱ γραμματικοὶ κανόνες ἐπίρχονται ὡς ποιήματα διαφόρων παραδειγμάτων.

Κεφ. ϛ'. Περὶ διδασκαλίας τῆς ἀριθμητικῆς καὶ τῆς μεθόδου αὐτῆς.

Κεφ. ζ'. Περὶ διδασκαλίας τῆς γεωγραφίας ἐν γένει καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς καὶ μεθόδου, τῆς ἐκπολιτικῆς, τῆς ἀπὸ τῆς ἰδίας χώρας (πατρίδος) ἀρχομένης καὶ κατόπιν τῆς διὰ σφαιρῶν καὶ χαρτῶν μεμιγμένου ἱποπτείας.

Κεφ. ς'. Περὶ διδασκαλίας τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἁρμοδίου μεθόδου αὐτῆς.

Κεφ. ζ'. Περὶ διδασκαλίας τῆς γεωμετρίας ὅση χρησίμη καὶ ἁρμόζουσα τῇ πρώτῃ παιδεύσει ἐν τοῖς δυσὶ τελευταίοις ἔτεσι.

Κεφ. η'. Περὶ διδασκαλίας στοιχειωδῶν γνώσεων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἄνευ ἐγχειριδίου ἐν τῇ παραδόσει, καὶ περὶ καταλλήλων σχολείων.

Κεφ. θ'. Περὶ διδασκαλίας τῆς ἰχνογραφίας.

Κεφ. ι'. Περὶ διδασκαλίας ᾠδικῆς, ἡ ἁρμαχτος, πρακτικῆς ἐν ἁπάσαις ταῖς τάξεσι, καὶ τῆς χρήσεως τῶν μουσικῶν σημείων κατόπιν ὡς ἐπιδοκθητικοῦ μέσου.

Κεφ. ια'. Περὶ διδασκαλίας τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς καὶ τῆς μεθόδου.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΜΠΤΟΝ.

Περὶ διοργανώσεως τῶν σχολείων.

Κεφ. α'. Περὶ ἐξωτερικῆς διοργανώσεως, ἤτοι κτιρίου, γυμναστηρίου καὶ προαυλείου, καὶ ἐν γένει περὶ σχεδίου οἰκοδομῆς, διαφόρου ἐν πόλει καὶ κώμαις καὶ ἐπὶ πλειόνων μαθητῶν, καὶ συμφυτήσεως ἀρρένων τε καὶ θηλέων, καὶ θέσεως προσφόρου καὶ λοιπῶν ἀναγκῶν, βιβλιοθήκης, μουσείου σχολικοῦ, σκευοθήκης κλπ.

Β'. Περὶ σχολικῶν νόμων, κανονισμῶν, γονέων καὶ ἐποπτῶν καὶ ἐφόρων.

Κεφ. γ'. Περὶ διοργανώσεως, ὅ,τι ἀφορᾷ ὀνομάτα τὰ μαθήματα καὶ τὴν διδασκαλίαν, τὴν εἰς τάξεις τῶν μαθημάτων διαίρεσιν, τὴν στοιχειώδη, τὴν μέσην καὶ τὴν ἀνωτέραν τάξιν, καὶ τὴν τούτων αὖθις ὑποδιαίρεσιν, καὶ τὴν κατὰ τὸν ὑπάρχοντα ἀριθμὸν τῶν διδασκόντων διευθέτησιν τῆς διδασκαλίας, καὶ τὰ ἔτη τῆς ὅλης σπιρᾶς κατὰ τὰ διαφόρων βαθμῶν σχολεῖα, ἐν συνόλῳ τὰ εἰδικὰ προγράμματα τῶν διαφόρων σχολῶν, καὶ τί ἑν ἑκάστῳ προγράμματι λεπτέον ὅπ' ὄψιν σταθερῶς πάντοτε, ὡς καὶ περὶ τῆς χρήσεως τοῦ χρόνου, ἢ περὶ ἀρολογίου, καὶ τῆς ἁρμοδίου καὶ σκοπίμου ἀλλελουχίας ἐν τούτῳ τῶν διαφόρων μαθημάτων, καὶ ἀναπαύσης.

Κεφ. δ'. Περὶ τῶν μέσων τῆς διδασκαλίας· οἷον μικροσκόπιον, χαρτῶν, σφαιρῶν, ἀναγνωστηρίου, ἀριθμητηρίου, θερμομέτρου, βαρομέτρου, διαβήτου, γνώμονος βάσου καὶ μέτρου τοῦ μετρικοῦ συστήματος, βιβλιοθήκης, συλλογῶν· εἶτα βιβλίου ἐγγραφῶν, καταλόγου τῶν μαθητῶν ἑκάστης τάξεως, ἐλέγχων.

Κεφ. ε'. Περὶ διοργανώσεως τῆς πειθαρχικῆς ἀγωγῆς ἐν τῇ σχολῇ, ὡς μικρᾶς πολιτείας, κυρίως περὶ καθαριότητος καὶ τάξεως, καὶ περὶ ἐνασκήσεως βιωτικῶν ἀρετῶν, φιλεργίας καὶ οἰκονομίας· καὶ ἱπομένως περὶ ταμιευτηρίου σχολικοῦ.

Ὁδηγίαι γενικαί.

Α'.) Κατὰ τὰ ἐκτεθέντα ἐν τῷ προηγουμένῳ προγράμματι καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ φιλομούσου ἀγωνοθέτου, οἱ ἀποδυθησόμενοι εἰς τὸν Βουτσινάϊον ἀγῶνα ὀφείλουσι νὰ μὴ καταφεύγωσι εἰς πιρατικὰς θωρίας καὶ συζητήσεις.

Β'.) Ἡ γλῶσσα αὐτῶν πρέπει νὰ ᾖ ὅσον τὸ δυνατὸν ἁπλῆ, καθαρὰ καὶ σαφής, τὸ δὲ ὕφος τοῦ λόγου ἀνάλογον τῷ πρακτικῷ σκοπῷ τῶν ἀγωνοθετημάτων.

Γ'.) Αἱ συγγραφαὶ φέρουσι ἑκάστη ῥητόν τινα ἐπίγραμμα, τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως ἐπισυνημμένον ἐν ἐσφραγισμένῳ δελτίῳ, ἀποστελλόντεται κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1884 τῷ Συλλόγῳ, ἕλλιως δὲν γίνονται δεκταὶ ὡς ἐκπρόθεσμοι.

Δ'.) Ἐκδεδομένα συγγράμματα ἀποκλείονται τοῦ ἀγῶνος.

Ε'.) Τὰ χειρόγραφα τροφοῦσι ἐν τῷ τοῦ Συλλόγου γραφείῳ, ὁπόθεν ὁ συγγραφεὺς ἀντίγραφον μόνον δύναται νὰ λάβῃ.

ϛ'.) Ἂν ὁ βουλόμενος κατέλθειν νομίζῃ ἄλλην διαίρεσιν καὶ διάταξιν τῆς ὕλης προσφορωτέραν τῆς ἐν τῷ παρόντι προγράμματι, ἐλεύθερος ἐστιν ἵνα ποιήσῃ τοῦτο, ἐφάμιλλον τοὺς λόγους δ' οὓς οὗτος ἐκφανεῖ νὰ συντάξῃ τὴν βίβλον αὐτοῦ.

Ζ'.) Ἂν κατὰ τὸ ὡρισμένον ἔτος μὴ ἀπονεμηθῇ τὸ βραβεῖον, ὁ Σύλλογος παρατείνει τὸν ἀγῶνα διὰ τὸ ἑξῆς ἑπτὰ ἔτος, γνωστοποιῶν τοῦτο διὰ τῶν ἐφημερίδων.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ

ΗΡ. ΒΑΣΙΛΑΗΣ, — ΚΩΝΣΤ. ΖΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ, — ΝΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, — Θ. ΣΑΛΤΕΛΗΣ, — ΑΘ. ΜΑΛΙΑΚΑΣ, — Ν. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ, — ΑΘ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БІБЛІОТЕКА ІМ. І. МЕЧНИКОВА

ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ.

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΖΩΝΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

ΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΕΝ ΤΗ ΓΛΩΣΣΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ.

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ, ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑΙ

ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

μετὰ παραλληλισμοῦ

ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ[1].

ΥΠΟ Ι. Κ. ΠΑΓΟΥΝΗ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ.

Ἐν Ἠπείρῳ καὶ ἄλλαις ἑλληνικαῖς χώραις.

Οὐδὲν ἔθνος ἴσως ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ ἄνευ προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν· τοῦ γενικοῦ δὲ τούτου κανόνος δὲν ἐξαιρεῖται καὶ τὸ ἡμέτερον. Ἐκ δὲ τῶν μαστιζουσῶν προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν ἄλλαι μὲν εἰσι προγονικαί, καὶ διασωθεῖσαι μέχρις ἡμῶν χρησιμεύουσι καὶ αὗται εἰς ἀπόδειξιν τῆς καταγωγῆς ἡμῶν, εἰ ὄντως τὰ τέκνα γνωρίζονται οὐ μόνον ἐκ τῶν προτερημάτων ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐλαττωμάτων, ἅπερ παρὰ τῶν γονέων ἐκληρονόμησαν, ἄλλαι δὲ εἰσήχθησαν εἰς τὸν κοινὸν λαὸν ἐν καιρῷ ἴσως ἀμαθείας καὶ σκότους, ὡς γνωμικὰ καὶ ἀποφθέγματα. Διότι τὸν φόβον, φαίνεται, οἱ τότε ἐμπρονοήτεροι εὗρισκον μέσον προσφορώτερον πρὸς διεύθυνσιν ὠφελίμων τινῶν συμβουλῶν.

Ἡ ἡμετέρα συλλογὴ περιέχει προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας, τινὰς μὲν ἰδιαζούσας ἐν Ἠπείρῳ, τὰς δὲ πλείστας κοινὰς καὶ ἐν ἄλλαις χώραις.

1. Ἀπαραίτητον καθῆκον θεωρεῖται, ἵνα φυλάττῃ τις τὴν λεχὼ μέχρι τῆς βαπτίσεως τοῦ νεογνοῦ, διότι ὑπάρχει πρόληψις κοινή, ὅτι ὁ διάβολος εὑρίσκων αὐτὴν μόνην καὶ ἀπροστάτευτον πνίγει τὸ νεογνὸν ἢ καὶ αὐτὴν τὴν λεχώ. Εἰς χρόνους προγενεστέρους καὶ σήμερον ἔτι μεταξὺ τῶν χωρικῶν, ἐν οἷς λείπει ἡ ἀπαιτουμένη ἐπιλόχιος περιποίησις, βεβαίως δὲν εἶναι κανὼν νὰ μένῃ μόνη ἡ λεχώ· διότι κεκμηκυῖα ἐκ τοῦ πολυετοῦ πιθανὸν νὰ κοιμηθῇ ἐπὶ τοῦ θηλάζοντος νεογνοῦ ἢ καὶ νὰ λιποθυμήσῃ.

2. Δύσαντος τοῦ ἡλίου δὲν ἐπιτρέπεται τοῖς ἐκτὸς τοῦ οἴκου νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς λεχοῦς· διότι πονηρὰ πνεύματα καὶ συνεισερχόμενα[1] ἐπηρεάζουσιν αὐτὴν· καὶ ἐὰν ἀναγκῇ

---

1) Ἡ παροῦσα συλλογὴ ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς διὰ τοῦ Η' Τεύχους τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ συγγράμματος δημοσιευθείσης τοῦ αὐτοῦ συλλογέως. (Σημ. Συντακτ. Ἐπιτρ.).

1) Κοινὴ καὶ αὕτη ἡ πρόληψις. Πιστεύεται καὶ κοινῶς ὅτι τὰ πονηρὰ πνεύματα, οἱ Διάβολοι, οἱ Καλιγκάντζαροι, αἱ Νηρηΐδες καὶ αἱ Ξωθίκιαι τῆς Ἠπείρου ἐξασκοῦσι τὸ ἐκουσίων κράτος μόνον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου (ἐν καιρῷ νυκτὸς δηλ.).

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ

εἰσέλθῃ τις, ὀφείλει νὰ εἰσέλθῃ διὰ πλαγίου τινὸς διαμαείου καὶ νὰ καπνισθῇ διὰ λιβανωτοῦ.

3. Πᾶς τις ὀφείλει μὴ κατακλίνεσθαι ὑπὸ γέφυρα οἰκίας, διότι ἐπισκιάζεται ὑπὸ πυκνροῦ πνεύματος, καὶ ἡ πάχυνσι τι ἢ ἐξίσταται τῶν [illegible]. Ἰδοὺ συμβουλὴ ὑπὸ δεισιδαίμονα ἢ πρόληψιν μορφήν· διότι ἐν Ζαγορίῳ τῆς Ἠπείρου, ἐνῶ πίκρατεῖ ἡ δεισιδαιμονία αὐτη, αἱ οἰκίαι κτίζονται διὰ μεγάλων πλακῶν· κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν παροιμίαν, ὅσον τὸ ἔχει ἡ ὥρα δὲν τὸ ἔχει ὁ χρόνος, καὶ πολὺ πιθανὸν ἐπὶ τοῦ εἰς τοιαύτην κινδυνῶν θέσει κειμένου νὰ πέσῃ πλάξ τις, καὶ τότε, κατὰ τὴν ἐν Ἠπείρῳ κατάραν, νὰ τὸ κόψῃ ἀπὸ τὰ κεραμίδια.

4. Ὅταν, μεταβαίνων τις εἰς ἐργασίαν ἢ εἰς ταξείδιον, ἐξέρχεται τῆς οἰκίας αὐτοῦ, καλὸν καὶ αἴσιον θεωρεῖται νὰ συναντήσῃ ἄνθρωπον ἔχοντα ἐκ προηγουμένων περιστατικῶν καλὸν συνάντημα. Ἀπαίσιον δὲ καὶ κακὸν ἐκλέγεται τῆς ἐργασίας ἢ τοῦ ταξειδίου προαιωνίζον θεωρεῖται τὸ συνάντημα ἀνθρώπου ἀτυχοῦς ἢ βεβλαμμένου τοὺς πόδας, τὰς χεῖρας ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς[1]. Ἐὰν δὲ κατὰ κακὴν τύχην συναντήσῃ τοιοῦτόν τινα, ὀφείλει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ ἀφαιρέσας ἐκ τῶν ποδῶν του τὰ πέδιλα ν' ἀναπαύσῃ αὐτὰ κατὰ γῆς καὶ νὰ κινήσῃ πάλιν ἐπίζηλον εὐτυχὲς συνάντημα.

5. Πολὺ παρατηρεῖται ἡ πρώτη συνάντησις τὴν πρώτην ἑκάστου μηνός, πολὺ δὲ μᾶλλον τὴν πρώτην τοῦ ἔτους· διότι ἂν μία συνάντησις τις καλόν, θὰ διέλθῃ εὐτυχὴς καὶ ὑγιής, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ὅλον τὸν μῆνα, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ὅλον τὸ ἔτος· τοὐναντίον δὲ[2] συμβαίνει ἐπὶ τῇ συναντήσει δυσφημουμένου τινὸς ἐπὶ κακῷ συναντήματι ἢ βεβλαμμένου, ὡς προείπομεν (4).

Ἡ δὲ κυοφορεῦσα γυνὴ μετὰ πολλῆς προσοχῆς παρατηρεῖ τὴν πρώτην τοῦ τελευταίου συμπίπτοντος ἐν τῇ ἐγκυμοσύνῃ αὐτοῦ μηνός· διότι ἂν μὲν συναντήσῃ ἄνδρα ἢ παιδίον, ἐλπίζει νὰ γεννήσῃ ἄρρεν· περίλυπος δὲ ἐστι μέχρι θανάτου, ἐὰν συναντήσῃ γυναῖκα ἢ κόρην· διότι διὰ λόγους οἰκονομικοὺς καὶ διὰ τὸ δύσκολον τῆς ἀποκαταστάσεως, ἀποστρέφονται τὰς θυγατέρας.

6. Κακὸς οἰωνὸς θεωρεῖται ἐν Ἠπείρῳ, ἐὰν λαγωὸς διακόψῃ τὸν δρόμον τοῦ μεταβαίνοντος εἰς ταξείδιον ἢ ἐργασίαν[1].

7. Σημεῖον ζηλοτυπίας καὶ φθόνου θεωρεῖται ἐν πλείστοις μέρεσιν ἡ ἐπὶ τῶν ἐπίπλων ἢ ἐντὸς διαμαείου ἀποπάτησις τῆς γαλῆς.

8. Μεγάλη προσοχὴ καταβάλλεται ἐν καιρῷ θανάτου, ὅπως μὴ γαλὴ εἰσέλθῃ εἰς τὸ διαμάτιον, ἐν ᾧ ἐκτίθεται ὁ νεκρός, ἢ ὅπως μὴ πεσθῇ ἐπ' αὐτοῦ· διότι πιστεύεται, ὅτι ὁ διάβολος εἰσερχόμενος ἐν τῇ γαλῇ ἢ εἰς τοιαύτην μεταμορφούμενος μεταποιεῖ τὸν νεκρὸν εἰς διάβολον ἢ βρυκόλακκα, ὁ δὲ βρυκόλακκας ἀπὸ τῶν οἰκείων ἄρχεται καταστρέφων[2].

Σημ. Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ ἐμφάνισις γαλῆς ἐκκλησιαζόντων τῶν Ἀθηναίων κακὸς οἰωνὸς ἐνομίζετο. (Ἀριστοφ. Ἐκκλησ. 793).

9. Δὶν ἐπιτρέπεται νὰ δοθῇ ἐκ τῆς οἰκίας πρᾶγμα δανειακὸν καθ' ἣν ἡμέραν ἀρχόντεσι τοῦ σπιτιοῦ τῶν γειτόνων, ἢ ἀπέρχεται τις εἰς τὴν ἐκκλησίαν· διότι ὑπάρχει προλήψις, ὅτι δὶν προυδίδουσι τὰ γεννήματα ἢ δὶν προκόπτει ὁ ξενιτεμένος.

10. Πεντακοῦ κακὸς οἰωνὸς θεωρεῖται ἡ ἐπὶ οἰκίας τινὸς ἐπιφοίτησις γλαυκός· θεωρεῖται προάγγελος, ἐρημώσεως, ἐπιεδὴ συνήθως ἡ γλαὺξ φωτιᾷ ἐπὶ ἐρείπιον οἰκίαν. Διὸ καὶ κατάρα, ἐν Ἠπείρῳ τοὐλάχιστον, νὰ ἐρημώσῃ τὸ σπίτι σου, νὰ κάθωνται οἱ γουκοβάλαι[3].

11. Ἐὰν ποντικοὶ ἐν κατοικήματι ἢ οἰκίᾳ τινὶ κόψωσιν ἐμπορεύματα ἢ ῥοῦχα ἢ ἔπιπλα, τεκμήριον διαπραχθείσης κακῆς μὴ γνωσθείσης κλοπῆς.

12. Ἐὰν ὄρνις φανῇ ὡς ἀλέκτωρ λαλοῦσα, προμηνύει θάνατον ἢ ἀτύχημα τῇ οἰκογενείᾳ εἰς ἣν ἀνήκει· διὸ ἡ τοιαύτη πρᾶξις κλείει διὰ τῆς ἡμέρας τίκτει.

Σημ. Ἐν Ζαγορίῳ εἶδον γυναῖκα ἀνακαλύψασαν καὶ θεραπεύσασαν τὸ πάθος τοῦτο. Ἡ περικαλύπτουσα τὴν γλῶσσαν τῶν πολυετῶν ὀρνίθων μεμβράνα ἢ ἐκ τοῦ χρόνου ἢ ἐξ ἀσθενείας τινὸς κελη-

1) Διὸ καὶ εὐχή: «Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάγῃ ἀπὸ παραπεμπομένων ἀνθρώπων» καὶ ἄλλη ῥήτρα: «παραπεμπομένων ἀνθρώπων ἀπόγιτηρος καὶ προκοπὴν περιμένεις;»

2) «Νὰ τὸν ἴδῃς πρωτομηνιὰν καὶ (οὐ μόνον τὸν μῆνα ἐκεῖνον ἀλλὰ καὶ) ἐξ μῆνας νὰ μὴ χάσῃς» περὶ κακοῦ ἀνθρώπου.

1) Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπῆρχον τὰ ἐνδόια σύμβολα.

2) Κοινοτάτη δεισιδαιμονία.

3) Τοὐναντίον παρ' Ἀθηναίοις ἡ πτῆσις γλαυκὸς ἦν ἐναίσιμον σημεῖον, ὅθεν καὶ ἡ παροιμία «γλαὺξ ἵσταται· ἐσήμανε τὸ παρ' ἡμῖν καλὸς οἰωνός».

НАУЧНО ИНФОРМАЦИОНЕН ЦЕНТЪР МЕЧНИКОВА

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΖΩΝΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

ΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΕΝ ΤΗ. ΓΛΩΣΣΗ. ΤΟΥ ΛΑΟΥ.

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ, ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑΙ

ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

μετὰ παραλληλισμοῦ

ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ[1].

ΥΠΟ Ι. Κ. ΠΑΓΟΥΝΗ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ

Ἐν Ἠπείρῳ καὶ ἄλλαις ἑλληνικαῖς χώραις.

Οὐδὲν ἔθνος ἴσως ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ ἄνευ προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν· τοῦ γενικοῦ δὲ τούτου κανόνος οὐν ἐξαιρεῖται καὶ τὸ ἡμέτερον. Ἐκ δὲ τῶν μακριζουσῶν προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν ἄλλαι μὲν εἰσι προγονικαί, καὶ διασωθεῖσαι μέχρις ἡμῶν χρησιμεύουσι καὶ αὗται εἰς ἀποδειξιν τῆς καταγωγῆς ἡμῶν, εἰ ὄντως τὰ τέκνα γνωρίζονται οὐ μόνον ἐκ τῶν προτερημάτων ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐλαττωμάτων, ἅπερ παρὰ τῶν γονέων ἐκληρονόμησαν, ἄλλαι δὲ εἰσήχθησαν εἰς τὸν κοινὸν λαὸν ἐν καιρῷ ἴσως ἀμαθείας καὶ σκότους, ὡς γνωμικὰ καὶ ἀποφθέγματα. Διότι τὸν φοῦν, φαίνεται, οἱ τότε ἐμφρονέστεροι εὗρισκον μέσον προσφορώτερον πρὸς διέδοσιν ὠφελίμων τινῶν συμβουλῶν.

Ἡ ἡμετέρα συλλογὴ περιέχει προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας, τινὰς μὲν ἰδιαζούσας ἐν Ἠπείρῳ, τὰς δὲ πλείστας κοινὰς καὶ ἐν ἄλλαις χώραις.

1. Ἀπαραίτητον καθῆκον θεωρεῖται, ἵνα ὀλάττῃ τις τὴν λεχὼ μέχρι τῆς βαπτίσεως τοῦ νεογνοῦ, διότι ὑπάρχει πρόληψις κοινή, ὅτι ὁ διάβολος εὑρίσκων αὐτὴν μόνην καὶ ἀπροστάτευτον πνίγει τὸ νεογνὸν ἢ καὶ αὐτὴν τὴν λεχώ. Εἰς γονέους προγενεστέρους καὶ σήμερον εἶσαι μεταξὺ τῶν χωρικῶν, ἐν οἷς λείπει ἡ ἀπαιτουμένη ἐπιλογὴ περιποιήσεις, βεβαίως δὲν εἶναι καλὸν νὰ μένῃ μόνη ἡ λεχώ· διότι κεκμηκυῖα ἐκ τοῦ τοκετοῦ ἠθελεν νὰ κοιμηθῇ ἐπὶ τοῦ θελήσαντος νὰ ἀγρυπνήσῃ καὶ νὰ λιποθυμήσῃ.

2. Δύσαντος τοῦ ἡλίου δὲν ἐπιτρέπεται τοῖς ἐκτὸς τοῦ οἴκου νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς λεχοῦς· διότι πονηρὰ πνεύματα ἀναπεμπόμενα ἐπηρεάζουσιν αὐτὴν· καὶ ἐν ἐνεργείᾳ

1) Ἡ παροῦσα συλλογὴ ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς διὰ τοῦ Π' Τεύχους τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ συγγράμματος δημοσιευθείσης τοῦ αὐτοῦ συλλογέως. (Σημ. Συντακτ. Ἐπιτρ.).

1) Κοινὴ καὶ αὕτη ἡ πρόληψις. Πιστεύεται εἰς κοινῶς ὅτι τὰ πονηρὰ πνεύματα, οἱ Διάβολοι, οἱ Καλιγκάντζαροι, αἱ Νηρηΐδες καὶ αἱ Σωδικιαὶ τῆς Ἠπείρου ἐξακοῦσι τὸ ἑαυτῶν πράττοι μόνον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου (ἐν καιρῷ νυκτὸς ὅλη.).

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

εἰσέλθῃ τις, ὀφείλει νὰ εἰσέλθῃ διὰ πλαγίου τινὸς δωματίου καὶ νὰ καπνισθῇ διὰ λιβανωτοῦ.

3. Πᾶς τις ὀφείλει μὴ κατακλίνεσθαι ὑπὸ γείωμα οἰκίας, διότι ἐπισκιάζεται ὑπὸ πονηροῦ πνεύματος, καὶ ἡ πάσχει τι ἢ ἐξίσταται τῶν φρενῶν. Ἰδοὺ συμβουλὴ ὑπὸ δεισιδαίμονα ἢ προκαταλήψεων μορφὴν· διότι ἐν Ζαγορίῳ τῆς Ἠπείρου, ἔνθα ἐπικρατεῖ ἡ δεισιδαιμονία αὕτη, αἱ οἰκίαι στηρίζονται διὰ μεγάλων πλακῶν· κατὰ δὲ τὴν κοινὴν παροιμίαν, ὅσον τὸ ἔχει ἡ ὥρα δὲν τὸ ἔχει ὁ χρόνος, καὶ πολὺ πιθανὸν ἐπὶ τοῦ ἐν τοιούτῳ ἐπικινδύνῳ θέσει κειμένου νὰ πέσῃ πλάξ τις, καὶ τότε, κατὰ τὴν ἐν Ἠπείρῳ κατάραν, νὰ τὸν ἴδῃς ἀπὸ τὰ κεραμίδια.

4. Ὅταν, μεταβαίνων τις εἰς ἐργασίαν ἢ εἰς ταξιδίον, ἐξέρχεται τῆς οἰκίας αὐτοῦ, καλὸν καὶ αἴσιον θεωρεῖται νὰ συναντήσῃ ἄνδρα τινὰ ἔχοντα ἐκ προηγουμένων περιστατικῶν καλὸν συνάντημα. Ἀπαίσιον δὲ καὶ κακὴν ἐλπίδα τῆς ἐργασίας ἢ τοῦ ταξιδίου προσωνίζον θεωρεῖται τὸ συνάντημα ἀνθρώπου ἀτυχοῦς ἢ βεβλαμμένου τοὺς πόδας, τὰς χεῖρας ἢ τοὺς ὀφθαλμούς[1]. Ἐὰν δὲ κατὰ κακὴν τύχην συναντήσῃ τοιοῦτόν τινα, ὀφείλει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ ἀφαιρίσας ἐκ τῶν ποδῶν του τὰ πέδιλα ν' ἀναρρίψῃ αὐτὰ κατὰ γῆς καὶ νὰ κινήσῃ πάλιν ἐπιζητῶν εὐτυχὲς συνάντημα.

5. Πολὺ παρατηρεῖται ἡ πρώτη συνάντησις τὴν πρώτην ἑκάστου μηνός, πολὺ δὲ μᾶλλον τὴν πρώτην τοῦ ἔτους· διότι ἂν μὲν συναντήσῃ τις καλόν, θὰ ἴδῃ ἐὐτυχῆς καὶ ὀγτὸς, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ὅλον τὸν μῆνα, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ὅλον τὸ ἔτος· τοιουτοτρόπως δὲ[2] συμβήσεται ἐπὶ τῇ συναντήσει δυσφημουμένου τινὸς ἐπὶ κακῷ συναντήματι ἢ βεβλαμμένου, ὡς προείπομεν (4).

Ἡ δὲ κυοφορούσα γυνὴ μετὰ πολλῆς προσοχῆς παρατηρεῖ τὴν πρώτην τοῦ τελευταίου συμπίπτοντος ἐν τῇ ἐγκυμοσύνῃ αὐτῆς μηνὸς· διότι ἐὰν μὲν συναντήσῃ ἄνδρα ἢ παιδίον, ἐλπίζει νὰ γεννήσῃ ἄρρεν· παρέλιπος δὲ ἔστι μέχρι θανάτου, ἐὰν συναντήσῃ γυναῖκα ἢ κόρην· διότι διὰ λόγους οἰκονομικοὺς καὶ διὰ τὸ δύσκολον τῆς ἀποκαταστάσεως, ἀποστρέφονται τὰς θυγατέρας.

6. Κακὸς οἰωνὸς θεωρεῖται ἐν Ἠπείρῳ, ἐὰν λαγὼς διακόψῃ τὸν δρόμον τοῦ μεταβαίνοντος εἰς ταξιδίον ἢ ἐργασίαν[1].

7. Σημεῖον ζηλοτυπίας καὶ φθόνου θεωρεῖται ἐν πλείστοις μέρεσιν ἡ ἐπὶ τῶν ἱππήλων ἢ ἐντὸς δωματίου ἀποπάτησις τῆς γαλῆς.

8. Μεγάλη προσοχὴ καταβάλλεται ἐν καιρῷ θανάτου, ὅπως μὴ γαλὴ εἰσέλθῃ εἰς τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ ἐκτίθεται ὁ νεκρός, ἢ ὅπως μὴ πηδήσῃ ἐπ' αὐτοῦ· διότι πιστεύεται, ὅτι ὁ διάβολος εἰσερχόμενος ἐν τῇ γαλῇ ἢ εἰς τοιαύτην μεταμορφούμενος μεταποιεῖ τὸν νεκρὸν εἰς διάβολον ἢ βρυκόλακκα, ἢ δὲ βρυκόλακκας ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀρχεται καταστρέφων[2].

Σημ. Καὶ παρὰ τοῖς προγόνοις ἡ ἐμφάνισις γαλῆς ἐκλαμβανόμενος τῶν Ἀθηναίων κακὸς οἰωνὸς ἐνομίζετο. (Ἀριστοφ. Ἐκκλησ. 793).

9. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δυθῇ ἐκ τῆς οἰκίας πρᾶγμα δανικὸν καθ' ἣν ἡμέραν ἀρχονται τοῦ σπαρμοῦ τῶν γαιῶν, ἢ ἀπέρχεται τις εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν· διότι ὑπάρχει προληψις, ὅτι δὲν προκύπτουσι τὰ γεννήματα ἢ δὲν προκόπτει ὁ ξενιτεμένος.

10. Πανάρχαιος κακὸς οἰωνὸς θεωρεῖται ἡ ἐπὶ οἰκίας τινὸς ἐπιφοίτησις γλαυκός· θεωρεῖται προκήρυξις ἐρημώσεως, ἐπειδὴ συνήθως ἡ γλαὺξ φοιτᾷ ἐπὶ ἐρειπίων οἰκιῶν. Διὸ καὶ κατάρα, ἐν Ἠπείρῳ τοιαύτη, νὰ ἐρημώσῃ τὸ σπίτι σου, νὰ κάθωνται οἱ κουκουβάιες[3].

11. Ἐὰν ποντικοὶ ἐν ἀφθονίᾳ ἢ οἰκίᾳ τινὶ κόψωσιν ἐμπορεύματα καὶ ἐνδύματα ἢ ἐπίπλα, τεκμήριον διαπραχθείσης καὶ μὴ ἐννοηθείσης κλοπῆς.

12. Ἐὰν ὄρνις φανῇ ὡς ἀλέκτωρ λαλῶν, προμηνύει θάνατον ἢ ἀτύχημα τῇ οἰκογενείᾳ εἰς ἣν ἀνήκει· διὸ ἡ τοιαύτη σφάζεται καὶ ἐξ ἧς τῆς ἡμέρας τίκτει.

Σημ. Ἐν Ζαγορίῳ εἶδον γυναῖκα ἀνακαλύψασαν καὶ θεραπεύσασαν τὸ πάθος τοῦτο. Ἡ περικαλύπτουσα τὴν γλῶσσαν τῶν πολιητῶν ὀρνίθων μεμερόφνα ἢ ἐκ τοῦ χρόνου ἢ ἐξ ἀσθενείας τινὸς κελη-

1) Διὸ καὶ εὐχὴ «ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάγῃ ἀπὸ παρατηρεισμένον ἄνθρωπον» καὶ ἄλλη ῥήσις «παρατηρεισμένον ἄνθρωπον ἀπόφυγε» καὶ προκοπὴν περιμένεις ».

2) (Νὰ τὸν ἴδῃς πρωτοφανῆ καὶ (οὐ μόνον τὸν μῆνα ἐκεῖνον ἀλλὰ καὶ) ἐξ μῆνας νὰ μὴ χάσῃ» περὶ κακοῦ ἀνθρώπου.

1) Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπῆρχον τὰ ἐνόδια σύμβολα.

2) Κοινοτάτη δεισιδαιμονία.

3) Τρόπον τινὰ ἀθηναϊκοὶς ἡ πτῆσις γλαυκὸς ἐν ἀναίσιον σημεῖον, ὅθεν καὶ ἡ παροιμία «γλαὺξ ἵπταται· ἀνθρωπε νῦν παρ' ἡμῖν «κακὸς οἰωνός».

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ЛНУ ІМ. ЛЕСЯ УКРАЇНКИ

ρύνεται, καὶ οὕτω προέρχεται τὸ λάλημα. Ἀφαιρουμένης δὲ ἐκ τῶν ὀνόμων τῆς μεμβράνης ταύτης, παύεται πλέον ἡ φρὶς τοῦ λαλεῖν. Οἱ ἰατροὶ τῶν ζώων καὶ τῶν πτηνῶν κρινάτωσαν, εἰ τοῦτο ἔχει τὴν ἀλήθειαν.

13. Κόραξ ἱπτάμενος καὶ κράζων ἐπί τινος οἰκίας, θεωρεῖται προάγγελος θανάτου.

14. Κύων ὠρυόμενος, θεωρεῖται προάγγελος θανάτου· ἐνταῦθα ἴσως ἀνακτέον καὶ τὸ τοῦ Βίωνος.

Κεῖνον μὲν περὶ παῖδα φίλοι κύνες ὠρύσαντο,
(Εἰδύλ. Α. 18).

15. Ὁ κνησμὸς ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ πολλάκις προμηνύει ἀπότισιν ὀρειλομένου χρέους ἢ ἐν γένει δαπάνην, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ παραλαβὴν χρημάτων ἢ ἐν γένει κέρδος.

16. Ὁ σπασμώδεις κινήσεις τῶν ὀφθαλμῶν, τοῦ μὲν δεξιοῦ προμηνύουσι ταχεῖαν ἐμφάνισιν φίλου τινός, ἢ παραλαβὴν ἐπιστολῆς ποθητοῦ τινος· ἐν τῷ ἀλλοδαπῇ διαμένοντες, τοῦ δὲ ἀριστεροῦ ἀκάθαρτόν τι θέαμα ἢ ἄκουσμα ἢ μέλλον δάκρυ ἢ ἀποτυχήματι.

Τὴν ταχεῖαν ἐμφάνισιν τῆς φίλης τοῦ ἐννοεῖ καὶ ὁ παρὰ Θεοκρίτῳ ἀγρότης λέγων·

Ἄλλεται ὀφθαλμὸς μευ ὁ δεξιός· ἰδά γ' ἰδηοῦ
Αὐτάν. *(Θεοκρ. Εἰδ. Ι. 37).*

17. Ὁ ἰσωτερικὸς ἦχος τῶν ὤτων ἢ βόμβος κοδωνὸς ἢ κώνωπος ὀμοιάζων θεωρεῖται ὡς σημεῖον προσδηλωτικὸν ἀγγελίας ἢ μηνύματός τινος, ἢ ὅτι φίλος ἢ φίλη μέμνηται οὐτα ὦτα βομβοῦσι. Τὸ πάθος τοῦτο κατὰ μικρὰν συμβαίνει ἀπὸ σωματικὴν ἀσθένειαν, ἀπὸ σφοδρὰς τῆς ψυχῆς κινήσεις, δι' ἃς οἱ χυμοὶ ἀνερρόουσιν εἰς τὴν κεφαλήν.

Καὶ ἡ Σαπφὼ περιγράφουσα τοῦ σφοδροῦ ἔρωτος τὰ ἀποτελέσματα, εἶπε·

Βομβεῦσιν δ' ἀκουαί μοι
(παρὰ Δογγίν· περὶ ὕψ· τμ. 10).

Ὡς σημεῖον προσδηλωτικὸν εὑρηται παρ' Αἰσχύλῳ
Βοᾷ δ' ἐν ὠσὶ κέλαδος οὐ παιώνιος. *(Πέρσ. 605).*

Καὶ ἡ παρὰ Λουκιανῷ Δορκὰς πρὸς τὸν Παρμένοντα λέγει·

ἤκου, ὦ Παρμένων, ἐδόκουν τὰ ὦτα ὅλα· ἀεὶ γὰρ ἐβόμβουν ἢ κεκτηκυῖα μετὰ βακρόων καὶ μάλιστα, εἴ τις ἐλθοίη ἐκ τῆς μάχης.
(Λουκ. Ἑταιρ. διάλογ. 9).

18. Ὁ πταρμὸς δηλοῖ, ὅτι ἄλλος τις μέμνηται τοῦ πτερνομένου. Διηγουμένου δέ τινος ἢ ἐν γένει ὁμιλοῦντος, ἐὰν ἕτερος πταρῇ, ὁ πταρμὸς θεωρεῖται ὡς ἐπιβεβαίωσις τῶν λεγομένων· διὸ καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ὁμιλῶν λέγει πρὸς τὸν πταρνόμενον «Ἀληθῆ σου κἀ' ἀλήθειαν λέγων»[1].

Καὶ παρ' Ὁμήρῳ ἡ Πηνελόπη ἀκούσασα τὸν πταρμὸν τοῦ Τηλεμάχου, ἐνῷ ἐκείνη ὑγόετο περὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ Ὀδυσσέως περιχαρὴς ἀναφωνεῖ

Οἴμ' ὄφελ' ὧδε υἱὸς ἐπέπταρε πᾶσιν ἔπεσσιν·
(Ὀδυσσ. Ρ. 545).

Καὶ παρὰ Θεοκρίτῳ ὁ πταρμὸς ποτὲ μὲν εὑρηται ἐπὶ κακοῦ, ὡς

Ὄλβιε γάμβρ', ἀγαθός τις ἐπέπταρε ἐρχομένῳ τοι
ἐς Σπάρταν, *(Θεοκρ. Εἰδ. ΙΙΙ. 16).*

ποτὲ δὲ ἐπ' ἀποτυχίας τῶν ἐρετῶν, ὡς

Σμιγίδᾳ μὲν ἔρωτες ἐπέπταρον.
(Θεοκρ. Εἰδ. Ζ. 98· πρβλ. καὶ Πλουτ. θεμιστ. 13).

19. Ὁ τετραποδισμὸς παίδων πρὸ πολλοῦ βαδιζόντων προμηνύει ἔλευσιν φίλου, ἐπάνοδον οἰκείου ἐκ τοῦ ταξειδίου ἢ παραλαβὴν ἐπιστολῆς[2].

20. Ἡ μήτηρ νὰ μὴ χύνῃ ὕδωρ, ἵνα νίπτηται ἢ πλύνηται ὁ υἱός, διότι τελεσφορεῖται αἱ κατ' αὐτοῦ τυχὸν κατάραι τῆς μητρός[3]· καὶ ἡ παροιμία αὕτη διδακτική· διότι, ἀπὸ σέβας πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μητέρα, πᾶς υἱὸς δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζηται αὐτὴν δίκην ὑπηρετρίας.

21. Μὴ δίδῃς τὸ κατώνιον ἀπ' εὐθείας εἰς χεῖρας τοῦ νυμφευομένου, ἵνα μὴ ἔλθῃς εἰς ἔριδας (κοινά).

22. Ἂν κίρνης καὶ ἀκουσίως βάκῃ τις τὴν γλῶσσαν ἢ τὸ χεῖλος αὐτοῦ προδηλοῖ, ὅτι ἄλλος δυσμενῶς διακείμενος κατακρίνει αὐτόν.

23. Ἐπίσης σημεῖον καταλαλιᾶς θεωρεῖται καὶ ἐὰν πρόωγων τις ἢ πίνων καταληφθῇ ὑπὸ πνιγμοῦ βαγμοῦ· φαινόμενον λίαν εὐλεξήγητον· διότι ἐὰν πρόωγων τις ἢ πίνων ὁμιλήσῃ ἢ γελάσῃ, συμβαίνει κίνησις τοῦ λάρυγγος ἀντίθετοι τῶν τῆς φάρυγγος, καὶ εὐκόλως μέρος

1) Ἔθος ἐστὶ καὶ παρ' ἡμῖν θεωρεῖται ἐν Ἠπείρῳ καὶ ἐν ἄλλαις χώραις, ἵνα ἀκούοντες λέγωσι πρὸς τὸν πταρνόμενον, «Γερὰ σου· ἢ πρόγονοι ἡμῶν ἐπαφώνουν «Ζεῦ, σῶσον». Ἢ ἄλλοι «Γερὰ σου κἀ' ἀληθειαν λέγω» = εἰς ὑγείαν σου ἔστω· πταρμὸς σου καὶ ἀλήθειαν λέγω· διότι καὶ ὁ πταρμὸς σου αὐτὸς ἐπιβεβαιοῖ τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων μου.

2) Τὸ τετραποδίζειν ἐν Ἠπείρῳ λέγεται «βουσυλᾶν» (= βουσυλᾶν;) καὶ φράσις «μπουσυλᾶ τὸ παιδί, κάποιος θὰ ἔλθῃ ἢ κάνα γράμμα θὰ λάβωμε».

3) Φράσις ἐπὶ τούτῳ ἐν Ζαγορίῳ· «μὴ χύνῃς ὕδωρ τοῦ παιδιοῦ σου, διότι τὸ πράνουν αἱ κατάραι σου».

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

τι τῆς διαθεινούσης τροφῆς ἢ τοῦ ποτοῦ πίπτει εἰς τὸν λάρυγγα, ὅπερ ὅμως ἐξωθεῖται πάλιν διὰ τοῦ διεγερομένου βηχός.

24. Μὴ ἐγκατάλειπε τὸν τελευταῖον βλεμμάτισμόν σου, ἵνα μὴ καὶ ἡ τύχη σ' ἐγκαταλίπῃ, ἢ ἵνα μὴ ἐτέροι μάθωσι τὰ μυστικά σου[1].

25. Μὴ γράψῃς ἀναγινώσκων ἢ γράφων, ἵνα μὴ φάγῃς [illegible] πομάθῃς τὰ γράμματα· (καιρὸς παντὶ πράγματι).

26. Μὴ ἐγκατάλειπε ἀνεστραμμένα τὰ πέδιλά σου, ἵνα μὴ ἀποθάνῃς.

27. Ἐὰν τὰ πέδιλα τοῦ ἐξυπολυομένου συμπίπτωσι τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, προμηνύουσι ταχεῖαν ἀναχώρησιν.

28. Ἐὰν ἀφαιρήσῃς τὴν ἐπὶ τοῦ ἐμπυριδίου (τῆς πυρωστίας) χύτραν, μὴ ἐγκατάλειπε μόνον τὸν ἐμπυριδίνην, διότι βροντᾷ καὶ ἐπανέλθῃ ὁ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ οἰκεῖος[2].

29. Ἐὰν ἀφίλῃς δοχεῖόν τι ἐκ τῆς ἀγορᾶς, χάλασον εὐθὺς τὰ ἴχνη αὐτοῦ, ἵνα μὴ λησταὶ καθ' ὁδὸν συλλάβωσι τὸν ἐκ τοῦ ταχεῖδίου ἐπανερχόμενον οἰκεῖόν σου.

30. Ἐὰν τὸ ζῶον τοῦ ταχεῖδεύοντος ἀποπατήσῃ καθ' ἣν στιγμὴν ἀναχωρεῖ ἐκ τῆς οἰκίας του, σημεῖον ταχείας ἐπανόδου.

31. Ἀρχομένου νάθι ἢ διέρχεται τοῖχον παρακείμενον· προμηνοῦσι ἐπανόδον τοῦ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ οἰκείου ἢ παραλαβὴν ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἢ καὶ συγγενοῦς ἢ φίλου ἐπίσκεψιν.

32. Μὴ νίπτου τὸ πρόσωπον εἰς πολὺ παρελθούσαν μετὰ μεσημβρίαν ὥραν, μάλιστα μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, διότι προκαλεῖς τὸν θάνατον τῶν γονέων σου (τρώγεις τοὺς γονεῖς σου, κοινῶς).

33. Ἐλθόντων τὰ βρακοπούδιά σου σημεῖον ὅτι ἡ σύζυγός σου ἢ ἡ ἐρωμένη σου· σ' ἐνθυμεῖται. (Κωνστ/πολις).

34. Μὴ πίνῃς ἐξ ὅλατος ἀσκεποῦς διατελέσαντος καθ' ὅλην τὴν νύκτα, διότι εὗρεν αὐτὸ ὁ διάβολος καὶ ἔπλυνε τοὺς πόδας του.

35. Ἐν πλείσταις χώραις τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχει πρόληψις, ὅτι κατὰ τὸς πρώτας ἐξ ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου (τὰ κυνικὰ καύματα) δὲν πρέπει νὰ πλύνῃ τις ἐνδύματα, διότι κόπτονται καὶ ἀρκνίζονται ἀπὸ τὰς ἀρίμας. Οὐδὲ οἱ ἄνθρωποι νὰ λαμβάνωσι λουτρὰ, διότι σχηματίζονται ἐπὶ τοῦ σώματός των φολίδες.

Ἀνάλογον ἄλλην δεισιδαιμονίαν εἶχον οἱ ἀρχαῖοι τὴν περὶ τῆς Ἀστροβλησίας ἢ Ἀστροβολίας, πάθους, ὅπερ κατὰ τὰ κυνικὰ λεγόμενα καύματα (μετὰ τὰς 20 Ἰουλίου) τοὺς μὲν ἀνθρώπους καὶ μάλιστα τὰ παιδία ἐθανάτωνε, τὰ δὲ φυτὰ ἐμάρανε.

36. Κάθησαι εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας, ἵνα τελεσφορῆσαι αἱ περὶ ἀρραβῶνος θυγατρός ἢ συγγενοῦς διαπραγματεύσεις. (Κωνστ/πολις).

37. Ἡμέραι τινὲς τῆς ἑβδομάδος, ὡς τὸ Σάββατον καὶ μάλιστα ἡ Τρίτη, ἐν πλείστοις μέρεσι θεωροῦνται ἀπορρόδες· ἡ δ' ἐν τινι τούτων ἔναρξις ἐπιχειρήσεως ἢ ἡ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἀναχώρησις δὲν ἤθελεν ἔχει καλὴν ἔκβασιν.

Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦσαν ἀπορρόδες ἡμέραι, καθ' ἃς δὲν ἐνηργοῦντο δημόσιαι ἢ ἰδιωτικαὶ σπουδαῖαι ὑποθέσεις. Τοιαῦται ἐθεωροῦντο αἱ τρεῖς πρὸ τῆς τελευταίας ἡμέρας ἑκάστου μηνὸς καὶ μάλιστα ἡ ἡμέρα (25 Θαργηλιῶνος), καθ' ἣν ἐφορτίζοντο τὰ Πυνθήρια. «Ὅθεν ἐν ταῖς μάλιστα τῶν ἀπορρόδων τὴν ἡμέραν ταύτην ἄπρακτον ἦν αὐτοῖς νομίζουσιν» (Πλουτ. Ἀλκιβ. 34). Τοιοῦτόν τι ἔνοει καὶ ὁ ἀστεῖος Λουκιανὸς λέγων ἐν τῇ ἐνυπνίῳ τοῦ «ἅμα τε οὖν ἐδόκει ἐπιτήδειος ἡμέρα τέχνης ἐνάρχεσθαι».

38. Καλὸν χεριὸν καὶ καλὸν ποδαρικὸν· γενικὴ δεισιδαιμονία ἐπικρατεῖ εἰς πλείστα μέρη, ὅτι ὁ πρῶτος καθ' ἑκάστην εἰς ἐμπορικόν τι κατάστημα ἀγοράζων τι πρέπει νὰ ἔχῃ καλὸν χεριὸν ἢ καλὸν ποδαρικόν, ἢ χεὶρ τοῦ ἤγουν ἢ ὁ πούς του πρέπει νὰ ἦναι τυχερός, ὥστε νὰ προσέλθωσι καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀγοράσαι· ἡ δεισιδαιμονία αὕτη ἐπικρατεῖται καὶ εἰς ἄλλα πλείστα, διότι καὶ ὁ ὑπηρέτης, τὸν ὁποῖον παραλαμβάνει τις ἐν τῇ οἰκίᾳ του καὶ ἡ ὑπηρέτρια, πρέπει νὰ ἔχωσι καλὸν ποδαρικόν. Καὶ ἡ νύμφη αὐτὴ (ἐν Ἠπείρῳ τουλάχιστον) ἡ νεοσὶ ἐλθοῦσα εἰς τὴν πανδιρικὴν οἰκίαν τρίμει ἀπὸ ρόδον μὴ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ γάμου της συμεῖῃ ἀπευκταῖόν τι, καὶ θεωρηθῇ παρὰ τῆς πενθερᾶς ὡς κακὸν ποδαρικὸν ἔχουσα· καὶ ἔπνον ἂν ἀγόρασῃ ὁ χωρικὸς καὶ ἡμίονον ἢ ὄνον, ἀζιστ, ὅπως οἱ φίλοι τὸν εὐχηθῶσιν, ἵνα τὸ ζῶον ἔχῃ καλὸν ποδαρικὸν εἰς τὴν οἰκίαν του.

Ἡ πλάνη αὕτη ἐκφύεται καὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν, ὡς τοῦτο μαρτυρεῖ ὁ κωμικὸς λέγων.

---

1) Μὴ ἀφίνῃς τὴν χαψιὰν σου, νὰ μὴ σ' ἀρήσῃ ἡ τύχη σου, ἢ νὰ μὴ σ' ἀρήσῃ ὁ ἄνδρας σου, λέγουσιν ἐν Ἠπείρῳ. — Μὴ ἀφίνῃς τὴν βοῦκαν σου, νὰ μὴ μάθωσιν ἄλλοι τὰ μυστικά σου, λέγουσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἢ ἂς φάγω ἐγὼ τὴν τελευταίαν βοῦκαν σου, λέγει ἡ μήτηρ πρὸς τὴν θυγατέρα, νὰ μὴ τὴν φάγῃ ἄλλος καὶ μάθῃ τὰ μυστικά σου.

2) Διὸ ἂν πρὸς στιγμὴν ἀφλῇ τὴν χύτραν, εὐθὺς ἀκυλὸν τινα τίθησιν ἐπὶ τοῦ ἐμπυριδίου.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ

Ἤτοιμὸς δ' ὀρθὸς Ἄρμασι, Δελφοί, Δωδώνε, Φοῖβέ τ' Ἀκέσλων.
Ἐλθέτωσ γὰρ πρῶτον ἐν ἔρωτι, κἄτοι πρὸς ἄκαστα τρ'κοσίω,
πρὸς τ' ἔρωτρίαν, καὶ πρὸς βίαν κἄβασι, καὶ πρὸς γόμω
(ἀνάβρ.
Ὄρνις τε κυβίστει κἀλὸ' ἔσω πᾶρ πᾶρ πεῖρ μοιτεῖας δεκαρίαι.
Φεῦ γ' ὦπῶ ἔρωτ ἔστ, κτεμμάνω τ' ἔρωτθε κελεύτ,
Ὠῶῶῶῶω, ἔρωτ' φωνέω, ἔρωτ' θρᾶκωστ' ἔρωτ' ἔσω ἔρωτ.
Ἀρ' οὐ φαιμῶς ἤωῶε ὠῶν ἔρωτ μοιτεῖσ Ἀκέλλου;
(Ἀριστοφ. Ὄρνιθ. 715—721).

Ἡ αὐτὴ δεισιδαιμονία ἐκυρίευε καὶ τοὺς Ἑβραίους· πρὶν ἐμβῶ εἰς τὸν οἶκόν σου, λέγει πρὸς τὸν Ἀβέαν ὁ Ἰσσαΐ, τὰ ὑπάρχοντά σου ἦσαν ὀλίγα, καὶ τώρα ηὔξησαν καὶ σ' εὐλόγησεν ὁ Θεὸς διὰ τὸ ποδαρικόν μου. «Μικρὰ γὰρ ἦν ὃ ἦν σοι ἐναντίον ἐμοῦ· καὶ ηὐξήθη εἰς πλῆθος καὶ εὐλόγησέ σε κύριος ὁ Θεὸς ἐπὶ τῷ ποδί μου» (Γενεσ. Λ. 30).

Ὅτι δὲ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπίστευον καλὸν καὶ κακὸν [illegible] φαίνεται ἀπὸ τὸν Αἰσοῦλιον (Μεταφρ. [illegible] σελ. 127) «Pessimo pede domum nostram accedit=χωρίστω ποδὶ εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον [illegible]». Τοιοῦτον καὶ τὸ Dextro pede=[illegible] ποδὶ τοῦ Πετρωνίου (Σατυρικ. κεφ. Λ').

Ἐνταῦθα ἀνακτέον καὶ τὴν [illegible], καθ' ἣν ἐν Ζαγορίᾳ τῆς Ἠπείρου, τὸ πρῶτον εἰσερχομένη εἰς τὴν νέαν κατοικίαν της, ἡ [illegible] ἔριλλαι νὰ πατήσῃ ἐπὶ τοῦ βουλοῦ τῆς θύρας [illegible] τὸ δεξιοῦ ποδός, ὅπως ὁ γάμος αὐτῆς [illegible] καλὸν ἐκβασιν· ἐκ τούτου καὶ ἡ παροιμία, *μὴ μὲ τὸ δεξὶ καὶ μὲ τὸ ζερβί*, μήπως θὰ κάμω τὸ πολὺ λεγομένη ἐπὶ τῶν προσκαίρως καὶ κατὰ τύχην ποιούντων τι καὶ ἀδιαφορούντων περὶ τοῦ ἀποτελέσματος, καὶ προελθοῦσα ἐκ τούτου νέος τις μέλλων νὰ μετεβῇ εἰς τὴν πενθερικὴν οἰκίαν ὡς εὐώνυμβρος, γενομένης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ἱερομελιστίας τοῦ γάμου, ἀπὸ μικροφιλοτιμίαν ἠθέλησε νὰ παραλάβῃ τὴν νύμφην εἰς τὴν πατρικήν του οἰκίαν ἐπὶ τινας ἡμέρας. Ἀρκομένης δὲ τῆς γαμικῆς συνοδίας πρὸ τῆς αὐλείου θύρας τῆς τοῦ γαμβροῦ οἰκίας, οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ συνεβούλευσαν κατὰ τὴν συνήθειαν τὴν νύμφην ἵνα πρῶτον διὰ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς πατήσῃ ἐπὶ τοῦ βηλοῦ τῆς θύρας[1]. ἡ δὲ νύμφη γιγνωσκουσα ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι δὲν θὰ μείνῃ διαρκῶς ἐν τῇ πενθερικῇ οἰκίᾳ ἀνεθύσει, *μὲ τὸ δεξὶ καὶ μὲ τὸ ζερβί, μήπως θὰ κάμω τὸ πολύ!*.

39. Ὅταν συμβῇ θάνατος, ἐπὶ ἓν ἔτος δὲν ἐπιτρέπεται, ἵνα ὄρνις ἐπιφάσῃ, ἵνα μὴ καὶ ὁ θάνατος ἐπιφάσας ἐπιφέρῃ καὶ ἄλλους εἰς τὴν οἰκογένειαν.

40. Ὄρνις ἐκτὸς τῆς οἰκίας κυλινδηθεῖσα καὶ πλήξας χοῦς καὶ κονίας γενομένης, ἐὰν ἔλθῃ καὶ τιναχθῇ ἐν τῇ αὐλῇ, εἰσοῦσα προαγγέλλει πλοῦτον, ἢ ἐπένοδον τοῦ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ οἰκείου μετὰ πολλῶν χρημάτων καὶ πραγμάτων.

41. Ὄρνις ἐν καιρῷ θέρους κατακεκλιμένη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἀσθένειαν προαγγέλλει τῇ οἰκογενείᾳ, εἰς ἣν ἀνήκει.

42. Ἐὰν δοκὸς τῆς στέγης τῆς οἰκίας τρίζῃ, τὸν θάνατον τοῦ οἰκοδεσπότου προμηνύει.

43. Ἀῶος ἢ κέραμος ἐὰν ἐκ τῆς στέγης τῆς οἰκίας κατπέσῃ ἐπὶ τῆς ὁροφῆς τῶν δωματίων, προαγγέλλει παραλαβὴν ἐπιστολῆς τοῦ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ οἰκείου. (Πρβλ. ἐνταῦθα 16, 19, 31).

44. Ἀπαίσιος θεωρεῖται ἐν Κῳ/πόλει ὁ 13 ἀριθμὸς τῶν δαιτυμόνων ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ· διὰ τοῦτο πολλάκις ποὶς τις ἐσθιει ἰδιαιτέρως. Ἡ δεισιδαιμονία αὕτη προέλθοι ἐκ δύσεως, ἔνθα λίαν παρατηρεῖται, καὶ μάλιστα μεταξὺ τῆς ὀψηλοτέρας κοινωνίας. Ἀνέγουσι δὲ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς εἰς τὸν μυστικὸν δεῖπνον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐν ἐκείνῳ ἐκ τῶν δεκατριῶν δαιτυμόνων εἷς (ὁ Χριστὸς) ἀπέθανε, πρόληψις ἐπικρατεῖ ὅτι, ἂν ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ παρακαθήσωσι δύκα καὶ τρεῖς, εἷς αὐτῶν (καὶ μάλιστα ὁ ρυθμίζων) ἐντὸς ἐνὸς ἔτους θ' ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἄλλην ζωήν.

45. Ἡ ἐν Ἠπείρῳ βαπτίζουσι πολλάκις τὰ μὲν θήλυκα τέκνα κατὰ σάββατον, ἵνα τελειώσωσι καὶ γενθῶσιν ἄρρενα, ἐπειδὴ καὶ τὸ σάββατον τελευταία τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα ἐστί· τὰ δὲ ἄρρενα κατὰ δευτέραν, ἵνα δευτερώσωσιν.

Ἔπεισε ὑπέρχει πρόληψις ἐν Ἠπείρῳ, ὅτι τὸ ὄνομα τῶν τέκνων [illegible] τινα ἐπ' αὐτῶν. Διὸ αἱ μητέρες αἱ [illegible] δύο, τρεῖς ἢ καὶ περισσοτέρας κατὰ συνήθειαν θυγατέρας, ὀνομάζουσι τὴν τελευταίαν Σταμάτω, ἵνα σταματήσωσιν αἱ θυγατέρες, ἢ Διόφυτον[1] ἐν ἀπο-

1) Διὰ τὴν δεισιδαιμονίαν ταύτην παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, αἱ γύρωσοι εἰς νεὼν βαθυβίας ἦσαν πεμπτοῦ ἀριθμοῦ, ἵνα ὁ εἰσερχόμενος θέτων τὸν δεξιὸν πόδα εἰς τὴν κατωτάτην βαθυβίδα θέσῃ πάλιν ἀνάβας τὸν δεξιὸν ἐπὶ τοῦ βηλοῦ τῆς θύρας ἢ τοῦ ναοῦ. (Ἴδε Λεξ. Ἀρχαιολ. W. Smith, μετεφρ. Δ. Παντελῆ, σελ. 447 α').

1) = Ἀδιάφορον δὲ πατήσω διὰ τοῦ δεξιοῦ ἢ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός· διότι ἂν θ' ἀκολουθήσω τὴν κακὴν ἢ καλὴν ἐκβασιν. ἀλλὰ ταχέως ἴγω αὐτὴ θὰ ἀπέλθω τὰς συνοικίας τῆς προλήψεως, φεύγουσα ἐκ τῆς οἰκίας ταύτης, οὐχὶ χίρα ἀλλὰ μετὰ τοῦ συζύγου μου.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНИКОВА

διώξη τὰς μελλούσας καὶ γεννηθῶσιν ἄρρενα· καὶ πάλιν οἱ γονεῖς, τῶν ὁποίων δὲν ζῶσι τὰ τέκνα, καλοῦσιν ἐν τῶν τελευταίων Ζωΐτσαν ἢ Ζωήν, Πολύχρονον, Ζῆσον ἢ Στέριον. Διὸ καὶ τὸ πρὸς τοὺς τοιούτους ὀνόματα φέροντας Ἠπειρώτας λογοπαίγνιον·

Δυστυχοῦ κυβέρνες, τὸ παιδί, Ζῆσον γιὰ νὰ ζήσῃ, κ' Στέριον νὰ στερώσῃ, μοῦν τοῦβγαλες Μουχλίν κ' ἐσύ χάλασες τὸ παιδί καὶ πάει!.

Καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐορτάζουσι τὸν ἅγιον Ἐλευθέριον (15 Δεκεμβρ.), ἵνα αὐτὰς ἐλευθερώσῃ τῶν ...

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

ΠΑΙΔΙΑΙ ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

Ἡ μελέτη τῶν παιδιῶν τῶν νεωτέρων οὐ μόνον εἰς σπουδαῖα συμπεράσματα ἡμᾶς περὶ τῆς ἠθικῆς ἡμῶν ἑνότητος, τῆς ὁποίας τοιοῦτοι αἰῶνες καὶ τοσοῦτοι χιλιετεῖς πολιτικαὶ λαίλαπες δὲν διέσπασαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑλληνικὴν εὐρυαὶν ἀνεμίσαυσα πλούσιον ἀμητὸν συγκομίζει τοῖς πρὸς τὰ πάτρια ἀποβλέπουσιν.

Ἡ ἡμετέρα συλλογὴ περιέχει παιδιὰς τῆς μὲν κοινῆς, τῆς δ' ἐν Ἠπείρῳ ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰδιαζούσας, ὡς ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν γίνεται ἔθλον. Ἡ κατάταξις αὐτῶν ἐγένετο κατ' ἀλφάβητον. Ὑποδεικνύεται δὲ καὶ ἡ εἰς εἴδη ἢ γένη διαίρεσις (πρβλ. σημ. σελ. 130 καὶ 131 καὶ ἄλλαχ.). Δυστυχῶς καὶ μετὰ συντόλμης ὁμολογῶ, ὅτι ἐν μέσῃ Κωνσταντινουπόλει δὲν ἠδυνήθην νὰ εὕρω τὸν περὶ παιδιῶν λόγον τοῦ ἤδη ἀτυχοῦς Κ. Γ. Παπαδοπούλου. Μὴ θέλων ὅμως, ὅπως ὅλως γυμνὸν παρουσιάσω τὸ ἄλλως πολλῆς ἐπεξεργασίας χρῆζον πεπονημένον μου τοῦτο ἔργον, παρέβαλον αὐτὸ ἐνιαχοῦ πρὸς τὰ ἀρχαῖα κωλιπιστῶν, ὅτι ἐμμενεῖς ἔσονται οἱ ἑλλανοδίκαι.

1.

Ἀστός.

Κωνσταντινουπόλεις.

Οἱ παίζοντες[1] καθήμενοι κύκλῳ προβάλλουσιν ἀμφοτέρους τοὺς πόδας· ἀνιστάμενος δέ τις αὐτῶν καὶ ἕκαστον τῶν ποδῶν τῶν παιζόντων ἐγγίζων κατὰ διαδοχὴν, λέγει ἑκάστῳ μίαν λέξιν τοῦ ᾄσματος τούτου ἢ μᾶλλον ἑκάστῳ ἕνα στοιχεῖον.

Τσίμπει, τσίμπει τὸν ἀετό(ν),
τὸν ἀετὸν τὸ(ν) σταυρωτό(ν)·
'πάρα' ἡ πάππα τὸ κοντάρι
καὶ κτυπᾷ τὸν καβαλάρη(ν)·
βγᾶ σύ, κουτοῦ πουλάρι,
νὰ 'μπω 'γὼ τὸ παλληκάρι.

Ὁ δὲ πους, ἐφ' ὅντινα κατακλίζῃ ὁ τελευταῖος προχαίος ἀποσύρεται ἐκ τοῦ μέσου· τὸ ᾆσμα ἐπαναλαμβάνεται, ἕως ὅτου ἅπαντες ἀποσύρωσι τοὺς πόδας, ἐπὶ δὲ τοῦ τελευταίου ποδὸς ᾄδεται μεταξὺ τούτου καὶ τῆς ῥίνος καὶ οὕτω προκαλεῖται γέλως.

2.

Ἄλογον (=Ἵππος).

Κάθομαι ἐπιβαίνων.

Καινοτάτη παιδιὰ τῶν μικρῶν παιδίων, οἵτινες περιβάλλοντες ῥάβδον ἢ κάλαμον, ὡς ἵππον, τρέχουσι· ταύτην ἐπαίζε καὶ Ἀγησίλαος ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς ἱστορεῖ ὁ Πλούταρχος λέγων περὶ τῆς φιλοτεκνίας αὐτοῦ καὶ τόδε· «Ἐπεὶ δὲ καὶ φιλότεκνος ὁ Ἀγησίλαος ἐδιαφέρετο, καὶ περὶ ἐκείνου τὸ τῆς παιδιᾶς ἐλέγετο, ὅτι μικροὶ τοῖς παιδίοις οὖσι κάλαμον περιβεβλημένος ἵππον ἔφερε καὶ αὐτὸς συνέπαιζεν. Ὀφθεὶς δὲ ὑπό τινος τῶν φίλων, παρεκάλει μηδενὶ φράσαι, ἕως ἂν καὶ αὐτὸς πατὴρ παιδίων γένηται». (Πλουτ. Ἀγησ. 25).

3.

Ἀναψίς.

Ἐρετίνδα ἢ Φαινίνδα.

Ἤπειρος.

Ἡ Ἀναψὶς παίζεται διὰ μιᾶς συνήθως ἢ καὶ πλειόνων σφαιρῶν ὑπὸ πολλῶν παιδίων, ὧν ἕκαστος ῥίπτει τὴν σφαῖραν πρός τινα, ἐνῷ προσποιεῖται ὅτι μέλλει νὰ ῥίψῃ αὐτὴν πρὸς ἄλλον· ἐκ δὲ τῆς ταχύτητος, μεθ' ἧς παίζεται, ἐκλήθη ἀναψίς, ἐπειδὴ, ὡς νομίζω, οἱ παίζοντες οἱονεὶ ἀνάπτουσιν ἰδρῶτι πολλῷ πειραιζόμενοι. Ἡ παιδιὰ αὕτη παρὰ τοῖς προγόνοις ἡμῶν ἐκαλεῖτο Ἐρετίνδα ἢ Φαινίνδα καὶ ἐπαίζετο, ὡς ἡ ἐν Ἠπείρῳ Ἀναψίς. (Πρβλ. Πολυδ. Θ. 105, Ἑσυχιολ. μέγ. ἐν λέξ. Φαννίς, Ἀθην. Α.15).

---

1) Πλείω περὶ τούτων ἴδε προδημοσιευθέντων συλλογῶν ἐν τοῖς εἰς 11 κυρίους ὀνόμασι καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις λογοπαιγνίοις (λογοπ. 7), καὶ τὰς σημειώσεις.

2) Ἄνδρες, γυναῖκες, παῖδες, παρθένοι ἢ, καὶ ἀνεμιξί.

НАУЧНА БИБЛИОТЕКА ПФУ „П. І. МЕЧНИКОВА"

4.

Ἀνδρέλα[1].

Ἤπειρος.

Στίλιχος δίνδρου ἔχων τρεῖς συνήθως ἢ καὶ τέσσαρας κλώνους κατασκευάζεται εἰς ἀνδρείκελον ἢ τρόπον καὶ καλεῖται *Ἀνδρέλα*, ὡς καὶ ἢ δι' αὐτοῦ παιδιά· ἐκ δὲ τῶν παιζόντων παίδων ἢ ἀνδρῶν ἢ καὶ ἀναμίξ, διὰ κλήρου προσδιορίζεται ὁ φύλαξ τῆς ἐν ὡρισμένῳ κύκλῳ τιθεμένης Ἀνδρέλας· ἀπὸ γραμμῆς δὲ ὡρισμένης, ἢ λίθων εἰς ἀπόστασιν βηκάτων τινῶν ἀπὸ τοῦ Ἀνδρεικέλου κειμένων καὶ *σημείου* καλουμένων, ἕκαστος τῶν παιζόντων, κατὰ διαδοχήν, ὁπόταν κατ' αὐτοῦ ῥόπαλον ὠσεῖ πηχυαῖον, πειρᾶται, ὅπως ὅσον μακρὸν ἐκσφενδονίσῃ τὸν τόπον· συγχρόνως δὲ ὁ τε ἀνατρίβας τὴν Ἀνδρέλαν καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ ἀποτυχόντες (ἂν ὑπάρχωσι τοιοῦτοι) τρέχουσιν, ὅπως ἀναλάβωσι τὰ ῥόπαλα ἐκεῖθεν καὶ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ *σημεῖον*. Ἐν τούτῳ ὁ φύλαξ τῆς Ἀνδρέλας κρατῶν σφαῖραν ἢ ἐντεριώνην ἀραβοσίτου[2] πειρᾶται, ὅπως ταχύτερον ἐν τῷ ὡρισμένῳ τόπῳ στήσας τὸ ἀνδρείκελον βάλῃ τινὰ τῶν τρεχόντων, πρὶν ἢ ἐπανελθόντων εἰς τὸ σημεῖον· ὁ δὲ διὰ τῆς σφαίρας ἢ τῆς ἐντεριώνης τοῦ ἀραβοσίτου βληθεὶς ἀντικαθίσταται τὸν φύλακα. Ἐὰν δὲ πάντες οἱ παίζοντες ἀποτύχωσιν, ὅπως ἄρχωσι διὰ τῶν ῥοπάλων ἐκσφενδονίσωσι τὸ Ἀνδρείκελον, τότε ὁρμῶσί τινες τῶν τολμηροτέρων καὶ ἀναλαμβάνουσι τὰ ῥόπαλα προσέχοντες, ὅτι ὁ φύλαξ ἀποτύχῃ.

5.

Γκουβίτσας (=Κυβίσκος[3]).

Ἤπειρος.

Ἐντὸς παραλληλογράμμου διὰ καθέτων πλακῶν ἐκ τῶν τριῶν πλευρῶν περιπεργαμένου ἀνορύττονται μικρὰ κοιλώματα τοσαῦτα, ὅσοι οἱ εἰς τὴν παιδιὰν ταύτην λαμβάνοντες μέρος· διὰ κλήρου δὲ προσδιορίζεται τὸ κοίλωμα ἑκάστου· καὶ ἐξ ἀποστάσεως τριῶν ἢ τεσσάρων βημάτων ῥίπτει τις σφαῖραν πρὸς τὰ κοιλώματα· ἐκεῖνος δέ, εἰς οὗ τὸ κοίλωμα ἂν μείνῃ ἡ σφαῖρα, τρέχει καὶ ἁρπάσας αὐτὴν βάλλει τὸν τυχόντα· καὶ ἂν μὲν τύχῃ αὐτοῦ, τίθηται ἐντὸς τοῦ κοιλώματος τοῦ βληθέντος λιθίδιον· ἂν δ' ἀποτύχῃ ἢ ἂν βάλῃ αὐτὸν κατὰ ξηρόν, ὃ κοινῶς λέγεται, οἷον κεφαλήν, χεῖρας κάτω τοῦ ἀγκώνος ἢ πόδας κάτω τῶν γονάτων, ἢ καὶ ἂν ὁ βληθεὶς δεχθῇ καὶ κρατήσῃ τὴν σφαῖραν, τότε τίθεται λιθίδιον εἰς τοῦ βάλλοντος τὸ κοίλωμα. Οὕτως ἐξακολουθεῖ ἡ παιδιά, μέχρις οὗ συναθροισθῶσι δυοκαίδεκα λιθίδια ἐν τινι τῶν κοιλωμάτων· καὶ ἂν μὲν ἀπ' ἀρχῆς οἱ παίζοντες συνεφώνησαν μεθ' ἱππασίας[1], ὁ ἡττηθεὶς φέρει ἵπ' ὤμων ἕκαστον τῶν συμπαικτόρων εἰς ὡρισμένην ἀπόστασιν· ἂν δ' ἁπλῶς μετὰ σάγματος[2], τότε τίθεται περὶ τὰ ὦτα τοῦ ἡττηθέντος μακρὸς κλάδος δίνδρου, τὸν ὁποῖον φέρει ἐπί τινα μόνον λεπτὰ τῆς ὥρας.

6.

Ἐννεάρα (=ἐννεάς).

Κοινὴ παιδιά.

Ἐπὶ πλακὸς ἢ ἐπὶ σανίδος ἐγχαράσσονται τρία συγκεντρικὰ τετράγωνα[1]. Ἐκ τοῦ μέσου δ' ἑκάστης πλευρᾶς ὑψοῦται κάθετος τεμνουσα τὰς πλευρὰς τῶν τετραγώνων εἰς δύο ἴσα μέρη· κάτερος τῶν παιζόντων φέρει ἑννέα λιθίδια τὰ

---

1) Προφέρεται κοινῶς ἐν Ζαγορίῳ Ἀντρέλα· ἔγραψα δὲ Ἀνδρέλα, διότι λέγουσι κοινῶς, ἄντρας ἀντὶ ἀνδρας, ἀντρειωμένος — ἀνδρειωμένος, πανντρεμα—πανδρεμα, ἀντραλέρρη — ἀνδραλέρρη, καὶ ἐν γένει βλα τὰ ἐκ τοῦ ανηρ παράγωγα ἢ σύνθετα προφέρουσι διὰ τ καὶ οὐχὶ δ· αὐτοῦ δὲ καὶ δέντρον ἀντὶ δένδρον καὶ ἔντεκα ἀντὶ ἕνδεκα κτλ.

2) Ὁ γεγρωνωμένος ἀπὸ τῶν σπόρων κυνοσιέδης σπάνιος τοῦ ἀραβοσίτου λέγεται ἐν Ἠπείρῳ σούγκλινι (=σόγκλινι).

3) Γκοῦβα ἐν Ἠπείρῳ λέγεται πᾶν κοίλωμα καὶ ὁ τάφος αὐτός· ἐν δὲ τῇ πρώτῃ ἡμῶν Συλλογῇ Ζωντων Μνημείων (λ. Γκοῦβα) εἴπομεν, ὅτι εἶναι αὕτη λέξις Κόβη=κοίλωμα, ὡς καὶ Κοῦπα = κοῦπη μετὰ τῆς προχείας προφορᾶς τοῦ Κ· γκουβίτσα δὲ πᾶν μικρὸν κοίλωμα, οἷα τὰ ἐν τῇ παιδιᾷ ταύτῃ ἀναφερόμενα· ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ ἀπεταλιφήσαμεν νὰ σχηματίσωμεν ὄνομα τοπικὸν Κυβίσκη.

1) = Μὲ καβάλλαν ἢ ἵππον.

2) = Μὲ σάμαρον ἢ κοινῶς σαμάρι.

3) Ἰδοὺ τὸ σχῆμα τῆς παιδιᾶς.

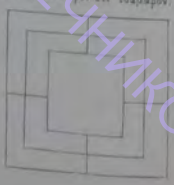

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ М. ПЕЛЕШКОВА

τοῦ μὲν διαφέροντα κατὰ τὸ χρῶμα πρὸς τὰ τοῦ ἑτέρου. Ἀρχόντων δὲ οἱ παίζοντες ὡς ἐξῆς· θέτουσιν ἀμιβαίως ἑνὸς μίαν ψῆφον ἑκάτερος, καὶ μετὰ τὴν ὁλοτελῆ κατάθεσιν ἁπασῶν τῶν ψηφῶν, κινοῦσι πάλιν ἀμιβαίως τὰς ψήφους ἀπὸ τοῦ ἑνὸς σημείου πρὸς ἕτερον. Ὁ δὲ κατορθώσας κατὰ τὴν κατάθεσιν ἢ τὴν κίνησιν τῶν ψήφων νὰ σχηματίσῃ σειρὰν εὐθεῖαν ἐκ τριῶν συνεχῶν ψήφων αὐτοῦ ἀνηκόντων ἀφαιρεῖ ἓν λιθίδιον τοῦ ἀντιπάλου· ἐὰν δὲ σχηματίσῃ δίθυρον[1] (δίπορτον) ὥστε ἀνοιγομένης τῆς μιᾶς σειρᾶς νὰ σχηματισθῇ καὶ ἄλλη, τότε πάντως νικᾷ.

Σημ. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ἀνήκουσι καὶ αἱ παιδιαὶ Κεθοσα Τριῶν (ἢ ἡ Τριεθα ἢ Τριόνα) καὶ ὁ Νταμπα (Ντάμα): ταύταις ταῖς παιδιαῖς ἔχει θαυμαστότητά τινα ὁ τῶν ἀρχαίων Γραμμισμὸς ἢ Διογραμισμός, ἂν καὶ ἐπαίζετο δι' 60 ψήφων, ἴσως δὲ καὶ οἱ Πεσσοί.

7.

Ζυγὰ ἢ μονά.

(=Ἀρτιάζειν, ἀρτισμός).

Ἡ παιδιὰ αὕτη εἶναι κοινοτάτη, καὶ παίζεται, ὅπως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπαίζετο ὁ Ἀρτισμός. Λαμβάνει τις λεπτοκάρυα, ἀρβίνθους ἢ ἄλλα πράγματα ἐν τινι τῶν χειρῶν, καὶ κλείων αὐτὰν ἐρωτᾷ ἄλλον Ζυγὰ ἢ μονά (ἔχω 'γ τὸ χέρι μου;) καὶ ἐν μὲν ἐπιτύχῃ ὁ ἐρωτώμενος, λαμβάνει αὐτά, ἂν δ' ἀποτύχῃ ἀποτίει ἕταρα τόσα.

8.

Ζύγαρος.

Ἐπί τινος λυρίσκου ἢ ὑψώματος ἐκ πετρῶν ἢ ἐπὶ ἐμπεπηγμένου πασσάλου διχλωτοῦ ἐπιτίθεται δοκὸς ὥστε ζυγὸς ἐν πλάστιγγι. Δύο δὲ νεάνιδες ἢ παῖδες ἀνεβαίνουσιν ἕταιρος ἐφ' ἑκάτερα ἄκρα τῆς δοκοῦ καὶ μετεωρίζόμενοι ζυγοστατοῦσι καὶ ἰσορροποῦσιν· ὁ δὲ δυνάμενος ὅπως μᾶλλον καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν μετεωρίσῃ τὸν ἀντίπαλον νικᾷ· καὶ δύο δὲ καὶ τρεῖς ἑκατέρωθεν τῆς δοκοῦ πολλάκις ἀνεβαίνουσι.

1) Τὸ δίθυρον ἢ κοινῶς δίπορτον ἔχει οὕτως· αἱ δὲ μέλαιναι στιγμαὶ σημαίνουσι τὴν θέσιν τῶν λιθιδίων τῶν ἀποτελούντων τὸ δίθυρον.

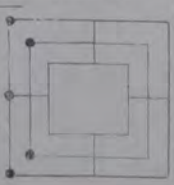

Σημ. Ἡ παιδιὰ αὕτη ἐστὶ κοινοτάτη καὶ ἐν μὲν Ἠπείρῳ λέγεται Ζύγκαρος (ἀντὶ Ζύγαρος = μέγας Ζυγός μὲ λατινικὴν προφορὰν τοῦ γ), ἐν δὲ τῇ Σερβῇ Ἑλλάδι καλεῖται Τράμπα καὶ Τραμπάλα· ἡ παιδιὰ αὕτη ἦτο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν μεγάλῃ χρήσει, ἀλλὰ πῶς ἐκαλεῖτο μένει ἀγνώστον.

9.

Κυβαλαρικόν.

Δύο παιδιαὶ φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο.

Α'. *Κυβαλαρικὸν μὲ πήδημα.* (Ἱππὰς δι' ἅλματος). Διὰ κλήρου προσδιορίζεται ὁ ἀρίλλιον, ἵνα κατακάμψας τὸ σῶμα καὶ ἐπὶ τῶν γονάτων στηρίξας τὰς χεῖρας στῇ ἐν τινι τόπῳ ἱππίδιον· τούτων ὁπισθεν ἕκαστος κατὰ σειρὰν στηρίζων ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ κειμένου καὶ ἀνοίγων ἀμφότερα τὰ σκέλη ἐπίσης, σημειοῦται δὲ ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τοῦ ἅλματος ἑκάστου, ὁ δὲ μὴ δυνηθείς, ἵνα φθάσῃ τὸν προηγούμενον ἀντικαθίστᾷ τὸν κειμένον.

Β'. *Καβαλαρικὸν μὲ τὸ τόπι.* (Ἱππὰς διὰ σφαίρας)· δύο ἀρχηγοὶ λαβόντες ἀνὰ ἕνα ἢ δύο συνεταίρους, ἵστανται εἰς ἀπόστασιν 30—40 βημάτων· ἕκαστος δὲ τοποθετήσαντα ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἑλίγων πλησίον τοῦς συνεταίρους των, ἀνορίπτει τὴν τῶν ἀρχηγῶν πρὸς τὸν ἀντίπαλον τὴν σφαῖραν, καὶ ἐὰν ὁ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ συνεταίρου τοῦ ἀντιπάλου καὶ ἐν μὲν τὸν κτυπήσῃ ἀναβαίνει ἐπὶ τοῦ κτυπήσαντος ὁ σύντροφος τοῦ κτυπήσαντος· ἂν δ' ἀποτύχῃ, ἔρχεται τοὐναντίον· ὁ δὲ ἱππεὺς καταβαίνει ἐκεῖθεν, ὁπόταν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ὑπ' αὐτὸν δέχεται τὴν σφαῖραν, καὶ προσέχει ὅπως ἀποφύγῃ τὴν βολήν.

10.

Καρύδια.

Τέσσαρες παιδιαὶ γίνονται διὰ τῶν καρυδίων[1], κοινοὶ οὗσαι ἅπασαι.

Α'. *Καρύδια σημάδια.* Ἕκαστος τῶν παιζόντων παίδων ἵστησι κατὰ γραμμὴν ἀνὰ ἓν ἢ πλείονα καρύδια· εἰς ἀπόστασιν δὲ 15—20 βημάτων ὁρίζεται γραμμή, ἢ τίθεται λίθος τις ὡς σημεῖον, ἐξ οὗ ῥίπτουσι πρὸς τὰ κάρυα, καὶ καλεῖται *σημάδι*· δι' ἀνάφωνήσεως δὲ ὁρίζει ἕκαστος τὴν σειρὰν του, κεῦ· ὃν ὁρίζει νὰ βίψῃ· ὁ δὲ τελευταῖος *καλαμπούκος* κοινῶς ἐν Ἠπείρῳ καλεῖται, ὡς καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας

1) Ἐν Ζαγορίῳ τὸ καρύδι λέγεται Κόχτο, ὅταν μένῃ ἄνευ πρασίνου φλοιοῦ.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМ. І. МЕЧНИКОВА

παιδιές· ἀφοῦ δὲ πέντε ἐκ τοῦ σημαδίου ῥίψωσι πρὸς τὴν τῶν καρυδίων γραμμήν, καὶ λάβωσι τὰ τυχὸν ἀνατραπέντα, ἂν τοῦτο προσυμφωνηθῇ, ὁ μᾶλλον τῶν ἄλλων παίδων ἀπωτέρω τῶν ἱσταμένων καρυδίων ὢν πρῶτος κτυπᾷ αὐτά, καὶ λαμβάνει τ' ἀνατραπέντα. Τὸ δὲ καρύδιον, δι' οὗ βάλλουσι λέγεται βόλος, καὶ πολλὰς προσπαθείας καταβάλλουσιν οἱ παῖδες, ὅπως ἔχωσι μεγάλους βόλους· διὸ καὶ ἐκ τῶν καρυῶν ὑπεξιρέσεις πολλάκις ἐπιτυμβάνουσι.

Β'. *Καρύδια Τσουτσοβλιαις* (=κατὰ λοφίτσους). Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς παιδιᾶς ταύτης καὶ τῆς ἀνωτέρω συνίσταται εἰς τοῦτο· ἀντὶ ἑνὸς καρυδίου ἵστησιν ἕκαστος ἀνὰ τέσσαρα ἢ πλείω σχηματίζων μικρὸν λόφον ἢ πύργον ἀπόλους τινὲς ἀπέχοντα τοῦ ὁμοίου.

Γ'. *Καρύδια τὸν πυρὰν*[1]. Σχηματίζει τις κύκλον ἔχοντα ἑνὸς περίπου ποδὸς διάμετρον, καὶ ἐν τῷ κέντρῳ αὐτοῦ ἐμπήγνυσι μικρὸν ξυλάριον, ἐφ' οὗ τίθεσι νόμισμά τι μικρόν· ἕτερος δὲ ἐκ τοῦ ἀπέχοντος ἀποστάσεως σκοπεύει διὰ καρυδίου [illegible] διὰ τῆς βολῆς ἐκκρούσῃ τὸ νόμισμα ἐκτὸς τοῦ διαγραφέντος κύκλου, λαμβάνει αὐτὸ καὶ τὸ καρύδιον, δι' οὗ ἐξέκρουσεν αὐτό.

Δ'. *Καρύδια τὴν γυαῖαν*. Ἀνορύττεται μικρὸν κοίλωμα εἰς τὴν γῆν, καὶ παρ' αὐτῷ ἵσταται τις· ἕτεροι δὲ παῖδες ἐξ ὡρισμένης ἀποστάσεως ῥίπτουσιν ἀνὰ ἓν ἢ πολλὰ τῶν καρυδίων, καὶ λαμβάνουσι τόσα παρὰ τοῦ φυλάττοντος τὸ κοίλωμα, ὅσα πίπτουσιν ἐντὸς τούτου. Πολλάκις δὲ τὰ ἐκτὸς αὐτοῦ πιπτόντα· ὁμοία τῶν διὰ τῶν ἀρχαίων ἐστὶν ἡ λεγομένη Τράπα.

11.

Κρόσσα (τό).

Ὅπειρος.

Ἐπὶ πλακὸς ἢ ἐπὶ σανίδος χαράσσεται τὸ σχῆμα τόδε·

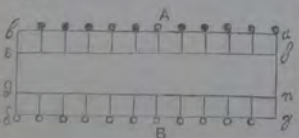

1) Κλαδὶ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ γνωστοῦ παρὰ τοῦ ἐλαχίστου τῶν τῶν ἐν χρήσει ἀθωμανικῶν νομισμάτων· τίθεται δὲ καὶ ἄλλο νόμισμα π. χ. δεκάρα, γρόσιον κτλ.

Δύο δὲ ῥαβδία ξηρὰ 0,15 — 0,20 (γαλλ. μέτρ.) τὸ μῆκος σχίζονται εἰς τέσσαρα, καὶ λεπτυνόμενα ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ σχίσματος κάμπτονται ἀρκούντως· καὶ ἔσωθεν μὲν τῆς καμπῆς πρὸς δίκκριον φιλάττουσι τὸν φλοιὸν τοῦ ξύλου, ἔξωθεν δὲ πελεκηθέντα εἶσι λευκά· τὰ ξυλάρια ταῦτα κρόσσα λεγόμενα κρούονται διὰ τῶν χειρῶν ἀνὰ δύο ἢ τρία καὶ ἕν, καὶ χρησιμεύουσιν ὡς κύβοι· καὶ ἐν μὲν καὶ τὰ τέσσαρα πέσωσιν ἔχοντα τὸ μέρος τοῦ φλοιοῦ δηλοῦσιν ἓξ (ἑξάρα), ἂν δὲ τὸ λευκὸν τέσσαρα (τεσσάρα)· τρία δὲ λευκὰ δηλοῦσι τρία, καὶ ἓν λευκὸν μόνον δηλοῖ ἓν ἢ κρόσι κοινῶς λεγόμενον ἢ ἄσσον. Ἑκάστη μερὶς ἔχει δώδεκα ψήφους ἢ λιθίδια ἑτέρου χρώματος, τιθέμενα ὡς διὰ τῶν ἐν τῷ σχήματι ἑτεροχρόων στιγμῶν γίνεται ἄθλον· μόνον διὰ τοῦ ἑνὸς (μὲ τὸ Κρόσι ἢ μὲ τὸν Ἄσσον) μετακινεῖ ἑκάστη μερὶς ἅπαντα τὰ λιθίδια πρὸς τὴν κενὴν θέσιν καὶ ἀντιστρόφως τῆς ἀντιπάλου· π. χ. ἂν ὁ Α μετακινῇ τὰ λιθίδια πρὸς τὸ β, ὁ Β θὰ μετακινήσῃ τὰ ἰδικά του πρὸς τὸ γ· ἀφοῦ μετακινηθῶσι καὶ τὰ 12 λιθίδια, τότε ὁ μὲν Α δι' ἑνὸς λιθιδίου λαμβάνει τὴν διεύθυνσιν ε ζ η θ, ὁ δὲ Β τὴν η θ ε ζ, καὶ ἀμφότεροι καταμετροῦσιν ἐπὶ τῶν γραμμῶν ἅπαντας τοὺς ἀριθμοὺς (καὶ δύο, καὶ τρία, καὶ τέσσαρα καὶ ἕξ), ἐνῷ πρότερον μόνον τὸ ἐν ἀπεθόρζον· ῥίπτουσι δὲ ὁ μὲν Α εἰς τὸ θ, ὁ δὲ Β εἰς τὸ ζ ἵστανται μέχρις οὗ ῥίψῃ τις τῶν παιζόντων ἕν· καὶ τότε ὁ μὲν Α διευθύνει τὸ λιθίδιον πρὸς τὸ δ, ὁ δὲ Β πρὸς τὸ α· καὶ πάλιν διὰ τοῦ ἑνὸς μόνον ἀφαιρεῖ τὸ λιθίδιον τοῦ ἀντιπάλου· ὁ δὲ πρῶτος ἀφαιρέσας τὴ τοῦ ἄλλου νικᾷ.

12.

Χούτσα (=Ἀστράγαλος).

Ἔνεκεν ἐλλείψεως ἀκριβῶν πληροφοριῶν περὶ τῶν διαφόρων διὰ τῶν ἀστραγάλων παιδιῶν, παραλείπω ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν περιγραφὴν αὐτῶν.

13.

Κούκκος ἢ Κα[illegible].

Οἱ παίζοντες ἔχοντες ἐπὶ κε[illegible] ὀρχηγὸν κάθηνται κατὰ σειράν. Ὁ[illegible] ὁ ὀρχηγὸς δι' τῆς συστρέφει μανδήλιον καὶ [illegible] κρατῶν αὐτὸ ῥίπτει τὸν κούκκον, κύκλ[illegible] δηλ. ἢ ῥίπτει ἢ κα[illegible] δακτυλίδιον, καὶ [illegible] μενος ἀπὸ τοῦ πίσω του πιάνει ὅπως [illegible] τὸν κούκκον ἐν ταῖς συγκρατουμένοις χερσὶ τῶν παιζόντων· ἀφοῦ δὲ τὸν κρύψῃ ἢ καὶ ὁ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

ἰδίου τόν κρατήσῃ, ἔρχεται πρός τόν καθήμενον καί διά τοῦ συνεστραμμένου μανδήλιου τύπτων τήν ἀνοικτήν αὐτοῦ παλάμην ἐρωτᾷ, ἐὰν τόν κοῦκκον ἔκρυψε· καί ἐν μέν ὁ ἀρχηγός μαντεύσῃ, τύπτεται καί ἐκ δευτέρου τήν παλάμην, καί λαμβάνει τό μανδήλιον καί τόν κοῦκκον καί ὁ τυφλός μέν γίνεται σκηπτοῦχος, ὁ δέ τέως τοιοῦτος γίνεται ἀρχηγός ἢ κοινῶς μάνα· ἐν ὅμως ὁ ἀρχηγός ἀποτύχῃ, τύπτεται ἐπίσης καί ἐρωτᾶται ὑπό τῆς μάνας ὑποδειχθεῖς· ὁ δέ μαντεύσας γίνεται σκηπτοῦχος, καί ἐπαναλαμβάνεται ἡ παιδιά.

14.

Κουκουβάστος.

Ἤπειρος.

Ἡ παιδιά αὕτη ἐστίν αἰνιγματώδης καί παίζεται κατά τάς μακράς νύκτας τοῦ χειμῶνος, ἵνα δι' αὐτῆς ἐξασκῶσι τόν νοῦν τῶν μικρῶν πρός ἀνεύρεσιν τῶν συμβολικῶς παρεισταμένων μελῶν οἰκογενείας τινός· καί τούς μέν ἐγγάμους καλοῦσι ζευγάρια, τούς δέ ἀγάμους πετεινάρια μέν τούς ἄρρενας, πουλιάς δέ τάς παρθένους· τούς δ' ἐν χηρείᾳ κουκουβάστους ἢ κουκουβάστας· π. χ. Ἐρωτᾷ τις τόν μικρόν· πού εἶναι ἕνας κουκουβάστος (ἢ μία κουκουβάστα), 3 ζευγάρια, 6 πετεινάρια καί 4 πουλιαί; — πού εἶναι 1 ἐν χηρείᾳ (ἄνδρ ἢ γυνή), 3 ἀνδρόγυνα, 6 ἄρρενα καί 4 θήλεα; ὁ παῖς ἀνιρωνόσας διά τοῦ νοός ὅλας τάς οἰκίας τοῦ χωρίου του ἀποκρίνεται.

15.

Κοκκορίκος καθιστός.

Κωνσταντινούπολις.

Διά κλήρου προσδιορίζεται ὁ Μάνα, καί, δοθέντος σημείου ἀνάρχους τῆς παιδιᾶς, τρέχει ὅπως κτυπήσῃ τινά τῶν παιζόντων· ἀλλά δέν δύνανται νά πράξῃ τοῦτο, ἐν ὁ καταδιωκόμενος πρόλαβών κάμψῃ τό σῶμα, καί δίκην ἀλεκτρυόνος ἀναρωνήσῃ «κοκκορίκος καθιστός»· ὁ μή πράξας τοῦτο ἐάν κτυπηθῇ ὑπό τῆς Μάνας, ἀντικαθιστᾷ αὐτήν.

16.

Κούνια (Αἰώρα).

Ἐπί σχοινίου ἀπό τινος δένδρου ἢ δοκοῦ τῆς οἰκίας ἀνηρτημένου σχηματίζεται ῥηθείς τις, ἐφ' ἧς κάθηται κορασίον ἢ καί παῖς ἐχόμενος τοῦ σχοινίου διά τῶν χειρῶν· ἑστηκότες κοράσιον ὀπισθεν ἱστάμενον ὠθεῖ τήν αἰώρα. Ἡ παιδιά αὕτη συνοδευομένη πολλάκις καί ὑπό ᾀσμάτων ἐστί τῶν κοινοτάτων, καί παίζεται καί ὑπό ἐγγάμων νέων. Τήν Αἰώραν (ἢ Ἑώραν) λέγεται, ὅτι ὀγάπων πολύ αἱ ἀρχαῖαι ἀτθίδες νεάνιδες, καί ὅτι καί ἑορτή ἦτο Αἰώρα καλουμένη πρός τιμήν τῆς Ἠριγόνης, ἥτις ζητοῦσα τόν πατέρα της καί νεκρόν αὐτόν εὑροῦσα ἐκρεμάσθη ὑπό λύπης. (Ἀπολ. 3. 14. 5. Ἐτυμολ. μέγα λ. Αἰώρα καί Εὐδοξινος).

17.

Κουταλάκια (τά).

(Ἐποστρακισμός).

Ἡ παιδιά αὕτη ἐν χρήσει οὖσα εἰς χώρας παραλίους ἢ παραλιμνίους ὀνομάζεται ἐν Σμύρνῃ μέν Κουταλάκια, ἐν Ἑλλάδι δί πεταλίδι καί ψωμάκια, καί παίζεται ὡς ὁ τῶν ἀρχαίων Ἐποστρακισμός. (Πολυδ. Θ. 119). Οἱ παῖδες ῥίπτουσι πλαγίως ἐπί τῆς ἐπιφανείας τῶν θαλασσῶν ἢ λιμνῶν ὀστρακα ἢ μικρούς πιπλατυσμένους λίθους, ὥστε νά πηδήσῃ πολλάκις ὁ λίθος, μέχρις οὗ βυθισθῇ. Ἐκείνος δέ, τοῦ ὑπόνου ὁ λίθος κάμῃ περισσότερα πηδήματα, νικᾷ ἐπευφημούμενος.

18.

Κρυπτόν.

(Ἀποδιδρασκίνδα ἢ δρακετίνδα).

Ἡ κοινοτάτη αὕτη παιδιά παίζεται ἀπαρελλάκτως, ὡς ἡ τῶν ἀρχαίων Ἀποδιδρασκίνδα ἢ Δρακετίνδα. Κάθηται τις ἔχων κεκλεισμένους τούς ὀφθαλμούς διά τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἢ καί ἄλλου τινός· οἱ δέ ἄλλοι κρύπτονται πειρώμενοι ὅπως κρυφθῶσιν εἰς μᾶλλον ἀσφαλέστερον μέρος· ἐκεῖνος δέ ἀνίσταται ζητῶν ν' ἀνακαλύψῃ τινά τῶν κεκρυμμένων καί ἐγγίσῃ αὐτόν· ἀλλ' ἕκαστος φροντίζει νά τόν ἀποφύγῃ καί νά φθάσῃ εἰς τόν τόπον ἐκεῖνου καί πτύσῃ ἐπ' αὐτοῦ, καί τότε ἡ παιδιά ἐπαναλαμβάνεται.

19.

Λιθάρι.

Δύο κοινοτάτοι παιδιαί παίζονται διά τοῦ λίθου.

Α'. *Μεγάλον λιθάρι* (Δίσκος). Ἕκαστος τῶν παιζόντων ἐξ ὠῳισμένου σημείου ἀναρρίπτει μέγαν σφαιροειδῆ λίθον, ὅσον οἷόν τε μακράν· διά γραμμῆς δέ ἢ ἄλλου τινός πράγματος σημειοῦται τό μέρος, ὅπου πίπτει ὁ δίσκος, καί ὁ μέν πάντας ὑπερβάς νικᾷ, τό δ' ἄθλον

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА / МЕЧНИКОВА

ἐν Ἠπείρῳ ἐνίοτε συμπόσιον, καταβαλλομένης τῆς δαπάνης παρὰ τοῦ ἰσχάτου ἐν τῇ παιδιᾷ ἀνᾳδειγθέντος.

Ὁ δίσκος παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἦν τῶν σπουδαιοτέρων γυμναστικῶν ἀσκήσεων ἀποτελῶν μέρος τοῦ πενταθλου· ἦν δ' ἐν συχνοτάτῃ χρήσει ἀπ' αὐτῶν τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ὅμηρος (Ἰλιάδ. Β. 274) λέγων·

—Ἀοιδὸς δὲ παρὰ φόρμιγγι θαλάσσης
δίσκοισιν τέρπουτο καὶ αἰγανέῃσιν· ἕοντες κτλ.

καὶ ἀλλαχοῦ (Ὀδυσ. Θ. 129)

δίσκῳ δ' αὖ πάντων πολὺ φέρατο, ἦν Ἐλατρεύς, κτλ. καὶ Ὀδυσ. Θ. 186—188 καὶ Ρ. 168.

Β'. *Μικρὸν λιθάρι* ἐξ ὡρισμένου σημείου πιάνει ἡ ἑνδεκὰς ῥίπτουσιν ἕκαστος κατ' ἐκλογὴν μικρὸν τινα λίθον· ἑκείνος δέ, τοῦ ὁποίου ὁ λίθος φθάνει τέραν τῶν ἄλλων, νικᾷ.

20.

Λουμάδες.

Τρεῖς κοινοὶ παιδικοὶ τρόποι φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο.

Α'. *Λουμάδες τὸ μονόρ.* Ἕκαστος τῶν παιζόντων φέρει στρογγύλον τεμάχιον πλακὸς λείας ἢ ποταμίας, ἥτις ἐν Ἠπείρῳ ἀπολύστιστον καλεῖται λουμάδα[1]. Ἕτερον δὲ κοινὸν ἡρωϊκὸς λίθον τεμάχιον μοῦστρος καλούμενον χρησιμεύει, ἵνα ἐπ' αὐτοῦ θέτωσι τὰ νομίσματα[2]. Ἐλλείψει δὲ νομισμάτων κατασκευάζουσιν οἱ παῖκτοι αὐτὰ ἐκ κηροῦ· εἰς ἀπόστασιν δὲ 30 βημάτων ἀναλόγως τῆς σωματικῆς συνέμεως τῶν παιζόντων προσδιορίζεται σημεῖόν τι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους σημάδιον κοινῶς λεγόμενον Ἕκαστος, καθ' ἣν σειρὰν ἐκλέξῃ, σύρει ἐκ τοῦ μούστου τὴν λουμάδα του πρὸς τὸ σημάδιον· ὁ δὲ προσεχέστερος εἰς αὐτὸ ῥίπτει πρώτος πρὸς τὸν μούστρον, καὶ ἐν μὲν ἀνατρέψῃ αὐτόν, καὶ ἡ λουμάς του ἢ πλησιεστέρα πρὸς τὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πεσόντα νομίσματα, παρὰ ὁ μούστρος, λαμβάνει αὐτὰ ἐὰν δ' ἀποτύχῃ, καθ' ὁλοκληρίαν ἢ κατὰ μέρος, ῥίπτει τὴν λουμάδα του ὁ δεύτερος καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ σειρὰν μέχρις οὗ κερδηθῶσιν ἅπαντα τὰ ἀπ' ἀρχῆς καταβληθέντα. Ἐὰν ὅμως εἴτε ἀπ' ἀρχῆς εἴτε ἐν τῷ μέσῳ τῆς παιδιᾶς συμβῇ, ὥστε ἡ λουμάς τινος νὰ ἐπικαθήσῃ ἢ ἐπακουμβήσῃ ἐπὶ τοῦ μούστρου[3], ὥστε νὰ μὴ διέρχεται θρίξ μεταξὺ τῶν δύο σωμάτων, τότε ἅπαντα τὰ παρὰ τῶν προηγουμένων κερδηθέντα καταθέτονται ἐκ νέου, καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἡ παιδιὰ ἐὰν δὲ ὁ δεύτερος ἢ ὁ τρίτος ἢ ἄλλος τις βλέπων, ὅτι, τῆς λουμάδος ἐπιπροσθούσης τῶν νομισμάτων, δὲν δύνανται νὰ πλησιάσῃ καὶ κερδήσῃ αὐτά, δικαιοῦται νὰ σηκώσῃ αὐτά, καὶ ἢ αὐτὰ μόνα τὰ νομίσματα ἢ καὶ ἕτερα καταβαλόντες ἐπαναλαμβάνουσι τὴν παιδιάν.

Β'. *Λουμάδες τὸ κοντόν*· ἡ παιδιὰ αὕτη παίζεται, ὡς ἡ προηγουμένη, μὰ τὴν διαφορά, ὅτι τὸ μὲν ἀπόστημα εἶναι μόνον 4—5 βημάτων καὶ σημεῖόν δὲν μεταχειρίζονται, ἀλλὰ κατὰ σειρὰν παίζουσι δύο ἢ κατὰ ζεῦγη συντροφικῶς. Ἕκαστος δὲ ῥίπει δύο λουμάδας, τὴν μὲν μεγαλυτέραν βολὴ καλουμένην, τὴν δὲ μικροτέραν σουμπαιδί, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἅπαντες ῥίπτουσι τὰς μικροτέρας, ἔπειτα δὲ τὰς μεγαλυτέρας προσπαθοῦντες οἱ δεύτεροι νὰ ἐκτοπίσωσι τὰς λουμάδας τῶν πρώτων, καὶ γίνονται χώρια τῶν νομισμάτων[3].

Γ'. *Μούστρος*· τίθεται ὡς καὶ ἐν τῇ Α' παιδιᾷ ὁ μούστρος[3] μόνος καὶ τὸ σημεῖον· ὁ δὲ τοῦτο πλησιέστερος ῥίπτει πρὸς τὸν μούστρον, καὶ ἐν μετακινήσῃ αὐτόν, καταμετρεῖ διὰ τῶν ἀκρῶν τὸ διάστημα τῆς μετατοπίσεως τοῦ μούστρου ἑκείνου δὲ ὀφείλει νὰ κτυπήσῃ κατὰ σειρὰν ὅλας τὰς τῶν ἄλλων λουμάδας προστιθεὶς ἕνα πόδα δι' ἑκάστην ἐκ τῆς τελευταίας δὲ ῥίπτει πέλυν πρὸς τὸν μούστρον καταμετρῶν μέχρι τῶν ἀ[illegible] ποδῶν ἢ καὶ περισσοτέρους κατὰ τὴν ἀπ[illegible] συμφωνίαν· ἐὰν δ' ἐν τῷ μεταξὺ ἀποτύχῃ ἢ ἀ[illegible] τινός ἢ τοῦ μούστρου, ῥίπτει ἄλλος κα[illegible] αὐτῶν τρόπον, χωρὶς ὁ προηγούμενος ν' ἀκο[illegible] τοὺς μέχρι τοῦδε λογιτθέντας πόδας

1) Εἰς πλεῖστα δὲ ἄλλα μέρη καλοῦνται Ἀμμάδες· ὥστε τολμῶ νὰ εἴπω, ὅτι λουμάς καὶ ἀμμὰς ἔχουσι τὴν αὐτὴν σημασίαν· ἢ μὲν ἐκ τοῦ λούω ὡς λελουμένη πλάξ, οἵαι αἱ ἐν τοῖς ποταμοῖς ἢ ταῖς παρυάλαις, ἢ δὲ ἐκ τοῦ ἄμμος, ἅτε ἐκ τῆς ἄμμου λαμβανομένων τοιούτων ὅτι δὲ ἐκ τῶν ποταμῶν καὶ τῶν παραλίων λαμβάνονται αἱ τοιαῦται λουμάδες ἢ ἀμμάδες γινώσκει πᾶς, ὅστις εἰς τὰς μικρὰς τῶν ἡμέρας ἔπαιξε τὰς παιδιὰς ταύτας. Ὁ ἀοίδιμος Κάρατζ (Ὁμήρ. Ἰλιάδ. Θ. 771) παράγει τὴν λέξιν ἀμάδας ἐκ τοῦ ἀποτιμάδος κατὰ συγκοπὴν βαρβαρον, οὐκ ἔφθης, νομίζω.

2) Ἐνταῦθα τόκα δὲν ὑπάρχει.

3) Νομίζω, ὅτι ὁ μούστρος ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν τῇ Ἐρέβεινθῳ Δίφρον.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНИКОВА

21.

Λύκος.

Κωνσταντινούπολις.

Ἐν τῷ παιζόντων παιδίων ἡ παρθένων ἡ καὶ ἀνὰ εἷς γινεται τις Λύκος καὶ ἕτερος Μάνα, ἔχων ὄπισθεν τοῦ ἐκ τῆς μαχαίρας συγκρατουμένους ὅλους τοὺς ἄλλους, ὡς ποίμνιον ἢ τέκνα θεωρουμένους· ὁ Λύκος ἐξερχόμενος ἐκ τινος κρύπτης ὁρμᾷ, ὅπως ἁρπάσῃ τι τῶν περὶ τὴν μητέρα συστρεφομένων τέκνων· ἡ δὲ μήτηρ ἀμυνομένη ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν τέκνων ἀποκρούει τὸν Λύκον· ἂν δ' ἔστιν ἐγγίσῃ τι τῶν τέκνων λαμβάνει αὐτὸ καὶ τὸ μεταφέρει εἰς τὴν κρύπτην του, καὶ πάλιν ἐπανέρχεται μεχρὶς οὗ ἁρπάσῃ ἅπαντα τὰ τέκνα, καὶ τότε διορίζεται ἄλλος Λύκος καὶ ἄλλη Μάνα.

22.

Λωρὶ (=Ἱμαντελιγμός).

Ἡ κοινοτάτη ἀλλὰ καταστρεπτικὴ καὶ κερδοσκοπικὴ αὕτη παιδιὰ τῶν ἀνδρῶν παίζεται ἀπαραλλάκτως ὡς ὁ Ἱμαντελιγμὸς τῶν ἀρχαίων· περιστρέφουσι λωρίον τι διπλοῦν κατὰ διάφορος καὶ ἀντιστρόφους ἑλιγμοὺς· ὁ δὲ διὰ βελόνης ἐπιτυχὼν τὴν πρώτην διπλόην τοῦ λωρίου νικᾷ καὶ λαμβάνει τὸ χρηματικὸν ἆθλον.

23.

Μέλισσα.

(Ἐλλ. Λεξεστίνδα).

Κωνσταντινούπολις.

Γινόμενοι δύο ἀρχηγοὶ καὶ συγκρατοῦντες τὰς χεῖρας σχηματίζουσι ζυγὸν καὶ ᾄδουσι τὸ ᾆσμα τοῦτο

Μέλι—μέλι—μέλισσα
μὲ τὰ μελισσόπουλα
καὶ μὲ τὰ κλωσσόπουλα
μὲ τὸν κλέφτη,
δυὸ τὸν κλέφτη,
τρεῖς καὶ τὴν κακή του μέρα.

Οἱ δὲ ἄλλοι ὄπισθεν συνεχόμενοι διέρχονται ὑπὸ τὸν ζυγόν· ὁ δὲ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ᾄσματος διερχόμενος αὐτὸν συλλαμβάνεται, καὶ ἐγκαθιέρχεται κατὰ μέρος. Τότε οἱ ἀποτελοῦντες τὸν ζυγὸν προσδιορίζουσιν ἕκαστος λέξιν τινά[1] ὡς σύνθημα καὶ ἐπανελθόντες πρὸς τὸν συλληφθέντα προτείνουσιν αὐτῷ ἀμφότερα τὰ συνθήματα· ὁ δὲ ἐν τῶν δύο ἐκλέξας ἵσταται ὀπισθεν τοῦ ἀρχηγοῦ, οὗτινος τὸ σύνθημα ἐξελέξατο. Οὕτως ἐπαναλαμβάνεται τὸ ᾆσμα καὶ ἡ πρότασις τοῦ συνθήματος μέχρις οὗ συλλαφθῶσιν ἅπαντες καὶ τεθῶσιν ὄπισθεν τῶν ἀρχηγῶν, ὅτε συγκρατοῦμενοι ἑκατέρωθεν ἐλκουσι ἀντιθέτως καὶ οἱ κατορθώσαντες νὰ σύρωσι πρὸς τὸ μέρος των τοὺς ἀντιπάλους νικῶσι. (Πρβλ. τὴν τῶν ἀρχαίων Λεξεστίνδα).

24.

Μέσον.

Ἤπειρος.

Ἐν τῇ παιδιᾷ ταύτῃ ἐγχώριον ὁμοιότητά τινα μὲ τὴν 10 Ἀ. λαμβάνουσι μέρος τρεῖς μόνον παῖδες, ὧν οἱ μὲν δύο ἵστανται εἰς ἀπόστασιν 20—40 βημάτων, ὁ δὲ τρίτος ἐν τῷ μέσῳ, ἐξ οὗ καὶ ἡ παιδιὰ Μέσον καλεῖται. Ἀναρρίπτει δέ τις τῶν δύο τὴν σφαῖραν πρὸς τὸν ἄλλον, ὅστις δεχθεὶς αὐτὴν βάλλει τὸν ἐν τῷ μέσῳ ἱστάμενον, καὶ ἂν τὸν ἐπιτύχῃ ἐπαναλαμβάνεται ἡ παιδιά, ἂν δ' ἀποτύχῃ, ἀντικαθίσταται τὸν ἐν τῷ μέσῳ.

25.

Μπίτσιζω (bitzo).

Ἤπειρος.

Κατασκευάζεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κοίλωμά τι· οἱ δὲ παίζοντες παῖδες ἢ ἄνδρες φέρουσι ῥάβδον ἕκαστος καὶ εἰς ἀπόστασίν τινα ἀπὸ τοῦ κοιλώματος τίθεται τεμάχιον πυρήνος ἀρκοῦντος[1], πρὸς ὃ ἕκαστος ῥίπτει τὴν ῥάβδον του, ὁ δὲ τελευταῖος ἀποτυχὼν αὐτοῦ καθίσταται βοσκὸς τοῦ ποιμνίου τούτου (τῆς Μπίτσιας), καὶ λαβὼν τὸν πυρῆνα τοῦ ἀραβοῦ τίθησιν αὐτὸν ἐντὸς τοῦ κοιλώματος· ἐν τούτῳ δὲ ἐρείδουσι τὰς ῥάβδους των καὶ οἱ πλήστοι τῶν παιζόντων περιῴμενοι, ὅπως λάβῃ τοῦ ποιμένος ἀνατινάξωσι τὸν πυρῆνα τοῦ ἀραβοῦ· τοῦτο δὲ πράττει πολλάκις καὶ τις τῶν μὴ ἐν τῷ κοιλώματι ἐρειδόντων τὴν ῥάβδον, κρούων τὰς τῶν ἄλλων καὶ οὕτως ἀνατινάσσων τὸν πυρῆνα· τότε ὁ μὲν φύλαξ ὀρθίζει ἵνα βύσῃ τὸ ποίμνιον, οἱ δὲ ἄλλοι κρούουσι καὶ ὅσον οἷόν τε ἀπομακρύνουσιν αὐτά, καὶ ἂν μὴν ὁ φύλαξ, κινουμένου εἰσέτι τοῦ πυρήνος, ἐγγίσῃ διὰ τῆς ῥάβδου αὐτοῦ τὸν κρούσαντα, ἀντικαθίσταται ὑπ' αὐτοῦ· ἂν δὲ πάλιν προλάβῃ φύρῃ τὸ ποίμνιον τοῦ ἐντὸς τοῦ κοιλώματος μηδεμιᾷ ῥάβδου τῶν παιζόντων ἐν

1) Ὡς ὁ μὲν ῥόδον, ὁ δὲ μῆλον.

1) Ἴδε ἀνωτ. παιδ. 4. Ἀνθρίλα σκμ. 2.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО МЕЧНИКОВА

αὐτῷ προαναδουμένης, τότε ἀρχεται ἐκ νέου ἡ παιδιά, καὶ πρῶτος διευθύνει τὴν ῥάβδον του ὁ τέως φύλαξ· ἂν δὲ προυπάρχῃ ῥάβδος τις ἐν τῷ καλιώματι, καὶ ἄλλοι ἐρεύδουσι τὰς ἑαυτῶν, καὶ γίνεται ὡς προείπομεν.

26.

Πιστή[1].

Ἐκ πασσάλου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐμπεπηγμένου ἢ ἐκ στύλου οἰκίας, ἢ ἐκ δένδρου κλῆπου προσδέεται σχοινίον δύο ἢ τριῶν ὀργυιῶν τὸ μῆκος, ἀκλάγως τῆς ἑκάστοτε μανδήλια δέ, ὅσοι οἱ παίζοντες, περιστρεφόμενα καὶ στρόμβοι ἐν Κωνσταντινουπόλει καλούμενα, τίθενται εἰς τὴν πάσσαλον, τὸ δένδρον ἢ τὸν στύλον, εἰς ἃ τὸ σχοινίον· διὰ κλήρου δὲ προσδιορίζεται ὁ εἷς αὐτῶν, ὅστις κρατῶν τὸ ἄκρον τοῦ σχοινίου περιέρχεται κύκλῳ προσπαθῶν, ὅπως ὁ τῆς χειρὸς ἢ τοῦ ποδὸς ἐγγίσῃ τινὰ τῶν παιζόντων· ἐκεῖνοι δὲ μετὰ θορύβου περιερχόμενοι περιστρέφουσι, ὅπως λάβωσι τοὺς στρόμβους των· καὶ ἂν οὗτοι κατορθώσωσι, κτυποῦσι τὸν φύλακα μέχρις οὗ ἐγγίσῃ τινά, καὶ τότε ἀπαλλάττεται ὁ πρώτου ἀντικαθιστάμενος.

27.

Πόλεμος (Πόλη).

Ἐν τῇ κοινῇ ταύτῃ παιδιᾷ ἐλθόντες εἰς τὸ μέσον οἱ ἀντίπαλοι συμπλέκονται [illegible] τινες χειρονομίας, καὶ ἑκάτερος αὐτῶν πάτει μίαν συμφίγγων τὸν ἀντίπαλον, ποτὲ δὲ ἀμφοτέρους καὶ ἄλλοτε ἀνῳξὼν ἢ ὑποσκελίζων πειρᾶται, ὅπως καταβάλῃ αὐτόν· ὅπως ὅμως νικήσῃ ἀπαιτεῖται, ἵνα τοῦ καταβληθέντος ἀντιπάλου στρίψῃ τὰ νῶτα πρὸς τὸ ἔδαφος καὶ οὗτος ὑπτιος κρατήσῃ αὐτόν, συγχωρεῖται δὲ πολλάκις, ὅπως καὶ ἐκ δευτέρου καὶ τρίτου ἐπαναληφθῇ ἡ πάλη, καὶ τότε ὁ καταβληθεὶς ὁμολογεῖ τὴν ἧττάν αὐτοῦ· παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ πάλη διεκρίνετο εἰς ὀρθὴν πάλην (ὀρθοστάδην παλαίειν) καὶ εἰς ἀλινδήσιν ἢ κύλισιν. (Ἴδε πλείω περὶ τούτων Ἀρχαιολ. Λεξ. W. Smith μετάφρ. Δ. Πανταζῆ σ. 754-750).

28.

Πεντάδολα[2] (Πεντάλιθα).

Ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος δῆλον πέντε βόλοι, ἢ ποτάμια λιθίδια, συνήθως ἐν Ζαγορίῳ, ἢ διὰ σφόρας τετρανομένοι, χρησιμεύουσιν εἰς τὴν κοινοτάτην ταύτην παιδιὰν μεταξὺ παρθένων συνήθως παιζομένην οὕτως:

α'. Ἓν πρὸς ἓν· ἐν ἔχουσα ἑκάστη τῆς παλάμης τῆς δεξιᾶς τὰ τέσσαρα πεντάδολα, κρατεῖ διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ λιχανοῦ τὸ πέμπτον, βόλος ἰδίως καλούμενον· ἀναρίπτουσα δὲ τοῦτο ἐγκαταλείπει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὰ τέσσαρα, καὶ συγχρόνως διὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς δέχεται τὸν ἀναριφθέντα βόλον· ἀναλαμβάνουσα δὲ πάλιν αὐτὸν λαμβάνει ἀνὰ ἓν καὶ τὰ τέσσαρα· β'. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναλαμβάνει τὰ πεντάδολα ἀνὰ δύο· γ'. ἀνὰ τρία καὶ ἕν· δ'. καὶ τὰ τέσσαρα ὁμοῦ· ε'. δύο καὶ ἀνὰ ἕν· ϛ'. παππᾶς. Διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ λιχανοῦ τοῦ δεξιοῦ συγκρατεῖται γέφυρα, δι' ἧς εἰσέρχεται ἑκάστου πεντάδολον ἰδιαιτέρως, καὶ οὕτω λέγει ἡ παιδιὰ ἐν Ἠπείρῳ· Παίζεται δὲ διττῶς μετὰ ἢ ἄνευ ἀπαφῆς· ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ὀφείλει ἡ παίζουσα, ὅταν λαμβάνῃ πεντάδολόν τι, νὰ μὴ ἐγγίσῃ ἕτερον· ἡ δὲ τελευταία μείνασα ἡττᾶται, καὶ τιμωρία αὐτῆς ἐστιν ἡ τοῦ δέρματος τῆς χειρὸς συστροφὴ γινομένη οὕτω· μεταξὺ τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς αὐτῆς τιθεῖσι ἑκάστου πεντάδολον, καὶ δι' ἀναλαμπήσεως τοῦ βίλου θαυμάζουσαι τὴν χεῖρα καὶ συστρέφουσαι τὸ δέρμα λαμβάνουσιν ἑκάστου πεντάδολον.

Ἡ παιδιὰ αὕτη παίζεται καὶ μεταξὺ ἀρρένων, ἀλλὰ, μεταξὺ παρθένων παιζομένη, ἐν Ζαγορίῳ πολλάγιστον, ἔχει τι τὸ τερπνὸν καὶ ἐλληνοπρεπὲς καὶ μάλιστα κατὰ τὸ ἔαρ, ὅτε, τῆς φύσεως ἀπάσης μειδιώσης, ἐξερχόμεναι τὰς κώμας ἡ ἑορτὰς αἱ παρθένοι πρὸς νομὴν τῶν ἀρνῶν αὐτῶν κάθωνται ἐπὶ χλόης καὶ ἐξ ἀνθέων στεφανοῦσι πλέκουσαι καὶ φοροῦσαι, παίζουσι τὰ πεντάδολα λιγυρῶς ᾄδουσι.

Πολὺ πολυπλοκώτερα παίζεται ἡ παιδιὰ αὕτη ἐν Θεσσαλίᾳ· ἀποτελοῦσα 16 τροπάς· καὶ αἱ μὲν τέσσαρες πρῶται πανταχοῦ εἰσιν ὁμοιαι, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐχουσιν [illegible] κατὰ γῆς τὰ (=κατὰ γῆς) ὡς καὶ ἡ β'. [illegible] πλοκλό' (=στάσιν κλάσε)· τὰ πεντάδολα διαρρίπτονται εἰς δύο μερίδας, ὧν ἡ μία καλυπτομένη ὑπὸ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἀποκαλύπτεται ἐν τῷ ἀναλαμπήσει τοῦ βίλου καὶ ἀναλαμβάνονται, [illegible] συγχρόνως τῆς ἑτέρας· διὸ καὶ [illegible] μενος παύσας λέξεως ᾠσαν τὴν [illegible] τὴν οἱ κάτοικοι Θεσσαλοί, ζ'. Ἐρρίπτοντες [illegible] ζοντες τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους

1) Ἐν Κωνσταντινουπόλει λέγεται Πιστή, ἐν δὲ Ζαγορίῳ τῆς Ἠπείρου κλίτσος.

2) Λέγονται καὶ πεντόδολα, ποντόδολα, πεντρόδολα, γουδρόδολα.

1) Χωρὶς βόλου.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ УНІВЕРСАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ

παίζοντες· συστῶσι τοὺς τέσσαρας δακτύλους μέχρι τῆς δευτέρας φάλαγγος, ὥστε ῥυτιδοῦται τὸ μέρος ὡς τὸ τοῦ προσώπου γραίας· ἀναλαμβάνουσι δὲ διὰ τῆς δεξιᾶς τὸν βῶλον ἐγκαταλείπουσι τὰ τέσσαρα πεντάβολα ἐπὶ τοῦ ἀριστερᾶ τῆς ἀριστερᾶς, καὶ διὰ δευτέρας ἀναλαμβάνουσιν αὐτά. τ'. Λύκος ἢ Λυκάκι· διὰ τοῦ μαγκάλου καὶ τοῦ μεσαίου δακτύλου τῆς ἀριστερᾶς συγκατίζεται δίκρανον, ἐμπροσθεν τοῦ ὁποίου θρίσκονται τὰ πεντάβολα, ἑνὸς ποίτων λύκου καὶ κυνός· οἱ δὲ παίζοντες διὰ μιᾶς ἀναλαμβάνουσιν ἕκαστον διὰ τοῦ Δικράνου προσέχοντες, ἵνα μὴ ἐγγίσωσι τὸν λύκον, διότι χάνουσι. υ'. Κ[illegible]ρα· συγκατίζεται ἀψίς καὶ παίζεται ὡς ὁ ἐν Ἠπείρῳ παππᾶς. (Ἴδε ἀνωτέρω ζ'. τρόπον Ἠπείρου). ι'. Κορνίδα· συνιοῦντες ἅπαντες τοὺς δακτύλους τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐν σχήματι κορνίου στηρίζουσιν αὐτὴν ἀνωφουμένην ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ διὰ μιᾶς μὲν ἀναλαμβάνουσι τὸ ποτοῦσι περὶ αὐτὴν τὰ πεντάβολα, δι' ἑτέρας δὲ ἀναλαμβάνουσιν αὐτά. ια'. Σταυρός· σχηματίζουσι σταυρὸν διὰ τῶν τεσσάρων τῆς ἀριστερᾶς δακτύλων, ἀντίχειρος, λιχανοῦ, μέσου καὶ μικροῦ, καὶ τιθέντες ἕκαστον πεντάβολον εἰς ἕκαστον δάκτυλον ἀναλαμβάνουσιν αὐτὰ διὰ μιᾶς. ιβ'. Δίμερον· τιθεῖσι τὰ πεντάβολα ἀνὰ δύο ἑκατέρωθεν τῆς παλάμης τῆς ἀριστερᾶς, καὶ ἀναλαμβάνουσιν αὐτὰ διὰ μιᾶς. ιγ'. Παλάμη· τιθεῖσιν ἕκαστον πετρόβολον εἰς ἀπόστασιν παλάμης, καὶ διὰ μιᾶς ἀναλαμβάνουσι τοῦ βῶλου ἀναλαμβάνουσιν ἅπαντα. ιδ'. Ἀλλαξογόμαρα· τὰ μὲν τρία τῶν πεντάβολων τιθεῖσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, τὸ δὲ τέταρτον καὶ τὸν βῶλον κρατοῦσι διὰ τῆς δεξιᾶς· διὰ μιᾶς δὲ ἀναλαμβάνουσι τοῦ βῶλου ἀλλάσσουσιν ἕκαστον τῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀντικαθιστάμενον διὰ τοῦ ἐν τῇ δεξιᾷ· μετὰ δὲ τὴν συναλλαγὴν ἅπαντων ἀναλαμβάνουσιν ἅπαντα διὰ μιᾶς. ιε'. Σπαμνάκι· διὰ μιᾶς ἀναλαμβάνουσι τοῦ βῶλου βάλλουσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὰ τέσσαρα πετρόβολα, καὶ διὰ δευτέρας τιθεῖσι τὸ τέταρτον ἐπὶ τῶν τριῶν, καὶ διὰ τρίτης ἀναλαμβάνουσι καὶ τὰ τέσσαρα. ιϛ'. Δακτυλίδι· οἱ παίζοντες ὀρθίζουσι νὰ διαβιβάσωσιν ἕκαστον πεντάβολον διὰ δακτυλιδίου σχηματιζομένου διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ ἑκάστου τῶν ἄλλων δακτύλων, καὶ τέλος διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ μικροῦ ἀνεστραμμένης οὔσης τῆς ἀριστερᾶς.

29.

Πήδημα (ἑλλην. Ἅλμα).

Ἡ παιδιὰ αὕτη διακρίνεται εἰς δύο.

Α'. *Πήδημα 'ς τρεῖς τρεῖς* (=τρία ἅλματα). Διὰ γραμμῆς ἢ ἄλλου τινὸς πρέγματος σημειοῦται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὸ σημεῖον ἐξ οὗ ὁ πρῶτος παῖδ (ὁ βατήρ), καὶ τὸ σημεῖον ἔνθα μετὰ τρία ἅλματα φθάνει (σκόμμα). Ἔπειτα πηδῶσιν ἄλλοι προβιβασθέντες νὰ ὑπερβῶσι τοὺς προηγουμένους· συνήθως δὲ σκάπτεται μικρὸς βόθρος εἰς τὸ σημεῖον, ἔνθα ἡ μακρύτερα τῶν ἄλλων ἐπήδησε, καὶ τότε ἄλλοι μὲν φλοτιμοῦνται νὰ ὑπερβῶσι τὸν βόθρον, ἄλλοι δὲ νὰ τὸν φθάσωσι. Τὸ ἅλμα ἦν ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων γνωστὸν τοῖς Ἕλλησι, ὡς δηλοῖ τοῦτο ὁ Ὅμηρος (Ὀδυσ. Θ. 128)

Ἅλμασι δ' Ἀμφιάλος ἀπεκαίνετο πάντας ἀρίστους,
καὶ ἀπεστίλει μέρος τοῦ πεντέθλου.

Β'. *Πήδημα γυρτικόν ἢ κουτσαβάστρα*· ἔχων τις τὸν ἕνα πόδα αἰωρημένον ποιεῖ διὰ τοῦ ἑτέρου τρία ἅλματα, ὡς καὶ ἐν τῇ Α'., ἐκλίθη δ' ἐν Ἠπείρῳ γύρτικον ὡς ἀνάνδρου ἴσως καὶ ἀρμόζον εἰς γύρτους καὶ οὐχὶ εἰς ἀνδρείους· πολλάκις δὲ καὶ ὁ ὅμιλος τοιοῦτος παίζεται παρὰ τῶν παίδων τοῦ χωρίου.

Τοιαύτη παιδιὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦν ὁ Ἀσκωλιασμός, ἐστὶ εἶχε τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὴν ἑορτὴν τῶν Διονυσίων.

30.

Πυγκωστή.

Κωνσταντινούπολις.

Οἱ παίζοντες, παῖδες ἢ παῖδες καὶ ἀνδρες, καθίστανται κατὰ γῆς, ὁ εἰς ὄπισθεν τοῦ ἄλλου, ἐν σχήματι πυγκωστῆς πλήρους ἄρτων, ὅθεν κρυβῶ καὶ τὸ ὄνομα ἐλήφθη. Ὁ δὲ ὄπισθεν πάντων ἀρχηγὸς πυγκωστὴ ἰδίως καλεῖται. Ἕτερος δέ τις, ὡς διαγγελεὺς βασιλέως χρησιμεύων, προσέρχεται τοῖς καθημένοις καὶ ἀνακράζει·

ΔΙΑΓΓΕΛΕΥΣ. Ἔ, κυρὲ πυγκωστή!

ΠΥΓΚΩΣΤΗ. Ἀπὸ τ' ἄλλο μου τ' αὐτί[1].

Ὁ Διαγγελεὺς στριφόμενος ἀπὸ τὸ ἀντίθετον μέρος λέγει, αὐτῇ· — Μ' εἶπ' ὁ βασιλεὺς νὰ μοῦ δώσῃς ἕν' ἀρνί.

ΠΥΓΚ. Ἄπλωσε καὶ πέρα.

Ὁ δὲ Διαγγελεὺς κύπτων, καὶ ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ πρὸ τῆς Πυγκωστῆς, ὀσφραίνεται κατὰ σει-

1) Ἐννοεῖται. ἐλθὲ ἀπὸ τ' ἄλλο μου τ' αὐτί, διότι ἀπ' αὐτὸ δὲν ἀκούω.

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"

ρὸν καὶ ποῦ μὲν ἀπεχθανόμενος ἢ πῆρ ἀνακρίζων, ποῦ δέ, βρομῷ, λέγων καταλήγει εἰς τὸ πρώτον, ὅπερ λίαν εὐῶδες καὶ παχὺ εὑρίσκων, λαμβάνει καὶ ἀπέρχεται. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπανέρχεται ὁ Διαγγελεὺς καὶ ἀπάγει ὅλους τοὺς πρὸ τῆς Πινακωτῆς παῖδας· δύο ἕπειτα εἰς ἕκαστον τῶν ἀπαχθέντων ὄνομά τι, οἷον ἅμαξα, ἑνώτια, ψίλλιον καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπανέρχεται πρὸς τὴν Πινακωτὴν ἀνακράζων

«Ἔ, κυρὰ γουρούνα (ἢ, Ἔ κυρὰ πινακωτή),
γραφὴν σ' ἔστειλ' ἡ μάνα σου.

ΠΙΝΑΚ. Τί γράφει μέσα ἡ γραφή;

Ὁ Διαγγελεὺς κρατῶν πλαστὴν ἐπιστολὴν

—ἰσοῦ στίλλει, λέγει, σκουλαρίκια, βραχιόλι, φορέματα, μίαν ἅμαξαν κτλ. ποῖον ἀπ' αὐτὰ θέλεις νὰ σοῦ γράψω;

Ἡ δὲ Πινακωτὴ ἐκλέγει τι τούτων καὶ ὁ λαβὼν τὸ ὅμοιον τοῦτο παῖς ἔρχεται καὶ παραλαμβάνει τὴν κυρὰν Πινακωτήν, καὶ λήγει ἡ παιδιά.

31.

Πιρλίνα.

Κωνσταντινούπολις.

Διὰ κλήρου προσδιορίζονται τε ἡ καὶ κατὰ πυραίριστον καὶ Πιρλίνα καλούμενος· κάθηται ἐπὶ ἕδρας ἐν τῷ μέσῳ ἕτερος δὲ τῶν λαμβανόντων μέρος ἐν τῇ παιδιᾷ περιέρχεται καὶ ἐρωτᾷ ἕκαστον τῶν παιζόντων ἀνδρῶν, γυναικῶν, παρθένων ἢ παίδων, τί φρονεῖ περὶ τῆς Πιρλίνας· συναθροίσας δ' οὗτος τὰς γνώμας ἀπαντᾷ καὶ πανέρχεται πρὸς τὴν Πιρλίναν καὶ λέγει αὐτῇ «Κλὰ' ἰσπίρα σας, Κυρὰ Πιρλίνα» «Κλὰ' ἰσπίρα σας, ἀποκρίνεται ἐκείνη. «Χθὲς π. χ. περιηρέθην εἰς μίαν συναναστροφὴν καὶ πολὺς λόγος ἐγένετο περὶ ὑμῶν· ὡς φίλος σας, βιαίως ἔδωκα πολλὴν προσοχὴν[1], καὶ ὁ μὲν «ἔλεγεν ὅτι εἶσθε πολὺ ἀγαθός, ἀλλὰ καὶ ἡ «πολλὴ ἀγαθότης κατανᾷ ἐνίοτε εἰς βλακεία· «ὁ δὲ ἔλεγεν, ὅτι πάσχετε ἀπὸ συλλογισμικαν· «ἄλλος, ὅτι πολὺ ὑπερηφανεύθητε κατ' αὐτός· «ἄλλος, ὅτι ἀγαπᾶτε τὸ συμφέρον μᾶλλον παρὰ τὸ δίκαιον, καὶ ἄλλος, ὅτι πολὺ ἐνοχλεῖτε «τὰς νεάνιδας. Ποῖον τούτων τέλος πάντων «προτιμᾶτε;» Ἡ Πιρλίνα ἐκλέγει τινὰ τούτων, ἔστις τὴν ἀντικαθιστᾷ· ὁ δὲ τέως Πιρλίνα συνάγει παρὰ τῶν παιζόντων τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ (=προτερήματα καὶ ἐλαττώματα) τῆς νέας Πιρλίνας, καὶ οὕτως ἡ παιδιὰ ἐπαναλαμβάνεται κατὰ βούλησιν.

Σημ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον παίζεται καὶ ἐν Ἰωαννίνοις· νομίζω δὲ ὅτι ἡ λέξις Πιρλίνα ἢ Περλίνα ἐστὶ ξένη.

32.

Σαλάτα.

Κωνσταντινούπολις.

Ἡ παιδιὰ αὕτη παίζεται παρ' ἀμφοτέροις τῶν φίλων· ἕκαστος δὲ τῶν παιζόντων λαμβάνει ὄνομά τι τῶν ἀντικειμένων τῶν ἀπαντουμένων εἰς τὴν σαλάταν, οἷον θρίδαξ, ἄνηθον, ἄλας, ἔλαιον, ὄξος, μάχαιρα, πιπερόνιον, περιδέρμιος κτλ., ἔπειτα λαμβάνει γώραν τοιοῦτος μεταξὺ τῶν παιζόντων διάλογος·

ΘΡΙΔΑΞ.—Μαρούλι ἔχω, λάδι δὲν ἔχω.

ΕΛΑΙΟΝ.—Λάδι ἔχω, ἄνηθον δὲν ἔχω.

ΑΝΗΘΟΝ.—Ἄνηθον ἔχω, ἅλας δὲν ἔχω κτλ.

Ἂν ὁ ὑπό τινος ἀναερώμενος δὲν ἀπαντήσῃ εὐθὺς δίδει σημεῖον καὶ ἐξακολουθεῖ ἡ παιδιά.

33.

Σβούρος.

Ξύλινον κῶνον, σβοῦρον κοινῶς λεγόμενον, πλήττουσιν ἐπιδεξίως οἱ παῖδες διὰ μάστιγος, ὥστε περιστρέφεται ἐπὶ πολλὴν ὥραν. Ὁμοίως ἐπαίζετο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπιχωνοῦσι τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Ἐλέγετο δὲ βέμβιξ, κῶνος, ῥόμβος, στρόβιλος· στρόμβον ἀτινὶς νοοῦσι τὴν παιζομένην βέμβικα, ἣν καὶ στρόβιλον βούλονται λέγειν οἱ ἰδιωτίζοντες». (Ἐστάθ. Ὁμ. Π. Ξ. 413).

34.

Σιδηροφᾶς.

Κωνσταντινούπολις.

Διὰ κλήρου προσδιορίζεται ἡ Μάνα, ἕκαστος δὲ τῶν παιζόντων φέρει τι κρατῆται ἀπὸ σιδηροῦ τινος ἐξαρτήματος, ἢ σκεύους κειμένου ἐντὸς τοῦ ὁωματίου, ἐν ᾧ παίζουσιν. Ἐν δὲ τῇ ταχείᾳ κινήσει τῶν παιζόντων ἐὰν ἡ Μάνα κτυπήσῃ τινὰ μὴ ἔχοντα σίδηρον, ἀντικαθίσταται ὑπ' αὐτοῦ.

35.

Σκλαβάκια ἢ κλέφτικον

(=πλαστὴ μάχη).

Διαιροῦνται οἱ παίζοντες εἰς δύο ἰσαρίθμους μερίδας, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ἑκάστης μερίδος διο-

1) Πολλάκις ἡ Πιρλίνα διακόπτουσα τὸν λέγοντα, ἀποκρίνεται τι,

ρίζεται ἐκ τῶν μεγαλειτίρων ἀρχηγός. Εἰς ἀπόστασιν δὲ 50—70 βημάτων τίθενται κατὰ γραμμὴν ἑκατέρωθεν λίθοι ὡς σημεῖα τῆς θέσεως ἑκάστης μερίδος· ἔπειτα ἐξέργεται τις τῆς γραμμῆς αὐτοῦ μέχρι τοῦ μέσου τῆς ἀποστάσεως καὶ πλείόν τι. Εὐθὺς καὶ ἐκ τῆς γραμμῆς τῶν ἀντιπάλων ὁρμᾷ τις πρὸς καταδίωξιν καὶ τοῦτο καὶ ἑκατέρωθεν ἔρχονται ἄλλοι πρὸς ἐπικουρίαν καὶ καταδιώκουσι· ἀλλ' εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἕκαστος ἀποφεύγει τὸν μετ' αὐτὸν ἐκ τῆς τῶν ἀντιπάλων γραμμῆς ἐξελθόντα καὶ καταδιώκει τὸν τοῦ αὐτοῦ, ὃν πιάσῃ καὶ αἰχμαλωτίζει, ἐὰν κτυπήσῃ ἢ κάλῃς ἐγγίσῃ αὐτόν· ὁ δὲ αἰχμάλωτος ἀναγθεὶς εἰς τὰς τάξεις τῶν πολεμίων ποιεῖ πρᾶγμα ὅμοιον ἐκ τοῦ τελευταίου σημείου τῆς γραμμῆς ἀπ' τοῦ καὶ ἵσταται. Ἐνίοτε δὲ καθυποβάλλεται καὶ εἰς ἐμπαικτικήν τινα ἐργασίαν· οἱ δὲ σύντροφοί του ἐρεθίζουσιν, ὅπως διὰ νέων συμπλοκῶν καὶ καταδιώξεων ἐλευθερώσωσιν αὐτόν. Πολλάκις δὲ καὶ ἀνταλλαγὴ αἰχμαλώτων λαμβάνει χώραν. Ὅταν τέλος οἱ πλείστοι τῶν ἀντιπάλων αἰχμαλωτισθῶσι καὶ οἱ μένοντες ὁμολογήσωσι τὴν ἥτταν αὐτῶν, ἀνταλλάσσουσι θέσιν, καὶ ἡ παιδιὰ ἐπαναλαμβάνεται.

36.

Σφενδόνη.

Ἐν Ἠπείρῳ πλέκεται ἐνίοτε ἐπίτηδες σφενδόνη ἔχουσα ἐν τῷ μέσῳ κοίλωμά τι πρὸς ἐναπόθεσιν τοῦ λίθου· συνήθως δὲ καὶ ἡ κάλτσοδέτα καὶ πᾶσα ταινία χρησιμεύει ὡς σφενδόνη· οἱ παίζοντες κρατοῦσι τὰ δύο ἄκρα τῆς σφενδόνης ἐχούσης ἐν τῷ μέσῳ τὸν λίθον· ἐκσφενδονίζοντες δὲ αὐτὸν ἀπολύουσι τὸ ἓν ἄκρον τῆς σφενδόνης, καὶ ὁ μακρότερον τῶν ἄλλων ἐκσφενδονίσας τὸν λίθον νικᾷ· οἱ ἀρχαῖοι μετεχειρίζοντο τὴν σφενδόνην ὡς ὅπλον (πρβλ. Ἡροδοτ. Ζ. 158, Αἰσχύλ. Ἀγαμ. 1010, Θουκ. Β. 81, καὶ Στράβ. Γ. 1681).

37.

Τάμπα[1].

Ἐπὶ πλακὸς ἢ σανίδος ἐν δημοσίοις μέρεσι συνήθως κειμένης ἐν Ἠπείρῳ ἐγχαράσσεται τὸ γνωστότατον σχῆμα τῆς Τάμπας (ἢ Δάμας), συνισταμένου ἐξ 64 τετραγωνιδίων, ὀκτὼ ἐφ' ἑκάστης πλευρᾶς ὄντων· παίζεται δὲ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν ἢ παίδων, ὧν ἑκάτερος, ἔχει 16 ψήφους ἢ λιθίδια, ἑτερόχροα· τοποθετεῖ δ' αὐτὰ εἰς τὸν 6' καὶ γ' σειρὰν τῶν τετραγωνιδίων, ὥστε ὀπισθεν μὲν μένει μία σειρὰ κενή, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ δύο ὡς σταδίων διαμάχης χρησιμεύουσαι· ἑκάτερος κινεῖ λιθίδιόν τι πρὸς τὰ πρόσω κατ' ἀρχάς, καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ μετὰ ταῦτα, οὐχὶ δὲ καὶ ὀπισθεν, οὐδὲ διαγωνίως· ὁ δὲ εὑρίσκων τοῦ ἀντιπάλου λιθίδιον πρὸ τοῦ ἑαυτοῦ, κενὸν ἔχον ὀπισθεν τετραγώνον, κόπτει αὐτὸ καὶ πολλὰ κατὰ σειρὰν, ἐὰν κατορθώσῃ, ὥστε νὰ εὑρεθῶσι θέσεις κεναὶ μεταξὺ τῶν λίθων τοῦ ἀντιπάλου· εἰς τοιαύτην περίστασιν πηδᾷ τρόπον τινὰ ἐκ τοῦ πρώτου εἰς τὸ τρίτον τετραγωνίδιον, καὶ ἐκ τούτου εἰς τὸ πέμπτον, ἑβδόμον καὶ καθεξῆς ἔρχεται εἰς τὴν ὀπισθεν τῶν ἀπ' ἀρχῆς κατεσκευασθέντων λίθων τοῦ ἀντιπάλου κενὴν σειρὰν, καὶ τότε ὁ λίθος οὗτος καλεῖται ἰδίως Τάμπα (Δάμα, dama)· οὗτος δὲ πηδᾷ καὶ δύο καὶ πλείονα κενὰ τετράγωνα περιέρχεται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, δεξιὰ, ἀριστερὰ, πρὸς τὰ πρόσω καὶ ὀπίσω (οὐχὶ δὲ καὶ διαγωνίως) καὶ φονεύει τὸν μεταξὺ δύο κενῶν τετραγώνων λίθον τοῦ ἀντιπάλου.

Παίζεται δὲ καὶ ἂν εἷς μὲν τῶν παιζόντων ἔχῃ 16 λιθίδια, ὁ δ' ἕτερος ὀκτὼ, τοποθετῶν αὐτὰ εἰς τὴν ἀνωτάτην σειρὰν, καὶ οὕτω μία μόνη σειρὰ τετραγωνιδίων μένει κενὴ ἐν τῷ μεταξὺ· πρῶτος δὲ κινεῖ λιθίδιόν τι ἔχων τὰ 16, ὥστε ὁ ἔχων τὰ 8 εὐθὺς ἐξέρχεται Δάμα.

(Πρβλ. ἐνταῦθα σελ. 121, 7, ἐνν. ἀρα σημ.)

38.

Τόπι[1] (=σφαῖρα).

Ἡ διὰ σφαίρας παιδιὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἦν ἐκ τῶν προσφιλεστάτων ἀσκήσεων καὶ μνημονεύεται ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ (Ζ. 100—110 καὶ Θ. 370—381), ἔνθα μετὰ μουσικῆς παίζεται ὑπὸ τῶν παρθένων τῶν Φαιήκων, καὶ προσέτι ὑπὸ δύο περιήγμων σφαιριστῶν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀλκινόου, συνοδευομένη ὑπ' ὀρχήσεως· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τοσοῦτον ἐτίμων τὴν σφαιριστικήν, ὥστε τὸν σωφαιριστὴν τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου Ἀριστόνικον τὸν Καρύστιον ἐπολιτογράφησαν Ἀθηναῖον, καὶ ἀνδριάντα αὐτοῦ ἔστησαν (Ἀθην. Α. 19). Οὔτε σκοπὸς ἐπὶ τοῦ παρόντος οὔτε καιρὸς, ὅπως πλείων εἴπωμεν περὶ τῆς παρὰ ταῖς προγόνοις σφαιριστικῆς.

Καὶ παρ' ἡμῖν δὲ ἡ σφαιριστικὴ ἐστι τῶν προσφιλεστάτων παιδιῶν καὶ ταῖς παρθένοις καὶ τοῖς παισί, εἰς οὐκ ὀλίγας παιδιὰς διεκρου-

1) Ἡ Δάμα ἐκ τοῦ ἰταλ. dama.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ МЕЧНИКОВА

μένη. Αἱ δὲ σφαῖραι συρράπτονται ἢ ἐκ κανονικῶν τριγώνων ποικιλοχρόων δερμάτων, ὡς κατὰ Πλάτωνα ἦσαν τῶν ἀρχαίων παιχνίδια χρώμασι διειλημμένα (Φαιδ. σ. 110) ἢ ἐκ πανίων καὶ καλοῦνται πέλλαι (βέλλαι) ἢ τουρκιστὶ τόπια· διὰ τούτων δὲ παίζουσι αἱ ἐπόμεναι παιδιαί.

Α'. *Τὸ τάκα τὴν πλάκα*· οἱ λαμβάνοντες μέρος εἰς τὴν κοινοτάτην ταύτην παιδιὰν ἄνδρες ἢ παῖδες ἢ παρθένοι διαιροῦνται διὰ κλήρου εἰς δύο στρατόπεδα ὑπὸ ἀρχηγὸν ἕκαστον. Ἀκβοῦν δὲ τὸ τεμάχιον πλακὸς πτύει ἐπὶ τοῦ ἑνὸς καὶ προτείνας πρὸς τοὺς ἀντιπάλους νὰ ἐκλέξωσιν «ἥλιον ἢ βροχήν», ἢ «στίγνην ἢ βρίδιον» ἀναρρίπτει αὐτό[1]· ἢ δὲ λαχοῦσα μερὶς καταλαμβάνει τὸ μέρος τοῦ πεδίου τῆς διαμάχης, ἔνθα ἵσταται τεμάχιον πλακός· καὶ κατὰ σειρὰν ἕκαστος τῆς μερίδος ταύτης ἀναρρίπτει καὶ κινεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς παλάμης τὴν σφαῖραν πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἀριθμὸν ἕκαστον κτύπημα μέχρι τῶν δυοκαίδεκα· καὶ μέχρι μὲν τῶν δέκα μετρίζονται τὰ κοινὰ ὀνόματα τῶν ἀριθμῶν, τὸ δὲ ἑνδέκατον κτύπημα φακὴν ἢ φάκον ἐν Ζαγορίοις ἀποκαλοῦσιν οἱονεὶ ἐμπαίζοντες τοὺς ἀντιπάλους καὶ ἐξοπλίζοντες αὐτούς, ὅπως βρίσωσι φακὸν καὶ φαγόντες κτίσωσιν δυνάμεις· τὸ δὲ τελευταῖον κτύπημα καθέλλαν καλοῦσι καὶ σημειοῦσι τὸν τόπον, ἔνθα τότε θίνει ἡ σφαῖρα, διότι ἐκεῖθεν ἀπὸ τῆς ἱσταμένης πλακὸς ὀρεγόμενοι οἱ ἀντιθέσεις νὰ ρίψωσιν ἐπ' ὤμων τοὺς νικητὰς· οἱ δὲ ἔκπαλαι, παρατετραγμένοι εἰς διχόφρους ἀποστάσεις ἀπὸ τῆς πλακός, προσπαθοῦσιν ὅπως δεχθῶσι ἢ ἀποκρούσωσι τὴν ῥιπτομένην σφαῖραν· καὶ ἂν μὲν δεχθῶσιν ἢ ἀποκρούσωσιν αὐτήν, ὥστε νὰ πλησιάσῃ ἢ ὑπερβῇ τὴν ὀρθὴν πλάκα, παύει ὁ παίζων καὶ ἄρχεται ἕτερος· τούναντίον δὲ ἐξακολουθεῖ παίζων, ἐὰν αὐτὸς ἢ τις τῶν συντρόφων του, δεχθῇ εἰς χεῖρας τὴν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ἀποκρουσθεῖσαν σφαῖραν· ἐὰν δὲ μηδεὶς τούτων λάβῃ χώραν, εἰς ἕκαστον κτύπημα τῆς σφαίρας λαμβάνει τις τῶν ἀντιπάλων τὴν ῥιφθεῖσαν σφαῖραν καὶ δι' αὐτῆς σκοπεῖ κατὰ τῆς ὀρθίας πλακός, καὶ ἂν ἡ σφαῖρα ἀναστρέψῃ ἢ ἁπλῶς ψαύσῃ τὴν πλάκα, ἀπόλλυσι τὴν σειρὰν του ὁ παίζων· οὕτω δ' ἐξακολουθεῖ ἡ παιδιά, μέχρις οὗ πάντα τὰ μέλη τῆς μερίδος ταύτης ῥίψωσι τὴν σφαῖραν· μετὰ ταῦτα αἱ δύο μερίδες ἀνταλλάσσουσι θέσιν· ἀλλὰ πρὶν ἢ πανελληνίσῃ ἡ παιδιά, λαμβάνει χώραν ἡ ἱππασία· δηλαδὴ οἱ ἑτέρωθεν φέρουσιν, ὡς προείπομεν τοὺς νικητὰς ἐπ' ὤμων τοσάκις, ὁσάκις συνεπληρώθη ὁ ἀριθμὸς δυοκαίδεκα κτυπήματα τῆς σφαίρας· καὶ τότε κομψικαὶ σκηναὶ λαμβάνουσι χώραν· διότι ἄλλος μὲν τῶν ἱππευόντων ἀναφέρει, ὅτι ὁ ὄνος του ἐστὶ νῆστις καὶ δὲν δύναται νὰ βαδίσῃ, ἄλλοι δὲ τῶν ἀφιππευσάντων τρίχουσι πρός τινας τῶν εἰσέτι ἐπ' ὤμων φερόντων, καὶ ὡς εἰς ἵππους ἢ ὄνους προσφέρουσιν αὐτοῖς φορβὴν ἢ τὰ καλύμματα τῆς κεφαλῆς των ὡς σακκία πλήρη κριθῆς. Εἰσὶ δὲ καὶ τῶν ἐπ' ὤμων φερόντων οἱ ὡς θυμοειδεῖς ἵπποι ἀνατρίποντες τοὺς ἀναβάτας.

Β'. *Τάκα—τάκα*· (=ἀπόρραξις)· κρούοντες τὴν σφαῖραν πρὸς τὸν τοῖχον ἢ πρὸς τὸ ἔδαφος ὑποδίχονται τ' ἀναπηδήματα αὐτῆς καὶ ἀνταράσσουσι πάλιν αὐτὴν πρὸς τὸν τοῖχον ἢ πρὸς τὸ ἔδαφος διὰ τῆς παλάμης, ἀριθμοῦντες συγχρόνως τ' ἀνακτήματα τῆς σφαίρας· ὁ δὲ πλειονάκις κρούσας καὶ ὑποδιχθεὶς τὴν σφαῖραν νικᾷ. Ἡ αὐτὴ παιδιὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐλέγετο ἀπόρραξις καὶ ἐπαίζετο οὕτως· «ἡ δὲ ἀπόρραξις, ἐὰν τὴν σφαῖραν πρὸς τοῖχος ἢ ἔδαφος κίνητον ῥίψαντα, ὑποδεξάμενον τὸ πήδημα αὐτῆς σφαῖρα τῇ χειρὶ πάλιν ἀντιπίμψῃ, καὶ κατὰ πλῆθος τῶν πηδημάτων ἀριθμεῖται» (Πολυδεύκους Θ. 105).

Γ'. *Τριφδιος* (=ἀστραστύν). Ἴδε κατωτέρω.

Δ'. *Ἀναμὴς* (=Ἐρεγίνδα ἢ Φαινίνδα). Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 130, 3 παιδ.

Ε'. *Γκοβίστσια*. Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 135, 5ο παιδ.

ΣΤ'. *Κυβαλαρικὸν μὲ τὸ τόπι*. Σελ. 135. Β' παιδ.

Ζ'. *Μσοκ*. Ἴδε ἀνωτ. σελ. 140, 25ο παιδ.

29.

Τριφδι.

Τὸ Τριφδι ἢ ἡ Τριφδὶ, ἤτοι κοινοτάτη παιδιὰ· ἐπὶ πανίδος ἢ πλακὸς ἢ ἄλλου γράφεται τετράγωνον διακεκομμένον ὑπὸ δύο διαγωνίων καὶ δύο καθέτων ἐκ τοῦ μέσου δύο παραλλήλων πλευρῶν ἀγομένων[1]. Παίζεται ὑπὸ δύο, ἑκατέρου τρία ἑτέρου λαλίκια ῥίπτοντος

1) Καὶ οἱ ἀρχαῖοι παίζοντες τὴν Ὑστεραλίνδα ἀνέρριπτον ὀστρακον πεπισσωμένον κατὰ τὸ ἡμέρας καὶ ἔλεγον «νὺξ ἢ ἡμέρα» (Πολυδ. Θ. 111).

1) Τὸ σχῆμα εἶναι τοῦτο.

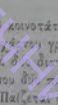

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО МУЗЕЮ

ὁ δὲ πρῶτος σχηματίσας σειρὰν τριῶν λιθιδίων νικᾷ.

40.

Τζούβας (=ἁρπαστόν).

Ἤπειρος.

Οἱ λαμβάνοντες μέρος εἰς τὴν παιδιὰν ταύτην ἱστάνται ὄρθιοι σχηματίζουσι κύκλον· εἷς δὲ τούτων ἀδιαφόρως ἀρέσσει τὴν σφαῖραν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· ὁ δὲ ἀναλαβὼν αὐτὴν ἀναπηδᾷ καὶ κινεῖ ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἀρξαντος τὴν σφαῖραν ἢ τοῦ πλησιεστέρου τῶν προσπαθησάντων νὰ ἁρπάσωσιν αὐτήν, ἂν αὐτὸς ὁ ἀρξὰς ἀναλάβῃ αὐτὴν ἀναπηδήσας· ὁ δ' ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἄλλου εὑρισκόμενος ἀρέσσει πάλιν τὴν σφαῖραν καὶ ὁ ἀκριβάσας αὐτὴν ἀναπηδήσας ἀναβαίνει ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ πράττει τὰ αὐτά· τοιουτοτρόπως δὲ συμβαίνει, ἂν ὁ ὑπὸ τὸν ἀρξάντα ἀναλάβῃ τὴν σφαῖραν· ἂν δὲ τέλος οὐδεὶς ἀναλάβῃ αὐτὴν ἀναπηδήσας, πάντες οἱ ἄλλοι διασκορπίζονται καὶ προρυλάττονται· ὁ δὲ ὑπὸ τὸν ἀρξάντα ἀπαλλαγεὶς αὐτοῦ λαμβάνει τὴν σφαῖραν καὶ σύρει αὐτὴν πρός τινα· καὶ ἂν ἀποτύχῃ αὐτοῦ, ἁρπάζει τις τὴν σφαῖραν καὶ κτυπεῖ ὅν τινα θέλῃ· ἂν ὅμως δὲν κτυπήσῃ αὐτὸν κατὰ ξηρόν, ἢ ὁ βληθεὶς δὲν δεχθῇ τὴν σφαῖραν (ὡς προείπομεν ἐν τῇ πίπτῃ παιδιᾷ), σχηματίζεται παρ' ἀπάντων κύκλος, καὶ ὁ βαλὼν ἀνεβαίνει ἐπὶ τοῦ βληθέντος καὶ πράττει ὡς ἀπ' ἀρχῆς τῆς παιδιᾶς.

Σημ. Τοιοῦτόν τι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ σφαίρας παιδιὰ ἐκαλεῖτο *Ἁρπαστόν*, ἀλλὰ τὰ καθέκαστα ἀγνοοῦνται· ἴσως ἐστὶν ἡ αὐτὴ ἢ ἔχει πολλὴν τινα ὁμοιότητα. Τὸ δὲ ὄνομα Τζούβας φαίνεται ξενικόν.

41.

Τυρολομυζα (=*Μυῖνδα* ἢ *μυῖα χαλεπή*)[1].

Ἐν τῇ κοινοτάτῃ ταύτῃ παιδιᾷ προσδιορίζεται ἡ τυρολομυζα ἢ ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ἐπιδέουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ μανδηλίου· οὗτοσ δ' ἔχων περιέρχεται προσπαθῶν ὅπως συλλάβῃ τινὰ τῶν ἄλλων, οὗτινες διὰ πτυκῶν ἢ χηρῶν ἀνοικτῶν κτυποῦσιν αὐτόν· ἂν δὲ συλλάβῃ τινα ἀναγνωρίσῃ αὐτόν, ἀπαλλάττεται καὶ ὁ συλληφθεὶς γίνεται τυρολομυζα καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἡ παιδιά. Ἡ αὐτὴ παιδιὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐκαλεῖτο *μυῖα χαλεπὴ* ἢ *μυῖνδα* (=*μυῖνδα* παίζειν). (Πολυδ. Θ. 122).

1) Ἐν Ζαγορίῳ καλεῖται στρουμπανάκι.

42.

Φῶσα.

Ἤπειρος.

Ἐπὶ σανίδος ἢ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς ἀνορύττεται μικρὸς βόθρος φῶσα λεγόμενος, ὡς καὶ ἡ δι' αὐτὸς παιζομένη παιδιά· οἱ δὲ παίζοντες ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου ἄνω τῆς φώσης κρατοῦνται ἰσομεγεθῆ ἐκ κηροῦ σφαιρίδια ἀπαλοῦσιν αὐτὰ συγχρόνως· οὕτινος δὲ τὸ σφαιρίδιον ἐστὶν ἐγγυτέρω τῆς φώσης, ἀρχεται κινῶν τὰ σφαιρίδια διὰ τοῦ ὄνυχος τοῦ ἀντίχειρος· καὶ ἂν ἐν τρισὶ δ' ἕκαστον σφαιρίδιον εἰσαγάγῃ ἅπαντα ἐντὸς τῆς φώσης, φυσᾷ ἅπαξ ὅλας συνάμαι καὶ λαμβάνει τὰ ἐκ τῆς φώσης ἐξελθόντα· ἂν δὲ τοὐναντίον, πράττει τὰ αὐτὰ ὁ μετὰ τὸν πρῶτον ἐγγυτέρῳ τῆς φώσης, καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τῆς ἐν τῇ φώσῃ συσσωρεύσεως καὶ ἐξαγωγῆς ἁπάντων τῶν σφαιριδίων· ἡ παιδιὰ αὕτη ἀπαρέλλακτα παίζεται καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ, ἀλλ' ἀντὶ ἐκ κηροῦ σφαιριδίων μεταχειρίζονται *κορόμηλα*, *δαμάσκηνα* καὶ τὰ τοιαῦτα.

43.

Φωτία[1].

Προσδιορίζονται γωνίαι ἢ μέρη δωματίου τινὸς ἢ τόπου τινὸς οἱ παίζοντες μεῖον ἑνός· λέγοντος δέ τινος τῆς λέξεως, *ἕν, δύο, τρία*, τρέχουσιν ἅπαντες, ὅπως ἕκαστος καταλάβῃ γωνίαν τινὰ ἢ μέρος τῶν ὁριθέντων· ὁ δ' ἄνευ θέσεως ἐγκαταλειφθεὶς καλεῖται Μάνα· αὕτη δὲ περιερχομένη καὶ τὸν κόλπον τοῦ ἐνδύματος πρὸς ἕκαστον ἐκτείνουσα λέγει πῦρ, ἀλλ' ἕκαστος πρὸς ἄλλον παραπέμπει αὐτήν, ὁ Σ τὴν παραπέμπω γιατιπάνω λέγων· ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως οἱ ἄλλοι ὀρμῶσιν νὰ συναλλάττωσι τὰς θέσεις, καὶ ἐν τῇ ταραχῇδει ταύτῃ συναλλαγῇ ἡ Μάνα προσπαθεῖ νὰ καταλάβῃ θέσιν τινά· καὶ ἂν κατορθώσῃ τοῦτο, ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ ἄνευ θέσεως ἐγκαταλειφθέντος. Ἂν δὲ διερκούσης τῆς παιδιᾶς, θελήσῃ τις τῶν παιζόντων νὰ μεταβῇ πρὸς ἐκπλήρωσιν φυσικῆς ἀνάγκης ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου, κλείει τὴν θέσιν του πτύων ἐπ' αὐτῆς, καὶ ὅσαι ἀλλαγαὶ καὶ ἂν λάβωσι χωραν ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του, οὐδεὶς δύναται νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν του. Ἐπανιὼν δὲ ἀνοίγει αὐτὴν σπογγίζων τὸ πτύσμα.

1) Οὗτω καλεῖται ἐν Κωνσταντινουπόλει, διότι ἡ Μάνα ζητεῖ πῦρ (=φωτιά)· ἐν Ἠπείρῳ δὲ καλεῖται γωνέαι ἢ ἀγκωναί.

НАУЧНО ИЗДАВАЧКА ЗАДУЖБИНА ЛУКА МЕЧНИКОВА

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΗ: ΟΡΓΑΝΟΘΗΚΗ:

ΤΟΥ

ΕΝ ΚΠ. ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΟΡΓΑΝΩΝ[1].

1	Ἠλεκτρικὴ μηχανὴ Van Marum.
2	Ἠλεκτρικὸν ὠόν.
3	Βολτόμετρον τοῦ Faraday ἤτοι ὄργανον πρὸς ἀποσύνθεσιν τοῦ ὕδατος.
4 α'	Ῥάβδος ἐκ ξύλου μελανοῦ.
β'	» ἐξ ἐρυθροῦ ἱσπανικοῦ κηροῦ.
γ'	» ἐκ ῥητίνης.
δ'	» ἐξ ὑέλου.
5 ἐ καὶ 6'	Ἠλεκτροφόρον.
6 α'	Ἐκκενωτής.
6 καὶ γ'	Λαβὴ ἐκκενωτοῦ.
δ'	Σφαῖρα μεταλλική.
ε'	Δίσκος μεταλλικός.
7	Ἠλεκτρικὴ συστοιχία λαγήνων ἑξ.
8	Τράπεζα μονωτής.
9	Λάγηνος μετὰ κινητοῦ ὀπλισμοῦ. (Ἐλλιπής).
10 α'	Ἀουγδουνικὴ λάγηνος.
β'	» »
γ'	» »
δ'	» » σπινθηροβολοῦσα.
11	Μαγικὴ πλάξ.
12	Ἠλεκτρικὴ χάλαζα.
13	Συμπυκνωτικὸν ἠλεκτροσκόπιον τοῦ Βόλτα μετὰ τοῦ δίσκου αὐτοῦ.
14	Ἠλεκτρικὸν τύμπανον.
15	Ὑγιλοτρυπητής.
16	Ἀλύσεις δύο.
17	Ἠλεκτρικὸς ἅλμος.
18	Ἠλεκτρικὴ λυχνία οἰνοπνεύματος.
19	Γενικὸς ἐκκενωτὴς τοῦ Henley.
20	Στατὴρ μαμονωμένος φέρων δίσκον.
21	Βέσις ὀργάνου κυλινδρική.
22	Στατὴρ μετὰ ἀρομέων.
23	Ἠλεκτρομαγνητικὴ μηχανὴ τοῦ Ruhmkorf.
24	Ἠλεκτρομαγνητικὴ μηχανὴ τοῦ Ruhmkorf μικρά.
25	Ἠλεκτρομαγνητικὴ ἀμαξα.
26	Ἠλεκτρομαγνητικὴ κινητήριος μηχανή
27	Ἠλεκτρομαγνήτης πεταλοειδὴς μετὰ ὀπλισμοῦ.
28 α, 6'	Σύστημα διὰ τὸν ἄνω ἠλεκτρομαγνήτην.
29	Αὐχὴν ἠλεκτρικὸς ἐξ ἀνθράκων.
30	Τηλεγραφικὸς χειριστὴς Breguet.
31	» δείκτης τοῦ Breguet.
32	Θερμόμετρον τοῦ Breguet.
33	Ἑπτὰ σωλῆνες τοῦ Geissler.
34	Αὐχὴν τοῦ Geissler διὰ μεταλλουργεῖα.
35	Τεσσαράκοντα στοιχεῖα τοῦ Bunsen, τὸ ἐν ἐλλιπές.
36	Δύο στοιχεῖα διχρωμικῆς ποτάσσης μετὰ 26 τεμαχίων ψευδαργύρου.
37	Ἀραντλία ἐπὶ τραπέζης.
38	Συσκευὴ πρὸς παρασκευὴν ἀερίου.
39	Σωλὴν διὰ τὸ ἀέριον τῆς ἄνω συσκευῆς.
40	Βαρόμετρον τοῦ Fortin.
41	Φανὸς δι' ὀπτικὰς προβολάς.
42	Πλεγμάτιον ἐκ πλατίνης.
43	Σωλὴν μετ' ἐρυθροῦ οἰνοπνεύματος.

Ἔτι ὑπάρχουν σύρματα χάλκινα μαμονωμένα καὶ μή, 3 χάλκινοι δίσκοι, ἀγγεῖα, φιάλαι κτλ.

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

Βοτανικῆς	1—26
Γεωλογίας	1—10 μετὰ σελ. 7ης, 8ης.
Ζωολογίας	1—54.

Ἐν Κων/πόλει, τῇ 10/22 Νοεμβρίου 1880.

Τ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΙΣ.
Γ. Α. ΔΗΜΗΤΡΑΚΑΣ.

1) Ἴδε ἐν τοῖς πρακτικοῖς, σελ. 30.

Σημ. Ἕνεκα ἀπροόπτων κωλυμάτων ἀναβάλλεται ἡ δημοσίευσις τοῦ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ τῶν κατὰ ἔτος 1880—81 τῷ Συλλόγῳ προσενεχθέντων βιβλίων. Ὁ κατάλογος οὗτος καταχωρηθήσεται τῷ ὁσονοῦπω ἐκτυπωθησομένῳ ιζ' τόμῳ τοῦ Περιοδικοῦ.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Ἱδρυταί (**1861**) ..... Σελ. γ'— δ'
Τακτικὰ Μέλη ..... » ε'— ια'
Ἐπίτιμα Μέλη ..... » ιϛ'— ιθ'
Ἀντεπιστέλλοντα Μέλη ..... » κ'—κϛ'
Μεγάλοι Εὐεργέται ..... » κγ'
Εὐεργέται ..... » »
Μεγάλοι Δωρηταί ..... » »
Δωρηταί ..... » »
Πρόεδροι τοῦ Συλλόγου ..... » »
Κοσμήτορες (**1880—81**) ..... » »

ΜΕΛΗ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ.

Α'. Ἐκπαιδευτικῆς ..... Σελ. κδ'
Β'. Οἰκονομικῆς ..... » »
Γ'. Ἀρχαιολογικῆς ..... » »
Δ'. Συντακτικῆς ..... » »
Ε'. Φιλολογικῆς ..... » »
ϛ'. Ἐπιστημονικῆς ..... » »
— Ἐπιμελητὴς τῆς ὀργανοθήκης ..... » »
— Ἐπιμελητὴς τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν ..... » »

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ.

Μ. Παρανικα ..... Μελέτη τῶν ὀρνίθων τοῦ Ἀριστοφάνους ..... Σελ. 1— 9
Κ. Κοντοπουλου .. Ἀθανασία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἢ ἀνεύρεσις τῆς ὁμηρικῆς γλώσσης ἐν ταῖς δημώδεσι διαλέξεσι τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς ..... » 9—16
Δ. Σταματιαδου .. Ἐπιστήμη καὶ θρησκεία ὡς σύμμαχοι ..... » 16—23

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

ΠΡΑΚΤΙΚΑ.

Ἀπὸ ϛιζ' συνεδριάσεως μέχρι τῆς χλδ' ..... Σελ. 24— 99

Περιεχόμεναι ἐν τοῖς πρακτικοῖς ἐκθέσεις καὶ προσλαλιαί.

Πρ. Βασιλδυ....Προέδρου, ἐναρκτήριος προσλαλιά ..... Σελ. 24 — 28
Πρ. Βασιλδου προέδρου, ἐπέτειος γενικὴ ἔκθεσις ..... » 82 — 99
Ε. Π. Επιτροπης..Ἔκθεσις τῶν πεπραγμένων ..... » 57 — 58
Φιλολ. Επιτροπης » » » ..... » 58 — 59
Επιστ. » » » » ..... » 63 — 70
Αρχ. » » » » ..... » 72 — 81
Δ. Κυριρτζη Γεν. γραμματέως. Ἔκθεσις περὶ ἑλληνογραφίας ..... » 59 — 60
Θ. Σακτελη βιβλιοφύλακος » τῆς Βιβλιοθήκης ..... » 60 — 61
Αθ. Αργυρου, Βοηθ. γραμματέως. » τῶν ἔργασ. τοῦ Συλλόγου.. » 61 — 63
Ν. Βαμβακη, Ταμίου » τοῦ Ταμείου ..... » 81 — 82

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ.

Εκθεσις τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ Κερκυρναίου ἀγῶνος.... Σελ. 100—113
Προγραμμα Κερκυραίου ἀγῶνος διὰ τὸ τρίτον ἔτος ..... » 112—115
Εκθεσις Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ Κερκυραίου ἀγῶνος..... » 116—120
Εκθεσις Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ Βουτσιναίου ἀγῶνος..... » 121—123

ΣΥΛΛΟΓΗ ΖΩΝΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

τῆς Ἑλλην. γλώσσης ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ.

Ι. Κ. Παγουνη. Προλήψεις, δεισιδαιμονίαι καὶ παιδιαὶ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων μετὰ παραλληλισμοῦ πρὸς τὰς τῶν ἀρχαίων..... Σελ. 124—141

Καταλογος τῶν ἐν τῇ ὀργανοθήκῃ τοῦ Συλλόγου ὑπαρχόντων ὀργάνων φυσικῆς..... » 142
Πινακ τῶν περιεχομένων..... » 143—144

Η. 770

Ο ΠΡΕΥΘΥΝΟΣ
Ι. ΑΡΤΕΜΙΑΔΗΣ.

Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
515884 1848
НБ ОНУ 904133 26/09/25
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Τιμᾶται φράγκων 8.

Ο ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА